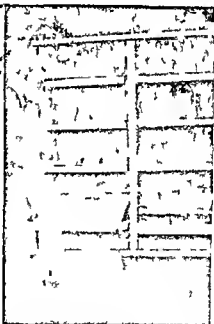


જળ-ખેતી

ઠમને પચક હોય
સે અનાજ મા શાકભાજી
હવે તમે શુ તાગાશ પચમા
ઉપાદી સો હો. જમીનની
કુત ત બની તદી તમી
જા ૧ જેની મા અરિયો
મા ૨ બન ગા છે

[૧ મા ૨ મા ૩ મા]



— વગમા ખેતી થાય છે —

જાન્યુઆરી ૧૯૪૧

દિલરોઝ [૨૭૨૨૬]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થના મુમત્સાઓ, નાના મોટા જીર્ણો, ખરબચડા, દરવાજા, ગંજીખાણ, નાસુર, ભગંદર, કંદમાળા, રસોઢી, હરસા, મસા, પંચમ વગેરે પર એક અફગીરનું કામ આવે છે. બહાડકાપ વિના ગેલોને મેટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ મુઢાં રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી જુરર રાખી જ રહેજો. ઘામાંથી નીકળતું સેડી તરન જાંધ કપડામાં અલોડ છે.

કીમત: નાળી બાટલીના એક રૂપિયા મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકેજ પોસ્ટેજ બુદ્ધે).

મુજબ ઇલાકાના મોસા એજન્ટ—
કાગડી અખડુલકુદુરા અખડુલરહેમાન

૧. કાપુપુર ટાવર પાસે—અમમહાબાદ
[મુજબમા મસ્જિદ ખાંડર ગાડ, મળી.
રીપસ બેન્કની પાસ કાગડી રહેમાન
રહેમાનબાઇની દુકાને મળશે].

“મુનાદી”નું બોલતું અફવાદિક-મુસ્લિમોનું, આદર્શ અખબાર

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમને
ખરી રીતે ધારે છે;
એ કામગીરી
એટી રીતે દારાવું નથી.

એ આપને—
ખનાયોધી ખાખખર ફરે છે;
અને-આરેવાન
ખનાયગીરોધી અખરદારે ખનાયે છે.

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે.
આત વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક મુખાલિફ હુકમારે હુકા પાડયા છે.
જો માન ન અપીમી ફેટા, જેનો માટે એનો પગથુ સરે; ખાખકો માટે એનું ખાખ
પાનું, ફીની ન અપીમી માટે એનો ફનાવા પેજ, એની તબીઆતક દિમગરથ કીકાઓ.
એના નિહર ફેવ અંધરેખા એ, એની ફેટીક ખુશગીવેનો છે.

નમુનો મફત મંગાવો. માહુક અને	લરાજમ સંવેદ-ચાર રૂપીઆ ખર્ચ-પાચ રૂપીઆ પરદેસ-છ રૂપીઆ	ફાલ ભાગા તાનામ રોડ, મુ ર ત.
--------------------------------	---	-----------------------------------

ટેલીગ્રામ—Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૪૨૨



આઝાદ
હોઝિયરી

સ્વદેશી મુદ્રી અને બંધ
સ્થાપી ચાલતી. ધો ગુજરાત હોઝિયરી
મીલમાં ખતેલ ગંજીદારક, મોળા, સ્વેટર,
પ્રાટ, પુલ બોવર, મકપર, ખચ્ચાની જર્મી,
વિગેરે વાપુર. મુતર નથા ઉનનો માલ
એક તથા સારી કીઝાઈનમાં બને છે, અને
પરદેશી માલની નરિકાઈ કરી સફે છે.
બાવ કચ્ચાઈ ફીફાવન. માલ ખરીદતી
જખને આઝાદ હોઝિયરી નામ બેજો.
અમારા કારખાનામાં હજીઓ પચુખને છે.

ખલદરગાના ઝોડિંગ પર પુરતું બાવ,
આપી રસીદ બેન્ક મારફતે ફી પી થી.
રવાના કરવામાં આવે છે.
સોમ એજન્ટ—ઇસ્લામ પ્રપ્રસ
હેડ ઝોશીસ—૨. કાપુપુર, અમમહાબાદ
ચાચા—૨. ભુમ્મા મસ્જિદ સામે અમમહાબાદ

૧૬૪૦

વર્ષ અગીયારમું
માસ પહેલો :
અંક ૧૨૧ મો

ક મ ર

તપુચારી ૧૯૪૧

—: લવાજમ :—
દિન : ૩૫૫૫ વળ
અર્થ : ૩૫૫૫ સવા વળ
વિદેશ : ચિનિંગ ૭

ચિત્રો
અર્ક-૧૩ ૨૭
જળ-ખેલી મુખપૃષ્ઠ
રૂપે-૧૩ ૨૧

તંત્રીસ્થાનેથી

અગિયારમી મન્થિત ૩
ખેલી, દુનર અને ઉદ્યોગ
કલકત્તા ટોળ ૫
જોની અને નોલકોલ ૨૧
ચિત્ર ૧૦
જળ-ખેલી ૧૯
ટોલકેટ-પાખીયા
અમેનિયા ચોટર ૧૫
કોલોલિયો ચોટર ૧૭

કાર્મેટિક ચોટર ૧૭
ક્રાસાઈ ચોટર ૧૭
ચિત્રનિયમ ચોટર ૧૭
કુલોલિયો ચોટર ૧૬
કલેન્ડર ચોટર ૧૩
દની ચોટર ૧૮
દ ચારી ચોટર ૧૮
દેસિયોટ્રેષ ચોટર ૧૮

પ્રયોગો

અલ્બુનો હલાજ ૧૫
અનીલનો હલાજ ૨૫
કાલ-ચાન ૨૫
કાળી રાત્તી ૨૫
ખાસીની રવા ૨૫
નવેલીન નકવી કુષ ૨૫
ખતિયાળ માટેનું તેલ ૨૫
બુલાખની બુલા ૨૬
ટોલકેટ પાખડા ૨૬
દનનો હલાજ ૨૬
નકવી પાખડા ૨૬
નાલી પાખડાનું કામ ૨૬

નકવી પીળા હીરા ૨૬
પ્રમેદનો હવાજ ૨૬
માસિયા-તેલ ૨૭
હોલીના ટાપ કાટવા ૨૭
વતિયાળનો અર્ક ૨૭
હોલીના ટાપ કાટવા ૨૭
સફેદ બોક્ આપન ૨૭
ફિલિટ બોક્ પિપામિન્ટ ૨૭
દાંડીલાલ પર તપાસની
શાહી ૨૭

વેપારી કળા

વીમાની એનગી ૩૩
બોટો કરવાની કળા ૩૬
પદ્મચરણ
મુંબઈ હાલકામા રેશમનો
ઉદ્યોગ ૩૬

કોલોલિયો

૧૦ વર્ષના પ્રાથમિક દવરનું સરવૈયું

“કુમર”ના ડિસેમ્બર ૧૯૪૦ ના ચક્ર એના જીવનના દશ વર્ષનો પ્રાથમિક દવર પૂરો થયો છે એ ૧૦ વર્ષમાં એણે શું શું આપ્યું છે, તેની હુક નિમિત્તો આ રીતે —

પહેલું વર્ષ

[૪૬૪ પાના]

- ૭૬ તંત્રી-નોંધો
- ૧૫ ખાસ હુનર લેખો
- ૧૨૭ પ્રયોગો
- ૨૨ ખાસ વેપારી લેખો
- ૧૨૧ પરચુરણ લેખો

બીજું વર્ષ

[૩૮૪ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૪૬ તંત્રી-નોંધો
- ૨૮ ખાસ હુનર લેખો
- ૧૬૫ પ્રયોગો
- ૪૬ ખાસ વેપારી લેખો
- ૭૭ પરચુરણ લેખો

ત્રીજું વર્ષ

[૪૮૦ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૭૮ તંત્રી-નોંધો
- ૬૦ ખાસ વેપારી લેખો
- ૨૮૧ પ્રયોગો
- ૪૮ ખાસ વેપારી લેખો
- ૭૩ પરચુરણ લેખો

ચોથું વર્ષ

[૫૪૪ પાના]

- ૨૮ ચિત્રો
- ૪૮ તંત્રી-નોંધો
- ૬૮ ખાસ હુનર લેખો
- ૨૫૭ પ્રયોગો
- ૨૮ ખાસ વેપારી લેખો
- ૧૨૩ પરચુરણ લેખો

પાંચમું વર્ષ

[૫૦૬ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૫૭ તંત્રી-નોંધો
- ૧૭૭ ખાસ હુનર લેખો
- ૩૧૪ પ્રયોગો
- ૨૯ ખાસ વેપારી લેખો
- ૮૪ પરચુરણ લેખો

દશ વર્ષને અંતે

[૪૬૬૮ પાના]

- ૩૭૬ ચિત્રો
- ૫૦૩ તંત્રી-નોંધો
- ૬૬૮ ખાસ હુનર-લેખો
- ૨૪૯૭ પ્રયોગો
- ૪૭૧ ખાસ વેપારી-લેખો
- ૬૦૦ પરચુરણ લેખો

અને

૧૧૯ લેખાકામા મળી

૫૮૭૩ પૃષ્ઠપરછેના નવાનો

છઠ્ઠું વર્ષ

[૫૪૦ પાના]

- ૮૪ ચિત્રો
- ૩૯ તંત્રી-નોંધો
- ૬૯ ખાસ હુનર લેખો
- ૨૮૪ પ્રયોગો
- ૩૪ ખાસ વેપારી લેખો
- ૮૭ પરચુરણ લેખો

સાતમું વર્ષ

[૫૩૨ પાના]

- ૬૧ ચિત્રો
- ૫૮ તંત્રી-નોંધો

૯૨ ખાસ હુનર લેખો

- ૨૦૯ પ્રયોગો
- ૪૦ ખાસ વેપારી લેખો
- ૬૨ પરચુરણ લેખો

આઠમું વર્ષ

[૫૩૨ પાના]

- ૪૬ ચિત્રો
- ૫૦ તંત્રી-નોંધો
- ૯૩ ખાસ હુનર લેખો
- ૨૬૪ પ્રયોગો
- ૮૭ ખાસ વેપારી લેખો
- ૩૫ પરચુરણ લેખો

નવમું વર્ષ

[૫૨૦ પાના]

- ૫૫ ચિત્રો
- ૩૮ તંત્રી-નોંધો
- ૭૬ ખાસ હુનર-લેખો
- ૨૭૩ પ્રયોગો
- ૯૧ વેપારી લેખો
- ૩૩ પરચુરણ લેખો

દશમું વર્ષ

[૪૬૬ પાના]

- ૫૬ ચિત્રો
- ૧૦ તંત્રી-નોંધો
- ૮૬ ખાસ હુનર-લેખો
- ૨૮૩ પ્રયોગો
- ૪૬ ખાસ વેપારી-લેખો
- ૧૩ પરચુરણ લેખો

અગ્યારમી

પ્રાર્થના-પાત્ર એકલાજ માલિક અને યાચના-પાત્ર એકલાજ દાતા !
અમે ત્વનેજ પ્રાર્થાએ છીએ અને ત્વનેજ યાચાએ છીએ
અર્થતઃ કૃપાણુ અને દયાકર ! ત્વે અમને આપેલી તવકીક અને
સફળતા માટે, ત્હેં અમ પર વર્ષાવેલી ત્હારી અણુગણિત
નિઅમતા અને ઈલાયતો માટે, ત્હેં અમને આપેલા માર્ગદર્શન
અને દિશાયત માટે અમે ત્હારો એકસાન માનીએ છીએ, કે
ખરેખર એકસાન માનવાપાત્ર પણ તુંજ એકલો છે.

અંતરેના એટો બહુનાર જ્ઞાતા ! અમારા દિલની લાગણીઓ
ત્હારી સામે પ્રકટ છે દલમ અને બાબા તે દર્શાવવા સમર્થ
નથી છે અદલાદ ! અમને દંછ વધુ તવકીક, દંછ વધુ
ધમચ, દંછ વધુ પ્રભુસ. દંછ વધુ સફળતા આપ કે ખરેખર
ત્હારીજ કૃપા અને અનિદષ્ટિના બળે અમે આ સાદસ લપા-
ડ્યો છે.

મન્ત્રલ

અંતમા, દે સર્જનદાર માલિક ! ત્હારા બંદાઓની જે યત્કિચિત
સેવા બળવી સહાય દોષ તે કુલુપ કર, વધુ સેવા કરવાની
શક્તિ આપ અને અમને તે માર્ગે દોર, જે માર્ગ ત્હારા
મહુલ અને નેક બંદાઓનો છે, જે માર્ગે ચાહનારાઓ પર
ત્હારી રદમત અને ઈનાયતો વર્ષા રંદી છે.

— આમીન —

જિન્દગીના દર વર્ષનો પ્રાર્થમિક દવર ખતમ કરી, આજના અંકથી કુમર પોતાની
વયના અગિયારમા વર્ષમા પગલા માટે છે. ગુજર્ ગિરાના ઇતિહાસમાં કોઈ સામયિકનું દર
વર્ષ લગી નિયમિતપણે જવંત રહેતું અપૂર્વ બનાવ નથી, અનેક સદ્યનો એ રીતે જીવી
ગયા છે. પણ, દક્ષીકતમાં, હુનર ઉદ્યોગના કોઈ ગુજર્ માસિકનું આ પ્રમાણે કસાઈ અને
તોલાઈને ખર્ ઉતરતું આજ લગી સાબિત નથી, એથીજ, કુમરના દર વર્ષની જિન્દગીના
પેલા દવરની સફળ સમાપ્તિ, સમયનું એક માદ્યાર ચિન્હ છે.

આ અંકથી તે પોતાની જિન્દગીના જીજ્ઞ દવરમાં પગ માટે છે. જાળક-જીવનના દર
વર્ષ વીતી ગયા; દિયોર-જીવનનો આરંભ થઈ ચુક્યો છે આજા મળીએ કે એ જીવન
અને તેનો એ દવર વધુ ઉચ્ચલક્ષી, વધુ ઉન્નત, વધુ ઉપયોગી અને વધુ પરિણામકારક
સાબિત થાય

જિન્દગીના પ્રારંભિક દવરમાં ઉજુપો અને જુલો હોય, એ દેવળ કુદરતી છે. પણ
વય વધતા અને જીવન વિકસતાં, જુલો અદમ્ય અને ઉજુપો ઓછી થાય છે વાંચકોએ
જેવું દરો તેમ એ અંગે કુમર અ પવાદ રૂપ નથી રદ્યું; પ્રાર્થમિક જિન્દગીની જુલો દવે
એમાં ખાલી નથી રહી; ધણી ઉજુપો પુરી દેવાઈ છે; નવા અને ઉપયોગી પ્રકરણો વધાર-
વામાં આવ્યા છે.

અનન્ય, એનો અર્થ એ નથીજ કે, કુમરમા હવે વધુ સુધારાને કરી અવકાશ નથી, જિન્દગીમા વિકાસ અને આગળ અનિવાર્ય છે, વિકાસ વિનાનું જીવન, મુર્ખ કરતા વધુ બદતર હોય છે કુમરે જીવત રહેવા માટે છે અને તેથી હજી વધુ સુધારા, હજી વધુ કુમેરા અને હજી વધુ રૂપાંગની તેમાં ગુણધર્મ છે કુમારજી એ બધું યથા જશે, ઇલા અમ્મદ !

■

યુરોપની નાશકારક ખૂનખાર સજાઈની આવી અસરથી દુનિયાનો કે ઇ ખૂણો ખરી સકયો નથી દિન્દમાય તેના ચિન્હો દેખાઈ રહ્યા છે એમાય પતંગારો પીઠાવત તે સૌથી વધુ કફાડી યત્ન છે એક તરફ કાગળના ઝાવ બમણા કે ઝટ્ટી ગણા જેવો વધી ગયા છે ડાવકામ માટે જોઈતા બીજા સાધનો અને સામગ્રીઓના આવમાય અણકાર્યો ઉછળ્યો આવ્યો છે, તે બીજી તરફ સજાઈ અને સરકારી અંકુશો વધુ કડક બન્યા છે એમેરેની મોઢ વારી અને પાંદેશના દપાસ વ્યવહારની અનિયમિતતાએ પણ પતંગારોને કંઈ એકાદું નુસાન નથી મળ્યું આવી દાઢનમા જ્યાં બસમયા સધન-સપન પડેએ પોતાનું પ્રમથન બંધ કર્યું છે ત્યાં મરીબ કુમરનું તે શુ ગણુ ? જતા, એ તે મદાન માસિકા રૂપા છે કે, દુખ માં બા બીજા કરા વિભાગમા કરી કાપકુપ કર્યા વિના હમેશ પોજ તદ્દન વિધિમતપણે તે આજ સગી બરાબર મારી છે ઇલા અમ્મદ હવે પછીય તે મારી રહેશે કારણ કુમર કેરો ધધા નથી તે એક રાખસનું મુખ્ય જીવન-કાર્ય છે, જે જધ કરતા પી કાપતા પણ ન સભવે

‘કુમર’ની સજાતાનું માપ મદારે મદરાનું ન હોય એની જીવન-પોથી વાચકો મામે ખૂબી પડી છે તેઓ તે જુએ, તપાસે અને સજાતા મા નિષ્ફળતાનો નિર્ણય કરે આજ સગી કુમરમા અપાવવા સદિપન સરતેયું અથવા અપામું છે તે દેખાઈશે તેમ આજ સગી ૪૬૬૮ ખાનાના વાચનમા કુમરે ૩૬૬ ચિત્રો સદિત ૬૬૬ ખાસ દુનર-તેજો, ૪૬૬૬ પ્રયોગો અને ૪૬૬ ખાસ વેપારી વંખો આપ્યા છે એ ઉપરાંત તેજે ૫૬૬૬ પૂજ પડેલા પ્રજ્ઞા જવાનો અને બીજુય કેટલુય સાદિત પણ આપ્યું છે એ એસતા આપના તેની ઉપર ગિતાની પરાશીરી રૂપ છે

■

કુમરના પ્રકાશનમા મદને એક બા બીજી રીતે સદાય રૂપ ધનાઝ અમન મિત્રો અને સંબંધીઓ, માદકો, વાચકો અને અદિરાલ આગનાર બાદમા પતંગારો અને પુનઃ-ચિત્રો ત્રાઓ વ વ નો ૬ દિવસ આખારી છું નિયમિત સુદર જાપકામ બસ રહે પ્રેમના સચાસકો અને વ્યવસ્થાપક સાદિતનોય ઉપમાર મદારે સિરે છે. હુ એ સોનો કરી વાર ખુનસપૂર્ક ઉપકાર માનુ છું અને હવે પછીય એ સેત મદો એજીજ સદાય આપના રહેને એવી આશા રાખુ છું

કુમરજી

[૧]

પ્રેરણા

કલ્પના ઢાળના એક પ્રકારથી આપણામાને દરેક સપ્તસ, બાળકો અને સ્ત્રીઓ સુધ્ધાં સારી પેઠે પરિચિત છે તાજા અને પિરાળના આપણા પાસેથી પર નિત નિત કસકસ કરાવથી પડે છે, એ કાલુ નથી બાલુતું ? પણ કસકસના એ ઢાળની પદ્ધતિ કેવળ નોખી છે તેમા મુળ વાસણુ વ ને ગરમ કરી, તેની ઉપર કસકસ ફેરવે છે, જેથી તેની ગરમીથી કસકસ પીગળી, વાસણુ પર પથરાઇ ન્ય છે. આ પદ્ધતિને *Rolling* કહેવાય છે.

કસકસ ઢાળની મીઠી પદ્ધતિ *Dipping* ની છે કસકસ પીગળાવી, પ્રસાદી કસકસમા ને તે સ્ત્રીઓને કાઢી મેતા, તેની ઉપર કસકસ થઇ ન્ય છે-એટલે કે, કસકસનો યર ચડી ન્ય છે પરંતુ આ એક પદ્ધતિથી તો કેવળ સામાન્ય છે કસકસના ઢાળની એક ત્રીજી-અને વધુ ઉપયોગી-પદ્ધતિ પણ છે, અને તત્કાલિનક જાગ દ્વારા ઢાળ ચડાવવાની ખરા છે કે એ પદ્ધતિથી ઉદ્ભવ ઇન્ડેસ્ટ્રીએલિઝની લક્ષણ દરેક ચોપડીમા સદાજ આજ થયો હોય છે, પણ સામટ સરવાલો મેતાં તેમાના પ્રયોગ નિષ્ફળ નીકડે છે એનું કારણ એ છે કે, કસકસના મુળમળ તત્વોના કંઈક એવા છે કે તેના ઢાળ ચડાવવામાં મળી નકરો નડે છે. આ તો ઢાળ જમજર ચડાવવા નથી, આ ચડે છે તો તે કસકસ પેઠે સહે સળકાવવાલા નથી હોતો.

જે ત્રણ મહિનાની વાત છે એક સવારે એક સમજન લખનાર પાસે આવ્યા. તેમને કલ્પના ઢાળ ચડાવવાની સફળ રીતની કુરુચ દલી આ મેત્રી બજાતા હતા ઇન્ડેસ્ટ્રીએલિઝની એક મનાયથી મદદથી આ મેત્રી કિતાબ પાસે હતી તેમાના પ્રયોગ આજમાની ચુક્યા હતા, પરંતુ પતિભામે આસાજનક ન હતા

હિંદુ નવો ત્યારે વધુ છાપ પડી ચાલીના ઢાળને બદલે કલ્પના ઢાળ ચલાવી સકાય એવી તેમની તમન્ના હતી, તેઓ એવા ચગકતો ઢાળ ચડાવવામા નિષ્ફળ નિવડ્યા હતા

લખનાર માટે કસકસના ઢાળની આ નિષ્ફળતાની વાત કંઈ નવી ન હતી ખરેખર, કલ્પના ઢાળનો દુનર એવો બિઝટ છે, કે પ્રચલિત પ્રયોગોનુસાર ઘણી આરા સખી સકાય એમ નથી પરંતુ સલામતે કસકસના ઢાળના કેટલાક એવા પ્રયોગો અને પદ્ધતિઓ લખનારની ભાવના છે કે, જે ઉદ્ભવા ઉઠવી શકેા હોય, ઇન્ડેસ્ટ્રીએલિઝને લખી કાઢ કિતાબમા તેમનો ઉદ્દેશ નથી, તે થયે માગે કેવળ મુખ રહી છે

આ લેખમા એ પ્રયોગો અને પદ્ધતિઓમાની એક આજ પુલ્કિત વાર માહિત કરવામા આવે છે

[૨]

કસકસ પોતાના ગ્રમમ થતા ચગકાટ માટે ખૂબ જાણીતી છે તે સામાન્ય લેખાઓની અસર સામે ટકી સહે છે, દુરા અને પાણીની અસર તેના ચગકાટ પર થતી નથી તથા તે ખાણ પદાર્થોના સંપર્કમાં આવતા, તેમને નુકસાન પહોચાડતી નથી. એ અને એવા બીજા કારણોસર કલ્પના ઢાળ ખાસ અમલવા મરાવે છે. પરંતુ આગળ કહી ચુકાયું તેમ, કસકસના ઢાળની ઇન્ડેસ્ટ્રીએલિઝની પદ્ધતિ પણ માગે વિષ્ણુ નીકડી છે કારણ કે, કસકસના મુળમળ તત્વો એવા અનેાખા છે કે પ્રચલિત પ્રયોગોનુસાર ઢાળ ચડાવતાં કસકસ મળી રહ માય છે, ઢાળ જરાજર ચડતો નથી, તેની ચગકાટ અંખાઇ ન્ય છે વ અલગ, "*Rolling*"

અો “Dipping” ની પદ્ધતિ દોળ ચડે છે ખરો, પણ એ પદ્ધતિયો દરદરેસ જઈ બેસી થતી નથી, એટલુ જ નહિ જલકે એથી કનડી થર એકસગખા જડાપણો ચડતો નથી વળી જો થર ચડે છે, તેય અત્યત પાતજો હોય, સદજ જડો થર ચડારવો હોય તો તે એ રીતે ચડી સકતો નથી એથી નિરધ્ધ, આ રસાયણિક-નિજળીક પદ્ધતિયે—

૧, કલકળો થર એકસરખી જડાધો ચડે છે, કપાક એકો, કપાક વતારે એમ થયુ નથી

૨, જેટલો ઓઝો નો જેઠાએ તેવો થર એ પદ્ધતિયે ચડારી સકાય છે “Roughing” કે “Dipping” ની પદ્ધતિયે જ્યા બાજોજ રૂઠેઠ ઈય જડાધની થર ચડાવી સકાય છે, ત્યા આ પદ્ધતિયે રૂઠેઠ ધા રૂઠેઠ ઈયની જડાધનો થર ચડારવો સામાન્ય વાત છે અને, ખાસ ઝુરત હોય તો જે ઈય જોયી જડાધનો થર પણ ચડારી સકાય છે

આમ ફરક રીતે આ પદ્ધતિ વધુ અનુ કુળ છે ઝુરત માન એજ હતીકે એ પદ્ધતિયો સકળ પ્રયોગ શોધરામા આવે ખુલી ા વાત છે કે એવો સકળ અને સરળ પ્રયોગ પુરોપના જળીતા નિખ્યાત મિ એસ એયરે શોધી છે અને તે એક ખાસ જોઈવજુ અનુસાર આજે કમરના વાયકેની ખિદમતમા પેશ થાર છે

“મલેકટ્રો-ટિનીંગ” — આ એવુ અમેઝી નામ છે—તો આ પ્રયોગ, પુકકા અખનશ હરી, છુટે હાથે પેસા વેગી શોધવામા અવો છે અને એમ કહેરામા સદજે અતિશયોક્તિ થવાનો ડર નથીજ કે, આજે પ્રચલિત એવા પ્રયોગોમા આ સૌથી ઉત્તમ—વા, એમ કહેો કે, એમાના સૌથી ઉત્તમ પ્રયોગોમાનો મુખ્ય

એક—છે આ પ્રયોગ નિશ્ચિટતા એ છે કે—

૧, ટોળ-મિશ્રણ સરળતાપૂર્વક બનાવી સકાય છે

૨, ટોળ ચડાવવાની પદ્ધતિ સામાન્ય છે

કુકમા, એકડો રૂપિયા ખર્ચતા ન મળે એવો આ પ્રયોગ છે

[૩]

કોઈ પણ પ્રકારનો ટોળ ચડાવવાને માટે સૌથી પહેલા થોડાક સાધનો હોવા ઝુરરી છે આ પ્રયોગ માટે આજલા સાધનો પુરતા થશે—

ઝરરી સાધનો

—હાના પાયા પર કામ કરવાર માટે નીચલા સાધનો પુરતા છે—

૧, ટોળ-મિશ્રણનુ વાસણ (પાલાદ વા એનેમન કિવા તામચીની વા પાથરડ)

૨, નિજળીક એટરીઓ

૩ ટોળ-મિશ્રણને ગરમ કરના માટે ઝન

૪, કવચની પંખડો

૫, ગરમી માપવાનુ થર્મોમીટર

૬, તાર-લસ નમ ૨

૭ સમિયા નમ ૨ ૧૦ ઈંચ લાંબા અને અરો ઈંચ વ્રાસવાતા

૮, જોડાણ માટે તાંબાના ૧૬ એસ ડમ થુ જી ના તાર

આટલા ફક્ત મુખ્ય સાધનો રસાયણો અને બીજી ગરમિયો તો જુદી

વસ્તુઓને સાફ કરવી

એ તો દેખીતુ છે કે ટોળ ચડાવવા માટેની મુખ્ય વસ્તુઓ તદા ૨૨૨૭ હોડી જેઠાએ તે ની કુપર સહેજે ધુળ કાઢ, તેસ કે ચરમીના ડાથ કે એવુ ખીજુ કંઈ પણ હશે તો દેળ ચડશે નહિ—વા, ચડશે તો થોડી જગ્યાએ ચડશે, એવા ડાથ વા મેસવાલી જગ્યાએ નહીજ ચડે એવો ખાસ ઝરત

છે કે જે તે મીઝોને પહેના ખુબ કામજી પુરુંક સાફ કરી લેવાય કે જેથી પાછળથી નિરાશ થવાનો પ્રસંગ ન આવે

કુકમા, જે વસ્તુ પર જે કંઈ ધુળ, મેચ કાટ, રંગ, તેન યા ચરખી યા પાણી યા પરસેવાના ડાંચ હોય તે બધા પૂરેપૂરા કાઢી નાખવા જોઈએ એમા સહેજે બેદરકારી કરવી જોઈએ નહિ, કારણ કે આ સદૃશ બેદરકારી આગળ જતાં ઘણી કારે પડી જાય છે

વળી વસ્તુમાં કંઈ ખાસ બોના હોય તો તે અગવર કરી લેવા જોઈએ. લીમોદા પડવા હોય તો સપાળી સપાટ તથા લોગી બનાવવી જોઈએ જે મુળ વસ્તુ પર આગળનો દોળ ચડાવેલો બાધી રહેલો હોય તો તે પૂરેપૂરા કાઢી નાખી, સપાળીને પોલિશ કરવી જોઈએ

મુળ વસ્તુઓ પર જુદી જુદી જાનના ઝાપ, કાટ, યા ખીલ પાતુ-શરે મરજુદ હોય તો તેમને દુર કરવા માટે જુદા જુદા મિશ્રણ મા તે વસ્તુઓને બોળવો પડે છે એવા થોડાક મુખ્ય મિશ્રણ આ નવાઃ—

(૧) મધકતો તેજા ૧૨ ૩ ઓસ, નમકનો તેજા ૧ ૬ ઓસ, પાણી ૨ ગેલન

લોખંડ અને પોલાદની વસ્તુઓ સાફ કરવા માટે આ મિશ્રણ ઉપયોગી છે જે તે વસ્તુઓને તાગ વડે બાધીને મિશ્રણમા-ગેરક, આ અને એવા ઘીલ જમા મિશ્રણ પચાવતા વાસણમા રાખવા આ પ્રયત્નની નીચીમા કરવામા આવે છે-થોડીક મિનિટ લગી બોળી રાખી, પછી પુરક પાણી વડે ધોઈને તાગ-જરા વડે સાફ કરવાથી તે સાફ થઈ જશે જે વસ્તુ પૂરેપૂરી સાફ ન થાય તો—

(૧) ન્હાના પાયા પર કામ કરવામાં તો આ બધું કાન દાખ કરીમનીજ કરે છે, પન્ડોદાસ કારખાનાઓમા તો એ માટે ખાસ રજી નવાસ છે

(૨) અમેગીકન પોટાસ ફ્લેટન, ગરમ પાણી ૧ ગેલન

—જુ મિશ્રણ બનાવી, તેમા એ વસ્તુઓ બોળ લેવી

(૩) જે વસ્તુઓ પર લાખ-રંગ કરેલો હોય તેમને પ્રથમ તો ગરમ કરેલા મેપીયેટ્ઝ ડિપરિટમા અર્ધા ક્વાક લગી બોળી રાખી પછી જલન એમેનિયાના મિશ્રણમા ઝમેળવાથી, અને ત્યાગ પછી સાદા પાણી વડે ધોઈને જુદા તાગ-જરા વડે સાફ કરવાથી લાખ-રંગ નીકળી જાય છે

અન્ય, જે એવી વસ્તુઓ પર માત્ર સામાન્ય ઝાખાટ યા રંગના ડાખજ હોય તો ઉપરોક્ત પ્રયાગ આજમાવાની જગી અડત નથી

ઘણી વેળા એમ પણ મને છે કે મુળ વસ્તુઓ પર તેન, ચરખી યા એવા ખીલ પડાયોના ડાચ પડેલા હોય છે એવી હાલતમા—

(૪) કોગીક મોઝા ફ્લેટન અને પાણી ૧ ગેલન સહ, લોખંડ (Wrought Iron) ના વાસણમા દ્રવ બનાવી, તેમા એ ગીઝો બોળી લેવી

કુકમા વસ્તુ અમે તે હોય, તેને મોગી રીતે ચરખ કરી જોઈએ જે તેની ઉપર એક કમ્પા વધુ પ્રકારનો મેચ ન હોય તો તેને એક કમ્પા વધુ મિશ્રણમા બોળવી જોઈએ ગમે તેમ, તેને પૂરેપૂરી ચરખ કરી, પછી પુરક પાણીથી ખુબ ધોઈ તાગ-જરા વડે ચમી-૧૨ રહે કે ધમતી વેળા લીમોદા પડવા ન જોઈએ-પછી પોલિશ પાવર વડે પોલિશ કરી લેવી ૨ આ પ્રાયમિક ક્રિયા અંગે જોઈલી વધુ કામજી રખાય તેટલો વધુ

૨) પોલિશ કર્યા પછી કેટલીક વેળા વસ્તુઓ પર એક પ્રકારનો નીકાસ મા તેવો જ રહેલો જણાય છે જેમ હોય તો એ વસ્તુઓને ફરી વાર કોરેલીક સોડાના દ્રવમા ઝમેળવી, પાણીથી ધોઈ લેવી

સરસ અને શીબીને દોળ ચઢાવી સકારો વગી વરતુો સાફ કર્યા પછી તેને અત્યંત સજાળપૂર્વક સાચવવી જોઈએ તેથી સાફ કરેલી સપાગી પર ગેત વા કાષ ન લાગે તેનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ એટલું જ નહિ” બલકે એો દ્વાયો ૨૫૨૧ પશુ ન લાગે તેમ અધર સજાગી રાખવી જોઈએ

દોળ ચઢાવવાની પદ્ધતિ

વગી દેળ ચઢાવવાનો દુનર બરાબર શીખી લેતા માટે પહેલા ચાર પાંચ વેગ ન્દાના પાયા અને ન્દાની ચીત્રો પર આજમાઈશ કરી અનુભવ મેળવવો જોઈએ કારણ કે, દોળ ચઢાવવામાં સફળતા મેળવવા માટે એક કરતાં વધારે મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવાનું હોય છે અને એમાના એકાદમાથ ગણત થાય તો દોળ બરાબર ચડતો નથી એ વિચાર એટલો તો નિશાળ છે કે એની સમજણ અદિ એ ચાર પાનામાં આપી શક્ય નથી એ માટે તો વ્યક્તિગત શિક્ષણ મેળવવું

જોમિયમનો દોળ—કમરનો અંક ૭૮

ક્રા ૪ આના

તાંબાનો દોળ—કમરનો અંક ૭૮ મો

અને ૧૧૮ મો ક્રા ૮ આના

નિકલનો દોળ—કમરનો અંક ૭૮ મો

ક્રા ૪ આના

ચાંદી સોનાનો દોળ—કમરના અંક

૮૩ ૯૪, ૧૦૧ ૧૦૭ ૧૧૦ અને

૧૧૩ મો ક્રા ૩ ૧-૮-૦

સખો—કમર—ઓક્સિસ—સોદાગરવાડા—મુરત.

જોઈએ હુકમા કહેતા, દોળ બરાબર ચડે એ માટે—

- ૧, દેળના મિશ્રણ
- ૨, દોળ ચઢાવતી વેગાએ અપાતી ગરમી
- ૩, ધનધુન-પેઇટ અને
- ૪ વિજળીક બગ

એ ચારે પર ખાસ ધ્યાન આપવું જોઈએ દોળ જોણું વધારે ચઢાવવું હોય તે પ્રમાણે ગરમી તથા વિજળીક બગ જોણું વધુ કરવું જોઈએ ધનધુન (Dry Cell) તરીકે વાપરાતી કનધની પેઇટ, ચોગ્ય કદની—એટલે કે, જે વરતુઓ પર દોળ ચઢાવવાનો હોય તેમના કદ કરતા સઘન વધારે મોટી-દોવી જોઈએ કાષ પશુ હાલતમાં તે પેઇટ નું ઈચ્છી વધુ પાતળી તે દોવી જોઈએ નહિ જ વળી તે ચોખ્ખી કનધની દોરી જોઈએ કલકમા ભેગ મેળવેતો હોય વા તે અશુદ્ધ હોય તો એવી પેઇટ આ કામ માટે કઠોર વાપરવી જોઈએ નહિ

અને દોળ ચડવાની રીત તો સામાન્યન દરકાંઈ જણે મેજ તે એ છે કે એક વાસણમાં-મેશક તે લોખંડ, એતેમન ચીની વા કાચનું હાથ-દોળનું મિશ્રણ ભરાય છે અને પછી ધનધુન નરીકે કલકની પેઇટ અને કાથધરવ (Cathode) તરીકે જે ચીત્રો પર દોળ ચઢાવવો હોય તે ચીત્રો (આગળ લખ્યા પ્રમાણે બરાબર સફ કરીને) જુદા જુદા તરથી બાંધીને એ વાસણમાં દેગ-મિશ્રણમાં થોડે થોડે દુર મુકવામાં આવે છે અને એ બેકેના તારમાં વિજળીક બગ ચતુ કરતા, તથા દોળને ગરમી આપના દોળ ચડવા માટે છે દેગ બરાબર ચડે છે વા નહી તે માટે ૫-૭ મિનિટે મુગ ચીત્રને કાઢીને તપાસવી જોઈએ એ દેગ બરાબર ચડતો ન હોય તો તેનું કારણ જાણીને તે માટે યતન કરવું જોઈએ અને જો દોળ બરાબર ચડતો હોય તો તેને અગાઉ પેટેજ ચડવા દેવો જોઈએ

(૩) આ કદની માપણી માટે જે તે વરતુને માપી તેના કદલા ચારસ ધચ થાય છે તે ગણી તે પ્રમાણે કલક પેઇટનેય માપી, તેના ચારસ ધચ કાઢવા

દેળ બરાબર ચઢે છે વા નહિ એની સમજણ માટે મૂળ કલણની પ્લેઈટ પર બાજતા થરના તેમજ જે તે ચીજો પર ચઢતા દેળના રંગ પરથી ધણું ધણું પારખી સકાય છે. દાખલા રૂપે, જો કલણની પ્લેઈટ પર લીલો-પીલો થર બાજવા માટે તો “બધું બરાબર છે” સમજવામાં આવે છે, પણ જો તેનો રંગ એ રહે વા તેની ઉપર કાળા રંગનો થર બાજવા માટે તો વિજ્ઞાનિક બળ વધારવું જોઈએ. કારણ કે, આ ચિન્હ તેની ઓછાપણાએ છે. એથી વિરૂધ્ધ જો વિજ્ઞાનિક બળ ઘટ્ટ પડતું હોય તો રંગ બાજીનજ રહેશે વા પછી ખૂબજ કાળા રંગનો થર બાજશે. એમ યામ તો તરતજ વિજ્ઞાનિક બળ ઓછું કરવું જોઈએ.

સામાન્ય રીતે, દેળ-મિશ્રણની ગરમી અને વિજ્ઞાનિક બળના પ્રમાણનુસાર ૧/૧૦૦૦ ઇંચનો દેળ ચઢાવવા માટે ૪૨ મિનિટથી લઈને ૧૦૩ મિનિટ જેટલો સમય લાગે છે. બેસિક, રસાયણિક આગો દવા, દેળ-મિશ્રણમાં વધારે થતા રસાયણોની રચના, શુદ્ધતા અને પ્રમાણ, કલણની પ્લેઈટનું કદ અને ધાતુની શુદ્ધતા, વિજ્ઞાનિક બળ અને દેળને અપાતી ગરમીનું પ્રમાણ વ વ. એવા મુદ્દાઓ છે, જેમાં સદાજે ફેરફાર થતાં દેળ ચઢાવવામાં નડતર નડે છે. એનો એક ઉદાહરણ એ છે કે, આ લેખને કાળક્રમિક બે ચાર વાર વાંચી, પ્રયોગને દરબાર સમજી લઈ, પછીજ અખતરો કરવો. એથી, મળી જુદો દુર ચક્ર જશે અને સફળતા વધુ નિકટ આવશે.

દેળ-મિશ્રણ

અને આ છે, તે કામતી દેળ-મિશ્રણ: સોડિયમ રે-નેટ ૬ થી ૧૬ ઑંસ, ફોસ્ફોરિક સોડા ૧૩ થી ૨૩ ઑંસ, સોડિયમ એસિટેટ ૨૩ થી ૫ ઑંસ, સોડિયમ પરબોરેટ અથવા ફાસ્ફોરન પરબોરેટસાઇડ (મને તે એક) ૨૩ ઑંસ, અર્ક-પાણી બધા પુરતું.

પ્રથમ દેળ-વાસણને બરાબર સાફ કરી વાસણના અર્ધા વા બે તૃતીયાંશ ભાગમાં આવી રહે તેટલું ૧૬૦° એફ લગી ગરમ કરેલું અર્ક-પાણી ભરો. પછી તેમાં સોડિયમ રે-નેટ ઉમેરો. તે ઓછાથી જાણ પછી ફોસ્ફોરિક સોડા ઉમેરી, મિશ્રણમાં એટલું બીજું ગરમ અર્ક-પાણી રેડો કે ફૂલ મેળવણી ૧ મેલન થાય. પછી તેમાં આકૃતની દવાઓ મેળવો.

આ ઘટ્ટ દેળ-મિશ્રણ. વાપરતી વેળા તેને ૧૬૦° એફ લગી ગરમ કરી, ૧૦ થી ૩૦ એમ્પીયર લગીનું વિજ્ઞાનિક બળ આપી, દેળ ચઢાવી સકાશે. ગરમી પણ સદાજે ઓછીવત્તી કરી સકાય છે. એનો મુખ્ય ભેદ એ છે કે: રસાયણોનું જેટલું ઓછું વ-તું પ્રમાણ હોય તેટલી ઓછી વત્તી ગરમી તેમજ ઓછું વ-તું વીજળીક બળ જોઈએ. આ એક શાસીય મુદ્દા છે, જે અનુક્રમે સદાજે ઉકેલી સકાય એમ છે.

દેળ-મિશ્રણમાં ફોસ્ફોરિક સોડા હમેશા સદાજે વધુ રખાય છે, કારણ કે નવારેય કેનું પ્રમાણ ઓછું થાય છે ત્યારે દેળ-મિશ્રણમાં કલણના ફિટલ બાજે છે અને દેળ બરાબર ચઢતો નથી. તેથી ખુદરી છે કે દર અઢવાડીયે બે ત્રણ વેળાએ દેળ-મિશ્રણની પરીક્ષા કરી, પૃથક્કરણની પદ્ધતિયે ફોસ્ફોરિક સોડાનું પ્રમાણ કાઢી જોવું અને જવારેય તે પ્રમાણ ઓછું જણાય કે બધા પુરતો ફોસ્ફોરિક સોડા ઉમેરી દેવો.

(૪) કલણની પ્લેઈટ હમેશા દેળ મિશ્રણમાં રખાતી હોય તો દેળ ચઢાવતી વેળા પ્રથમ એકાદ મિનિટ માટે સામાન્ય કરતા વધુ દોડથી બમણા પ્રમાણમાં વિજ્ઞાનિક બળ આપી, પછી તેને સામાન્ય પ્રમાણ પર લાવી મુકવું કારણ એથી દેળ ચઢવાની શરૂઆતમાં મદદ મળે છે, પણ જો કલણની પ્લેઈટ ખુદસ વેળાએજ દેળ-મિશ્રણમાં મુકવામાં આવતી હોય તો પ્રથમ સામાન્ય વિજ્ઞાનિક બળ આપી કયાં પછીજ કલણની પ્લેઈટને દેળ-મિશ્રણમાં મુકવી જોઈએ.

તંબાકુ પીનાર સગાંનેત્રને પૂછવામા આવે તો તેઓ કહેશે કે, તંબાકુ પીનાના પ્રકાર છ છે —

૧. હુન્ડી
૨. પાઇપ કિંયા ચપમ
૩. બીડી
૪. સિગારે
૫. સિગાર
૬. ચિરૂટ

હુન્ડીના તંબાકુ અને બીડી અને સિગારે દની બનાવટની ચર્ચા તો કંમરમા આગળ થઇ ગઇ છે આજે આપણે ચિરૂટનો રિવાજ હ થ ધરીએ

ચિરૂટ : બર્મી ખુસુમીચત

ચિરૂટ એક રીતે બર્મીના ખુસુમીચત છે તે મૂળે બર્મી શોષ પછી છે અને ત્યા ખુસુમી હોય છે હવે હવે તે બર્મી વિપરાત દિ-દમાય કેટલેક કેટલાંને ને છે ખાસ કરીને ટ્રીચીનોપેલો અને મદુરામા પછી રમે કે હ ચિરૂટ અને સિગારને બેગરી દે ૪૦ વર્ષના અનુભવવાળા એ નિષ્પન્ના એક રિપેશિયાચિરૂટ કહે છે તેમ, એ બેઉ તોળી ચીઝો છે દેખાવમા બંને એક બાળતે મળતી આવતી હોય સિગાર અને ચિરૂટ વચ્ચે ફેર એ છે કે, જ્યારે સિગારની પૂરી લખાઇમા તેવું દળ એક સરખું હોઇ, માત્ર એક છેડો ચરોટો-કંઈક ત્રિશકુના આકાર જેવો-હોય છે, ત્યારે ચિરૂટનું દળ, નેની પુરી લખાઇમા એકસરખું નથી હોતું, કમે કમે ઓછું થતું જાય છે-એટલે કે ચિરૂટમા એક છેડાનો વ્યાસ ૧/૨ ઇંચ હોય છે તો બીજા છેડાનો વ્યાસ માત્ર ૧/૩ ઇંચ અને એ બે

છેડાઓ વચ્ચે ચિરૂટનું દળ કમે કમે ઓછું થતું જાય છે

બેસિક, ચિરૂટ ચૂદઉદ્યોગની જનાવટ છે બર્મીમા વા દિ-દમા અર્થેનય તે ચૂદઉદ્યોગ તરીકે જ જનાવવામા આવે છે

હુન્ડી માધનો

ચિરૂટની જનાવટ માટે નીચલા સાધનો કારી છે —

૧. તેજ છરી
૨. તેજ કાર
૩. લાકડાનો પાટયો
૪. થોડીક છામડીઓ

વગરબ

આ નજીરા સાધનો દ્વારા હજારો અને લાખો ચિરૂટ બનારી સગાય છે અખમત ને કારીગરો-અથવા બીજા શબ્દમા કહેતા, કારીગરોની ટુમ્મીઓ-એક કરતા વધુ હોય તો તે દરેક માટે આ સાધનો જોઈએ

ચિરૂટના પ્રકાર

બર્મીમા ચિરૂટો બે પ્રકારની બને છે —

૧. જદનક ચિરૂટ (Hse-lym-leah)
૨. મધ્યમ ચિરૂટ (Hse-bao-leah)

પહેલા પ્રકારની ચિરૂટ ઉચ્ચ ગણાય છે અને તે બર્મીમા તેમજ જદાર પરદેશીમા મધ્યમ સ્થિતિવાળા અથવા અમીરો વાપરે છે, જ્યારે બીજા પ્રકારની ચિરૂટ, ને સામાન્ય ચિરૂટ છે, જે ગરીબ બર્મીઓ પોતે વાપરે છે બેઉ પ્રકારની ચિરૂટો દેખાવમા કમગમ એક સરખી હોય છે અને જનાવટની પદ્ધતિ પછી ઉભવની તઈન એકસરખીજ છે, પરંતુ ૬૦' તેમા વપરાતા તંબાકુનો છે પહેલા પ્રકારની

જનન ચિરંટામાં ખુબ બર્માના ઉચ્ચ પ્રકારનો તેમજ લકા અને હવાના તંબાકુ વાપરવામાં આવે છે, જ્યારે બીજા પ્રકારની મધ્યગ ચિરંટામાં બર્માના સામાન્ય પ્રકારનો તંબાકુ અને મકાઈના પાંદડા દિના *Tha-Not-ban* નો પાંદડા વાપર છે

તંબાકુની પસંદગી અને આવજત

સારી જનન ચિરંટની બનાવટ માટે ઉમર તંબાકુની પસંદગી અનિવાર્ય છે બર્મામાં એ અંગે એવી પરિધિ છે કે, જે તે તંબાકુના પાંદડા વહેલી સરારે ઝાંડ પરથી ઉતારી લે છે, અને પછી આખા દિવસ દર મિયાન લાકડાની મોગરી વડે ઠોકરીને તેની વચની નસ બેસાડી દે છે એ થમ હેતા, બીજો દિને સરારે તંબાકુના એ પાંદડાને એક ઉપર એક-અર્ધ પાન નીચ પાનની નીચે દબાવ અને અર્ધ પાન, પેલી વચની નસ સહિત, બહાર ખુદતુ રહે એમ-ગોડી દે છે અને હાથી તંબાકુના પાંદડા ઉડી ન જાય તે માટે તેણે ઉપર બર્માનું "કયુ" યા "કમેય" નામનું આછું ઘાસ પાંચરવામાં આવે છે એ વળી બાજુની ચીંટોની બનાવેની રેગ મુકરામ આવે કે આમ એ તંબાકુના પાંદડાને અંગે દિવસ સુકાયા હમ, સાજો ઉપાડી લેવાય છે અને જે પાંદડાની નચની નસ સુકાઈ હોય તેને તેમજ જેની વચની નસ સુકાઈ ન થઈ હોય તેને નોખા પાંદડામાં આવે છે કારણ કે વચની નસ સુકાઈ ન હોય તેવા પાંદડા બીજો દિને ફરી સુકવવા પડે છે

આવી રીતે સુકવવામાં આવેલા પાંદડાને મુખ્યપાટની મુણી યા બાજુ-નાખકામના પાસ-થમાં ભરી, તેને દસમધ બધ કરવામાં આવે છે, અને ત્યાં તેને કેટલાય દિવસ કિવા અડવાડિયા લગી રહેવા દેવાય છે જ્યારે તે પ્રાકટ અથવા તૈયાર થયા બાજુમાં કે પછી તેને વાપરવા માટે બહાર કાઢે છે

તંબાકુના ત્રણ વર્ગ

ચિરંટની બનાવટ માટે ત્રણ વર્ગના તંબાકુની કુરસત છે —

- ૧, રેપર (*Wrapper*)
- ૨, બાઇન્ડર (*Binder*)
- ૩, ફિલર (*Filler*)

સામાન્યતઃ બર્મામાં તંબાકુના આ ત્રણે વર્ગ એકજ જાતના તંબાકુમાંથી જુદા પાંદ-વામાં આવે છે, જે કે સિધ્ધાતની દ્રષ્ટિએ 'રેપર'નો તંબાકુ તદ્દન જુદો, ધણોજ ઉચ્ચ પકિતનો હોયો જોઇએ પણ પ્રચલિત પદ્ધતિ એવી નથી કે 'કમા', 'રેપર' એટલે તંબાકુના તે પાંદડા, જેમાં ચિરંટ વીંટાણેલી હોય છે અને જે ચિરંટની ઉપર રહે છે, 'બાઇન્ડર' એટલે તે પાંદડા, જે 'રેપર'ની નીચે હોય છે, જેને આપણે "હનકા રેપર" પણ કહી સમીએ છીએ, "ફિલર" એટલે ચિરંટનો મુળ ગર, તંબાકુની કાતરણ

એકજ જાતના તંબાકુમાંથી એ ત્રણે વર્ગ જુદા પાંદડામાં આવે તેા મોટા, સાદા હમમ રંગના પાંદડા 'રેપર' તરીકે, તેથી ઉતરતા સદજ ન્દાના અને સદજ ઘેરા રંગના પાંદડા 'બાઇન્ડર' તરીકે અને બાકીનો તંબાકુ 'ફિલર' તરીકે રખાય છે ઘણી વેળા 'ફિલર'ના તંબાકુમાં કૌરજ અને લંકા જાતનો તંબાકુ પણ મેળવવામાં આવે છે, જેથી ચિરંટ પીના-રને ઉમ્મદા લગતત મળે વળી એ તંબાકુ પર કેટલીક દવાઓ અને મુગંધીઓ પણ ઝાટ-વામાં આવે છે, જેનો હેતુ પણ ચિરંટને ઉમ્મદા બનાવવાનોજ હોય છે

તંબાકુની મુગંધી

'ફિલર' તંબાકુમાં ઝાટાતી મુગંધીઓ ઘણા પ્રકારની હોય છે, જેમાંના કેટલાકના પ્રયોગ તો સાચા મુતજ રહે છે એક બાજુનો પ્રયોગ આ રહ્યો —

(૧) મીંકચર વેવેરિયન ૪ ફૂમ, બ્યુટ-રિક આનડિદામ્પ ૪ ફૂમ, નાઇટસ દયર ૧ ફૂમ, ટીકચર વેનીતા ૨ ફૂમ, અલકોદવ ૫ ઓસ, અર્ક-પાળી ૯ ઓસ ૫ ફૂમ
બનાવવાની પદ્ધતિ

ચિટ બનાવવા માટે બર્માંમાં ત્રણ ત્રણ કારીગરોની ટુડીઓ કામ કરે છે, જેમાં—

૧. નિષ્ણાત કારીગર
૨. સામાન્ય કારીગર
૩. સિખાઉ

—હોય છે ધમે ભામે એ ત્રણે રતીઓજ હોય છે અને તેઓ સાથે મળીને ચિટો તૈયાર કરે છે

બનાવવાની પદ્ધતિ એ છે કે, પ્રથમ તો રેપર અને ‘બાઇ-ડર’ અને ‘ફિલર’ તંબાકુ લઇ, એક તંબુ જારે જે ૩૫ માપના ‘રેપર’ અને ‘નાઇટ-ડર’ કાપી લેવાય છે, ત્યારે બીજા હાથ પર ‘ફિલર’ તંબાકુની જાડી કાનરણ કરી, જમ્કી, ચાળી લેવાય છે એ બધું કામ મોટા ભાગે સિખાઉ કરે છે અને ક્યારેક ક્યારેક સામાન્ય કારીગર તેને મદદ પણ કરે છે, પરંતુ નિષ્ણાત કારીગર એ પ્રાથમિક કે મધ્યમ ક્ષમતા ધરાવતા સગવડો નથી તેનું કામ માત્ર ચિટો તૈયાર કરવાનું જ હોય છે સામાન્ય કારીગરનું કામ ‘નાઇ-ડર’ લઇ, તેમાં બપ પુરતો ‘ફિલર’ તંબાકુ મુકી, ચિટનો આકાર વાળે છે તે એમ એક પછી એક ચિટ બનાવવાની જાય છે, જ્યારે મોટા નિષ્ણાત કારીગર રેપર લઇ, તેમાં એ ચિટ પીટાગીદે છે કે એક, એ કામ પછી સફાઇનું હોય છે અને તૈયાર તે નિષ્ણાત કારીગર પોતેજ કરે છે

આમ ચિટ તૈયાર થતાં, તેમાંનો વધારાનો તંબાકુ પણ બહાર નીકળતો હોય તો તે કાપી, દવાયક કાગળાં વા વાસણમાં મુકવામાં આવે છે, જ્યાં થોડોક સમય રાખ્યા બાદ તેની ઉપર રીંગ-લેગલ લગાડી પાચ પાચના પડીમાં બનાડી, બટર પેપરમાં દવાયક પેક કરી દે છે

કારીગરોની કુશળતા

બર્માંમાં ચિટ બનાવવાનું આ કામ ‘બુલો’ મોટા પાયા પર ચાલે છે ત્યાંની કારીગર રતીઓ એટલી કુશળ હોય છે કે દરેક ટુડી દરરોજ મોટા કદની ૬૦૦, પચસા કદની ૮૦૦ અને ન્હાના કદની ૧૦૦૦ ચિટો, બનાવી શકે છે એમ મુજબ ૧૦૦ પીસા તંબાકુ લીધે હોય તો ૧૧ થી ૧૭ કિનમાં તેની ચિટો તૈયાર કરી દે છે

[સિગારેટ અને ખીડીના ઉદ્યોગની રિગત માટે કમરનો હરમો અંક જોવો]

બાલસખા

[બાળકોનું માસિક]

તનો હિમતલાલ ચુ, ગાહ
‘બાલસખા’ એકવી વાતો કે મપગોળા રણુ નથી કરતું, પણ બાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રણુ કરે છે

એનો દરેક અંક બાલસાહિત્યના સિંધુદરત લેખકોના જેઓથી જારેના હોય છે

જીનથી ત્રીણ વર્ષ. આ વરસના આઠકોને ૮૨-૩ ખાસ અંકો અને બે પુસ્તકોના લાભ મળે છે

તાકાદે આલક થઇ જાઓ

વાર્ષિક લવાજમ

દેશમાં રૂ ૩, પરદેશ રૂ ૪, (સિ ૬)

લખો—‘બાલસખા’ કાર્યાલય: અમદાવાદ.



ટોઇલેટ-પાણીઓ એટલે તે પુરસ્કાર અર્ક યા મુગંધી પાણીઓ, જે ટોઇલેટ તરીકે વપરાય છે. લવેન્ડર વોટર અને એમોનિયા વોટર, ફોરિડા વોટર અને એરેન્જ ફ્રાગર વોટર એ સૌ એજ એક મુગંધી રિપવના જુના જુદા પ્રકરણો છે.

પહેલા ટોઇલેટ-પાણીઓ સુખ્યત્વે કરીને ઉત્તર ફ્રાન્સ અને ઇટાલીથીજ દુનિાવરમાં નિકાસ થતા હતા, પણ જેમ જમાનો ચીતનો ગયો તેમ તેમ એ એકદમ્યુઇન્ટારા પર કાપ મુકાતો થઇ ગયો અને આજે એમ કહેવામાં કરી અતિશયોક્તિ નથી કે ફ્રાન્સ અને ઇટાલીનો માલ ખજારમાં માત્ર એટલીજ મદદ તતા અને કીમત ધરાવે છે, જેટલો મદદ તતા અને કીમત ખીજા દેશોના ટોઇલેટ-પાણીઓ ધરાવે છે. એટલે કે, આજે કોઇ કને એકદમ્યુઇન્ટારા મળે નથી એ કે, એ માનવું પડે છે કે આજેય અમુક અમુક બનાવટોમાં એ દેશો નંબર લખજી નામ છે.

હવે આપણે થોડાક બહેાળી ખપત ધરાવતા ટોઇલેટ-પાણીઓના રિપવમાં ઉડા ઉતરીએ.

૧

લવેન્ડર વોટર

સૌથી બહેાળી ખપત ધરાવતું આ ટોઇલેટ-પાણી ડાન્નજંધ પ્રકારનું બને છે. એટલી વતી પુરમેલાના હવકા બારી માલ માટે જુગ જુદા પ્રયોગો હોય એ દેખીતુંજ છે ને.

બનાવટ તદન સગ્ગ છે, એ તો દીસા જેની રમખ દર્શકન છે.

૧-ઓઇલ લવેન્ડર ૧૩૦ ગ્રામ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૯૦% ૩ ડિયો, ગુલાબજળ ૨૦૦ ગ્રામ.

પ્રથમ રિપરિટમાં તેવ ઓગળાવી, પછી તેમાં ગુલાબજળ ઉમેરી, બંધ શીશીમાં ચાર થી બાર સપ્તાહ લગી રાખી મૂકો. પછી શાગી લઇ, જુગસુરત શીનીઓમાં ભરી મેચવા માકો.

૨-ઓઇલ લવેન્ડર ૮૫ ગ્રામ, ઓઇલ સીમન ૧૦ ગ્રામ, ઓઇલ ગ્લિસેરિનમ આફ્રિકન ૫ ગ્રામ, પેર બાલસમ ૩૨ ગ્રામ, ટીંકચર મરક ૫૦ ગ્રામ, ટીંકચર સિલેટ ૨૫ ગ્રામ, પિંકિડિ ટ્રોરેક્ષ ૫૦ ગ્રામ, અલકોહલ (૯૦%) ૫ કીલોગ્રામ.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

૩-લવેન્ડરના તાજાં ફુલ ૧૦ રતલ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૧ ગેલન, અર્ક-પાણી ૩ ગેલન.

પ્રથમ આ ત્રણેને એક અઢવાડિયા લગી જાંજીવી રાખો. પછી ૩ ગેલન અર્ક-પાણીમાં ૬૩ રતલ ઘરગથ્થુ મીઠું નાખી, તે પાણી ઉપલા મિશ્રણમાં ઉમેરી, અર્ક કાઢવાના થંત્ર વડે ૧ ગેલન જેટલો અર્ક કાઢી લો. ત્યાર પછી તે અર્કમાં ઓઇલ બર્ગેમોટ ૫ ફૂઝ ગ્રામ અને એમેન્સ અગ્ગરમિસ ૨ ફૂઝ ગ્રામ ઉમેરી, જુગ મેચવો.

૪-ઓઇલ લવેન્ડર મિટગ્રામ ૩ ઓંસ, એમેન્સ અગ્ગરમિસ ૩ ઓંસ, કાલન વોટર ૩ પાઇન્ટ, રેક્ટીફાઇડ અલકોહલ ૩ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત પ્રયોગ નં. ૧ પ્રમાણે.

૫-લવેન્ડર વોટર ૧ ક્વાર્ટ, ઓઇલ કવચ ૧૩ ફૂઝ ગ્રામ, ઓઇલ કાસીઆ ૩ ફૂઝ ગ્રામ, એમેન્સ અગ્ગરમિસ ૩ ફૂઝ ગ્રામ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

૬-ઓઇલ લવેન્ડર ૩ ફૂઝ ગ્રામ, ઓઇલ એરેન્જ ૩ ફૂઝ ગ્રામ, ગુલાબજળ ૩ ઓંસ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૩ ઓંસ.

બધાને મેળવી એક અટવાડિયા લગી
ગાળી મુકી, હેવટે ગાળી લેજો

૭-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ ૩ દુધ, ઓષ્ઠ
બર્જેમોટ ૩ દુધ, ઓષ્ઠ લેમન ૩ દુધ,
ઓષ્ઠ રોઝ જિરેનિયમ ગેનિક ૧૦ ટીપા,
રેન્ડીકાઈડ રિપરિટ ૪ ઓસ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

૮-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ મિટચામ ૪ ઓસ,
ગુલાબજા ૧ રતબ મેગેનિસિયમ કામેનિ
મરત પૂરણ, અલકોદલ ૩ રતબ

પ્રથમ એક ખરલમા ઓષ્ઠ લવે-૩૨
નાળી, તેમા એના પ્રમાણમા મેગેનિસિયમ
કામેનિટ ઉમેરો કે તેને ખરલ કરતા મધ્યમ
જેવો ઘટ પદાર્થ બન પછી તેમા ગુલાબ
જાળ નાળી મિથણને ખૂબ મિથ કરી ગાળીને
મેળવી બાટલીમા ભરી લઈ, તેમા અલકોદલ
ઉમેરી ૭ માસ લગી રાખી મુકી પછી વાપરો

૯-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ ઇંગિનિસ ૨ ઓસ
એસેન્સ બર્જેમોટ ૧ દુધ, એસેન્સ લેમન ૧
દુધ ઓટો રોઝ ૧ દુધ, એસેન્સ મિસિ
ફાલ્સ ૧૩ ઓસ, એસેન્સ અગ્નિમિસ ૪
દુધ, રેન્ડીકાઈડ રિપરિટ ૬ પાઈન્ટ

૭ માસ લગી રાખી મુકી પછી ગાળી
લઈ વાપરો

૧૦-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ મિટચામ ૨૦ ઓસ,
ઓષ્ઠ બર્જેમોટ ૫ ઓસ, એસેન્સ અગ્નિ
મિસ ૪ દુધ, ઓરીસ ૩૮ પાનડર ૪ ઓસ,
રેન્ડીકાઈડ રિપરિટ ૫ ગેવન

એક માસ લગી રહેવા દઈ, પછી ગાળી
લેજો

૧૧-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ ૨ ઓસ, એસેન્સ
અગ્નિ ૧ દુધ, ઓષ્ઠ બર્જેમોટ ૬ દુધ
પૂર્ણ રિપરિટ ૫ પાઈન્ટ

૧૨-એસેન્સિયમ ઓષ્ઠ ઓષ્ઠ ઇંગિનિસ

લવે-૩૨ ૪ ઓસ, ઓટો રોઝ વર્જિન ૨
દુધ, રેન્ડીકાઈડ રિપરિટ ૪ રતબ

બધાને મેળવી, ત્રણ માસ લગી બંધ
બાટલીમા રાખી મુકી એ દરમિયાન વારવાર
હવાવતા રહી, હેવટે ગાળી લઈ વાપરો

૧૩-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ ૩ ઓસ, ટોચર
ઓરીસ ૪ ઓસ, ઓટો રોઝ ૧ દુધ,
રેન્ડીકાઈડ રિપરિટ ૩ રતબ

એક માસ લગી રહેવા દઈ, પછી વાપરો

૧૪-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ ૬ ઓસ, ૧ ઓસ,
એસેન્સ અગ્નિમિસ ૪ ઓસ, કેલ્ક વોટર
૮૦ ઓસ, રેન્ડીકાઈડ રિપરિટ ૪ ઓસ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

૧૫-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ ઇંગિનિસ ૪ દુધ,
એસેન્સ બર્જેમોટ ૨૦ ટીપા, એસેન્સ લેમન
૨૦ ટીપા, ઓટો રોઝ ૨૦ ટીપા, એસેન્સ
અગ્નિમિસ ૧ દુધ, રેન્ડીકાઈડ રિપરિટ ૩
પાઈન્ટ, ઓરેન્જ ફલાવર વોટર ૪ ઓસ,
ગુલાબજા ૧૨ ઓસ, ફલાવેની ફટકડી ૨૦
ગેલ

બધાને મેળવી, થોડાક દિવાના લગી
રહેવા દો હેવટે ગાળી લેજો

૧૬-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ ૩ દુધ, ઓષ્ઠ
બર્જેમોટ ૩ દુધ, ઓટો રોઝ ૬ ટીપા,
ઓષ્ઠ કલ્ક ૬ ટીપા, કમ્પુરી ૨ મેન,
ઓષ્ઠ રોઝમરી (ખર) ૧ દુધ, મધ ૧
ઓસ, મે-ઓષ્ઠ ઓસિસ ૨ સુલ્ફસ, રેન્ડી-
કાઈડ રિપરિટ ૧ પાઈન્ટ, અર્ક-પાળી ૩ ઓસ.

બધાને મેળવી, ૭ માસ લગી રાખી
મુકી, હેવટે ગાળી લેજો

૧૭-ઓષ્ઠ લવે-૩૨ મિટચામ ૩ દુધ,
ઓષ્ઠ બર્જેમોટ ૨૦ ટીપા, ઓષ્ઠ નેરોલી
૬ ટીપા, ઓટો રોઝ ૧૦ ટીપા, એસેન્સ
સિલ્વેટ ૧૦ ટીપા, એસેન્સ મરક ૨૦ ટીપા,

રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૨૦ ઓસ, ઓરેન્જ
ફાયર વોટર ૪ ઓસ

ખનાવવાની રીત પ્રયોગ નં ૧૨ પ્રમાણે

૧૮-ઓઇલ લવેન્ડર ૩ ઓસ, ઓઇલ
નેરોલી ૧૦ ટીપા, એસેન્સ ઓફ અમ્બરગ્રિસ
૧ ઓસ, એસેન્સ ઓફ મરક ૧ ઓસ,
રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૨૭૩ ઓસ

૧૯-ઓઇલ લવેન્ડર ૪ ઓસ, કરતુરી
૧૫ ઝેન, ઓઇલ બર્ગેમોટ ૨૩ ઓસ, ઓરો
રોઝ ૧૩ ગ્રામ, ઓઇલ નેરોલી ૩ ગ્રામ,
રિપરિટ ઓફ નાઇટસ હયર ૨૩ ઓસ,
ગુલાબગળ ૧૨ ઓસ, અલકોહલ ૧૦૦ ઓસ

કોઠ માસ લગી રાખી મુઢી, પછી ગાળી
લઇ, શીશીઓ બેરો

૨૦-ઓઇલ લવેન્ડર ૪ ઓસ, ઓઇલ
બર્ગેમોટ ૬ ગ્રામ, ઓઇલ લેમન ૭ ગ્રામ,
ઓઇલ નેરોલી ૩ ગ્રામ, ઓઇલ કલવઝ ૩
ગ્રામ, કરતુરી ૬ ઝેન, ગુલાબગળ ૧૦ ઓસ,
અલકોહલ ૧ ઝેલન

આ ઉપરાંત કેમ્કાક પ્રકારના મિશ્ર લવે
ન્ડર વોટર પણ બને છે એમાના યોગકના
ગુરખા આ રહ્યા-

અમ્બર લવેન્ડર-ઓઇલ લવેન્ડર (ઇન્ડિ
ય) ૧ ઓસ, એસેન્સ અમ્બર ૬ ઓસ,
રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૧ રતલ

એક માસ લગી રાખી મુઢી, પછી
ગાળી લો

અમ્બરગ્રિસ લવેન્ડર-(૧) ઓઇલ લવે-
ન્ડર મિટથામ ૮ ઓસ, એસેન્સ મરક ૪
ઓસ, એસેન્સ અમ્બરગ્રિસ ૧૩ ઓસ,
ઓઇલ બર્ગેમોટ ૧૩ ઓસ, રેક્ટીફાઇડ
રિપરિટ ૨ ઝેલન.

તથા મહિના લગી ગુલાબ દઇ, પછી
વાપરવે.

(૨) ઓઇલ લવેન્ડર મિટથામ ૨ ઓસ,
એસેન્સ મરક ૧ ૬ ઓસ, એસેન્સ અમ્બર
ગ્રિસ ૩ ઓસ, ઓઇલ બર્ગેમોટ (તાલુ) ૩
ઓસ, રેક્ટીફાઇડ અલકોહલ (૫૬ ઓવરપ્રૂફ)
૨ ઝેલન

લીલી લવેન્ડર-ઓઇલ લવેન્ડર (ઇન્ડિયન)
૧ ઓસ, એસેન્સ લીલી ૬ ઓસ, રેક્ટીફાઇડ
રિપરિટ ૧ રતલ

ખનાવવાની રીત 'અમ્બર-લવેન્ડર' મુજબ.

૨

અમોનિયા વોટર

૧-અર્ક-પાણી ૫ પાઇન્ટ, લિકવિડ
એમોનિયા ફાઇટ ૨૩ પાઇન્ટ, ગુલાબ બળ
(ફિચ) ૫ ઓસ, એસેન્સ ઓરેન્જ ૭ ગ્રામ,
એસેન્સ લેમન ૭ ગ્રામ, એસેન્સ નેરોલી ૬
ગ્રામ, એસેન્સ બર્ગેમોટ ૨ ગ્રામ, એસેન્સ
રોઝમરી ૨ ગ્રામ

પ્રથમ અર્ક-પાણી અને ગુલાબ બળમાં
બધા એસેન્સો મેળવી, સૌથી છેવટે એમોનિયા
મેળવે

૨-રોઝ વોટર ઓફ એમોનિયા ૬ ઓસ,
લવેન્ડર વોટર ૧ ઓસ, કોમળ પ્રકારનો
સાથુ ૧૦ ઝેન, અર્ક-પાણી ૫૫ પુરતું.

સાથુની તદ્દન બારીક કાતરણો કિવા
રજકણો કરી લઇ, પછી બધાને મેળવી-
એમોનિયા, એટલુ અર્ક-પાણી ઉમેરો કે કુલ
મેળવણી ૧૬ ઓસ બને

૩-કોમળ પ્રકારનો સાથુ ૧ ઓસ,
ટકણુખાર ૨ ગ્રામ, કોલન વોટર ૩ ઓસ
રોઝ વોટર ઓફ એમોનિયા ૫૩ ઓસ,
અર્ક પાણી ૫૫ પુરતું.

ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ છે. ઉપર
એટલું અર્ક-પાણી ઉમેરવું કે કુલ મેળવણી
૧૨ ઓસ બને

૪-મોડિયમ કાર્બોનિટ ૨૦ ઓસ, એમોનિયા વોટર ૪૮ ઓસ, અર્ક-પાણી ૩૨ ઓસ
બપોને મેગની ૪-૫ દહાડા સગી દરવા દહ
ગાળી લે.

૫-પોટાશિયમ કાર્બોનિટ ૧ ભાગ, ટંક
લુખાર ૧ ભાગ, લંબા રંગેના હિમદા ટોષ
લેટ સાથુ ૧૩ ભાગ, રૂઝાગ વોટર ઓફ
એમોનિયા ૪ ભાગ, અર્ક-પાણી ૮ ભાગ

પ્રથમ અર્ક-પાણીને ગરમ કરી, તેમાં
સાલુની કાતરણુ તથા પોટાશિયમ કાર્બોનિટ
નાખી ઓગાળવા બેડે ઓગાળી ત્યજ પછી
દહાડાખાર મેગવી, તે ઓગાળી ત્યજ અને
મિશ્રણ ટંક પડે ત્યારે તેમાં એમોનિયા વોટર
હમેરો.

આ એમોનિયા વોટર ગદગ્ડ (Cloudy)
બનશે.

૬-અગ્નરમિસ લવેન્ડર વોટર (પ્રયોગ
ન ૧) ૧ પાઇન્ટ, નિકર એમોનિયા (૮૮૦
અથવા ૮૮૨ નો) ૩ થી ૧ ૬ ઓસ

૭-ઓઇલ લવેન્ડર ઇનિસ ૧ ઓસ,
રિપરિટ ઓફ એમોનિયા ૧૩ પાઇન્ટ

૮-કાર્બોનિટ ઓફ એમોનિયા ૮ ઓસ
રૂઝાગ વોટર ઓફ એમોનિયા ૪ ઓસ, વોલે
ટાઇલ ઓઇલ નટમેગ ૪ ૬ ગ્રામ, ઓઇલ
લેમન ૬ ૬ ગ્રામ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૬
પાઇન્ટ, પાણી ૩ પાઇન્ટ

બપોને મેગવી, અર્ક-પાણી પડે ૭ પાઇન્ટ
નટમેગ અર્ક તૈયાર કરી લે.

૯-એમોનિયા વોટર ૮ ઓસ, સુમાળ
ત્યજ ૮ ઓસ, પાવડર ગ્રાઇસ ૧ ઓસ
૨ગ બેઝએ તેલો અને બેઝએ તેલો.

બધી દવાઓ મેગવી, ૮ દહાડા સગી બધ
શીઘીમાં દરવા દહ, પછી ગાળી લે અને ઉપર
૨ગ મેગવા.

૧૦-એમોનિયા વોટર ૮ ઓસ, લીસા
રંગેના ટોષલે સાથુ ૪ ઓસ, ઓલિફ એસિડ
૩ ગ્રામ, ઓઇલ બે ૧૫ ટીપા, ઓઇલ રોઝમરી
૧૫ ટીપા, ઓઇલ વર્મીના ૧૫ ટીપા, અર્ક-
પાણી ૫૫ પુત્તું

પ્રથમ ૧ પાઇન્ટ અર્ક-પાણીમાં સલુની
કાતરણુ નાખી, ગરમ કરીને ઓગાળાવી લે.
અને પછી ઓલિફ એસિડ સિવાયની બધી
દવાઓ મેગવી, સે થી ઉપરે ઓલિફ એસિડ
હમેરો પછી બીજુ એટલુ અર્ક-પાણી હમેરો.
૬ ફલ મેગવણી ૨ પાઇન્ટ થાય

૧૧-રૂઝાગ એમોનિયા વોટર ૬ પાઇન્ટ,
અનકોલ્ડ ૧ પાઇન્ટ, ઓઇલ ગ્રાઇસ ૨
ગ્રામ, ઓઇલ બે મો ૨ ગ્રામ, અર્ક-પાણી
અને રંગ બપોત પ્રમાણે

પ્રથમ ૨ ગેસન અર્ક-પાણી ભર્ય, તેમાં
એમોનિયા વોટર મેગવા પછી બીજા વાસ-
ણમાં અનકોલ્ડ માલી, તેમાં સુગંધી તેલો
હમેરી, ઉપરે એ મેગવણીને પ્લુમી મેગવણીમાં
રેડી, એટલુ અર્ક-પાણી મેગવો ૬ ફલ
મેગવણી પાચ મેતન થાય ઉપરે ૧ગ આપો
એટલે એમોનિયા વોટર તૈયાર

૧

૩

ફ્લોરિડા વોટર

૧-ઓઇલ બર્ગેમોટ ૨ ઓસ ઓઇલ
લવેન્ડર ૧ ઓસ, ઓઇલ કમ્પાઝ ૧ ઓસ,
એકસ્ટ્રેક્ટ સિવેટ ૧ ઓસ, એ ઓલ પિમેન્ટો
૧ ઓસ અલકોહલ ૨ ગેસન, અર્ક-પાણી
૪ પાઇન્ટ

બપોને મેગવી, દરવા દે.

૨-ઓઇલ લવેન્ડર ૪ ઓસ, ઓઇલ
બર્ગેમોટ ૪ ઓસ, ઓઇલ સિ નેમન ૨ ગ્રામ
ઓઇલ કમ્પાઝ ૧ ગ્રામ, ઓઇલ રોઝલી ૨
ગ્રામ, ફરુરી ઓખળી ૪ ગેસન, કોલન રિપરિટ્સ
૬૫૫ ૧ ગેસન

૧૫ દિન લગી બીજાવા દઈ, પછી ફિલ્ટર કરી લો.

૩-ઓઇલ બર્જેમોટ ૩ ક્. ઓઈસ, ઓઇલ લવેન્ડર ૧ ક્. ઓઈસ, ઓઇલ કલવજ ૧ ક્. ગ્રામ, ઓઇલ સિન્નેમન ૨ ક્. ગ્રામ, ઓઇલ નેરોલી ૧/૨ ક્. ગ્રામ, ઓઇલ લેમન ૧ ક્. ઓઈસ, એક્સટ્રેક્ટ ઓફ જેરિમન ૧ ક્. ઓઈસ, એક્સટ્રેક્ટ ઓફ મસ્ક ૨ ક્. ઓઈસ, ગુલાબ જળ ૧ પાઇન્ટ, વાસ ચિનાનો અલકોહલ ૮ પાઇન્ટ.

બધાને મેળવે. જો મેળવણી મદલી અને તો એને મેનેસિયમ કાર્બોનેટના ચરમાથી માળી લો.

૪-અલકોહલ ૯૦% ફે ગેલન, ઓઇલ લવેન્ડર ૧ ઓઈસ, ઓઇલ બર્જેમોટ ૧ ઓઈસ, ઓઇલ લેમન ૧ ઓઈસ, ઓઇલ કલવજ ૧ ગ્રામ, ઓઇલ સિન્નેમન ૧ ગ્રામ, અર્ક-પાણી ૧ ગેલન.

પ્રથમ અલકોહલમાં બધી સુગંધીઓ ઓગળાવી બઈ, પછી અર્ક-પાણી ઉમેરી, ફિલ્ટર કરી લો.

૫-ઓઇલ બર્જેમોટ ૩ ઓઈસ, ઓઇલ સિન્નેમન ૪ ગ્રામ, ટીકચર બેન્ઝોઇન ૨ ઓઈસ, અલકોહલ ૭૫% ૧ ગેલન

બધાને મેળવી, પ્રયોગ નં. ૩ પ્રમાણે ફિલ્ટર કરો.

૬-ઓઇલ લવેન્ડર ૨ ગ્રામ, ઓઇલ બર્જેમોટ ૨ ગ્રામ, ઓઇલ લેમન ૨ ગ્રામ, ટીકચર ટરબીક ૧ ગ્રામ, ઓઇલ નેરોલી ૧ ગ્રામ, ઓઇલ ગામ ૩૦ ટીપાં, ઓઇલ રોઝ ૧૦ ટીપાં, વાસ ચિનાનો અલકોહલ ૨ પાઇન્ટ.

જનાવટની અને ફિલ્ટર કરવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

૪

કાર્બોલિક વોટર

કાર્બોલિક એસિડ ફિલ્ટર ૧૦ ભાગ.

એસે- મિલિક્શન ૧ ભાગ, ટીકચર કવિ-લાયા સેપોનરિયા ૫૦ ભાગ, અર્ક-પાણી ૧૦૦૦ ભાગ.

બધાને મેળવી શીશીમાં ભરી રાખો.

વાપરતી વેળા ૧ ભાગ આ કાર્બોલિક વોટર ૧૦ ભાગ સાદા પાણીમાં મેળવીને વપરાય છે.

૫

કોસ્મેટિક વોટર

બદામની મીઠા ૧૫ તોલા, ઓરેન્જ ફ્લાવર વોટર ફર તોલા, ગુલાબજળ ફર તોલા, બોરેટ એન્ડ સોડા ૧ તોલા, રિપરિટ એન્ડ બેન્ઝોઇન ૨ તોલા.

બદામની મીઠાને પારીક વાટી, ગુલાબજળ અને ઓરેન્જ ફ્લાવર વોટરમાં મેળવી મરમ કરો. પછી તેને ફરવા દઈ, માળી લો, અને ઉપરે બાકીની બધી દવાઓ મેળવી ઓગળાવી લો.

કોલન વોટર]

જનાવટની મિશ્ર-કાનગઈ પ્રયોગો.

[ક્રમરનો અંક ૫૮ માં.

શ્રીમત: ત્રણુ આના.

૬

જિરેનિયમ વોટર

ઓઇલ રોઝ જિરેનિયમ ૨ ઓઈસ, ટીકચર ઓરીસ ૩૮ ૨ ઓઈસ, ટીકચર મસ્ક ૧ ગ્રામ, ગુલાબજળ, ૮ ઓઈસ, અલકોહલ ૪ પાઇન્ટ.

બધાને મેળવો.

૭

કોસ્ટાઈ વોટર

સોફ્યુલોરાન ઓફ કાયએસિટ્ટેટ એન્ડ લેડ ૨ ક્. ગ્રામ, રેક્ટોફાઇડ રિપરિટ ૨ ક્. ગ્રામ, અર્ક-પાણી ૧૮ ક્. ઓઈસ.

બધાને મેળવે

આ ટોષનેટ-પાણી ઝલુરી છે તે મ્હોટે
બાગે લોશન તરીકે તેમજ કારમેલિક પાણી
તરીકે વપરાય છે

૮

હુલિયોટ્રોપ વાનર

હુલિયોટ્રોપાઇન ૨ ક્રામ ઓઇન રોઝ
૧૫ ગીપા, ઓઇન બર્ગમેટ ૩ ક્રામ, ઓઇન
નેરોલી ૫ ગીપા, અનકોહલ ૧૦ ઓસ,
અર્ક-પાણી ૬ ઓસ

બધાને મિશ્ર કરો

૯

હંજારી વાટર

ઓઇન રોઝમરી ૧૩ થી ૨ ક્રામ, ઓઇન
બલેન્ડર ૩ ક્રામ, એરેન્જ ફવાર વાટર
૩ પાઉન્ડ, રેકીફાઇડ રિપરિટ ૧૩ પાઉન્ડ
બધાને મેળવે

૧૦

હની વાટર

૧-રેકીફાઇડ રિપરિટ ૮ પાઉન્ડ ઓઇન
ક્લવજ ૩ ઓસ, ઓઇન બલેન્ડર ૩ ઓસ,
ઓઇન બર્ગમેટ ૩ ઓસ, કરુરી ૧૫ ગ્રેન
યનો મેન્ડસ શેરિંગ (Shearings Yell
ow Sanders) ૪ ઓસ, એરેન્જ ફવાર
વાટર ૨ પાઉન્ડ શુભાળ જળ ૨ પાઉન્ડ

છેલ્લા બે પાણીમાં સિરાયની બધી
ચીજો મેળવી, આઠ દહાડા સગી બીજના દહાડા,
પછી ગાળી લઇ, બાકીના પાણીઓ મેળવે

૨-સરેદ મધ ૮ ઓસ, પાણી ૮ ઓસ,
પિંજુની તાજી હાલ ૧ ઓસ, લવિંગ ૩
ઓસ, અલફા ૧ ઓસ, ને-ઓઇન ૧ ઓસ,
ફિરેક્ષ ૧ ઓસ, શુભાળ જળ ૪ ઓસ,
એરેન્જ ફવાર વાટર ૪ ઓસ, કેનેમિટા
૧ ઓસ, રેકીફાઇડ રિપરિટ ૩ પાઉન્ડ

[૧૮]

આખી દવાઓને વાગી, બધાને થોડાક
દહાડા સગી બીજના દહાડા, પછી ગાળી લો

૩-ઓઇન બર્ગમેટ ૧૨ ટીપા ઓઇન
લેમન ૧૨ ગીપા, ઓઇન નેરોલી ૫ ટીપા,
શુભાળ જળ ૧૦ ઓસ અવકોહલ ૨૫ ઓસ
સુધી નેનોને અવકોહલમાં ઓગળાવી,
પછી શુભાળ જળ ઉમેરો [અપૂર્ણ]

માત્ર અઢી રૂપિયા

માં

૫૦૬ પાનાનું સચિત્ર ઔષ્ઠાગિક
સાહિત્ય

કુમરની પાંચમા વર્ષની ફાઇન એટલે
છઠ્ઠા ખાસ હુનર લેખો અને ૩૧૪ પ્રોગ્રેસ
ઉપરાંત ૪૬ વેપારી લેખો અને ૮૮ પરસ્પર
લેખોનો ફળદાર સમય

અને એના ખાસ “નર-તેબોન” તો
કહેવું જ શું? આ હકીકતો સદજ જોઇ
લો. આફ અને સુદ એરેડ વોર્સ, કાગ
જાડા ઉદ્યોગ, કાચ ઉપર ચિત્રકામ-કોતરકામ,
કાચની બનાવટ કોલન વાટર, કોરગી સોના,
ફિલ્સરીન આદિ ચિત્રજોષો, ચોક્કસ અને
પિપરમિન, શરખો, સેરગી પીન, પેનનામ
ફૂગફાદિના એસેસ વિજ્ઞાનક બેરીઓ,
મરખા ઉછેર, મીઠુબનીઓ, નકની ગવેલન
મુરખા હલસાઓ, સરેલ, વ વ

પાકી ગાંધીનું આવા ઉપોગી સાહિત્ય મટે
“કુમર”ની પાંચમા વર્ષની ફાઇન
સત્તર મગાવી તો થોડીકજ પ્રતો ખાકા છે,
જે ખતમ થતાં, પછી ફોઇ પબ્લિકામે
મળશે નહિ

ફાઇન માત્ર રૂપિયા અઢી

[૮૫૫ અર્થ ૧૧ આના]

[પરટેસ પાચ શિલિંગ]

લખો-કુમર ઓફિસ, સોદામરવાડા મુરત

[૧] પોતાના ઘરના એક ખૂણામાં મુકેલી પેલી ન્હાની કિતાબ-અક્ષમારીમાં કોઇ પણ શબ્દ હવે થકે અને એખા, મર્યા અને ટમાટાં લગાડી સકે છે, એમ કહેવાય તો તમે અજબ થશો ખરા ?

હકીકતમાં વાત તો “માનો યા ન માનો” જેવીજ છે, પણ તે ખરેખર, એક પૂરવાર થયેલી હકીકત છે. કોઇ નબલકથાકારની કલ્પના કે રસાયણશાસ્ત્રીનું સ્વપ્ન નથી; વ્યવહારમાં પ્રચલિત અને હજારો લાખો વેળા કસાઈને ખરી પૂરવાર થયેલી પદ્ધતિ છે.

કાળા માથાના માનવીની દિમાગી શોધનું એ પરિણામ છે, જેણે દુનિયાને એક અખલયગ પ્રયોગજ નથી આપ્યો, આજની લગ્નની કટોકટીની રિપતિમાં, લગ્નકાળ સંકાર અનેકા દેશોના મરીગ અને નિર્દોષ વતનીઓ માટે લુપ્તમરો ટાળવાનું અણાનું એક ચિન્હ પણ આપ્યું છે !

[૨] જળ-ખેતીની શોધ કંઈ અકરમાતિક બનાવ નથી; ૧૦-૧૨ વર્ષની સતત મિહનત અને પ્રયોગોનો આ પરિપાક છે અને આજ ૨૨ વર્ષથી કેલિફોર્નિયામાં તે ‘ધર ધર ખેતી’નું રૂપ લઇ મુકી છે. -યુરોપ દેશ કે નોર્થવુડ, ફિલાડેલ્ફિયા દેશ કે સાન ફ્રાન્સિસ્કો, અમેરિકામાં બધેબધે પદ્ધતિ પ્રચલિત છે, એટલુંજ નહિ બલકે યુરપમાં રશિયા, ડેનમાર્ક લેટવિયા, જર્મની અને હંગેરીમાંય એના વિવિધ પ્રયોગો થયા છે અને આજે કેટલાય દેશોમાં એ સામાન્ય બની ગઇ છે.

ખેતીના મૂળભૂત સિધ્ધાંતોમાં મનાય નહિ એવો ઇન્કિલાબ આજે છે. અર્થ કાલ લગી ઝમીન વિના ખેતી સાવ અસંભવિત મનાતી હતી, ઝમીન વિના ખેતી કરવાની શક્યતાની વાત કરનારને યા મુખ આ પાખવ સમજવામાં આવતો હતો; પણ આજે એ વિચાર કમના એક અદ્ભૂત ક્રાંતિ આવી ગઈ છે.

ઝમીન વિના ખેતી આજે વ્યવહાર બની છે. પાણી અને રસાયણોની મદદે હવે પોતાના ધરમાં દૈનિક ઉપયોગી અનાજ અને શાકભાજી, ફળ ફુલ વ. લગાડી સમાય છે સાચેજ, હવે તો એ પદ્ધતિ રસાયણશાળાને અજાતરો નથી રહી, વ્યવહારનું ખરું રૂપ બદલી મુકી છે અમેરિકા અને યુરપમાં ઠેર ઠેર એ પદ્ધતિએ ખેતી યાચ છે.

આ ખેતીને મૂળભૂત સિધ્ધાંત ઝમીનને બદલે પાણીને હોઈ, તેને લખનાર જળ-ખેતીનું નામ આપ્યું છે.



ડૉ. ગેરિકની તમન્ના

દર બાર વર્ષની વાત છે. કેલિફોર્નિયાના પ્રોફેસર રિલિયમ ગેરિકને વિચાર થયો કે ધરમાં એજ પર દેખાવ અને શોભા માટે મુકામાં આવતા પાણીના કુંડા યા શીશીઓમાં જો ફુલ ઝાડો છવી અને વિકસી સકે છે તો પંજી બીજા ઝાડો કેમ ન છવે અને વિકસે ? તેમને લાગવા માડ્યું કે ખેતી માટે માટી અનિવાર્ય નથી; માટી વિનાય ખેતી થઇ સકે એમ છે. અજગત, માટીમાં ખેતીને મદદકર્તા જે તત્ત્વો છે, તે શોધવા અને મેળવવામાં આવે તો. રસાયણિક ખાતરો ખેતીને કેટલા બધા લાભદાયી છે, તેની ખબર તો હતીજ. હવે માટી-તત્ત્વ કિવા ઝમીન-દારની શોધ મંડાઇ. અને જ્યારે મિહનત કરવામાં આવે ત્યારે શું નથી મળી શકતું ? તેમજે અત્રે એવા રસાયણ-દારો પણ શોધીજ કાઢવા, જેની મદદ દ્વારા માટી

મિના, માત્ર પાણીમાં છોડ ઉગાડી સકાય
પ્રયોગો થતા મયા તેમ તેમ નથી નથી
વાતો જનજીમ આવતી મધ પ્રા. ગેરિકની
રસાયણશાળાએ હવે ધરગુ ખેતીશાળાનું રૂપ
લઈ લીધું. ઠેર ઠેર ન્દાની ન્દાની રકાળીઓ,
ટૂંઓ, પાણીના ઝાલકા હવેજા અને ટાપીઓમા
પ્રકાર પ્રકારના છોડવા ઉગતા યથા ક્યાંક
થઈ તો ક્યાંક મકાઈ, ક્યાંક મરચા તો
ક્યાંક ટમાટા !

સમય વીતતો ગયો તેમ તેમ એ શોધ
વિસ્તાર પામતી મધ પ્રથમ તો અમુક
વેપારી પેટીઓએ એ રીતે સાકમ છ છોડ
વાની શુરૂઆત કરી પ્રા ગેરિક એ ખેતીના
નિમાયક હતા તેમની દેખરેખ નાવેજ તે
કમ્પનીઓ એ કામ કરતી પણ પછી તો
જળ-ખેતીની ચર્ચા કેમિકેલિઆનો મદાર
પણ પહોંચી મધ, ખુદ સરકારે તેની નોંધ
લીધી, પ્રભુએ તેને વેપારી અને એમ તે
દેશ-ગામીજ નહિ, જગ-ગામી થઈ મધ !

[૩] જળ-ખેતીની અદ્યુન કામગીરી નિહા-
ળવા મુખપૃષ્ઠ પર નજર નાખો અન્યારી જોઈ
તે બાગેજ છ થી ૮ ફુટ જેટલી હરો કિતાવ
મુકવા માટે હોય એવી સદી અકમારીજ છે
તો એમા પાંચ ખાતા છે અને તે દરેક પર
અંકે ટૂં-અથવા એમ કહો કે, નાન પાઉં,
નિરિકટ વ જનારવા માટે પતરા વપરાય છે
તેવા પતરા મુકેલા છે અને એમા જળ-ખેતી
થઈ રહી છે !

જુઓ તો, લદકદાના છોડનો દેખાવ !
કેવો મનદર લાગે છે એ ?

આ જળ-ખેતી સામાન્ય ખેતી કરતા
અનેક મળી વધુ લાભદાયી હોય એ કુદરતી
છે. કારણ કે, પ્રથમ તો અમીનના જેટલા
વિસ્તારમા એક પાક લઈ સકાય છે, તેટલા
વિસ્તારમા જળ-ખેતીના અનેક પાક લેવાય

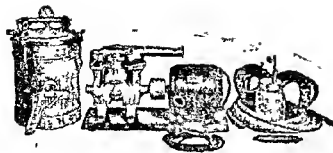
છે. એટલે કે, તમારી કતે ૫૦૦ ચોરસ ફુટ
અમીન હોય તો તમે વધુમા વધુ કુલ ૫૦૦
ચોરસ ફુટ અમીનમાજ જે તે ખેતી કરી સકો.
પણ એટલીજ અમીન (વા ધરનો વિસ્તાર)
જળ-ખેતી માટે હોય તો તેમાં તેમ ઓછામાં
છ થી આઠ મળી વધુ ખેતી કરી સકો છો
કારણ કે, જ્યારે અમીનની સપોટી પર એકજ
ખેતી થાય છે, ત્યારે અહિં ઉપર નીચે પાંચ,
સાત, દશ કે પદર પતરા ગેટવી, ૫, ૭,
૧૦, કે ૧૫ મળી વધુ ખેતી કરી સકાય છે
છે નહિં, નનાઈ !

અને ત્યાં એટલેથીજ નથી પનતી એમ
પણ જળ-ખેતી, સામાન્ય ખેતી કરતા અનેક
મળી વધુ ફાગાઉ છે ખરેખર, તે એટલી
ફાગવંત છે, કે પહેલી નજરે કોઈ માની પણ
નહિં સકે જુઓ, આ રહ્યા તેના આંકડા :

- ૧, કેમિકેલિઆમા સામાન્યતઃ દર એકર
અમીને પાંચ ટન ટમાટા વપરા થાય
છે, જ્યારે જળ-ખેતી દ્વારા એક
એકરે ૨૧૭ ટન ટમાટા ઉતર્યા છે !
- ૨, અમેરિકામાં સામાન્યતઃ દર એકર
અમીને ૧૨૦ છુશમ ખટાટા થાય છે,
જ્યારે જળ-ખેતી દ્વારા એક એકરે
૨૪૬૫ છુશમ ખટાટા થયા છે !

આ બે તો કેવળ નામનાજ દાખલા એ
સિવાય બીજા એવા દાખલા અખ્યાલો
નોંધાયા છે કહેવામાં આવે છે કે,
લન્ડનના એક ન્દાના ખુણામાં, થે.ડીક
કમારનો જુદી પાડી, ત્યાં જળ-ખેતી કરવામા
આવે તો એટલું જન જ અને સાકમાછ
શેષ શેષ ઉગાડી સકાય છે કે, ખુદ લન્ડનજ
નહિં, કમ્પાંડ માત્ર નહિં, આખા પ્રેટ (વેટ-
નરી) દેનિક ખપતને એ પૂરી પાડી સકે છે.
આ દુનિયામાં કદાચ અનિરપેક્ષિત પણ હોય તેવ
એટલું તો ખરું છે કે, સામાન્ય ખેતી કરતા
જળ-ખેતી ખુબ ખુબ વધુ ફાગવંત છે .

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૪૦ પર)



કોળી

અને

નોલકોલ

રૂઝ-મંત્ર

કોળી અને નોલકોલનું વાવેતર ગુજરાત તેમજ કાઠીઆવાડમાં વધતું જાય છે. એ બેઉને ઠંડી હવા અનુકૂળ આવે છે. એશિય નો પશ્ચિમ વિભાગ તેમજ યુરોપનો સુદ કિનારો એ એનું મૂળ વતન છે. ઇંગ્લેન્ડ અને ફ્રાન્સના કિનારા પર થતી જમીની આને આપ્યું વર્ષ દરમિયાન છે, પરંતુ આપણી આબો હવામાં બે કાળજી ગાખવામાં આવે તોય દુધી ૮ મહિના સુધીજ તેનું વાવેતર દરમિયાન છે. કોળીમાં પુલ કોળી, સેવાય કોળી, ચીનાઈ કોળી વ. વ. ઘણી જાતો આવે છે, કોળીના રોપને ફેરવીને વાળ્યા પછી તેનાં પાંદડાંઓ એક બીજાની ઉપર વળવા લાગે છે અને તેમથી નક્કર દડાનો બનાવ બને છે. કોળીમાં લીલી માત, સફેદ માત તેમજ રતાશાળી માતો જોવામાં આવે છે અને ગોળ, ઉબી લંબગોળ તથા અણીદાર વ. વ. માટની પણ કોળી થાય છે એમક. આ માતો મૂળ બીજની માત ઉપરજ આધાર રાખે છે.

પુલ કોળીમાં પાંદડાંઓની વચ્ચે સફેદ રંગનો ગર્ભ થાય છે અને તે વધતો જાય છે. તે સફેદ ભાગને કોળીનું પુલ કહેવામાં આવે છે.

નોલકોલનો રોપ ફેરવીને વાળ્યા પછી તેમાં નાની ગાંઠ બંધાય છે અને તે ગાંઠ વધતી જાય છે અને તે નોલકોલને નામે ઓળખાય છે. નોલકોલમાં સફેદ માત, લીલી માત, રતાશાળી માત, ગામડી માત એમ છુટી છુટી માતો આવે છે અને તે દરેકનો

આધાર પણ બીજની માત ઉપરજ રહે છે. કોળી તેમજ નોલકોલને રેતાળ ઝમીન વધારે માફક આવે છે ચીકણી ઝમીન તેને માફક આવતી નથી. પાણી ભરાઈ રહેતું હોય તેવી જગ્યાએ વાવેતર કરવું સલાહ કહેતું નથી. કોળી તેમજ નોલકોલનાં બીજ હિન્દુસ્તાનમાં ઉત્પન્ન થતા નથી અને માવ છે તો તે જાડી સકના નથી તેથી વાવેતર માટે તેનાં બીજ પરદેશથી મંગાવવા પડે છે. ઇંગ્લાંડ, ફ્રાન્સ, જર્મની, અમેરીકા, વ. વ. દેશોમાંથી તેનાં બીજ આવાત કરવામાં આવે છે અને નર્સરી-વાળાઓ તેમજ બીજનો વેપાર કરનારાઓ તે દર વર્ષે મંગાવે છે. બીજ ખરીદ કરતી વખતે ખાત્રીવાળા વેપારી પાસેથીજ ખરીદવા સલાહ કરેલા છે, કેમકે ઘણા ખરા બીજ વેચનારાઓ દુનુ કરે છે કેવા જુનાં બીજ સાથે નવું બીજ મેળવી દમ, બેળમેળ કરીને તેને નવું બીજ તરીકે વેચે છે અને તેનાં બીજ વાવવાથી સફળતા ઘણીજ ઓછી મળે છે. દુકામાં અને તેટલાં તારાં બીજ વાવવાંજ સલાહ કરેલાં છે.

કોળી તેમજ નોલકોલ વાવવા માટે અલગ ક્યારો તૈયાર કરી, તેમાં રોપ વવાય છે અને ત્યાર બાદ કાચમની જગ્યાએ વાવવામાં આવે છે. ક્યારામાં ગળતીયું ખાતર તેમજ ચરક બેચરીને ઝમીન તૈયાર કરવામાં આવે છે અને તે ક્યારામાં પાણી પાડને ઝમીન સરખી થતી બીજ વાવવામાં આવે છે. કોળી તેમજ નોલકોલનાં બીજ જુલારી મોરી રાખના દાણા જેવા આવે છે, તેથી તેને સંભાળપૂર્વક

છાંટવા જોઈએ બીજને આર્થ હયાત મારીના તેમજ ખાનર બેળવેલા મિક્ચરથી ઢાકી દેવામાં આવે છે અને તેને અર પુરતું પાણી ખીરી વળી પાવામાં આવે છે અઠવાડીઆમાં બીજ ઉગાવેા લેવા માટે છે. બીજ કઢી પશુ પાડાં પાવવા નહિ કારણ કે, તેમાં કચ્ચાથી રોષ કમજોર થાય છે કુચળ બેકુતો જોડ મહિનાથીજ વાવેતરની શરૂઆત કરે છે અને ૬૨ પખરા-ડીઆને અંતરે પોતાના વારાના બીજના ભાગ પાડી વાવે છે તેમ કરવાથી પાક આગળ પાછળ ઉનારનામાં ઘણી સરવતા પડે છે બારેવરસાદમાં આપતાઓથી રોષતુ રસાય વરતુ અરતુ છે ખાદસા ઉપર ધાસ પાયરીને ક્યારાને રસાય આપનામાં આવે છે પાવેરા ઢાકવાથી પશુ રસાય ચક્ર સક્ર છે બજારમાં વહેવો પાક નક્ક આવનાર બેકુત સારી પવદા ઈસ વક્ર સક્ર છે કમવચ્ચે ઉત્પન્ન કરવાથી પશુ રીક ફાયદો લઈ સકાય છે રોષ ઉગરા માડતા કુમળા પાદડાઓ ઉપર પાદડાના રંગની ઝીણી બવળો ઉત્પન્ન થાય છે અને તે કુમળા પાદડાઓ ખાઈ જાય છે એ માત્ર એકજ દિવસની બેદરકારીથી આખા ક્યારાને ઉત્તર પતારી દે છે, માટે દરરોજ ક્યારાનું નિર્નિદાય કરવાની ખાસ આવશ્યકતા છે

રોષ કરનારો ક્યારો ઉચાણવાળો જગ્યાએ બનાવવો જોઈએ ઇયગો દેખાતા ક્યારામાં પાણી લારીને હસાવી દેવામાં આવે છે અને ધોળીઆ પાટે તે પાણી બોજ તરફ કાઢી નાખવાથી, ધણી ખરી ઇયગો પાણી ઉપર તરી આવે છે અને પાણી સાથે ધોળાઆમાં ચાની જાય છે પેરીસ ઓન નામની લાલા રંગની દરાની ભુખા આવે છે, તે ભૂકીને ચુના સાથે બેગીન રમે પગ વડે ઢાટવાથી ઇયગોને ઉપર નાશ પામે છે પેરીસ ઓનને પાણીમાં વવાળીને રમે પગ વડે એ પાણી ઢાટવાથી પશુ ફાયદો થાય છે પાણીમાં મેગીને ઢાટી દોષ તે

વાંચો અને કમાવા માંડો

આજકાલ નવકરીની ગુલાબી છોડી, સ્વ-તંત્ર મધા તરફ લોકો વધુ ઢગી રદવા છે. એમાંય હુનરોમાં તો પુષ્કળ નફો મળે છે શા માટે ત્યારે તમેય તમને મનપસંદ એવા હુનર કરવા નથી માંડી પડતા?

હુનરોની માહિતી ૧ એ તો કમર પૂરી પાડે છેજ, આજ લગી એણે એવા ૩૦૦ કરતા વધુ હુનરોની ગુપ્ત માહિતી છોડે ચોક કરી છે. છુઓ તો નીચલી ટુંક પાઠી —

ગ્રાળ-જોરડીના રસમાંથી ગેળ બનાવનાની સપ્તર્ણુ અને સચિત્ર માહિતીનો ખાસ લેખ કમરનો અંક ૧૧૦ મો. કી ૪ આના ઘટ્ટ દુધ-Condensed Milkની બનાવટનો ખાસ લેખ અંક ૮૭મો. કી ૪ આના ઘરગથ્થુ સાધુ-ઘરગથ્થુ સાધુ બનાવવાની તકનીક નરી સરળ અને સફળ પદ્ધતિ સચિત્ર લેખ અંક ૧૦૮મો. કી ૪ આના ઘાસ ચારો-મિતી ખાસ અને રજડો રોષવા કાપનાની માહિતી (દુકાળ માટેના ખાસ લેખ સહિત) અંક ૧૧, ૧૪ અને ૬૯મો.

કી ૧૨ આના

ધી-ખરા અને નકલી ધી બનાવવાની સચિત્ર માહિતી અને તેના કોમતી તથા ચુપ બેઠો અંક ૧૦૯ અને ૧૧૧મો. કી ૮ આના ચક્રો ઉછેર-રેશ-ઉછેર અી જીન-ઉચોગ રિપે વિસ્તૃત લેખ અંક ૧૧૦મો. કી. ૪ આના અમરકારિક પ્રયોગો-રસાયણના દરરોજના ૪૨ ગુદુષ પ્રયોગો અંક ૩૯, ૪૭ અને ૭૦મો. કી ૧૦ આના

અજકતા ૨ મો-Luminous Paintના ૧૨ નુસ્ખાઓ અંક ૭૩મો. કી ૪ આના ચાકના કલે-કેમ બને છે ૧ પુરી વિગતો અંક ૬૪મો. કી ૪ આના

(છુઓ પાતું ૨૩)

પહેનાં થેડા પાણીમાં દવા બેળગીને, તે બાળી
ગયા પછી વધારે પાણી ઉમેરવામાં આવે
છે હુકમાં જેટલી આવશ્ય ભાઈના મુઠ્ઠી આ
પ્રમાણે રોપ ઉછેરી લેવામાં આવે છે.

કામી તથા નોનકોલના વાવેતર માટે
અમીનને સારી ખેડી તેમા ગળતીયું તથા
ચરકીતું ખાતર કે યુવાનો નામતું ખાતર
બેગવામાં આવે છે અને પછી તેના સરખા
કવારા કરી લેવામાં આવે છે રોપ ચાર ઇંચનો
તેમજ ચાગથી છ પાદડાનો થતા સાજના
વખતે અથવા જીણા વરસાદવાળા વખતે
કવારાને પાણી સાથે, રોપ ઉપાડી ચેવામાં
આવે છે અને તૈયાર કરેલી અમીનમા છ ઇંચને
અતરે રોપી દેવામાં આવે છે એક પખ-
વાડીઆ બાદ ત્યાંથી ફરીથી ઉપાડવામાં આવે
છે અને કાપમની જગ્યાએ વાંચી દેવામાં આવે
છે એક વખતની ફેરવણીથી પણ ચાલી સકે
છે, પરંતુ બે વખત ફેરવનાથી વધારે સાર
પગિણામ આવે છે કામી વાવવા માટે ત્રણ
પુગના અતરે હાર પાડીને રોપને એકથી દોઢ
પુગના અતરે રોપવામાં આવે છે નોલકોલ
એક હુટના અતરે હાર પાડીને રોપ દેઢ પુગના
અતરે રોપવામાં આવે છે. બેડેને દર ચોથે
દિવસે પાણી પાવું આનરક કે દર પખ-
વાડીએ કવારાએને ગોડ મારવામાં આવે છે
અને જાણુનો રેડ આપવામાં આવે છે દાડકાનો
ભુકો આપનાથી પણ કાપદો થાય છે કામીના
વાવેતરની વચ્ચે નોનકોલ તથા લેટપુસ પણ
વારી સકાય છે.

કામીની વહેલી જાનો ૬૦ થી ૮૦ દિવસમાં
તૈયાર થાય છે મોડી જાનો ૧૦૦ થી ૧૨૦
દિવસે તૈયાર થાય છે મોડી જાનો ૭૫ થી
૯૦ દિવસે તૈયાર થાય છે કામી તેમજ નોન-
કોલ સાધારણ કદમાં હોય ત્યારે વપરાશમાં
લેવાથી સારો ગ્વાદ આપે છે નોલકોલનો
વધારે વખત રાખવામાં આવે છે તો તેમા

[પાના ૨૨ થી આગળ]

આમકું કેળવવું-કામ રેન્નિંગની પદ્ધતિ વિષે.
અંક ૭૭મો. કી ૪ આના

ચાલ મુગરા એઈલ અને તુંગ એઈલ-
બે કીમતી દિન્દી-ખર્ચી નકાવત તેડોની
દક્ષીન અંક ૧૦૫મો. કી ૪ આના

ચાલ-બેલી અને વેપારની સપ્તર્થુ દક્ષીકેતો.
અંક ૫૪, ૫૫, ૫૬ અને ૬૬મો

કી ૧૩ આના
ચાંદી સોનાનો ઢાળ-નાદિર હુનરની પ્રમાણ-
સુત માદિતી. અંક ૬૩, ૬૪, ૧૦૧, ૧૦૭
૧૧૦ અને ૧૧૩મો. કી. ૩ ૧-૮-૦

ચિકોરી-વાવેતરની વિગતો. અંક ૧૧૧મો.
કી ૪ આના

ચિત્ર પટીઓ-પિકચર દેખો ખતાવના વિષે
અંક ૫૨ મો. કી ૩ આના

ચીકુ-રોપણી વિષે અંક ૭૩ અને ૬૫ મો.
કી ૮ આના

ચોકોલેટ-ચોકોલેટ અને કોકો ખતાવવાની
માદિતી અંક ૫૭, ૫૬, ૬૮ અને ૬૯ મો.
કી ૧૫ આના

ચિત્ર જીલોકો-સાહન અને લાકોટાન ચિત્ર પોલોકો
ખતાવવા સંબંધી અંક ૫૬ અને ૫૮ મો.
કી ૭ આના

છત્રીઓ-છત્રીઓ અને તેના લાયાઓની ખતા-
વટનો ઉદ્યોગ પુરી વિગતો અંક ૫૧ અને
૬૬ મો. કી. ૭ આના

છખી-કાડ-હુબહુ ખરી છખી જેવાજ દહારો
છખી-કાડ ખતાવવાની માદિતી અંક ૬૩મો.
કી ૪ આના

છાપકામની શાહી-Printing Inks ખતા-
વવા વિષે અંક ૪૬ મો. કી. ૩ આના

જર્મન સિલ્કર-ચાંદી સરખી રૂપાળી ધાતુ
ખતાવરી. અંક ૧૧૦મો. કી ૪ આના

જસત પતર-*Corrugated Sheets* ની
ખતાવટ અંક ૮૮ મો. કી ૪ આના

[હુજી જીઓ પાના ૨૪ ૫૨]

નરી બધાં જાણે છે અને તેથી ખાતામાં
કુચો આવે છે

એક ઓંસ કોખીના બીજમાંથી ૧૫૦૦થી
૨૦૦૦ રોપ થઈ સકે છે અને એક એકરના
વાવેતર માટે ૬ થી ૮ ઓંસ બીજ વેંધએ
છે એક એકરમાં ૫૦૦૦ ઉપરાંત રોપ વારી
સકાય છે અને તેમાંથી ૧૦ ટની આશરે
ઉત્પન્ન મેગી સકાય છે નોનકોરના બીજ
એક એકર માટે ૧૫ થી ૨ પૌંડ વેંધએ છે
અને એક એકરમાંથી ૨૫૦૦૦ પૌંડને આશરે
ઉત્પન્ન મેગી સકાય છે નોલકોલના બીજ
એક કપીઆના ઓંસને બાવે મગી સકે છે
કોખીના બીજ એક કપીઆથી બે કપીઆ
સુધી ઓંસના બાવે મગી સકે છે કાત પ્રમાણે
બાનમાં ફેરફાર રહે છે

કોખીના પાકને લીની માખી નુકસાન કરે
છે, તેમજ નોખકોરના પાકને પાળી કાડો
નુકસાન કરે છે કોરોમીનવાળી રાખ છાંટવાથી
બે ઉપદ્રવમાંથી બની સકાય છે કેવીક
જગ્યાએ ખેડી નામની જગ્યાત શરૂઆતમાં
નુકસાન પહોંચાડે છે, જે બોડો મિદ્યગ
નામની દવા છાંટવાથી દૂર થાય છે

અમીલાલ કેસાઈ

[બોડો મિદ્યગ બનાવનારી પુરી માહિતી
માટે જુઓ ‘કમર’ને અંક ૫૬મો.]

WONDERFUL CURE

WONDERFUL CURE

તુલસીરાજ તેલ: આતરકુ વધી જવા,
અથવા વધી જવા, જે બે, સુધિયત તથા વાની
અનુભવસિધ્ધ દવા કીમત રૂપિયે ૨ એક.

ગરીબ બીમાર જીવો માટે દમેશ માટે
ગર્ભનિષેધક તથા મધ માસિક ફરી થવાની
દવા કીમત રૂપિયા ૧-૪-૦.

એન. કે., પ્રસિધ્ધ તબીબ,
૧૫૦, માનિકતલા રોડ, કલકત્તા.

[પાના ૨૩ થી આગળ]

જીવનાશક દવાઓ-Insecticidesના પ્રયો
ગો અંક ૮૧ મો કી ૪ આના

જામદૂધ-વાવેતર વિષે અંક ૧૦૦ મો
કી ૪ આના

જીની રીશીઓ-એનો નકાવત વેપાર અંક
૧૦૨ મો કી ૪ આના

જેલી-અગુર, કેળા, જામદૂધ, રાસમેરી,
સફરજન, રટોમેરી, વી બી ખરી અને નકલી
જેલી બનાવવાની અંક ૯૯મો કી ૪ આના

અયતુન-‘ઓલિવ’ ફળ અને તેની માહિતી
અંક ૮૨મો કી ૪ આના

આહિરાત પત્રિકાઓ-તદ્દન સરળ વિના
પુંછએ થાય એવો નફાકારક ધંધો અંક
૯૬ મો કી ૪ આના

ઝિન્ક કોલોનાઇડ-નવાવટ સબધી અંક
૧૧૮ મો કી ૪ આના

ઝીનસીન-કીમતી જડી તી રોપણી વિષે અંક
૮૬ મો કી ૪ આના

ટામ્પ રાઈફરની ગિબન-જીની વિગતમાં ફરી
વાર શાકી પરી, નવી બનાવવાની અંક ૧૦૦મો
કી ૪ આના

ટાંકણી-બનાવવાની માહિતી અંક ૧૦૦ મો
કી ૪ આના

ડિસ્ટીલ્ડ પાણી-વરાળ-પાણી કિંવા અર્ક-
પાણી બનાવવા વિષે અંક ૭૮ મો
કી ૪ આના

યાદ રહે કે આ તો કુંજ યાદી છે
એવી યાદી કટકે કટકે દર અંકે ઉપાય છે
તે વાચના રહો અને ‘પૂર’ સચિપત્ર, માવ
એક કાર્ડ તપીને મુક્ત મગાવો

અંકોના ઓર્ડર સાથે તેના પૈસા પોસ્ટની
મિટિટ, પેરમલ ઓર્ડર યા મીઓર્ડરથી
મોકલો, કારણ આમગથી પૈસા મોકલતા
અકાનુ ટપાલ ખર્ચ દિનમાં મચાઈ થયે
લખો-કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા મુંબઈ.

અચ્છુનો હંસાજ

સુહ, પરિયાગી, નાની દરડે, સચળ અને મીઠું દરેક અંકક ચમચી વધ, ખારીક વાગી લેા

માત્રા ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન

અદીલનો ઉતાર

ભુવમા અરીજી વધુ પડતુ અપાઈ જતાં, તેના ઝેરના ઉતાર માટે ૧૮ મીના નોરવુડસ મીક્ટર ઓફ ઈન હેલ્થેમોર આપતા, સંપૂર્ણ ઉતાન સાનિત થવાતુ મહેસા છે

ઉંચ-ગતુ

દર્પાનુ આ. પાણી ૧ પાઇન્ટ, લસણ ૨ મ્હોગી પોથી, તર્પેન્ડાઇન ૨૦ ટીપા

દર્પાના પાણીમા વાટેનુ લસણ મેળવી, તર્પેન્ડાઇન ઉમેના અને પછી એને બધ મીઠીમા ૩ થા ૪ દડાડા લગી નહવા દઇ, પછી સાકડા પર નવા નવા ઉધછ લાગી હોમ ત્યા જાટે ઉધછ નાખુદ થઇ જશે

કાળી શાહી

૨-માયા ૩ફે રતવ, પાણી ૫૦ ગતન, લીગકસી ૧ફે રતવ, વોદાનો વ્હેર ૧ રતન, ગધકનો તેજાળ ૩ રતવ, ગળી ૫ તોલા

પ્રથમ માયાને ખાડી, પાણીમા નાખી, એક ક્તાક લગી ઉકાગી લેા પછી લીગકસી અને લોખડનો વ્હેર ઉમેરી, મ્હેના દો અને ખીજ વાસણમા તેજાળમા ગયા ઝોગવાવી, તેનેય શાહીમા મેળવી, યોડાક દડાડા લગી નવા દઇ, પછી ગાળી લેા

૨-ખાડ ૧ રતવ, પાણી ૧ રતવ ગધકનો તેજાળ ૨૦ થી ૪૦ ટીપા

પાણીમા ખાડ ઝોગવાવી, તેને ગરમ કરી, પછી તેજાળ ઉમેરી, ઉકાળો લેા

ખાંચીની દવા

સાકર ૨ તોલા, મરમાળાનો મર ૧ તોલો, એકને ખરલમા નાખી, ખૂન મેળવી, એકજીવ કરો

માત્રા ૧ તોલો દવા ખાઇ, ઉપરથી પાણી ૫ લેવું એવી કફ છુગી ખામી નરમ પડે

ગધેડીનું નકલી દુધ

ક્ષય કિવા ખદીની ખોમારીમા ગધેડીનું દુધ એક ઉમ્દા ઉપાય મણાય છે અને હકીમે, વૈદો ઉપરાત ડોક્ટરો પણ તેની ભલામણ કરે છે પણ જ્યાં એ દુધ મળી સકતુ નથી, ત્યાં આ નકલી દુધ ખતાવી લાપરી સકાય એમ છે—

ગાયનુ તાજુ દુધ ૩ પાઇન્ટ, મિરપ ઓફ રોડુ ૩ ઓસ, ખાડ ૧ ઓસ, મ્હાની સહેદી નંગ ૨

બધાને મેળવો

ઘડિયાલ માટેનું તેલ

ઝવણનું તેલ કિવા ઓલિન ઓઈલ ૫૫ પૃરવુ

પ્રથમ એક પદોળા મ્હેલાની ચીની લઇ, તેમા મોણા લાગ લગી તેલ ભરો પછી સાફ કાચના પાચ સાત કદમ લઇ, તે પછી શીંગામા

“કમર” અંક ૧૨૧ મો—

નાખી, છુપ બધ કરીને રહેના દો. ૨૦-૨૫ દિન પછી જોતા શીશીને તમિયે કંઈક મેલ જેવું દરી ગધું દશે દહે તેવને બયોટિંગ પેપરમાથી ગાળી સો બસ, વડિયાતમા નાખવા માટેનું તેલ તૈયાર છે

રહેવાથી કુંક મુદતમાં દમનો રોગ નાશ થઈ જશે

—દરીમ અકબર ફસચન હસાદાબાદી

જીલાબની જુકી

૧-નસોતર ૩૦ ઝેન, સુંક ૧૦ ઝેન, ચજોની ૧ ઝેન

વાગીને પડીકી બનાવો

૨-ચણીની ૧ ઝેન, કાગી દાણા ૧ રૂમ, સુંક ૧૦ ઝેન

વાગીને પડીકી બનાવો

આ જીલાબ ખૂબ સખત હોઈ, ખાસ કરત હોય તેવા સળેગમાજ પડીકી આપી

રોબર્ટ પાવડર

સાધીરા અને જલદર જેવા રોગોમા દર્દીના શરીરનું ઝેર કાઢી નાખી, ઉપ લાવરા માટે આ પાવડર બેથી ચાર ઝેનના પ્રમાણમા દર્દીને આપવામા આવે છે

૧ ભાગ દાખીકુઆન્હેની જુકી અને ૧ ભાગ અપીબુને ૮ ભાગ સફેદ ઝોર પોગાશમા ખુબ ધુટવી

આ દવા ઉપર બધું પાણી પીવું સાર નથી

દમનો હસાજ

ચોમકદપલતાની બારીક જુકી ૫૫ ફરતી માત્રા ચાર રતી દવા વ્હેથી સચરે શકી, ઉપરથી અર્ધ-ગરમ પાણી બે ત્રણ ધુટ પીવું પછી દર ચાર ચાર કલાકે-એમ દિવસમા કુલ ચાર વાર-આજ પ્રમાણે દવા આપના

[૨૮]

નકલી પરવાળા

પાગી રાજન ૪ ભાગ, દિંગજોક ૧ ભા. ૧

રાજનને પીગળાવી, તેમા દિંગજોક મેગવી સો અને પછી જેવા આકારના પરવાળા બેઈના હોય તેમા આકારના કાચના યા પત્થરના કટકા મિત્રણુમા બરબર બોગો, સુકવી સો

એ ઘરો નકલી પરવાળા

નકલી ધાર્મિન્ટ દાગળ

અધકનો તેજાબર ઓસ, પાણી ૧ ઓસ

મેકેને મેગવી, એમા મઝણુન દૂઈંગ પેપર નાખી, થોડીક સેકન્ડ પછી બહાર કાઢી સાદા પાણીમા ઘોષ, સુકવી સો તે ૫ મેન્ટ જેવોજ દેખારો

નકલી પીગા હીન

૧-૨ ટ્રાસ ૧ ઓસ કોનોરાઈઝ ઓર સિદર ૨૪ ઝેન

૨-૨ ટ્રાસ ૧ ઓસ ગનાસ ઓર એન્ડી મની ૧૦ ઝેન

પ્રમેહનો હસાજ

સુરોખાર ૧૦ ઝેન તામ બીડાનો કપાચ ૫ તોલા

બેકેને મેગવી, ગુરત હોય તો દિવસમા ત્રણ વેળા અઢી તોલાના પ્રમાણમા આરો

માલિશ-તેલ

મીઠું તેલ અથવા રાઈનું તેલ રૂં રત્તલ, વાટકું કપુર રડે તોલા.

તેલમાં કપુરની ભુકી નાખી, ગરમ કરી, ઓગળાવી લેા પછી જ્યાં જ્યાં દર્દ થવું હોય ત્યાં ત્યાં તેલ-માલિશ કરો.

લોહીના ડાઘ કાઢવા

આયોડાઇડ ઓફ પોટાશિયમ ૧ તોલો, પાણી ૪ તોલા.

આ મેળવણી લોહીના, જુના ડાઘ પર લગાડવાથી, તે ડાઘ નીકળી જવાનું કહેવાય છે.

વરિયાળીના અક

વરિયાળી (જોખરી કરેલી) ૧ રત્તલ, પાણી ૨ ગેલન.



અક મંત્ર

અક-મંત્રમાં પાણી અને વરિયાળી વારી, નિયમમર અક તૈયાર કરો. જ્યારે ૧ ગેલન અક તૈયાર થઈ જાય કે, વધુ અક કાઢવો બંધ કરી, તેવાર થયલા ૧ ગેલન અકને ગાળીને સાફ ગીંચીઓમાં વારી લેા.

અક-મંત્રમાં જ્યારે રહેલું પાણી વ. નકામું ગણાય છે.

સાહીના ડાઘ કાઢવા

કપડાં અથવા કાગળ પર પડેલા સાહીના ડાઘ કાઢવા માટે આ સુકી ભુકીને પ્રયોગ આશ્ચર્યજનક જેવો છે. કેટલીક કાતની સાહીના ડાઘ એથી નીકળી જાય છે:

સાઇટ્રીક એસિડ ૧ તોલો, ફટકડી ૧ તોલો.

જેઊને વાડી, બારીક ભુકી મનાવો અને જ્યાં ડાઘ પડેલો હોય ત્યાં સુકી ભુકી ધસો.

સાફેટ ઓફ આયન

લોખંડના તાર ૪ ઓંસ, ગંધકનો તેજાળ ૪ ફુલ્ગુડ ઓંસ, અક-પાણી ૧ ફુ પાઇન્ટ.

પ્રથમ એક મોટી ચીનીની રકાળી યા બીજા વાસણમાં લોખંડના તાર ભુકી, પાણી રડો અને પછી તેજાળ ઉમેરો એથી તરતજ લોખંડના તાર ઓગળવા માંડશે. જ્યારે મેળવણીમાંથી નીકળતો ગેસ બંધ થાય ત્યારે તેને દસ મિનિટ લગી ઉકાળો લઇ, ફિલ્ટર પેપરમાંથી ગાળીને ડરવા દો. ૨૪ કલાક બાદ જોતાં, મેળવણીને તળીયે નકકર પદાર્થ બાકી રહેશે. તેને કાઢી લઇ, ફિલ્ટર પેપર પર ભુકી સુકવી લઇ, બંધ બાટલીમાં સાચવી રાખો. એજ છે, સાફેટ ઓફ આયન.

ફિયરિટ ઓફ ફિયરમિન્ટ

ઓઇલ પિપરમિન્ટ ૧ ફ. ઓંસ, ફેક્ટી-ફાઇન્ટ ફિયરિટ ૪૯ ફ. ઓંસ.

જેઊને મેળવી, એકલવ કરી લેા.

હાથીદાંત પર લખવાની શહી

નાઇટ્રેટ ઓફ સિલ્વર ૨ તોલા, સુરા-ખારનો તેજાળ (નાઇટ્રીક એસિડ) ૧ તોલો, પાણી ૭ તોલા.

જમાને મેળવી, વાપરો.

તમને કઈ ચીજ જોઈએ છે ?

આ ચીજો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીજ અસલી
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથ્થાબધ નીચે
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- | | |
|--|---------------|
| — ચુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જલીજલીઓ | |
| — અનેક ચારણો જેના કે:—ઇતરીફલ, જવારિશ, ખમીન્હ, યાકુતી નિગરે, | |
| — પાક (ફલરા), | — રિક્કી, |
| — ગાળી | — મુરખા |
| — મુછું, | — શરખત, |
| — અકે, | — ભરમ |
| — મુન્ખા | — અત્તર, |
| — દ તમ જલ | — સાણ, |
| — તેવ, | — કરેણરી, |
| — કેસર, | — અગર, |
| — ખગસ કપુર, | — લોશન, |
| — મલમ | — સિવાણત, |
| — આખા ને છુટ્ટા અંગેના, | — અખર, |
| — સાના ચાદીના વરક, | — મોખ્યાઇ, |
| — દરેક જાતના ઉકાળાના પીકા | — મગદાર મહેલી |

મળનાતુ ઠેકાણુ.—દવાખાના મુદને સિહત.

રાની તાલાબ, મુરત.

સોદો કરવાની કળા ન તો વિજ્ઞાનનો ચમત્કાર છે, ન તો નવિન જાદુ! એ એક અણુભ્રમણી કળા છે, જેનો મુખ્ય સંબંધ વેપારી કુનેદ ઉપર અવલંબે છે.

એ જિના ખાસ યાદ રાખવાની છે કે સોદો કરવાની કળા દરેકે દરેક વેપારીના વ્યક્તિત્વ સાથે જ કુદરતી રીતે સંબંધ ધરાવે છે. કેટલાક વેપારીઓ એ કળામાં ખૂબ પારંગત હોય છે, પણ જો તેઓને પુછવામાં આવે કે તેઓ 'કેમ' અને 'શા'થી નિપજુ થયા નો સ્વભાવિક રીતે જ તેઓ એ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા અસક્ત જણાશે ખીણ બાજુએ ધણી ખરા વેપારીઓ એવા પણ છે, જેઓ આદરને ખાતરી આપી સકે છે કે આ સોદાથી તેને લાભ થશે જ, છતાંય તેઓ સોદો કરવામાં નિષ્ફળ નિવડે છે. આ કળાની સફળતા અને નિષ્ફળતાનું વર્ણન શબ્દો દ્વારા કરવું તદ્દન અશક્ય છે. એમ છતાં એના કેટલાક તત્વોનું—જે ધણી મદદલતા છે—નેનું વર્ણન અમુક કદ સુધી શબ્દો દ્વારા કરવું શક્ય પણ છે અને ઝુડરી પણ અહિં હેતુ પણ એટલો જ છે કે વાંચક વર્ગને એ કળાનું લાભ અમુક અંશે યદ્ય સકે.

પહેલાં નિષ્ફળતાના તત્વોની આખત દાયકાથી. આદરને અમુક સોદાથી આટલો અને આવો લાભ થઈ સકે છે, એ જિના એના મગજ ઉપર ઠસાવવાથી જો હાથ પડે છે, ને એક વા ખાતર કારણસર આછી થઈ જાય છે નિષ્ફળતાનું મુખ્ય કારણ છે. દાખલા રૂપે એક બાઇ પોતાની અમુક નવી શોધની યોજના બારે કાળજીપૂર્વક તૈયાર કરી વણી જ કુશળતાપૂર્વક એક માણેત્રનાર શેઠને સમજાવે છે. શેઠ એ જોઈને આનંદ પામે છે પણ એક જોષમદાર વેપારી વ્યક્તિ તરીકે

પોતાના વિચાર શબ્દો દ્વારા વ્યક્ત ન કરતાં, પેલા બાઇને એ વિષે થોડાક દહાડા બાદ ફરી મળવા મૂક્યવે છે. આમ છતાં આ બાઇ શેઠની છુસીની આછી ઝાંખી તેમના ચહેરા પરથી જોઈ લે છે. શેઠના વિચારોની વલણ એ બાઇ સમજી જાય છે.

હવે અ્યારે ખીણ વેળા એ બાઇ શેઠને ત્યાં મળવા જાય છે ત્યારે પોતાની યોજનાથી શેઠ સંતોષ પામ્યા છે એમ જાણી, કંઈક બેદરકારી સેવે છે. એથી એ બાઇનો હિસાહ અને ઉમંગ કંડો પડી જાય છે. એ બધું જોઈ પેલા શેઠનેય શંકા ઉપજે છે. કાં નહિ એ યોજના વ્યવહારમાં નિષ્ફળ નિવડે? કાં નહિ શેઠ પોતે પહેલી વેળા બાંધેલા અભિપ્રાય ખોટો હોય? શું આવો માણસ એ યોજના સફળતા સાથે પાર પાડી સકે ખરા? વગર.

અલખત, એ બાઇ શેઠના મગજમાં થતી એ બધી ગડમથલ જાણી નથી સકતા. તે તો ફક્ત એટલું જ જાણે છે કે શેઠનો હિસાહ મંડ પડી ગયો છે. એથી તે હવે પોતાની શક્તિનુસાર પ્રયાસ કરવા મડિ છે. ફલીતો કરે છે, દુશ્મનો ટીકે છે, છતાંય પરિણામમાં નિષ્ફળતા જ વરે છે.

માનવ સ્વભાવની આ એક નજાબ છે. કોઈ પણ માણસ પોતાનો હિસાહ એકધારે અને ઉમંગ અતુટ ધરાવી નથી સકતો. જ્યાં એક વેળા સફળતા મળી કે તે બેદરકાર બની જાય છે અને ઝરા સરખી છુસમાં પોતાની છતેલી ખાતરી દાયથી ચૂંકાવી બેસે છે.

જેઓને પોતાના ખાતામાં વધારે નવકરો રાખવા પડે છે, તેઓ આ કથન સાથે સંમત થશે જ. નવા ઉમીદવારો, અ્યારે એ જુદી જુદી વેળા મળતા આવે છે, ત્યારે તેમના

પહેલા અને બીજા મિલન વેળાના વર્તન, વાણી અને દેખાવમાં ખુબ તફાવત હોય છે. જો એ બેઉ વેળાનું મિલન એકજ દરારે યોગ્ય હોય તોય ઉપયોગ તફાવત પ્રત્યક્ષ નજરે પડી જાય છે. કારણ એકજ છે: જ્યારે તેમને લાગે છે કે તેઓ કાષ્ઠ સફળ નિવડ્યા છે, કે પછી તેઓ ઠંડા પડી જાય છે. આથી વેપારીઓએ યાદ રાખવાનું એ છે કે મોટા કરવાની કળાનું એક અરસું તત્ત્વ વિચાર, વર્તન અને વાણી પરનો સમતોલ કાષ્ઠ છે, કે જેમાં મક્કમ અને દૃઢ પગથે સફળતા તરફ આગળ વધી સકાય.

આદક ગુચ્છનુમા પડી જાય એવી દલીલો કરી, એમ નિષ્ફળતાનું એક કારણ છે એ વાત અનુભવથી પુરવાર થઈ ચુકી છે કે એક વેળા એક આદક અમુક માલ ખરીદી લેવાનો નિશ્ચય કરી લીધો હતો કે પાછળથી વેપારીએ અમુક દલીલો કરી, એ દલીલો કાષ્ઠ ગુચ્છનુમારી હતી આદકને સસપ પડ્યો, તેનું મગજ રિયર ન રહ્યું. દલીલો સારી હતી એ ખરું, પણ કમવકે અને કેવળ મિત્ર અરસું હતી પરિણામે આદક માલ નિલકુમ ન લેવાનો નિશ્ચય કર્યો.

યગી વાતુડીઆપણીય નિષ્ફળતા મળે છે કેટલાક વેપારીઓ એટલા બધા વાતુડીઆ હોય છે કે આદકને વિચાર કરવા પુરતો ફાજલ સમય પથ નથી આવતા. ક્યારે વાત કરી અને ક્યારે નહિ, એ તેઓ નથી જાણતા તેઓ પોતાનો અવાજ બોલતો સાલગવાળા એટલા બધા ઉત્સુક હોય છે કે આદકની સમગ્ર તરફ નજર કર્યા વિના વાતો કરેજ નાય છે.

કુંકમાં, વેપારીઓએ પોતાના વિચાર, વર્તન અને વાણી પર ખુબ અંકુશ રાખવો જોઈએ કારણ કે કુંકા અવધાની રાખવો

વાતચીત જેટલી અરસી છે, તેટલીજ વિવેક અને સામઘાની પથ છે.

x

x

x

નિષ્ફળતાના આ કારણોનો વિચાર કર્યા પછી સફળતાના તત્ત્વો સહેલાઈથી જાણી સકાય છે અને તે એ છે કે વિચાર, વર્તન અને વાણી પરનો સમતોલ કાષ્ઠ એ ત્રણે પરનો ખુબ અંકુશ અને કુંકા, મુદાસર અને સ્પષ્ટ વાતચીત.

શિક્ષિત વેપારી બાગેજ આદકને બધા નમા લેવા માગે છે જ્યારે તે જાણે છે યા સમજે છે કે આદકને પૂરતી ખાતરી થઈ ચુકી છે, તો તે તરતજ એડર ફોર્મ કાઢી આદક સમક્ષ મુકી દે છે, જે પર તદ્દન સ્વભાવિક રીતેજ આદક ઘટતી વિગતો લખી દે છે જ્યારે લેખિત એડર લેવાની પ્રવૃત્તિ નથી હોતી, ત્યારે વેપારી પોતાની એડર છુક કાઢી આદકને અમુક અમુક માલ કેટલો કેટલો જોઈશે, તે પછી લઈ નોંધી લે છે.

અને એક જાણવાજોગ દાખલાની નોંધ કરી બધેજ એક સુવાન ટ્રાવેલર એક વેળા પોતાની કંપનીના વ્યવસ્થાપક આગળ રૂબાંદ કરી કે એક છુટા આદક અમુક માલ ખરીદવા તદ્દન ખુશી છે પરંતુ 'જનરલ' ઉપાયો કરવા છતાં એડર ફોર્મ પર સહિ નથી કરતો. અગત્યથી એ હતી કે પેલા આદકને જો માલ જોઈતો હતો તે ખાસ એડર મુજબ તૈયાર કરવાનો હોય, જો પછી આદક માલ ન લે તો કંપનીને એટલા ઉત્તરડું પડે એમ હતું, એથી કંપની લેખિત એડર જિવાય તે એડર રિવાજ તૈયાર ન હતી.

ટ્રાવેલર સુવાન છતાં મિત્ર-અનુભવી હતો એને મદદ કરવા માટે, એક મોટા એડર નહિ ગુમાવવા ખાતિર, મેનેજરે પોતે ટ્રાવેલર સાથે જઈને આદકને મળવા ઇચ્છા દેખાડી

ખેલ સાથે ગયા અને પેલા માદકને મળ્યા. મેનેજર અનુભવી હતો. તેણે વિનયપૂર્વક કહ્યું: “શેઠજી, મને મારા આ પ્રતિનિધી મારફત અખર મળી છે કે આપ અમારું ‘બી મોડલ’ ખરીદવા માગો છો. આપને એ પર કેવી રીતે નામ કેતરાવવું છે, તે હું પૂછવા આગ્યો છું.” અને એમ કહી તરતજ તેણે એક ફોમ કઢી માદક સામે ધરી દીધો. માદકે ખટવું નામ તે પર લખી, પછી બેખાનપણે સહિ પથ્ય કરી આપી.

એજ પ્રમાણે અનેક વિવિધ પ્રકારના પ્રમો વડે માદક પાસેથી આડકતરી રીતે લેખિત ઓર્ડર લઇ કે મેળવી સકાય છે. માલની ખાસ પેકીંગ માટેની સૂચનાઓ, માલ પર વેપારીનું નામ કેમ લખવું તે, વગવરદ, અનેક સવાસો વડે માદક પાસેથી લેખિત ઓર્ડર મેળવી લેવા મુશ્કેલ તો નથીજા; જો આવડત અને કુનેદ હોય તો.

સામાન્ય રીતે, વેપારીઓ તો લેખિત ઓર્ડર આપવા આનાકાની નથીજ કરતા, વેપારી વર્ગ સિવાયના મહાકે આનાકાની કરે છે એવા કેટલાક દાખલાઓમા ઓર્ડરને લેખિત કુખ્યાથી લેવાની એક પ્રથા એ પથ્ય છે કે કમ્પની એક પત્ર લખી, પોને તે ઓર્ડરનો સ્વિકાર કરવા ઉપરાંત કેમ પથ્ય બાબત જોવી કે. માલ કેમ મોકલવો? ક્યા રેલ્વેને મોકલવો? પેકીંગ કેમ કરવી? વગવરદનો ખુલાસો માગે આ પત્રનો માદક જો જવાબ આપે તે લેખિત ઓર્ડરની ગરજ સારને

x x x

મોટે ભાગે વર્તમાનપત્રોમાંની જાદિરાતો દ્વારા તારકાળીક ઓર્ડરો મેળવવા મુશ્કેલ હોય છે. કેમકે એ રીતના ઉપયોગ દરમ્યાન વેપારીને માદકના વાંધા સમજી, પુરતી જાણી લેવાની તક નથી મળી સકતી.

આમ હોવાથી ધણું કરીને આવી જાદિરાતો એ ફર્ષ્ટિનિર્મૂળી લખાવ છે કે સમજવડના પહેલા બે મુદ્દાઓની ગરજ પુરી પાડે—અર્થાત પ્રશ્નનું ધ્યાન જોવી, તેમને માલમાં રસ લેતા કરી, કાં તો વધુ વિગત ટપાલ દ્વારા મંગાવવા પ્રેરે, કા તો દુકાને આવી માલ જોઈ જવા પ્રેરે.

આવી જાદિરાતો પોતેજ તેમના અર્થ પ્રમાણે પુરતા યોગ્ય પ્રમાણમાં માલ વેચી સકશે, એમ માનવું ભૂખભરેલું છે. મોટે ભાગે એમ નથી થતું. પરંતુ એ જાદિરાતો સમજવડના બે મુદ્દાઓનો હેતુ સારી, આડકતરી રીતે લાભ કરાવે છે.

દૃષ્ટાંત રૂપે ધારી લો કે એક કમ્પની કામતી ફર્નિચરની જાદિરાતો આપે છે. શું એ જાદિરાત વાચતાજ લોકો ફર્નિચર ખરીદી લેશે ખરા? નહિ. એથી પ્રશ્નને તેમાં રસ લેતા કરી, કાં તો તેમની દુકાને બેઠી લાવવાનો, કાં તો તેમનું સુખીય મંગાવવા પ્રેરવાનો હેતુ હોય છે. અને ખરેખર એથીજ જાદિરાતો વડે નફાકારક વેપાર કરાય છે.

અત્રે એ નિયમ રખજ થાય છે કે, એવી જાદિરાતોનો હેતુ પ્રશ્નને તે માલમાં રસ લેતી કરી, તેનું સુચિપત્ર વા વિગતો મંગાવવા પ્રેરવાનો હોય છે એ હેતુ સંપૂર્ણ રીતે પૂરો પાડવા માટે જાદિરાતમા ‘પ્રજપરજ કરનારનું’ નામ કામ લખી મોકલવા માટેની કાપલી છપાવવાની જાહેર અગત્યતા છે. એ કાપલી એવી રીતે, છાપાના નીચેના જાદિર પડતા ખુલ્લા ખુલ્લા પર આડી મોકલવાપલી હોવી જોઈએ કે જોવી માત્ર એકજ સળ પાડી, ફાડીને મોકલી દઇ સકાય. સાચેજ ‘આ કાપલી ખુલ્લા પરખીડામાં તથા પૈસાની ટિકિટો લગાવી મોકલવી’ એમ લખ્યું હોય તો વધારે સારી અસર થશે

એજ પ્રમાણે ઓર્ડર મેળવવા માટેના

छापेवा कांड पर सीडा, दे भं या निम्नसे
रिप्ताथ हुकांड के कपर अधवा रनिग्राम
वगपरक टपातद्वारा वेपार करनारा वेपारीओ
भाटे बाबादायीजे कारम्बु के मळकेने न्हेम तरदी
ओडी लेगी पडे तेम ओडरि वधु भेगती
सकाय

સોદો કરવાની ઇળાની એક ઝુરિયાત
વાતચીતના છેવટ માટે નક્કર હતીને. આ
રાખવાની છે, નૈથી જ્યારે માલક પોતાના
હેલ્થ વાધાઓ ક્ષી ચુકે કે વેપારી તેને
પોતાની છેલ્લી હતીને વડે મહાત કરી સો

દાખલા તરીકે, એક રીમાના એજન્ટ
એક યુવાન વેપારીને તેની પ્રિન્સિપાલિટી વીમો
ઉત્તરવવા ખુમ સમજાવ્યું તેની વૃદ્ધાવસ્થાના
આધાર તરીકે વીમાની અવશ્યકતા બતાવી
તેની પત્નિ અને બચ્ચાઓના ભરખું પેલણ
અર્થે વીમાની ખુશરિયાત દાખવી દુકર્માં
વીમો ઉત્તરવવા ખુમ ખુમ સમજાવ્યું બધું
સાકળી લાભ વેપારીએ કહ્યું —

* ના હાલ હુ લીમો ઉતારવા નથી
 હચ્છો મારે હાથ જીતાવળ કબાની હરેત
 ઉજ નહિ હુ હજી પાપો નથી હાલ
 પરજીવાનો મારો વિચર પખુ નથી એગદ
 મે વધુ પડી બધુ મધ રહેશે

હવે વીમાના એજ ૮ જેનો દાવ ફેરવે.
તેણે પ્રજા —

કુ ધાર છુ કે આપ હવે પછી મોટા
વેપાર ખેડનાર હશોજ ?

ଅମୃତ !

‘અને એ વેળા આપને વેપાર માટે
આટલી ઝૂંઝૂંત પડશે ને’

હા, મૃગરત પડશે ખરી"

તો પછી, આપને ખબર છે કે કાશ
પણ સારા પાસે પૂરતા વિશ્વાસ સથે રજુ
કરી સકાય એવી જમીનગીરી એક સારી
વીમાની પોલિસિસ સિવાય બીજી કશીજ નથી.

‘હા પણ પાછળથી સુરત પડતા હું
વીમેલિતરાની લખરા’

• બેસક, આપ ચમે ત્યારે વીમો ઉતરાવી
સકશે પરંતુ આપને ખબર છે કે આપ
જ્યારે તનદુરસ્ત છે ત્યારેજ શ્રેષ્ઠ કાટિની
પોલિશી લઇ સકશો, પાછળથી નહિ ! આજે
આપ તનદુરસ્ત છે અને ડોક્ટર આપને
તનદુરસ્તીનું સર્ટિફિકેટયે આપશે પણ ખુદ
ન કરે, આનતી કાલે આપ કદાચ બિમાર
મઇ બનવ તો પછી આપની તનદુરસ્તી બમડી
જશે ડોક્ટર પાસ નહિ કરે વીમો કમ્પની
પણ આપને વીમો નહિ કસુને શુ આપ
માત્ર ઝરાક આનાકાની અને અજાસ ખાતર
આપનું ઉજ્જવળ કાર્વિય બગાડવાનું છે !

અને તે એજન્ડા હતો !

இதிலிருந்து இவ்வாறு

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ ડોમનુ એકજ મુખપત્ર

હાનિકારક રિવાજો દુર કરો-મેતાને ખ્યાલી
ખયાલો એ દષ્ટિનિ-દુએ લખાવલા અનેક
વિરોધ અને ખોળ ઉપરોગી નેજો રજુ કરજી
માસિક પાર્શ્વિક લગભગ (સેન પુસ્તક સાથે)

૩ ૧-૦-૦ પરદેશ માટે શિનીંગ આઈ

પ્રેસમાં છાપકામ પણ આકર્ષક અને
સકાબ્દાર થાય છે

શ્રી અનાવિલ બધુ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,
અમરપુરી ભાગલ બાજવાળી પેથ-મુરત.

~~~~~

ગુલઝારે સુખનઃ      ૫૧ દિલચરપ નઝ  
                                         મે ૭૧ સમદ

ઉદ્ધૃત જમાન-ગુજરાતી અક્ષરોમા

કીમત ૧ ઇંતની અઢી આના  
(ટપાત ખર્ચ સાથે)

[तस्य प्रत साधे भगवन्तारो भाव  
आह आनामा भगवो]

કુમર ઝાંઝિસ, સોદાગરવાડા સુરત.

હિન્દીના વીમાની એજન્સીનો ધર્મો દ્વે ખૂબ વિકસી રહ્યો છે દરેક ન્દાના મહોટા શહેરમા ડઝનન ધ વીમા-એજન્સી હોય છે, અને દિન થ દિન અનેક નવા ઉમેરાતા જાય છે એવા નવા એજન્સી માટે, એજન્સીનું કરારનામું એક શાસ્ત્રીય ગુચવણ સાગિત થાય છે કારણ કે કરારનામા પ્રકાર પ્રકારના હોઈ, તેમા ક્યો વધુ લાભદાયી છે, તેની પૂરતી સમજ ન હોય તો પ્રમાણ પડવાનો ડર રહે છે

વીમાની એજન્સીના કરારનામાનો એક નમૂનો કુમરમાં આગળ અપાઈ ગયો છે આજે એક બીજો નમૂનો પેશ થાય છે —

## AGENCY AGREEMENT

between the ... Life Assurance Company, having their Head Office at . ... (hereinafter called the Company), on the one part and

of

(hereinafter called the Agent) on the other part

It is hereby agreed as follows :—

1 The Agent undertakes to canvass on behalf of the Company for new policies of life assurance in the following territory .. and the Company reserves the right to appoint other agents in that or any other territory

2 The Agent undertakes to use every endeavour to promote the success of the Company and to guard its interests moral and material He shall diligently observe the instructions which may be given to him from time to time and shall give every attention to the careful handling of the Company's affairs with which he may be concerned, including the introduction of new business assignments surrender and reinstatement of policies, loans and all other matters in which his intervention may be required

3 The strictest secrecy shall be observed by the Agent in regard to all assurances and all instructions and other communications he may receive from the Company, excepting only those which are intended for publication, and he binds himself hereby not to divulge to any third party such information reaching him in his capacity as an Agent, even after he has ceased to hold that position

4 During the currency of this Agreement, the Agent shall not act either directly or indirectly as an Agent for any other life assurance company, nor carry on in any way the business of life assurance, except

## ૩ ત્રણ રૂપિયાની કિંમતનું વિવિધ હુન્નરોથી ભરપૂર પુસ્તક મફત લેટ મેળવો !

નરસિંહરાજ હુન્નરો સાગ ત્રીજામાં છાપવા માટે લેખો અને પ્રયોગો લખી મોકલો.  
વેપાર શાળાના મારીગરી અને રસાયણના પૈસા ખર્ચ રાતી નજરે વગર નેખો.  
હુન્નર ઉદ્યોગ વેપાર દેશ અને વરગથુ ઉપયોગની વસ્તુઓ બનાવવાની સાચી  
માહિતીના મહત્વસર પ્રયોગો.

કૃષ્ણગ્રાહો કિમતી ગ્રાહો અને પાકાનાં વાવેતરો વિશે ઉચ્ચ ખર્ચના આગ્રહો.  
સાથે અનુભવરિત્ત લેખો.

કિમતી ઉપયોગી અને ગુણકારી નવરપનિઓના નેન અત્તર અર્ધ સત્ત  
સરકા, સુકાળી શાળાત મુખ્યત્વે ગ્રામીણ અથવા ગિરે ઉદ્યોગી વસ્તુઓ બનાવ  
વાની સાચી માહિતીના પ્રમાણસર સિતવાર લેખો.

થેડી કિમતના નાના હાથરત્નથી અલગ ઉદ્યોગોની જાણનાએ સુપ્રચુર મહિતી  
તમેઓ લખી મોકલો. એક પશુ તેજ કે પ્રોગ આ પુસ્તકમાં છપાશે તો  
નેની એ નાલ તમને થેર મેડા મફત લેખ મારો વધુ નકના જોઈતી હશે તો  
પોણી કિમતે વેચાતી મારો દપાવ ખર્ચ જુદું.

તે ઉપરાંત ત લખોને આ પુસ્તકમાં દુકા જાહેર ખમર છપાતી હશે તો  
મફત છપાશે.

આ પુસ્તકમાં તમારી જાહેર ખમર છપાતી વેપાર વધારો

નવરથાપક શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા, પોસ્ટ સીનુગરજ, (અમર-૩૨૭)

## ૫૦ વર્ષની અનુભૂત ઔષધો

સુધાસિંધુ

દદુગજ કેસરી

ફ્ક, ખાસી, દમ, ગેલેરા થમ,  
સગદણી, પે દદુ વગેરેની રિત્ત  
અનુપાનની દવા

દરેક જાતની દરખાને જલન અને  
નાસ વગર જ દવાક્રમ નાશ કરનારી  
એક માત્ર દવા

કી. ૮ આના

કી. ૪ આના

ખાલસુધા:—દુખળા, પાતવા ખાગેને રથ પુષ્ટ મનાવનારી રવાદિષ્ટ દવા

કી. ૧૨ આના

મુખસંચારક કંપની લી., મથુરા



solely for the Company This restriction applies in every instance and the agent is expressly prohibited from introducing to another assurance company business which has been declined or of which acceptance has been deferred by the Company

5 All premiums and instalments of premiums shall be remitted in full by the Assured or the Proposer direct to the Company and the Agent shall have no authority to collect or receive payments or instalments of premiums or to grant receipts therefor The Agent shall not in any event or for any purpose, retain in his hands or exercise a lien on any money or other property of whatsoever description belonging to the Company

6 The Agent is prohibited from arranging for Medical Examinations to be held by any Doctors except those appointed by the Company

It is the Agent's duty to impress upon every proposer the necessity of replying fully and truthfully to all questions in the proposal form and in particular to those relating to past and present illnesses and infirmities operations undergone, and all instances of refusals or deferred acceptances by other Companies, or acceptances of proposals only with special conditions such as increased premium The Agent is prohibited from himself writing the answers to the questions on the proposal form which must be filled in by the proposer in his own handwriting The Agent shall not give on behalf of the Company any undertaking to the proposer, nor in any way alter the rates and conditions fixed by the Company

7 In consideration of the performance by the Agent of the terms of this Agreement the Company shall pay to him during the continuance of the said Agreement a commission in respect of all policies effected through him such commission to be calculated at the rates and in accordance with the conditions contained in the Schedule attached hereto, provided nevertheless that on the termination of this Agreement however occasioned the Agent shall not have a right to any commission on any business the Company may transact either by way of renewed policies or otherwise whatsoever The Agency account shall be made up in the Company office and payment of any amounts found due to the Agent, whether for commission or otherwise, shall be made in the said office The Agent is entitled to commission, as provided for above, only in respect of premiums or parts thereof which have actually been paid to the Company, and in no case shall he receive commission on unpaid instalments or premium nor shall the Company be under any obligation whatsoever to take legal steps to recover unpaid premiums No commission shall be paid in respect of any extra premium or loading imposed by

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના  
પ્રમાણપત્રો

૧. આ પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના કેળવણી ખાતાએ શાળાઓમાં ધન્યમ અને પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર કર્યો છે

૨. આ પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલય ખાતાએ પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર કર્યું છે

૩. આ પુસ્તક મુખ્યમંત્રી ધન્યમના સરકારી કેળવણી ખાતાએ પ્રાથમિક, અને માધ્યમિક શૈક્ષણિક વિદ્યાર્થીઓની લાયકાત માટે મંજૂર કર્યો છે

૪. આ પુસ્તકની ૨૫ (પચીસ) નકલો વડોદરાના ધારૂર વિદ્યા મંદિરે ઉત્તેજન માટે ખરીદી છે

૫. આ પુસ્તકની ૧૧ (અગીઆર) નકલો અમદાવાદની ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીએ ઉત્તેજન માટે ખરીદી છે

૬. આ પુસ્તકના પહેલા ભાગને આણંદમાં મહેસાણીય ગુજરાત પુસ્તકાલય પરિષદે સારા પુરનકામાં ગણ્યો છે

૭. આ વર્ષે હુજૂમાં ભરાયેલ ૬૨૭ હુન્નર હિથોગ પ્રદર્શનમાંથી આ પુસ્તક માટે પ્રમાણપત્ર (Certificate) મળ્યું છે

૮. આ પુસ્તકની ઉત્તમતા માટે અનેક સુપ્રસિદ્ધ સામયિક પત્રોએ મારામા સારા અભિપ્રાયો આપ્યા છે

વધુ ખાતરી માટે અભિપ્રાયોની પત્રિકા મફત મગાવો.

ધેર બેઠા પૈસા કમાવા

આજેજ મગાવો !

૬૨૭ વેપારી મંડળના પ્રમુખ

શ્રી. હુંગરશી ધરમશી સંપતના

‘આમુખ’ સાથે

નકાકારક હુન્નરો

ભાગ ૧-૨

નિબંધો અને અનુભવોએ લખેલા વિવિધ ભરોસાપાત્ર હુન્નરોથી ભરપૂર પુસ્તક



૫૧૦ પાના, ઉગ્રા તકા એંગીક કાગળ, શાઓવ શુદ્ધ સુદર છાપ અને આકર્ષક ગ્રે-અપ છાપા-

કીમત માત્ર ૪ રૂપિયા  
(બી પી પી ટપાલ ખર્ચ  
૧૦ આના નુદા)

મગાવવા માટે લખો -

બેજાર, શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા,  
ચોરટ સીનુગરા (અમદાર-૬૨૭)

સાહસિક વેપારીઓને ખુશ ખબર !

સુપ્રસિદ્ધ સામયિકોમાં

સસ્તા ભાવે જાહેર ખ

છપાવવા આજેજ લખો:-

મેનેજર, શ્રી. લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા,

પો. સીનુગરા  
(અમદાર ૬૨૭)

the Company, on account of the Company agreeing to accept premiums by half yearly or more frequent instalments, nor shall any commission be paid in respect of extra premium or loading imposed on any other account. No commission shall be paid in respect of interest due to the Company on account of a loan made by the Company on the security of of a policy or on account of overdue premiums.

8 In the event of the cancellation of a policy by the Company resulting in the return to the assured of the premiums or instalments of premiums paid to the Company, the Agent shall refund to the Company any commission he may have received in respect of that policy.

9 If the first premium due for an assurance that has been accepted by the Company is not paid within thirty days of the date of acceptance, the Agent shall be responsible for the medical and other incidental charges occurred and shall reimburse the Company therefor. Amounts due by the Agent to the Company under paragraphs 8 and 9 of this Agreement may be deducted by the Company from any money subsequently due to the Agent.

10 All books papers writings effects property and other things supplied to the Agent by the Company shall remain the property of the Company, and shall at all times and under all circumstances be at their absolute disposal.

11 The Agent shall on the termination of the Agreement in his lifetime and his Executors or Administrators shall on the termination thereof at his death, deliver to any person appointed by the Company to receive the same all books papers writings stationery and other effects and property of the Company then in his or their possession or power.

12 Either party shall be at liberty to terminate this Agreement at any time by giving to the other 30 days notice in writing.

૪૬ વર્ષની જુની અને જાણીતી

ખાટલીની દુકાન

તમને હરેક જાતની ખાટલીઓ, ખુચ,  
કેપસુલ વગેરે સસ્તા ભાવે  
સપ્લાઈ કરશે.

ભાવતાલ માટે આજેજ લખો.-

ધી જોલ ઇન્ડિયા ખાટલ સપ્લાઈંગ કં..

૧૫૩/૧૫ K, ચકલા સ્ટ્રીટ મુંબઈ ૩



(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૦ થી)

[૪] હવે કક્ષક જગ-ખેલીની પદ્ધતિ વિશે

જગ-ખેલી માટે સુઝરી સાધનો માત્ર થોડાકજ છે —

- ૧, પાણીની ઝાવણી ટાંચી થા ટ્રે
- ૨, શેત્રાજ, પરાજ કે રેલી
- ૩, તારની તળી
- ૪ ખાસ રસાયણો

પ્રેક્ષા પદ્ધતિ—જે પ્રે. ગેરિકની શોધ છે— તે એ છે કે પાણીની ઝાવણી ટાંચીમાં ઉપરથી સદૃશ અદર ઉતરતી તારની જાંઘી ગેટી તેની ઉપર શેત્રાજ થા પરજ પાયર છે પછી તેની ઉપર ખીજ જાગી, ફરી વાર તેની ઉપર શેત્રાજ કે પરાજ પાયરી જોધતા રસાયણે નુ મિશ્રણ થાય છે એથી થોડાક સમયમાં ખીજ ધુગી છોડી જતા માટે છે અને તેના ધુગ પેલી ટાંચીમાં ભરેલા પાણીમાં ઉતરે છે તદ્દન સાદી આ સરળ પદ્ધતિ છે ખાસ કડાકુડ જેવું કશું નથી એના ખાસ રસાયણો તૈયાર વેચાય છે એટલું જ નહિ બલકે આગળ જતા પોતે ઘર મેળે પથ તૈયાર કરી સકાય એમ છે

અવજત આ રીતમાં એક ખાખી છે તે એ કે એ રીતે છોડતા ધુગ ટાંચીમાં ઉડા દકાયવા રહે છે અને તેથી તેમને સૂર્યની રવચની ખરાબર પહોંચેલા માટે કઠી કઠી જાદાર કાઢવાની સુરત રહે છે

ખીજ પદ્ધતિમાં એવું કશું નથી એમાં પાણીની ટાંચીને જાદને ટ્રે વિંચા પતરાનો ઉપરોગ થાય છે પ્રથમ તે ટ્રે થા પતરામાં ઝીણી રેલી ભરી લેવાય છે પછી તેમાં ખીજ જાગી રસાયણ અને પાણી રેડવામાં આવે છે અને જસ

સામાન્ય ૮ થી ૧૦ દિવસમાં ખીજ ધુગી ન્હાના ન્હાના છોડા છોડી નીકળે છે

‘ક્રમ’નો ૧૦૨ મો અંક

પ્રવાહી સોત — જગડીઓ અને ચીની કામ પર લગાડવામાં આવી, બહોળી ખાત ખાતના પથ આજ લગી દિ દિમાં નહિ આવતા, આ પ્રવાહી સોનાની બનાવ એક સુખ ભેદ છે જે ક્રમમાં તમને મુક્ત મળશે

માર્ગે રાહત વિના નકલી માખા — બનાવ વિધે

મેલ્યુસોલના ટીલી-તારા — રચીએલી માનીતી ચીજની બનાવ કાનો માન મુદત-બનાવ સરળ-નફો પુકડા

ટમાટા — ગોપણી

કુલી ચુનો — કેમ બને છે ?

સિન્કોના — વાવેતર વિશે

ખરડી — પ્રકાર પ્રકારની ખરડીના ડાળ બધ પ્રયોગો

સોલિયમ કાબોનેટ — બનાવટ વિશે

મલમે — પ્રકાર પ્રકારના મલમે બનાવવા

ક્રિકેટના કડા — બનાવવાની માદિની

અને ખીજુ પથ પથ

આ ખાસ હુન્નર-લેખો હવે પછી કુંક માજ છપાશે

(૧) અરીઠોતો સોત બનાવવા ની વિગત  
(૨) કોકમ વાવેતર (૩) કે મિયમને ટોળ નાદિર હુન્નર (૪) અનુર-ગેળા અનુર-રસનો ગોમ બનાવવો (૫) છાપખા પથા ની માદિતી (૬) જ્વમ બન વવાના પ્રયોગો (૭) દક્ષતરી-લ લીઓ અનેક નુખાઓ (૮) દતમજન દહ વધુ પ્રયોગો (૯) રોરડ બનાવવા સબધી, (૧૦) નિકાલ ટોળ પુરી માદિતી, (૧૧) વિયોન નામ-પટિના કેમ બને છે, (૧૨) પતરાના ના બનાવટ અને ઉદ્યોગ (૧૩) પાચક દવાઓ ડાળવધ નુખાઓ, (૧૪) પાકે આ નાવ બનાવટ વિશે, (૧૫) પુઠા બનાવટ અને ઉદ્યોગ (૧૬) પુરતક-બધિણી ઉમ્મદા હુન્નર, (૧૭) ફાયર શીકે બનાવવા વિશે (૧૮) બેલિયમ સ કાકડ બનાવવા સબધી (૧૯) સુરખખા પ્રકાર પ્રકારના સુરખખા બનાવવા (૨૦) રજાર-ટયુમે બનાવવા (૨૧) રાધ વાવેતર (૨૨) કાષ્ઠ ઉદ્યોગ, (૨૩) વનરપતિ ખાગ અગત્યની માદિતી (૨૪) વાગ નેન દહ વધુ પ્રયોગો

# “કુમર”-પ્રકાશનો

૧

૨

૩

## સાબુની બનાવટ

## કોસ્મેટિક્સ

## વેપારની ચાવી

■ દરેક ઇન્ક પ્રકારના સાબુઓ  
મનાયકા માટેની એકતીજ  
શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણ્યુત  
સાબુઓ પછી. એમાં  
સાબુ મનાયકાની દંડી, અર્ધ-  
ગમ્મ અને ગમ્મ ત્રણે રીતિ  
યોની પૂરી માદિની, સાબુમાં  
ચપકાની ચાલી, નેપ, રંગ  
સુગંધીઓ અને રમ ચણોની  
સંપૂર્ણ રિયન અને બનાવટ  
માટેના પદાર્થો સચિત્ત પરિ-  
ચય આપવા ઉત્તમ નદા-  
વાળા, ધોવાના, કપડા યગાના  
દંધ કબીનીંગ કરવા મા, ધાતુને  
પૌનસ કરવાના અને દસ-  
કામમાં વપરાતા ડઝ દાન્ય  
પ્રકારના સાબુઓના ૧૬૬  
પ્રયોગો અને કેટલાક ઉપસાગી  
કોષ્ટકો પણ આપ્યા છે

■ મહા એન્ટિક કામ :  
૨૦૦ પાના : ૭ ચિત્રો  
કચરાઈ પાકી આવજી

■ દિવા  
શાલુગાર-સામગ્રિયો

■ રમ નુમારને લગતી દરેક  
નીઓ, જેની કે : કાચ, ગુરુઓ, કાલ કીમ, રંગો,  
ચિદમ માટેના પાવડ અને  
કોશન, માલિય પેસ, તરખ અટકા  
દંતમળન (બુકી અને પેન્ટ)  
નેલ પેનિસ, પોમેડ, લિમિ-  
નનગમ્મ, બાથ મોલ્ડ, કમ  
(પ્રવાહી, જુરી અને મનમ),  
નિપરિટક, પામ કાદનાર  
સ્વ ઓ, હેર ઓલિય, હેર  
પોગન, સેન્ટુ ને કર્ચ ગ પ્રવા-  
હીઓ, દોઢ પેટ અ ધુઓ વ  
મનાયકાના ૨૬૬ નુમા,  
નોનમાય અને બીજી માદિની-  
ઓથી અરગ આ પુરિતક  
નુમાની આસમા પોનાના  
રિપવની પદ્ધતીને એકતીજ છે

■ બીજી આજુતિ : એન્ટિક  
કામ : ૧૦૦ પાના

■ પાંચ પંદર રૂપિયાની નાની  
પુસ્તકમાં ઘર બેઠા દસવધી  
વેપાર કેમ કરવો? વ્યવસ્થા  
કેમ કરવી? કેવી રીતે નિકાસ-  
વવો? શાની વેપાર કરવો?  
વ. જામતોની સમર્થ માદિની  
૧૭ જીમાં જીમ પ્રકરણો કાલ  
આપવા ઉપરાંત જુરી જુરી  
આવના ૧૨૨ જુનર ઉંચાગોની  
સંપૂર્ણ દમીકત પણ એમાં  
લખી છે. કામમાં પ્રમાણે જાવર  
અમમ કમળ ને એવી મદદ વડે  
દઝારો રૂપિયા કમાઈ સલામ છે.

■ રંગેન ઓલિંગ વેપારને  
લગતી એ પદ્ધતીજ ગુજરાતી  
બોપડી છે.

■ દમીરશન આર્ટ પેપર :  
૧૦૦ પાના.

હોમન • રૂપિયા એ  
(૮ ખ ૭ માસ)  
[રિટેલ : ૪ ચિત્રો]

હોમન • રૂપિયા એ  
(૮ ખ ૭ માસ)  
[રિટેલ : ૭ ચિત્રો]

હોમન • રૂપિયા આદી  
(૮ ખ. બે આના)  
[રિટેલ : ૪૩ ચિત્રો]

[૨૦ પાનાનું ૫૨ સુચિપત્ર મુકેવ મળેલું]

પ્રમાણુન અંતે શાસ્ત્રીય

# “કુમર”-પ્રકાશનો.

વેપાળુ કળા

ક્રિયા

સેવ્યમંશિપ

[વેપાળુ કુમરનો  
મહિત]

■ માથ પેરસાની કળા-અર્થાત મહાકાળુ કસ અગ્ર દિ, વિદ્યામાં ઉત્કર્ષી, માથ ખરીત સલી ૩૩ ૧ પુ પન્ન કનારી બને એ ૧૦૦૦ને અમરમાં મુકા-ગી એ ૩૦૮ ૧ સમગ્ર ૧૦, પેપારી અને માદના દશિરો મળાની તુપલા, આદી ૩૦ પાની કળા, પેપારી ૧ માન-મિક સહિતના સંધાગ્રંથના ૦૧૧૬૩ જ સમય વેપાળુ વિજ્ઞાન ૧૧ રચના ૧૧ ૧૧ મેળુ મુદર પુષકકાળ કાની મુજબની આલ્યામા પદ્મીજ પુનિજા

■ વેપારીઓનિતિનિતિ ઉપ-કોળી એવા ૧૩ કોમની વેપા-વ્યવસ્થા પખ એમા ૮

કોમન દગા આના

(૧ ખ નાદિત)

[નિદશ એક શિખિમ]

કુશ શૃંગાર

‘કુમર’નો આખો સર

■ વાગ નંગરા વિંગા સહેદ વા ખુન યત્ન રક્ષા ૧૧ ને ૧૨ી રાઝ અક્ષય નંગરા-કાગ ૩ સુન્દરી-કુશ મારેના ખિત્તજ વા કાગના વિરેખી, બુનાની અને આપુરે દિક પદ નિશા નેર, પાપી વા બુમીના ૩૫૧ અને આનંદિક પેવાના ૭૩ પ્રમાણુન-અતેક અમરદ આ કોમની પ્રાંતો સહિત-નગ્નાગ્રંથો અનંત મંમદ નાવમાપની માર્દની, જ ૧૦, વેપાર અને ઉપમા ૧૧ રચના સહિત

■ અરસામા નદી સર એનું નવકુ ૦૮ એન્ટિક કાગ ૪૮ પના

કોમન ગ્રાન આના

(૮ ખ સાથે જાય આવા)  
નિદશ ૭ પે ૧

■ જાના સગી પુત્રોના એના સાર્વજનિક પેમા મોકોતે ૭૧ એ. દિક્કોશ વાં પેરખ ગાર્ડ ૧૫ માત્રમે  
[૫૨ સુનિષ્ઠ કુલ મત્રાવે]

■ કુટક કુટક અંકો ખરીદવા કુના આગે મજા ખરીદી લે, કાગ ૩ ને એક મલિત કુનરી એનમાકુકોપિ દીઆની મન્ન સાથે ઉ

■ અંક ૨, ૩, ૮, ૧, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૪, ૨૬, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪ અને ૩૬ એમ પુત્ર ૧, ૨ અને ૩ ના કુલ મેળા એક કુના

■ ફરજ ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯ આ ૧૦ ૧૧ અને ૧૨ કાગની અને

■ અંક ૧૨૨ પે ૧૩૨ કોળીનુ બા. અંકનુ-એટલે ૧૬૮૧૧૧ પુરા પાંચ-દિનનું સરાગ્રી મળી

પામલ ૨૮-૮-૦

(૮ ખ વા રેલે વરે જુદું)

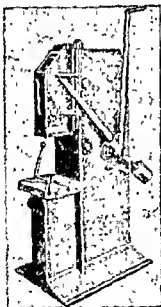
પરદેશ માટે-

કોમન ૩. ૩૭-૬-૦

વા ૬ ૭-૧૬-૨

(૮ ખ સહિત)

વિનામુ કુમર ઓફિસ, મોદામરવાડા, મુબત.



જેકેલાઈટ પ્રેસ



## જેકેલાઈટ

જેકેલાઈટની જે ચીજ  
બનાવતી હોય તેના બીજામાં  
જેકેલાઈટનો 'પાપોર' વારી,  
પ્રેસમાં તેને દબાવું-ગરમી  
આપતાં, બે ત્રણ મિનિટમાં જે  
તે ચીજ તૈયાર થઈ જાય છે.

[તેજ ૪૩ પાને]



ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૧

# દિલરોઝ [૨૪૨૮૬]

ટેલીગ્રામ - Islam Bros ટેલીફોન ૪૦૬



આઝાદ

હોઝિયરી

દરેક પ્રકારના ઓ દરેક પ્રદેશમાં થના-  
યુમકાગો નાના મોટા જગમો ખરજતુ,  
દરાજ, મહુપાડુ નામુર, ભગદર, કહમાય  
રમોની, દુનમ, મસા, પેંગ વગેરે પગ એક  
અખીરતુ કામ આપે છે નાકામપ રિના  
રોગોને મગાડી, નરીર પર તેવુ ચિત્ર સુદા  
રહેતા દેતી નથી દરમ ધનમાં એક બાટની  
સુકા રાખીજી જોઈએ વામાંથી નીકળતુ  
તકી તરન બ કનમાં અજોડ છે

કીમત. નાની બાટનીમાં એક રૂપિયા  
મોટી બાટનીના એ રૂપિયા  
( પેશીંગ પોગેજ લુલુ )

મુબઈ છતાંકાના મોન એજન્ટ -  
કામદી અખડુલકુદમ અખડુલરહેમાન  
૧ કાનુપુર દાવર પાસે-અહમદખાન

[ મુબઈમાં મજિદ મ રસીદ છપ્પી  
રીપન એ જની પામ મગદી રહિમા  
રહેમાનખાનની કુકાન મગેર ]

અગ્રી મુગી અને બન  
સ્થાયી ચાનતી થી મુજબત હોઝીયરી  
મીલમાં બનેન મહુદના મોજા એજન્ટ  
કા પુન એજન્ટ મફર બચ્ચાની જસી,  
મિગેરે વાપરો મુજબ તથા ઉનનો માધ  
મે તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને  
પગેની માનવી હિન્દીકી કરી સાર છે  
ભારિ ધણાજ શીકાયન માન અરીફતી  
નખતે આઝાદ હોઝીયરી નામ જોઈ  
અમારા માગનામાં હનીઓ પણ બને કે

બદા મામના એજન્ટ પગ પૂનુ ચાન  
આપી રસીદ મેન્ક માગુતે કે પી પી થી  
રનાના છનામાં આવે છે  
સોન એજન્ટ - અહમદખાન  
ટે. જોડીય - કાનુપુર અમદાના  
ધાન - ૨ લુન્માં મસીદ સામે અમદાના

“મુનાદી”નું જોગતુ અકવાલિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર

## “મુસ્લિમ-ગુજરાત”

|                                                               |                                                                         |
|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
| એ રખતે<br>ખરી ગીતે દારે છે;<br>એ કાછથી<br>જોટી ગીતે દાનલ નથી. | એ આપને—<br>બનાવોથી આખમર ફરે છે,<br>અને આવેવાન<br>બનાવોથી અમદાન બનાવે છે |
|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|

એની અનેક કવમી લકતો પરિણામકારક નીવડી છે  
સાત વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક મુખાલફિ હુક્યાર હેડા પાડ્યા છે

એના મનદર તચ્ચીમી ફેલડા હેનો માટે એના મુ ગયુ સફા બાગકો માટે અનુ ખમ  
પાનુ, દોલી તચ્ચીમ માટે એનો ફતાવા પેજ એની તમીઆજાનક નિયમ મીકાઓ  
એના નિર દરન અઅનેમો એ એની કટીક ખુશગીવાના છે

|                              |                                                               |                                |
|------------------------------|---------------------------------------------------------------|--------------------------------|
| નમુનો મફત મગાવો.<br>આહુક બનો | લનાખમ<br>રહેસે-ચાર રૂપીઆ<br>ખર્માં-પાય રૂપીઆ<br>પરદેશ-છ રૂપીઆ | કમા<br>સાગા તાવાઅરોહ,<br>સુરત. |
|------------------------------|---------------------------------------------------------------|--------------------------------|



ਸਾੰਧ ੧੨੨ ਮੇਲ

विदेश : सिन्ग ७

५ ५ २

ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૩

પ્રથમે,

२५१

—

1344

وہ

ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ

કર્મી ચૂને ૫૪

1372-71 44

|         |    |
|---------|----|
| દામેદાં | ૬૧ |
|---------|----|

તરફવાર મળમે!

• આપો દીનને! મહત્તમ ૪

આયોડાઈમનેા મલમ ૪૫

आंगुली। मल्लभ ४३

કપુરનો મલમ ૪

કચુદીકચુરા મલમ ૪૧

हस्तारोद्धोर्भो मे। मयम ४।

કાથાનેા મલમ ૪

હાજિરતક મુવમ ૪

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા

અરજવાના મુદ્દમ ૪  
મુદ્દા: ૧૦૧૧ ૪

|              |   |
|--------------|---|
| જાતના મુદ્દમ | ૬ |
| ગામના મુદ્દમ | ૫ |

આમીના ૩૫૫ ૬૩ ૪૩૫૩

3103

ચાલ-મુજરા મુદ્રમ ૪

છરી તેજ કરનાર

444 8

જસતને। મયમ

हरिजनोः भयम् ४

ਧੰਨਾਤਮਕ

આર વેપારી-નિયમે ૭૧

સાધના-પદ્ધતિ

અટસના શિદાણ-પત્રો ૧૭૫

વધારે નહો. મેળાવો. ૧૭૦

સમજાવતી થાતીએ। ૭૫

ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ

અભિપ્રાય ૭૩

מאמר זה

‘કમર’માં પ્રવેશ થતી દરેક સાદિત્ય, સામગ્રિના (ચિવાય કે તે સામગ્રી, જે તે પ્રકારના નામ અદિતિ થયા પછી તે જો કેમીનાઈટ દરેક તંત્રીને સ્વામીન તે-

# ૧૦ વર્ષના પ્રાથમિક દવરનું સરવૈયું

“કુમરગ્ના ડિમેન્ઝર ૧૯૪૦ ના અંકે એના જીવનના દશ વર્ષનો પ્રાથમિક દવર પૂરો થયો છે. એ ૧૦ વર્ષમાં એણે શું શું આપ્યું છે, તેની હું કે વિચરેલો આ રડી—

## પહેલું વર્ષ

[૪૬૪ પાના]

- ૭૯ તંત્રી-નોંધો
- ૧૫ ખાસ હુનર લેખો
- ૧૨૭ પ્રયોગો
- ૨૨ ખાસ વેપારી લેખો
- ૧૨૧ પરચુરણ લેખો

## બીજું વર્ષ

[૩૮૪ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૪૬ તંત્રી-નોંધો
- ૨૮ ખાસ હુનર લેખો
- ૧૬૫ પ્રયોગો
- ૪૬ ખાસ વેપારી લેખો
- ૭૭ પરચુરણ લેખો

## ત્રીજું વર્ષ

[૪૮૦ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૭૮ તંત્રી-નોંધો
- ૬૦ ખાસ વેપારી લેખો
- ૨૯૧ પ્રયોગો
- ૪૮ ખાસ વેપારી લેખો
- ૭૩ પરચુરણ લેખો

## ચોથું વર્ષ

[૫૪૪ પાના]

- ૨૯ ચિત્રો
- ૪૮ તંત્રી-નોંધો
- ૬૮ ખાસ હુનર લેખો
- ૨૫૭ પ્રયોગો
- ૨૮ ખાસ વેપારી લેખો
- ૧૨૩ પરચુરણ લેખો

## પાંચમું વર્ષ

[૫૦૬ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૫૭ તંત્રી-નોંધો
- ૭૭ ખાસ હુનર લેખો
- ૩૧૪ પ્રયોગો
- ૨૬ ખાસ વેપારી લેખો
- ૮૪ પરચુરણ લેખો

## દશ વર્ષને અંતે

[૪:૯૮ પાના]

- ૩૭૬ ચિત્રો
- ૫૦૩ તંત્રી-નોંધો
- ૬૬૮ ખાસ હુનર-લેખો
- ૨૪૯૭ પ્રયોગો
- ૪૬૧ ખાસ વેપારી-લેખો
- ૬૦૦ પરચુરણ લેખો

અને

૧૧૯ લેખાકામાં મળી

૫૮૭૩ પ્રતપરકોના જવાબો

## છઠ્ઠું વર્ષ

[૫૪૦ પાના]

- ૮૪ ચિત્રો
- ૩૯ તંત્રી-નોંધો
- ૬૬ ખાસ હુનર લેખો
- ૨૯૪ પ્રયોગો
- ૩૪ ખાસ વેપારી લેખો
- ૮૭ પરચુરણ લેખો

## સાતમું વર્ષ

[૫૩૨ પાના]

- ૬૧ ચિત્રો
- ૫૮ તંત્રી-નોંધો

## ૯૨ ખાસ હુનર લેખો

- ૨૨૯ પ્રયોગો
- ૪૦ ખાસ વેપારી લેખો
- ૬૨ પરચુરણ લેખો

## આઠમું વર્ષ

[૫૩૨ પાના]

- ૪૬ ચિત્રો
- ૫૦ તંત્રી-નોંધો
- ૯૩ ખાસ હુનર લેખો
- ૨૬૪ પ્રયોગો
- ૮૭ ખાસ વેપારી લેખો
- ૩૫ પરચુરણ લેખો

## નવમું વર્ષ

[૫૨૦ પાના]

- ૫૫ ચિત્રો
- ૩૮ તંત્રી-નોંધો
- ૭૬ ખાસ હુનર-લેખો
- ૨૭૩ પ્રયોગો
- ૯૧ વેપારી લેખો
- ૩૩ પરચુરણ લેખો

## દશમું વર્ષ

[૪૬૬ પાના]

- ૫૬ ચિત્રો
- ૧૦ તંત્રી-નોંધો
- ૮૬ ખાસ હુનર-લેખો
- ૨૮૩ પ્રયોગો
- ૪૬ ખાસ વેપારી-લેખો
- ૧૩ પરચુરણ લેખો



૧

## હતિહાસ

વિજ્ઞાને દુનિયાને ૨૦મી સદીમાં જે થોડીક બજારીશો આપી છે, તેમાંની એક બેકેલાઈટ પણ છે મનપસંદ રંગ અને આકારની, વજનમાં હલકી, દેખાનમાં અત્યંત ખુબસૂરત ગરમી-સરદીની અસરથી તેમજ સજીવી ઉઠવાના જોખમથી સાવ પર એવી બેકેલાઈટ ઇંગ્લી વસ્તુઓએ જીતજીતવામાં દુનિયા આખીને પોતાની પ્રશંસક બનાવી લીધી છે અને જે ખાસ લોકપ્રિયતા તેમજ બહોળી ઉપયોગિતા સેન્યુનોઇડને ન મળી સકી, તે એણે મેળવી લીધી છે

બેકેલાઈટ એટલે માત્ર સેન્યુનોઇડનું જ હરીફ નહિ તે ગેનેસિથ અને એમોનાઇડ, કાચ અને ચીની, ધાતુ અને લાકડા દરમિયાન સફળ હરીફાઈ કરે છે અને દિન ન દિન પ્રથતી જતી ઉપયોગિતા પ્રાપ્ત કરી રહ્યું છે. કેઈ દેશ એવો નથી જેમાં બેકેલાઈટની આ અજબબ જેવી કામચાખી નોંધાઈ ન હોય, કોઈ પ્રજા એવી નથી, જે એને વખાણતી ખડણીઓ આપતી ન હોય, કોઈ માનવ વર્ગ એવો નથી, જેની ઊર્જાવાતો ઝોઝો વતે અશે મેકેલાઈટ પૂરી પાડી ન હોય આદર્શ પ્રવૃત્તિ અને લોકપ્રિયતા છતાં, હજી કત એ છે કે બેકેલાઈટના દનરની હજી માત્ર પોઢજ ફાગી છે વિવસ િકગના અને પ્રકશિત થવાને હજી વાર છે આજથી પચીસ વર્ષ પછી-ફિરગી સસ્કૃતિનું ધમસાણ વાગ નારી લગાઈ ફાગી ન નીકળી હોત તો કદાચ એથીય વધુજીજ જગ્ગી-મેકેલાઈટ પણ તેજ સર્વ સામાન્ય સ્થાન મેળવી લેશે, જે આજે

બેકેલાઈટની શોધ થવાને લાગે સમય નથી વીત્યો બેકેલાઈટની શક્યતા અને એના મૂળ પદાર્થોના રૂપાંતર ચિન્હો સૌથી પહેલા ક્ષીબર્જે ગોધી ઝાઢિરમાં મુક્યા પછી તો એ શોધ-નોંધો પર મૂળ શોધની પ્રમાણત અણુના વારંવાર અને અનેકાનેક પ્રવર્તો થતા રહ્યા પણ સફળતાનું માન યુરપ કે જર્મનીને નહિ બનકે અમેરીકાને ફાળે નોંધાયું હતું અમેરીકાના મી બેકેનેન્ડે એ શોધને પરિપૂર્ણ કરી વ્યવહાર ઉદ્યોગના રૂપમાં મુકી કહે છે કે તેમના નામ પરથીજ તેનું નામ બેકેલાઈટ પડ્યું

અમેરીકાથી બેકેલાઈટનો વ્યવહાર શરૂ થયો, જર્મની, ઇંગ્લાન્ડ, ઝેકારનેવેમિયા અને યુરપના મીજા કેટલાક દેશોમાં ફેલાયા ઉપરાંત એશિયામાં જાપાન લગી જઈ પહોંચ્યો ઠેકઠેકાણે મારખાના ઉભા થયા કયા ન્હાના મ્યાક ટ્રુ, ટેરેર પ્રકાર પ્રકારની બેકેલાઈટની ચીકો બનવા અને વેચાના તથા નિકાસ થવા લાગી હિન્દ પણ એમાંથી બાકાત નહીં સકે એમ ન હતું ૧૯૩૨માં મુબમ્બઈનામએ એવી પ્લેસ મોલી એ પ્લેન કરનાર હતો એક જર્મન

‘બીજે વર્ડ મુબમ્બા મેસિટિશોએ એક બીજી કારખાનું બો યુ એટલામાં યુજરાતના એક ઉદ્યોગપતિનું લક્ષ એ તરફ આકર્ષાયું તેમજે લાદનગરમાં કારખાનું શરૂ કર્યું’ પછી હિન્દના બીજા ભાગોમાંય કામ આરંભાયું કાળના ઇતિહાસે ટેટનાક કારખાના-એને બધ પાડ્યા છતાં આજેય પ્રતાકામાં કેટલાક કારખાના મવળુદ છે મુબમ્બા એક પારમીજાઇનું કારખાનું છે, જે ધણીજ ખાગોલીથી પોતાનું કામ કરી રહ્યું છે ઇલાકા નહાર પણ કેટલાક કારખાના આજેય મવળુદ છે, પણ એમાંના એકાદ અપનાદ

સિરાય કોઇ કારખાનું મળ બેકેવાઈટ પાવ  
ર પેતે બનાવતુ નથી, બધા તે પરદેશથી  
મંગારી, અદિ બીનામા ને તે વસ્તુઓ  
હાળા છે છે તેથી મુકત છે કે એ પાવર  
પણ આપણે ત્યા બનાવવા બિહનત કરાય  
કામ મુશ્કેલ છે, પ્રકાર પ્રકારની રસાયણિક  
ગુ અવજોથી ઓતપ્રોત છે હતાં અગમ્ય તો  
નથીજ આપણે ત્યાં ‘પુલ્નસીબે આતરરાષ્ટ્રીય  
નામના ધરાયનાર કેટલાય રસાયણશાસ્ત્રીઓ  
એવા મનજુદ છે, જેઓ મન પર ને તે એ  
કામ સહજે પાર પડી સકે છે

હાલમાં સખમે જર્મન બેકેવાઈટ પાવર  
આવતો બધે થરો છે, છતાંતો માવ બધે  
પૂરતો આવી સમતો નથી, અમેરીકન માલ  
મોઘો પડ છે વગય હ કારણોને લઈ હાર  
આ બધા સહજ અધારમાં બેકેવાઈટ ગેપો  
લગે છે પણ આજજ ખરી તક છે બજારની  
હરિફાઈ મોળી પડી છે ત્યારેજ પેતાનો  
માલ વેગપૂર્ક ચલાવવાની સરળતા મળી  
રહી છે જોનાનુ એ છે કે, કોયે બનાવે એ  
તક કાઢી લે છે ?

૨

### બેકેલાઈટના પ્રકાર

બેકેલાઈટની શાંધ દ્રમિયાન પણ અને  
શેષ પરિપૂર્ણ થતા પછીય રસાયણશાસ્ત્રીઓને  
બેકેલાઈટમાં વપરાતા રસાયણિક તત્વોની  
અનોખી અસરો અને તેના હરતઅર્ક પરિ  
ણામો વિષે ઘણું ઘણું જાણવાનું મળતુ છે  
અમુક રસાયણોને અમુક રસાયણો સાથે  
મેળવતા તેને ઓછી વર્તી ગરમી આપતા  
તેમજ તેને બીજી અને ત્રીજી વેળા ગરમી  
આપતા જે અમુક પદાર્થો પરિણામો મેળવવા  
છે, તે વિચરણ હોવા જતા સામાય જનો  
માટે ખાસ અગત્યના નથી એ નિશ્ચયે  
રસાયણશાસ્ત્રીઓ માટેજ રહેવા દઈ આપણે  
બેકેલાઈટના પ્રકારનીજ અદિ ચર્ચા કરીયુ  
બેકેલાઈટ તથા પ્રકારનું બને છે

બેકેલાઈટ એ

બેકેવાઈટ બી

બેકેલાઈટ બી

બેકેલાઈટ એ ગરમ હાવતમા પ્રવાહી

યા ધારી લાલી જેવું હોય છે, પણ ઠંડું  
પડતા સખત અને બરડ બને છે એ કેટલાય  
રસાયણોમાં ઓગળી પણ જાય છે ચોક્કસ  
નિયમપૂર્કની રિયાઓ કરતાં એ વધુ  
ગરમી અપતા બેકેલાઈટ એનું બેકેલાઈટ  
બીમાં અને ત્યાર પછી એ બેકેલાઈટ બીનું  
બેકેલાઈટ ત્રીમાં રૂપાંતર થાય છે

બેકેલાઈટ બી દરેક હાવતમા નકકર  
હોય છે તેને ગરમી આપતા નરમ થઈ,  
ગરમ થે રિયતિરથાપક ગુણ ધરાવતા સાથે  
કે તે કઠી પીગળતુ નથી ઠંડું પડતાં તે  
ફરી વારકાણુથઈ જાય છે તે કોઈરખાવણુમાં  
ઓગળતુ નથી પણ એસિડે ન ફેનોન એ  
રિપિનિંગે નામ પુને છે અમુક પ્રમાણગરની  
ગરમી આપતા એનું બેકેલાઈટ સીમાં રૂપાંતર  
થાય છે

બેકેલાઈટ સી ઓગળારી કે પીગળારી  
ન સકાય એનું હોય જાય તેજ મોળી  
અસરો સમેવ મજબુત ટકકર બીને છે  
કાનજુ ગધકના તેજાન સાથે ઉકાળતા  
તેને કશી અગત્ય આવતી નથી પણ ૩૦૦°C  
કરતા વધુ ગરમી અપતાં યા પછી  
જનન ઉકળતા ગધકના તેજ જમા નાંખવામાં  
આવતા તે નાશ પામે છે

આ ઉકે રિયતો પરથી સ્પષ્ટ થઈ ગયું  
દરી એમ બેકેલાઈટના ત્રણે પ્રકારો પેતાની  
રિરિથ ઉપયોગિતાઓ ધરાવે છે જેથી ઓઝ  
બનાવવી હોય તેવા પ્રકારનું બેકેલાઈટ,  
એ સામાન્ય નિયમ છે

કેટલાય કારખાનાઓ બેકેલાઈટને પેતાના  
ખાસ નામે પણ આપે છે કાખના રૂં  
બેકેલાઈટ બેકેલાઈટ વગયરદ પણ એ  
બેકેલાઈટના નોખા પ્રકાર નથી બનકે  
પેતાના મનની અપત માટે પેતાના નોખા  
નામ માત્ર છે

અપુર્ણ



મલમો ઘણા પ્રકારના બને છે. જુદી જુદી દવાઓના, જુદી જુદી પદ્ધતિએ, જુદા જુદા રોગો માટે સેકડો પ્રકારના મલમો હોય, એ કેવળ કુદરતી છે આજે આપણે એવા થોડાક પ્રયોગો જોઈશું.

### આયોડીનનો મલમ

૧-આયોડીન ૩૨ ગ્રેન, આયોડીડ ઓફ પોટાસિયમ ૩૨ ગ્રેન, મૂક રિપરિટ ૧ ફ્લુઇડ ડ્રામ, પ્રિપ્રેડ લાઈ ૨ ઓંસ.

ખરસમા આયોડીન અને આયોડીડ ઓફ પોટાસિયમને રિપરિટ સાથે ખરસ કરી, છેવટે ચરની ઉમેરી, મિશ્ર કરી લે.

૨-સફેદ મીણ ૪ ઓંસ, અવનનું તેલ ૧૧ ઓંસ ઓખુ આયોડિન ૧ ફ્લુઇડ ડ્રામ, આયોડીડ ઓફ પોટાસિયમ ૧ ફ્લુઇડ ડ્રામ.

પ્રથમ મીણને પીગળાવી, તેમાં તેલ ઉમેરી, એકરસ કરી લે. પછી બેઉ દવાઓને ગારીક વાગી, તેને ઉપવી મીણની મેળવણીમાં મેળવી, મલમ બનાવે.

### આયોડોફોર્મનો મલમ

નવ ભાગ વેસેલાઇનમાં એક ભાગ આયો ડોફોર્મ મેળવી વાપરે.

આ મલમ આદી અને કંઠમાળના અખમે ઉપર અકચીર નેખાય છે.

### આંટણનો મલમ

પગમાં થતા આંટણ માટે નીચલા મલમ અજમાવવા પાત્ર છે.

૧-પેટ્રોલિયમ જેલી ૧ રતલ, હાર્ડ વ્હાઇટ પેરશીન વેક્સ ૩ ઓંસ, સેલિસિલિક એસિડ ૨ ફ્લુઇડ ડ્રામ.

પ્રથમ પેટ્રોલિયમ જેલી અને પેરશીન વેક્સને વોટર બાથ દ્વારા પીગળાવી, સુધા

પરથી નીચે ઉતારી દે. ત્યારે એ મિશ્રણ ઠંડુ પડે-પણ ૨૨ ને પહેલા-ત્યારે તેમાં સેલિસિલિક એસિડ ઉમેરી, ખૂબ મિશ્ર કરે.

દરરોજ રાત્રે આંટણ પર આ મલમ લગાડતા રહી, ચાર પાંચ દિવસ પછી પગને ગરમ પાણીમાં ભીજવી, ધીમેથી આંટણ ખેંચી કાઢો જે તે કાઢતા સદજે તકલીફ પડે તો મલમનો પ્રયોગ ફરી વાર કરવો.

૨-લાનોલિન ૪ ઓંસ, વેસેલાઇન ૨ ઓંસ, સેલિસિલિક એસિડ ૧ ફ્લુઇડ ડ્રામ.

બનાવવા તથા વાપરવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

### ક્યુરનો મલમ

૧ ક્યુર ૧ તોલા, અવનનું વા તલનું તેન ૪ તોલા, એકવા એમેનિયા ૩ તોલા.

પ્રથમ ક્યુરને તેલમાં મેળવી, ખરસમાં ખૂબ ધુંગને ઓગળાવી લે. પછી એકવા એમેનિયા ઉમેરી, ફરી વાર એકજીવ કરે.

આ મલમ વા વ ના દર્દ પર અકચીર સમાન છે.

### ક્યુટીક્યુરા મલમ

આ મલમ આમડીના રોગો જેવા કે ખસ દાદર, ખરજીવ, વળુ વ પર સારો મળાય છે.

કાર્બોલિક એસિડ ૪૦ ગ્રેન, કલોરોશીવ ૭ ઓંસ, ઓઇલ ઓફ બર્ગેમોટ ૧ ફ્લુઇડ ડ્રામ, પેટ્રોલિયમ જેલી ૧ ડ્રામ.

પહેલા પેટ્રોલિયમ જેલીમાં કાર્બોલિક એસિડ મેળવે. સદજ ગરમ કરવાથી તે મળી જશે પછી બીજી દવાઓ મેળવે.

### કલોરોફોર્મનો મલમ

(અ) સ્પરમેસિગી ૮ ઓંસ, સફેદ મીણ ૩૨ ઓંસ, અવનનું તેલ ૪ પાઇન્ટ.

રામસિંગ અને મીથુને વૉટર બાથ પર પીગળારી, પછી ગરમ કરેલુ તેલ મેળવે

(બ) ઉપર મૂળબ બનાવેનો મયમ ૧ અસ કનેરોફોર્મ ૧ ગ્રામ.

બેઉને મેળવે

આ મયમ વાના દરો માટે ઉપયોગી છે  
કાથાનો મલમ

અયતુનનું તેલ ૩ પાઇન્ટ રાજન ૪ ઓસ ફટકડી ૧ ઓસ, માથો ૩ ઓસ

પ્રથમ અયતુનના તેલમા રાજન નાખી ગરમ કરી ઓગળાવે પછી ખાકીની દવાઓની ખારીક ભૂકી કરી, તેવ તેમાં મેળની મયમ બનાવે

કાથેલિક મલમ

૧-કાથેલિક ઓસિડ ૩ ફટકડાં-ગ્રામ લાર્ડ-  
અરબી ૧ ઓસ

અરબીન ધીમી ગરમીએ પીગળારી, મેઉને મુગ મેળની મલમ બનાવે

૨-કાથેલિક ઓસિડ ૧ ફટકડાં-  
અરબી ૩ ઓસ

બનાવવાની રીતે ઉપર પ્રમાણે

નરજવાનો મલમ

૧-મેરીક પાવડર ૧ ભાગ, પ્રેરિયમ સતફ ૬૩ ૧/૨ ભાગ વસેનાઇન બેઇએ તેલ

મેઉ દવાઓની ભૂકાઓને વેસેનાઇનમા મેળની મયમ બનાવી વાપરે

૨-આકડાના મુગ પુઆડીઆના બીજ અને આખળા સરખે વજને લઇ, વાગી ૧ વરત્રમાળ સુર્ય પરી દહિમા કે સો વખત ધોળેવ ધીમાં મેળની મલમ બનાવી લગાડ વાગી ખરજનુ મટે છે

૩-સખીર ૨ તોલા, કાચગરી સફેદો ૨૩ તોલા, કપુર ૩ તોનો ટકણ નાખ્ખો ૩ તોનો સુરદ રસિય ૩ તોનો

બધાને મેળવી મનમ બનાવે

૪-પેટ્રોલિયમ જેલી ૧ રતલ, ગધકના પુલ ૪ ઓસ સેલિસિલિક ઓસિડ ૧ ઓસ, મોરિક ઓસિડ ૧ ઓપ ઓઇન યુનિનિટસ ૨ ઓસ હાર્ડ પેરેશીન વેક્સ ૨ ઓસ

પહેલાં પેટ્રોલિયમ જેલી અને પેરેશીન વેક્સને વોગર બાથ દ્વારા પીગળાવે અને પછી તેમાં યુનિનિટસ તેન ઉમેરે. હવે તેને ચુના પરથી નીચે ઉતારી, જ્યારે મિથણ હલ પડવા આવે કે તેમાં ગધકના ડુન, મોરિક ઓસિડ અને સિનિસિલિક ઓસિડ કમવાર નાખતા જઇ ખુબ મિશ્ર કરે

અસનો મલમ

૧-(અ) અગસીનું તેલ ૮ તોલા અરબી ૮ તોલા મીણ ૨ તોલા

પ્રથમ એ ત્રણે ગરમ કરી મેળવી, સાદો મયમ બનાવે પછી-

(બ) સાદો મયમ ૫ તોલા, ગધક ૪ ગ્રામ, પોટાશ બઇકાર્બ ૨ ગ્રામ

મેળવી મલમ બનાવે

૨-સજતાકમડ સલ્ફર ૧ ગ્રામ ઓસિડ સેલિસિલિક ૧ ગ્રામ ઓસિડ મર્બેલિક ૧૦ રીપા નારગીતુ તેન ૧૦ રીપા વેસેનાઇન ૧ ઓસ

વેસેનાઇનને ગમ્મી આવી પીગળારી લઇ તેમાં બધી દવાઓ મેળવી દહી પડી પડે ચાલ્યા લગી દલાવતા રહેશે

૩-૧ તોલા અમલમારો ગધક લઇ ખરલમા ખરીક વાગી તેમાં ૨૫ તોલા પારો નાખી ખુબ મુટો તેથી કાળા કચ્છી થઇ જશે ત્યાર પછી તેમાં ૨૫ તોલા કપુર નાખી મુટો પછી એને ૧ રતલ વેમેનાઇનમા મેળવી દેવાયા ખમ મટે સારામા સાદો મલમ બને છે અને કાઇ

પણ જાતની બળનરા સિરાય ફક્ત ત્રણ દિવસમા ખસ મટે છે (આ મત્તમ વિ-સમા મે વખત લગાડવો)

### ગંધકનો મલમ

ખસ ઉપર અકસીર ચેખાતા આ મલ-મની મેગાળી નીચે મુજબ છે —

૧-ગંધક ચોખ્ખી ૧ લાગ, બેન્ઝોટ્સ લાડ ૯ લાગ

બેઉને મેળવો

૨-સમવામ્મમડ સલ્ફર ૧ ઓસ, બેન્ઝોટ્સ લાડ ૪ ઓસ

બેઉને મેળવો

### આમડીના હાથ હર કરનાર મલમ

સફેદ વેસેલીન ૧૩ ઓસ, ઝીંક ઓક્સાઇડ ૧ ડ્રામ, રિમેસિન ૨૦ ગ્રેન, સળનાઈટ ઓફ નિમ્મમ ૩ ડ્રામ, ઓઈન ૩૩ ૨૦ મીપ

પ્રથમ વેસેલીનને વૉટર-બાય પર પીગ-બારી, ૧લી ચુના પન્યા ઉતારી નહ, બાકીના ચીજો મેગવી, મત્તમ બનાવો

આમડી પન્યા હાર વ દૂર કરવા માટે આ મલમ ઉપયોગી છે

### ઓસ-સુબર મલમ

ચાન-મુગગ ઓઈન ૧૦ તોલા, લાડ પેરેફિન ૪૦ તોલા, સેફ્ટ પેરેફિન ૫૦ તોલા.

પ્રથમ લાડ પેરેફિનને ધીમી જાગે પીગ જાણી, પછી તેમા બાકીની ચીજો મેગવી હારી લો

આ મલમ છુપસ, દરાજ અને કેદ માટે ઉપયોગી છે

### છરી તેડ કરનાર મલમ

છરી ચાકુ વગરછની ધારને તેડ કરવા માટે આ મત્તમ ખાત્ર ઉપયોગી છે.

પહેના રમમાએ નમક અને આપન સ્ટ્રેટ લાઈ, બધ વાસણમા તપાવી, તેની છમી બનાવી તેમા ખપ પુરતી લાડ (ચરખી) મેળવી મલમ બનાવો.

છરી ચાકુની ધાર ઘસતી વેળા મલમ લગાડી ધમો

### જસતનો મલમ

૧-લાડ ૭ ઓસ અને ઓક્સાઇડ ઓફ ઝીંક એક ઓસ મેળવો

એ મત્તમ આમડીના બાલ-રોગો પર વપરાય છે

૨-ઝીંક ઓક્સાઇડ ૧૩ ઓસ, મેન્ઝોટ્સ લાડ ૮ ઓસ

બેઉને મેળવો

### દરાજનો મલમ

૧-૮ કણખાર ૩ તોલા, ગંધક ૩ તોલા, ગાના પાવડર ૩ તોલા, વેસેનાઈન ૩ તોલા

પહેલી ત્રણે ચીજોની બાશીક છુપી કરી વેસેનાઈનમા મેળવી, મલમ બનાવો

૨-ઑસિડ ક્રાઇસોફેનિક ૮૦ ગ્રેન, ઑસિડ ક્રોમોનિક ૩૦ ટીપા, ઑઈન ઓરેન્જ ૩૦ ટીપા, વેસેનાઈન ૪ ઓસ

પ્રથમ વેસેનાઈનને પીગમાનીને ચામી લઈ, પછી તેમા બધી દવાઓ ઉમેરી ખૂબ દવાવી, બાદલીઓ ભરી લેવી બાદલીઓ ભરતી વેળાય વાર વાર મલમને દવાનતા રહેતુ ઝુરરી છે (એનો છોટો આખમા ન ઉડે તે બી સાવચેતી રાખવી)

ડુ-સેનિલિસિક ઑસિડ ૩૨૦ ગ્રેન, બેન્ઝોઇક ઑસિડ ૪૮૦ ગ્રેન, રિસોરસીન ૨૪૦ ગ્રેન ક્રાપરેવ ૧ ઓસ, લાનોલીન ૧ પૌડ

ઉપર મુજબની વસ્તુઓ લઈ બરાબર

મિથ કરી દેરાથી દગજનો અક્ષીર મલમ  
બનશે

૪-કપુર કાચી, ગંધક અને ફટકડી  
સરખે ભાગે લાઈ, બારીક વાળી એમા એટલો  
લીંબુનો રસ મેળવો કે લાઈ જેવો થઈ  
મતમ બને

૫-મુઝાના ઝુલ (તાઝા હોય તો વધારે  
સાર) ને પથગ પર લીંબુના રસમા ધુળી,  
મલમ જેવું બનાવી લેવું એ મલમ, દદા  
કામા નજી વેળા દરાજ પર ઓપડવાથી  
દરાજ જ-મૂળથી દર થઈ જશે

૬-પેરેફિન વેક્સ ૧ તોલો, પેટ્રોલિયમ  
જેલી ૧ તોલો, કાઈમોફેનિક એસિડ ૧ તોલો

પેરેફિન વેક્સ અને પેટ્રોલિયમ જેલીને  
વોનર માથ પર પીગાળી, તેમા એસિડ  
મેળવી એકરસ કરી લો

દરાજ માટે આ મનમ ઉઘાડા ઉપાર છે

૭ કાઈમોફેનિક એસિડ ૨૦ ગ્રેન એનિ  
સિમિક એસિડ ૩૦ ગ્રેન, કામેનિક એસિડ  
૧૦ ટીપા, નાનગીનુ તેન ૧૦ ટીપા, વેસે  
ન ધન એક એસ

વેમેનાઇન પીગાળી બુના પરથી નીચે  
ઉતારી લઈ પછી તેમા બધી દવાઓ નાખી  
મલમ જેવું થઈ થાય ત્યા સુધી હલાવતા  
રહો. પછી પહોળા મેઢાની બાદલીઓમા બા  
ડાગીઓમા ભરી લો

ચવતા દવારાગ દાય આખોને લાગે  
નહિ તેની સાન્યેની રાખવી

નાક મલમ (Nasal Ointments)

માથાના દર્દ વ માટે, નાક સુધના-  
લગાડના માટે આ મતમ વપરાય છે

૧-વિકનિક એલ્યુમિનિયમ એસિડ ૧  
ભાગ, લાનોલિન એનલાયડ્રાસ ૧૫ ભાગ,  
પેટ્રોલેમ (વનો) ૭૦ ભાગ.

છેલ્લી 'એ દવાઓ ઓગાળવી, પછી  
તેમા 'હેલો દવા ઉમેરો

૨-કલોરોફોર્મ ૧ ભાગ, એથેરોલન દાય  
કલોરોફોર્મ ૧ ભાગ, મેન્થોલ ૧ ભાગ,  
ક્રાઇલિવર ઓઇન ૩૦ ભાગ, ઝીક રીઅરેટ ૭  
ભાગ, ટાઇલિનો માઇન ૩૬ ભાગ, પાણી  
૩૦ ભાગ, પેટ્રોલેમ ૨૦ ભાગ

મલમ લવાળ

આ મતમની ખૂબી એ છે કે તે મુઝાને  
બા તો બેસાડી દે છે બા પડવી દે છે એમ  
તે બધી રીતે ઉપોગી છે

મીથુ ૧ તોલો, મ્યુર ૧ તોલો સફેદો  
કાથમરી ૧ તોલો, રસોન ૧ તોલો, ઘી ૪ તોલો

પ્રથમ કપુર, રસોન વચ્ચેથી ભુકી  
બનાવી, ધી અને મીથુને મરમ કરી તેમા  
મેળવી પગવરી બધારે મિથુ મનમ જેવું  
થ બને કે ઉતારી લઈ, બરખીમા ભરી  
રાખવું

કપડા પર મલમ પાચરી, પડી બનાવી  
લગાડની એકમ પદીમા ફાંદો થઈ મલ છે

લાલ મલમ

ગામનુ ધી રફે તોલા રાલનુ મૂળું  
ફે તોલો, હીમોલક ૧ તોલો મીથુ દેમી ફે  
તોલો કાથાનો ભુકો ફે તોલો કપીનો ફે  
તોલો

પ્રથમ એક વાસણમા ધી નાખી પડી તેમા  
મીથુ નાખી મરમ કરી ઉતારી લેવું પછી  
તેમા બાકીની ચાર ચીજોનુ બારીક કરવું  
મૂળું મેળવી, હવારી ડાળીમા ભરી રાખવું

ઉપોગ-ન્યૂનો મળુ હોય, પડે બધું  
આવળુ હોય ખરાબ દુર્ગંધ નીકળતી હોય,  
ફૂલ તરત ન આવતી હોય પાક થતુ હોય,  
દરદ હોય એના મનુને માટે આ મલમ  
અક્ષીર ઉપાય છે આ મલમની પગી મારતી



## લીમડાના મલમ

સાફ્ટ પેરેશીન ૨ બાગ, હાર્ડ પેરેશીન ૨ બાગ, લીમડાનું તેલ ૧ બાગ.

બંને પેરેશીન લઈ, તેને પીગળાવી તેમાં લીમડાનું તેલ રેડવું અને ત્યાં સુધી ઠંડુ ન પડે ત્યાં સુધી હલાવવું. છેવટે લીમડાના તેલની વાસ દૂર કરવા અંદર થોડું કપુર નાખવું.

## ચુકલિન્ટસ તેલનો મલમ

વેસેલાઇન ૫ બાગ, હાર્ડ પેરેશીન ૪ બાગ, ચુકલિન્ટસ તેલ ૧ બાગ.

આ ત્રણેને ગરમ કરી, એકરસ કરો. આ મલમ સાધારણ ગડબડ પર ઉપયોગી છે.

## સફેદાનો મલમ

કલક સફેદો ૫ તોલા, કપુર ૧૧ તોલા, મીઠુ ૪૧ તોલા, ધી ૧૦ તોલા.

મીઠુ તથા ધી ગરમ કરી, તેમાં કલક સફેદો ને કપુર નાખી, ખુબ મેળવીને મલમ બનાવો. હરસ માટે મલમ

૧-ટેનિક ઓઈલ ૪૦ ઓન, મોર્ફાઇન ૪ ઓન, ઓલિક ઓઈલ ૩૦ ઓન, લાનોલીન ૧૨૦ ઓન, સાફ્ટ પેરેશીન ૧ ઓઈલ.

બધાને મેળવી, મલમ બનાવો. આ મલમ મસા ઉપર લગાડવામાં આવે છે, પણ વાપરવા પહેલાં ડોક્ટરની સલાહ લેવી જિહતર છે.

૨-કાંટાળા માયાં ૧ તોલો, ડુલાવેલી ફટકડી ૩ તોલો, કાથો ૩ તોલો, ડુલાવેલી હીરાકસી ૩ તોલો, અફીઝ ૩ તોલો અને કપુર ૩ તોલો લઈ, બધાને વાટી બટ્ટી બનાવો. પછી ખપ પુરતું ગાયનું માખણ લઈ, ૧૦૦ વાર પાણીથી ધોઈ, તેમાં આ બુટ્ટી મેળવી, મલમ બનાવી, મસા પર લગાડો.

૩-ફટકડી કાચી ૦૧ તોલો, મંધક ૦૧ તોલો, ડુલાવેલ ટંકણખાર ૩ તોલો, ડુલાવેલું મોરધુનું ૩ તોલો, સોપારી રાતી પાણેલી ૦૧ તોલો, બોદાર ૦૧ તોલો, કાંટાળા માયાં ૩ તોલો.

બધાને વાટી, સો પાણીથી ધોયલા ધીમાં મલમ બનાવી ચોપડવાથી બહારના હરસ મટી જાય છે. (એ મલમ ખરબચા માટેય અકસીર છે.)

૪-ફલોમલ ૧૦ ઓઈસ, ઓઈલ ઓફ સાઇડ ૩૩ ઓઈસ, ટેનિક ઓઈલ ૪ ગ્રામ, પાવડર હેમેમેલિસ ૪ ગ્રામ, ઓઈલ કાર્બોસિક ફિટલ ૮ ગ્રામ, પીઝું મીઠુ ૩ ઓઈસ, સાફ્ટ પેરેશીન ૫૭ ઓઈસ.

બધાને ખરસમાં નાખી, એકત્રીય કરો. આ મલમ મસા (હરસ) પર લગાડવાથી કાપકો થાય છે.

૫-ટેનિક ઓઈલ ૪૦૦ ઓન, બિસ્મથ સબનાઇટ્રેટ ૬૦ ઓન, પલ્ક ઓપીઇ ૧૫ ઓન, વુલ ફેટ ૪૮૦ ઓન, એક્ષટ્રેક્ટ હેમેમેલિસ સિક્કરિડ ૩ ગ્રામ, ચુકલિન્ટસ ઓઈલ ૧૦ ટીપાં.

## કાળો મલમ

અવવનનું તેલ ૧ પાઇન્ટ, રાજન ૩ ઓઈસ, મધમાખનું મીઠુ ૩ ઓઈસ, વેનિસ તરપેન્ટાઇન ૩ ઓઈસ, રેડ લેડ ૨ થી ૩ ઓઈસ, કપુર ૧ ગ્રામ.

પ્રથમ અવવનના તેલને ગરમ કરી, તેમાં મીઠુ અને રાજન પીગળાવો પછી તરપેન્ટાઇન હમેશા અને ત્યાર પછી થોડો થોડો કરી રેડ લેડનો ભુકો મેળવી અહિં લગી પકવતા રહો કે મલમ ઘેરો પ્રાપ્તિન રંગનો બને. પછી ઉતારી લઈ, કપુરનો ભુકો મેળવો.

સામાન્ય અખમો વ. માટે ઉપયોગી છે. (અપ્રુલું)

૧

ક્રિકેટની રમત કોણે જોઈ ન હોય ? તેના મુખ્ય બે સાધનો બેટ અને બોલ છે, એ પશુ સૌ કોઈ જાણે છે.

ક્રિકેટ બોલ કિના દડા ધમે, ભાગે ચામડાના બને છે અને એની બનાવટ પંતળામાં ખૂબ 'મેટા પાયા પર થાય છે પંતળામાં સિંચાલકોટ તો પોતાના એ ઉલોચ માટે પ્રખ્યાત છે. માનો યા ન માનો, જેની એ દબીકલ છે કે ક્રિકેટ રેનિસ વનો દુનિયામાં પંકાનો ઉગ્દા માલ દિન્દમા બને છે અને તેની કદ દિન્દમા નથી થતી, બરફે તે પર દેશ જઈ, વધુ કીમતી લેખાય છે અને દર યજ કે કેમ્લીક વાર એવો દિન્દી માલ, પરદેશથી પાછો દિન્દ આવે છે, ઉત્તમ વિનાયની માલ તરીકે ! આપણી પોતાના દેશમાં બનતા માલ પ્રત્યેની કેટલી સામગ્રી અને કેટલી ઉગ્દા કદગતી !

૨

ક્રિકેટના દડાની બનાવટ સાર સામાન્ય છે એ માટે ન ખાસ યત્નોની સુરત છે, ન મેટા સરળમની ચામડા કાપવાની કાતર, તેને સીવવાની મોથો અને તેને માટેનો દોરો એજ એના મુખ્ય સાધનો છે મૂળ કાચા માલ તરીકે ચામડાના કુકા-ગચા કુકાય ચાની સડે છે, અ રાતે કે તે આખા અને મજબૂત હોય-અને દડાની અંદર અરવા માટે છુયના કુકા વા ર વા ઘાસ વા કાચગી કાતરણ વા એડીજ બીજી ચીજે, જે અને જેડી મળી સડે તેડી ચાની સડે છે છુય, સૈથી ઉગ્દા બરણી ગણાય છે, કાચ કે તે વજનમાં દબકો હોઈ, દડો ખૂબ ઉછળી સડે છે પશુ જે તે ન મળે યા મોથો મળે તો પડી ઉપર વળી તેડી બીજી ચીજો પણ એ કામ કરી ચકરી.

### બનાવની પદ્ધતિ

ક્રિકેટના દડા બનાવવા માટે સૈયો પ્રથમ તો અદરની બરણી તૈયાર કરવી પડે છે એ માટે / છુયના ઝીણા ઝીણા (અને છુય ન

વાપરવામાં આવે તો બીજી જે ચીજોના મળે તેમાં કટકા નહ, સરેસ વડે ચોટાડવામાં આવે છે. એ ચુકાઈ જતાં પડી તેની ઉપર દોરો ચીટાળી, તેને દડાનો ગોળ આકાર આપી દે છે એટલું થઈ જતા, ફરી વાર તેને સરેસ લગાડી અને ચુકવી લેતાં, બરણી તૈયાર થઈ ગણાય છે

દવે મૂળ દડાની બાજુ સુગીરની બનાવટ બાજુ મૂલી એને માટે દડાના કદના મોથા બાગના માપના ચામડાના આવે—



વાર કટકા કાપી લઈ, પડી તેમાના બમ્બે કટકાને-ચામડાની ઉપની બાજુ એક બીજાને અડીને રહે અને બીજી બરણી બાજુ, એક વરફ ખુસી રહે તેમ-ગોઠવી તેની અર્ધા કિનારી સીરી થે છે એ કામ દાપ કારીગરનીએજ થાય છે. કિનાર મીચા માટે ચરગના પડે તે કાને ચામડાના કટકાને એકાજ આકારના પશુ એનાથી સદજ ન્દાના લાકડાના એ કટકાએની વચ્ચે ગોઠવી, પ્રેસમાં દગારી, પેચા ન્દાના બોકડાના કુકાની કિનારની આશરે સીવણકામ કરી લે છે એમ એક કટકા ગીરાન જતા, મે અડધીરા તૈયાર થાય છે દવે ગોળ દડો બનાવવા બાજુ રહે છે, જે અગત્યનું કામ છે

એમ કે સીવરા માટે સૈયો પહેલા તો ચામડાના મેકે અડધીરાની કિનારને સદજ (આશરે કે થા રે ઈચ) વાળી, પછી પેચા બન્યોને દડાની વચ્ચે રાખી તેની ઉપર આરી રહે તેમ ચામડાના અડધીરા એટલે, નેડી કિનારીએ સીવી લે છે સીવણકામમાં ખાસ ખુસીયત જેવું કશું નથી, જે કે એ કામ સામાન્ય સીવણ કામ જેવું જ નથી તો, મોચીએ છુ વ સાવરા માટે જેના કટકા વ વાપરે છે, તેજુજ હોય કે અને સીવણકામ પતલા, ક્રિકેટના દડા તૈયાર થયા ગણાય છે પડી તેને સદજ પોલિશ કરી, વેચવા માટે બજારમાં મોચી દેવાય છે

જરૂરી તો ગુરતનીજ, એ લોકવાયકા પ્રખ્યાત છે.

સામાન્ય જરૂરી માત્ર દૂરના માવાની બને છે, પણ દુરે તો બીજા અનેક પદાર્થોનીય જરૂરી બનવા લાગી છે—એમ કહો કે, જનાની સકાય છે, ધંધા માટે વા ધર માટે ઉપયોગી થઈ પડે એવા થોડાક પ્રોત્તેજો આ રહ્યા—

### સાદી જરૂરી

તાત્રો માવો ૧૧૨, તેલા, એલચી દાણા ૧૩૬ તેલો, ચારોળી ૨૩૬ તેલા, ખાંડ ૧૪૦ તેલા, પાણી ૪૨ તેલા.

પ્રથમ ચારોળીને ઘેાઘ, જુદી રાખવી એલચી દાણા પણ સાફ કરી જુદા રાખવા માવો તાત્રો લેવો. જે તાત્રો ન મળે અને કંઈ હોય તો તેમાં સહજ કુધ નાખી, દાઢે મેળવી, તરમ કરવે. એલચી દાણાના ત્રણ ભાગ કરી, તેમાંના એ ભાગ માવામાં મેળવી દેવા અને પછી કઢકવાલા વાસણમાં પાણી અને ખાંડ નાખી, સુએ ચઢાવી, સાફ ચમચ વડે દલાવતા રહેવું. જ્યારે ખાંડ ઓગળી જાય ત્યારે એક બીજું સાફ કઢકવાણું વાસણ લઈ, તેમાં એ શીરા વજ્રમાળ કરી, પાછો સુલે ચઢાવે અને ધટ ચાથ ત્યાં લગી પકવવા અને દલાવતા રહે. જ્યારે તે બપ પુરતો ધટ યથ જાય કે, સુખા પરથી નીચે ઉતારી લઈ, તેમાં પેસે માવો નાખી, કઢકી વડે ખૂન મેળવી લો. પછી જરૂરી જમાવવા માટેનું વાસણ લઈ, સાફ કરી, ચોગ્ય ઠેકણે ગોઠવી, તેમાં એ જરૂરી રેડી, ઉપરથી બાકી રહેલા એલચી દાણા અને ચારોળી ભસરાવી, ઉપરથી દાકણ દાકી, ૨૪ થી ૩૦ કલાક લગી રહેવા દો. અલગત, એ સમય દરમિયાન એ વાસણને જ્યાં ત્યાં ખમેડવું બેઠકે નહિ.

કારણ કે, એમ કરતાં જરૂરી એકસરખી જામતી નથી. તેની ઉપથી પોષકી સુધાધ જાય છે. માટે તેમ ન થાય તે કાળે પહેલાં થીજી વાસણને ચોગ્ય જગ્યાએ મુકવાનું ધ્યાન રાખવું જરૂરી છે. ટુંકમાં, જરૂરી કંઈય થતાં, ચોગ્ય માપના કટકા કાપી લેવા.

### કેશર્થા જરૂરી

કેશર ૬ તેલો, ગુલાબજળ ૩ ચમચા, બદામી ગીજ ૨૮ તેલા, માવો ૧૧૨ તેલા, એલચી દાણા ૧૩૬ તેલો, ખાંડ ૧૧૮ તેલા, ચારોળી ૨૩૬ તેલા, પાણી ૫૨ તેલા.

સાદી પહેલાં કેશરને શીરા, ખરલમાં વારી લઈ, ગુલાબજળમાં મેળવી જુદી રાખવી. પછી બદામી ગીજને ઉકાળી, સાફ કરી, ખારીક છુંદી કે ભાગ એલચી દાણા સાથે એનેય માવામાં મેળવી દેવી. પછી ખાંડને શીરા કરી, તે તૈયાર થયા આવે કે તેમાં કેસરવાણુ ગુલાબજળ રેડી, પછો સહજ વધુ પકવી સુખા પરથી ઉતારી લેવો અને છેવટે ઉપર જતાવેત રીત પ્રમાણે જરૂરી બનાવવી.

### પિશ્તાની જરૂરી

ઝીણા ઘેરા લીલા રંગના કંદદારી પિશ્તા ૨૮ તેલા, જાયફળ ૬ તેલો, એલચી દાણા ૧૩૬ તેલો, માવો ૧૧૨ તેલા, વેનીલા એસેન્સ ૪ ચમચી, ગુલાબનું એસેન્સ ૨૫ ટીપાં, ખાંડ ૧૬૮ તેલા, પાણી ૫૨ તેલા.

પ્રથમ પિશ્તાને સાફ કરી લઈ, ઘણા ખારીક નહિ તેમ વધુ પડતા જડા નહિ એવી રીતે છુંદી લેવા. પછી એલચી દાણા અને જાયફળને ખૂન ખારીક વાટી કાઢવું અને માવામાં એ ત્રણે ચીજો મેળવી રાખવી. પછી નિયમસર શીરા બનાવી, તેમાં એસેન્સ મેળવી, છેવટે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જરૂરી બનાવી લેવી.

## બદામી બરફી

બદામી મીઠા ૨૮ તોલા, મધ ૧૧૨ તોલા એલચી ૧૩૫ ૧૩૫ તોલા ખાંડ ૧૬૮ તોલા, ચારોલી ૨૩૫ તોલા પાણી ૫૨ તોલા વેલીવનુ એસેસ ૪ ચમચી અથવા મુલાખનુ એમેન્સ દોઢ ચમચી

આ બરફી, કેશવાં બરફી પ્રમાણે જ બને છે ફેર એટલે જ કે એમાં કેશર નાખવામાં આવતી નથી જેને બદલે ઉપર બતાવેલ દોઢ પચ્ચ એમેન્સ વાપરવું છે

## કેળાંની બરફી

માવો ૨૦ તોલા જલદી ૩૫ તોલા માર્ચા કેળા ૪૦ તોલા ધી ૮૦ તોલા કેશર ૩૫ તોલા તવખીર ૨૦ તોલા, ખાંડ ૨૦૦ તોલા દહીં ૧૦ તોલા

પ્રથમ કેળાને બાંધી લઈ તેની છલ કાઢી નાખી તેમાં માવો વાગી શકે અને પછી તેને કુપના માવામાં મેળવી દે. પછી તવખીરને ૧૦ તોલા ધી અને દહીંમાં મેળવી પછી ચુને ચકાની પકની જાડી સેવ પાડે. પછી ખાંડની ચાસણી કરી તેમાં શેકેલી કેશરની ભુજી નાખી મેવ માવો વ મેળવી નિયમ સર બરફી બનાવી લેવી અને ઉપરથી એનચી દાણા અને જલદીની ભુજી જાણસારી દેવી

## નારંગીની બરફી

૧-નારંગી નમ ૧૦ અંક રતન દો ધી રતન ૩૫ કેશર ૩૫ તોલા કરતુરી ૧ વાવ

પ્રથમ નારંગીનું છૂર કાઢી નાખવું ત્યાર બાદ મધ ૧૧૨ તોલા આ માવામાં એ તોનાભાર ધી નાખી સોતરવું અને પીતળનો તવેલો લઈ તે વડે દહાવતા જવું બાદ ખાંડની ચાસણી કરી સુગંધી માટે કરતુરી કેશરની ભુજી નાખી તેમાં પેલો નારંગીનો માવો વ નાખી હુગી નિયમસર બરફી જમાવી લેવી અને પાછળથી

કટકા પાડવા તથા શોભાને માટે ચાદીના વરખ વાપરવા

૨-નારંગી નમ ૨, ધી તોલા ૨ તેવાર માવો ૩૫ રતન કરતુરી અથવા બરાસ ૧૦ વાવ, કેશર તોલા ૧૦ ખાંડ શેર ૧૦

ખાંડની તથા ધારી ચાસણી કરી અને નારંગીનું છૂર છૂર પાડી ચાસણીમાં ઉમેરીને સુગંધી નાખી કરા છુટવું પડી નિયમસર બરફી બનાવી લેવી

## અરદાનુની બરફી

અરદાનુ શેર ૨, ખાંડ શેર ૧૦ ધી શેર ૧૦, કેશર અને એલચી તોલા ૧૦

અરદાનુના ડાઘામાં કાઢીને ઢાળ્યા અથવા દહાડા લાકડાની ધીમાં આપે અથવા અંબે ઢીની મરમ રાખોડીમાં છૂટા લેવા પછી કાઢી લઈ તેને દાઘથી મસળા નાખી રવો થઈ જાય પછી તેને ધીમાં શેકી નાખવો

હવે ચાસણી બનાવી તેમાં સુગંધીઓ મેળવી પેલો અરદાનુ શેકેલો રવો નાખી, પછી નિયમસર બરફી બનાવી

## રતાણુ કંદની બરફી

કંદ શેર ૨ ખાંડ શેર ૧૦ ધી શેર ૧૦

આગળ અરદાનુને ભુજના જણાવ્યું છે તેજ મુજબ કંદને સારી રીતે બાંધી બદાવા બાદ છોલી નાખી છીલકાં ઉતારી દાઘથી મસળા ચોળા રવો પાડી ધીમાં શેકવો પછી ચાસણી બનાવી સુગંધી માટે કેશર મેળવી તે ચાસણીમાં પેલો રવો મેળવી બરફી બનાવવી

## સુરણની બરફી

સુરણ શેર ૨ ખાંડ શેર ૧૦ ધી શેર ૧૦ જલદી તોલા ૧૦ અલચી દાણા થોડાક

સુરણને કપડેલું કરી માગી લગાવી દેવનામાં એક રાત લગી બાંધી સવારે આયત્રાથી

કાઠી હાથ ઉતારી, છુટો કરી ધીમાં રોકવું.  
પછી ચાસણી બનાવી, તેમાં એ સુરજનો રવો  
મેળવી બરશી બનાવી લેવી

### અરણ્યકાની અરફી

અરણ્યકા ગેર ૪ થી ૬, ખાડ શેર ૧૫,  
ધો શેર ૦૫, દુધનો તાઝો માવો ગેર ૨,  
એલચી દાણા ૫૫ પુરતા.

અરણ્યકા (પાકેલાં હોય તો વધુ સાફ)  
નો ગળાં આસરે ચાર શેરલછ, નાળિયેર પેટે તેને  
પુરચી લેવો. પછી તેને ધીમા શેડા, તેનું પાણી  
બગી જઈ, ચીરા જેવું ધાવ ત્યારે ઉતારી લેવો.  
પછી દુધનો માવો મેળવી ચાસણી તૈયાર કરી,  
તેમાં મુગધી એળરી ગેયો અરણ્યકાનો માવો  
નાખી, નિયમસર બરશી બનાવી લેવી.

### કેરીની અરફી

૧-કેરીના રસ શેર ૨, ખાડ શેર ૨,  
ધી ગેર ૦૫, કેશર, કમ્તુરી, એલચી, ચારોલો,  
૫ મનગમતા પ્રમાણમાં.

એક વાસણમાં પ્રથમ ધી ચોપડી, રસ  
ઠાઢવો. પછી તેમાં અપ પુરતું ધી નાખી ગરમ  
કરી દવાવતા ગ્હી ધીરા જેવું ધાવ એટલે  
ઉતારી લેવું પછી ખીન વાસણમાં ચાસણી  
તૈયાર કરી, તેમાં કેરીનો ચીરો નાખી, નિય-  
મસર બરશી બનાવી લેવી

૨-દાણુસ કેરી ૨, ખાડ શેર એક,  
કેશર, જવનરી, કમ્તુરી દરેક વાલ એક

પાણી દાણુસ હોલી તેના જે જે આગ  
જના કટકા કરવા પછી ચાસણી મનાવી,  
તેમાં કેશર ૫ નાખી તેમાં કેરીના કટકા  
નાખી, લઠી પર મુકી, ઉતારો આવે ઉતારી  
લછ, ખુબ ધુની નિયમસર બરશી બનાવી  
હલીની અરફી

ચકા પડતું હલી ગેર ૪, ધી શેર  
અર્ધા, ખાડ શેર ૨, બરસ, કેશર, એલચી,  
ચારોળો, ૫ મનપસંદ પ્રમાણમાં

રાત્રે હલીને એક કપડામાં બાંધી ટીંગારી  
રાખવું. સવારે પાણી નીતરી બાવ એટલે  
તેને ખીન ગોઠા વાસણમાં ખૂલ્લું  
કરી, ગાંઠો હોય તો દાઢે ભાગી નાંખવી.  
પછી અર્ધો શેર ઘો સાથે તેને ચુમા પર  
ચઢારી, મંદી આવે ગેર ઉતારી લેવું. પછી  
ખાડની ચાસણી બનાવી, તેમાં કેશર ૫  
નાખી ઉતારી લેવી. પછી તેમાં શેકેલું  
હલી નાખી, નિયમસર બરશી બનાવી લેવી.

### મગની દાલની અરફી

મગની દાલ અર્ધા રતવ, ખાંડ ૨૮  
તોલા, ધી ૬ રતવ, બદામની મોજ ૨ તોલા  
પિસ્તા ૨ તોલા, એલચી દાણા ૬ તોલા,  
બચ્છણ ૬ તોલા, કેશર ૨૬ તોલા.

પ્રથમ કેશરને ગેળાને વાડી રાખવી.  
પછી બદામની મોજ અને પિસ્તા સાફ કરી  
બારીક રસાઇસ કાપી રાખવી. એલચી દાણા  
અને બચ્છણને બારીક વાડી રાખવા પછી  
મગની દાળને જે કપાક લગી પુરતા પાણીમાં  
પનાળી રાખી, પછી બધું પાણી કાઢી  
નાખી, સાફ કપડાથી દાળને તુછી કોરડી  
કરી લેવી ત્યાર પછી તેને સિનમતા પર  
પીરી લછ, એને ધીની સાથે એક વાસણમાં  
ચૂને ચઢાવી, દવા લાવ રંગનો માવો શેડો  
લેવો પછી તેને ઉતારી, ગાયકા બધાવા  
હોય તો કાસનિવાના તમોવાળી વાગી, છુટો  
રવો કરી લેવો અને પછી ચાસણી બનાવી,  
તેમાં એ રવો મેળવી, નિયમસર બરશી  
બનાવી લેવી

### તરહવાર મિઠાઈઓ

તરહવાર મિઠાઈઓ બનાવવાની પુરી  
માહિતી માટે કમરના અંક ૭૦ અને ૭૧માં.

કામન આઠ આના.

કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

ઇમારતકામમા વપરાતા કલી યુનાથી કૈયા શખસ અગત્ય છે? એ ત ચીક છે, જેની અપત ગમે ગમ-ગમડામા મોટે ભાગે માટીના ઘર હોય છે છતાં બે પાચ તો યુના ઇંટના હોય છે જ અને-સહેરે સહેર રોજ રોજ વધતી જાય છે

એક રીતે યુનો કુદરતી ખનિજ પદાર્થ છે તે કેલ્સિયમ કાર્બોનેટના વિવિધ સ્વરૂપો માથી બને છે, જેમાના મુખ્ય આરસપદાર્થ, યુનાના પથર, અને ચૌક છે, આરસપદાર્થ માથી બનતો યુનો એકદમ સફેદ હોય છે, પરંતુ તે ખુબ મોઢાં પડતો હોય, જ્યાં એકદમ ચોખ્ખા માલની ઝરત હોય ત્યાં જ વાપરવામા આવે કે સામાન્ય ગમ માટે તો યા યુનાના પથર કે ચૌકનો યુનો વપરાય છે યા પછી કકરનો યુનો એ કંકર દિની ઘણી ખરી નદીઓના કિનારા પરથી મળી આવતા હોય તેવાય યુનો સારો બને છે દર્બાર છીપોમાથીય યુનો બને છે, પણ કમાર તકામમા વપરાતો નથી, પાનમા ખારા માટે વાપરવામા આવે છે

### યુનાની બનાવટ

કલી યુના ની બનાવટ એટની તો સરળ છે કે એ વિશે કોઈને ખાસ લગવી નહે આવે સહેજે સહન નથી મુગ કાચા પદાર્થોન પછે એટલ કલી યુનો તેવાર અને એ પકવવા ની કિા માટે ન કેઈ મોટા ખર્ચની બહી ની ઝરત છે, ન ખસ જાય કત ની નજીવ ખર્ચ બનાવતી બહી, સામાન્ય બગતણ, થોડીક કાગળપૂર્વકની કિાઓ અને કલી યુનો બેઠએ તેનો તેવાર થઈ રહે છે બહી

કલી યુનો પકવવા માટે બે પ્રકારની બહીઓ બનાવવામા આવે છે, જેમાથી એક સામાન્ય બહી કહેવાય છે બીજી નિર

તર' પહેલી બહીની ખુસીયત એ છે કે તેમા એક વેગા ખપ પૂરતો માન બનાવી શકાય પછી તેને ખાલી કરી ફરી વાર કાનો માલ ભરવો પડે છે બેઠક, એ રીતે વકત પણ વધુ જાય છે અને બગતણ પણ વધારે બને છે પણ એ બહી કામતમા ખુબ સોધી પડતી હોય, વધુ પ્રચલિત છે બીજી બહી કામતમા સદાચ મોઢી હોય છે પણ તેની ખુબી છે કે જ્યાં થોડો ઘણો માલ તેવાર મરો-પકવ થોડો કે, તેને કાઢી લઈ, તેને નદી બહીમા બીજો કાચો પદાર્થ ભરી સકાય છે અને તે એમ પકવવા ની આ કિા અતુપણે નિરંતર ચાલુ રહે છે એથી વકત પણ બચે છે અને બગતણ પણ

આ બેકે બહીઓ સામાન્ય માટી-યુના માથી બનાવવામા આવે છે તેના નીચલા ભાગમા કમાન જેવી હોય છે જેમા બગતણ બાગામા આવે છે બી તેની ઉપર જમીન હોય, તે ની ઉપર કાચો માલ ભરવા ની મોઢ વધુ હોય છે આ બહીઓનો આકાર એકદમ સીધો નથી હોતો તે કઈક અવો હોય છે

### પકવવાની કિયા

કલી યુનાને પકવવા ની કિામા મુગ ચીક તેને અપાતી મરમી છે એ મરમી  $122^{\circ}\text{C}$  થી આથી નદિ તેમજ  $100^{\circ}\text{C}$  થી વધુ ફોરી બેઠએ નાંદ સામાન્ય નિદમા યુનાની બહીઓ માટે આથી અનુકૂળ મરમી  $100^{\circ}\text{C}$  લખાય છે

બગતણ નરીકે મમે તે ચીક વાપરી સકાય છે પણ ઉંદા બગતણ વાપરુ છે કારણ લાકડામા ને બધા યુનો છે, જે બુનાના બગતણમા હોવા બેઠએ છતાં બે લાકડુ ન થો યા મોઢુ પડે તો પડી કાલેસા, કોઠ વા ધાસતેલના બગતણથી પણ કામ લઈ સકાય બે

( અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૫૭ )

# જાનુઆરી માટેના ગૃહઉદ્યોગ

[જાનુઆરી માટેના ધરનિયુક્તિ હિસાબના એ લેખો કમરદમા આ આગમ્ય હપ્તા સુધ્યા છે. આ ત્રીજો લેખ, 'રેશમી વસ્ત્રો' માટેના સાધારણ હપ્તા અને એ લેખો રજૂ કરાય છે કે, તે હપ્તા એ લેખોની પૂર્તિ રૂપ થઈ પડશે.

એ ખરૂં છે કે એમાંના બધા ધધા બધે ઠેકાણે જાનુઆરી માટે બધેજેતા યાચ એમ નથી જુદી જુદી પરિસ્થિતિઓમાં, જુદા જુદા રમ્યોમાં, એમ યાચ એ કેવળ કુદરતી છે. પણ, તેથી લેખની ક્રમત ઓછી થતી નથી. તે પોતાની મહત્વતા, ઓછા વત્તા અરે પૂરી કરે : છે જ - તંત્રી]

"મને પુરસત જ ક્યાં છે?" એમ બોલવાની સા કાંઈને ટેપ પડી ગઈ છે, પરંતુ એ કથન સર્વાંશે સત્ય નથી. બહેનો-પણી હાથે તે શ્રીમંત હોય, મધ્યમ સ્થિતિની હોય કે મરીમ હોય તો પણ-પોતાના આકાશના સમયનો સદુપયોગ આત્મીયતા ગૃહઉદ્યોગને અપનાવીને કરી સકે છે.

આપણે ત્યાં મરીમ વર્ગની સ્ત્રીઓ મોટે ભાગે મહુરી કરે છે મધ્યમ વર્ગની સ્ત્રીઓ મોટે ભાગે સઘળું ધરકામ પોતાને હાથે કરતી હોવાથી તેમને પુરસતના વખત ઓઝો મળે છે તો પણ તેઓ ધારે તો પાંજરું થોડું ધણું કામ કરી સકે છે પરંતુ શ્રીમંત સ્ત્રીઓ, જેમને ધરકામ હાથે કરવાનું હોતુ નથી અને જેમને નવરાસનો પુષ્કળ વખત મળે છે તેમને કેટલીક વાર વખત કેપી રીને ગાળવો એ પણ મોટો પ્રયત્ન થઈ પડે છે. આની શ્રીમંત સ્ત્રીઓને અતિશય તકલીફ વિના સંજ્ઞતાપૂર્વક અને હોશથી કામ યાચ એવા કામો બતાવવામાં કે સંજ્ઞાવવામાં આવે તો તેમના પુરસતના વખતનો સદુપયોગ યાચ અને તેઓ ઉપયોગી ત્રીજો તૈયાર કરી સકે આવા કામો અનેક છે, પરંતુ અહીં નમુના રૂપે થોડા જણાવ્યા છે. સારી વિધિતિવાળી બહેનો કરી સકે

૧. નું હાથનું તેમજ આરીકામનું, કસબનું તથા રેશમી લરતકામ, આવા પ્રકારનાં લરતકામથી બારીબારણાના પડદા, ટેનલ કલોથ, ઝગ્યાં, ચોળા, પોલકાં, સાડી, સાલ્વા, સાડીની કિનારો, હાથરમાવ, છળી ઉપર ચઢાવવાનું શીશાનું ડાંકણ (માઉન્ટ) વ.

૨. સીવણ કામ

૩. નાની હલકી શાળો ઉપર પડદા, ટેનલ કલોથ, ગાલીયા, રોવજીઓ વ. આત્મીય કામ.

૪. ચિત્રકળા.

૫. ચિત્રોને ચાદલા, ટીલી, વ. ચોદીને શણગારવાનું કામ

૬. ચિત્રો ઉપર કાપડ પહેરાવીને વસ્ત્રોથી શણગારવાનું કામ

૭. કામગીરી અગર કપડાંના કુલ, હાર અને તોગ બનાવવાનું કામ.

૮. રેશમી ધમિત્રા, મુળા, તેમજ કસબ અને કલાનુશૃંંગીને તેના હાર, બાજુનું, કમરપટા, સુગટ વ. બનાવવા.

૯. રંગબેરંગી દોરાથી છનીઓને ફેમની મારફત મદતી.

૧૦. ચિત્રની ફેમો તૈયાર કરતી અગર તૈયાર ફેમથી ચિત્રને જડવું.

૧૧. પુકા (કાર્ડબોર્ડ) ને કારીને ચિત્રોને ડાંકવાના માઉન્ટ બનાવવા.

## તેવાં કામો

૧. ભરતચંદ્રણ, રેશમ, કીડીઓ, કસબ

૨. પુકા (કાર્ડબોર્ડ) ને કારીને ચિત્રોને ડાંકવાના માઉન્ટ બનાવવા.

૧૨ કોર્ડબોર્ડ અગર જાડા કાગળના ખોખા, દના વ જણસો પેક કરના માટે તૈયાર કરના

૧૩ મોતી, કીડીયા, સળી વ ના તોરણો, પડદાઓ, હાડી, ક્રમર અને ઘર શણગારની બીજી ચીજો

૧૪ ધુપેય મેદીનુ તેન અને એવા બીજા ક્ષયધી કુનેય તેની બનાવ

૧૫ કાગળ મુરમો વ

૧૬ ઘરના શેઝના વપગશની ચીજો-સેવ પાપડ મસાલા દગદર, ધાણાઝીર, મરચા મરમ મસાલો વ

૧૭, ઘોવાનો સાથુ અથાણા, મુરખા વ

૧૮ ઘર ઉપરોળી દનાઓ-બાળ સોળી, દ નમજન ધાણાની દાગ ખારી મુઠ, કમા વેલી વરીઆળી, મુના, અજમે, વ હિંગલ્લક, સુઈશન ત્રિકુળા વ ઘરગથુ દનાઓ

૧૯ ક કુની બનાવ

૨૦ મોળા મલપના વ ની બનાવટ

૨૧ કાપડ રચના તથા છાપવાનું કામ

૨૨ રેન્ડિશન અને એરોગ્રાફની મદદથી

ધરમા બાતીચગ રમ લગાડવાનું કામ

ઉપરના કામે સારી રિયતિવાળા કુટુંબોની સ્ત્રીઓ જાતે અગર નોમર પાસે કરાવીને પશુ પોતાના વખતનો સદુપયોગ કરવા સાથે પૈસાનો બચાક કરી સકે અને કુટુંબના વપરાશ માટે સારામા સારો વસ્તુઓ એકબી એગરી સકે છે

**મધ્યમ વર્ગની સ્ત્રીઓ કરી સકે તેવાં કામે**

શહેરી છવન ગામનારી મધ્યમ વર્ગની સ્ત્રીઓ માટે નીચે જણાવેલાં કામા ઉપરોળી થવા સાથે તેથી પ્રમાણિક કમાણીનું સાધન થાય અને પોતાના કુટુંબને મદદરૂપ થઈ સકે -

૧ નોડા ગુઘરા, સુતરના બટન બનાવના બિનતી, કાગળની કે કપડાની વેણીઓ બનાવવી (પારસી બહેનો ‘કસ્તી’ પોતાના હાથેજ વણે છે)

૨ ઘરના શણગારની ચીજો-કાગળના પુલો બનાવવા, મોતીના તોરણ, પડદા, ચક્ર ક્ષયાદિ કરવા દોરતી ગુથીને રંગાનો ટેબલ કોથ રેમ વ બનાવવાનું કામ,

૩ બદામ પીસ્તા, ચારોળી, અખરોટ, વ ફોડવાનું કામ તેમજ કાણુ સીંગદાણા વગેરેના છોડાં ઉતારીને સાફ કરવાનું કામ

૪ દાળ વીણવાનું કામ જુદા જુદા શોળની છડ્યા દાગ બનાવવાનું કામ

૫ જુકબાઈન્ડીઝ-એપડીઓ બાધવી, પોર્ટફોલીના બનાવવા

૬ કીમતી કપડાને રફુ કરવા

૭ શીવણકામ-ખાસ કરીને રનીઓ અને બાળકોના કપડાં, (રનીઓ જે સારા પાટ વાળા કપડા શીવે તે બીજા બહેનો દરની બદને તેમજ કામ આપવાનું વધુ પસંદ કરે તેવારે કપડા બનાવી વેચવા સુકે તે પશુ બપે)

૮ વાસણને કવચ કરી

૯ સાથુ બનાવે

૧૦ મીસમા બનતા બનુસના છોડાં બાધવા તેમજ કુટામ ચોરસ કામગા વ ના છુછાની જાળી ગુચી

૧૧ નવા વણકરોની વરની વધારે હોય ત્યાં કાનુ રેશમ દાગકા ઉપર ઉતારવું તથા રેશમ કે સુતરના બોળી બનાવના

૧૨ રચના તથા છાપવાનું કામ

૧૩ સેવ પાપડ વડી ચાપ્પી અથા ફા મુરખા, ધુરેલ, કાગળ ખોડેનું ધાણાઝીર, મરમ મસાલો, દગદર અને એવી નિવની



વપરાશની ચીઝો બનાવવાને વેચવી. શહેરની પ્રવૃત્તિમાં મરધરાઉ બનેલી ચીજ વધુ સફાઈ-દાર અને શુદ્ધ મળશે, એવી હાવનાથી આવી ચીઝોની ખપત સારા પ્રમાણમાં થાય, અને વેપારીઓને ત્યાં વેચવા જવાની ઝરૂર નહિ રહે ઉલટું આડોશી પાડોશી અને નઝદીકમાં રહેનારા કુટુંબો આવી વસ્તુ પુરોશીથી ખરીદશે. અલબત્ત, બનાવટ સારી અને હાવ પડવડે તેવો હોવો જોઈએ.

### મહેનત અને ગરીબ વર્ગની સ્ત્રીઓ કરી સકે તેવાં કામો

જમની પાસે પૈસાનું સાધન ન હોય અને ફક્ત મજદુરી લાધને કામ કરી સકે તેવી સ્થિતિ-વાળી હોય તેવી સ્ત્રીઓ માટે નીચેના કામો ઉપયોગી થાય.-

૧. કુતર કાંતીને તેમાંથી દોરી, દોરડાં, પાટી તથા કાપડ બનાવવાનું કામ.

૨. નાડી, નાડા, ડસ ગુંથવાનું.

૩. ગાળીયા, આસનીયા, શેજ છ, પુરસીનું કાપડ વ. વજુવાનું.

૪. મોળાં ગુંથવાનું અને તેવીજ બીજી ગુંથણની વસ્તુઓ બનાવવાનું.

૫ વાસ તથા સાડીઓના ટોપલા, ટોપબી, કડીયા બનાવવાનું કામ

૬ પગલુછણા (ડસ્ટર) બનાવવાનું.

૭. વાસણને કવર્થ કરવાનું.

૮. રેણુ દેવાનું.

૯. ખાખરાના પાતલ, (પત્રાળો), પડીયા બનાવવાનું.

૧૦. જડીયા દાળ બનાવવાનું.

૧૧. ધર ઉપયોગી પ-ચુરણ સુધારી ચીઝો બનાવવાનું.

૧૨. પુઠાના બાકસ બનાવવાનું.

૧૩. દીવાસળીનાં બોખાં બનાવવાં તથા લેખસો ચોડવાં.

૧૪ કાચળ તથા જુનાં કપડાંની કાચ-ળીઓ બનાવવી.

૧૫ નેતર બરવાનું, તેમજ મુંઝના ખાટલા બરવા, શીર્કાં ગુંથવાં વ.

નાનાં મામડાંમાં રહેનાર સ્ત્રીઓ કાલા ફેલવાનું, આંગલી ફેલવાનું, તમાકુ લસોડી બીંકણી બનાવવાનું, ગઝાકુ બનાવવાનું વ. કામો ધર માટે તેમજ મજદુરીથી કરે છે, પરંતુ આ કામ ફક્ત જે તે મવસમ પુરવુંજ હોય છે મવસમ સિવાયના વખત માટે ઉપર જણાવેલાં કામોમાંથી કોઈ અનુકુળ કામ તેમને મળે તો તેમને મદદરૂપ થઈ પડે

પરવવાની દિવા વિશે તો વધુ કહેવાનું હોયજ નહિં. બહીની રાશ્ત્રાતમાં ગરમી ઓછી રખાય છે, પણ પાંચ ૭ કલાક પછી તે વધારી દેવાય છે અને પછી પાંચ ૭ દિવસ જગી લેટલીજ રહેવા દેવાય છે દિવા ખાતમ થતા, સુનાને કાઢી ધાસતેલના ડબ્બાઓમાં બારો દવા-બંધ કરાય છે, કારણ કે દવાના સંસર્જથી સુનો બગડી બકાય છે

## **WONDERFUL CURE**

તુલસીરાજ તેલ: આંતરકું વધી જવા, અંડ વધી જવા, સોજો, સંધિયા તથા વાની અનુલવસિધ્ધ દવા. કીમત રૂપિયા એક. ગરીમ બીમાર સ્ત્રીઓ માટે હમેશ માટે મહાનિષેધક તથા બંધ માસિક ફરી થવાની દવા.

કીમત રૂપિયા ૧-૪-૦ એન. દે., પ્રસિધ્ધ તબીબ.

૧૫૦, મોનિકતદલા સ્ટીટ, કલકત્તા.

સાચા અને સારા દવા માટે આજીવન સુધી આ દવા લેવાની જરૂર છે.

# કચ્છ-શાણનારની માનીતી ચીજ સેવ્યુનોછડનાં દીલી-તારા

વસ્ત્ર-શાણનારની માનીતી ચીજ

ખાનુઓ અને નર્યાઓના વસ્ત્ર-શાણ માગતી માનીતી ચીજ, સેવ્યુનોછડના રમને રંગી ગીની તારા તો સૌ કોઇએ જોયા હશેજ વસ્તુ છે તો સામાન્ય અને સાવ નજીરી છતાં સામાન્ય નહિ તો દુઝારો રૂપિયાની વેપારી ઉચ્ચનાયક અસ્થ ધરાવે છે

આજ સગી જગતમાં વેચાતો એ માલ પરદેશની આરાતનોજ છે દિન-રાત માથા અને કોઇએય એની ખનાવટ આરબી હોય એમ જણાયું નથી પરિણામે આ નજીરી ચીજ માટેય આપણો પરદેશોના મુદત જ રહી દુઝારો રૂપિયા પરદેશ મોકલવા પડે છે

સેવ્યુનોછડના દીલી તારાની મૂળ અને ખરી ખનાવટ તો એક જુદું જ પ્રકરણ છે પણ કચ્છમાંથી દરલત મેળવવા કિંવા નકામા અને કીમત વિનાના કાચા માનગ્રાથી સેવ્યુનોછડના દીલી તારા જેવી ઉપયોગી અને કામગીરી ચીજ ખનાવવાની ફેરગ નથી પોજના અજે કમરના વાચકો સામે રજુ થાય છે પોજના દેખીતી રીતે નફાવત પણ છે અને દુષ્કારની સરગ પણ દિન-રાત કોઇ પણ જાગમા તે યજ સડે છે ન મ્હોગી પુછા જુરત છે ન ખાસ આવડત વા શિદાણુની સામાન્ય સળાપુર્વકની એક મે કિાઓ અને ખસ ગીની તારા તૈયાર છે !

■

માછલી જગરમા નમે કદી પણ મુકોડે ! માછલીઓ પ્રકાર પ્રકારની આવે છે. ન્હાતી અને મ્હોગી તેમના બાહ્ય સારીર પર પ્રકાર પ્રકારના કોમળ અને કઠણ ન્હાના અને મ્હોટા બીગડા હોય છે ખસ, આપણને એ મછનીઓથી કયા લેવા દેરા નથી એના બીગડાજ આપણે માટે કાઢી છે

માછલીના બીગડા આજે કથી કીમત

નથી તે મુદત વેચાય છે માછળો તેમજ માછલી ખરીદનારાઓ તેન ખદાર ગમરમા વા ઉકરડામાં ફેંકી દે છે એ બીગડાની આજે કથી કીમત નથી પણ આ કામ માટે તે ખુબ ઉપયોગી હોય, અમુક ભાવે તે ખરી વાનુ નકકા ખરી માછળોને સમજાવનામા આવે તો તેઓ ઘર મેડા પડોયતા કરી જશે અનગત એરા બીગડા ઘણા કોમળ હોય ન જોઇએ તે સદજ કંજણ, આઠ આનાના વા તેથી મોટા કદના દોરા જોઇએ

ખધા બીગડાને એકઠા કરી પાણીમા નાખી થોડી વાગ સગી ઉકામે પાણી ખરાગ થાય તો તેને ફડી દઇ નવા પાણીમા ફરી વાર તેજ બીગડા નાખી, ફરી તેને ઉકાળો એમ કરવાથી તેમાની વાસ જતી રહી તે સાફ થઇ જશે ખસ હવે બધું ખણી ફેંકી દઇ, બીગડાને નિધારી લખ જી ! રાખો

જેવા રચના દીલી તારા ખનાવવા હોય તેવા રંગ લઈ રિપરીદમા એમગાવી લો અને તેમા ઉપના ધોયલા બીગડા ન ખી પુરા રજ કતાક સગી બીગડા હો પરિણામે બીગડા રંગી બની જશે બીગડા દિને તેને રંગતી મેળવ પીમાથી કાઢી લો

જેવા દીલી તારા વ ખનાવવા હોય તેવા આકાર એ રંગીન બીગડામાંથી કા ડી લો અને તમા ! સેવ્યુનોછડના દીલી તારા તૈયાર છે ! કાપવાના કમ મુટે કાઇઓ અને એક સામાય દળાણુ-પત્ર ખસ છે જુદા જુદા આખર પી કાઇઓ મેળવી તે વડે દીલી તારા કાપી વેવાતા સફાઇ પણ આપશે અને કામ ઘણું સરળ અને ઝડપી પણ થશે

કચ્છમાંથી ધન મેળવનાનો આ પ્રયોગ સા કોઈને લાભકર્તા છે



૧

મેલેરિયા, નાશકારક મેલેરિયા! જ્યાં એતો

ઉપદ્રવ રાફ ચયો કે માનવ-તત્ત્વના દાડકે દાડકા છુતી પડતા લાગે છે સચેજ, મેલેરિયા જેવો સામાન્ય તાવ જેટલી ઝડપથી શક્તિ દણે છે, તેટલી ખરાબ અસર પીછા અનેક લાયકર પીમારીઓ પણ નથી કરતી

સાદલાગે મેલેરિયાની પુરનાર ચયલી દવાએમાની એક મોરેની-અને પુરપ અમેરિકામાં માન ઝોડજ મના તી દવા-કવિનાઇન દવે દુન્યા આખીમાં પ્રચલિત અને

સામાન્ય યદ્ય ગદ્ય છે છતાં એની જનાવટ યા એમ કહો કે, એના પુર કાચા પદાર્થ, સિન્કોનાની ખેતી-દણ લગી અમુક અમુક દેશોમાં સ ક્રચિત છે, બધેબધ ફેલાઇ નથી

સામાય હાલતમાંપ હિંદમાં સિન્કોનાની ખેતી નધાનવા ા અગત્યતા પુરવાર ચયલી હતીજ, લડાઇને અગે એ ઝુરવે વધુ તીમતા પકડી છે

૨

સિન્કોનાની જાણ દુન્યાને યમાને નણ સદીઓ થઇ ચુકી છે સાથી પ્રથમ પેરૂ (દક્ષિણ અમેરિકા) માં એના જડો મળી આ રા હતા પેરૂની આગેહના કછક ખરાબ હોઇ, ત્યાં તાવ-મેનરિયા તાવ-નો ઉપદ્રવ દરદ મેશ વડુ રહેતો હતો તે વેળા એ દેશમાં છુતી-જ ગની ગતિએ જ વસતી હતી તેઓ એક ઝાડ પી જાય વડે તાવની દના કરતા કહેવાતા મેશ, એ ઝાડોજ દુન્યાએ નાજમથી સિન્કોનાને નામે ઓગળ્યું છે

જેમ જેમ પેરૂમાં ફિરગીઓતો પગપેસાયે ચનો ગયો તેમ એ જાતની છલતી દવા (જેને જ ગની માપામાં 'ટુઇના કહેતા હતા) વધુ અને વધુ પ્રકારમાં અવતી થઇ ૧૭ મી સદીમાં રોષેને પેરૂનો કમ્પો લીધો અને એક

મેનરિયાના દૂરમન ૩૫ કવિનાઇનનું નામ કોણ નથી બલુદ ?

૩૦૨ વર્ષ પૂર સોધાયવા સિન્કોનાની એ પેટા બનાવ છે સિન્કોનામાંપી કવિનાઇન બને છે

એક ખાતુનનું નામ ધરાવતા સિન્કોના જેવા હપથોગી ઝાડની ખેતી દ્વારા મન પણ મેળવી સકાય છે અને સેવા પણ બાળવી સકાય છે

પછી એક ફિરગી મિશનરીઓ ત્યાં દાખલ થતા મધા પાદરી જેસુ પણ એવાજ ધર્મપ્રચારકોમાંના એક હતા સૌથી પ્રથમ તેમજેજ મેનરીયાની એ અકસીર દવાની શૂરપને જાણ કરી ૧૬૩૦ માં ડેન જોપન નામના સંજન પલુ એજ મેનરીયાના શિકાર જન્યા તેમજે સિન્કોનાની જાણને ઉકાળો પીધો અને સાજ થઇ, એ વનસ્પતિ દવાના ગુણગાન ગાયા એમ સિન્કોનાની જાનની ઉપયોગિતા વધુ અને વધુ પ્રચાર પામી પણ દણ લગી સુધરેલી દુન્યાએ એને કોઇ સુકરેર નામ આપ્યું ન હતું એ નામ આપનાર માન કાઉન્ટેસ સિન્કોનાને શાળે ગયું, જેવ ૧૬૩૮ માં મેનરીયાની શિકાર બની, સિન્કોનાના જાવના ગુણોથી સાજ થઇ હતી તેણીના નામ પરથીજ એ ઝાડને 'સિન્કોના' નામ આપનામ આ પુર

સિન્કોનાની આગ્યાદલી ખ્યાલિ હતા દણ એતો વનહાડ ઉપયોગ અમુક તમુક, મહોટે લાગે રાજવશી અને અમીર કુટુંબો લગીજ અર્થાદિત હતો એને પ્રત્યિ બનાવ વાતુ ખરૂ માન કાન્સના થાદમ પુષ્ટને ધટે છે, જેજે પોતાની પતિના ઇલાજ અર્થે એને રોજન ટેનર નામના અર્થે લગીજ હતેથી

મેગરી હતી અને રોમટની મળવ પડી. એ બેદને પ્રકટ કરી દીધો હતો

૩

કહે છે કે, દિન્દુરનામના સિન્કોનાનો વાવદાર ૧૭૫૧ થી શરૂ થયો એક વહાણના ડોક્ટર એ ઇ ડાલ પોતાની સાથે દિન્દુલા પો હતો અને તેણે અધિ મેટેરિયા પર તેનો

### આજ લગી

મનુષ્યારી ૧૯૪૧-એટલે કે, ૧૨૧ મા અ ક લગી ક્રમરે પીરમેન સાદિત્ત સામમીનું સરનેયુ બેયુ ૧ તે, એની ઉપયોગિતાની સચોટ સનદ ૩૫ છે

(૫૦૩૮ પાના)

૩૭૬ થિઓ

૫૦૪ વત્રી-નોથો

૬૬૬ ખાસ હુનર-લેઓ

૨૫૨૧ પ્રયોગો

૪૭૩ ખાસ વેપારી-લેઓ

૬૦૧ પરચુરલ લેઓ

અન

૧૧૬ નેખાકોમા મગી

૫૮૭૩ પુછપરછોના જવાબો

અને એએન્ટુ છતા-

એનુ વાર્ષિક વસાજમ માત્ર ડીપ વળુ છે

છુક પ્રન ચાર આને મળે છે,

શુ નિર્ણય કર્યો તમે ?

ઉપયોગ કરી, સફળતા મેગરી હતી પછી તો ૧૮૨૦ ની તે વાદગાર સાક્ષ આવી, જેમા સિન્કોનાની જાનમાથી કવિનાઇન બનાવવાની શોધ થઈ પરિણામે લિન બ લિન કવિનાઇનની- અને તેથી સિન્કોનાનો-અપત નધનીજ મધ અને ૧૮૪૧ થી તો ખુબ દિન્દુલાય કવિ નાઇનનો નિવમિત વાવદાર આરબારો

૧૮૫૨ થી જાતામા અને ૧૮૬૦ થી દિન્દુમા સિન્કોનાની ખેતી નિવમિત રહે

આરબાર ૧૮૬૬ મા મદાસમાં સિન્કોના કમીશને નકકી થઈ કે, સિન્કોનાની જાનમાથી કાદવામા આરના ચાર પાય દ્રવ્યોમાથી કવિનાઇનજ સાથી વધુ અમરકાર ૬૨૫ હોઇ તેની બનાવટજ ઉત્તેજવી

૪

સિન્કોના પોતાના ખામ વર્ગનુ ઝાડ છે એની જાન ખરબચડી હોય છે એના દલ લતા-કરુરી ઇ મુકા ફલ જેવાજ લાગે છે જેવામા આ ઝાડ લાગા વધતા હોઈ, અલગ ખૂમમુગત હોય છે

સિન્કોના પદાર્થની ઢનાણુસાગી અમીનમા સારી રીતે ફળે છે જે અમીનમાથી પાણી નિકળી નવું હોય તે અમીન અને બધ બેરતી થાય છે એની અમીન દિન્દુમા છે પણ ખરી સિન્કોનાને ઠી આમોદના માફક આવતી હોઈ, તેજ દિન્દુમા મગી રહે છે

બેશા, કવિનાઇનની અપતને લક્ષમા લેતા, સિન્કોનાની ખેતી વધારવાની યુક્તિ અનિવાર્ય છે કારણ, દિન્દુમા માત્ર ૭૦ દજાજ રતજ અવિનાઇન ઉત્પત થાય છે, બ્યારે તેનો વપ તાસ ૨ લાખ ૧૦ દજાર રતજ જેટલો છે એટલે કે, સામાન્ય દાલનમા ૬૨ વર્ષે દિન્દુ બહારથી ૧ લાખ ૪૦ દજાર રતજ કવિનાઇન આપત કરેલું હવુ, જેની કીમત લાખો રૂપિયા થતી હતી

સામાન્ય વાવદારજાણીઓના જાણીતા અવધારાઓ

ગુલઝારે સુખન: ૫૨ લિચરપ નક મેનો સઅહ

હુડું જાન-યુગરોની અધરોમા

કમત ૧ પ્રતની અઢી આના

(ટપાલ ખર્ચ સાથે)

ત્રણ પ્રત સાથે મગાવનારને માત્ર

આઠ આનામાં મળશે ]

ક્રમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

સામાન્ય વાવદારજાણીઓના જાણીતા અવધારાઓ

ટામેગાનુ વતન દક્ષિણ અમેરિકા છે ત્યાંથી તેનો ફેલાવો થયો છે અને ૧૮૨૮માં સર વોલ્ટન રેનેએ એની શોધ કરી તે પહેલા ટામેટા અમેરિકામાં એરી પદાર્થ મનાતા અને તેના પ્રત્યે ત્યાના લોકો ધૃણા રાખતા અને ખાતા નહિ આજથી પચાસ વર્ષ પહેલા ઇંગ્લેન્ડમાં ટામેટા એક ઉત્તમ શાક ભણ્યું છે, એ કાંઈ ખર ન હતી બગીચામાં અભયથી ખાતર તેના થોડા છોડના ઉછેરાતા તે સિવાય બીજી કંઈ અગત્યતા ન હતી ધીમે ધીમે તેની ઉપયોગિતા જણાતી ગઈ તેમ તેમ તેનું વાવેતર વધતું ગયું અને સારા પૈસા આપનારી તરકારી તરીકે ટામેગા ગણાવા લાગ્યા પછીથી તેને ઉગાડના મટે કાચના ઘરો ૪ ઘાવા લાગ્યા આજે આવા કાચના ઘરોમાં ઉગાડેના ટામેગા દર વર્ષે કરોડો રૂપિયા ખેડુતોના ખીંચામાં ભાવે છે દરેક છોડ સરેરાશ ચાર રતબ ટામેગા આપે છે અને દરેક કાચના ઘરમાં ૫૦૦૦ થી ૬૦૦૦ છોડ હોય છે આવી રીતે ઇંગ્લેન્ડમાં ટામેટાની ખેતી થાય છે ઇંગ્લેન્ડમાં જમીનની તગી છે દવા પાણી પ્રતિફળ છે તેમ છતાં જમીન જમીન, ખાતરો અને હવામાનથી ત્યાના લોકો કરોડો રૂપિયાનો પાક લે છે, જ્યારે આપણે ત્યાં જમીન જોડે તેટલી પડતર પડેલી છે ખાતર હવામાન વગેરે સાતુકું છે, છતાં આ અમુલ્ય શાકભાજીને આપણે ઉગાડતા નથી અને તેનો લાભ લેતા નથી, એ આપણી કમનસીબી ગણાય

સામાન્ય ઠંડીમાં ટામેગા સારા થાય છે પણ અતિશય ઠંડી અને દિવસમાં ટામેટા થઈ સડતા નથી તે માટે ઇંગ્લેન્ડ અને અમેરિકામાં કાચના બનાવવા ઘરો બનાવના પડે છે

ટામેગાના બી બારીક અને વજનમાં હલકા હોય છે તેનું પ્રથમ તરે જ્વાનપું પડે છે તે માટે ૬ ઇંચ ઉચા ક્યારા ૪'૪૩' ના કરના અગર તો દેનદારના ખોખા કે છાંચી માગીની ચાલીઓ વાપરવી પ્રથમ ખાતર માગી ૪ બરાબર મિશ્ર કરવી પછી તેમાં બી વાસી દહ, જીણી માગી બઠારાવી, આરાથી પાણી પાતું બી બહુ સજ્જડ વાવવા નહીં આછા વાવનાથી છોડ સારા થાય છે એક એકર વાવેતર માટે ચાર અધોગ બી જોડશે દરોજ ત્રારાથી પાણી પાતું એ રીતે ચાર પાંચ ઇંચના છોડ થયા બાં તેમને કાપમંતી જગ્યાએ રોપવા જે જમીનમાં ટામેગા રોપવાના હોય તેને બરાબર ખેડી ખાતર નાખવું અને જમીન બરાબર તૈયાર થયે સાજને વખતે ટામેટાના તરે, જેમ જેમ રોપાતા જાય તેમ તેમ તરવાડિયા માથી ઉપાડી લાવી અને ૩'૪૩' ને અંતરે જગ્યાએ છોડ સાથે રોપવા જ્યાં વરસાદ કમી પડતો હોય ત્યાં અનાદ મહિનામાં અને જ્યાં વરસાદ વધુ પડતો હોય અને જમીનમાં વરાપ આવતી ન હોય ત્યાં શાવણ મહિના ઉત્તરના ટામેટાનું રોપણ કરવું જરૂર જરૂર વરસાદ પડતો હોય તે દિવસે રોપવા જે વરસાદ ન હોય તો પાણીના ટુવા આપવા ટામેટા બનતા સુધી ચોકડીએ સીધા લાઇ નસર રોપના જેથી વચ્ચેના ભાગમાં કર બડી રાખ વગેરે ચતાની સકાય બની સકે તો રોપ્યા પછીથી એક મહિને એરડીનો ખોળ અને એનોનિયમ સર્ફેસ સરખા પ્રમાણમાં મિશ્ર કરી અધોળ અધોળ અં પતુ પછીથી પાણીની જરૂર જણાય નો તે પાતુ અને શોડ આપવો આ પ્રમાણે કરવાયા છોડ જાપાટાળ થ વધશે અને ફાલ સારો ખેસશે ટામેટા માટે સામાન્ય જમીન ચાલે

છે બહુ કસવાગી ઝમીન હોતી નોંધએ તેવું ખાસ નથી રેતાગ ઝમીનમા કાગી ઝમીન કરતા ટામેંગ વહેના પાકે છે રોપ્યા પછી લગભગ ૨૫ થી ૩ મહીને ટામેટા ઉતરવાના થાય છે અને દોઢ મે મહીના સુધી પાક નીકળતો જાય છે

શિયાળાની ઋતુમા ટામેટા સારા થાય છે, ફાલ સારો આવે છે ફળો રંગદાર અને છે અને મોટા થાય છે જ્યારે ઉનાળાની ઋતુમા તેમ જનવ નથી જાયવાગી ઠંડી જગામા રોપવામા આવે તો છોડ ઉછરે છે અને ફળો જેસે છે પણ પ્રમાણમા ઉતારો વણાજ કમી આવે છે શિયાળામા સારો પાક થાય તો એક એકરે લગભગ ૩૫૦ મણુ ટામેટા ઉતરે છે અને ઉનાળામા આશરે ૨૮૦ મણુ સુધી ઉતરે છે નાના પાયા ઉપર વાવેતર કરવાનું હોય ત્યાં લાકડીના રેકા આપી ટામેંગના છોડ બાધવાથી સારો લાભ થાય છે ફળો જગડતા નથી અને એક સરખા વિકાસ પામે છે

ટામેટાને બહુ રોગ તથા વળવળ તુકશાન ક્રમે છે છોડ નાના હેય છે ત્યારે ચોંગડાવાલી છવળ પડે છે ને માટે લેડ આરસેનેટ નામની દવા જાટવાય તે નાશ પામે છે તે ઉપરાંત નાની મચી પણ પડે છે આ મચી પાદડાનો રસ યુગી જાય છે તેનો નાશ કરવા માટે યુગી અને ગ્રાહક મિશ્ર કરી છાંટવો નોંધએ વગી જવાજ નામનો ટુગીઆ રોગયે ટામેંગના થય છે જેથી છોડ ખરવા માટે છે અને મુકાઇ જાય છે આ માટે ફાલ ખાસ એકસ ઉપાય નથી ફક્ત ટામેંગની ખડતલ જાતો પસંદ કરી નોંધએ ફળોમા ફોવાગે થાય છે આ પણ એક જાતનો ટુગીઆ રોગ છે તેને અટકાવવા માટે કાચા ટામેંગ થાય કે તરતજ બોર્ડો મિશ્તર નામની દવા જાવની તે બે ત્રણ વખત છાંટવાથી

## વાંચો અને કમાવા માંડો

આજકાલ નવકરીની યુનામી છોડી ૨૫ તરફ ધધા તરફ લોકો વધુ ઢગી રદયા છે એમાય હુનરોમા તો પુષ્કળ નફો મળે છે શા માટે ત્યારે તમેય તમને મનપસંદ એવા હુનર કરતા નથી મહી પડતા

હુનરોની માહિતી ૨ અ તો કમર પૂરી પડે છેજ આજ લગી એણે એવા હુનર કરતા વધુ હુનરોની યુક્ત માહિતી છેડે એક કરી છે જુઓ તો નીચલી ક્રક વાદી —

ડિરેક્ટર-૨ મો-સુકા અને ઘોષ સકાય એવા જુદા જુદા ડિરેક્ટર ૨ મોના ૨૬ પ્રવેગો કમરનો અંક ૮૮ મો કો ૪ આના કુસ્તીકેટર અથવા હુકટોઆફ-સખાણ મા મિજની એક નકમ પરથી તેની અનેક નકનો જાપનાનુ સાધન ધર મેળે બનાવો અંક ૩ ૭૬ અને ૧૦૮ મો કો ૧૧ આના તમતમતી અટણીઓ-ખાલ પદાર્થોની ૩૬ ૩૫ ૨૧ કિષ્ટ અટણીઓના ૨૬ નુરખાઓ અંક ૩૧ ૩૨ ૩૮ અને ૬૧ મો

કો ૧૪ આના તરફેન્ટાઈન આ યુકવિધસ-ખરા અને નકપા તેજ બનાવવાની માહિતી અંક ૨૪ ૩૩ ૫૩ અને ૬૧ મો કો ૧૩ આના તરફનાર અચાર-૩રી લીજુ માજર સમ જમ બોર અને મરયાના અચાર બનાવવા અંક ૭૬ મો કો ૪ આના તરફનાર એસેન્સો-અંક ૩૧ ૩૬ ૩૬ ૫૪ અને ૫૫ મો કો ૧૫ આના તરફનાર મુગ ધીઓ અને રાજુગાઇ સામ રીથો-અતરો ટોઇનટ પાવડર પોમેડ સં ૧ દતમજન હેર ઓહત ફેલ્ડ કોમ લોશન નખ-પે સિથ વ બનાવવા વિશે અંક ૭૭ ૮૩ અને ૯૭ મો કો ૧૨ આના

[જુઓ પાનુ ૬૩]

૧૭૦ કાઢવાનો નહિ અને સારો પાક ઉતરશે.

ટામેટાની ધણી જાતો બજારમાં જોવામાં આવે છે તેમજ ખી વેચનારાઓના સ્થળોપત્રોમાં ધણી જાતો લખેલી હોય છે. તેમાં લખોટીથી માંડીને જે રતલ સુધીના ૧૭૦ હોય છે, પણ બજાર માટે એકદમ ઝીણા તેમજ એકદમ મોટા. ૧૭૦ પસંદ કરવા નહીં. સામાન્ય રીતે એક રતલના ચારથી પાંચ ટામેટાં તોળાય તેવી જાત પસંદ કરવી. રંગ એકદમ લાલ હોવો જોઈએ. ૧૭૦ આકારમાં જોલ અને લીસું તેમજ સફાઈદાર હોવું જોઈએ. ૧૭૦ ઉપર કાપા હોવા જોઈએ નહીં. ૧૭૦ની અંદર ખી કમી હોવા જોઈએ અને તે માવાથી લારપુર હોવું જોઈએ. ૧૭૦ પાકતાં નરમ થઈ જવું જોઈએ નહીં, પણ એકદમ બંધ રહેવું જોઈએ. આ પ્રકારની શુભવાસી જાતો સારી ગણાય છે. માટે પ્રથમ સુચીપત્રમાંથી તેવા શુભવાસી તથા ચાર જાતો પસંદ કરી વાવવી અને તેમાંથી જે સૌથી સારી ગણાય તેના ખી આવતી સીઝન માટે રાખવા. ખી કાઢવા માટે સારા સારા રોગ રહીત ટામેટાં પસંદ કરી, તેમને પાણીથી ભરેલી ડોલમાં મુકવી કાઢવા. પછીથી પાણીમાંથી કુચો કાઢી નાખી, કપડાથી ગાળી, ખી છુટા પાડવા અને તેને રાખમાં જોળવી સુકવી રાખી, બાદ-લીમાં ભરી રાખવા. આ પ્રમાણે દરેક બેકુતે પોતાનું પસંદ કરેલું ખી જનાવી સાચવી રાખવું.

ટામેટાં એ ઉત્તમ ખેતરાક છે તેમાં એ, ખી અને સી ત્રણ વિટામીન છે. બદામ, કેળાં, સંત્રા, ગાજર, કાંદા, કેળી વગેરે કરતાં ટામેટાંમાં વધુ વિટામીન હોય છે. કેટલાકમાં એક અગર બે જાતના વિટામીન હોય છે, જ્યારે ટામેટાંમાં ત્રણ જાતના વિટામીન હોય છે. શરીરના વિકાસ, તાકાત અને તંદુરસ્તી માટે તે ધણાજ ઉપયોગી છે. વિટામીન

[ પાના ૬૨ થી આગળ ]

તંબાકુ-રોપણી. અંક ૪૩ મે. કી. ૩ આના.  
તંબાકુની બનાવટો-ખમીરા, છોકણી, ઝરદા તમક, દોકતા, સુરતી વ. બનાવવાના ૪૮ પ્રયોગો. અંક ૭૫ મે. કી. ૪ આના.  
તાડપત્રી-ચોમાસામાં જેના વિના માલતું નથી તેની ઉપયોગી સુરિપાતની બનાવટ વિષે. અંક ૧૧૬ મે. કી. ૪ આના.  
તાડનો ગોળ-બનાવટ વિષે. અંક ૮૮ મે. કી. ૪ આના.  
તારના ખીલા-બનાવટ વિષે. અંક ૧૦૨ મે. કી. ૪ આના.  
તાંબાનો દોળ-પુરી માહિતી. અંક ૭૮ અને ૧૧૬ મે. કી. ૮ આના.  
તુવેર-વાવેતર વિષે અંક ૪૧ મે. કી. ૩ આના.  
તેલ-ઘાણી-તેલ પીલવાનો સરળ ગૃહઉદ્યોગ અંક ૮૯ અને ૯૮ મે. કી. આઠ આના.  
તેલ-રંગ અર્થાત પેઇન્ટસ-કાળા, પીળા, લાલ, જુલ, સફેદ વ. તેલ-રંગ બનાવવાની સચિત્ર માહિતી. અંક ૬૩ મે. કી. ૪ આના.  
તૈયાર કપડાં-સાદો છતાં ખુબ નફાવત ઉદ્યોગ અંક ૯૬ મે. કી. ૪ આના.  
તેલ-કાપડ એટલે Oil Clothની બનાવટ અંક ૧૦૩ મે. કી. ૪ આના.  
તુવેર-કાંટાળા જાડમાંથી ધન મેળવવું છે ? વિસ્તૃત લેખ. અંક ૫૩ મે. કી. ૩ આના.  
થોડીક વાનીઓ-પ્રકાર પ્રકારની ખાવાની સ્નાઈપ વાનીઓ વિષે. અંક ૩૦, ૩૮, ૪૮ ૫૭, ૬૧, ૬૯, ૭૦ અને ૭૬ મે. કી. ૩. ૧-૧૨-૦.  
દવાઈ શરબતો-Medicated Syrupsના ૩૩૦ખંધ ખાસ પ્રયોગો. અંક ૧૨૦ મે. કી. ૪ આના.  
દવાસાઝી-૧૭ જાતના ટીકચરો બનાવવા. અંક ૬૪ અને ૬૮ મે. કી. આઠ આના.  
[ હજી લુચો પાના ૬૪ પર ]

ઉપરાંત ટામેટાંમાં લોહક્ષાર હોય છે, જે લોહી બનાવે છે સુનાતો ક્ષાર પણ ટામેટાંમાં હોય છે, જે હાડકાના બંધારણ માટે ધણોજ ઉપયોગી છે, જેથી ઉછરતા બાળકો માટે પાકાં ટામેટાંનો રસ ધણોજ પર્ય ગણાય છે ટામેટાંની ખટાશ નુકસાનકારક નથી, કાગળ કે આ એકઝેલીક એસિડ નથી પણ લિંઘમાં જે ખટાશ સાધ્વિક એસિડની છે, તે છે જેથી ધણીજ કાયદાકારક છે. પાકા ટામેટાંનો રસ સહેજ જીરા મીઠા સાથે ધણોજ પર્ય છે અને ગમે તેવા દરદીને આપી સકાય છે. ને તાવની બગડી મજબુત મોં સુધારે છે અને તન્સને છીપાવે છે મીઠી પેશાનના રોગ ઉપર ટામેટાંનો રસ ઉત્તમ મનાય છે દુકંમાં ટામેટાં ખાવાજ જોઇએ એકદમ પાકેલા, રસ, રોગ વગરના પસંદ કરી વાપરવા જોઇએ આપણા દરરોજના ખોરાકમાં તેને સ્થાન ફોણું જોઇએ અંખાલાલ પટેલ

[ પાના ૬૩ થી આગળ ]

દંતમંજન-ભુકી, પ્રવાહી અને પેરડના ૯૬ ગુરખાઓ અંક ૪૧ અને ૧૧૮ મો

કી ૭ આના

દાઝમ-વાવેતર અને ઉપયોગો, અંક ૩૯ અને ૮૫ મો

કી ૭ આના

દાંત ખોતરણી-એટલે Tooth Pick ની બનાવટ અંક ૧૦૧ મો, કી ૪ આના

દ્રાક્ષાસવ-દ્રાક્ષાસવ અને દ્રાક્ષાર્દ-મધુની બનાવટ વિષે અંક ૧૧૮ મો કી. ૪ આના

દિવાસળી-બનાવટ અને ઉલોગ અંક ૪૯, ૭૩ અને ૭૯ મો કી ૧૧ આના

દુધની ખાંડ-બનાવટ વિષે અંક ૩૫ મો કી ૩ આના

દુધમાંથી દવસત-દુધની બનાવટો દ્વારા ધન મેળવે અંક ૯૩ મો કી ૪ આના

દુર્યાન-રણ વિષે કુંક વિગતો અંક ૬૮ મો કી. ૪ આના

## ખાલસખા

[ બાળકોનું માસિક ]

તત્રો હિ મતલાલ સુ. રાહ

‘ખાલસખા’ એકલી વાતો કે મપયોજા રજુ નથી કરવું, પણ બાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

એનો દરેક અંક બાવસાહિત્યના સિધ્ધાંત લેખકોના ચેષ્ટાથી ભરેલો હોય છે

જુનથી ત્રીજી વર્ષ આ વરસના ગ્રાહકોને ૮૨-૩ ખાસ અંકો અને જે પુસ્તકનો લાભ મળે છે

તાકાદિ ગ્રાહક થકી જાઓ

વાર્ષિક લવાજમ

દેશમાં રૂ ૩, પરદેશ રૂ ૪, (સિ ૧)

લખો-‘ખાલસખા’ કાર્યાલય: અમદાવાદ.

દેખાવ-શીશીઓ અર્થાત Show Bottles સપ્તર્થ વિગતો અંક ૧૧૮ મો, કી ૪ આના

માણા-વાવેતર વિષે અંક ૭૭ મો કી ૪ આના

ધાતુ પોલિશ-ભુકી, પ્રવાહી, મલમ, ક્રીમ, સાબુ, સોળી અને રમાલના રચરપના પ્રકાર પ્રકારના ધાતુ પોલિશના ૮૬ પ્રયોગો અંક ૩૩, ૧૧૪ અને ૧૧૫ મો કી ૧૧ આના

યાદ રહે કે આ તો દુકંજ વાદી છે એવી યાદી કટકે કટકે દર અંકે જણાય છે તે વાચના રહો અને પૂરું સુચિપત્ર, માત્ર એક કાર્ડ લંખીને મુક્ત મગાવો

અંકોના ઓર્ડર સાથે તેના પૈસા, પોરગ્ના મિટિંગ, પોરગ્લ ઓર્ડર વા મનીઓર્ડરથી મોકલો, કારણ આગળથી પૈસા મોકલના અંકોનું ટપાલ ખર્ચ હિન્દમાં અચાક થશે લખો-કમર એડિટર, સોદાગરવાડા, મુરત.





કલક

નાઇટ્રો એફ સિલ્વર ૫ તોલા, સિંથુનો  
૨૨ ૨૦ તોલા, ગુલાબજળ ૪૦ તોલા,  
આમલાસારી ગંધકની ભુકી ૧૨ તોલા.

પ્રથમ ગંધકને ખૂબ ખારીક વારી, વસ્ત્ર  
ગાળ કરી લો. પછી તેને ખરસમાં નાખી,  
ગુલાબજળ અને સિંથુનો અડધે રેડી, ખૂબ  
ખરસ કરી, ધીલા રંગની શીશીમાં ભરી લો.  
પછી તે શીશીમાં નાઇટ્રો એફ સિલ્વર નાખી  
ભુચ બંધ કરી, હવાથીને રહેવા દો. તે  
ઓગળી બપ પછી ગણ દહાડા લગી શીશીને  
તડકામાં રાખી, પછી વાપરો.

કાચ-સિમિન્ડ

ઉઘા લાખ ૪ તોલા, ફટકડી ૪ તોલા  
લાખને પીગળાવી, તેમાં ફટકડીની ભુકી  
મેળવો સોગડીઓ બનાવી લો.

કાચ પા ચીનીના વાસણો સાંધવા માટે  
વાસણની તુટેલી કિનારીઓ પર ગરમ કરેલી  
આ સિમિન્ડ લગાડી, સાંધાઓને બેડી દેવાથી  
વાસણ આપું થઇ જશે.

ચિમનીઓને વધુ ટકાઉ બનાવવી

કાચની ચિમનીઓને જલદીયા તુટી જતી  
અટકાવવા કિંવા વધુ ટકાઉ બનાવવા માટે  
નીચેનો પ્રયોગ આજમાવવા પાત્ર છે.

ચિમનીઓને એક વાસણમાં ભુકી, તેમાં,  
એટલું દુધ રેડો કે ચિમનીઓ ઢંકાઇ જાય.  
પછી તેને ચુલે ચઢાવી, થોડાક સમય લગી  
ઉઘાની ચિમનીઓ બહાર કાઢી, સૂર્યના તા-  
કામાં સુકવી લો.

જલ્લો ધોવી

સોનાની જલ્લો ચાણુ વધરાસથી મેલી  
થઇ જાય તો તેને અરીઠાના પાણી અને

ફોણમાં કાળજીપૂર્વક ધોઈ લેવાય, તો પાછી  
નવી જેવી થઇ જશે. વળી ધોવા અને સુકવ્યા  
બાદ રોમોઇસથી પોલિશ કરી લેવાય તો ચમ-  
કાટ ખુબ વધી જશે.

બહુ કલમ

કાંઈ પણ જાતનો હાલકો પીળો સાણ  
લઇ, તેમાંથી મીણુજતી જેવા કલમના આકારના  
કટકા કાપી કાઢો. વા તે મોટા પાયા પર એ  
કામ કરવું હોય તો સામાન્ય પીળો સાણ તૈયાર  
કરી, તેના ચોરસા વ. બનાવવાને બદલે  
મીણુજતી જેવા કલમના આકારના કટકા  
બનાવી લો.

આ કલમ બચ્ચાઓમાં લોકપ્રિય થઇ  
પડશે. તે વડે કાગળ પર શાહી વિના  
લખવાથી, એમ તો લખાણ દેખાશે નહિ.  
પણ પાછળથી તે કાગળને પાણીની સપાટી  
પર મુકતાં, લખાણ ૨૫૪૮૫ જે દેખાઇ, વાંચી  
સકાશે.

નિર્યાનનો હકાજ

કપુર ૪૦ ગ્રેન, ખુરાસાની અજમાનું  
સત્ત ૨૦ ગ્રેન.

૭ ગ્રેનની ગોળીઓ બનાવી દિવસમાં  
સવાર સાંજ એકેક ગોળી આપો.

જન-વારનિશ

ધેરાની ચરખી ૧ તોલો, મીણુ ૬ તોલા,  
કેમળ સાણ ૨ તોલા, છન્ડિઓ પાવડર ૧  
તોલો, તર્પેન્ટાઇન તેલ ૧૦ તોલા.

પ્રથમ ચરખી અને મીણુ પીગળાવી,  
તેમાં સાણની કાતરણ મેળવો. તે ઓગળી  
જન્ય પછી તેમાં છન્ડિઓ પાવડર મેળવો છેવટે  
તર્પેન્ટાઇન તેલ મેળવો અને એકરસ કરો.

## બુલામ-ભુકી

૧-પીળા દરડેની છાવ ૧ તોયો, વરિ-  
યાળી ૨ તોયો, ખાડ ૨ તોયો

દરડે છાલ અને વરિયાળીને સદજ શેષ,  
ખારીક વાટી લો. ખાડને વાગી, તેય મેગવો

માત્રા બે ફામ ભુકી, સદજ પાણી સાથે

૨- પીળા દરડે ૧ તોયો, સોના મજી  
૧ તોયો, કાણુ નમક ૧ તોયો, મુઠે ૧ તોયો

બધાને વાગી, શીશીમા ભરી રાખો

માત્રા અર્ધો તોયો ભુકી, સદજ  
પાણી સાથે

## ધતુરાનું ધી

ધતુરાના બીજ ૨૦ તોના, ગાયનું ફૂમ  
૫ રતબ, પાણી ૧ રતબ

પ્રથમ ફૂમના ધતુરાના બીજ નાખી,  
એક વેગા બેસ આપી, પછી પાણી ઉમેરી  
અહિં લગી ઉકાળો કે નહુ પાણી બગી મા  
ઉડી જાય મજી તેમાથી ધતુરાના બીજ કાઢી  
લઈ, સદજ દર્દો મેગવી, એ ફૂમનું દર્દો  
જમાવી ને. પછી તેનુ માખણ કાઢી, બી  
નનાવો

માત્રા ૧ થી ૧૦ મીપા ધી, દરેક  
સવારે નાસ્તા પહેલા હવના મા યોગ્ય અનુ  
પાનની સાથે

શાયદો નાતાકતી દુર કરી, તાકત અર્પે છે

## નકલી આંદી

તાજુ ૩ તોલા, નિકલ ૭ તોલા, જસત  
૬ તોના, આદી ૧ તોયો, વોખડનો વહેર  
૬ તોલા

બધાને મેગવી, પીગાવો ઝેથી એક  
નરી-આદી જેવી ધાતુ બનશે

## પાથર-સિમિન્ડ

૧ નાસ્ટર ઓફ પેરિસ ખપ પુરતા પ્રમાણમા

લઈ, તેવજ પાણી મેગવી, ઘાડી લાઈ જનાવો  
અને પછી તે વડે પથર સાવી લો

## રોગ માટે ગોળીઓ

કપુર ૧ તોયો, કાથો ૧ તોયો, પાણી સદજ

કપુર અને કાથાને ખરલમા વાગી સદજ

પાણી રેડી, માવો બનાવો અને પછી ચણા  
જેવડી ગોળીઓ બનાવી લો

માત્રા દર ત્રણ ત્રણ કલાકે અડેક ગોળી

## પેન્સિલ-રખર

ઈન્ડિયા રખર અને તર્પેન્ટાઇન તેવ ખપ  
પુરતા પ્રમાણમા

તર્પેન્ટાઇન તેવ ગરમ કરી, તેમા ખપ  
પુરતો ઈન્ડિયા રખર મેગરી એકજથ થયે,  
શમે તે આકારના પીનામા ભરી લો

## ફર્શ-રંગ

પરમેનેટ ઓફ પોટાશ અને ગરમ પાણી

ખપ પુરત

ગરમ પાણીમા ખપ પુરતા પ્રમા  
ણમા-૨ંગ જેટનો ઝોઠો ધણો થેરા  
દબકો નેષતો હોય તેટલા પ્રમાણમા-૫૨-  
મેનેટ ઓફ પોટાશ ઝાગળાવો લઈ, પછી  
તે મેળવણી ફર્શ પર બે ત્રણ વાર લગાડી  
લો ઉઠા ૨ંગ થઈ જશે

## ફિનાકસ-કાગળ

આ મગફળી અને માસ ૫ ગલદી  
ખરાજ થાય એવા પદાર્થો પેક કરના માટે  
વપરાય છે

ફિનાકસ ઓસિડ ૧૨૩ તોલા, કાર્બોલિક  
૫ તોલા, પેરેફિન ૧૨૩ તોલા;

પ્રથમ ફિનાકસ ઓસિડને મધ્યમ આગે  
પીગાવી લઈ, તેમા કાર્બોલિક ઓસિડ અને  
૫ થી જુદું પીગાવી ૨ એક પેરેફિન ઉમેરી

ખુબ મેળવી, છાલકા ટૂંમાં દારી લો પછી  
જેવા બેઠાએ તેના કાગળ લઈ, એ નકકર  
મેળવણીની ઉાર કાગળ મુકી, ગરમ અસરની  
ઝડપથી ફેરી પો, જેને પરિણામે નકકર મેળ  
વણી સદજ ખીગળી, તેનું મિશ્રણ કાગળને  
ચોળી જશે. બસ, હવે એ ધિનાઈત કાગળ  
તૈયાર છે.

■

### બકવાસનો ઇલાજ

તાવમાં દર્દી બકવાટ કરતો હોય, તેને  
થાક લાગતી હોય અને ઉધ ન આવતી  
હોય તો નીચની દવાઓ આપવી

(૧) કપુર ૩ ગ્રેન, કર્ણુરી ૩ ગ્રેન, મધ સદજ  
બેઠેને લાગી, મધમા મેળવી, દર્દીની  
છત્ર પર મુકો

(૨) કપુર ૩ ગ્રેન, લીંગ ૩ ગ્રેન  
બેઠેને લાગી, પાણી સાથે ચોળી બનાવી  
લો અને ચુતી વેળા એક ચોળી આપો

■

### મગા અને લગાંદગનો ઇલાજ

મગા અને લગાંદગ જેવી મુઝા નિમારી-  
ઓનો આ સૌથી સારો ઇલાજ, લાળા વક્ર  
લાગી જતી રખાય તો, મનમાનતો કાપદો  
કરી દે

દુષ્ક્રમ કિંના અસાક્ષીના ધી ભૂકી દરેક  
સવાર સાજ, મે વેળા, અકેક ગાસા જેટલી  
પાણી સાથે કાનો જરી

■

### મુન્ટી તાવનો ઇલાજ

એકાતરીઓ, તરીઓ કે ચોથીયા તાવ  
આવતો હોય તો સાગડીની જડ અપકારી  
કરી, તાવ આવવાના કમવના બે કતાક  
આગમય, મર્દના જમણા અને ઓના ડાબા  
દામ પર બાંધી દો કડેવ પ છે કે, એથી તાવ  
આવતો અટકે કે

■

### મેન્થોફેસ

અમેરીકાની પેટન્ટ દવા છે દર્દ વરમ  
વ દુર કરનાર પેનબામ જેવી

મેથિલ મેલિસિનેટ ૫ ટકા, મેન્થોલ ૧૦  
ટકા, મુકનિપ્ટોન ૨૩ ટકા, ઓઇન ફેલુપુટ  
૨૩ ટકા, વ્હાઇટ બીઝવેક્સ (White  
Beeswax) ૧૭૩ ટકા, લેનોલિન ૧૭૩  
ટકા

નિયમસર પેનબામ બનાવી લો.

■

### મોદાની ગાંઠીનો ઇલાજ

જોરાક લીધા પછી દરેક વેળા થોડીક  
બાવળની પત્તીઓ મોદામા લાઇ, ખુબ ચારી,  
તેનો રસ એકઠો થતા, થુકી નાખવો. એમ  
કરવાથી બે ત્રણ દિનમાં મોદની બધી  
ગરબી નાશુદ મધ જશે

■

### રોઝ રોચેટ (Rose Sachet)

મુલાખ-કુલની બુકી જે રતબ, જોરીસ  
પાવડર જે રતબ, પથામિના પાદડાની બુકી  
૮ દામ, સદલતો વહેર ૨ આંસ, ઓઇલ રોઝ  
જિરે ૧૫મ ૧૫ ડીપા, ઓટો રોઝ ૧૦ ડીપા,  
એકસ્ટ્રાક્ટ સિલ્વ ૨ દામ

પહેની ચારે બુકીઓને વઘવાળ બનાવી  
લાઇ, પછી તેમા બાકીનો દવાઓ મેળવી, ખુબ  
મિશ્ર કરી લો

જેટલી વધુ બારીક બુકીઓ થશે, તેમનો  
વધુ ઉઠા માપ બનશે

■

### મોઝા માટે મલમ

ગાનુ ઘી ૨ તોમા, સંસનુ નેન ૩ તોનો  
ગાવના ધોને ૧૦૦ વાર પાણીથી ધોઈ,  
વઝન કરી, તેમા સદલતુ તેજ મેળવો  
દરેક પ્રકારના મોઝા પર આ મલમ  
ઉપયોગી છે

■

## ૩ ત્રણ રૂપિયાની કિંમતનું વિવિધ હુન્નરોથી ભરપૂર પુસ્તક મફત લેટ મેળવો !

‘નફાકારક હુન્નરો’ ભાગ ત્રીજામાં છાપવા માટે લેખો અને પ્રયોગો લખી મોકલો.  
વેપાર, રોજગાર કારીગરી અને સામ્રાજ્યના પૈસા કમાવાની નજરે વ્યવહાર લેખો.  
હુન્નર, ઉદ્યોગ, વેપાર, વૈદક અને ધરમથુ ઉપયોગની વસ્તુઓ બનાવવાની સાચી  
માહિતીના પ્રમાણુસર પ્રયોગો.

ફળઝાડો, કિમતી ઝાડો અને પાકોના વાવેતરો વિશે ઉપજ ખર્ચના આકાંક્ષાઓ  
સાથે અનુભવસિદ્ધ લેખો.

કિમતી, ઉપયોગી અને મુશ્કેલી વનરૂપિઓના તેના અત્યંત અર્ક સાથે,  
સરકા, સુકરખી શરમત, મુરખા, ચમ્પી, અથાણા વિગેરે ઉત્પાદોગી વસ્તુઓ બનાવ-  
વાની સાચી માહિતીના પ્રમાણુસર વિગતવાર લેખો.

થોડી કિંમતના નાનાં હાથેયે થોડી ચલતા કિંમતોની જાણવાજોગ સંપૂર્ણ મહિતી  
તમેજો લખી મોકલેલા એક પછી લેખ કે પ્રયોગ આ પુસ્તકમાં છાપાશે તો  
તેની એક નકલ તમને વૈર જોડા મફત લેટ મળશે વધુ નકલો જોઈતી હશે તો  
થોડી કિંમતે વેચાતી મળશે ટપાલ ખર્ચ જુદું.

તે ઉપતાત તે લેખકને આ પુસ્તકમાં હુકી જાહેર ખર્ચર છાપાની હશે તો  
મફત છપાશે !

આ પુસ્તકમાં તમારી જાહેર ખર્ચર છાપાની વેપાર વધારો.

નવરચાયક શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા, પૌરુષ સીલગરા,  
(અ. જા. - ૩૪૭)

## ૫૦ વર્ષની અનુભૂત ઔષધો

### સુધાસિંધુ

કફ, ખાંસી, દમ, કોલેરા શળ,  
સ અલ્સી, પેટ દર્દ વગેરેની નિના  
અનુપાનની દવા.

કી. ૮ આના

### દદુગજ કેસરી

દરેક જાતની દરાજને જલન અને  
ત્રાસ વગર જ કલાકમાં નાશ કરનારી  
એક માત્ર દવા.

કી. ૪ આના

ખાલસુધા:—દુબળા, પાતલા બાળકોને રજ પુષ્ટ બનાવનારી સ્વાદિષ્ટ દવા

કી. ૧૨ આના

સુખસંચારક કંપની લી., મથુરા

૧

આદિરાત કરવી એ વેપારની મુખ્ય ગુરુચિંતા છે. આદિરાત કર્યા પછર કોઇ પણ વેપાર ચાલી સકતો નથી.

સદીઓ પહેલાંની વાત છે આદિરાત કરવાનું એક વિચિત્ર રૂપ અકસ્માતિક ગોધાયું. ખરામે ચહેલું વઢાણુ ડુપ્પી ગયું, અને વઢાણુનીને નિગધાર એક ખડકને આસરે મધ્ય દર્યામાં મુકા ગયું.

વઢાણુની નિરાધાર હતો, જયવાની આશા દેખાતી ન હતી છતાં, આશા અમર છે, એ ન ભૂલ્યો પોતાના કાટેલા કમીસને એક સાકરાના ટેકે ખડક ઉપર ધગની જેમ ઉભો રાખ્યો, જેથી દુરથી આવતા જતા વઢાણુ એ જોઇ આ તરફ મઢઢે આવી પહેાએ.

સમયને જતા વાર નથી લાગતી કાશી વકત વીતી ગયો પણ કમનસીમે કોઇ પણ વઢાણુ તે તરફ આવી ન ચડયું. વઢાણુની તનન લાચાર બન્યો એને લાગ્યું કે મનત નહિક છે.

જનાવ તે દિગ્મત ન લાગ્યો. ધગને બીજી બાજુએ ઉભી રાખી પોતાનું કાગ્ય દવે શું કરે છે, તેની આતુર ચરમે વાટ જોવા લાગ્યો.

અતે એની આશા ફરી દુરથી જતા વઢાણુ આ ધગ જોઇ, સકટમાં આવી પડેલ વઢાણુનીને જયાવતા તે એ તરફ આવી પહેાચ્યું અને તેને પોતાના વઢાણુમાં લઇ ગયું.

આ છે, આદિર ખજરની પદ્ધતિની અકસ્માતિક ગોથ.

પણ, ધાની દો કે, વઢાણુની દિગ્મત દારી ગયો દોન અને ધગ બીજી બાજુએ

ઠિરાઠી ન હોન તો શું થાત? એક કીમતી ઝિન્કી વ્ધર્થ વેડાઇજન જાત

એજ દાલત વેપારની છે આદિરાત કરવા છતાં વેપાર ચિકરો ન હોય તોયે નિગરા ચલું ન જોઇએ, બધકે વઢાણુનીને લાખ્યો લઇ, ફરીથી મુગ લુગસાભેર આદિરાત કરવા આદિર પડ્યું જોઇએ.

૨

કેટલીક વેળા મુખ્ય આદિગત કરવા છતાં વેપાર વધતો નથી, માવ વેચાતો નથી અને ઉટ્ટી પુછ વપરાઇ જાય છે.

અથવા વેપારીઓ એ માટે આદિર ખજરને દોષિત માને છે. આદિર ખજરથી મિનકુત લાભ ધનો નથી, જલકે દાની થાય છે, એમ માની બેમે છે.

ખરું જોના એ તેમની પોતાની ભૂલ છે પોતાની ભૂલ માટે બીજાને દોષ દેવો, એ કપાનો ન્યાય.

આદિર ખજરો નિષ્ફળ નીવડનાનું કામુ એકજ છે અને તે આદિગતની ખોરી રીત.

આદિરાત રૂગવંતી જાને એ માટે કેટલાક નિયમો પાળવા ગુરૂરી છે:—(૧) આદિર ખજર એવી હોવી જોઇએ, કે જેથી તે પ્યાન આકર્ષે. (૨) ગિગાસા ઉત્પલ કરી પુરેપુરી વાવવા ઝેરે તથા (૩) નિષાસ પવદા કરાવે.

એ તજુ તો મુખ્ય નિયમો છે દરેક નિયમ કેટલાક પેદા વિભાગોમાં પણ વહેંચાઇ જાય છે —

આદિગત પ્યાન આકર્ષે એનો મુખ્ય આધાર (૧) આકર્ષક ગોઠવણી, (૨) ગિગાસા ઉરેરતું મધાણું તથા (૩) તેના સચિત દોવા ઉપર છે.

[ ୭୦ ]

માનો પા ન માનો, બિટિશ સામ્રાજ્યમાં સર્વથી મહાન અનેક-વિભાગી દુકાન પાટ-નગર લંડનમાં નથી, કેનેડામાં છે. તે દુકાનનો માલિક મી. રીમથી ઇંદન છે, અને તેની દુકાનો ટોરોન્ટો અને વિનિપેગ શહેરોમાં છે.

તેની એ દુકાનોમાં વીસ હજાર માણસો કામ કરે છે ટોરોન્ટો ખાતેની તેની દુકાનની મમારોનોએ બાસેડ એકર ઝમીન મેળી છે. તેની દુકાનોના દરેક કાપરેક્ટરો અને મેનેજરો દુકાનમાંજ સામાન્ય નવકરીએ કામ શરૂ કરી, ઉંચી પદ્ધતિએ પહોંચ્યા છે.

### ઇન્દનના નિદ્ધાંત

ઇંદન અસહ્યરમાં જન્મ્યા અને ત્યાંજ ઉછર્યા હોય. ૧૮૬૯ ના સાલમાં તેણે પહેલ વહેતો વેપાર શરૂ કર્યો. તેની દુકાન એ કે ન્હાનકડી હતી, છતાં થીજી દુકાનોથી જુદા પ્રકારની હતી તેણે વેપારની શરૂઆતમાંજ માર કાપદાઓ મુકરૂર કર્યા હતા, અને એ કાપદાઓને તે હંમેશ વળગી રહેતો હતો:

- (૧) માદકને સંતોષ ન મળે તો પૈસા પાછા
- (૨) શેકડેથીજ વેપાર અને એકજ લાવ
- (૩) કોઈને કશુંજ ખરીદ્યા કર્જ પાડતી નહિ
- (૪) દરેક માલની સાચે સાચી રિગતે આપવી.

આ કાપદાઓ આજના વેપારની દ્રષ્ટિએ મદામારત સુધારો તો નજ લેખી સકાય, પરંતુ ૧૮૬૯ ના સાલની વેપારી નીતિ રીતિ મુજબ એ મદામારત સુધારાજી હતા.

### વૃદ્ધ ન બોસો

માદકને હમવા પ્રત્યે ઇંદનને એટલો જીજ્ઞાસુ તિરસ્કાર દતો કે એક દિવસ તેની દુકાનમાં એક નવકરે અમુક કપડાંને બિનજીંવણું, તો તુરંતજ એજ વસ્તુ પડી માદકને

સંબોધીને કહ્યું કે: “ના, એ બિનજીંવણું નથી. એમાં અધું જિન અને અધું સુતર છે.”

તેની દુકાનમાં કાંઈને પણ જુકું બોલવાની પરવાનગી ન હતી. તે જાણતો હતો કે બુદ્ધિમાના પાયા પર સફળ વેપાર રચી નહિ સકાય. દુકાનની ઝાદિર ખજારો લખનારને પણ માલ તપાસી જોયા વિના ઝાદિર ખજાર લખવાની તેણે મનાઈ કરી હતી. માવની સામ્રજ, પ્રકાર, બનાવટ, રંગ, દામ વગેરે તદ્દન સાચી વિગતોજ લખવાની તે હંમેશ તાકીદ કરતો. તેની ઝાદિર ખજારોમાં માલની ખુશીઓ વધુવામાં કદી અતિરેકિત કરવામાં આવતી નથી.

### ખરી પાત કહે:

તેણે પોતાની દુકાનમાં માલ કેવા પ્રકારનો છે, એ ખરી રીતે જાણવા માટે એક શોધ-બોજ કરનારો વિભાગ મુકા બોલ્યો છે. એમાં અનેક રીતે ટેસ્ટ કરી તે માનને તપાસતો. પાકા રંગની તે પોતે પણ પરિક્ષા કરી જોતો. એ તેને માત્રમ પડતું કે રંગ પાકો નથી, તો તે તુરંતજ તે માનના તમામ લેખક જદથી નાખતો. કપડામાં બિન અને સૂત રંગો કેટલો જાય છે, એની તે પોતેજ પરિક્ષા કરી અધું નકરી કર્યા પછીજ માદકને વેચતો.

તે હંમેશ કહેતો કે દરેકને ન્યાય મળે એની રીતે કામ કરો. “આપણે જેમને વેચીએ છીએ, આપણે જેમના કનેથી ખરીદીએ છીએ અને આપણા ત્યાં જોઓ કામ કરે છે, તે બધાને ન્યાય મળવોજ જોઈએ.” એમ તે વારંવાર કહેતો.

### પ્રમાણિકતા

એક વાર તેને ત્યાં ઓરડામાં વળગાડ્યા માટેના એક વોલ પેપરનો ઓર્ડર આવ્યો.

# તમને કઈ ચીજ જોઈએ છે ?

આ ચીજો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીજ અસલી  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથાબંધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- |                                                               |                 |
|---------------------------------------------------------------|-----------------|
| — યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીબુટીએ |                 |
| — અનેક ચાટણો જેવા કે:—છતરીફલ, જવારિશ, ખમીરહ, યાકુતી વિગેરે    |                 |
| — પાક (હલવા),                                                 | — દિક્કી,       |
| — ગાળી                                                        | — મુરખા,        |
| — ચુર્ણ,                                                      | — શરબત,         |
| — અર્ક,                                                       | — ભરમ           |
| — મુરમા                                                       | — અસર,          |
| — દંતમંજન                                                     | — સાબુ,         |
| — તેલ,                                                        | — કસ્તૂરી,      |
| — કેસર,                                                       | — અગર,          |
| — બરાસ કપુર,                                                  | — લોશન,         |
| — મલમ                                                         | — સિલાણત,       |
| — આખા ને પુરેલા સ્વેદાત,                                      | — અંબર,         |
| — સાના ચાંદીના વસ્ત્ર,                                        | — ગ્રામ્યાઇ,    |
| — દરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા                                    | — રંગદાર મહેંદી |

મળવાનું ઠેકાણું:—દવાખાના સુધને રિ

રાની તાલાબ, સુરત.



માગે એકથી દેવાયા પરંતુ કેટલાક દિવસ  
પછી અગર પછી કે એકલાએના કામોએ એકી  
કોમલ ॥ દુનકા દત્ત દુને તુલજ પોતાના  
માણુએ એકદવા આદકની મઆશી માગામા  
આવી નયકરોએ આદકના ધરની દિગમે  
હિરથી દલકા કામે એકેડી નાખ્યા અને  
ભારે કામે એકી ॥ ખર્ચે એકી દેવાયા  
કહેવાની ઝડ નથી કે વોત પેપરોની કોમલ  
કરના અનેક ગમે બધુ ખર્ચ વેહેવા પડે,  
પરંતુ હદને તેની ખિતકુલજ દરકાર નહિ  
કરતા પોતાના માયદાનુ પાલન કને, પોતાના  
અદકને સતોડ આપે.

विशाख प्रवृत्तियो।

તેની કુલાનગા એક સોટન વિભાગ પણ છે, જેમાં દરરોજ પામ્ય દારૂ મળે છે. ખોરાક મેં છે

પેર ૨૪ માર્ચને વેપાર કરવાનો વિભાગ  
૬૨ વર્ષે ૧૦૦ પાનાનું ફેટનોગ્રાફ આદેશ  
ઉપર મોજાને ૩

દુઃખનોમા લેખવાનો માત્ર બનાવના  
 મારે મનના પોતાના અને કારખાનાએ  
 પશુ છે તપાસે રહતો અમુક માથ પારો-  
 વામા તકનીક નહતી તરારે તેને માત્ર બનાવવાનું  
 કારખાનું પે તેજ બનાવી લેતો

તે માન રાખેથી જ વેચે છે મદકોને  
ઉદાર માણ વેચવાને બદલે તે પોતાની  
દુકાન સાથે એક સેવિંગ બેન્ક વિભાગ  
ચલાવે છે, જેમાં મદકો પોતાના પૈસા જમા  
રાખી શકે છે એ પૈસા ઉદાર તે પાછા દર  
સેબે વ્યાજ આપે છે અને જે મદકોના એ  
સેવિંગ બેન્કમાં ખાતા હોય છે, તેમને  
તેમના ખાતાઓની જમીનને પૈસા વધાર મળ  
મળી શકે છે

અચલકાંડ અંક ૧

‘वे ॥२ भाट तेजु अदार भाषुये नु ॥३

સવાહજાર મંડળ રચાયું છે. આ મંડ-  
ળના સભ્યોની સુદૃઢી રિભાગોના મેનેજરો કરે  
છે સવાહજાર મંડળ વર્ષા બે વાર મળે  
કે, અને વેપાર સ્પર્ધા સનાહ આપે છે.  
તેની સનાહ ઉપર કાયરેક્ટરો નિયાર કરે છે  
અને તેમને ચોગ્ગ લાગે ત્યારે અમલ કરે છે

હટનનો એક નિયમ એ છે કે વેપારનો  
 વહીવટ એમ્પ્લયુ ન રહે, પરંતુ દરેક નાના  
 મોટા અધિકારીઓને વેપાર સંબંધી મુશ્કેલી  
 કરવાની તેણે પરી સત્તા આપેલી છે

આજે એ પેઢી ધિગત સામાન્યમાં  
સર્વથી મુદાન અનેક વિભાગી પેઢી છે  
એના આપકે અમુક નિયમો મમલ કરી  
તેનું મમલુન પાદન કર્યાથી એતી એવી શાખ  
અથાઈ છે કે તેના પ્રતાપે એ પેઢી આજે  
પોતાના લાખો આદરેનો વિશ્વાસ છતી  
સજી છે અને એજ એતી સફળતાની ચાવી  
પણ છે

આંખો-ની-નેમત

ખાત્રીરાણે ચોખ્ખો માત, એટલે સાચા  
જમરાઇ મોતીનો બનાવે ન મુરખો વાપરે  
ચે કસ કાપડો કરે છે

મોહમ્મદ હાજી આલમખાન વડાજીવાલા  
 કે પદનારખા મોહમ્મદ, વતનમતગર  
 (મીઠીઆવાડ)

બેઝિક ઈંગ્લિશ [ ૩ માસમા  
ખતે શાખા ]

ਸ਼ਾਇਨਾ ਪੁਸਤਕੇ      ਥੀ ਪੀ ਆਯ' ਦਵਿਤ

પરિચેદ મે, ૩૧ ૩-૬-૦

જા-તે મેઢ ૩૧ ૩-૭-૦

[ જાને સોઢ સાથે રૂ. ૬ ]

: બેચિક ઇન્સિગ કસામ-લાલી, (પાટિ)

## ઉદ્દ અંગ્રેજી પુસ્તકો

ઉદ્દ-અંગ્રેજી કિતાબો માટે હવે આપને ખીન ધલાકાના બુકસેનરોને લખવાનું રહેશે નહિ નીચે વખેલા અને તે સિવાયના ખીન અનેક પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી મળી સકે છે

مراں حکمر (عکسی چھپائی)

Rs 3-0-0 عمده کاغذ

Rs 3-8-0 بانک درا (اقبال)

Rs 3-8-0 ارمغان حصار (ادبال)

Rs 7-0-0 میرات مصطفیٰ

Meaning of the Glorious Quran

(M M Pickthall) in 2 Vols 24-0-0

The Poet of East Iqbal 4-0-0

The Industry Year book & Directory 1937 3-0-0

Practical Metal Casting 1-8-0

Preparing Crops for the Market 1-8-0

Manufacture of Rubber Coods 1-8-0

Indian Tobacco & Its Preparations 1-8-0

Independent Careers for the Young 1-8-0

Pharmaceutical Preparations 1-8-0

Disinfectants & Antiseptics 1-8-0

Chemical Industries of India 1-8-0

Manufacture of Catechu 1-8-0

Vegetable Oil Industry 1-8-0

Clerks Manual 1-0-0

અમદાવદ ટપાલ અર્થ શુદ્ધ

કમર એડિસ, સોદાગરવાડા-સુરત.

## MOSQUITO SPRAY

Why pay high prices for such preparations when you can make them for very small cost? We supply guaranteed formulas which will enable you to make products similar to wellknown European makes

Price Re One only

The Qamar Office, SURAT.

## ‘કમર’ની ફાઇલો

વાઈ શ્લેનું મળતી નથી

વાઈ બીલું "

વાઈ નીલું "

વાઈ મોથું ૩ ૨-૮-૦

વાઈ પાયમું ૨ ૨-૮-૦

વાઈ છડું ૨ ૩-૮-૦

વાઈ સાતમું ૨ ૩-૮-૦

વાઈ આઠમું ૧૨ ૩-૮-૦

વાઈ નવમું ૨ ૩-૮-૦

વાઈ દશમું ૧ ૩-૮-૦

\* દરેકનું પોસ્ટેજ શુદ્ધ.

\* થોડીકજ પ્રતો બાકી છે

\* જવહરી કરો-તરત મંગાવો

લખો —

મેનેજર-કમર એડિસ, સુરત.

## ખાલસખા

[ખાળકોનું માસિક]

તરી હિ મતલાલ શુ. શાહ

‘ખાલસખા’ એકવી વાતો કે મપગોળા

રજુ નથી કરતું, પણ ખાળકોને ઉપયોગી સર

વિષયો સિદ્ધાન્તની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે

એનો દરેક અંક ખાલસાલિખના સિધ્ધહરત

લેખકોના ચેમોથી લરેવો હોય છે

શુનથી નીચું વર્ષ આ વરસના આઠકોને

૮૨-૩ ખાલસ અંકો અને બે પુસ્તકોના લાલ

મળે

તાકોદે ગ્રાહક થઇ જાઓ

વાર્ષિક લવાકમ

દેશમાં રૂ ૩, પરદેશ રૂ ૪, (સિ ૧)

લખો — ‘ખાલસખા’ કાર્યાલય: અમદાવાદ.

હુતસ પ્યાર ફગ ફગપનીયે પોતાના  
રતાફને મોકલેવા શિક્ષણ-પત્રોમા નીચવા  
મુદ્દાઓ પર ખાસ બાર મુકયે છે -

૧. એ વાત કદી ભુલતા નહિ કે, એક આહક માટે ખીજી દુકાન શોધી લેવી યજ્ઞ સહેલી છે, પણ તમારે માટે એક નવો આહક મેળવવો ધણોજ સરિકવ.

૨, આદકો સાથે એવી રીતે વર્તે કે  
નેમને હાથે કે, તેઓ તમારે ત્યાં આપવા તે  
ખદશ તમે ખુશ છો.

૩, આદતને યુ જોઈએ છે, તે પહેલા  
જરામર સમજી લઈ, પડીજ માલ બતાવો.

૪. માલના ખરીદ-વેચાણમાં કીમત મોખરેની અમલદારી ચીઝ નથી, માલની કિંમતમાં અને વાજખી કીમત એ જે ખાસ ચીઝ છે.

૫, માનતા જુના જુદા નમુના આલકને  
દેખાડી, તેની ઇચ્છા પ્રમાણે પસંદગી કરવા દો.

૬. તમારો વેપાર વધારવા માટે મેં દરતા ખાસ છે એક તો, જે પકિતનો માલ મારો હોય તેના કરતા સદૃશ વધુ ઉચ્ચ પકિતનો માલ વેચીનેય તમે વેપાર વધારી શકો છો અને ખીણું, સંગ્રહિત માલ વેચીનેય

૭, પેટ્રુ-દ દવાઓને નિવરણારી ઠાઠો  
નર્દિ તેો થોગ્ગ માન વ્યાપજો

૧૮, યાદ રાખો કે આદર્શો મોટા ભાગે  
અથવા હોય છે કે નેઓ. દુકાને ચલતી વેળા  
જોકે રૂપિયો ખર્ચવાનો ઇરાદો રાખના હોય  
પણ તમે તેમને કુનદપૂર્વક જાણી લો તો  
તેઓ વિના અચકાપે કે ૧-૪-૦ કે ૩  
૧-૮-૦ પણ ખર્ચી શકે છે તેથી તમારી  
કાદને કામે લાગાવી, સુધુ વેચાર કરના કાચિય  
કરી નેમો

૪૯. આદિકોના નામ (અને બની સકે તો શિરનામાય) નાણી હો. અતે તેઓ ક્યો માલ હરકમેશ યા નિયમિતપણે ખરીદે છે, તેય યાદ રાખો.

૧૦, અને સાથી છેવટે જ્યાં આદરે  
તમારી દુઃખવધી ઉતરી જવા લાગે કે તેમના  
આભાર માને।

સફળતાની બે ચાવીઓ

‘ખુશામિઝાઝીપણું’ અને નિયમિતપણું  
 દિ-દના જળણુંતા ઉદ્યોગપતિ અને  
 દિવેરીપૂર્વક લાખોની સખાવત કરનાર પારસી  
 નામદાર સર તેજ વાઙિયાની ધંપાદારી કાઠિ-  
 હિના ૫૦ વર્ષ તાજેતરમાં પુરા થયા છે તેથી  
 પોતાની સકળતાના કારણે ધ્યાનમાં રહે છે

જો તમે તમારી હાલત સુધારવા માહતા  
હો તો મુશમિગ્રાપીપણું કેળવો. એ મુજબ,  
તમને તમારા અંતિમ ધેય સગી સહ જશે  
અંતપૂર્વક શ્રીરજ્જ શાએ રહના બાદતા  
રહેવાથી કચું નહિ વળે તમે પોતાની  
ખરી જાતને ઠાકવાને પ્રવાસન કરશો, તમાર  
ભાવિ ખુદ તમારી જાત અને તમારા ધરા-  
દાએ પરજ અવનમે છે નિષમિત રહે.

અને, એ યાદ કરવામા આવે કે  
જ્ઞાતી પ૦ વર્ષ ૧૦ સર તેસે એક મિલમા  
ચિખાઈ તગીકે ૫૫ મુશી ધંધાદારી મિન્દ  
ગાના આરંભ કર્યો હતો, તે તેમની સવા-  
હરી ઉપયોગિતા એકદમ સ્પષ્ટ થઈ ગય છે.

વેથપાના છે

कमरमा छपायना अकार अकारना १००  
 यी १२५ न्नेडा न्नाना ग्हेडा अिअसेडा  
 छुट्ट या न्नायान ध लोडमा. विगतो भाटे  
 लणो - कमर ओाडिस - अरु

# નીચેનાં પુસ્તકો ઓછી કિંમતે દિવાળી મુખી મળે છે.

(સિવકમા દશે ત્રી મુખી આ નકલ  
મોકલનારને મળશે)

|                                |      |
|--------------------------------|------|
| ૪-૮ લોપા ભાગ ૧ થી ૪            | ૩-૧૦ |
| ૨-૦ રસદર્શનો,                  | ૧-૮  |
| ૨-૮ અજ્ઞાતા                    | ૨-૨  |
| ૨-૮ પરાજય                      | ૨-૨  |
| ૩-૮ રાજમાતા                    | ૨-૧૨ |
| ૧-૪ રસમુખિઓ                    | ૧-૦  |
| ૨-૮ રેખા ચિત્રો                | ૧-૧૪ |
| ૨-૮ ચંદ્રાવ (સર. ૧૧૫)          | ૧-૧૨ |
| ૨-૮ ગુણસંપદ ( )                | ૧-૧૪ |
| ૧-૪ છુટકારો ( )                | ૧-૦  |
| ૦-૮ મિન્દુ ( )                 | ૦-૬  |
| ૧-૪ વેશનમા (મેરાણી)            | ૧-૦  |
| ૧-૪ આનંદ બાદીની (ખ. ૪૬૧)       | ૧-૮  |
| ૪-૦ સરશિક્ષક મામાળ્યભા ૧-૨ ( ) | ૨-૮  |
| ૨-૦ ખાદીમીની રાતો ( )          | ૧-૮  |
| ૨-૩ નાપોત નાથ (વારેખાન)        | ૨-૪  |
| ૮-૮ કીર્તકીન દલેન્દ્ર          | ૨-૦  |
| ૨-૦ બેદી ગામુસ                 | ૧-૮  |
| ૨-૮ મધરાતનો મહેમાન             | ૨-૦  |
| ૨-૦ અજવાળી ૮૮                  | ૧-૧૦ |
| ૩-૦ રેનિકિરણો (ગોશાન)          | ૨-૮  |
| ૨-૮ જાતીન દાનવ છાન             | ૨-૦  |
| ૨-૮ છાન રસમ (મદારમાટે દરદાર)   | ૦-૬  |
| ૦-૧૦ રાસતરંગીણી                | ૦-૭  |
| ૧-૪ તારણદાર                    | ૧-૦  |
| ૦-૮ નરંગી બાળકો                | ૦-૬  |
| ૧-૪ પ્રત સીતા પત્રો            | ૦-૧૦ |
| ૧-૦ પત મિયુ (મરતકીક)           | ૦-૧૧ |
| ૧-૮ સદચરીની મેધમા              | ૧-૨  |
| ૨-૦ જગીજમાન (૧ જ દનાત)         | ૧-૮  |
| ૨-૦ કમાલપાશા પુકાનોત રણદાર     | ૧-૮  |
| ૨-૮-૦ શત્રુ (કાચી)             | ૧-૦  |
| ૨-૮-૦ રસિમ ( )                 | ૧-૦  |
| ૧-૮-૦ જગાલેના ( )              | ૦-૮  |

## જીવનલાલ એન્ડ સન્સ

૧૨૮ પ્રિન્સેમ રોડ, મુ. ૫૬-૨  
પીરમશાહ રોડ, અમદાવાદ.

# જલદી મળાયો થોડીકજ પ્રતો છે પ્રમાણભુત પુસ્તકો રસોધાર તત્ર

માન ૧૮૮૧ના દરે દરેક રોગના નિદાન  
ઓ તેના ઉચારની રીતો બતાવતું આ  
સરળ ગુજરાતી ભાષામાં લખાયેલુ પુસ્તક  
૧૮ આશુતિથી જોવા નગીમવત થયુ છે  
એવ એ ૧ લોકપ્રિયતા ૧ સતત છે એમા  
૩૦૦ દરેક ઓગખ્ખરાની રીત, ૨૦૦૦ સામાન  
ધરગથ્યુ ઓળખો ઉપરાંત ૧૫૦૦ શાસ્ત્રીય  
અ પુર્વેદ દ્વારો બનાવનાની પુરેપુરી વિગતો  
આપી છે ઘ-રેઘ બનાવી સકે એવુ આ  
ઉપદેશ પુસ્તક ૩૩૦ પાના પાકા ૩૫૬નાની  
બાધણી છતા— કીમત ૩.૦ મણુ

## મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર

ઉપના પુસ્તક જેનુજ ઉપયોગી આ  
પુસ્તક પછુ સરળ ગુજરાતીમાં છે અને તેમા  
એનોપેથો કિના અંગ્રેજી ડોક્ટરી-પ્રથમતિ  
જીવન જી. ૧ દરેક ઓગખ્ખ તથા તેનો ઇલાજ  
કરનાની રીતો બ્રિટિશ ફાર્માકોપિયાની મેકડો  
વાઓ બનાવના ૧ માદિની થોડીક આપુર્વે  
દિક બનાવટોની રિગત ઉપરાંત નાયોક્રીમિક  
પદ્ધતિ ૧ માદિની તથા પ્રથમ સાસ્ત્ર પ જે  
કસન થિરેની રામ કિના વનુ આનંદયક  
ચિવેચન આપનામા આપુ છે હેન્ટે મકડો  
પ્રકારની અંગ્રેજી પેટ દવાઓ બનાવવાની  
મોદતી પાયુ છે આમ ૪૭૫ પાનાનુ ૬૫૬૨  
સચિત્ર પુસ્તક છતા કીમત રૂ. ૨-૪૫૦

## નફકોરક હુન્નરો ભાગ ૧-૨

રિવિધ પ્રકારના હુન્નરોના સમૂહો ૫૦૦  
પાના સુદર છતા છતે—

કીમત દરેક ભાગની રૂ. ૨.૦

(દરેકનુ દખાલ ખર્ચ જુદુ)

લખો કમર ઓફિસ સોનાગરા, મુરત.

### ખાલસાગત [દિવાળી અંક]

તત્રીએ જનાળ સોમાસાથ બાવસાર અને દિનેરા કાંઠાર

૫૬ પાનાનો આ ફગદાર અંક સુદર અને રસિક વાતો અને ચિત્રોથી સુમન્ય છે. ચોખ્ખા નકશી વાત કરતો અને 'બુવા માયા બચ્ચાઓને ખુબ ગમત આપશે

### ખાલસામા [દિવાળી અંક]

તત્રી જનાળ દિખતલાલ શાહ, અદ્દમદાળાદ ચોખ્ખા વર્ષનો આ છોડા અંક છે, જે દિવાળી અંક તરીકે પ્રકટ થશે છે બચ્ચાઓને ગમે એવી વિવિધ વાનગીઓ ઉપરાંત સુદર ચિત્રો પણ એમા બધાં પડયા છે

છપાઈ અને ગ્રાહકથી પણ મનદર છે

### હકખાલ [ઈદ અંક]

તત્રી જનાળ મરદમ, રગુન

શુસ્તિમ-નર્માના આ ગુજરાતી મુખ્યપત્રનો ઈદ અંક, આજના કટકટીતર્યા સત્તોગોમાય સારૂ દાન પાવે છે રસિક સાદિય સામગ્રી અને માદિનીપુણે ચિત્રો એ એનું બાકરું છે છપાઈ સારી પણ સુદર છે અંક પાછળ લેવામા આવેલી મિલનત રાફ માટે છે

### બ્યાયામ [રૈખ્ય મહોત્સવ અંક]

તત્રી જનાળ ધો ન નિકાસ, વડોદરા,

બ્યાયામ સબથી પ્રગટ થતા આ મસિકને ૨૫ વર્ષ પુરા થતા, આ ખાસ અંક કાઢવામા આવેલ છે ૭૨ પાનાનું ૩૬ દોષ, બ્યાયામ સબથી અનેક ઉપયોગી લેખો અને ચિત્રોથી આત્યેષત છે

તત્રીને પોતાની લાખી યસરથી કાર્ટીની બદલ મન્યવાદ

### કુંગળી ગુલુનિધાન

લેખક ડોક્ટર ગણપતિસિંહ વર્મા, પ્રકાશક: રસાયન કાર્યાલય સંગરિયા, બિકાનેર, (૬૬ કાઉન ૧૬ પાના ૪૭) કીમત પાંચ આના

ધ્યાત્વ દિવા કુમળીના અનેકાનેક ગુણો દર્શાવતી આ ન્દાની પુસ્તિકા છે એમા કુલ ૮૬ પ્રયોગો દેખાડવામા આવ્યા છે. વેદો વને માટે ઉપયોગી છે સર્પ ડંડા ચિકિત્સા

લેખક ડોક્ટર ગણપતિસિંહ વર્મા, પ્રકાશક: રસાયન કાર્યાલય સંગરિયા, બિકાનેર, (૬૬ ન્દાન પાના ૫૬) કીમત આઠ આના

સર્પ ડંડાના ઉપચાર બતાવતી આ પુસ્તિકાની ઉપયોગિતા સ્પષ્ટ છે

### મીઠાની ચિકિત્સા

લેખક જનાળ મવ મુદમદ અબ્દુલ્લાહ, પ્રકાશક રસાયન કાર્યાલય, સંગરિયા, બિકાનેર, (૬૬ કાઉન ૧૬ પા ૧ ૧૬)

નમક અર્થાત મીઠાના ગુણો દર્શાવતી આ પુસ્તિકામા એના ૪૮ પ્રયોગો આપ્યા છે પ્રયોગો સરળ દોષ, આક્રમણકાર પાત્ર છે

પુસ્તિકાની કીમત છાપેલી નથી

### પરોચિ

અનુમતે ઉપવનુલ ઈસ્લામ મુસ્લિમ પતી-મજાના-કુતિયાણોને 'પ્લેયો રિપોર્ટ' ૧૯૭૬-૪૦ દમજાણ શરૂ થયેલ આ મતીમખાનુ મીઠા મીઠા વિકસી રહ્યું છે

**૪૬ વર્ષની લુની અને જાણીતી**



**બાટલીની દુકાન**

તામને દરેક જાતની બાટલીઓ, બુચ, કેમચુલ વગેરે સરતા લાવે સપ્વાઈ કરશે.

લાવતાવ માટે આવેજ લખો.-  
'મી એલ ઇન્ડિયા એપ્રિલ નાજાઈમ ફાં.  
૧૩/૧૫ K ચક્રા ગ્રીડ સુખઈ ૩

કમરને લગતા વિષયોના પ્રશ્નોના જવાબો અને કમવાર મુદત ૫મટ પાચ છે એકી વેળા વધુમા વધુ ત્રણ પ્રશ્નોનાજ જવાબ મળી સકશે

દપાય દ્વારા ખાતગી જવાબ જોઈએ તો દરેક સવાલ દીઠ પાચ આનાની (ખર્ચા આઠ આના અને પરદેશ નવ પેની) દીકટિયા યા પોરતલ ઓડર ખોડવા [વી પી ના ઓડર સ્વીકારતા નથી]

૨૬૦૩-વિ ઉપનેટા-(૧) પેટન્ટ અને ટ્રેડ માર્ક એજન્ટનું ચિરન મુ આ છે-પી લોન્ડ કમ્પી, હ વેરટન ઇન્ડિયા હાઉસ, સર ફિરોઝશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુમ્બઈ (૨) પેટન્ટ અને ટ્રેડ માર્કની થોડીક માહિતી માટે કમરના ૩૮ અને ૪૨મા અંક જોશો (૩) દવા પોને પેટન્ટ થતી નથી તેનું નામ યા લેખક યા પેટ્રોગ વ રજિસ્ટર કરી સકાય છે આગ એ માટે ટ્રેડ માર્ક એજન્ટને લખશો તો તેઓ ખુબ કરી આપશે

૨૬૨૪-૬ રાસગપુર-(૧) નમુનાનો લેખક મિથોમાફ કરેતા, પારનિરા લગાડેલા લેખક છે તેને એમ્પોરક લેખક કહી સકાય નહિ કારણ કે, તેમાં અતૃપ્તિ યા અદાદો પ્રમુખ ઉપસેનું નથી (૨) સ્ટિચરિક એસિડ અને સ્ટિચરિકન એક જુદી જુદી વીઝો છે [નોંધ 'પેટન્ટ દવાઓ'નો લેખ પહેલાં નકે કુંકમાજ છપાશે]

૨૬૨૫-તા. ના અ હોદ્દા-(૧) નકશા મધ જનાવવાની રીત કમન્ના ૮૮ અને ૮૯મા અકોમા છપાઈ છે, તે જોશો (૨) પીનુ એમે-સ ડી છ ગોરે, મંગલદાસ રોડ, મુમ્બઈ ૨ પાસેથી મગશે

૨૬૨૬-વા ક દગાપા-(૧) જોખે માર્કિટ જેવું કસકતમુ ૫૪ Capital છે (૨) પિત્તળના વાસણો માટેના રેખોનો પ્રયોગ કમરના ૧૧૯મા અંકમા છે તે

જોશો [નોંધ જીને પ્રશ્ન ૨૫૫૫ નથી]

૨૬૨૭-સ સં. ક મથુરા-(૧) રંગો રંગી સાણુ માટે જોઈતા રંગો વ ડી છ ગોરે, મંગલદાસ રોડ, મુમ્બઈ ૨ પાસેથી તથા (૨) સાણુ માટે જોઈતા વ રો ખાટલી-ગોષ્ઠ ૬૫ની, એપોલો સ્ટોટ, મુમ્બઈ ૧ પસેથી મળે છે

૨૬૨૮-સી એમ જી. અદમશાહ-મુલોડોર પાવડર માટે પેરકાદજ પરકમુમરી માટ, કુલતલા સ્ટોટ, કસકતાને લખશો

૨૬૩૦-૨ હે એ જ માધુનગર-(૧) સુરતમા દાલ કોઈ વ્યવસ્થિત પોસ્ટી ફાર્મ નથી (-) "દિલ્લે મુગ્જાના" કિતાબ ઉર્દુ છે (૩) રટોરેજ પેટરી આજ કદવાની દુકાં માંદલી અરસ લેખર્મા આપી છે

૨૬૩૧-નુ કુ દાનુ-ખડી રખગાવવા માટે વધનાતા 'લાઈન'ના જે પાથરની કટ-કાઓ વપરાય છે, તે દિનર્મા જનતી જખાતી નથી જનાવના વિષયે દવે પછી છપાશે

૨૬૩૨-ડો કો દા મદવા-(૧) જોલ તેલ જનાવવાનો પ્રયોગ કમરના ૨૫મા અકમા છપાઈ ગયો છે તે અંક મળેના ન હોઈ અ પ્રયોગ દવે પછી ફરી છપાશે (૨) કોપલ પારનિશનો પ્રયોગ, કમર ના ૪૫ મા અંકમા છપાયો છે (૩) ખોન પાવડર માટેના પ્રવદી કનેમવનો પ્રયોગ દવે પછી છપાશે

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના  
પ્રમાણપત્રો

૧. આ પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના ફળ  
વણી ખાતાએ રાજાઓમા ધનમ અને  
પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર કર્યો છે

૨. આ પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના પુસ્તક-  
કાલય ખાતાએ પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર  
કર્યું છે.

૩. આ પુસ્તક મુંબઈ મહાકાના સર-  
કારી ફળવણી ખાતાએ પ્રાથમિક, અને  
માધ્યમિક સ્કૂલોની વિદ્યાર્થીઓની લાયકે-  
રીઓ માટે મંજૂર કર્યો છે.

૪ આ પુસ્તકની ૨૫ (પચીસ) નકલો  
વડોદરાના પ્રાચ્ય વિદ્યા મંદિરે ઉત્તેજન  
માટે ખરીદી છે.

૫. આ પુસ્તકની ૧૧ (અગીઆર)  
નકલો અમદાવાદની ગુજરાત વર્નાક્યુલર  
સોસાયટીએ ઉત્તેજન માટે ખરીદી છે

૬. આ પુસ્તકના પહેલા ભાગને  
આયુર્ધમાં મળેલ ખીજી ગુજરાત પુસ્તકાલય  
પરિપદે સારા પુસ્તકામા ગણ્યો છે.

૭. આ વર્ષે લુણમા લગભગ ૬૨૭  
હુન્નર ઉદ્યોગ પ્રદર્શનમાથી આ પુસ્તક  
માટે પ્રમાણપત્ર (Certificate) મળ્યું છે

૮. આ પુસ્તકની ઉત્તમતા માટે અનેક  
સુપ્રસિદ્ધ સામયિક પત્રોએ આરામ સારા  
અભિપ્રાયો આપ્યા છે.

વધુ ખાત્રી માટે અભિપ્રાયોની પત્રિકા મફત મંગાવો.

ઘેર બેઠા પૈસા કમાવો  
આજેજ મંગાવો !

કચ્છ વેપારી મંડળના પ્રમુખ  
શ્રી. હુંગરશી ધરમશી સંપતના  
“આમુખ” સાથે

**નકીકારક હુન્નરો**

ભાગ ૧-૨

નિબળાનો અને અનુભવીઓએ લખેલા વિવિધ  
કારોસાપાત્ર હુન્નરોથી ભરપૂર પુસ્તક



૫૨૦ પાના, ઉગ્રા બાડા એરીક કાગળ,  
શાસ્ત્રીય શુદ્ધ સંદર્ભ છપામ અને આકર્ષક

ગે.-અપ છતાં-

દીમત માત્ર ૪ રૂપિયા  
(બી પી ખી. પી દ્યાલ ખર્ચ  
૧૦ આના લુફ)

૧ મંગાવવા માટે લખો —  
મેનેજર, શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા,  
પોસ્ટ સીલુગરા (અંબાર ૬૨૭)

સાહસિક વેપારીઓને ખુશ ખબર !

સુપ્રસિદ્ધ સામયિકોમાં

**સસ્તા ભાવે જાહેર ખબર**

છપાવવા આજેજ લખો:—

મેનેજર, શ્રી. લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા, પોસ્ટ સીલુગરા  
(અંબાર ૬૨૭)

“કુમર” અંકે ૧૨૨ મો

૨૬૩૩-૨. હે એ બ્ર માથુનખર-કેસી-  
ના ખરીદનારા આ છે પ્રખ્યાતિય કોસીન  
સરનાદક કંપની, ૧૧૦-૧૨ ૧ લી મરીન  
લાઇન્સ મરીન મેન્શન, મુબમ્બે, Leicester  
Lowell & Co Ltd, 14-18, Nile  
Street, London N 1. (ઇંગ્લેન્ડ)  
Metal & Casien Products Ltd,  
135, Pitt Street, Sydney (ન્યુ સાઉથ  
વેલ્સ, ઓસ્ટ્રેલિયા)

૨૬૩૪-પી એલ જા. પેરાડેનિયા (૧)  
આપ ચાહો છો તે અર્થમાં પ્રતિનિધીમાં  
વધુ પ્રચાર પામેલા મુજબની સામગ્રી, જેથી  
વાંચના આપને વેદે મળી સકાય તેટલા મુજબ  
પત્રા સિવાય બીજા કાંઈ મહાને જાણુમાં નથી  
બેચક, અમેરીકામાં કેવળ પત્રો એવા  
છે, હાખલા રૂપે ટાઇટલ આફ દર્શિયા  
રેટસમેન વ, જે દેખાતી રીતે પ્રતિનિધીમાં  
ખાસ પત્રા નથી લેવા પ્રતિનિધીમાં બહોળા

કુમરનો ૧૨૩ મો અંકે

પ્રવાહી મોનુ—અંગ્રીજો અને ગ્રીસી  
કામ પર લગાડવામાં આવતા અને દિન-મ  
બહોળા ખપત મરાવતા પણ આજ કાળે  
પરદેશી મંગાવવા પડતા આ પ્રવાહી  
સોનાના રંગની જનાવટ એકે ફીમતી મુખ  
બેદ છે જે કુમર તમને મારત આવશે

માર્ગે મહાન દિવા તકલી માખણ-  
ખરા માખણ જેવાજ નાથી માખણની  
જનાવટ વિશે

અંગ્રીજોના સમુ—જન નવો કોલેક  
કોકુમ—વાવેતર વિશે

ગોરિયમ કાબોનેટ—જનાવવ મામલિની  
પાઉં અને નાન—જનાવટ સંબંધી

કોમિયમનો દોળી—નહિર કુનની  
માલિની

પાળ-તેક—દેર ગોર્લિયા આ આજ  
મય કુમરમાં છપાવવા આસરે ૧૦૦ પ્રમે મો  
છપાવતા બીજા ના પ્રમે મો  
અને બીજું પણ પાઉં



મોટા ઉદ્યોગપતીઓને તેમજ ઉદ્યોગપતી થઈ પૈસા  
 મેળવવા ઇચ્છનાર દરેક વ્યક્તિને 'હુન્નર ઉદ્યોગ  
 અને વ્યાપાર'નું પુસ્તક એકસરખું ઉપયોગી છે.



— આજે જ મંગાવો —  
 ને એમ દર્શાવી કે બુકસેલર્સ અને પબ્લીશર્સ

૨૬૨૩-૨ છે એ જ માધુનમર-કેસી-  
નના ખરીદનારા આ છે પ્રાપ્તિરિપન કેસીન  
સનાદ કમ્પની, ૧૧૦-૧૨ ૨ લી મરીન  
લાઇન્સ મરીન મે સન મુખર, *Leicester  
Lowell & Co Ltd 14-18, Nile  
Street, London N 1 (ઇંગ્લાન્ડ)*  
*Metal & Casien Products Ltd*  
*133, Pitt Street, Sydney (ન્યુ સાઉથ  
વેલ્સ, ઓસ્ટ્રેલિયા)*

૧૬૩૪-થી એલ ગા પેરાડેનિયા (૧)  
આપ આહો છે તે અર્થમાં અમીનદારોમાં  
વધુ પ્રચાર પામેલા મુજરાતી સામયિકો, ખેતી  
વાડીના આગળને વેદે મણી સકાય તેટલા અ  
પના સિનામ ખીજા માછ ન્હાને જલ્દીમાં તથી  
મેશક અમેરીકામાં કેટલાક પચે એકા  
છે હાખયા રૂપે લાઇન્સ એક દર્શના  
રેટરસમેન વ જે દેખાતી રીતે અમીનદારોના  
ખાસ પનો નથી તોય અગી હારોમાં જાહેરા  
પ્રમણમાં વચાય છે ન્યારે કેટલાક રો  
એના છે જે ખાસ અમીનદારોના હોઇ એક  
વતે અશે તેઓમાંજ પ્રચલિત છે એવા  
એકા, ખેના નામ કામ આ છે - *Land  
holders Journal 216 Cornwallis  
Street Calcutta, Planter's Journal,  
Ezra Mansion Calcutta Indian  
Journal of Agricultural Science  
Delhi, Planter's Chronicle, Glen  
cario Connor Algiers*, (૨) અમીન  
દારોને ઉપરોક્ત એકી ચોપડીઓ એકાક  
વળી છાપ છે મુજરાતીના સિદ્ધ મારે  
મદારેન રામચંદ્ર મુખર-અદમતવાદો અને  
અમેરીકા મારે *New Book Co House  
by Road, Bombay* ને સખમે (૩)  
મુજરાત મહીલાવાદના અમીનદારોના શિરનામાં  
મારે શિરનામાં એ વચનુગ્યો કતેથી એવા  
ખાસ શિરનામાં મામમે તો તેઓ મેલી આપને

‘ક્રમર’નો ૧૨૩ મે અંક

પ્રવાહી મોગુ — ૧ મહીઓ અને મીની  
કામ પર લગાડવામાં આવતા અને દિન્દમા  
બહેળી ખપન ધરાવતા વધુ આજ સગી  
પરદેશથી મંગાવવા પડતા આ પ્રવાહી  
સોનાના રમતી બનાવટ એક ક્રીમતી મુખ  
એક છે જે ક્રમર તમને મફત આપશે  
માર્ગેશ્વરન કિવા નકલી માખણુ-  
ખરા માખણુ જેવાજ નકલી માખણુના  
બનાવટ રીતે  
અરીદાનો સભુ—નદન નવો ઉદ્યોગ  
કોકુમ—વાવેતર રિમે  
મોર્ડિયમ કાર્બોનિટ—બનાવવાની માહિતી  
પાઉ અને નાન—બનાવટ સખધી  
હોમિયમનો દોળ—નાદિર ફુનની  
માહિતી  
વાળ-તેવ—દેર જોઈવના આ આગ  
મય ક્રમરમાં છાપમાં આસરે ૧૦૦ પ્રયોગો  
ઉપરાતના ખીજા નવા પ્રયોગો  
અને ખીજા ઘણુ ઘણુ  
આ ખાસ દુન—૧મો દવે પછી દુન  
માજ હપારી  
(૧) ખલુર-મેલા ખલુર-અનો મોગ  
બનાવવા, (૨) છાપના મુ ધધાની મહિતી,  
(૩) જ્વમ બનાવવા પ્રયોગો, (૪) દેવતરી-  
લાલીઓ અનેક મુરખાઓ (૫) દામજન  
દજ વધુ પ્રયોગો (૬) દોડા બનાવવા  
સખધી (૭) રીકવનો દોળ પુરી માહિતી  
(૮) નિયોન નાક-પટવા કેમ બન છે  
(૯) પતરાના બળા બાવન અન ઉદ્યોગ  
(૧૦) પાયક દવાઓ કમળવ મુરખાઓ,  
(૧૧) પુદ બનાવટ અને ઉદ્યોગ (૧૨)  
પુરતમ-ખાધાન ઉદ્યા દુનરૂ, (૧૩) કાપર  
ઓક બનાવ રિમે (૧૪) ખેરિયમ સદાક  
બનાવટ સખધી (૧૫) મુખના પ્રકાર પ્રકારના  
મુખના બનાવટ (૧૬) અર-દુધમે બા  
વરી, ૧૭) રાષ પાવેતર (૧૮) સાખ ઉદ્યોગ  
(૧૯) વનરપતિ બાજ અમલતરી માહિતી

મોટા ઉદ્યોગપતીઓને તેમજ ઉદ્યોગપતી થઈ પૈસા  
 મેળવવા ઇચ્છનાર દરેક વ્યક્તિને 'હુન્નર ઉદ્યોગ  
 અને વ્યાપાર'નું પુસ્તક એકસરખું ઉપયોગી છે.

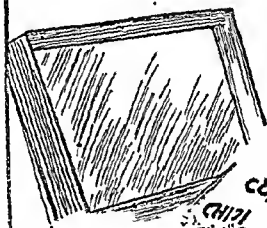


— — — — —  
 એન. એમ. દક્ષીણી & સુસેલસ' અને પંક્તીશક્તિ

# ઘેર બેઠાં પૈસા મેળવી તમારા ભવિષ્ય

૧૧૫ માર્ગદર્શક ચિત્રો  
સહિત ઘેરબેઠાં પૈસા  
મેળવવાનાં ૫૦૦ કિંમતી  
પ્રયોગો આ મુદર ને  
આકર્ષક બોક્સવાળા  
કેમર્સ એન્ડ ઇન્ટરટીન  
ચામે  
હુજાર ઉદ્યોગ અને વ્યાપાર  
(ભાગ ૧-૨-૩ સાથે)  
નાં પુસ્તકમા આપવામાં  
આવેલા છે.

આ પુસ્તક તમારો  
લોગીયો બની તમારે પૈસા  
મેળવવાના અનેક રસ્તા  
બતાવે છે ને તમારે ત્યા  
પૈસાની ટંકશાળ પડે તેવી  
અનેક સોનેરી નકો આપે  
છે. પૈસા મેળવવાના આ  
અમૂલ્ય પુસ્તકનો લાભ  
ઉઠાવો.



આ  
ભાગ  
૧-૨-૩

કિંમત ફક્ત દસ રૂ. વી.પી. ખર્ચ ભાર આના  
— રૂપિયા પોણા અગીયારનું મનીઓ  
... .. આ



એ ન. એ મ

# તથા કારકિર્દીને ઉજવણ બનાવો



તમારી આસપાસ પડેલા પૈસાને મેળવવા માટેની અખૂટ સામગ્રી આ સુંદર લોકસવાળા પુસ્તકમાં જારી પડી છે-તેનો જોડોજોડો પ્રયોગ સામાન્ય માણસથી માંડીને મોટામાં મોટા ઉદ્યોગપતીને એકસરખો ઉપયોગી છે. આછોક પ્રયોગની કિંમત પાંચ રૂપિયા ગણતાં આ પાંચસો પ્રયોગનું પુસ્તક ધણું સસ્તું છે.

પૈસા મેળવવાનો નિર્ણય કરો, આ પુસ્તક તમારો વર્કિંગ પાર્ટનર બનશે-જે નફામાં ભાગ ન માગતાં પત્નીની માફક તમારી લક્ષ્મીને વધારશે; ને તમોને સફળતાપૂર્વક તમારી ધારેલી ગજબીએ પહોંચાડી અદળતઃ ધન કમાવી આપશે.

આફ્રિકા માટે વીરા શીક્ષીંગ પોસ્ટલ સાથે.  
કરનારને ધેરબેઠાં મળી શકશે —

મંગાવો ....

....

....

....

....

કુરની કું. બુકસેલર્સ અને પબ્લીશર્સ  
૧૪૦, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.



# વાંચીને વસાવવા યોગ્ય નવાં પુસ્તકો

## શરદખાત્રુ

|                      |            |
|----------------------|------------|
| ૧ મોનહા -            | રૂા. ૨-૮-૦ |
| ૨ અલકા               | „ ૨-૦-૦    |
| ૩ રેણુની મા          | „ ૩-૮-૦    |
| ૪ પયેરદાબી<br>ભા ૧-૨ | „ ૪-૮-૦    |
| ૫ શુભદા              | „ ૨-૮-૦    |
| ૬ ચાંચરહીન           | „ ૩-૮-૦    |
| ૭ શેષ પ્રશ્ન         | „ ૩-૦-૦    |
| ૮ બડી સીલી           | „ ૧-૧૨-૦   |

## બંધીમખાત્રુ

|                  |            |
|------------------|------------|
| ૧ રાજકુલારી      | રૂા. ૨-૮-૦ |
| ૨ કૃષ્ણકાવતુ વીલ | „ ૨-૮-૦    |
| ૩ દુર્ગેશ નદીની  | „ ૩-૦-૦    |
| ૪ રાજમોહન        | „ ૧-૮-૦    |

## કવિવર ટાગોર

|           |            |
|-----------|------------|
| ૧ વિભાવરી | રૂા. ૨-૮-૦ |
| ૨ ભાભી    | „ ૨-૮-૦    |
| ૩ સાધબહેન | „ ૨-૮-૦    |

## નિરૂપમાદેવી

|                     |            |
|---------------------|------------|
| ૧ બહેન              | રૂા. ૩-૮-૦ |
| ૨ અમપૂર્ણાનું મંદિર | „ ૨-૦-૦    |

## રમણલાલ વસંતલાલ દેસાઈ

|                                                             |       |
|-------------------------------------------------------------|-------|
| ૨ માફુ જીવન ને કાર્મસેત્ર „                                 | ૧૧૨-૦ |
| (શ્રી દેસાઈ અનુવાદીત<br>હેનરી ફાઈનું જીવન<br>ચરીત્ર ... ..) |       |

બેકાર, ધનમુખલાલ મહેતા,  
મરતકુશીર, ખધડીયા, જ્યોતિન્દ્ર  
દેવેનાં હાસ્યરસીક પુસ્તકો

|                      |            |
|----------------------|------------|
| ૧ મારા માસીબા        | રૂા. ૨-૮-૦ |
| ૨ રમતાશમ -           | „ ૨-૦-૦    |
| ૩ હું રાખા હોઉં તો ? | „ ૨-૦-૦    |
| ૪ અક્ષવના ધંબરદાર    | „ ૧-૮-૦    |
| ૫ ઉદ્ધેલો ફાલ        | „ ૩-૦-૦    |
| ૬ રંગલીલા            | „ ૦-૧૪-૦   |
| ૭ મારી નોખપોથી       | „ ૧-૮-૦    |
| ૮ ઢોઢ ડહાપણુ - સાગર  | „ ૧-૮-૦    |
| ૯ નવનવી વાતો         | „ ૧-૮-૦    |

|                         |         |
|-------------------------|---------|
| ૧૦ કેળાવાળીને બીજી વાતો | „ ૧-૦-૦ |
|-------------------------|---------|

## કવિવર ખખરદાર

|                  |            |
|------------------|------------|
| ૧ કથાવૃક્ષ       | રૂા. ૨-૦-૦ |
| ૨ રથનીકા         | „ ૩-૦-૦    |
| ૩ ભારતનો ટંકાર   | „ ૧-૦-૦    |
| ૪ રાષ્ટ્રીકા     | „ ૨-૮-૦    |
| ૫ પ્રભાતનો તપરવી | „ ૦-૮-૦    |

એન. એમ. ઠક્કરની કું. છુકસેલસું-અને-પબ્લીશર્સ  
૧૪૦, પ્રિન્સેપ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨

# આ પુસ્તકો દરેક લાયબ્રેરીમાં હોવા જોઈએ.



દરેક પેટ્ટી-ઓફીસે વસાવવા

નવાં ડિટેક્ટીવ પુસ્તકો

શ્રેણી ધંધાદારી પુસ્તકો

|                                        |           |
|----------------------------------------|-----------|
| ૧ કામનાં એન્ડ ઇન્કરેટીસ                | ૨૧ ૧૦-૦-૦ |
| ૨ જોઈસ ઇન્ડીયા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ડાયરેક્ટરી | ૨-૦-૦     |
| ૩ બીઝનેસ ગાઈડ માટે વેપારી              |           |
| સોમીયો                                 | ૪-૦-૦     |
| ૪ વેપારી નામું                         | ૪-૦-૦     |
| ૫ વેપારી દિશાળ                         | ૨-૦-૦     |
| ૬ દુબરે ઉદ્યોગ અને વ્યાપાર             | ૧૦-૦-૦    |
| (જા.વ ૧-૨-૩ સાથે)                      |           |
| ૭ ધી ઓએ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઇન્ડસ્ટ્રી       | ૧-૦-૦     |
| (અથવા જા.વ.માં) દેવદાસ નામ             |           |
| પબ્લિકેશન ડાં એ પ્રકાશક દરેક           |           |

જાતીય જ્ઞાનનાં આધારભૂત ગ્રંથો

|                       |       |
|-----------------------|-------|
| ૧ વાત્સ્યાયન કામસૂત્ર | ૫-૦-૦ |
| ૨ જાતીય કામસૂત્ર અવન  | ૨-૮-૦ |

સંગીત શીખવાનાં સીનેમાના

ગાયનોનાં નોટેશનોના પુસ્તકો

|                        |        |
|------------------------|--------|
| ૧ ટોપીક ગાઈડ           | ૨-૮-૦  |
| ૨ અભિનય સંગીત.         | ૧-૫-૦  |
| ૩ ઇન્ડી કારમોનીયમ ટીચર | ૨-૮-૦  |
| ૪ ઇન્ડી ટોપીક ગાઈડ     | ૧-૮-૦  |
| ૫ ઇન્ડી મ્યુઝીક ગાઈડ   | ૦-૧૨-૦ |

સાહિત્ય અને વિવેચનનાં ગ્રંથો

|                               |       |
|-------------------------------|-------|
| ૧ જુહા અને કેટલી વિ. ક. વૈદ્ય | ૨-૮-૦ |
| ૨ નાનુક રવારી                 | ૧-૮-૦ |
| ૩ સહિયને ઓવારેથી પ્રા. સાહી   | ૨-૪-૦ |
| ૪ મીઠી નગરે ધ ક મહેતા         | ૨-૦-૦ |

|                                 |          |
|---------------------------------|----------|
| ૧ સીનેરી સંદેશ                  | ૩. ૩-૦-૦ |
| ૨ સહેલ સપ્તાહ                   | ૩-૦-૦    |
| ૩ મધરાતની મહેમાન                | ૨-૮-૦    |
| ૪ ભેટી જામુસ                    | ૨-૦-૦    |
| ૫ ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્રના જાદુભૂત |          |
| પરાક્રમે                        | ૩-૮-૦    |
| ૬ ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્રનાં સાહસી  | ૨-૮-૦    |
| ૭ અવધુ કાઠીજી                   | ૨-૦-૦    |
| ૮ કામંદર પદાધી                  | ૧-૮-૦    |
| ૯ પીચામની પ્રતિમા               | ૧-૮-૦    |
| ૧૦ મુકિત                        | ૧-૮-૦    |

મુન્દર ને સચિત્ર નવું જાણસાહિત્ય

|                      |       |
|----------------------|-------|
| ૧ વાવું સંગીત        | ૦-૮-૦ |
| ૨ રામજીનો ખાનગી      | ૦-૮-૦ |
| ૩ રસમય કદાશીઓ        | ૦-૧-૦ |
| ૪ સહેલી વાતો         | ૦-૪-૦ |
| ૫ અટકચાળા વાંદરા     | ૦-૧-૦ |
| ૬ આશાક ચોર           | ૦-૫-૦ |
| ૭ ચોચાનાં પરાક્રમે   | ૦-૬-૦ |
| ૮ મૂળ મંડળ           | ૦-૩-૦ |
| ૯ આમે ગાઇએ           | ૦-૬-૦ |
| ૧૦ જાહ બંસરી         | ૦-૬-૦ |
| ૧૧ જામુકો હાલ        | ૦-૨-૬ |
| ૧૨ કસત આજ            | ૦-૫-૦ |
| ૧૩ વામણની મોડમા      | ૦-૬-૦ |
| ૧૪ ૧૪ કથાઓ           | ૦-૪-૦ |
| ૧૫ અમતની મદાન અધીતિઓ | ૦-૫-૦ |
| ૧૬ કિશોર વાર્તાવિધિ  | ૦-૬-૦ |
| ૧૭ વીર પત્તા         | ૦-૬-૦ |
| ૧૮ અખ્ય કારત         | ૦-૬-૦ |
| ૧૯ કારત્ય કથા        | ૦-૬-૦ |
| ૨૦ પ્રશ્ન ધાર        | ૦-૬-૦ |
| ૨૧ સત્ય કથાઓ         | ૦-૬-૦ |
| ૨૨ મહાકુર કંથા       | ૦-૩-૦ |
| ૨૩ દુષકળી            | ૦-૮-૦ |
| ૨૪ વાદ્યનો ન્યાય     | ૦-૮-૦ |

એન. એમ. ઠક્કરની ડું. જુલેસેસ અને પબ્લિકેશન  
૧૪ ની-સેસ રૂબીડ, અંજા ૨.

# છેલ્લાં બહાર પડેલાં નવાં પુસ્તકો

|                                |         |                                 |        |
|--------------------------------|---------|---------------------------------|--------|
| માર્ગ જીવન ને કાર્નિવલ         | ૧-૧૨-૦૦ | ચેદીશી                          | ૨-૦-૦૦ |
| જાનકી                          | ૨-૮-૦૦  | સુનીતા શ્રી ક્રેમ એ             | ૦-૧૨-૦ |
| અલકા                           | ૨-૦-૦૦  | લીલ દેવી                        | ૨-૮-૦૦ |
| રેલુનીમા                       | ૩-૮-૦૦  | સેન્ટ્રી સફા                    | ૨-૦-૦૦ |
| પરિચયી બામ ૧-૨                 | ૪-૮-૦૦  | સરો સપતન                        | ૨-૦-૦૦ |
| ચરિત્રકીર્તી                   | ૩-૮-૦૦  | મધનનગી મહેમાન                   | ૨-૮-૦૦ |
| શમકા                           | ૨-૮-૦૦  | બેરી જાનુસ                      | ૨-૦-૦૦ |
| રોષમકા                         | ૩-૦-૦૦  | ડોટ્ટરીવરેન્ડના અલ્પુત પર કમે   | ૩-૮-૦૦ |
| બડી દીદી                       | ૧-૧૨-૦૦ | કરવું હાડપીજર                   | ૨-૦-૦૦ |
| રાજમોહન                        | ૧-૮-૦૦  | બાપારી ન મુ                     | ૪-૦-૦૦ |
| કૃષ્ણાવતી વીલ                  | ૨-૮-૦૦  | બાપારી હીચામ                    | ૨-૦-૦૦ |
| રાજકુસારી                      | ૨-૮-૦૦  | બીજનેસ ગામકા માને વેપારી બાપારી | ૩-૦-૦૦ |
| કુર્તેસ નદીની                  | ૩-૦-૦૦  | એલ છન્ડોવા મરચન્ડસ હીરકદરી      | ૨-૦-૦૦ |
| કે રાજા માઈ ને ૧ બેકાર ફૂ      | ૨-૦-૦૦  | દ્રોણેલધે ગ છડ                  | ૩-૦-૦૦ |
| અક્ષયના ધનરદાર                 | ૧-૮-૦૦  | વરવું સગીત                      | ૦-૮-૦૦ |
| રમલા રામ                       | ૩-૦-૦૦  | રામજીનો ખખતો                    | ૦-૮-૦૦ |
| માથા માણીયા વિનેદ ફૂ           | ૨-૮-૦૦  | રસમમ હાથીઓ                      | ૦-૧-૦૦ |
| ટાકીક ગર્હક                    | ૨-૮-૦૦  | સહેલી વતો                       | ૦-૪-૦૦ |
| અબીનવ સગીત                     | ૧-૪-૦૦  | અટકયાળા વાહરા                   | ૦-૧-૦૦ |
| મૃત્યુ અને પરજોશ નારાયણચર્યામી | ૩-૦-૦૦  | અલકાચોર                         | ૦-૪-૦૦ |
| રાસરજની                        | ૧-૧૨-૦૦ | ચોચાળા પરકમા                    | ૦-૧-૦૦ |
| રાસ નદીની                      | ૦-૮-૦૦  | મુખ મકા                         | ૦-૩-૦૦ |
| મારી નાથચાયા બીનીદ્ર દવે       | ૧-૮-૦૦  | ચાનો ખખતો                       | ૦-૧-૦૦ |
| છાપરી છન્ડાક ટાકસગામ           | ૧-૮-૦૦  | બાલમ સરી                        | ૦-૧-૦૦ |
| બાલ નહેન કવિવર ટાંગેર ફૂ       | ૨-૮-૦૦  | નયુકો હર                        | ૦-૨-૦૦ |
| બાબી                           | ૨-૮-૦૦  | હસતા બાળ                        | ૦-૪-૦૦ |
| વિલાવરી                        | ૨-૮-૦૦  | જગતની મહાન બેમોલીઓ              | ૦-૩-૦૦ |
| અનપૂર્ણા મહિર નિરખમા દેવી ફૂ   | ૨-૦-૦૦  | બહાર રુસા                       | ૦-૮-૦૦ |
| બહેન                           | ૩-૮-૦૦  | ફાવળી                           | ૦-૮-૦૦ |
| રામકાં છે છન્ડરીક              | ૧-૦-૦૦  | બાદરાનો બામ                     | ૦-૮-૦૦ |
| ફુનર છયોમ અને બાપાર            | ૧-૦-૦૦  | કિમે ર ચાતીવિ                   | ૦-૬-૦૦ |
|                                |         | કીર પન્ના                       | ૦-૧-૦૦ |
|                                |         | બાબ બારલ                        | ૦-૬-૦૦ |
|                                |         | હારપધાર                         | ૦-૬-૦૦ |
|                                |         | પ્રકધારા                        | ૦-૬-૦૦ |
|                                |         | સત્ય કથાઓ                       | ૦-૬-૦૦ |

એન. એમ. ઠક્કરની હું. યુક્તસેલસ અને પબ્લીશર્સ ૧૪૦ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨



## “કમર”-પ્રકાશનો.

૧

### સાધુની બનાવટ

■ દરેકે દરેક પ્રકારના સાધુઓ બનાવવા માટેની એકલીજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણુભુત સચિત્ર ગુરુરાત્રીઓપડી. જોમાં સાધુ બનાવવાની ટૂંકી, અર્ધ-ગરમ અને ગરમ ત્રણે રીતિ-યોની પૂરી માહિતી, સાધુમાં વપરાતી ચરખી, નેત્ર, રંગ સુગંધીઓ અને રસાયણોની સંપૂર્ણ વિગત અને બનાવટ માટેના ચત્રોનો સચિત્ર પરિચય આપવા ઉપરાંત નહાવાના, ધોવાના, કપડા ફેંકવાના પૂરું કમીનીંગ કરવાના, ધાતુને પોલિશ કરવાના અને દવા-કામમાં વપરાના ડઝનજીવ પ્રકારના સાધુઓના ૧૬૬ પ્રયોગો અને કેટલાક ઉપયોગી કોષ્ટકો પણ આપ્યા છે.

■ જનકા એન્ટિક કામળ : ૨૦૦ પાના ૭ ચિત્રો : કપડાની પાકી બાવણી

કોમત : રૂપિયા બે  
( ટ. બ. એ આના )  
[વિદેશ : ૪ શિલિંગ]

૨

### કોસ્મેટિક્સ

કિંવા

### ર.ણગાર-સામગ્રિયો

■ રૂપ ગુમારને લગતી દરેક ચીજો, જેની કે : કાચળ, સુરમો, કોલ્ડ ક્રીમ, રનો, ચિદરા માટેના પાવડર અને લોશન, માકિઅ વૉશ, તરવ અલ્ટા હંતમંજન (જુકી અને પેન્ટ) નેલ પૅનિશ, પોમેડ, બ્રિશિ-યનદાધન, બાથ સૉપ્સ, રૂઝ (પ્રવાહી, લૂકી અને મસમ), રિપરિટક, વાળ ટાદનાર વ્વેઓ, હેર આંધસ, હેર લોશન, મેન્ડુ ને કર્મિંગ પ્રવાહીઓ, ટૉચપેટ સાધુઓ વ. બનાવવાના ૨૬૬ ગુરખા, તોલમાપ અને બીજી માહિતી-ઓથી કારચક આ પુરિતકા ગુજરાતી ભાષામાં પોતાના વિશ્વવની પહેલીને એકલીજ છે.

■ બીજી આવૃત્તિ : એન્ટિક કામળ : ૧૦૦ પાના

કોમત : રૂપિયા એક  
( ટ. બ. એ આના )  
[ વિદેશ : બે શિલિંગ ]

૩

### વેપારની ચાવી

■ પાંચ પંદર રૂપિયાની નાની પુણ્ઠમાં ધર બેઠાં ટપાલથી વેપાર કેમ કરવો? વ્યવસ્થા કેમ કરવી? કેવી રીતે વિકસાવવો? શાંતો વેપાર કરવો? વ. બાબતોની સંપૂર્ણ માહિતી ૧૭ જીવદા જીવદા પ્રકરણો દ્વારા આપવા ઉપરાંત જીદી જીદી આતના ૧૧૨ જીવદા ઉદ્યોગોની સંપૂર્ણ દલીલત પણ- એમાં લખી છે લખ્યા પ્રમાણે બરાબર અમલ કરાય તો એની મદદ વડે દુકાનો રૂપિયા કમાઈ સકાય છે.

■ ‘મેજ આઈર’ વેપારને લગતી એ પહેલીજ ગુજરાતી ચોપડી છે.

■ હમીટશન આર્ટ પેપર : ૧૦૦ પાના.

કોમત : રૂપિયા અઢી  
( ટ. બ. એ આના )  
[ વિદેશ : ૪૩ શિલિંગ ]

[ ૨૮ પાનાનું પૂરું સુચિપત્ર મુક્ત મંગાવો ]

પ્રમાણુભુત અને શાસ્ત્રીય

## “કમર”-પ્રકાશનો

૪

૫

૬

વેચાણ કળા

કિંવા

સેલ્સમેનશિપ

[વેપાર સૂચનો સહિત]

■ માન વેચવાની કળા-અર્થાત માહકોનુ લક્ષ આકર્ષી જિ શાસ્ત્ર ઉદ્ધરી, માન ખરીદવાની ધરજા ઉત્પન્ન કરાનરી અને એ ધરજાને અમનમો મુકા યરી એ માટેની સમજબજ વેપારી અને માદકી દષ્ટિ મેળવતી તુતના સોદો કરવાની કળા વેપારીની માન સિદ્ધ શક્તિથી વાધાઓના વ્યુત્કાર જનમો વેચાણ ત્રિભાગની રચના વ વ નિા ચોનુ સુદર રૂપકરણ કરતી શુદ્ધતાથી ભાગમો એકીજ પુરિષક

■ વેપારીઓને નિત નિત ઉપચોગી એના ૧૭ કીમતી વેપા-સૂચનો પણ એમા છે

કીમત દશ આના

(૨ ખ સહિત)

[નિદેશ એક સિલિંગ]

કેશ શૃંગાર ‘કમર’ના આખો સદ

■ વાગ રંગના કિંવા સદેહ વા શુરા યદ મપલા નાગને ફરી વાર અસન રંગના-કાગા કે સુન્દરી-કરના માટેના પિત્રાજ વા કનકના વિદેલી મુતની અને આધુર્વેનિક પ્રદ લિના તેન પાણી વા જુકીના રાના અને આતરિક ઉપાવના ઉર પ્રમાણુભુત-અનેક અપ્રકટ અને મીમતી પ્રસંગો સહિત-નુરખાઓનો અજોડ સમઢ તોપમાત્રની માહિતી બનારટ વેપાર એને-ઉપોગની સૂચનાઓ સહિત

■ મજબૂતી રહી સકે એવુ નાનકડુ કે એન્ટિક કાગળ રટી પના

કીમત આર આના

(૨ ખ સારે ખાચ આના) નિદેશ ૭ પેની

■ જાતા લોગી પુસ્તકોના ઓર્ડર સાથેજ પેલા મોકલો મ ઓ, રિકિટો વા પોસ્ટલ ઓર્ડર પણ માવજો

[પૂર મુલિયન પ્રકૃત મ માવો]

■ છુટક છુટક ખાડો ખરીદવા કરતા આખો સદજ ખરીદી લો કારણ કે તે એક સચિત “હુન્દરી એનસાઇક્લોપીડીઆ”ની ગરજ સારે છે

■ અક ૨ ૩ ૪, ૫ ૬, ૭ ૮, ૯, ૨૪ ૨૬, ૩૦ ૩૧, ૩૨ ૩૩, ૩૪ અને ૩૬ એમ પુસ્તક ૧, ૨ અને ૩ ના કુલ સંગળ અક છુટા

■ પુસ્તક ૪ પૈકી ૭, ૮, ૯ અને ૧૦ની બાધેલી ૭ કાષ્ઠથી અને

■ અક ૨૨૨ થી ૨૨૨ જગીર બાર અકનુ-એટને ૧૬૪૧ના

પૂરા થાંતુ-હિન્દુ લવાખમ મળી

કીમત ૫૮-૮-૦

(૨ ખ વા રંગે ગ્રા જફ)

પરંચ માટે-

કીમત રૂ. ૩૭-૬-૦

વા રૂ ૨ ૧૦ ૨

(૨ ખ સહિત)

શિરનામુ કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા સુરત

તત્તીને પ્રકાશક મુદ્રામદ ઉરમાન, કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, સુરત પ્રકાશન તા ૧ ૨ ૧૯૧૨  
પ્રદક અને મુદ્રણાવધ અબ્દુલકાદિર હાદિજ મુસ્લીમ, રવફ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ રાનીતાલાખ મુસ્લ



જોની ઉદ્યોગ વિશાલ ઉપજા વેપાર



ઝેર પાયલોટ

અર્થાત

વીમાની

[વેળ અદર હી]

માર્ચ ૧૯૪૧

# ‘કમર’-પ્રકાશનો.

૧

## સાબુની બનાવટ

■ દરેકે દરેક પ્રકારના સાબુઓ  
મનામના માટેની એન્જીન  
શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણુભુત  
સચિત્ર મુદ્રાતી ચોપડી એમાં  
સાબુ મનાવવાની કીટી, અર્થ-  
ગરમ અને ગરમ રંગે રીતિ  
ચોટી પૂરી માલિની સહુમાં  
વપનાતી ચરમી જેને રંગ  
મુગધીઓ અને રમયજોતી  
સપ્તયુગ પ્રિયત્વ અને જાણવ  
માટેના વચોટી સચિત્ર પરિ  
અન આપના ઉત્તરત નક્કા  
વાના ધારાના કપડા રંગના  
જાન કપોટ મ કરવાના, ખાતુ  
પોપિશ કરવાના અને દસ  
કામમાં વપરાતા રંગરંગ  
પ્રકારના સાબુઓના ૧૬૬  
પ્રયોગો અને કુળાક ઉપયોગી  
કોષ્ટકો પગ આપેલા છે  
■ જાડા એન્જીનક મગમ  
૨૦૦ ટાના ૭ ચિત્રો  
કપડા પી પાકી બાંધણી

કીમત રૂપિયા બે  
(૮ અ ૭ આના)  
[વિદેશ ૪ શિપિંગ]

૨

## કાર્મેટિક્સ

દિવા  
શાણુગાર-સામગ્રિયો

■ ૩૫ મુદ્રાતી સમતી દરેક  
ચીજો જેની કે કાચ, મો,  
સુત્રો, કોડ કીમ મો,  
ચિદરા મટેના પાવડર અને  
નોશન માઉથ પેંસ તરન અદ્ય  
સ્તમજન (મુકી અને પેંસ)  
નેત પેનિશ પોમેડ જિનિ  
વનગમન બાથ બોલ, કમ  
(મરાઠી જુદા અને મમમ)  
નિપરિત્ક, વાગ કાદવાર  
દર આ હેર અમન, હેર  
વેશન, રોનપુ ને કર્નિંગ પ્રસ  
લીઓ નાનદ સ મુ ૧૧ વ  
બનાવવામાં ૨૬૬ નુરખા  
તોવમા અને બીજી માલિની  
એમાં બાત્વક આ પુરિતક  
મુદ્રાતી જાસમાં પોતાના  
વિષયની પહેનાન અકનીજ છે  
■ બીજી અવૃત્તિ અદિક  
કામમ ૧૦૦ પાના

કીમત રૂપિયા એક  
(૮ અ બે આના)  
[વિદેશ મે સિપિંગ]

૩

## વેપારની ચાવી

■ પાંચ પ ૨ રૂપનાની નાની  
પુછમાં ધર મેડા દવાવથી  
વેલર કેમ કરવો? વાચ્યા  
કેમ કરવી? કેવી રીતે વિકસા-  
વવો? શાના વેપાર કરવો?  
વ બામનો પી સપ્તયુગ માલિની  
૧૭ જુદા જુદા પ્રકારથી દ્રાગ  
આપવા ઉપરાત જુદી જુદી  
આવના ૧૨૨ જુદર ઉલોગો પી  
સપ્તયુગ દ્રાગત પાણુ એમાં  
સ પી કે સખના પ્રમાણે બતાવર  
અમમ કરાવ તો એ પી મદદ વડે  
દ્રાગો રમિયા કમાઈ સકાય છે  
■ એન ઝોર્ડર વેપારને  
સમતી મે પહેલીજ મુદ્રાતી  
ચોપડી છે  
■ હમીરેશન આર્ટ પેપર  
૧૦૦ પાના

કીમત રૂપિયા અઢી  
(૮ અ બે આના)  
[વિદેશ ૪ રૂ સિપિંગ]

[૨૮ પાનાનું ૫૨ સુવિધન મુદ્રત મ માવો]

શિરનામું કમર એન્જીસ, સોદાગરરાજા, મુન્ડા.

વર્ષ, અગીયારમું  
માસ ત્રીજો  
અંક ૧૨૩ મો

**ક મ ર**  
માર્ચ ૧૯૪૧

—: લવાગ્રમ :—  
હિન્દ : રૂપિયા ત્રણ  
ખર્ચા : રૂપિયા સવા ત્રણ  
વિદેશ : શિલિંગ ૭

|                                  |                         |     |                       |     |
|----------------------------------|-------------------------|-----|-----------------------|-----|
| ચિત્રો                           | સોહાગંઢ                 | ૮૮  | મચ્છરના ડંખનો ઇલાજ    | ૧૦૮ |
| એર પાયલોટ અર્થાત વિમાની મુખપૃષ્ઠ | હેલ્થવાઈન રેનો          | ૯૨  | નિલ્લે બોફ રોઝીક      | ૧૦૮ |
|                                  | અરીહનો સાળુ             | ૧૦૫ | મીઠી આદુ              | ૧૦૮ |
|                                  | એર પાયલોટ અર્થાત વિમાની | ૧૦૧ | મીઠી પીસાળનો ઇલાજ     | ૧૦૮ |
|                                  | કોકમ-ઝાડ                | ૧૦૩ | સાદકલ ખતીયું તેલ      | ૧૦૮ |
| એતી, હુનર અને ઉદ્યોગ             | એપફુટ અને ચક્રાતરા      | ૯૬  | પાંડિ કિંવા નાન       | ૯૪  |
|                                  | ધુપ ઘાસનો પ્રયોગ        | ૯૩  | માર્જેરિન કિંવા નકલી  |     |
|                                  | પ્રવાહી સોનું           | ૮૩  | માખણુ,                | ૯૯  |
|                                  |                         |     | મેનરીઆનો ઉકાળો        | ૧૦૦ |
| ૧૦૦ પેટન્ટ દવાઓ                  | પ્રયોગો                 |     |                       |     |
| અજમલ પાકુની                      | એનથોપી સોલુ             | ૧૦૭ | વેપારી કુળા           |     |
| અમૃતપાકની છુપી                   | કાચ પર લખવાની સાદી      | ૧૦૭ | ગ્રાન્ટ અને મેકિન્ટોશ |     |
| ઈકસીર તિહાલ                      | કોપરેવ-રોમ્બુ           | ૧૦૭ | ગ્રેન મેકિન્ટોશ       | ૧૧૫ |
| કસોરોહાલન                        | નડાપણાનો ઇલાજ           | ૧૦૭ | રીચર્ડ કે. ગ્રાન્ટ    | ૧૧૩ |
| કાસકારા લેક્ટેટિવ સીરપ           | નદુલ રબ્બી              | ૧૦૭ | દેખાપ પાટિયા          | ૧૧૧ |
| આદપ મોટર                         | ગાડાનો ઇલાજ             | ૧૦૭ | નકાની મહાવતા          | ૧૧૭ |
| પૂણું ચંદ્રસ                     | કરગી રેડ એલપ            | ૧૦૮ | વેપાર સંચાલનનો        |     |
| ખાલામૃત                          | દરાજનો મલગ              | ૧૦૮ | અનોખો અખતરો           | ૧૧૧ |
| મહંમે હવાત                       | નકલી મધ                 | ૧૦૮ |                       |     |
| મેન્થોફુલ                        | દારીદાલ                 | ૧૦૮ |                       |     |
| લાયસોલ                           | પાંચર ઉપરની લીવ         |     |                       |     |
| લેક્ટેટિવ-ચોકોલેટ સિરપ           | કાઢવી                   | ૧૦૮ |                       |     |
| લેક્ટેટિવ સુગર                   | પ્રવાહી લાખ-સિમિન્ટ     | ૧૦૮ |                       |     |
| વીચી પાણી                        | પાચન-ગુડી               | ૧૦૮ |                       |     |



[ કમરમા પ્રગટ થતી દરેક સમદિલ્ય સામગ્રિના (સિવાય કે તે સામગ્રી, જે લેખકના નામ સહિત પ્રગટ થઈ દોષ) કોપીરાઈટ હોય તેવીને સ્વાધીન છે. ]

## લુણ્ણે કળીર જવાહરવાલા

આ તે લુણ્ણે કળીર છે, જે પહેલાં માત્ર અમીરો અને ઉમરાવો માટે તૈયાર કરવામાં આવતું હતું. લુણ્ણે કળીરના નુસ્ખામાં અમે કેટલીક કીમતી દવાઓ નાખી, એની તાકાત બહુજ વધારી દીધી છે. મરદાસ શકિતના રક્ષણ અને તંતુઓની શક્તિ તથા શુરદાની તાકાત તેમજ વિર્યને ઘટ કરી પુષ્કળ પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન કરે છે અને નિરાશ ઝિન્ગીને આનંદ આપે છે કી. ખાટલી એકની રૂ. ૩-૦-૦

ઇન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ, જુમ્મા મસ્જિદ, દિલ્હી ૬.  
(No concern with German)

પરમાના હજારો દર્દીઓએ તન્દુરસ્તી પ્રાપ્ત કરી છે.

મુઝાકી—પરમો નવો હોય કે જુનો ગમે તેટલી પીડા વધી ગઈ હોય, પણ અમારી આ દવા જે બિમારીને દુર ન કરે તો કોઈ પણ હાલતમાં કીમત પાછી. અમારો આ તે દાવો છે કે વર્ષોથી અમે છટેશોક ઓઢેર કરતા આવ્યા છીએ. મુઝાકી દવાએ પરમાના સેંકડો દર્દીઓ સાજા કરી દેખાડ્યા છે. એકટે ૯૯ ટકા રોગીઓને સંપૂર્ણ આરામ થયો છે. હજારો દર્દી અને હાકટર આ વાત સ્વીકારી ચુક્યા છે કે મુઝાકી દવાથી બીજી સરસ કોઈ દવા પરમો મટાડનારી નથી. આ દવાના ઉપયોગથી એક અઠવાડિયામાંજ રોગીને આપો આપ એના પર વિશ્વાસ આવતો જાય છે, કેમકે મુઝાકીની દરેક માત્રા પોતાની અમર સાબીત કરતી જાય છે અને આખી શીશી વાપર્યા પછી તન્દુરસ્તી જાતી જાય છે આ સત્યતા યશ્દિયા માટે આતુર છે. એકવીસ ખોરાકની કીમત રૂ. ૨-૦-૦ (ટપાલ ખર્ચ અલગ).

—: દિલ્હીનું નામાંકિત કારખાનું :—

ઇન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ (રજ.)

જુમ્મા મસ્જિદ, પોસ્ટ બોક્સ પાસે, દિલ્હી ૬.

(No concern with German)

# કાચની બંગડીઓ અને ચીનીકામ માટે પ્રવાહી સોનું

[ Liquid Gold ]

કાચની બંગડીઓ પર પ્રકાર પ્રકારની સુંદરી યુગલે પાડવા અને ચીનીકામ પર તરલ તરહની સુંદરી આકૃતિઓ ઉપલબ્ધ માટે અનિવાર્ય એવા આ પ્રવાહી સોનાની શોધ જર્મન રસાયણશાસ્ત્રી કુટને ૧૮૮૮માં કરી હતી અને એક સાંધા કાગળ સમી પ્રયોગ ગ્રંથ રહ્યો હતો. પરંતુ વકત વીતતાં જતાં એક તરફ તો પ્રયોગમાં સુધારા વધારા થવા લાગ્યા અને બીજી તરફ નાણાંતા રસાયણશાસ્ત્રીઓએ એમાં દિલચસ્પી લેવા માંડી.

એમ છતાં, હજી સગી દિનમાં એ અંગે કશું ચર્ચા નથી. દિનની પગલ આલોચક પરિસ્થિતિ હતા કાચની બંગડીઓના દિ-દી ઉદ્યોગ સારી રીતે વિકસી રહ્યો છે. હિરાના બાદ એવું મુખ્ય કેન્દ્ર હોઈ, ત્યાંના આકાશ સાગિત કરે છે કે, કાચની બંગડીઓના ઉદ્યોગે એક ખાસ રચના મેળવી લીધું છે અને એ તો સૌ કોઈ બાહે છે કે આપણે ત્યાં સાદી બંગડીઓ એટલી પસંદગી નથી પામતી, નેટલી સુંદરી યુગલે વેત્રવાહી તરહવાર બંગડીઓ પામે છે. તેમાં જેમ જેમ કાચની બંગડીઓના ઉદ્યોગ વધુ અને વધુ વિકસનો જાય છે, તેમ તેમ આ પ્રવાહી સોનાની અપત પશુ વધતીજ જાય છે. એકલું હિરાનાબાદ દરેક ૫૦ ઓસ નેટલું પ્રવાહી સોનું વાપરે છે, જેની કીમત સાધ આગમનના દરે ૩ ૮૦૦ થી ૩ ૬૦૦ થતી હતી, પરંતુ આજે તો ખૂબજ વધી ગઈ છે અને એ સિવાય બીજા એ ઘોંઘાટ મુશ્કેલી પશુ પ્રવાહી સોનાની જે અપત છે, તે તો છુટીજ.

પ્રવાહી સોનું એટલે કાચની બંગડીઓ પર સુંદરી કુલ રેલ અને ચીનીકામ પર પ્રકાર પ્રકારની સુંદરી તરહો પાડવા માટે વપરાતો પદાર્થ એ દેખાવે ઘેરા મેવા રંગના તેલ જેવો હોવા છતાં ખરા સોનાભાવી બને છે. પ્રવાહી સોનાની અપત દિનમાં મોટા જમ્યામાં થાય છે, પરંતુ કમનસીબે તેની બનાવટ અતિ કમ્પ્લેક્ષ થતી નથી. બધો માલ પરદેશથી-ખાસ કરીને જર્મનીથી-આદિ આયાત થાય છે. હિરાનાબાદ, બંગડીઓના ઉદ્યોગનું કેન્દ્ર છે, ત્યાંની પ્રવાહી સોનાની દેનિક અપત ૫૦ ઓસ નેટલી થાય છે, એમ સરકારી રિપોર્ટ કહે છે. પ્રવાહી સોનાની કીમત પશુ કઈ બોલી નથી. સામાન્યતા એકસના રૂ ૧૬ થી ૧૮ થાય છે અને એમ કુલ હિરાનાબાદના દરેકના રૂ. ૮૦૦ થી રૂ. ૬૦૦ થું પ્રવાહી સોનું ખરીદે છે. પ્રવાહી સોનાના બનાવટના, સરકારી સરોધન ખાતાએ તેવાર કરેલ પ્રયોગ અને ગ્રંથાલીમાં પણ થાય છે.

સરકારી ગણતરીએ દિનમાં સરેરાશ દર વર્ષે ૨૦,૦૦૦ ઓસ પ્રવાહી સોનું ખર્ચે છે, જેની કીમત લગભગ ચાર લાખ રૂપિયા થાય છે.

[ ૨ ]

પ્રવાહી સોનું મેલા ઘેરા રંગના તેલ જેવું હોય છે. એને મુગ રિશિતિમાં-ત્યા પછી, વધુ “ક્રાઇસ્ટલ” કર્યા પછી-તરમ ધરા પા પીંછા વડે બંગડીઓ પર કે ચીનીકામની વસ્તુઓ પર લગાડવામાં આવે છે, જે એકાદ કલાકમાં સુકાઈ જાય છે. ત્યાર પછી એ બંગડીઓ થા ચીનીકામની વસ્તુઓને સફાઈ-માફીમાં મુકી, થોડા પ્રમાણસર ગરમી અપાય છે, જેને પરિણામે પ્રવાહી સાથેનો પાતળો થર મુગ ચીજની સપાટીએ ખરાબર વળગી જાય, તેના ઘેરા મેલો રંગ બદલાય, સુંદરી થાય છે.

પ્રવાહી સોનાને વાપરવાની આ પદ્ધતિ, બેસક, હાથ-કારીગીરીની છે. એમાં કયાંય વાંચની ઝુરત પડતી નથી અલગત, કારી-ગીરીની કળા અને કુદેહ તો અનિવાર્ય છેજ. પ્રવાહી મોનું લગાડવામાં આવડ જોઈએ. વીજ ખૂબ મહેલો છે, એટલે ખગડ યેવો પરવડે નહિ, બારીક પ્રહલેવ ચિતરતી વા અત્યંત -મુશ્કેલ છે. યા અત્યંત સરળ-મુશ્કેલ તેઓને માટે જેમો કળાથી નાવા-ફિર હોય; સરળ તેઓને પાટે, જેમો એના મોઢા અને રહસ્યોથી જાણુકાર છે.

ગરમી આપવાની ક્રિયામાં ખાસ ખ્યાન રાખવાનું એ છે કે, ગરમી બપેજ્ય એકલ-રૂપી લાગે, ક્યાક વધુ તો ક્યાક ઓછી ન થાય વળી તે ઝુરત કરતા વધી જવું ન જન્ય ન વગી ઓછી થેલ જન્ય કારણ કે એથી માપ ખગડવાને સંભવ છે સામાન્ય રીતે, આપણે ત્યાં વાટીના ત્રણ રિભામ હોઈ, ગરમીના પંચ ત્રણ દરત-૩૦૦°સી, ૫૦૦°સી, અને ૧૫૦°સી-હોય છે. ચરખાનમાં ૩૦૦°સીની ગરમી ચપામ છે. પછી ૫૦૦°સી અને છેલ્લે ૧૫૦°સી ત્યાં પછી, ફરી વાર કમે કમે ગરમી ઓછી કરતા જાય. ૫૦૦°સી પર લાવે, ત્યાંથી ૩૦૦°સી - પર અને સાચી છેલ્લે ચાપુ પાતાવરણની ડીમી લગી લાવી મૂકે છે.

આ દુક રિખને દેખાડે તોય, પ્રવાહી સોનાના સફળ ઉપયોગ માટે એની વાપર-વાની રીત પર ધજ ખાસ કાણુ હોયો ઝુરતી છે.

### [ ૩ ]

પ્રવાહી મોનું બનાવવાનું કામ ચાલે તેવા ન્દાના મોટા પાત્ર પર થઈ શકે છે દિ-દના ત્રણ માનનીય રસાયણશાસ્ત્રીઓ ડોક્ટર કરી મુલ્લાદ, પી એચ. ડી. ડોક્ટર અમરમરુમ, ડી એસ મી અને ડોક્ટર સાલ રી. વર્મન,

પી એચ. ડી. એ લાંબાજ સંગોધરો અને અખતરમો પછી એનો જે પ્રયોગ શોધ્યો છે, તે પ્રમાણે રહે તોય સોનાના જરયાથી માંડીને ગમે તેટલા ન્દાના મોટા જરયામાં પ્રવાહી મોનું બનાવી સમય છે એને માટે ખાસ યત્નેની કરી ઝુરત નથી; અલગત, સામાન્ય પ્રયોગશાળા માટેના સાધનો તો જોઈએજ તેવ પુરેપુરા ન હોય તો, માપ ખપ પરતા હોય તો, વાલો સકે છે.

અલગત, બનાવટની વિષા મેલો નમ્રે સદા અટપટી અને શુંચવણથી લાગે, એ સ્વભાવિક છે. તેનું કારણ એ છે કે, એ પદ્ધતિ દિ-દર્શ સાવ નથી છે અને તેથી એને માટે ઝુરતી તત્વો-ગોલ્ડ રિઝિનેટ, રોડિ-યમ રિઝિનેટ, કેમિયમ રિઝિનેટ અને ગિરમય રિઝિનેટ-આપણે ત્યાં તૈયાર મળતા નથી એમ હોય તો, તે પોતે તૈયાર કરી લેવા જોઈશે, જે કામ બેસક પોનાની પ્રયોગશાળામાં થા મોજ થઈ શકે ગેમ છે, એને માટેય ખાસ સાધનો કે વચોની ઝુરત નથીજ.

એક ખાસ વાત અને બસ આ પ્રયો-ગમાં વપરાતા રિઝિનેટનું પોતાનું પ્રમાણ મુકરર નથી, જલકે તે એ રિઝિનેટમાં રહેલા મુગ તત્વોના ઓગા વળા પ્રમાણને અગે ઓણું જનું કરવું પડે છે. એનું કારણ જન્ય, કુપર ઓણું તેમ, એ છે કે એ રિઝિ-નેટ અમુક રો-ડનાજ તૈયાર મળતા નથી અને ધરે મેરે બાવનાં, તેના મુગ તત્વોનું એકજ મુકરર પ્રમાણ સાચી સમજાવું નથી, તેથી અગે આરોગાપ્રોગમાં રિઝિનેટના પ્રમાણ આપવાને જરૂરે મુગ તત્વોના પ્રમાણ આપવા છે-એટલે કે આ પ્રમાણસર મુગ તત્વો માટે જેટલા પ્રમાણસર રિઝિનેટની ઝુરત હોય તેટલ પ્રમાણસર તે લઈ લેવા. લખલા રૂપે, ગોલ્ડ રિઝિનેટમાં મોનું ૫૦ ટકા હોય તે,



૧૦૦ ગ્રામ મોના-તત્વ માટે ૨૦૦ ગ્રામ ગોલ્ડ રેઝિનેટ લેવું જોઈશે, પણ જો ગોલ્ડ રેઝિનેટમાં સોનું અનુક્રમે ૪૭ ટકા થાય પર ટકા હોય તો, ૧૦૦ ગ્રામ મોના-તત્વ માટે અનુક્રમે ૨૫૨.૬૬ ગ્રામ થા ૧૬૨.૬૬ ગ્રામ ગોલ્ડ રેઝિનેટ લેવું જોઈશે. એમ. આ રીતે જ્યાં રેઝિનેટના પ્રમાણ કાઢી, તે પ્રમાણે તે લેવા.

ગોલ્ડ રેઝિનેટ : ૧૦૦ ગ્રામ મોનું તત્વ હોય એટલા પ્રમાણમાં, રેડિયમ રેઝિનેટ ૨૫૨.૬૬ ગ્રામ રેડિયમ-તત્વ હોય એટલા પ્રમાણમાં, કોમિયમ રેઝિનેટ : ૧૪૫ ગ્રામ કોમિયમ ઓક્સાઇડ તત્વ હોય એટલા પ્રમાણમાં, બિસમથ રેઝિનેટ : ૨૩૬ ગ્રામ બિસમથ ઓક્સાઇડ તત્વ હોય એટલા પ્રમાણમાં, ઇલાયચીનું તેલ ૨૩૦ ગ્રામ, મિટુમેન સોલ્યુશન ૯૫ ગ્રામ, રેઝિન સોલ્યુશન ૨૬૫ ગ્રામ.

- (૧) ગોલ્ડ રેઝિનેટમાં મુળ મોનાનું પ્રમાણમાં સેંકડે ૪૭ થી ૫૨ ટકા લગી હોય છે.
- (૨) રેડિયમ રેઝિનેટમાં મુળ રેડિયમનું પ્રમાણ સેંકડે ૯ થી ૧૭ ટકા લગી હોય છે.
- (૩) કોમિયમ રેઝિનેટમાં મુળ કોમિયમ ઓક્સાઇડનું પ્રમાણ સેંકડે ૧૬ થી ૨૦ ટકા લગી હોય છે.

(૪) બિસમથ રેઝિનેટમાં મુળ બિસમથ ઓક્સાઇડનું પ્રમાણ સેંકડે ૨૦ થી ૬૦ ટકા લગી હોય છે.

(૫) મિટુમેન સોલ્યુશન જતાવવાની રીત આ છે:

મિટુમેન (Bitumen) ૫૦ ગ્રામ, કલો-રોફ્ફર્મ ૧૦૦ ગ્રામ, નાઇટ્રોબેન્ઝિન ૫૦ ગ્રામ  
પ્રથમ મિટુમેનને કલોરોફોર્મમાં ઓગળાવી, અર્ધા કલાક લગી વોટર બાથ પર

પ્રથમ તો જ્યાં રેઝિનેટના-જે લુકીના સ્વરૂપમાં હોય છે-તેમને એક ખરસમાં નાખી તેમાં થોડું થોડું ઇલાયચીનું તેલ મેળવતાં જઈ, ખરસ કરતા જાવું, જેથી રેઝિનેટ તેલમાં ખરાબર ઓળી જાય બધું તેલ ઉમેરી ટીલા પછી પણ ખરસ કરી, પછી મિટુમેન સોલ્યુશન અને રેઝિન સોલ્યુશનો જુદા વાસ-જુમાં મિશ્ર કરી, એ મિશ્રણ રેઝિનેટવાળા મિશ્રણમાં મેળવેલ. બસ, હવે પ્રવાહી સોનું તૈયાર છે. જે દલાડા લગી કરવા હઈ, પછી શીશીઓમાં બારી લો;

આ પ્રવાહી મોનામાં સરેરાશ ૧૨ ૧/૧૦ થી ૧૨ ૨/૧૦ ટકા નક્કર સોનું રહે છે જો તે વધુ હોય તો, એમાં ઇલાયચીનું તેલ થોડુંક વધુ ઉમેરવું જોઈએ, કે જેથી નક્કર સોનાનું પ્રમાણ ૬૫૨ લખેલી હદે આવી જાય. પ્રવાહી સોનામાં નક્કર સોનાનું પ્રમાણ કેટલું છે, તે જાણવાની એક સરળ રીત એ છે કે, પ્રવાહીને બાળતાં તેની રાખોડીનું પ્રમાણ ૧૨ ૧/૨ ટકા જેટલું થવું જોઈએ. જો વધુ થાય તો નક્કર સોનાનું પ્રમાણ વધુ સમજવું.

ગરમ કરી, ઉતારીને ઠંડું પાડી, ફિલ્ટર કરી લે છે. ત્યાર પછી તેમાં નાઇટ્રોબેન્ઝિન ઉમેરી, પાકું વોટર બાથ પર મુકી, અર્ધા કલાક રહેવા દે છે કે, મિશ્રણમાંથી કલોરોફોર્મની વાસ જતી રહે. ત્યારે તેમાંથી એ વાસ નીકળી જાય કે ઉતારી લઈ, રો-પર્ડ શીશીમાં સાચવી રખાય છે.

(૬) રેઝિન-સોલ્યુશન જતાવવાની રીત આ છે:- ઉચ્ચ સજ્જનની લુકી ૨૦૦ ગ્રામ, તર્પેન્ટાઇન ૧૩૫ ગ્રામ.

સજ્જનની લુકીને તર્પેન્ટાઇનમાં નાખી, સદૃશ ગરમ કરી, ઓગળાવી લેા અને પછી ત્રણ દલાડા લગી કરવા હઈ, નિતર મિશ્રણ ઠંડું પાડી શીશીઓમાં બારી લેા.

# ૧૦૦ પેટન્ટ દવાઓ

[ક્રમસંખ્યા ૧૦૧ મા અંકથી આગળ]

આ પહેલા આ લેખનામાં આપણે ૪૨ પેટન્ટદવાઓની વિગતો જોઈ ગયા છીએ. આને યોગીક વધુ વિશે કંઈક જાણીએ.

## [૪૩] કાસકારા લેક્ઝેટીવ સિરપ

આ શરબત પચ્ચુ રિખ્યાન યીઝ છે જીલ્લામાં લાવવા માટે અપાય છે.

ફ્લ્યુઇડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કાસકારા ૪ ફ્લ્યુઇડ ઓમ, સિર ૧ ઓફ મેના ૧ ૧ ઓસ, સિરપ ઓફ ઓરેન્જ ૪ ૧ ઓસ, ફ્લ્યુઇડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ મોસ્ટ ૧ ૧ ઓસ.

જખાને મેગનો

માના એકથી બે ચાદ-ચમચી

## [૪૪] લેક્ઝેટીવ મુગર

આ જીનામ લાવનાર મીઠી જીડી છે ખાદ્ય પર તોલા, સેનામકી ૧૬ તોલા, જેલીમધવી જીડી ૧૬ તોલા પરિયામી ૮ તોના, અનસાર્ધન સનદર ૮ તોના.

નખાને ખારીક વાટી, મિમ્મ કરી રાખે માત્રા ૧૦ થી ૧૨૦ મિન.

## [૪૫] લેક્ઝેટીવ-થેડેલેટ સિરપ

આ પચ્ચુ જીવાન લાવનાર શરબત છે અને "દુધા"ની બનાવવા તરીકે જાણીતું છે ખાદ્ય ૧૦ ઓસ કાફે પાવડર ૨ ઓસ, પ્રેમેસિયમ સલ્ફેટ ૨ ઓસ, અર્ક-પાણી ૮ ૧ ઓસ.

પહેલા જાળી નક્કર ઝીઝોને મેગની, તેમા કંકુ અર્ક-૧ પ્લી રેડી, જનપર મિશ્ર કરે પછી તેને પીખી આવે ચુને ચઢારી, ખૂન હાવવા રહી, એકાદ જોશ આપી લે.

## [૪૬] લાયસોલ

કેસોલ ૫૦૦ ગ્રામ, એરડિયુ લેવ ૩૫૦ ગ્રામ, પોટાસિયમ હાયડ્રોક્સાઇડ ૮૦ ગ્રામ,

અર્ક-૫ પ્લી ખપ પુરુ.

ઝીન અને એરડિયા તેવને મેગની, ૮૦°સી જેટની ગરમી આપે. બીજા હાથ પર એક જુદા વાસણમા ૭ ઓસ અર્ક-પાણીમાં પોટાસિયમ હાયડ્રોક્સાઇડ ઓગળારી, પછી એ એક મિશ્રણને મેગની, અર્ક-૧ લગી ગરમ કરે. ૩ એ મિશ્રણનો ૧ ભાગ ૧૦ ભાગ અર્ક-પાણીમા મેગની પરિક્ષા કરતા સારે મનાડી બી સડે પછી ચુના પરથી ઉતારી, કંકુ પડના બાદ એટલું અર્ક-પાણી ઉમેરે કે કુલ મનાડી ૧૦૦૦ ગ્રામ થાય.

## [૪૭] ક્લોરોફોર્મ

કેનરા પર ખાસ વપરાતી આ દવાના અંગેક પ્રયોગો છે એક પ્રયોગ આ રવો:-

ટીકચર કેપસીકમ ૧ ગ્રામ, ટીકચર જીનર ૧ ગ્રામ, ટીકચર કેમ્પુ ૩ ઓસ, અમેન્સ પિપરમિન્ટ ૧ ગ્રામ, ગિર્ધારક કેમ્પુ ૧ ગ્રામ ગિરિદ કનેરોફોર્મ ૧ ગ્રામ, ટીકચર કીટ્ટોનિક ૪ ગ્રામ, કમ્પ્યુ હાઇડ્રોસેનિક અર્ક ૧ ગ્રામ, અનકોહ્ય ૧ ઓસ, ગિનસેતીન ૧૩ ઓસ.

જખાને મેગની, ચીશીમા બરી નો.

## [૪૮] ઇક્સીરે તિહાલ

જોરામ અને તાર માટે તિહાલ અને બીજા અનેક નામ હૃદ. ગુજરાતમા પ્રસિદ્ધ ચપ્પી દવાઓથી વાચકો આગળ નખાજ ફરી એટ કવિનાર્ધન સામ્રાટ ૫ મેન, મીકચર નક્કર વોમિકા ૩ ટીપા, ટીકચર કેનરા ૫ ટીપા, અર્ક-પાણી ૧ ઓસ.

આ એક વેગાલી માના છે દવા કરેલેક બે વેગા આપવી જોઈએ, પચ્ચુ તાર દોષ દવા તે દવા હરગિજ આપવી જોઈએ નહિ.

## [૪૯] સોસોડન

જાણીતું દુધ-વેશ છે.

સાલુની જુકી ૬૦ ભાગ, ગિનસરીન ૧૦ ભાગ, અલકોહલ ૩૬૦ ભાગ, પાણી ૪૨૦ ભાગ, ઓઇલ પિપરમિન્ટ ૧ ભાગ, ઓઇલ કલવજ ૧ ભાગ, ઓઇલ એનીસીડ ૧ ભાગ, ઓઇલ સિનેમન ૧ ભાગ, ઓઇલ વિન્ટરગ્રીન ૩૬ ભાગ. બધાને મેળવો

### [૫૦] પૂર્ણ ચંદ્રસ

વિખ્યાત આયુર્વેદિક બનાવટ છે. બંગાળ તરફ વધુ પ્રચલિત છે.

રસસિન્દુર ૧ તોલો, અબ્જ ૭૨૫ ૧ તોલો, જવદર સિંચાણ ૧ તોલો, બાવળિ ૧ તોલો, સોનામખીની ભરમ ૧ તોલો.

બધાને ખરલ કરી, એકથી ચાર રતી ભરી દસ ૧ તોલો ઘી અને અર્ધો યા પેલો તોલો મધમાં મેળવો ખાવાથી તાકત આવે છે.

### [૫૧] આશ્વ વોટર

-હાના બચ્ચાઓ માટેની આ બનાવટ પ્રિટિશ છે અને ખુબ પ્રચલિત છે એક કરતાં વધુ પ્રયોગો માટે દબવો કરવામાં આવે છે. તેઓ આશ્વ વોટર જેવી બનાવટ પેસ કરે છે. અર્ધો એવા ચાર પ્રયોગો રજુ કર્યા છે-

૧-પોટાસ બાઇકાર્બ ૧ ગ્રામ, સામાન્ય શરણત કિંવા ચાસણી ૨ ઔંસ, એકવા ડેરેવે ૨ ઔંસ, એકવા એનેચિ ૮ ઔંસ

મિલ કરી વાપરો. (આશ્વ વોટર નામ રજિસ્ટર 'વેપાર-ચિન્હ' હોઇ, વેપારમાં એ નામના અસલ માલિક સિવા ગીજે રાઈ તે વાપરી સકનો નથી.)

૨-ઓઇલ એનીસી ૨૦ ટીપાં ઓઇલ ડેરેવે ૨૦ ટીપાં, ઓઇલ એનેચી ૨૦ ટીપાં, પોટાસિયમ ઓમાઇડ ૧૬ ઔંસ, પોટાસિયમ બાઇકાર્બ ૬ ગ્રામ, ડિપરિટ એમોનિયા ઓરો-મેટિક ૬ ગ્રામ, સાદું શરણત ૨૦ ઔંસ, અર્ક-પાણી ૨૦ ઔંસ.

\* બધાને મિશ્ર કરો.

## વાંચો અને કમાવા માંડો

આજકાલ નવકરીની શુભાગી છોડી, સ્વ-તંત્ર ધંધા તરફ વોકો વધુ ઢળી રહ્યા છે. એમાંય દુનરોમાં તો પુખ્તળ નફો મળે છે. શા માટે ત્યારે તમેય તમને મનપસંદ એવા દુનર કરવા નથી મંડી પડતા?

દુનરોની માહિતી ? એ તો કમર પૂરી પાડે છેજ. આજ ભગી એણે એવા ૩૪૦ જેટલા દુનરોની શુભ માહિતી છડે એક કરી છે. જુઓ તો નીચથી ટુક યાદી:-

કુળ-છાંછણ-Dustless Duster બનાવવા કમરનો અંક ૬૪ મો ૬૪ આના નકલી ચાંદી-૨૨ તુરખા અંક ૧૦૫ મો.

કી. ૪ આના નકલી સોલું-કામીયા અર્થાત "કમીકલ ગોલ્ડ" બનાવવાના કપ પ્રયોગો. અંક ૧૦૮ મો.

કી. ૪ આના નફાવત ઉછોગો-નગમગ એ કમન જેટલા ઉચ્ચ અવદાર નશાવંત ઉછોગોનો પરિચય. અંક ૯૬ અને ૯૭ મો.

કી. ૮ આના નમક અર્થાત મીઠું-બનાવટ. અંક ૭૬ મો.

કી. ૪ આના નહાની પુછના ધંધાઓ-પાંચસો રૂપિયાથી ઓછી પુછમા મહિને ૩૦ થા ૪૦ થા વધારે રૂપિયા કમાઇ સકાય એવા ચાર વ્યવહાર ધંધાઓ અંક ૮૯, ૯૧, ૯૨, ૯૪ અને ૯૫ મો.

કી. રૂપિયો સવા નાગરવેલના પાન-વાવેતર સંબંધી. અંક ૧૧૬ મો.

કી. ૪ આના નાનખટાઇ-બનાવવા વિશે અંક ૭૫ મો.

કી. ૩ આના નારંગી-નોખણી વિશે અંક ૮૧ મો.

કી. ૪ આના

[જુઓ પાનું ૯૦]

માની ૧૬૩૨ તેમજ, પ્રવાળ-પિંડ ૩૨૦૦  
કેસર ૩૨૦૦, ગુદ કરેલી અરીજી ૧/૪ નોંધો.  
[ નોંધ-અરીજીને આકુના રસમાં ઘૂંટ-  
વાંથી તે ગુદ થશે. તેમજ મોની અને પ્રવા-  
ળની બુધીઓને જુદી જુદી ખરતમા નાખી,  
૨૧ દલાડા સગી ગુલાબજલમાં ખરત કરવાથી  
તે બેકેની પિપ્પ તૃપાર થશે ]

મોથી પદેલા બધી દવાઓને માથા ખા-  
લમા નાખી પુનઃ એક દલાડા સગી તેને  
ખરત કરી, બીજા દિવસે તેમા જોખલા પ્રમા-  
ણમા ચોખ્ખું મધ ઉમેરી, ખુબ ખરત કરી  
અનેક મેનડી ગોળાઓ બનાવી. મધ, સદાજ  
નાખાય તો ગોળાઓ સદેલાઈથી વગરે પળ  
ને મધ વધારે થમ જાય અને ગોળાઓ વ  
ગરે તો પાતળી સાનમનું જન્મમાય ચુર્ન  
સદાજ મા તે એ દલામા મેનડી પછી  
ગોળાઓ મનાવાથી ગોળાઓ તનનજ વગરે  
ગોળાઓ બનાવતા જઈ, તેની ઉપર ચીઠીના  
વર્ગ પળ લખાડતા જવા

### પેટન્ટ દવાઓ

પેટન્ટ દવાઓના ધીન પ્રોજેક્ટ માટે  
જુઓ કમરના અંક ૬૫, ૧૦૦ ૧૦૨ અને  
૧૦૧ ડા ૧ ડિગ્રી

માના સરાર તે જ જગ્યા પૂજા અનેક  
ગોળા દુધ સાથે ખાનાથી પાચનશક્તિ વધે  
છે, ખુબ સારી લાગે છે, શરીરમા લેલી રહે  
છે અને નજરગતી આવે છે

### [ ૫૮ ] હેઝેલાકન રોગ

પેટન્ટ ગીઝ છે ખુબ વારાવ છે,  
રંગીઅરીક એસિડ ૫ રતલ, ટંકળુખાર  
૧ રતલ, અર્ક-પાણી ૩૫ રતલ, ગુલાબજળ  
૨ રતલ, એકસ્ટ્રેક્ટ વિચલેન્સ ૩ રતલ  
પ્રથમ પાય રતલ પાણીમા રંગીઅરીક  
એસિડ મેગી, ધીમી આય પર ચુલે ચડાવી  
૬૨ ]

રેડુ અને બીજા તરફ બીજા પાય રતલ  
પાણીમાં ટંકળુખારને ઝોગમાડી ફિલ્ટર કરી  
લેવું. પછી જ્યારે રંગીઅરીક એસિડ પીગમીને  
પ્રસારી થઈ જાય ત્યારે તેમા થોડું થોડું કરી  
બધું ટંકળુખારવાણુ પાણી મેગી રેડુ અને  
મરખી વડે તેને ખુબ દલાડતા રહેવું. આ  
કિા દરમિયાન આય ધીમીજ રાખી અને  
જ્યારે બધું મિશ્રણ એકરસ થઈ જાય ત્યારે  
એને ગુલાબજળની વેલે ઉતારી, પછી તલનધીમી  
આય પર રંગી વાર ચુલે ચડાવી, જે કનાક  
વગરે સાગતમા મરખી વડે તેને શીઠતા રહેવું,  
અર્ધ સગી કે તે રીખક જેવું થઈ થાય  
પછી તેને ૬૫ પડવા દઈ, દરવા રેડુ રી  
રેડતા તેમા એકસ્ટ્રેક્ટ વિચલેન્સ ઉમેરી,  
ખુબ દલાડી એકરસ કરી, બીજા દિવસે તેમાં  
ગુલાબજળ ઉમેરી એકજીવ કરવું. દરે બાજી  
વધેલું ૩૫ રતલ અર્ક-પાણી પળ ઉમેરી,  
ખુબ મિશ્ર કરવું કે તે એકરસ થાય તે  
આમ કરવામા નાંદ આવે તો પાણી છુટક  
પડી જશે જ્યારે રોગમાં મનપસદ ચગકાટ  
આવી જાય ત્યારે તેમા પાય આમ ઓરો  
બીલી રોજ મેગી, ખાચીઓ ભરી પેવો

ફોનો એમેન્સ-ખાલ નદાર્થ માટેના જ ત  
જાતના ખલ અને ખાનાની એમેન્સો ા  
ડુરમા અંક ૩૬, ૫૪ અને ૫૫ મો કી.  
૬ આના

મા રહે કે આ તો હુંજ યાદી છે  
જેવી વાદી કદકે કદકે દર અંક ૩૫૫ છે  
તે વાચતા રહે અને પૂર સ્થિતિ, માત્ર  
એક કાંઈ લખીને મુક્ત મંગાવો

અંકોના ઓર્ડર સાથે તેના પેસા પોગની  
રિફિ, પે રટલ ઓર્ડર યા મનીઓર્ડરથી  
મોકલો, કારણ અગમથી પેસા મોકલતા  
અંકોનું ટપાન ખર્ચ દિનમા મઆઈ થશે,  
લખો-કમર ઓર્ડર, સોદાગરવાડા, સુરત.

# કૃષિ ક્ષાત્રાણી જમીનને કૃષ્ણદ્રુપ બનાવનાર ધુપ ઘાસના પ્રયોગ

( સાગી ખેતી માટે સારા બીજ, સારા યોગદાતા અને સારા ખાતરોની ખાસ જરૂર છે તે સાથે જ પશુ ઇસ્તુ છે કે જમીન પશુ તેજીજ સાગી દોવી જોઈએ તે એમ ન હોય તો કષરતા સામનો કરી તેટલા સારા હોય તો પશુ તે નિર્ભય નીવડે છે માટે સારી ખેતી કરવી હોય તો જમીન પશુ હવતમ દોવી જોઈએ ખાતરાથી જમીનમાં કમી તેટલી મિદનત અને સાધનો કામે લગાડીએ તો પશુ તે કૃષ્ણદ્રુપ નીવડતા નથી, પણ કાળી-ગોરાટ કે બીજા પ્રવારની રસાળ દોય તો તેમાં મિદનત અને જેસો નકામો જતા નથી અને હવતમ માસ હવરે છે ખાતરાથી જમીનને ખડુ થાય જરામતથી ખેતીને લાયક બનાવી સકાય છે દિલ્હી સંયુક્ત પ્રાવના મોન્ટ્રોમેરી મિલ્કાના કાઠીયાના એરેટની દારવાથી જમીનને થોડા માવજતથી ખેતીને લાયક કેવી રીતે એક વાઈ બનાવી સકાય, તે વિશે તેમજ પોતાનો અનુભવ, દિલ્હી બાદશાહી ખેતી સંશોધક સંસ્થા તરફ પ્રેરિત થતા "Indian Farming" નામના અંગ્રેજી માસિકમાં આવેલા છે, તે અન્ય ખેડૂત બહુ જોને કૃષિયોગી દોઈ, તે લેખનો શુભાચી અનુવાદ અને અપાર્થ છે )

દિલ્હી - ગનાળી (કપર) જમીનને કેટલી ખેતીને લાયક બનાવવામાં થયા પૈસાનો ખર્ચ કરવામાં આવે છે, પણ જ્યારે તેની જમીનને આમાન્ય કૃષિપ્રયોગથી કાઠીયાના એરેટની મોટા વિસ્તારમાં આવેલી માગી એકરોજી જમીનને જે કેવી રીતે કૃષ્ણદ્રુપ બનાવી તે દુર્ અર્થ જણાવીશ તો તેથી પશુને તે એક આનંદકરનક વિના થઈ પડશે

હું કામ પૈન નિક નથી, પણ માગી જમીનના ગુણદોષની મને જરાબર ગનામ છે હું એટલું તો સમજું છું કે રંગવાળી અને વધુમાં ખાતરાથી જમીન-એટલે તેનામાં વામનિદા. તથા વનસ્પતિજન્ય જનુઓ, કે જે હેઠળના ઉત્પાદને તથા તેના જીવન માટે ખાસ ઉપયોગના છે, તેનો અભાવ સૂચવે છે તે અભાવ દર કન્વે એટલે કે તેમાં સુધારો કરવાની જરૂર છે જ્યારે રંગવાળી જમીન ઉત્પાદના પ્રવાહ જે અસકારી દીધે, ત્યાર માં તથા ધુપ ઘાસના ઝાડ પ્રથમ ઉગેતા જોવા. આ ઉપરથી અને મારી આ રંગવાળી જમીન નુષાનાની દરજા ક્ષણ ધીમે ધીમે મેં નાંચે પર્લાન મારી જમીન ઉપર આજુ કરી, જે અને અદ્ય નવડી અને હું મારી એકરોજી જમીનને કૃષ્ણદ્રુપ બનાવી અદ્ય

અને જેમાંથી પ્રથમ મને બીજાધુપ ઉત્પન્ન મળતું ન હતું, તેમાંથી હવે બીજા ખેડૂતો વસારી, સાડ ઉત્પન્ન મેળવવા કામચલાળી થયો છું.

## પદ્ધતિ

આરી જમીનને પાણી પાછ પડી તે જમીનનું પડ જમીન ઉખેડીને ઠેક મેડા સુધી સાફ કરવું. રંગનો કાગ ખેડાણમાં આવી ન જાય તે જોવાના કાગજ રાખવી પછી જમીનને પાણી પાડુ અને દેડી દળથી તેને ખેડી નાખવી. જમીન ખેડાણ નૈરાધ થવા બાદ ધુપ ઘાસ એકથી ત્રણ ઈંચના અંતરે રોપવું. ઉત્પાદો આરોજેરે જમીન જમીન ઉપર ઘાસ જગ્યક ઉગી જાય તેમ કરવું. ૫ થી જમીન ઉપર સમાપ્ત જેવું સાધન ફેરવવું, જેથી આખી જમીન ઉપર મેડુ ઘાસ છવાઈ અંદર દરાઇ જાય થોડો વખત જમીનને જેમ અને નેમ રહેવા દે સમગ્ર દેરેક માસમાં બધે ઘાસ ઉગી, આખી જમીન તેનાથી છવાઈ જશે આમ છતાં રંગ કે ખાર જમીન ઉપર દેખાય તો ફરી જમીનને ઉખેડીને રંગ વાળો કાગ કારી નાખવા પ્રવાસ કરવા અને વધુ ઘાસ ઉમે તેમ કરવું. જ્યારે અંદર ધામ ( ૫ થી માટે જુઓ પાનું ૧૨૩ )

ગીતનો પહેલા નંબરનો થકોનો ચુર-  
દાઇન આરો રતય ૨, બેય વગરની  
મળા સોજી ચડાઉ અને મેલીસ કલાકની  
વાસી કોઇ પણ જાનની તાડી ખાટલી ૧,  
પાંઉ નમક તેવો ૧૧

સોજા પાગીયા પર અટાને આળી,  
તેમા નમક બેળી, દયેયો કરી, તેનાં વચમા  
ખાડો પાડી, તેની અંદર આસરે પેળી  
ખાટલી જેટલી તાડી રેડી પહેવાં શેટલીના  
આટાની જેમ મસખી ધટે તો બીજી  
તાડી નાખી, પોતો આટો બાંધીને પછી  
એકે દાયની મૂકીએ. વાળા દાયા વડે  
શુંદતા જલુ એમ કરતા આટો પયરાગને  
પહેલો થાય તો તેની ઉપર સારો ઝાળા જઇને  
ખાજ પરનો કરતો જાંઘા આટો ઉપર સતા  
જઇ, એજ રીતે બગમમ અંતે કલાક મુદુ  
પછી સરેક પોતુ કપડુ પાયરી, તેની ઉપર  
મીઠો આટો ભડો ભડો જાગી તેની ઉપર  
ખાંડેયો આટો મુજા, એ આગાની ઉપર પાજુ  
ખીજે કોડો આટો એમજ જુઠા જાગી  
પછી સામા સામી પે ભોરડાના કપડાના  
ઉપરને તાળીને એકેક પર મુજા પડી  
ખાજાના જે ઉપરને એમજ તાળીને ગા  
વાળી માસડી જેની બધીને જળરુચી ખાનાની  
ઉંચાળી ગમ જરામા સગમમ દોઢ કપાક  
મુખી રેરેર દેતુ ત્યાગ બાદ માસડી ઉડી  
આટામાં છુગી છુગી જે નજી તરફ આગળી  
બોજીને કડી લેલી એમ કરતા આટામાં  
જે ખાડા પડે તેવો આટો પાડો ઉપર  
ખાડા પાજા પુતલ જાય તો પડી એ આટો  
પાકે બનાવવા માટે તૈયાર થવા સમજવો  
અને જેટલા નાના મોઝ પેગીના પાકે બના  
વતા દેવ તે પ્રમાણે પાના બંધોરસ  
દાખાને મી બગાડીને એ દાખા ઉગાઈમા  
અડધા બતાપ તેવો બાંધીને આટો જરી  
વડ કાપી પડી તેમાથી નાના ખાગ વિજુ

જેટલો જુદો કાડીને ખાજીના એ કાપેલા  
આટાનો સફાઈદાર ગોળો કરી, તેની વચે  
ખાડો પાડી પેતો વિજુ જેટલો જુદો કાપી  
રાખેયો આટો માદે મુજા બાજીને આટો  
ઉપર લઇ તેને અપદયમાં બંધ કરી લઇ,  
ધજો સફાઈદાર ગોળો કરેલો અને આટાના  
ઉપર મેળવેતુ એ ગોળાનુ ખડખડુ પડ  
દાખાના તાળીવાને લાગે અને સુવાળુ ઉપર  
એ તેમ એ ગોળાને સદજ તાણી લંબોથો  
કરીને, દાખામા મેલી એ ગીને બધા પાકે  
તૈયાર કરતા ગોટલીના પાઉ બનાવવા હોય  
તો ઉપરની રીતેજ પ્રથમ આટો તૈયાર કરી,  
દાખામાં મુકવાને બદલે ગોળ ગોળા કરી,  
બુજવાના પત્રો ઝરા ધી સગાડીને તેની  
ઉપર ઝરા હિંટે હિંટે બધા ગોળા મુજા, તેને  
દબેલીની મેજ દાખવા અને ખમીર ચડવા  
માટે કપડુ દાખાને દોઢ કપાક રાખ્યા પછી  
તાપસરા ૩ એ ગોટલીના ઉપરની ભોરડુ  
પર છુગ છુટા ફેફવા ઉપરની આવવા હોય  
તો પડી બધી ગરમ બાફીમાં મુજા, બરાબર  
બુજવા ત્યારે કાદવા, પાજુ ફેફવા થતા નહીં  
હોય તો તેમ થાય ત્યા સુધી રાખ્યા બાદ  
બુજવા પેગીના પાકે દાખા બધીમા મુજાને  
તેને પાજુ એમજ બુજવા, આટો બાંધતી  
વખતે તેમા ઝરા માખણ મેળાનાથી પાકે  
વધારે સારા થશે મોટલાના પાકે બનાવવા  
હોય તો એક રતય અંતે ઉપર વખેલી  
રીતે પાજુ અંદર નહાક માખણ ના ઠી,  
ઝરા કંઈ જાળી, ઉપર સખ્યા પ્રમાણે  
કપડામા માસડી બાંધા વધાર અમથોજ  
દાખી રાખવો અને ખમીર ચડવા પછી તેને  
બધા એક અગા નાના સદરજ જેટલા  
ગોળા કરી, તેમા મે હોય જેટલા પાનાના  
બગા એમ પાજુ સાથ રીંગ, દબેલી વડે  
વજુજ, પડી એ વળેલા વજુ વીટાને એક  
હિંટે ઝરા પાજી સગાડીને ત્રણે લાથે ભેડીને

ચોટલા ચુકે તેમ પણ પચાજ દીવા મુઠ્ઠી  
 હોયે ત્રણે હોડાને પાછા પાણીથી વગસાવીને  
 બેડી લઈ, ઉપર લખ્યા બેડેયો વખત રાખ્યા  
 બાદ આટો ખીચીને તૈયાર થાયને તેજ રીતે  
 એ પાકેને પત્રા ઉપર ભુંજવા. વધારે પહેળ્યા  
 ચોટલાના પાકે કરવા હોય તો ત્રણને બદલે  
 પાંચ છો મુઠ્ઠી પણ વધારે સાખા વીંટા લઈને  
 પ્રથમ તેના બધા હોડાને વગસાડ્યા પછી  
 ઉપવીજ રીતે દીવો અને પહેળો ચોટલો  
 ચુકે તાંદુરમાં પાકે ભુંજવા હોય તો પહેલે  
 હોકે મોટું બળાતુ કરી ઢાંકણા ઉપર ગામટી  
 કાપવાના પુરતા ઈંચાગ મૂક્યા અને તાંદુરની  
 અંદરની રેતી ધૂન ગરમ થાય ત્યારે દેરે ૫  
 લાકડા તથા તેમાં થપકા ઈંચારા બધું કાઢી  
 લઈને ઉપરજ ઈંચાર રહેવા દેરા અને પછી  
 પેડીના પાકે હોય તો તેના રાજડા અને  
 ગોળીયા ચોટલાના પાકે દોષ નો પત્રા થા

રક્તબીમાં મુકીને ભુંજવા મેલી, બરાબર  
 ભુંજાય પછી કાઢવા.

[ નોંધ—તાડીનું ખમીર વાપરતું ન હોય  
 તે તેને જદલે ચીંટ કાઢ પણ આતનું—અણની  
 દાળનું થા ચીજું—ખમીર પણ વાપરી સકાશે ]  
 —વિવિધ પાની

## WONDERFUL CURE

હૃલસીરાજ તેલ: આતરડું વધી જવા  
 અંક વધી જવા, સોળો, સંધિવા તથા વાની  
 અનુભવસિંધુ દવા. દીમત રૂપિયા એક.  
 ગરીબ બીમાર સ્ત્રીઓ માટે દમેગ માટે  
 અર્જનિષેધક તથા બધા માસિક કરી થવાની  
 દવા દીમત રૂપિયા ૧-૪-૦  
 એન. ડે., પ્રસિધ્ધ તબીબ.  
 ૧૫૦, માનિકતલા રસ્તો, કલકત્તા.

## ૫૦ વર્ષની અનુભૂત ઔષધો

સુધાસિંધુ

કફ, ખાંસી, દમ, કોલેરા ઇજા,  
 સંઘહણી, પેટ દર્દ વગેરેની વિના  
 અનુપાતની દવા.

કી. ૮ આના

દદુગજ કેસરી

હરેક જાતની દરાજને જલન અને  
 ત્રાસ વગર ૨૪ કલાકમાં નાશ કરનારી  
 એક માત્ર દવા.

કી. ૪ આના

ખાલસુધા:—દુબળા, પાતલા બાળકોને ફરજ પુષ્ટ બતાવનારી સ્વાસ્થિ દવા  
 કી. ૧૨ આના

સુખસંચારક કંપની લી., મથુરા

એક તથા ચક્રોતરાં (પપનસ) એક બીજાને ઘણા મગના હોય, સત્રા મોસબીના વર્ગના છે માત્ર તેના ફગ મોગ હોય છે, એટલેજ ફેર હોય છે ચક્રોતરાંના ફગ પથી ૧૦ શેર વજાના દાંપ છે એકુંના ફગ તેથી નાના પણ સત્રા મોસબી કરતા મોગ થા છે ચક્રોતરાં તથા એપ્રિલના પાન તથા દાંપર છુટા છુટા ઓર્ડન ઝડક (On standards) હોય છે એકું ઉપરના મોસબ ઝેન્ડક ઝીણા અને ધાગ થા તેનું જાડ ચક્રોતરાંથી મજબુત તથા ફેનાવે મોટું હોય કે એન ફગ દાક્ષિ જેવા મુમખામ ચાર ચર છ છ સાથે ચાંચના હોનાથી ઓ એકું કહે છે તે સિવાં એને દાક્ષિ સાથે કમી સળધ નથી અમેરિકામાં આનું વાવેતર ઘણા મેગ પ્રમાણમાં થાય છે કારણ કે એપ્રિલના ફગો મસ ઘણો પ્રોસાદક તથા પેટિક હોય તેમાં મીઠા તદુરસ્તો આવનાર તત્વો હોય છે હિ કુમનમાં હજી એનું વાવેતર મેગ નમારમાં જોવામાં આવતું નથી દાલમાં સિધ તરફ પુનામાં ૨૦ કાઠિઆવાડમાં જમ નમરમાં સરઝાગી બગીચામાં એનું વાવેતર સફળ થયું છે

### અમીન તથા હુવામાન

જ્યા જ્યા સત્રા મોસબીનું વેનગ થાય છે ત્યાં આ જાડ સારી રીતે ઉગી સકે છે નિતરનાગી મોરાક કે મસર અમીન કે જેમાં સાધારણ બીજા ફગના જા. ઉગી સકે છે એવી અમીન આ જાડને માફક આવે છે હીમથી આ અડી થડ નુકસાન થાય છે માટે સિઆગામાં હીમ પડવાનો સજવ હોય આવે રહે એ જાડ વાવવા નહિ. ગરમ શુધી દરા અને એજા વાંદવાળા પ્રદેશમાં પણ આ એપ્રિલનું વાવેતર ફેનદ થઈ થાય છે

### પ્રાથમિક એડ

અમીન ઉનાગામાં ૩૫ ચાર ૧૨ સારી રીતે ઉગી બેડી નાખી રાપ ફેરડી, પગી તેમાં ૨૦'x૨૦' અથવા ૨૫'x૨૫' કુનું એતરે ૩'x૩'x૩' એરસ એરસ ખાડા કરવા બોદાણમાં નીકળેલી માગીમાં ફ થી ૮ રોપના હાથનું મળેલ ખાનર તથા બની સકે નો ઝીણો હાડકાનો બુકો ૫ શેર જેનો મિત્ર કરી ખાડા બરી દેવા ત્યાર બાદ પાણી પાવા માટે મધાર તથા ખામણા કરી અમીન જાડ નાવવા માટે તેવાર રાખી જાડના પ્રમાન

ચક્રોતરાંની મુખ્ય મુખ્ય અંત છે ધીમી યુમા ડી ઓ રાગી એકું ડી ઘણી જાતો છે તેમાંથી નીચેની જાતો સારી છે ફેરડર ડકન માર્શી શેકાકનડ પરોમણકા ફેનો રીડા આપ ડી પન આવનીક ફી ફેલી ફેર્ડિઆ આપસા પેની મેગીમેનો મે કવિન વડર પેતેગાખન વોપટેર અને વોરડન આ બધી જાતોનું વવેનર સરકારી બગીચાએ મા કરવામાં આવેલ છે તેમાંથી કેલીક તે ખાસ ફેનોરીડા (અમેરિકા)થી મગારી નાવવામાં આવેલો છે જેના પરિણામ ઘણા સરસ થા ડી છે

આ જાડના ડોડ બીજા વાવવાથી આપ અગરીને તથા મગી ઉતારીને તેવાર કરવામાં આવે છે આ જાડની યુગી કલમ આપ અગરીને વાવવાનો પ્રચાર વધુ છે કારણ તેનું જાડ પણ સારું મછે કામ ઉત્તમ આવે છે યુગી સારા મોગ ઓ પુષ્કળ ફગ આવત જાડ ઉપર ખાધેરી જાડના પ્રમાણમાં ૪ થી ૬ કરતાં વધારે યુગી એક વરમાં એક જડ ઉપર ખાધેરી નહિ મોમાંસામાં યુગી ખાધવારી તે જલદી એટલે લગભગ એક મહીનામાં તેવાર થા છે તેો પાણી



પાવાને ખર્ચ પણ થયો જોડો આવે છે. મુટી પાંચવા માટે સારી અર્ધાથી પોણા ઈંચ જાડાઈની ડાકી પસંદ કરી, તેને એકથી દોઢ ઈંચ જેટલી ઝાડના ધડથી દુર ૧ થી ૨ ફુટની અંતરે આકુથી જોળાવાર કાપ ૧ મી જાડા ઉતારી નાખવી. પછી નદીનો કાંઠો તથા જાણ મિશ્ર કરી, પિંડ બનાવી તેના ઉપર શણીઆના કટકા વીંટળાવી, તેને દોરી ૧ બાધી દેવી. આ પિંડ સતત બીની રહે તે માટે ખાસ સંભાળ રાખવી જોઈએ, તે માટે પીંડની ઉપર એક નાની માંટણી લટકાવી, નીચે એક પિંડ પાડી, તેના કપડાની જેમ અથવા સુતથી પરોવાં, તેના બીજા છેડા પીંડ ઉપર પડે તેમ વીંટળાવે, જેથી માંટણીનાની દોરી કાઢી પીંડને પાણી આપી, તેને સુકવવા દેશે નહીં એ મહિનામાં કાંઈની નીચેના ભાગમાં મુગ પુટવા મંડશે જ્યારે પીંડમાંથી શણીઆની બહાર મુગ દેખાવા લાગે ત્યારે પીંડ તૈયાર થઈ એમ જાણવું પછી તેને ધડથી કાપી છુટા કરી, કુંડમાં વાવી જાવામા રાખી પાણી પાતા શેલું. થોડા દિવસમાં જોડ કાચથી જરૂરએ વાવવા લાયક થશે.

આમાસાની રજઆતમાં કુંડમાંથી હોડને પિંડ, સહિત કાઢી કાચથી જરૂરએ વાવી, પાણી-પાણું. હોડને રોષ લાગે ત્યાં સુધી ૪ થી ૬ દિવસે પાણી પાણું અને પછી બુરસત પ્રમાણે ૮ થી ૧૦ દિવસે પાણી પાણું. હોડને અરૂર પ્રમાણે ગોડ, નિંદામણુ આપવું રાખવા.

### પેટા - પાક

પહેલા ૪ વર્ષમાં દામેટાં, રિંગણ, મરચાં, લસણ, કુંગળી વગેરે સગવડતા પ્રમાણે પેટા પાક લેવો જમીન નિતારવાળી હોય તે ગદગ (રજકો) પણ વાવી સકાય છે, અથવા એમાસામાં શણ, મગ, મકાઈ, મોળા, વ વાવવામાં આવે તોય વાધો નથી.

### પાક

આ ઝાડને ૪ વર્ષ પછી ફાવ આવે છે. જાન્યુઆરી-ફેબ્રુઆરી માસમાં ફુલ બેમી, નવેમ્બર-ડિસેમ્બરમાં ફળ તૈયાર થાય છે. ૫૫ બેમે તે પહેલાં સંત્રાં-મોસંખીના ઝાડ માફક તેને પાણી બંધ કરી, ઝાડને આરામ આપવો. પછી મુગ થોડા થોડા ખોદી ઉધાડ કરવા. જે અખીન હમણી હોય અને પેટામાં પથ્થર હોય અથવા શિયાળામાં ટાંક પુકળ પડતી હોય તો મુગ ખુટવા કરવાની જરૂર નથી. ઝાડના ફેલાવાના પ્રમાણમાં ધડથી ૨-૩ શીટ અંતરે એક પુટ હાંડી નીક કરી, તેમાં જાણુ ગળેસ ખાતર ૬ થી ૮ ટોપકા અને ૧૦ શીટ સુપર ફોસ્ફેટ તથા ૧ થી ૨ શીટ સલ્ફેટ ઓફ પોટાશ મિશ્ર કરી દેવું. જેમ જેમ ઝાડ વધતા જાય તેમ તેમ ખાતરના પ્રમાણમાં વધારો કરવો. ખાતર આપ્યા બાદ પાણી પાવાની ખાસ સંભાળ રાખવી. મરિનામાં એક વખત ગોડ દેવી અને અરૂર પ્રમાણે ખામણું નિદી, સાક રાખવા. (ઝાડ ૩૦ શીટને અંતરે રોપાય તો એક એકરે ૧૦૮ ઝાડ આવશે)

રાજઆતમા ઝાડ ફીટ ૨૫ થી ૫૦ ફળ આવશે, અને ૮-૧૦ વર્ષ પછી ઝાડ મોટા થતાં ૭૫ થી ૧૦૦ સુધી ફળ આવી સકે છે. જ્યારે ફળ મોટા થાય છે, ત્યારે વજનથી ઝાડની ડાળો નખી જાય છે. તે વખતે તેની નીચે ટેકા આપવાની જરૂર છે, જેથી ડાળો લાગે નહિં ફળનો લાભ સારો આવવો હોવાથી ઝાડના પ્રમાણ પ્રમાણે ઝાડ દીઠ ૩. ૩ થી ૩. ૧૨ સુધી ઉત્પન્ન આવે છે. આ ફળની માંગ કોઠીવાવાડમાં ઘણી નથી, પણ તે ટકાઉ હોવાથી મુગલ અહમદાબાદ જેવા શહેરોમાં રહેલે રૂને મોકલી સકાય છે. આ ઝાડ ઘણા લાંબા વખત સુધી ફળ આપે છે અને ૩૦ થી ૪૦ વર્ષથી વધારે ટકી સકે છે.

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૧૨૪)

# નીચેનાં પુસ્તકો ઓછી કિંમતે દિવાળી સુધી મળે છે.

(સિવકમાં હવે ત્યાં સુધી આ નકલ  
મોકલનારને મળશે.)

|                                 |      |
|---------------------------------|------|
| ૪-૮ લેખા ભાગ ૧ થી ૪             | ૪-૧૦ |
| ૨-૦ રસથંગો,                     | ૧-૮  |
| ૩-૮ અછતા                        | ૨-૨  |
| ૩-૮ પરાવત                       | ૨-૨  |
| ૩-૮ રાગમાતા                     | ૩-૧૩ |
| ૧-૪ સ્મૃતિઓ                     | ૧-૦  |
| ૪-૮ ગેખા ચિત્રો                 | ૧-૧૪ |
| ૩-૮ મૃદાન્દ (અરદખાસુ)           | ૧-૧૨ |
| ૩-૮ સુતાનચંદ્ર (..)             | ૧-૧૪ |
| ૧-૪ છુન્કારો (..)               | ૧-૦  |
| ૦-૮ હિન્દુ                      | ૦-૬  |
| ૧-૪ વેગનમા (ગેવાળી)             | ૧-૦  |
| ૧-૪ આનંદ જત્રોળી (ખમડીના)       | ૧-૮  |
| ૪-૦ અશ્વિક રામાયણ ૧-૨ (..)      | ૨-૮  |
| ૨-૦ ખાગીચી વાનો (..)            | ૧-૮  |
| ૨-૩ ન્યાયની નાથ (ધારેખાના)      | ૨-૪  |
| ૨-૮ ડીકેગીર કેવેન્દ             | ૨-૦  |
| ૨-૦ બેડી જાસુમ                  | ૧-૮  |
| ૨-૮ મધનનગો મહેમાન               | ૨-૦  |
| ૨-૦ અજ રાગી ગાન                 | ૧-૨૦ |
| ૩-૦ રાવકિરણો (ગોરાર)            | ૩-૮  |
| ૨-૮ મળીય દાપ્ત્ય જીવન           | ૪-૦  |
| ૦-૮ જીવન ગદ્ય (મદાતમા દોહડોય)   | ૦-૯  |
| ૦-૧૦ રામનગી ગીત્રી              | ૦-૧૭ |
| ૧-૪ તારણદાર                     | ૧-૦  |
| ૦-૮ નવરંગી આગકો                 | ૦-૬  |
| ૧-૪ પ્રસાગીના પદા               | ૦-૧૦ |
| ૧-૦ પતંગિયુ (મરતકકીક)           | ૦-૧૧ |
| ૧-૮ સદચરિત્રની નોંધમા           | ૧-૩  |
| ૨-૦ જગીજખાન (૧ જ દવાત)          | ૧-૮  |
| ૨-૦ કમાવપાસા પુર્કીનો તાગ્ધુદાર | ૧-૮  |
| ૨-૮-૭ નવત્સંદ્ર (કાગી)          | ૧-૦  |
| ૨-૮-૦ ગદિમ (..)                 | ૧-૦  |
| ૧-૮-૦ ગયેતના (..)               | ૦-૮  |

## જીવનલાલ એન્ડ સન્સ

૧૨૯, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ મુંબઈ-૨  
પીરમશાહ રોડ, અમદાવાદ.

જલદી મંગાવો ધોડીકલ પ્રતો છે

## પ્રમાણભૂત પુસ્તકો

### રસોધાર તંત્ર

માનવ ખદતના દરેક દરેક રોગના નિદાન  
અને તેના ઉપચારની રીતો બતાવતું આ  
નરણ મુજરાતી ભાષામાં લખાતું પુસ્તક  
૧૮ આર્મિયો એવા નવીનત્વ યુગ છે  
એજ એના સંક્રાંતિપ્રવાન સનદ છે એમાં  
૩૦૦ દર્દીઓના પરાન રીત, ૨૦૦૦ સામાન્ય  
ધમધમ અંગના ઉપરાંત ૧૫૦૦ શાસ્ત્રીય  
અધુર્વેદ દવાઓ બતાવવાની પુરેપુરી ચિંતનો  
આપી છે યન્નવદ બનાવી મકે એવું આ  
ઉગ્રા પુસ્તક ૩૭૦ પાના, પાકા કપડાની  
બાંધણી ળા— કામત રૂ. ૧૫૦

### મેડીકલ મેકીશનર

ઉપરા પુસ્તક જેનુંજ ઉપયોગી આ  
પુસ્તક ૫૫૫ સરળ મુજરાતીમાં છે અને તેમાં  
અવાયેથી કિયા અંગ્રેજી ટોકટી-પદ્ધતિયે  
જુના જુના દર્દીઓના તથા તેનો ઈલાજ  
કરવાની રીતો, બ્રિટિશ કામકિયાપિયાની સેક્ટો  
દવાઓ બતાવવાની માદિની, ધોડીક આધુર્વે-  
દિક બતાવટોની રિયત ઉપરાંત બાયોકેમિક  
પદ્ધતિની માદિની તથા પ્રચલિ શાસ્ત્ર. પ્રન્ડે-  
કસન ધિગેષી, રાગ કિયા વનું આવશ્યક  
રિવેચન આપવામાં આ પુ' છે છેવટે સેક્ટો  
પ્રકારની અંગ્રેજી પેન્ટ દવાઓ બતાવવાની  
માદિની પણ છે આમ ૪૭૫ પાનાનું દળદાગ  
અચિત્ત પુસ્તક છતા કામત રૂ. ૨-૪-૦

### નફાકારક હુન્નરો ભાગ ૧-૨

વિવિધ પ્રકારના હુન્નરોના સમકુલ ૫૦૦  
પાના સુદર જાતે છતા—

કામત દરેક ભાગની રૂ. ૫૦

(દરેકનું ટપાવ અર્થ જુદું)

લખો કમર ઓફિસ, સોદાગ-વાડા, મુરત.

કાણુ જાણે છે કે, તેમે નાસ્તામાં જે માખણ લેતા છો, તે ચોખ્ખું નહીં માખણ હોય છે કે કાણુ કદી સકે છે કે, તેમાં બેજ મેગ નહિ હોય ? કાણુ રસના કરી સકે છે કે, તે માર્જરિન કિંવા નકલી માખણ નહિ હોય ?

દિનમાં તો દુન્ય પરિસ્થિતિ રીક છે. અદિ' માખણમાં બેજમેગ થોડી ધણી થાય છે પણ નકલી માખણ તો વજનગ જનતું જ નથી, પરંતુ પરિસ્થિતિ તો રિથિતિ સાથ જુદી છે ત્યાં નકલી માખણનો પુષ્કળ ઉપયોગ થાય છે નકલી તરીકે તાક કદી જતાની પાથ અને ખરા તરીકે દગાપુર્વક પેરા કરીને પથુ. કારણ ત્યાં માખણની ખપ જોરદાર થાય છે આપણે ત્યાં રાંધવામાં ધી વપરાય છે તે ત્યાં ત્રણ વપરાતું, ખબકે બધાંજ માખણ વપાય છે અને એમ ત્યાંની માખણની ખપન પાર રિનાતી છે.

## માર્જરિન

માર્જરિન કિંવા નકલી માખણ કંઈ આજ કાલની શોધ નથી. પ્રમાણે યથો એ ચીજ જનતી અને વપરાતી હતી શરૂ શરૂમાં તો એ ગીજ ખરા માખણ તરીકે વપરાતી હતી, પણ પાછળથી એને પોતાનું નામ 'માર્જરિન' આપી એ નામે જાતરમાં વેચવાનો આરંભ થયો અને દરેક તો એ ત્યાંની ટ્રેનિક ખપનની વસ્તુ બની ગઈ છે.

માર્જરિનના ગુણ હોય વિષે જે મત પ્રતે છે એક પક્ષ કહે છે કે, માર્જરિનમાં કદાં જે હું ના. તેનો ઉપયોગ ખૂબીપુર્વક કરી સમય છે, ન્યારે જીજે પણ માર્જરિનને દોષિત ફેરવી, તેનો ઉપયોગ કરવાની મના કર છે. તેની દમીય એ છે ન, પણ મ.ખણમાં જે વિદામીન હોય છે, તે માર્જરિનમાં હોતા નથી, અને તેથી તે વાપરવા પાત્ર નથી. જો કે ગીજ નત્વોની દૃષ્ટિએ ખરા માખણ અને માર્જરિનમાં કશો ફેર ભાગ્યેજ હોય છે અને તેથી સામાન્ય નજરે એ બે વચ્ચે કશો તફાવત કરવો અસંભવિત છે. પાસ પાસે ખરૂં માખણ અને માર્જરિન મુજબ દોષ તો કાર્મ સામાન્ય જન જેકેને જુદા જોળાવી સકે એમ નથી.

માર્જરિનની ખનાવટ

જેમ જેમ માર્જરિનની ખપત વધતી જાય છે, તેમ તેમ માર્જરિનની ખનાવટ માટે નવી નવી રીતો શોધાતી જાય છે. આજા ખર્ચે, અપધુર્વક સારી માર્જરિન ખનાવવા માટે જે થોડક પ્રયોગો વિખ્યાતી પામ્યા છે, તે આ ૧૬વાં—

૧

મેચરેટ કુપ ૨૪ ગેલન, માખણ ૧૦૦ ગ્રામ, ઓલિઓ-ઓઇન માર્જરિન ૧૦૦ ગ્રામ અને તે માટે ખપ પૂરતા પ્રમાણમાં.

બધાને મેશી, Churning Machine માં ભરી, નિયમસર, ૨૦" થી ૪૫" મી નોટલી

(૧) આ પ્રયોગમાં જે ઓલિઓ-ઓઇન વપરાય છે, તે ખાસ એને ખરે જુદું જણાવે પડે છે. જનાવવાની રીત આ પ્રમાણે છે—

તાજા દલાય કદેલા મેંદા, બકરા મા ચાપ બજાવી કમ્પ ચરતી સર્વ, પાણીથી ઘોઠ, બરફ-વાળાં પાણીમાં ઢંઢી પાડી, ૩૮ મટ તેની બારીક કાતરણ કરી લે છે અને પાછા ૬૦" સી ધી ૬૫" સી વગીચી ઓઝી ગરમીને પીગળાવી ૨૪ કલાક લગી કરવા દે છે (પીગળાવતી વેળા કચરક તેમાં સડળ પાણી અને એકાદ વપરી સોડિયમ કાર્બોનેટ પણ કમેરે છે)

બીજે દિને તેને દાયક્રીવિક પ્રેમમાં જમાવતાં, એક પ્રકારનું તેવ નીકળે છે, જેને ઓલિઓ-ઓઇન કહે છે.

ગરમીએ એક કલાક ત્રણ વતોવે છે જે દિવા ખમ યના માજેરિન દારવા મંડે Churning Machine ની નજીકજી મુકવી દાકી (સા ફરતા પીપ)મા થીમી થરે મિથુજી હાલતી દેવાય કે એ દાકી ૧૫ બરફના પાણી ની મદદ વડે ૧૦° સી જેટલી અદરથી દડી રામેની હોય છે જેથી માજેરિન દરી સદ કેમવાકા માજેરિન ની ખાતર ની સુખમતા માટે વતોવવાની દિવા શુર થયા પહેના મિથુજીમા સદર મરુ અદર નામો પદાર્થ પશુ નામે છે તેા કેમવાકા માજે નિમા નમક મેગણુ હોત નોા મક વા રગ જોધુનો હેય તેા રગ પશુ રેગલ રકકે મેગરી દે છે

માજેરિન દરી જ્વર દડી તેને દિગી પાણી કાદી નામી યોખ ની માજેરિને જુદી પાડી નવય છે

૨

તામી અદરથી મા ઓનિઓ-એનર ૧૦ બાગ તમનુ તેલ ૨૫૦ બાગ ખમ ઓનન ૫ બાગ માખણુ ૨૦૦ બાગ મેપરેટ દુધ ખપ ૫૨૭

જનારની ખીજી દરિતિ માટે કાર ખનામ જી દાકીઓ અને Churning Machine ના ઉતર એડી રીત ગોઠવેન તા કે નાથી ખુના તેા એક ગાકી હાત છે આને ની પમ પશુ ને ની સપાળીથી સદર નામે ખીજી દાકી દોય છે આ તેડી રમે Churning Machine ને પશુ રેકક આગથી દાકી ની સપાળીથી સદર નોમિ આ મુગ જીમીનથી સગમગ રેકે દુદ ઉમે છે વ જ-આ તેડી પડી પાકી આ દાકી મચી ની ર સાળીથી નવે

ખનારની રીત એ છે કે આથી પહેમા અર ની વા ઓમિઓ-ઓહસો પૂલી દાકીમા

જરી પીગળીની લખ ખીજી ગાકીમા લખ જવ છે, જ્યા તેમા ખાકી ની ચીજે મેગરી જધાને વતોવનાર થવમા લખ જમ વતોવ વા ની દિવાનો આરજ કરે છે જેો પરિ ખામે માજેરિન છુડી પડી બરફના પાણીથી ૦ ડી રખાવની છેદની દાકીમા પડે કે આ ત્વા મિથુજી સપાળીએ તરવા લાગે છે એ માજેરિને ત્વાથી ઉડાડી લખ, તેમા પાણી દોય તેા મે જી વેગા દમાણુ આડોને કાદી નાખી ડગાઓમા પેક કરી તેવાય છે

## મેલેરીઆના ઉકાળો

કાચની ૧ આનાની ધાણા ૧ આનાના રરિયાળી ૧ આનાની ગુનાખના ૫૫ મે પેસાના િનોદક ૧ આનાની ખનકશા ૧ ૧ આનાનુ કાળી દરાખ ૧ આનાની સાકર ૧૪ ડિપિા ભાર

પ્રથમ બધી ચીજોને સાફ કરવી પળી સાકર સિરધની બધી ચીજો એકઠી કરી તેના સત બાગ પડવા અને રોજ રાત્રે એક પડીકે અ ઠેર પોણો શેર દડા પાણીમા એક મચી ની દા પીમા પમાગવો અચરમા વ્દેસા દાવવી ની અદરજ તેડી ઉકાળવો અને લગમગ અડધુ પાણી બગી જ્વર અંતે ઉતારીને માગી નનુ અને પડી અદર એક તેાનો સાકર ૧૧૦ ૫ડવા રહો રગરમમા ન જે કેકે િવો આળી લીધેવા કુચામા કરી પાણા શેર પછી નાખી પતાગણુ ને સાજે િજ પ્રમાણે ઉકાળી સાકર નાખી પીતુ ઉકાળો નોવ ઉતાર્યા પછીજ દમેશા સકર નાખરી આ પ્રમાણે સત રીતસ મુધી પોવા ગાર રમની અદરજ બાગકો મંડે ઉડના કરના અડધા ભાગનો માખાન આગુનો

મે જી દિવસ પીધા પડી તત ઉતરે તેા પશુ સાત પડીકા પુરા કરવા જેમો જુઓ પાનુ ૧૨૪

# ઝેર પાયલોટ અર્થાત વિમાની

વધે વધે મેટ્રીકની મદદોમાંથી પરિક્ષા પસાર કરી, બહુલા બેકારોની ક્ષણમાં ભરતી થતા દિન્દી જવાનો માટે ઝેર પાયલોટ કિંવા વિમાની ચપાની ઉપદા તક વિશે ક્રમરૂઢા ૭૪મા અંકમાં પુરતી સ્વચાની નખાઈ સુધી છે. એ, સામાન્ય પરિસ્થિતિની વાત હતી; આજની અસામાન્ય પરિસ્થિતિમાં એ ધંધો હજી વધુ નકા આપે છે: સાદસિકો હોય તેમને, એટલે કે, એ તેઓ વિમાની લગાડનાં નિબંધો બેકારા પૂરતા દિવસવાળા અને અસિધાથી હોય તો, બેકાર, એ શું? કે, તેમણે માત્ર દિન્દી વિમાની ક્ષણમાંજ કામ કરવાનું રહેશે, આજે આથી રહેલા પુરવ કે આફ્રિકાના યુનખાર જગમાં ભાગ લેવાનો નથી.

હકીકત, માનો યા ન માનો જેની કંઈક છે. આજે વિમાની યા હજીનાર જવાનોને-

- ૧, તબક્કીમ મહત મળે છે;
- ૨, રહેવાની જગ્યા મહત મળે છે;
- ૩, આદિ બેકારાનું એલાઉન્સ મળે છે અર્થાત તે પુરતજ સમજે.
- ૪, ક્ષણમાં નવકરી ચોકકસ યા:ય છે અને
- ૫, સાંપી છેવટે, લંકાઈ પછી તેઓ આજે તો ખાનગી વિમાની તરીકે પોતાનો ધંધો કરી શકે એવી ગોઠવણ યથ સકે છે.

આજાર માનો, પેસા "નબકીકાતા લગાડના બેબમ"ને, જેના પ્રતાપે જા નધું શકય નધું છે: તવારે ખર્ચે નહિ, સરકારી ખર્ચે!

૬

દિન્દી સરકારે દિન્દી વિમાની ક્ષણ વપારવાના કરેલા નિર્ણયને કાઢી દિન્દી વિમાનીઓની સુરત ઉભી થઈ છે. આપણે

જાણીએ છીએ નેમ, આ પહેલાં દિન્દીમાં વિમાની ક્ષણ જેનું ભાગ્યેજ કશું હતું અને તેથી, જવારે હવે દિન્દી વિમાની ક્ષણ વપારવાની વાત થાય છે, તવારે હકીકત નથી વિમાની ક્ષણ ઉભી કરવા જેવીજ કંઈક થાય છે. કારણ કે, આ પહેલાં જે નામ વિમાની ક્ષણ દિન્દીમાં હતી, તે હોવી ન હોવા જવાગર હતી. પરિણામે, એક તરફ તો હવે નવા વિમાનીઓની સુરત ઉભી થઈ છે અને બીજી તરફ દિન્દી વિમાનીઓની અગત્યે પરિણામે તવાર વિમાનીઓ મળતા નથી અને તેથી નવા વિમાનીઓ તવાર કરવા-જવાનોને વિમાની ક્ષણની તબક્કીમ આપવાની ફરિયાદ સુરત ઉભી થઈ ગઈ છે.

દિન્દી સરકારની યોજના એ છે કે, ૧૯૪૦-૧૯૪૧ ના બે વર્ષ દરમિયાન-

૬૦૦ ઝેર પાયલોટ

૪૦૦૦ વિમાની-યાંત્રિકા

તવાર કરવા. એ માટે તે દેશી વિમાની કક્ષો અને બીજી સંસ્થાઓનો સહકાર મેજરી, પોને પસંદ કરેલા ઉગીદવારોને તબક્કીમ લેવા જુદે જુદે સ્થળે ચોકતી આપી રહી છે, જેનો ખર્ચો ખર્ચ તે પોતે આપે છે.

ઝેર પાયલોટ કિંવા વિમાનીઓ માટે મંજુર કરાયેલા અબ્યાસક્રમ માત્ર ચાર માસનો છે અને તેની ગોઠવણ એવી થઈ છે કે દેશની ૧૦ જુદી જુદી વિમાની કક્ષોમાં એકાદ લેવા ૧૦૦ વિમાનીઓને તબક્કીમ અપાય છે. ચાર માસમાં એ ૧૦૦ વિમાનીઓ અબ્યાસથી કારિગ થઈ જતાં બીજા ૧૦૦ વિમાનીઓને શીખવવામાં આવશે અને બીજા ૪ માસ પછી બીજા ૧૦૦ને. એમ વર્ષ

[અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૧૦૪ પર]

## અકસીરે ખાતુન

શ્રીઓના ખાસ દર્દો માટે આ ના અકસીરે કે આ દવા વાપરવાથી મામિક  
જાતુની અનિયમિતતા, પ્રદર (દુધકાઠીઆ) વ દર્દો દુર થાય છે રિંદલીઓ અને  
કમરના દર્દોને મટાડે છે શરીરની સામાન્ય અશક્તિ દુર કરી, શક્તિ આપે છે  
હિરદરીઆ માટે પણ ફાયદાકારક છે અમારી આ દવા બહુ પસંદગી મેળવી ચુકી છે  
વાપરવાની રીત-ત્રણ ત્રણ માસા (અથવા ચાપનો નાનો ચમચો એક ભરી)  
સવારે ને સાંજે ખાધા પછી પાણે ગરમ દૂધમાં નાખીને આ દવા ખાવી આવડે  
દુધ હોય તો સાર, નહિ તો કોઈ પણ દુધ આસપે હમત દોષ તો આ દવા લેવી નહિ  
કો ખાતુની ૧ના રૂ ૨-૦-૦

ઈન્ડો જર્મન કેમીકલ વર્ક્સ,

લુમ્બા મરિજદ પામે, દિલ્હી-૬.

(No concern with German)

## ખોરાકને હાજમ કરવાની ઉચરતઅ ગેઝ દવા

હાજમ—આ અદ્ભુત પાવર ખુબ લગાડે છે ખોરાક પચાવે છે અને જરૂરી  
તમામ ખરામીઓ માટે ફાયદાકારક છે બારેમા બારે ખોરાકને પચાવી દેવો એ  
એનો મામ ના ચમકાર કે જરૂરતા દર્દ અને પેટના દર્દોને દુર કરે છે અપચા  
અને આશરો દુર કરે છે ખાધા પછી એનો ઉપયોગ કરવો, એ તદ્દતનીને વીધો  
હિનરાવવા જેવું છે એ ખાધાથી કમજબાન બની થતી નથી એક અજબ જલદુધ  
અસર રાખે છે એક રીંગીની કીમત રૂ. ૨-૦-૦, જે લાના સમય સુધી કામ  
આવે છે એના વપરાશી જે સાધુ આવે કે તેમજ નમીન મદદ રહે છે

ઈન્ડો જર્મન કેમીકલ વર્ક્સ,

લુમ્બા મરિજદ પામે, દિલ્હી-૬.

(No concern with German)

## પુરૂષાતન શક્તિની અગેડ દવા

એક—પુરૂષાતન શક્તિને દર ઉપરાત ફાયદો કરે છે લોચી અને રિચ વધારે  
કે અને તમામ ગરબીની રક્ષા કરે છે નબોની કમજોરીને દુર કરી સખ્ત ઊંપન  
કરે છે જરૂર અને કાગળની કેળવણી કરે છે અંતે લોચી સારા પ્રમાણમાં ઉંપન  
કરે છે એના સેવનથી થોડાક દિવસમાં ચરૂરા રાનો અને ખુશગમ થઇ જાય છે.  
૧. મગજ આ કાગળને એનાથી ખાસ તાકાત દાસિય થાય છે દમાન માટે પણ  
ખાસ ઉપયોગી કે એની સરસાઈ એના સેવન કરનાથી ઝાહેર થાય છે

કીમત-માત્રી ૧ના રૂ ૮-૦-૦ અને અડધી ખાતુનીના રૂ ૪-૮-૦

ઈન્ડો જર્મન કેમીકલ વર્ક્સ,

લુમ્બા મરિજદ પામે, દિલ્હી-૬.

(No concern with German)

કાકમ જેવું નિશ દિનની ઉપયોગિતાથી કાણ અજાણ હશે? કદાં બહેન યા કવો રસોડામાં એની અનિવાર્યતા નથી અણનો?

ખરી રીતે જોતાં કાકમ-ઝાડ, માત્ર પોતાનાં ફળ કાકમ માટેજ નહિ, તેના નેલ માટેય ધણું નફાકારક થઈ સકે છે. પણ કમનસીબે એ તરફ દૃષ્ટિ નેહએ એવું લક્ષ્ય અપાયું નથી અને તેથી એ નફાકારક ઉદ્યોગથી આપણે દૃષ્ટિ લગી લાભ મેળવી સક્યા નથી.

## કાકમનું ઝાડ

કાકમ-ઝાડ પશ્ચિમ દિ-દમાં ખાસ કરીને ૫૫ ગ્રા. નેનોરા અને કાકમ ત્રિશ્યાઓમા ફાલ થાય છે. તે દેખાવે સુંદર અને સીધા ટટાર હોય છે. તેનાં પાંદડાં નહાના પણ ત્રણકાટવાળી હોઈ ઝાડ યુવજ પાતળા હોય છે. ટાકટ ઝાડના થડનો ઘેરાવો જાગેજ પર ધ્રિયી વધુ થાય છે. દષ્ટીકત એ છે કે, આ ઝાડ પોતાની સુંદરતા માટેય વિખ્યાત છે અને જ્યારે રીતસર ખેતી કરવામાં આવે તો કાકમ-ઝાડની ધાટી એક મનહર ખાગના રૂપમાં ફેરવાઈ જાય છે.

## આબોહવા

કાકમ-ઝાડ ગરમ દેશના વતની છે તે ૮૦ થી ૧૫૦ ઈંચ વર્ષાદ થતા હોય તેવા પ્રદેશમાં સારી રીતે ઊગે છે. સામાન્ય રીતે તેને ૮૦ એક આબોહવા મ ફ્રક આવે છે, પરંતુ કેટલેકઠેકાએ ૨૦૦ થી ૨૫૦ ઈંચ જેટલા વર્ષાદવાળા પ્રદેશમાંય તે ઊગે છે, જો કે એ સ્થળે ઝાડને ફળો ઓછા અને મોડા આવે છે.

ધાગા ઓછા જાણે છે તેમ, કાકમ-ઝાડ બે પ્રકારના હોય છે: એક તો, સામાન્ય ધેમ જાંબલી રંગના કાકમ ઉપજે છે ને ઝાડ અને બીજા, સફેદ રંગના કાકમના ઝાડ. આ બેકે જાડો સામાન્ય દેખાવે સાવ એકસરખા છે.

બેશક, બીજા પ્રકારના કાકમ-ઝાડ કવચિત્તજ જોવા મળે છે. તે બધેબધ થતા નથી.

## ઝમીન

કાકમ-ઝાડને પોચી મુરમ માટીવાળી ઝમીન માફક આવે છે. કાંકરાવાળી અને ટોલાણની ઝમીન હજુ વધુ બંધબેસતી થાય છે. ચીકણી અને બીનાશવાળી ઝમીન એને માટે ઠીક નથી.

## રોપણી

કાકમ-ઝાડની રોપણી બીજા વડે કરવામાં આવે છે, જે બેશક તાજા-એટલે કે જેમ બને તેમ વધુ તાજા-હોવા જોઈએ, જો માટે સૌથી પહેલાં ક્યારા બનાવી, એપ્રિલ-મેમાં તાજા બીજાં મળતાં, રોપણી કરવામાં આવે છે એકાદ માસમાં બીજાં ઉગી પશુ નીકળે છે અને એક વર્ષ પછી, એટલે કે, બીજા ચોમાસા વેળા કાઢી જગ્યાએ રાખી સકાય છે.

કાઢી જગ્યાએ રોપવા માટે ગ્રેડા-એટલે કે ૨ ફુટ લાંબા, ૨ ફુટ પહોળા અને ૨ ફુટ ઉંડા-ખાસ કરવા જોઈએ, વળી આ ઝાડ ૮૦-૮૫ વર્ષ જેટલા લાંબા સમય લગી ફળાઉ રહેતા હોય. દરેક ઝાડ વચ્ચે ૨૦ થી ૨૪ ફુટની જગ્યા મુકવી જોઈએ. એ રીતે, એક એકર ઝમીનમાં ૮૦ થી ૧૦૦ ઝાડ ખુશીથી રોપી સકાય છે.

## માવજત

બીજાં રોપ્યા પછી વારંવાર પાણી આપવું પડે છે. ઝાડ ૨૦ ઈંચથી વધુ ઉંચા થાય પછી પાણી ઓછું અપાય છે. બેશક એ સિવાય બીજા સામાન્ય માવજત, પણ તેની ઝુડરી છે.

કાકમનાં પાંદડાં એક ખાસ પ્રકારની મનપ્રસન્ન વાસ ધરાવતા હોઈ, વાંદરા, દોર

અને બીજા બનતો જાણ જઈ, જાને તુકસાન કરે છે તે માટે પ્રથમથીજ ઝમીનની ચારે તરફ સારી મજબુત તાડ બનાવી છે. જોઈએ અને પછી સુરત પ્રમાણેની દેખરેખ પણ રાખી જોઈએ અત્યંત તાડ ૮ થી ૧૦ ફુટ ડિસા થયા બાદ-જેમ થતા સદજે પાંચ વર્ષ થશે-એમ કરવાની સુરત જાણી ગઈ છે નહિ.

## ચાલ

કાકમ-ગાડો પાક એવું કાકમ-ફળ તે સુરતમાં થાય છે અને પાક્યા બાજુ ઉતારવામાં આવે છે પાકેલા ફળો ઉતારી તેની ડાલ બાળીયા છુદા પાડી બીજાન પાણીથી ધોઈ સુકવીને તાકડાની રાખમાં મેગવી સુકી જગ્યામાં સમઢી રાખે છે જ્યાં જાનો સુકી જાય છે.

## કાકમનું તેલ

કાકમના બીજામાંથી તેલ નેત કાઢવામાં આવે છે જે રાકમાં તનનાતેલ થા ધીમેધન રાપરી સુકાય છે એવુજ નહિ બલકે મીઠાનનીની જનાનમાં વપરાય છે એ તેલ જમદીથી હરી જવુ હોઈ તેને કાકમનું બી પળ કહે છે.

કાકમના પાલડા તાખાના વાસણુ અજ ૦ ધરા માટે તિતદરિફ છે.

૧ મુકસાની રીત એ હ કે છાલને ચગાઈ ૧૪ ૧ જરી સપારે પુ ના તડકાવા મુકી રવાને ઉપાડી તે છે એમ પાંચ સાન વિસ લગી મરતા તે સુકાઈ જાય છે પછી તેન પારણીમાં બરો સદજ નમક જાગી સાવની રાખરાથી વર્ષ દવાડા વગી સારી હાલતમાં રહે છે.

## એર પાયલોટ

[અનુસધાન પૃષ્ઠ ૧૦૧ થી માનુ]

ત્રણે ૩૦૦ વીમાન એને તઅલીમ આપી તૈયાર કરવામાં આવશે.

વિમાની-યાત્રિકો માટેનો અભ્યાસ ક્રમ ૧૨ માસનો છે મરકારે એ માટે લગ લગ એક ડઝન જેટલી સરથાઓ સાથે દેખાવત ડગી તેમની તઅલીમની અવસ્થા કમી દીધી છે જે પરીણામે દર વે ૨૦૦૦ વિમાની યાત્રિકો તૈયાર થઈ જશે.

આગળ કદવા પ્રમાણે-

૧ આ તઅલીમો જાણે ખર્ચ સરકારે તે તે માથે વેડે.

૨ જ્યા તઅલીમ નેવાનુ હરે ત્યા પમજ રહેવાના મકાનની જોગવાઈ સરકાર કરી આપે છે એ જો તેમ ન જા તે જવાકે મ આપે છે.

૩ ખાખા મોશાફાજન જોવાકે સ આપે છે.

૪ મુસાફરી ખર્ચનો જોવાકે સ આપે છે.

૫ શીમેલા વિમાનીએને ફરજમાં ને છે આથી વધુ મિદનર શુ હોય ?

૬

આ રોજના હુશા વિમાની થરા બી અજિનારા રાખના દરેક જગુન એ તક મગી જવા બી જોતી તો આ બી નજ સકાય, પણ જોએ એ કમાતે માટે જોતી સિયાકત સરીરિક જાણે વ ધરાવના હશે તેમન અવસ્થા સરકાર રીકારશે એ માટે-

*The Director of Civil Aviation*  
*New Delhi*

તે પત્ર લખી, અરજી ફાર્મ થાગરી અર ઝીએ મોકલવી જોઈએ કેમકિવારોની વિલાન વિતી સગકારી રાજો પત્ર પૂરી વિચનો પણ ત્યાંથીજ પગારી મગી રહેશે.



અરીહા જેવા ઉમ્મદા યુજોયાળા વનસ્પતિ તનથી કર્યો વાચક અગત્ય છે. માર્ધાને ત્યાથી માર્ગો તેડતે સરને મળતી આ સ્ત્રીજ નોનાના મેવનાશક યુજો માટે કંઈ એકી વિખ્યાત નથી, છતાં કમનસીમે હજી લગી આપણે ત્યાં એનો કાશી ઉપયોગ થતો નથી.

### અરીહાની પુષ્કળતા

અરીહાના ઝાડ બે પ્રકારના હોય છે, જેમાંના એકને 'એપીન્ડસ ગ્રુકારોરસી' અને બીજાને 'એપીન્ડસ લારી ફાલીયસ' કહે છે. પહેલાં પ્રકારના અરીહાના ઝાડ જંગમના પ્રદેશથી લઈને ચિનાબ નદી ઠી પારી લગીના મોટા - વિસ્તારમાં લાખો પડ્યા છે, જ્યારે બીજા પ્રકારના ઝાડ જંગમ, મધ્ય પ્રાંતો

### અરીહા

એના યુજોદાય અને ઉપયોગ વિશે  
'કૃમચરિત્ર' અંક ૬૭ મેં

કી ૪ આના

રજપુતાના, મુંગર, દક્ષિ, અને સિંધનામાં થાય છે એકી ઝાડો આપોઆપ પછી ઉગી નીકળે છે, તેમ જ્યાં ક્યાંક એની રીતસર પોતી પછી કરડામાં આવે છે, એમ, સામટ સરવાળે, હિન્દમાં અરીહા પુષ્કળ પડ્યા થાય છે અને પૂરતી ખપતને અમાવે ન તેનો પુરવો લાવ મળે છે, ન તેની કંઈ કદ થાય છે.

### અરીહાનો સાધુ

કાષ્ટક કહેશે: અરીહાનો તે સાધુ કેવો ? હકીકતમાં, જુદા અરીહા કુદરતી સભુજ છે-એવો સાધુ, જેવો ઉમ્મદા સાધુ આજ લગી કદાચ ખીચે ક્યાય જન્મે નથી ! હા, એ કુદરતી સાધુ છે. કૃત્રિમ નહિ મોંઘામાં મોંઘી સીંચેને ધોવા, અને તેમની મૃગ નજાકતને નખથી પડવા દેવાને બદલે તેને દંડે વધુ

ઓષ અને ચમક આપવા માટે અરીહા સર્વ-માન્ય છેજ. મોતી ધોવા રોય કે સોનાની જણસો, અરીહા ઔષ્ઠનર સ્ત્રીજ છે.

અને કહેવાની કુદરત ન હોય કે જે સ્ત્રીજ આ ધોવા જડ પદાર્થો માટે ઉત્તમોત્તમ છે, તે માનવ-શરીર અને વાગ મટે એકી ઉત્તમ નથીજ અરીહા વડે વાળ ધોવાની પ્રથા તો આપણે ત્યાં આજેય છેજ.

### સાધુની બનાવટ

અરીહાના સાધુની બનાવટ માટે સાધી પહેલાં અને તેમ ઉમ્મદા તાજા અરીહા લઈ, તેની અંદરના બી કાઢી નાખી, બાકી રહેલી જાનને બારીક લોઠ જેવી દળાવી દેવી, પછી તે લુકાને સિમિંટની બનાવેલી હવજ વા માટીના મોટા ટપ કે કુડામાં નાખી રહેવા દે. અને બીજા દામ પર બીજા માટીના વાસણમાં ૧ લાગ ૬૫૪ યુને અને ૨૦ પાણી નાખી, તેતું પાણી નિધારી લઈ, એ પાણી પેલી અરીહાની જાનની લુકામાં એટલા પ્રમાણમાં મેળવે કે, તેનો ગાંધો જેવો બને એ કામ આસ કાજીયું છે. પાણી ખપ પૂરતુંજ નાખવું જોઈએ, કીકદમ વધારે 'ધા ઓધુ' નહિજ. જો લુલથી વધારે પડી ગયું હોય તો જાનની બીજી બૂકી ઉમેરી, માવાને વડે બનાવી, થોડા અકારતા બીમાં વડે તેની ગોરીઓ પાડી, જાવડામાં સુકી સે. સુકાડ જતા અરીહાનો સાધુ તૈયાર છે.

કહેવાની આરવકતા ન હોય કે આ રીત મુદકોમગની છે અને મોટા પાયા પ્રકાર કરવું હોય તો એમાં પુષ્કળ સુધારા વધારાને અવકાશ છે વળી, ઇચ્છા હોય તો એમાં મનપસંદ સુગંધીઓ પણ મેળવી સકાય છે, જે બેશક, માવો બાળ્યા પડી ઉમેરવી જોઈશે.

# તમને કઈ ચીજ જોઈએ છે ?

આ ચીજો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીજ અસલી  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જંથાખંધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- |                                                              |                 |
|--------------------------------------------------------------|-----------------|
| — ચુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીબટીઓ |                 |
| — અનેક ચાટણો જેવા કે:— છતરીફલ, જવારિશ, ખમીરહ, યાકુતી વિગેરે. |                 |
| — પાક (હલવા),                                                | — ટિકી,         |
| — ગાળી                                                       | — મુરખમા,       |
| — ચુર્ણ,                                                     | — શાખત,         |
| — ચર્ક,                                                      | — ભસ્મ,         |
| — મુરખા                                                      | — અતર,          |
| — દંતમંજન                                                    | — સાણ,          |
| — તેલ,                                                       | — કસ્તૂરી,      |
| — કેસર,                                                      | — અગર,          |
| — ખરાસ કપુર,                                                 | — લોશન,         |
| — મલમ                                                        | — સિલાચત,       |
| — આખા ને પુટલા સવેરાત,                                       | — અંબર,         |
| — સોના ચાંદીના વરક,                                          | — મોતયાઇ,       |
| — દરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા                                   | — રંગદાર મહેંદી |

મળવાનું દેકાણું:— દવાખાના સુધને સિહત.

જની તાલાખ, મુરત.

## ઐનચોવી સોસ

ઐનચોવી ૩ થા ૪ નંગ, માખણ ૩ ઓંસ, પાણી જે ઓંસ, સરકો એક ઓંસ, લોટ ૧ ઓંસ

શરૂઆતમાં ઐનચોવીના જારીક કટકા કરી છુદા રાખો. પછી માખણને વોટર બાય પર પીગળાવો, તેમાં પાણી અને સરકો નાખી, છેવટ લોટ અને ઐનચોવી નાખો. ઘટ્ટ થાય તો ઉતારી લઇ, તારૂંતી ગરણીમાંથી ગાળી લો.

આ સોસ બરફ - સ થેજ વપરાય છે. લાંબા વખત સુધી એ રહી સકશે નહિં.

## કાચ પર લખવાની શાહી

અપળા સાબ ૨૦ ભાગ, અસકોલેવ ૧૫૦ ભાગ, ટંકણુપ્રદર ૩૫ ભાગ, પાણી ૨૫૦ ભાગ, રંગ (Water Soluble) જેવળના પ્રમાણમાં.

પ્રથમ અપળા સાબને અસકોલેવમાં ઓગળાવો. પછી જ્યાં વાસણમાં ટંકણુ-ખારને પાણીમાં ઓગળાવી, સાબવાળું મિશ્રણ ટંકણુખાના મિશ્રણમાં ધીમે ધીમે નાખી મેળવો. પછી જે રંગની શાહી જનાવરાની હોય તે રંગ પ્રથમ સદજ પાણીમાં મેળવી, તે રંગવાળું પ્રવાહી બધા મિશ્રણમાં મેળવો.

## કોપરેલ શેમ્પુ

કોપરેલ તેલ ૪ ગ્રામ, સિલ્વિડ એમોનિયા (૧૦%) ૧ ગ્રામ, રિપરિટ એક રોઝમરી ૧૩ ઓંસ, કોલન વોટર ૧૩ ઓંસ, કેશરનો અર્ક ૨-ગ્રામ.

પ્રથમ એમોનિયા અને કોપરેલ તેલ મિશ્ર કરી, બાકીના તત્ત્વો ઉમેરો.

વાપરતી વખતે શેમ્પુને ૬ મેસાં હવાળીને વાપરવું જોઈએ.

## ઝાડાપણનો છંદાજ

ગ્રેસિપિટ્ડ કાર્બોનિટ એક આયર્ન ૩૦ ગ્રેન, કલોરાઇડ એક સોડા ૪ ગ્રામ, કાર્બો-નેટ એક, મેગ્નેસીયા ૧ ગ્રામ, ફાસ્ફેટ એક સોડા ૨ ગ્રામ.

બધાને મેળવી રાખો. દિવસમાં ત્રણ વેળા એક ગલાસ પાણીમાં એક નાની ચમચી જેટલી ભૂખ લેવી.

## બાદુધ ડબ્બી

લોહચુંબકની સુકા ૧ ભાગ, અપળા સાબ ૧ ભાગ અને કાજળની ગેસ જોઈતા પ્રમાણમાં.

પ્રથમ લોખંડ સિંચાના પીગળ થાય પછી ધાતુના વાસણમાં અપળા સાબ મુકી, સુકા પર ચઢાવી પીગળાવો. જ્યારે પીગળી જાય તો લોહચુંબકની ભૂખ અને કાજળની ગેસ નાખી, એકસ કરી, ડબ્બીમાં ભરી લો.

કહેવાય છે કે ઝુરૂરત પ્રસંગે ડબ્બી પર સદજ તેલ લગાડી, પ્લાનપૂર્વક જોવાથી તેમાં શુદ્ધ પામેલા સળા સંબંધીઓ અને કાવિખના દ્રવ્યો જોઈ સકાય છે.

## ઝાડાનો છંદાજ

૨-લાડમની ડાબ નવટાક, લવિંગ ૨ ગ્રામ, પાણી ૧ પાઈન્ટ.

બધાને મેળવી, જે કલાક લગી ઉકાળો લો અને પછી એમાંથી અધાળ જેટલી દવા લઇ, દિવસમાં ત્રણ વેળા આપો.

૨-માયા ૧૫ ગ્રેન, તજ ૧૦ ગ્રેન, અરીસ ૩ ગ્રેન.

બધાને વાંટી, પડીકી જનાવો.

માતા: ઉપલા પ્રમાણની અંકેક પડીકી, દિવસમાં બે વેળા.

## ૮૦કી રેડ ઓઈલ

૧૦૦ રતન એરડિયા તેલથી ૨૦ રતન, ગધકનો તેજાવ નાખી, ખુબ દલાવી, બે દહાડા સુધી હલવ દે. પછી તેન છુટ પાડી તેમાં એટલું કોરગીક સોડાનું મિશ્રણ નાખો કે તેવ રાત્રી થઈ જાય.

કોરગીક સોડાનું મિશ્રણ ૧ લાખ સોડા અને પાંચ લાખ પાણીના પ્રમાણમાં બનાવવું જોઈએ.

## દરાજનો દલાજ

નાથિરેન્તી માચી નેમ્મ ગળતા સુધી નાખી દેવી તે લગભગ બળી રહેતા આવે પણ દહી ગળતીજ દે. કે બહાર કઢી પિત્તમાં થાળીમાં મુકી ઉપરથી પિત્તનું લાકણ દાકી, તની ઉપર કેટલું કપડું દાકી દેવું કે જેથી નરાગ મદાર નીકળી જાય નહિ. પછી થાળીને સદજ વાકી કરી બહેલી કામથી બે વરાગનું જે પાણી નીકળે તે ગરમ પાણી દરાજવાળી જગ્યાએ (નિલક, રેવાના એ જગ્યાને ખૂ. બજવાળી તે.) જોડાએ) નાપડી કેવું.

આ પ્રયોગ રોજ રોક મેં વાર કરતા રહેતાથી પાંચ સાત દહાડામાં દરાજ મગી જાય છે.

—મામજીવન

## નકવી મધ

(૧) સફે ખાડ ૫ રતલ પાણી ૨ રતલ મેડને મેગી સુતા ૫૨ ચદારી ઉકાળે. ઉકાળવા દરમિયાન કચરો આવે તે કાઢી નાખી, હલુ પડે ત્યારે એમાં ખર મધ ૧ રતન અને પીપરમિન્ટના અર્કના ૧૫ ગ્રામ નાખો (મધ ઉત્તમ બનાવવું હોય તો પાણી ઓછું અને ખર મધ વધારે નાખવું.)

(૨) સોફ્ટ પાણી ૧ રતલ ખર અને ચેપ્પુ મધ ૩ રતન, સફે ખાડ ૨૦ રતલ,

કીમ ઓફ ટાઈટર ૮૦ ગ્રેન, એમેન્સ ઓફ રોઝ ૨૪ ૧૫.

ઉપથી સાં વરતુઓ પિત્તગની કીટલીમાં ભરી, સુવા પર ચદારી પાંચ મિનિટ લગી ઉકાળે. પછી નીચે ઉતારી લઈ, તેમાં ખૂબ ફીટલી ઇંડાની કાફી નગ ૨ ઉમેરી તેવારે મિશ્રણ લગભગ ૬ કુ ચક્રાળવ ત્યારે ચોખ્ખું મધ ૨ રતન નહુ ઉમેરો.

■

## નકલી હાથીદાંત

(૧) સફે લાખ ૧૦ લગ, હાથીદાંતનો છુટ ૮ ભાગ એસિટેટ ઓફ તેડ રફે લાગ, કપૂર ૫ લાખ.

બધાં ગરમ કરી મેગની સુકવીને ભૂકી કરી ૧૫ માગા ભરી દવારી થો.

(૨) ઇંડાના કેમ્બો બારીક વાગી આખરીય નવાસા. મિશ્રણ સાથે મેળવી લવી જોડે બનાવી થો. પછી તેમાં ગમે તે રમ ન ખો, તેન બગાડેલા બીજાંમાં એ મિશ્રણ ગર્ભ ગરમ નાખી જવારે સુકાઈને કહણ થઈ જાય ત્યારે કાઢો.

■

## પથર ઉપરની લીવ કાઢવી

કાર્બોનિક એસિડ ૧ લાખ લઈ ૬૦ લાખ પાણીમાં નાખી તે પાણી વતી ૫ થર કોવાથી સધળો લીવ સાફ થઈ જશે અને ફરી વાર ઉમેરો પણ નહિ.

■

## પ્રવાહી લાખ-સિમિન્ટ

ચરમ લાખ ૪ ઓસ એમોનિયા (૨૦ ઓ ૦ ૮૮૦) ૮ ફલ્યુઇડ ઓસ અર્ક-પાણી ૬ ફલ્યુઇડ ઓસ.

જે પાઇન્ટ પ્રવાહી સમાય એવી કાચની બરણી લઈ તેમાં લાખ નાખી પછી બાકીની વાઓ રેડી બરણી ચા ૮ બધ કરી છ સાત

હાડા સગી રહેવા દો એ દરમિયાન એને વારંવાર હવાવના રહેશે, એટલે લાખ ઓગળી જશે.

આ લાખ-સિમિન્ટ ધણીજ મજબુત કે. તે ચામડા, સાકડા, પાપર કે ખાતુ બેઠવા માટે વાપરી સાકાય છે.

વાપરવાની રીત એ છે કે: છાલકી થાળીમાં સફળે પ્રવાહી સિમિન્ટ ઠાઠી, થોડીક વાર સગી રહેવા દો, જેથી તેમાંનું થોડુંક પાણી છૂટી જઈ, સિમિન્ટ ઘટ્ટ અને ચોટ એવી થાય. પછી જ્યાં લગાડી દેાય ત્યાં લગાડો.

### પાચન-જીડી

સુઠં ૧ તોયો, ઝાળાં મરી ૧ તોયો, પિપરામુળ ૧ તોયો, કોપા ૧ તોયો, અજવાન ૧ તોયો, સંચય ૧ તોયો.

બધાને વાટી, મિશ્ર કરો.

માત્રા: અર્ધી માહ-ચમચી જૂડી ખાધા પછી.

### અમ્લબના હાખનો ઇલાજ

૨ ભાગ કસોરલ હાફ્રેટ, ૧ ભાગ કપુર અને ૬૦૦ ભાગ પાણી એકત્ર કરી જળાવેતુ મિશ્રણ મચ્છરના હાખ માટે અકસીર છે (આ મિશ્રણ ઝેરી છે.)

### મિઠક ઓફ રોલીઝ

સુશર ઓફ બેક ૧ ઓંસ, ગિપરિટ લવેન્ડર ૧ ઓંસ, ગુલાબજળ ૬ ઓંસ બદામનું કુપ ૬ ઓંસ, અર્ક-પાણી ૧૬ ઓંસ, રોઝ-મરી વોટર ૨ ઓંસ.

બધાને મેળવો. ગાણીનું રોઝવેટ-પાણી બનાવો.

### મીઠી આદુ

આદુની ચટણી ૩ ઓંસ, ઉકળતું પાણી ૧૬ પાઉન્ટ, ખાંડ ૨ રતલ.

પ્રથમ આદુને વાટી, ચટણી જેવી બનાવી લો અને ઉકળતું પાણી રેડી, બે કલાક સગી રહેવા દો. પછી કપડામાથી ગાળી લઈ, તેમાં ખાંડ નાખી, અદિ સગી પકવે કે મનપસંદ ઘટપણું આપી જમ.

### મીઠી પિશાબનો ઇલાજ

દરરોજ સવારે ૧૫૦ ગંગ પીલીપત લાવી, તેને વાટીને રસ કાઢવો. એ રસ આશરે ૫ તોલા ઘરો. તે પી જવો. (જો રસ કાઢવામાં તકલીફ પડે તો પાંદડામાં સહજ પાણી મેળવી સકામે.)

આ પ્રમાણે બે ચાર અઠવાડિયા સગી નિયમિતપણે રસ પીવાથી પેશાબમાંની સાકર ઓછી થાય છે. —આરોગ્યસિંધુ

### સાઈકલની બતીનું તેલ

સાઈકલની બતીમાં વાપરવા માટે તીચલુ તેલ થઈ સાફ પૂરવાર થયું છે. એથી ધુમાડો થતો નથી.

૨૪૨૭ સરસવનું તેલ ૨૦ ભાગ, ૨૫૨૭ પેટ્રોલ ૫ ભાગ. ઓઇલ સિટ્રોનેસા થોડાંક રીપા.

બધાને મેળવી વાપરો.

### આંખો-ની-નેમત

ખાતોવાશે ઓખો માલ, એટલે સાચા બસરાઈ મોલીનો બનાવેલ સુરમો વાપરો. ઓછસ ફાળદો કરે છે.

કીમત તોતા ૧ના રા બે. (પો. જીદું) મોહમ્મદ હાજી આહમદ વહાણુવાસા કે. વહેવારવા મોહલા, જામનગર (હાડીઆવાડ.)

# સાયન્સની એક અદ્ભુત શોધ

જેને દુન્યાને આશ્ચર્યથી દગ કરી દીધી છે.

સ્વર્ગને તિલસ્મી—આ સ્વર્ગન નથી, પદ્ધતિ એક જાદુ છે, જેની આશ્ચર્યકંત અસરે તિખી (વેદ) દુન્યામાં અદ્ભુત ક્રાંતિ ઉત્પન્ન કરીને મોટા મોટા નામગીન હકીમોની અકસરે ચક્રમાં નાખી દીધી છે આ દવા ૧૧ ઉપયોગથી ૭ માસ જેટલા દુકા ગાળામાં પાચ હજાર કરતા વધુ નિરુદ્ધ થયા અને કમરને કાંઠે પહેા ચેવા દર્દીઓએ નવજીવન પ્રાપ્ત થયું છે દુગામ ખાગીઓ અને ખરાળીઓ, જેમકે વાકાપણ, દુકાપણ, સુમ્તી અને નખાણ વગેરે દૂર કરવા માટે અકસરીર અને અસરકારક છે એક અઠરાડિયાના ઉપયોગથી એટની તાકાત આવી જાય છે કે ભુદિ દગ સ્ત્રી જાય કે એક દરદી માટે એકજ સીટી પુત્તી છે

કીમત રૂ ૨૧૧૧૧૧૧ ૩૦. ૩. અમીરો પામેથી ૩૦. ૬૫૦

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ,

જુમ્મા મસ્જિદ પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, દિલ્હી-૬

(No concern with Germany)

## ઓપરેશન વગર વધારાવગરના ઈલાજ

આતંક કે પાણી ઉતરી આવ્યું હોય તો અગારી આગપંકારક દવા સાઉન્ડ-પ્લાસ્ટરનો ઉપયોગ કરો ગમે તેમની જુની ગિમારી કેમ ન હોય, એકજ આવડી. ૫ મા કાયમી ફાયદો કરી દે છે આ બાઈકર બામારી માટે આ એક અસરકારક દવા છે, જેની માલિયતી પચમેરા કારા ખરાબ તત્ત્વો બદલાર નીકળી, એ ની અસન હાલત પર આવી જાય કે આ રોશન કરવા ની તે પ્રરજન નથી સપુર્ય ફાયદા માટે એક સીટીની કીમત રૂ. ૪-૮-૦ (પા અર્થ અંગ) જરાય મો ૧૧ આનાની ગીકીટ મોકતી

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ,

જુમ્મા મસ્જિદ પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, દિલ્હી-૬

(No concern with Germany)

## સુચના

અમારા ખામ અને પ્રખ્યાત જગ મરહુર તિખી ઓઈને તમારા રોગની હકીકત લખી, મશવિરો સુક્ત હામિલ કરો.

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ,

જુમ્મા મસ્જિદ-૬ દિલ્હી ૬

(No concern with Germany)

એક વેળાએ બારિ-મહેરાની રસ્તે-સહ-રમાં મહેં એવું કોણુ દીકું, જે મદારા સમ રહુ-પટ પરથી કદી જુમાંએ નહિં.

ત્યાંના એક મહોટા સ્ટોરનો માલિક મરણ પામ્યો હતો, અને તે સ્ટોરનું સંચાલન તેનો બેટા કરતો હતો.

એ બેટા કુનીયસીટીએ અર્થશાસ્ત્રી હતો તેની માન્યતાઓ અને સિદ્ધાંતો કેવળ અનોખા હતા.

તે માનતો હતો કે એક સ્ટોરનું સંચાલન તેજ દબે કરવું અનિવાર્ય છે, જે દબે સર-હારી વહીવટ પામ્ય છે.

તેણે કેટલાક હુકમો જારી કર્યા હતા, જેમાંના કિશ્વર આ હતા.

સ્ટોરના બધા દરવાજા-અપવાદ રૂપ ત્રણ સિવાય-બંધ કરી દેવામાં આવે અને ખુલ્લા ત્રણ દરવાજાઓમાંથી માત્ર તેજ શખ્સેને દાખલ થવા દેવામાં આવે, જેમની કને દાખલ-પાસ હોય.

દાખલ-પાસ મેળવવા માટે દરેક શખ્સે પોતાની ખરીદ-શક્તિ પુરવાર કરવી અને ઝુરત પુરતી ડિપોઝીટ પ્રાપ્ત કરવી.

દરેક હિસાબી આદરને માત્ર આપતી વેળા કાનુનમર તેની અંગણાની છાપો લેવામાં આવે દરેક તે માહકને સિરે, જે બીજો રજા-થીય થોડો મણો માત્ર ખરીદી થોડીક વધુ ખરીદી માટે આ સ્ટોરમાં આવે, આમણ સ્ટોરમાંથી ખર્ચિયા માત્ર પર ૧૦ ટકા વેરો લેવાય.

તે દરેક માહક જે સ્ટોરમાંથી કમુવ ખરીદ કર્યા પિના પાછો જવા લાગે તેને ૧ રૂપિયા દડ કરવામાં આવે.

જતી વેળા આમણ દરવાજે માહકની ખરીદીના-વેક્ટને લિપાડી, માત્ર મેળવવામાં આવે. વચગરદ.

દરવાનને પાવ લીની લાંચ આપી, હુવ છુસી ગયો. મહેં જોયું કે, ત્યાં માહકો ન હતા; નવકરો રમતો રમતા હતા.

મહેં એકને પૂછ્યું "તમારા મેનેજર ક્યાં છે?"

જવાબ મળ્યો: ઉપર એકિસમાં, બધું કરીને પુછવર કરનાગેતા માટે ખાસ કાનુન જનાવવામાં મંથાવવા !

હું લાંચીયા દરવાનને સદેકે વિના દંડાયે બદાર આપ્યો, મહેં વિચાર્યું, ખાસ કેવો સમજદાર, અત બેટા બહોવો જતા કેટલો મુર્ખ!

## દેખાવ-પાટિયા

દેખાવ-પાટિયા કિંગ Sh જે Board-પણ આદિરાનનો એક માર્ગ છે.

દેખાવ-પાટિયા માત્ર દેખાવ માટેજ નથી હોતા; તે આદિરાત અને તમાર માટે હોય.

દેખાવ-પાટિયા દેખાવમાં આકર્ષક હોય, એટલુંજ નહિં, તે પ્રાપ્તો વિશ્વાસ મેળવવ પૂરતા સતી પણ હોવા જોઈએ. બીજા બેલેમાં તે કાચકામે આકર્ષક અને અર્થ સતી હોવા જોઈએ.

ચિત્ર વિનાના મહોળ દેખાવ-પાટિયાની કીમત, સચિત્ર ન્હાના દેખાવ-પાટિયા કરતાં વધારી છે, એ પણ થયવું ન જોઈએ.

## એનિક ઇંગ્લિશ [ ૩ માસમા બંતે રાખ્યા ]

કોર્સનાં પુરતકો ની પી ચાન્સ સદિત

પહેલો મેટ રૂ. ૩-૬-૦

બીજો મેટ રૂ. ૩-૭-૦

[ જાને સેટ સાથે રૂ. ૬ ]

એનિક ઇંગ્લિશ કલાસ-લાઈ, (મહિ)

## પંદર દિવસમાં તાકાત અને નવજુવાની

આપે વિજ્ઞાનીઓના કમાલ તો સાબળ્યા હશે, પણ એક હિન્દુ સ્તાની તબીબની હયગતકારક કામગીરી નિહાળો, જેણે દુનિયામાં ખગલખાટ મચાવી દીધો છે. પુરા પંદર દિવસ અને પંદર કલાકમાં નળખા ઇન્માનને મધુર્ણ તાકાતવાળો બનાવી દે છે એ શોધકની અજબ કામગીરી છે, જેણે અત્યંત મિહનતથી દવાઓ તૈયાર કરી છે. અગર ઇન્માન પંદર દિવસ પંદર કલાક પહેલ કરે તો ગમે તેવાયે નળખો કેમ ન હોય, ગમે તેટલી શરમીલગી ઉઠાવવી પડતી હોય, બિલકુલ નવજવાન બની જશે તેની તાકાત શરીરમાં ઉછાળા મારવા લાગશે, તેની નસોમાં વિજ્ઞાનિક પ્રનાહ દોડવા લાગશે, નવજવાન, ઘરડા, ખુરાશમાં સપડાઓલા અને પોતાના હૃદયે ઉત્પન્ન કરેલી ખામીઓના બિમાર ખુશી થશે અને એમને આ ઇલાજથી જાદુનો અમરકાર ભેવામાં આવશે કે કેવી રીતે ગકિત આપી, કેમ કરીને યુવાની પાછી ફરી આપી અને કેવી રીતે ખામીઓ દુર થઈ ગઈ? નથી કહી સકાત કે તાકાતની શી નિયતિ હશે.

અનુભવ તથા, સમ્યાઇની પરીક્ષા કરે. આપની કમઝોરી તાકાતમાં ફેરવાઇને આપને મજબુર કરશે કે બીજા લગ્ન કરવામાં આવે. પહેલા દિવસથીજ એમ લાગવા માડશે કે દવાએ અસર શરૂ કરી દીધી છે. પછી દરેક બોગક શરીરમાં લોહી ઉત્પન્ન કરતું જશે. મત નસોને જગાડશે. ણસ, એ ફિનમગાજ સપ્તથી કામ લેવામાં આવે એની શરત કરવી પડશે. જેનાથી પંદર દિવસ પહેલ નહિ થઈ શકે, તેને કાયમી લાલ નહિ થાય તે ચાલ રાખવાનું છે. આ શોધકે જે દવાઓનો કેસ બનાવ્યો છે એક ખાવાની દવા મુઆવિને રાખળા અને બીજી લગાડવાની દવા ખરકી તિલા. આ કેસમાં બાન્ને દવાઓ પુરતા પ્રમાણમાં છે.

પુદાની ઓત પર વિશ્વાસ રાખો કે જેણે પોતાના એક જીદને માકિતી તથા અનુભવોની દુનિયામાં જનનેવા માટે વાકફ કરી દીધો છે. અજમાવો અને હયગત પામો. આ દવાઓ આ સદીની કમઝોરીનો અણ મોલ ઇલાજ છે.

કીમત પાંચ રૂપિયા (ટપાવ ખર્ચ આઠ આના થશે)

ઈન્ડો જર્મન કેમીકલ વર્ક્સ,  
બુઆ મરિજક પોસ્ટ ઓફીસ ફાસે, દિલ્હી. ૬  
(No concern with German)





## [૧] રીચર્ડ કે. આન્ટ

જે માણસે હેનરી ફોર્ડ ઉપર મોટરો વેચવામાં છન મેળવી અને જોણે શેવરોલેટ મોટરોની જગતમાં બીજી બધી મોટરો કરતાં વધુ ખપત પચાદ કરી અને છેવટે જોણે હેનરી ફોર્ડને પોતાની મોટરોને નીચી દળથી ખનાવવાની ફર્જ પાડી, તેનું નામ છે રીચાર્ડ કે. આન્ટ.

રીચાર્ડ કે. આન્ટ અમેરીકાની શેવરોલેટ મોટર કંપનીનો ૧૯૨૪માં મેલ્સ મેનેજર સુકરર થયો હતો. એ એકાધા ઉપર માત્ર ચારજ વધ તે રહ્યો, એકાધા તોણે શેરોલેટ મોટરોનો ઉપાડ પાચ મણો વધારી દીધો. ૧૯૨૪ માં અહીં લાખ શેવરોલેટ મોટરો વેચાઈ હતી, જ્યારે ૧૯૨૮માં સવા બાર લાખ મોટરોની નિકાસ થઈ.

એના જેવો ફોર્ડ જગતમાં બીજા કોઈ પણ મેલ્સમેને હજી સુધી નોંધાયો નથી. પ્રાથમિક પ્રયાગો

આન્ટના માળાપો શરીર ન હતા. તેઓએ તેને અમેરીકાની સર્વોચ્ચ વિદ્યાપીઠ, હાર્વાર્ડ યુનિવર્સિટીની કેળવણી આપી હતી.

તેને ધંધાની સરખાતમાં પહેલું કામ “ટેલિફોન સેલ્સમેન” નામનું અને એ કામ તેણે ત્રણ વર્ષ સુધી આજી રાખ્યું. ત્યાર પછી તે નેશનલ કેશ રજીસ્ટર કંપનીમાં જોડાયો અને નવ વરસ સુધી એ કંપનીમાં કામ કર્યા પછી તેના મેલ્સ મેનેજરના એ હોદ્દા પહોંચ્યો.

પરંતુ તેણે ને કામ છોડી દીધું. અને હેલ્કા સાઇટ કંપનીના મન્ટીઓના મશિનો વેચવાનો અધરો ધંધો સ્વિકાર્યો. આ ધંધામાં લગભગ પચાસેક હરીફ કંપનીઓ હતી અને

તેઓ બધી મળી વર્ષ દહાડે દર દહાર મશિનો વેચી સકતી ન હતી પરંતુ મન્ટે હેલ્કા કંપનીના મશિનોની ખપત વર્ષમાં પ્રચ્છીસ હજારના આંકડા સુધી પહોંચાડી.

અસંતોષી દિલ

ફરેક વેપારમાં આટઆટલી સફળતા નસીજ થયા છતાં તેને જોઇએ તેવો સંતોષ ન મળ્યો, અને તેણે એ કામ પણ છોડી દીધું અને પછી તે જનરલ મોટર્સ કંપનીમાં જોડાઈ “ફ્રીજીર” ફ્રીજીરો વેચવા લાગ્યો, અને આ કામમાં પણ તેણે ખૂબ સફળતા પ્રાપ્ત કરી ખૂબ વેપાર વધાર્યો.

કુદરતે તેની પાસે આ બધા કામો કરવાની હેનરી ફોર્ડને હાવવા માટે બળે તૈયાર કર્યો હોય એમ થોડી મુન્ન ફ્રીજીરો વેચ્યા પછી આન્ટને શેવરોલેટ મોટર કંપનીના સેલ્સ મેનેજર બનવાની ઓફર મળી અને તે તેણે સ્વિકારી લીધી.

શાનદાર કામધાની

શેવરોલેટ મોટર કંપનીમાં દાખલ થયા પછી પહેલેજ વર્ષે તેણે એ મોટરોનું વેચાણ બમણું કરી દીધું. તે પછીના બે વર્ષોમાં પાંચું બમણું વેચાણ થયું અને ચોથા વર્ષે તો તેણે સવા બાર લાખ મોટરો વેચી. આટલી મોટરો તો આખા એટ ઓટન દાયુની પ્રજાની માલિકામાં નથી.

આન્ટની રીત

હવે આ બધી સફળતાઓ તે કેમ કરી મેળવી સક્યો? તેની પાસે એવો કોઈ જાદુ હતો કે તે જ્યાં જતો, જે કામ હાથ ઉપર લેતો અને જે વસ્તુ વેચવા પારતો તેમાં કામવાજ થતો?

તેની એક રીત “ચોક્કસ” હતી તે કહે છે કે વેચવાની કળાની પ્રથમ સુખરત

# શ્રીઓની યુવાનીમાં સડો પેસતો બાય છે

મર્મથી સુખ અને સ્ત્રી આપની શ્રીઓની મિત્રગી બચાવો.

એવ પ્રદરના રોગવાળા શ્રી અરેખર દવાને પાત્ર છે. આજ કાળની શ્રીઓમાંથી પંચાણું ટકા શ્રીઓ જુનુ-કેરીઆની બિમારીથી પીડાય છે. આ કાળની બીમારીમાં સપડાયેલી શ્રીઓ ગુપ્ત અંગમાંથી સફેદ રંગનું ચીકણું, જલજોવાળું પાણી દેખાવા લાગે છે, જે આરને આરને દર્દીની યુવાની નાશ કરનાર નીવડે છે. જેને કારણે શ્રીઓનું શરીર કમજોર, રંગ પીળા થાય છે, હાથ પગમાં રંગરંગ થાય છે, કમર કમજોર બને છે અને કમર અને પીડમાં પીડા રજા કરે છે ચૂરો શીકે. પડી જાય છે, કાંઠા ધડકવા કરે છે, રૂઝ અનિચ્છિત થઈ જાય છે, રૂઝસાવ અટકી અટકીને આવે છે. આપની વખતે પીડા થાય છે, ગુપ્ત ભાગે કમજોર બને છે, સોજો મડી આવે છે, પરિણામે હાથ રોગમાં સપડાઈને જે ગરીબ અને મુંગી શ્રી અંતે મોતને શરમે જાય છે. અમે મેલેન્જ કરીએ છીએ કે આ દર્દીને માટે આના જેવી રમખાણ દવા કામ નથી. દિન્દુરતાનના સર્વે નાના મોટા દવાખાનાઓ આ દવાને અમમની જુએ. હજારો શ્રીઓ આ દવાના વપરાશથી આરામ મેળવી રહી છે અને સેકડો દર્દીઓ અને ડોક્ટરો પોતાના દર્દીઓને આ દવા આપે છે. આટલી કાયદાકારક દવા છતાં પણ દવાની કીમત રૂ. ૨-૮-૦ રૂપયામાં આવી છે (પોસ્ટલ ૦-૩-૦ અક્ષર). આજેજ આવીને ખરીદો અથવા કાર્ડ લખીને ટી. પી. થી મંગાવો. દિન્દુર બદારના દવા મંગાવનારાઓએ દવાની કીમત પોસ્ટલ એડ્રેસથી એડવાન્સ મોકલવી.

ડિલ્હીનું મરહૂર દવાખાનું : ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્કસ,

નવમિઅ મરિજદ પોસ્ટ બોક્સ પાસે, દિલ્હી ૬.

(No concern with German)

## શ્વાસ રોગના હયરતઅ ગેઝ ઇલાજ

અમારા રેશર્ડો-કહે છે કે, અમારી દમને દમનારી આ દવાનો ચાલીસ દર્દીઓથી વધુ દમ-રોગના રોગીઓએ વાજ લીધો છે અને તન્દુરસ્તી દાસિય કરી છે. તમારામાંથી કોઈ વાદ આ દમની વ્યાખ્યામાં ચપડ પો દોષ અને શ્વાસરોગના સતી જુરી તકલીફ સદન કરી રહ્યો દોષ નો અમારી આ દવા એની બીમારી માટે અગ્નેઝ દવા છે. અમારા રેશર્ડો ઉપરથી અમે આ અવસ એસા કદી રહ્યા છીએ, આ દવા મજબૂતી છે અને મરીજને કામખના મારે એ મજબૂતી નાનન અપાવે છે.

કીમત : બે રૂપિયા (પોસ્ટ ખર્ચ અલગ).

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્કસ, નવમિઅ મરિજદ પાસે દિલ્હી-૬

(No concern with German)

"યોજના" છે. પ્રથમથી યોજના નહિં ધક-વામાં આવે તો વેપાર વધારવો અશક્ય છે. જેની રીતે મુમ્મત બાંધવા પહેલા પ્લાન તૈયાર કરવામાં આવે છે, અને પછી પ્લાન મુજબ મુમ્મતનું કામ ચાલે છે, તેમ જ નહિની રીત એ હતી કે તે વેપાર વધારવાના કામને પહેલાંથી થોડા રાખી, ને મુમ્મત તેને અમલમાં મુકવો એ યોજનામાં આદિર ખખગે અને જીજી અન્ય રીતે માલની જાદિરાતો કરવાનું પણ એક સમાજ નય છે.

### વેપારીઓને સહાય

ગોટરો વેચવાનો તેનો ધધો મુખ્યાવે છુટક મોટરો વેચનારા વેપારીઓ સાથે હતો. એટલે તેણે એ છુટક મોટર વેચનારાઓને રાત્રી રાખવાનું કામ શરૂ કર્યું. તે કુખી તરફથી એ વેપારીઓને જાદિર ખખગેમાં મદદ કરતો નેમને નાં મોટરોના બદલામાં મજેલી જુની મોટરોની નિઠાસ કરવામાં સદાય આપતો, અને તેમના હિતો સચવાઈ રહે એ માટે ને ખાસ પ્લાન રાખતો.

તે દરેક વેપારી સાથે વિવેક અને મિતતાનું વર્તન ચલાવતો. પદિલુમિ તેની મોટરો વેચનારા વેપારીઓની સંખ્યા દસ હજારની થઈ ગઈ.

વેપારીઓને સેવરેવેટ મોટરો વેચવામાં મદદગારી થઈ પડે એટલા માટે મુમ્મતે જાદિરાતો ખને હિતો સૂઝાં તે વેપારીઓમાં ખાસ બેઝી, તેમને વેચવાની કળાની તમલામ આપતો.

ગોટરના મદિનોની જનાવટ અને બાંનિક કામકાજ વેપારીઓને શીખાડ્યા માટે તેણે ખાસ નિમામ મોટરો દતો અને તેમાં તે વેપારીઓને પોતાના માખુમાં મોકલ્યા કેનેવતો. જેણે જાને જઈ અખ્યામ કરી સકના

નહિં, નેમને ને મુમ્મતે દ્વારા એ કેળવણી આપતો

એની રીતો ટેકિફાન, મદકાઓ, બત્તી-એના મશિનો, રેફ્રીજેટરો અને મોટરકારો જેની તલન જુદા જુદા પ્રકારની વસ્તુઓ વેચવામાં સફળ નીવડી તો તે રીતો કપડાં, જોરાક, લોખંડકામ વમાં કેમ સફળ પુરવાર નહિં થઈ સકે તાર ?

### [૨] જોન મેકિનોશ

મંગલાંડના લેલીફેલ શહેરને ટોશી ટાઉન તરીકે પ્રખ્યાત જનાવનાર જોન મેકિનોશ છે. તેણે ખત, મિદનત અને જાદિર ખખ-વેશી બેહુદ કામચાળી પ્રાંત, કરી એક મદન વેપારી તરીકે લારે સફળતા મેળવી છે.

મેકિનોશે ૧૭૬૦ માં એક મુખ્ય ખાંડ અને એક પીપ માખણથી ટોશી જનાવવાનું કામ શરૂ કર્યું હતું.

તે ૧૭૬૮ માં જન્મ્યો હતો. દસ વર્ષની વયે તે એક ફાટન મિલમાં નવકરી કરવા ગયો. આ રીસ વરસની વયે એક નાનકડી કેક જનાવવાની દુકાન ખોલી. થોડા દિવસ એ દુકાન ચલાવ્યા પછી તેને લાખું કે એકાન પ્રકારની "વમકાઈ" પણ જનાવી વેચવી વેંમજે, તેણે ખૂબ વિચાર કર્યો અને આખિરે મંગલાંડમાં જનતા "મટર રોડ" અને અમેરીકામાં જનતા "જેરેમલ"ને ખેળવી. નવા પ્રકારની ટોશી જનાવવાનું નકકા કર્યું.

ટોશી જનાવના શરૂ કરી, તે પહેલે દિવસે જ તે સંખ્યા ટોશ વેચાઈ ગયો.

### મુરિક્લીઓ

થોડા દિવસ સુધી તો તેનો વેપાર ખૂબ ચાલ્યો, પરંતુ નેતા ભાગ્યમાં દર મુરિક્લીઓ લખેલી હતી તેનું કારખાનું બગી ચ્યું અને ખાંડ કેપર મારે એક રવે-

દરેકની આ ગોળીઓ ખાટું દીનના  
તંત્રી સાદિય શું લખે છે, તે વાંચો.

બોડાક દિવસ પહેલાં મામ એક  
સ્નેહીને દરસ મસાની વારે તકલીફ  
વધી ગઇ. અનેક ઉપાયો કર્યા છતાં કોઇ  
રીતે અપત ન પાડ્યું. મેં દુનિયા જરૂરમન  
કેમીકલ વર્કસને દર્દીની દવાત લખી  
મેકની તેમજે અને આઠ દિવસ સુધી  
સવાર સાંજ પાછી માથે લેવાની ગોળીઓ  
મેકની આપી મેં તે દર્દીને આપી અને  
તેણે ઉપયોગ કર્યો ત્રીજા દીનમ મસાનો  
મેકને ઉતરી ગયો અને આઠ દિવસમા  
તો તમામ તકલીફ દુર થઇ ગઇ. છતાં  
દમસના વારે તકલીફ દુર થવા સહ  
મેં વધુ કયા મંત્રાવીને આપી છે

૫-૮-૪૦ નિઝામુદ્દીન કુરેશી

બ વા. સી ર

જુના હાય કે બાદીના, કે ગમે  
તેટલા જુના હાય.

બવાસીનો દાવાખર્ચક સર્તીયા હંસાજ

દરોએ દર્દીઓ અને ડાકરો આ દવારત  
અંગેજ દવાના વખાણ કરે છે. આ ગદુ  
અસર અને અકરીર ગોળીઓ છે, જે બે  
અઢવાડીયા સુધી લેવાની હોય છે અને બે  
અઢવાડીયામાજ ખુદાની કુદરતનો અમકાર  
માનવ રે છે અને દર્દી સારો થઇ જાય  
ક આખા દિવસ દુનુ સુધી કોઇ બનાવી  
સાધુ નથી એક આશ્ચર્યકારક કંઈ છે.

કીમત રૂ-૧૨-૦ પોસ્ટ ખસ્ય જુડું

દુનિયા જર્મન કેમીકલ વર્કસ, (રજ.)

નમિયા મન્જિદ પોસ્ટ એડીસ પાસે-દિલ્હી ૬ (No concern with German)

આપના ચહેરાની પીળાશ તથા સુખાપત્તી તસા માટે

લોહી પણ વેચાય છે

આપના ચહેરાની પીળાશ, શરીરની કમજોરી, નમોમા આપી મજેલી ખુશી અને શરીરમાં  
લોહી રક્ત ન હોય ત્યારે નવા અને તાજા લોહીથી આપના શરીરને હીક કરવાની મકસદ માટે-

માઉલ્લહમ બ નુરખેજી ખાસ ત્રણ આતિશા

બોડાક દિવસ પીનાથી તે શરીરમા પહોચવાજ લોહીમા ખદસાઇ જાય છે, જેનો  
આજમા ઓડો કરિએ આ છે કે એના બોડાજ દિવસ મેગન કરવા ખાદ ચહેરા  
ઉપર લોહી ઉછળે આવે છે દુનિયામાં આજ સુધી લોહી વધ રનાર અને તાકાત  
ઉત્પન્ન કરનાર કોઇ અપતરા આ માઉલ્લહમની સરખાઇ કરી સારમા નથી દરોએ  
વિ-દવાસી એનાથી કાપડો ઉતારી રદવા છે

કીમત ખાદસી ૧ ના રૂ. ૫-૦-૦ અને આરૂધી ખાદસીના રૂ. ૨-૮-૦

મેનેજર-દુનિયા જરૂરમન કેમીકલ વર્કસ, નમિયા મન્જિદ પાસે, દિલ્હી ૬.  
(No concern with German)

શિવય દેક્ષા લાદ્યો. દવે એ નુકસાનીને પહોંચી વળવા માટે તેને નવી પદ્ધતી જરૂર પડી. તે જોકે પાસે ઉછીના નાણા લેવા ગયો અને ત્રણ હજાર પૌંડ માગ્યા.

‘તમારી પાસે કેટલી પૌંડ છે?’ તેને પુછવામાં આવ્યું.

‘પંદર હજાર પૌંડ.’ તેણે જવાબ આપ્યો.

‘માત્ર ટોશી જનાવવા માટે પંદર હજાર પૌંડ? આટલી બધી ટોશી કોને વેચશે?’

પરંતુ આજે મેટ્રી-ટોશ ટોશી કુંપનીની પુછ સાડા સાત લાખ પૌંડ છે.

### આદિર ખખરો

સરઆતપીજ મેટ્રી-ટોશો જાહેર ખખરો ઉપર ખાસ ધ્યાન આપ્યું હતું. પાછલા ત્રીસ વર્ષમાં તેની કુંપની પાંચ લાખ પૌંડની રકમ માત્ર આદિર ખખરો છપાવવામાં ખર્ચા સુધી છે, અને આટલા બધા નાણાં આદિરાત પાછળ ખર્ચાતાં પણ તેનો માત્ર પહેલા કરતા પગ સગા ભાવે તે વેચી મફત છે તે નાની નાની આદિર ખખરો છપારી બેસી રહેતો નથી. પરંતુ મોટી આખા આખા પાના-ઓની અને ધ્યાત બેચે બેસી આદિર ખખરો છાવે છે.

આજે તેની ટોશી આખા જગતમાં મફત છે.

મી. મેટ્રી-ટોશ બાવન વર્ષની વયે મરણ પામ્યો, પરંતુ તે પોતાની પાછળ એક મહાન અને ધીકનો વેપાર કરતી એટી કુંપની મુકી ગયો, કે જે આજે સગલમ આખા જગતમાં મહોં મીકા કરવાનો આવકારદાયક ધંધો કરી મોકોટો નેકા કરાવે છે.

## નફાની મહત્વતા

વેપારમાં નફાની મહત્વતા બહુતી છે, પણ આપણા વેપારીઓ તે તરફ ધ્યાન આપતા નથી.

આપણે ત્યાં એમજ મનાય છે કે, જેનો માલ વધુ વેચાય તેનો વેપાર વધુ સફળ. કદાચ એ ખરું પણ હોય, કદાચ નહિં પણ. માલનું વેચાણ એ નફાની સતત નથી; કદાચ ખોટ પણ જતી હોય, કદાચ સરભર કીમતે વેચાતો હોય. કદાચ જુગ નફા પણ મળતો હોય.

તેથી, વેપારીઓએ નફાની મહત્વતા ઓળખી, તે ઉપર ખાસ લક્ષ આપવું જોઈએ. નફો વધે કેમ?

૧. ઉપલક્ષ્ય અર્થ ઓછો કરીને,
૨. માલ સસ્તી કીમતે ખરીદીને
૩. વેચાણ કીમત સહજ વધારીને.

નફા વિષે વાત કરવામાં નાનમ ન માનશો. નફા વિના કોઈ વેપારજ ન હોય.

## બાલસખા

[બાળકોનું માસિક]

તાંત્રી : હિંમતલાલ ચુ. શાહ

‘બાલસખા’ એકથી વાંતો કે ગપગોળા રજુ નથી કરતું, પણ બાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષકથી, નિષ્ક્રિય, રજુ કરે છે.

એનો દરેક અંક બાલસાહિત્યના સિખ્ધકરત શોખકોના ચેષ્ટાથી ભરેલો હોય છે.

જુનથી ત્રીજી વર્ષ. આ વરસના માહકોને દર-૩ ખાસ અંકો અને બે પુસ્તકનો લાભ મળે

તાકાદે માહક ધણ જાઓ.

વાર્ષિક લવાકમ :

દેશમાં રૂ. ૩, પરદેશ રૂ. ૪, (સિ ૬)

લખો-‘બાલસખા’ કાર્યાલય : અમદાવાદ.

હિન્દમાં ૩૮૬ મિલો છે, ૧ કરોડ રપીન્ડો છે અને ૨૦૦,૦૦૦ શાળો છે. ૬૦ ટકા રપીન્ડો અને ૭૦ ટકા શાળો એટલે કે ૬૦ લાખ રપીન્ડો અને ૧,૪૧,૦૦૦ શાળો મુખ્ય ઇલાકામાં છે આમાંથી લગભગ અર્ધેઅર્ધ (એટલે કે ૨,૮,૫૦,૦૦૦ રપીન્ડો અને ૬૭,૦૦૦ શાળો) મુખ્ય શહેર અને બેટમાં છે. મુખ્ય ઇલાકામાં બીજું મોટામાં મોટું ઉદ્યોગ કેન્દ્ર અદમદાબાદ છે, જેમાં લગભગ ૨૦ લાખ રપીન્ડો અને ૪૮,૦૦૦ શાળો છે

આ બે મોટા ઔદ્યોગિક શહેરોમાં જુદી જુદી ઝાતનું સુતરાઉ કાપડ તૈયાર થાય છે સામાન્ય રીતે જનસમુદાયની માગણીને પૂરી પાડવા મે તેના પ્રકારનું મુશ્કેલ રંગીન, ડાપેલુ, રંગેનું કાપડ અહિંની મિલોમાં ઉત્પન્ન થાય છે મુખ્યત્વે કુચ ઉત્પાદનમાં લગભગ ૬૦ કરોડ વાર કાપડ લોગ કલોથ, શરીંગ માટે હોય છે, બાકીના ઉત્પાદનમાં ૪૦ કરોડ વાર ધોતીઆ માટે અને ૨૫ થી ૩૦ કરોડ વારનું રંગીન કાપડ હોય છે

સામાજીય રીતે અદમદાબાદ વાર્ષિક ૧ અમળ વાર કાપડ ઉત્પન્ન કરે છે એનું ઉત્પાદન વિવિધ પ્રકરનું છે અને એનું રંગીન કાપડ અને રંગેનું કાપડ લગભગ ૧૦ કરોડ વાર કાપડ ઉત્પાદન મુખ્ય કના વધારે છે અદમદાબાદ પશુ ધેતીઆ અને સાડીઓ મોટા પાયા પર તૈયાર કરે છે અને છેલ્લા થોડા વર્ષોમાં બીજા અને ડાપેલા કાપડમાં એણે કીક પ્રગતિ સાધી છે

મદાસ ઇલાકામાં ૫૦ થી વધુ મિલો છે, પરંતુ એમાંની ઘણી ખરી મિલોમાં, ત્યાંના દાય શાળ વણાટના ઉદ્યોગ માટે ઝંઝરી એનું કાનવાનું કામ થાય છે.

બંગાળના મિનકલોગમાં છેલ્લા દસ વર્ષમાં અમાધાગ્ય પ્રગતિ થઇ છે અને

કલકત્તા એ દુનિયામાં મોટામાં મોટું સુતરાઉ પીસ ચુકત માટેનું બજાર છે, એ લક્ષમાં રાખીએ તો આ પ્રગતિ નવાઇ ઉપજાવે એવી નથી.

સંયુક્ત પ્રાંતમાં કાનપુર મુખ્ય મથક છે અને વર્ષ દલાડે સાડા બારીસ કરોડ વાર કાપડ ઉત્પન્ન કરે છે.

દિલ્હી અને પંજાબમાં રચાનિક ટુંકા તારવળા રૂમાંથી બહુ કાપડ તૈયાર કરવામાં આવે છે. દિલ્હીમાં મુખ્યત્વે ધોતીઆ, તંજુઓ માટેનું કાપડ, અને જુદાદાર પડદા તથા ગાદી તકીઆ માટેની જાળો તૈયાર કરવામાં આવે છે. પંજાબમાં મિનકલોગ હજી પુરે ખિનો નથી અને ત્યાં લોગકલોથ અને રી કલોથ ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે

હિન્દના દેશી રાજ્યોમાં પેણુ તાન્તેતરના વર્ષમાં ઉત્પાદન ખૂબ વધી ગયું છે અને જુદી જુદી ઝાતનું કાપડ ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે આ માટે મોટે ભાગે બહા તાન્તવાળા સુતરનો બનેલો હોય છે, પરંતુ વડોદરા રાજ્યમાં કટવીક મિલોમાં બીજું કાપડ તૈયાર કરવામાં આવે છે અને મુંદોર જેવા મથકોમાં રંગીન કાપડ મોટા પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થાય છે

એણક, આ મુંદોર મિલોનીજ વાત થઇ દાય-શાળાઓની કુવાજ ન્યારી છે, જેમાં મુખ્ય ઇલાકામાં સુત ખાસ નામના મેળવે છે સુતરનું દાયવણાનું રેશમી કાપડ દેશને ખૂબે ખૂબે વિખ્યાત છે

## નવું સુચિપત્ર મફત મંગાવો

“કુમર”ના પોઝના અંકો અને “કુમર”ના પુસ્તકો વ તું નવું દમણીજ તૈયાર થયેલું ૩૮ પાનાનું ઉપયોગી સુચિપત્ર માત્ર એક પોસ્ટ કાર્ડ સાથે મફત મંગાવો  
લખો : કુમર એડિટ્સ, સોદાગરનાડ, મુરેત

# આને રખે વાંચતા

જે વાંચે તે એના લાભ ઉઠાવે

ખિરાદરને મિલ્લત ! આજકાલ ઝઢિરતો મારફતે વેચાતી દવાઓ ઉપર પ્રખ્યાત મિલકુલ ભરોસો રહેતો નથી. એ એક સુવર્ણી પેઠે પ્રકાશિત વાત છે. છતાં ખોટું ન માનતા, ખુદાએ પાચ આગળીઓ સરખી બનાવી નથી. એ આપને એવી દવાઓની અફરત હોય, છતાં ઝઢિરાતો મારફતે વેચાતી દવાઓ મંગાવના ડરતા હો. તેમ માત્ર એક વાર ખુદાનું નામ લઇને અમારે તાંથી દવાઓ મંગાવો. ઇ-ચા અશ્વાદ, ઇ-ચા પ્રમાણે અચુક લાભ થશે જે અમારી દવાઓ સંતોષ અને દાવદો પહોંચાડનારી સાબિત ન થાય તો દસ રૂપીઆના ઇનામ સાથે દવાઓની કીમત પાછી ફેરવીશું. અમારી આ ઝઢિરત ખુદશી છે અને ખુદાને દાઝિર નાણીને અને તેની ઝત ઉપર સંપુર્ણ ભરોસો મુકીને આપને ખાત્રી અપાવીએ છીએ કે, અમારી આ નીચેની ઝઢિરાતમાં રાષ્ટ્ર બરાબર પલ્લુ અસત્ય નથી જે અમે દેશ કરીએ તો ખુદા અને તેના રસુલ (સવ) થી દેશ કરીએ અમને અમારી ઝઢિરાત ઉપર એટલો ભરોસો છે, જેટલો દિવસને દિવસ અને રાતને રાત કહેવા ઉપર ભરોસો અને ખાત્રી હોય છે અમલમાં વાત એમ છે કે અમારી આ દવાઓ બેદલ કામચાલ દવાઓ છે. એનો અનુભવ કુર કરવો. ભેદમાં અમારી આ દવાઓ બીજી ઇસ્તિદારી કે ઝઢિરાતોમાં આવતી સાધારણ દવાઓ જેવી નથી, પરંતુ આપ સુધી આ દવાઓની ખબર પહોંચાડવાનું અમારી પામે માત્ર એકજ સાધન આ ઝઢિરાત છે અને બીજી કોઇ પણ સાધન એવું નથી કે જે વડે આ દવાઓની અમે આપને ખબર આપીએ, એટલે, અમે આપને ખાત્રી આપીએ છીએ કે આપ આ દવાઓને બીજી દવાઓની પેઠે ઇસ્તિદારી દવાઓ ન ગણો અને ખુદા તથા તેના રસુલ મેદ કરોનો મુકી વાપરો ઇ-ચા અશ્વાદ સંપુર્ણ તફુરતી પ્રાપ્ત કરશે અને આપને રાંઠા - ફુર રહી જશે અને આ દવાઓના વપરાય પછી કોઇ પણ દવાઓની કુરત રહેશે નહિ

સાઇન્ટિફિક એર્ડીસ .-(૧૯૨૮) આ સદીની અભિવૃદ્ધિ અને અણુમેલો

બેદ છે આ આયર્થજનક તેનની અસરકારક અસરથી લાભ ઉઠાવો. ન પાન બાંધવાની કુરત છે, કે ન તો કુરત લપેટનાની અશ્વાદ, ન ફેલા ઉઠવાની બીક છે. લગાડતાં સાથેજ નસોમાં પવરત્ત થઇને બેચપન કરી દે છે અને સુષ રહેલી લાગણીઓમાં એક મહા તુફાન પવણ કરી દે છે. માત્ર એકજ શીતીને વપરાય સાહે મને તે કારણે વાંકાપણ, પાતળાપણ, સુગતી કે ઇ-ચા ન થવાની વૃત્તિ

પપદા થઈ ગઈ હોય તો તેો દુર કરી કુન ઓ પોતાના સમ બનાવે કે આતીથી માનો કે આ તેનથી કે તમ તેલ આ જગતના પા ઉપર કયાય નદિ મળે આના વપરાશ પછી નમો ઓ પડાઓમા નવજનન ધણી સખન ધ ઓ ન સદન ધનારી તેજી આતી જન્ય છે આ તેલ નથી વાતો માટે ચમત્કારી છે દરેક વય ને દરેક મવસમમા નાપરી સકાય છે એ તમામ આખીઓને દુર કરી નકામામા નમામા ધણ ગંગોવાઓને ગર નેલા જોગ પુરા જાતી દે છે કીમત માન્ય એ રૂપિયા ( પોઝેજ જુદુ ) આના વપરાશ પછી હમેશના માટે પુરાતનને લગતી તમામ ફાંદિ દુર ધણ જન્ય છે તદ્દન મિનિમમમાકાગ અને અચુક આનંદ આપનાર છે

દુધુએ ધરાવત ( ૨૦૦૨ ) આ ગોળીઓ ભારે ટકાઉ છે ખાસ પ્રસંગે ઉપજતી સજાઓ જવાની લે કે જનવી વિધિ રખવાની ફરીવાર કદાપી થતી નથી કીમત ખાદ્યની એકના એ રૂપિયા. હજારો જણે અગ્રમાવેલી છે આ ગોળીઓ મા ક વસ્તુઓથી પાક છે પોરેજ મમાનનારના ધિર છે મે દવાઓ સાથે મમાનનારને પોરેજ માફ

દાકુએ નિવ્યાતો દલ્હિલામ ( ૧૯૨૨ ) આ જલ્દી અમર ધરાવ નારી નીકડીઓ દરેક પ્રકારના ધાતુશ્રવ અને રચના જતી ધતુશ્રવોમા ખુબી ફજનથી દુર કરે છે પેશાનથી પહેલા અથવા તે પછી આવતી સંદેહ અને પાતળી ધાતુને ધ જનારી પુરાતાનને બગાડત બનાવે છે શરીરમા તાગતી અને જાગ પડા કરે છે ચહેરાને લાન આગ જનવે છે ચોડક દિવસના વપરાશથી શરીર પર અસર કરી વિર્જી ધ ઓ મજસુન જનવે છે આ ૧૨૧ ધ ધાતુ નવેસરથી પવન કુટે છે આના વપરાશ પછી ધતુો નગતી તમામ ફાંદિ છાનબર માટે દુર ધણ જન્ય છે હજારો બીમારો પર અગ્રમાવેલી દવા છે ૮૦ ટીકડીઓની ગીરીના રા. ૨ ( પોઝેજ જુદુ ) આ દવા જવેરાતમા તેજરાને લપક છે હજારો નિરાશ ચએવાઓને આશ નત નાતી દેસ એ આ દવાનો અના ચમત્કાર છે દિ દની જલાર પલ્લુ આ દવા ભારે પ્રખ્યાતી પામી ચુકી છે ધાતુન બનો જડમુગથી નાશ કરવા માટે આ દવાની ખરાબરીમા આવે એવી દવા હાજર કરાતની દિન્દના દરેક વાખામાને અમરી ચનેજ છે જેનુ મન થ હે તે અગ્રમાદશ કરી લે

**ઈન્ડો જર્મન કેમીકલ વર્કસ,**

ભમિચ મસ્જિદ પોસ્ટ એફીસની પાસે, દિલ્હી ૬

(No concern with German)



‘કમર ને સમતા વિધિના પ્રમોના જવાબો અને કમર મુક્ત પત્ર માય છે એવી વેળા વધુમા વધુ તા પ્રમોના જવાબ મળી સકશે

ટપાસ દ્વારા ખાનગી જવાબ એમએ તો દરેક સપાસ દીક પાંચ આનાની (ખર્ચા બાક આના અને પાટોસ નવ જેની) ટીકટી યા પોસ્ટલ એડર ખોડવા [પી પી ના એડર રજીસ્ટર નથી]

૨૬૩૫-જે ૭ પ રીસદ-(૧) લીન- એકમટ્ટેક જનાવવાની રીત દ્વેષ પડી ઉપાગે (૨) દેવી સાપકનો જનાવનાર કપાળ નામ દિવસ સાપકસ સિમિટી મુજબ છે [નોંધ- કમરની બધી કાષ્ટનોની એકત્ર અનુક્રમણિકા જાવના આના રિચાર લદા પાત છે તે પર મોડા ખપા અપાગે ને કે દાત તરત એ અગે કમુ થઈ સકતુ યજ્ઞ લાગતુ નવા]

૨૬૩૬-ક ૧ નવાળ-(૧) કાચમા કાચા પાડવાની રીત માટે કમરનો ૧૮ મો અક નેજો (૨) કાચ પર પેલ પાડનાર યજ્ઞ માટે મેમર્સ એચ એમ. લીનશા પી કપની, એવોનો સ્ટીટ ફાટ મુજબ ૧ જે લખજો (૨) રિડેંગી હાપકામ ૥ જોક માટે મેમર્સ એકસપ્રેમ જોક, ૧૯ સર રિડેન્સ દ મહેતા રેડ, મુજબ ૧ જે લખજો

૨૬૩૭-ક એન પ મવકાપર-(૧) નવાળ દુર કરનાર દેવી દવાનો પ્રયોગ દ્વેષ પડી ઉપાગે (૨) ચિદરા પરથી રીન જના કાચ દુર કરનાર કલ્કાજ માટે કમર ના ૬૩ અો ૬૭ મા અકો નેજો

૨૬૩૮-ક ૬ પા દારરનામ-(૧) મોગા મુચવાના તીવર વન માટે આપ નૂર મુદ્દમદ, હોઝિપરી એકસપર્ટ, લુધીવલા (૧અળ) ને લખજો યા અમને લખજો તો મગારી આપીશુ (૨) મુનરના વેપારી આ

છે- દાજી જીના દાજી ખમીસાની કપની, ૧૭૮ સદરીયા જાજર, તામદેવી સ્ટીટ, મુજબ ૩, એમ સિદ્ધી કમપની, કમુમાન બિન્ડીમ તાજા કાંટા, મુજબ ૨ (૩) મોગી હોઝિપરી ફેક્ટરીઓમા ન્હાના નીટર વડેવ કાચ માય છે અને મોરાજ મોગા વડેવ વડેવ

૨૬૩૯-આઈ એ મો નેગેશરી-(૧) મરના ઉછેર માટે કમરનો અક ૪ પ૧ અને ૧૦૨ નેજો મરના ઉછેરને લગતી ખીજી મોપડીઓની રિચનો પજ આપો એ અકો માથી મળી જગ (૨) અપમાળ ઉછેર માટે ‘કમર’ ૥ અક ૩૧ ૩૩ ૩૫, ૩૬, ૩૮ અને ૪૧ નેજો [નોંધ ટપાસથી ખાનગી જવાબ આપમા માટે સપાસ દીક પાંચ આના મોકલવા]

૨૬૪૦-ક મ રા કાસમેધર-(૧) અો રો જમ-જેતીને સમતા પુસ્તકો તપા રસા પળો વ દિનમા હજી મગના નથી આપ એ માટે The Secretary, U S Department of Agriculture Washington (૫ એસ એ) ૧૫૨ લખજો તો તેઓ બધી માદિતી પુરી પાડશે (૨) આપ ફળ ફર્માદને સાચરી રાખવાનો યા મોસબી કે બીજા ફળોના રસો રીનીમા પેક કરવાનો ધધો ખુશીથી કરી સકો છે આપની એ સજાધિત લાઇન છે અને રચાનિક ક્ષેત્ર પળુ

૨૬૪૧-ન કા તિ કવકતા-(૧) ધાજુ

ઓને ઓગળી સકાય તેવી માદિતી આવતી ગુજરાતી ચોપડી ફાઇ નથી. (૨) પિકચર ફેમ બનાવવાનું ખાસ મશિન આવતું નથી બસે લાગડા કાપવા. તેમાં ખાંચા પાડવા વડી Wood working Machinery આવે છે, તે એ કામ કરે છે. (૩) કીમત વિશે એ કક્કસ કદી સકાય એમ નથી.

૨૬૪૨-જ. અ. ગુપબર્ગા-(૧ અને ૨) ચામડા અને દાડકાના વેપારી આ છે: દ ફ્રિઝ અપર્સ, રાતી તાલાન, કાચા મુગની પોલ, મુરત; દાણ અલીમુદ્દમંદ તરીમુદ્દમંદની કમ્પની, પો' એ. ૪૪, રાજકોટ (૩) મરાઠી છીંકપૂરી બનાવવાનો પ્રયોગ 'કુમર'ના ૭૫મા અંકમાં છપાયો છે, તે જોશો [નોંધ પુર પડતી શી આગળથી આવવી જોઈએ ઉધાર રાખવાનો નિયમ નથી]

૨૬૪૩-ખ તુ અ માણવર (૧) દાદરને સુકવવાની પદ્ધતિ 'કુમર'ના ૪૦મા અંકમાં અને (૨) આદુમાથી સુંઠ બનાવવાની રીત 'કુમર'ના ૬૦ મા અંકમાં છપાય છે, તે જોઈ અંકો જોશો.

૨૬૪૪-એન એ પી પુના-મરડા ઉછેર માટે જોઈતું ધનકુસુમેટર યત્ર C A Sydenham Esqr, The South of England Poultry Yard, Homeford, Hammes worth, Dorset (ઇંગ્લાંડ) પાસેથી મળશે.

૨૬૪૫-પો. બા મુંબઈ-(૧) ઓકસી-ગાઇઝ તેવ તેષાર ન મળે નો વાયો નથી. તે ઘર મેળે તેષાર ફરી વાપરવું જોઈએ (૨) એ પ્રયોગમાં માત્ર કોપન લખેતું છે, તેથી તમા પ્રયત્ન વાપરજો. કોપસ વાટર્નિંગ મશિન.

૨૬૪૬-સં સં કા મોતવાડ--દાના જિતેમા યંન માટે પ્રાંતરનેશનલ રોશી પ્રક-નિષ્પેટ કમ્પની, રોકર્મી એનર્સ. -નુ કી-સ રોડ, મુંબઈ ને લખજો.

૨૬૪૭-ડા. પ રાજબંદરી-સિયારેટ બનાવવાનું ન્હાનું દાથ-યંન યમા વોચ

કમ્પની, બુલેશ્વર, મુંબઈ ૨ પામેથી મળશે ૨૬૪૮-ગુ. મો. બી ધગાહુવા-(૧) નકલી ઘીના પ્રયોગમાં કોરડીક સોડા ફિટથ લખ્યા છે નો બનાવ વળી નેજ વેચા જોઈએ નજ મળે તો બીજા રૂપનો કોરડીક સોડા પણ ચાલી સકશે પણ બને ત્યાં લગી ફિટથ વાપરવા. (૨) કસમ સુનો એટલેજ દળી સુનો. (૩) કુપુત્તી કસમે માટે પેસનજ પી. પોચાની કમ્પની, પૂનાને પુલાવજો.

૨૬૪૯-આ નેહ રટો ધોરાજી-ધવમે કપાકાના ઉર્દુ પુસ્તકો માટે કવમી કુતુબખાના, રેનવે રોડ, લાહોરને લખજો.

૨૬૫૦-દ. દ. મ. સુમ-(૧ અને ૨) જળ-ખેતી માટે જોઈતા રસાયણોની માદિતી તથા રેતીની રિગતો માટે The Secretary, U. S Department of Agriculture, Washington (યુ. એસ એ) ને લખજો.

૨૬૫૧-મે મા ભ: મુંબઈ-(૧) જળ ખેતી માટે ગુજરાતીમાં ફાઇ પુસ્તક નથી. (૨) અમેરીકા એતું સાદિત્ય અમેરીકામાં મળે છે ત્યાં એતું એક માસિક પત્ર પણ નીકળે છે અને બીજાં પુસ્તકો પણ છે. એને માટે પુછવજ નં. ૨૪૭૦ ના જવાબમાં ખતાવેલું શિરનામે પત્ર લખી પુછવશે (૩) દિન્દમા જળ-ખેતીની વ્યવહાર સરઆત દણ ચમ નથી.

૨૬૫૨-પી એમ મો. તિરોડી-(૧) ફેટ વર્કને લગતું સાદિત્ય તથા સાધનો માટે Dawson & Coy. Parsi Bazar Street, Fort, Bombay ને લખજો (૨) ઘડિયાળના રિપેરકામ માટે જોઈતા હુદા ભાગો વ માટે ન્યુ દેન્ડસ કમ્પની લિ, આદરી એક દિલ્લીને લખજો [નોંધ આ વર્ગે કોઇ બેઠ પુસ્તક આદરોને આપવાની જાદિરત થઈજ નથી. આપે ક્યા જોઈ, ને ક્યા કરી કહેશે? લગામને તળે દે પાડના મોલવારી બેઠ પુસ્તક એમ નથી]

( ૬૩ પાના ચાલુ )

ઉમે તે દરમ્યાન ફરી તેને પાણી આપી પછી થોડો વખત આમને આમ જમીનને રહેવા દેવી. પાણી ઝોછા પ્રમાણમાં આપવું ફીક થશે, કેમકે ઘાસનાં મુળીયાં પત્તળી જમીનમાં ફરી દટાઈ જાય એજ આપણો વિદેશ છે પ્રથમ વર્ષે ઘાસનાં મુળીયાં જમીનમાં ઉંડા ગયા પછી ૮ થી ૧૦ અઠવાડિયા બાદ ચાર ચાર મામે પાણી એ પવું.

આમ કર્યા કરવાથી વર્ષે બાદ ઘાસના ઊંડવાએ ઉપર શીંગ જોવામાં આવશે એ શીંગ તેનો ફળદ્રુપતા માટે સારું ચિન્હ છે, અને આ ઉપરથી નેવે ફરી પાણી આપવાનું મન થયું અને તેનાથી મુળ જમીનમાં વધુ અડકત થયાં. જમીનની અંદર જે વનસ્પતિ દ્રવ્ય હોય તેમજ, તે આથી ધીમે ધીમે બહાર આવવા લાગ્યા, (આ ઘાસ થેડાં અને ઠોરોને ચારવાના ઉપયોગમાં લઈ સકાય છે.)

### ચાદ રાખવાની બાબતો

સાગર ત્રણ વર્ષ સુધી આ ઘાસ ચાકુ રાખ્યા પછી મેં તેનો નાશ કરવાનો રસ્તો લીધો. હજી વર્ષે જમીનને આડી અવળી ખેડી ઘાસ જમીનમાં દટાઈ જાય તથા તેનાં મુળીયા તડકામાં સુકાઈ જાય તેમ કર્યું, અને ફરી પાણી પાકુ નહિ ઉનાળાના વિવસોમાં જમીનને પાટર રહેવા દીધી અને પછી તરત પાકની તૈયારી કરી, થકે કે જવનો પાક લેવા નક્કી કર્યું. આ વખતે ચારેક પાક લેવાની લાવચ કદાપી રાખવી નહિ, કારણ કે તેમ કરવાથી જે

### વેચવાના છે.

કમરમાં હાલમાં પ્રકાર પ્રકારના ૧૦૦ થી ૧૨૫ એકરના ન્હાના મોટા ચિત્રમોકો છુટક પા જમ્યામંથ લોટમાં.

લખે:-કમર ઓફિસ—સુરત.

ઘાસ અંદર સુકાઈ ગયેલું હોય છે, તે પછું જમીનીકળતા સંભવ છે. હું આ જમીનમાં એ અનાજના પાકો લઉં છું, અને પછી અંદર લસણ કે કપાસ વાવું છું. આ ઉપરથી મારો એવો અનુભવ છે કે હવે આ જમીન ઘણી રસાળ પ્રેમ, મીઠી ને ઉત્પાદક તીવડી, વારંશરતી પાકો લેવા લાયક થઈ છે આમાં ખાસ જાણત એ પાદ રાખવાની છે કે રંગ-વાળી જમીનનો બાગ ઘાસ સાથે બધે ગેદા સુધી પથરાય છે એટલે ત્યાં સુધીની જમીનને ખેડી તેટલો બાગ બહાર કાઢી નાખવો. જમીનની અંદર તે બાગ પાછો રહી ન જાય તેની કાળજી રાખવાની અંદર છે.

વળી આ પથ્થરનો હું વીકણી અને કંઈક માટીવાળી જમીનમાં પણ ઉપયોગ કરું છું અને તેમાં મને ફાયદો જણાયો છે. ઘાસ જમીનને પોચી બનાવે છે, અને તેમાં તે ફાદવાઈ ખાતર તરીકે ઉપયોગમાં આવી, તે જમીનના કસમાં વધારો કરે છે.

મારી પોતાની જમીન ઉપર પ્રુક્કળ પાણી પાંદ ધરતો પાક લઉં છું, પણ તેથી જમીન કડક થઈ તેના કસમાં કંઈક ઉણપ જણાય છે. જ્યારે હું ઘાસની મદદથી હું ઠોરો અને થેડા માટે ઘાસનો જથ્થો તૈયાર કરું છું. એથી જમીન વનસ્પતિદ્રવ્ય દ્રવ્યથી ભરપૂર બને છે. જમીન પોચી અને સુશાયમ થાય છે તથા જમીનમાંથી ખાર કે રંગ જે હોય છે તે પણ નષ્ટ થાય છે. આના સુપરિણામો ફાલીવાનાની જમીનો ઉપર જોઈ સકાય છે.

—આમ છવન

### તરહવાર મિઠાઈઓ

તરહવાર મિઠાઈઓ બનાવવાની પુત્રી ચાલિતી માટે કમરના અંક ૭૦ અને ૭૧ મો.

કીમત આઠ આના

કમર ઓફિસ, મોદાગરવાડા, સુરત.

“કમર” અંક ૧૨૩ મો

“કમર” નો ૧૨૪ મો અંક

[કેટલાક મુખ્ય લેખો]

કૃતિમયનો ટોળા-નાતિ દુનરની પુત્રી માહિતી

નવા હુન્નર ઉદ્યોગો-વડાદને માન્ય છે- ને મેળેની આલોચિક તક દમજુમ શુર થાય નવા શુર કરી સકય એસા નવા દુનર ઉદ્યોગોનો પરિચય આપતો ખાસ નેજ એડિયમ સર્કારે-નવાવવા માહિતી વાળા-તેલ દેર આઈમના આ આમમય ડખાયવા ૮૩ પ્રોગો સિવાના થોડાક બીજા પ્રોગો

નિયોન નામ-પારિયા-કેમ જા ૭૨ પતરાના રુપમા-નનારટ અને ઉચા

સુરખમા-પ્રકાર પ્રકારના મુદ્રાના બનાવના

રાહ-વાવેનર વિં. દત્તમ જન-દત્તમ જનના આ આમમય ડખાયવા ૮૬ પ્રોગો ઉપરાવના થોડક વધુ પ્રોગો

કૃતિયર મિક-નવાવ નિરે આ બીજી થા થા

હવે પછી શુ ? હવે પછી છપાનારા ખાસ દુનર-તેજે પે એક હુક વાદી -

- (૧) એમરી-એસિનનિન વેડીય કામની દુનર (૨) અબુર-ગોળ અબુર રસનો ગોળ જાવો (૩) વનમ જન નવાના પ્રોગો (૪) છાપખાનુ ધધા પી માહિતી (૫) દનરી-નારીઓ થોડાક પ્રોગો (૬) ટોગડા જનાવ આ ઉદ્યોગ (૭) નિકલો ટોગ કામની દુનર પી વિગેનો (૮) પાયક દવા એ જનમક પ્રોગો (૯) પુગ જનાવ આ ઉદ્યોગ (૧૦) પુસ્તક બાધખી ઉગા દુનર (૧૧) એકેલાઈ આન લખો રધુ રહેતો (૧૨) એડિયમ સર્કારે જનાવ (૧૩) રજર

[૧૨૪]

ટયુમે જનાવ (૧૪) લાખ ઉદ્યોગ વિરે (૧૫) વનરપનિ બાગ અગરની માહિતી એરકુટ અને ચકાતરાં (અનુમધાન પાના ૮૭ થી ચાલ)

ઉપદન સત્રા મોસખીના ઝડને થા ધણુ ખરા રોગો આ ઝાડને થા છે માટે તેો લગના હાલો ગોળવાથી ઉપદ્રાથી યતુ નુકયાન અનકો

ઉપયોગ એકુને સારે નાસ્તા વખને કાળી તેમા ખાડ નાખીને ખ રાતો રિવાજ છે તે મીઠા નહી હોતા, રાદે ખટમધુર હોય છે એકુના રસમાથી સરવતો અને વિવાવની મુખ્યાઓ પણ બને છે ધણુ લોકો એનો રસ પણ પીએ છે અમતરા ખાસ કરીને ઝીરે મી તથા મરી નાખીને ખવાતો રિવાજ પ્રચલિત છે, પણ જો તે વધારે પ્રમાણમા તુરા હોય તો ખાડ મેગરીને ખાવ છે (ખેતી વિગત મધી) ખી. એવ. દસાઈ

મેયેરીઆનો ઉકાળો (અનુસધાન પૃષ્ઠ ૧૦૦ થી) બહુ દીવે તાવ હોય તેમજે જમણો સામાન વારી સાતને બને ધાન દિવસ મુધી ઉકાળો પાવે

જેમને અમુક મૂતે તાવ આરનો હોય તેમજે તાવ હેય વારે સાન દિવસ ઉકાળો પાવે આ ફરીથી તાવ આરના પી મુદન પહેવા સાન દિવસ પીવે અથવા તાવ ઉતરી ગયા પછી દસે દિવસ રહી આરી ત પીવના સાન દિવસ પીવે

તાવ ઉતારવાના અને અનુકાર તો ના મુખ આ ઉકાળામા છે આનરિયો ને પીવે બધા તારમા મુખુ કરે છે

—સરે જિની મેગા

# દિલરોઝ [રજીસ્ટર્ડ]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થતા મુમકાઓ, નાના મોટા છપ્પો, ખર્ચવું, દરાજ, મંદપાલ, નાસુર, ભાગદર, કંદમાળ, રસોલી, દરસ, મસા, પેગ વગેરે પર એક અકરીરતું કામ આપે છે. બહાડકાષ વિના રોગોને મટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ સુદ્ધા રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી હરેર રાખવીજ જોઈએ. ધાર્મિકી નીતિનુ પાલી તરત બંધ કરવામાં આવે છે.

કી. નં. નાની બાટલીનો એક રૂપિયો મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકીંગ પોસ્ટેજ ભુલું).

મુંબઈ બ્રહ્મકાના મોલ એજન્ટ—

કાગદી અખદુલકુદુસ અખદુલરહેમાન  
૧. કાલુપુર ટાવર પાસે—અમદાવાદ

[મુંબઈમાં મસ્જિદ બંદર રોડ, ઇમ્પી-રીયલ બેન્કની પાસે કાગદી રહિલાઈ રહેમાનબાઈની દુકાને મળશે]

ટેલીગ્રામ—Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૪૨૬



## આઝાદ હોઝિયરી

સ્વદેશી મુડી અને વ્યવસ્થાથી ચાલતી ॥ મુજરાત હોઝિયરી મીલમાં બનેલ મંદકરાક, મોળ, સ્વેટર, ક્રાટ, પુલ ચોવર, મફવર, બચ્ચાની જમી, વિગેરે વાપરે સુતર તથા ઉનનો માથ એક ત્યા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને પરદેશી માત્રની. ભરિષ્ઠ કરી રહે છે બાવ ધણાજ કોશિયત. માત્ર ખરીદતી વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ જોગો. અમારા કારખાનામાં જીઓ પણ બને છે.

બહારગામના એજન્ટ પર પૂરતું ધ્યાન આપી રહીએ બેન્ક મારફતે કેવી પી. થી રવાના કરવામાં આવે છે.

સાત એજન્ટ—ઇસ્લામ બ્રધર્સ  
હૈડ ઓફીસ—૨, કાલુપુર, અમદાવાદ  
૨. બ્રાંચ—૨, લુખા મસ્જિદ સામે અમદાવાદ

“મુનાદી”નું બોલતું અકવાડિક—મુસ્લિમોનું આદર્શ અખખાર

## “મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમને  
-ખરી રીતે દારે છે;  
એ કામથી  
બોટી રીતે દારાઈ નથી.

એ આપને—  
બનાવોથી આખખર કરે છે;  
અને આગેવાન  
બનાવગીરીથી અખખર દાર બનાવે છે

એની અનેક કવમી લડતો પરિલામકારક નીવડી છે.  
સાત વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક મુખાલિક હુથ્યાર હેડા પાડયા છે.

અના મનદર તઅલીયા ફાટ, બહેનો માટે એનો વચ્ચુ સદો, બાળકો માટે એનું ખાસ પાનુ દીની તઅલીમ માટે એનો ફનાયા પેજ, એની તળીઆમટક મિલચરપ કીકાઓ, એના નાડર દેલ અમનેબો એ, એની કેટલીક ખુચ્ચીબને છે.

|                               |                                                               |                                       |
|-------------------------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| નમુનો મફત મંગાવો.<br>માલક બનો | લગાજમ<br>સ્વદેશ—ચાર રૂપીઆ<br>બર્મા—પાચ રૂપીઆ<br>પરદેશ—છ રૂપીઆ | કેકાલુ<br>લાગા તાલાબ રોડ,<br>સુ. ૨ ત. |
|-------------------------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------|

# દિલરોઝ [રિપોર્ટ]

ટેલીગ્રામ-Isam Bros. ટેલીફોન-૪૨૬



આજાદ

હોઝિયરી

રેલ્વે પ્રકારના અને રેલ્વે પ્રદેશમાં ચલાયુ મગઓ નાના મોટા ઝખો, ખરજી, દમજ, મંછપાવ, નામુ, ભગંદર, કંદમાળ, રમોલી, દરમ, મસા, પેગ વગેરે પર એક અકમીનું કામ આપે છે. વ્હાડકાપ રિના રોગોને મટાડી, સર્ગર પર તેનું ચિદ મુકાં રહેવા દેતી નથી. દરેક ધરમા એક બાટલી ખુરર માખીજ નેદએ. મામાથી નીકળતું નાદાં નરન અંધ કચામાં અનેડ છે.

કીમત નાની બાટલીમાં એક રૂપિયા મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકીંગ પેરેડેજ બુદ્ધ)

મુંબઈ મનાકાના મામ એવન્ટ - કામદી અખડુલકુદુમ અખડુલરહેમાન ૧, કાનુપુર દારૂ પામ-અમદાવાદ

[મુંબઈમાં મન્નિંગ મદદ મેડ, મગી કીપ અંગની પાસ કામદી રહેમાનનાબાઈની દુકાન મળશે]

પરેલી મુડી અને વા. આથી આવતી ૧૧ મુજ-૧૧ હોઝિયરી મીસમાં બનેલ મંછપાવ, મોમ, વેટ, ફાટ, પુલ બોવર, મધવર, અરમાની બર્મી, વિગેરે વાપરી ગુનર તથા બનેલ મામ એક ત્યા સાદી કીકાઇનમાં બને છે, અને પરેલી માવની સંરિકાઈ કરી સહે છે બાવ ધખાવ પ્રકાવત. માવ ખરીદતી વખતે આજાદ હોઝિયરી નામ બેગો અમારા કારખાનામાં ઉતરીએ પચી બને છે બલોશમાના એવન્ટ પર પ્રદુખ્યાન આપી દમોદ બેન્ક મારફતે કેવી પી થી રવાના કરવામાં આવે છે મુંબ એવન્ટ - મુંબસામ બ્રધર્મ હેડ ઓરીમ - ૨, કાનુપુર, અમદાવાદ કાચ - ૨, લુન્મા મન્નિંગ સામે અમદાવાદ

“મુનાદી”નું બોત્તતું અડવાડિક-મુરિલમોનું આદર્શ અખખાર

## “મુરિલમ-ગુજરાત”

|                                                                    |                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|
| એ કવમને<br>ખરી રીતે દારે છે;<br>એ કાખ્યા<br>બોટી રીતે દાનાવું નથી. | એ આપને—<br>બનાવોથી ખાખખર કરે છે;<br>અને આગેરાન<br>બનાવગીરે થી ખખખરનાં બનાવે છે. |
|--------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે. માત વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક મુખાલિક હુક્યાર હેડા પાડ્યા છે.

એના મનદર તઅતીની ફાટ, જેનો માટે એનો ધ-મડુ સફા, બાગકા માટે એનું ખાસ પર્નુ દીની તઅવીમ માટે એનો ફાત્વા પેજ, એની તપીઆકાટક દિનચ-ના નાના એના નિડર હવે અમરેગો એ, એની ફેટવીક ખુદમીપનો છે.

|                               |                                                              |                                    |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| નમુનો મફત મંગાવો.<br>માલક બનો | લવાઝમ<br>સ્વદેશ-આર રૂપીઆ<br>બર્મા-પાચ રૂપીઆ<br>પરદેશ-૭ રૂપીઆ | ટકાણું<br>લાગા તાલિખ રોડ,<br>સુરત. |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------|------------------------------------|

વર્ષ અગીયારમું

માસ ચોથો

અંક ૧૨૪ મો

ક મ ર

એપ્રિલ ૧૯૪૨

— સવાહર —

હિન્દ : રૂપિયા ત્રણ

બર્મા : રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ : લિલિંગ ૭

થિયો

ઓન ૪૨ સર સેપિદ શાહ

સુલયમાન મહુમ મુખપૃષ્ઠ

ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ

કોમિયમનો દોગ ૧૪૫

નરિન દિન્દી ઉદ્યોગ

આગ-પગ ૧૨૮

એકસટ્રેક ટેરેકસાઈ ૧૨૮

એનેમ્બકામ ૧૨૮

એમેનિયમ કોલોરાઈડ ૧૨૮

એરો ક્રોમોક્રેટિંગ કોલોર ૧૨૮

એસેટિક એસિડ ૧૨૮

કમ્પર મોટી ૧૨૮

કલોરોફોર્મ ૧૨૮

કાર્બોનિક એસિડ ૧૨૮

ક્રિયોજોલ ૧૨૮

ફેફલન સાઈટ્રસ ૧૨૮

ફેલસિયમ સેલેટ ૧૨૮

ફેલસાઈડ કાર્બોનિક

ફેલસો ૧૨૮

ફેલસીક સેલેટ ૧૨૮

ફેલોફો ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

ફેલ-પ્રી ૧૨૮

પેટાન પેપર ૧૩૧

પેટાન કિવા દલાઈ ૧૩૧

હરીયો ૧૩૨

હરીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

હારીયો ૧૩૨

પ્રવાહી વાળ-રોમ્બુ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

પ્રવાહી સરેસ ૧૫૨

વેપારી કળા

આપવગાઈ ૧૫૫

પરચુરણ

કાચનો દિન્દી ઉદ્યોગ ૧૫૬

પૂજપરજો ૧૬૩

બેકાર જવાનોને એક તક ૧૫૬

મહુમ સર શાહ સેપિદ

સુલયમાન ૧૫૬

સરકરી સામાનના પ્રદર્શનો ૧૬૬

હિન્દ અને પૂર્વ આફ્રિકા

વચ્ચેનો વેપાર ૧૫૫

હિન્દમાં ગાદાદારી મંત્રવર

આપાત ૧૫૬

# સાયન્સની એક અદ્ભુત શોધ

જેને દુન્યાને આશ્ચર્યથી દંગ કરી દીધી છે.

સ્વર્ગને તિલસ્મી—આ સ્વર્ગન નથી, બલકે એક બદ્ છે, જેની આશ્ચર્યકારક અસરે તિબ્બી (વૈદક) દુન્યામાં અદ્ભુત ક્રાંતિ ઉત્પન્ન કરીને મોટા મોટા નામચીત હકીમોની અકકલને ચકકરમાં નાંખી દીધી છે. આ દવાના ઉપયોગથી છ માસ જેટલા - દુકા ગાળામાં પાંચ હજાર કરતાં વધુ નિરાગ થયલા અને કબરને કાંઠે પડેલેલા દર્દીઓએ નવજીવન પ્રાપ્ત કર્યું છે. તમામ ખામીઓ અને ખરાબીઓ, જેમકે વાંકાપણું, દુકાપણું, મુસ્તી અને નળગાઇ વગેરેને દુર કરવા માટે અકગીર અને અસરકારક છે. એક અઠવાડિયાના ઉપયોગથી એટલી તાકાત આવી જાય છે કે બુદ્ધિ દંગ રતી જાય છે એક દરદી માટે એકજ શીશી પુરતી છે.

કીમત ૧ શીશીના રૂ. ૩. અમીરો પાસેથી રૂ. ૬૫.

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ,

જુમ્બા મસ્જિદ પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, દિલ્હી-૬

(No concern with Germany)

## ઓપરેશન વગર વધરાવળનો ઈલાજ

આતરડું કે પાણી ઉતરી આવ્યું હોય તો અમારી આશ્ચર્યકારક દવા સાઈન્ડ-પ્લાસ્ટરનો ઉપયોગ કરો. ગમે તેટલી જુની ખીમારી કેમ ન હોય, એકજ અઠવાડિયામાં કાયમી ફાયદો કરી દે છે. આ ભય કર ખીમારી માટે આ એક અસરકારક દવા છે, જેની માલિશથી પરમેવા દ્વારા ખરાબ તત્વો બહાર નીકળી, એની અસલ હાલત પર આવી જાય છે ઓપરેશન કરવાની તો અરૂર નથી. સંપૂર્ણ ફાયદા માટે એક શીશીની કીમત રૂ. ૪-૮-૦ (પોસ્ટ અર્થ અલગ) જવાબ માટે મવા આનાની ડીપ્રીટ મોકલવી

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ,

જુમ્બા મસ્જિદ પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, દિલ્હી-૬

(No concern with Germany)



લોકાઈએ આપેલી તકને કારણે  
હિન્દમાં શરૂ થઈ ચુકેલા યા  
શરૂ કરી સકાય એવા થોડાક

# નવિન હિન્દી ઉદ્યોગો

૧

હુનર ઉદ્યોગોને અંગે આપણું હિન્દુસ્તાન  
દુન્યાબરમાં સૌથી વધુ કમનસીબ અને પછાત  
દેશ છે !

કાળો ઇન્કિલાબ જુઓ કે તે હિન્દ,  
જેમાં માથ મિલકત અને દલ્લતની ગંઢ  
કાંચે કરી મણા ન હતી; તે હિન્દ, જેના  
વેપારનો પ્રકાર યુરપ અને એશિયાના દેશો  
દેશના વેપારીઓને ગંઢ કાંચે પોતાને આગળે  
ખેંચી લાવતો હતો; તે હિન્દ, જે આજે  
૪૦ કરોડ માનવ પરતીવું વતન છે; તે  
હિન્દ, જે પાંચ દુઝાર માઇલ જેટલો ઉમદા  
દુર્બોધ કિનારો ધરાવવા લાગ્યો છે; તે  
હિન્દ, જેના ગંઢ કાલના પુરોએ વેપારમાં  
શાદ સવદાગરનો લક્ષ્ય મેળવ્યો હતો,  
આજે હુનર ઉદ્યોગને અંગે પારકાઓનું  
મુલતાજ છે. હિન્દીઓની હૈનિક જીવનની  
સુરેશિવાતોમાની કંઈ ચીજ એવી છે, જેને મારે  
આપણને પરદેશીઓના એશિયાના થવું ન  
પડતું હોય ? સવારથી લંબને સાંજ સુધીના  
આપણા જીવન વ્યવહારમાં સુરેશિ એવી કંઈ  
ચીજ છે, જેને અંગે આપણે પોતાને સ્વાધીન  
કરી સકીએ ?

ગંઢ કાલની વાતને જવા દઈએ તોય  
દુન્યાના ઇતિહાસમાં આજે એવો કાંઈ દેશ  
નથી કે જે આટઆટલી માનવ સંખ્યા  
હોવા છતાં અને આટઆટલી સરળતાએ  
ધરાવવા છતાં, આવેશ પરતવ અને પરાજયો  
હોય. સાચેજ, હિન્દની કમનસીબીનો  
પાર નથી.

૨

હિન્દ એટલે પરદેશોના માલની નિકાસ

મંડી! ક્યો પરદેશ છે, જે આજા વ-તા  
પ્રમાણમાં પોતાનો માલ હિન્દમાં મોકલી,  
લાભો અને કરોડો રૂપિયા પોતાને ત્યાં  
મસડી જતું ન હોય ?

પરંતુ આજે હાલત બદલાઈ રહી છે-મર્જિ  
માત રીતે નહિ, તો ફર્જિવાત રીતે. યુરપની  
મહાન લડાઈ ફાટી નીકળતાં, દરેક  
દેશને પોતાની સુરેશિવાતની ચિંતા થઈ રહી છે;  
ભીજ તરફ રીઝત, બચકાર, અનિયમિત,  
અને ગ્રેધિલ બની ગયો છે અને ત્રીજ તરફ  
પરદેશી માલની આવાત-નિકાસ પર કંઈ  
અંકુશ મુકાયા છે. પરિણામે હિન્દનેય  
પોતાની સુરેશિવાત પુરી કરવા નવા ઉદ્યોગો  
સ્થાપવાની ફર્જ પડી છે.

ભીજ તરફ બ્રિટિશ સામ્રાજ્ય અને પશુ  
પોતાની અપત પૂરતો માલ નથી; તેથી  
તેને હિન્દ અનેથી કરોડો રૂપિયાનો માલ  
ખરીદવો પડે છે અને એમ માલનો ઉભાવ  
થવા માંડતાં આપણે ત્યાં નવિન ઉદ્યોગો  
સ્થાપવાની કોશિશો પશુ દિન જ દિન વધુ  
અને વધુ થઈ રહી છે.

ચાલુ લડાઈએ આપેલી તકને કારણે  
હિન્દમાં શરૂ થઈ ચુકેલા યા શરૂ કરી સકાય  
એવા થોડાક મદાવના નવિન હિન્દી ઉદ્યો-  
ગોની રૂપરેખા દોરવાની અહિં કોશિશ કર-  
વામાં આવી છે; બેસક, ચાલુ હિન્દી ઉદ્યોગો-  
કાપડ, શણ કામળ, કાંચ, વ. વ.ની અંગે  
કયો ચર્ચા કરવામાં આવશે નહિ; એ  
ઉદ્યોગો જુના અને હરીઝામ થઈ ચુકેલા છે.  
અહિં તો માથ તેજ ઉદ્યોગોની વાત થશે,  
જેમનો ઉદભવ હજી હમણાજ થયો છે અને  
જેમને પૂરતું ઉત્પન્ન થાં માર્ગસૂચન  
અપાયે તો તેઓ કાંઈમી રચરચ વધ સકે છે.

જેણે, લગ્નને એ એક તક આપી છે-ગઈ ૧૯૧૪ની લગ્નને પણ આપી હતી તેમ ગઈ વેળા આપણે કરું ન કરું; હતા ત્યાં ત્યાં રહેવા આ વેળા કરું કરી સકીએ તો આપણા કપાળે ચોરેલી કાલિમા ભૂંડી સકાય

અને કહેવાની ઝુરૂત ન હોય કે, અર્ધિ આપેલી આ વાદી સંપૂર્ણ નથી, તેમાં માત્ર ખાસ મદદરવા ઉદ્યોગોને જ સ્થાન આપાયું છે એ સિવાય બીજા પડનપથ નરિન ટુનર ઉદ્યોગો છે

### આગ-પરપ

આગ-પરપ બનાવવાની શરૂઆત ૬૭ દમજાજ આપણે ત્યાં થઈ છે આ રહેવા, બીજા પ્રકાર પ્રકારના યત્રો પેટ્રોલ, આગ-પરપો તેમજ પાણી-પરપો પણ પરદેશીજ આવતા હતા હવે તેની આપાત બંધ થઈ એ અર્ધિ બન્યા લાગ્યા છે હિન્દી યત્ર કળાના નિકાસનું એ પ્રથમ પગલું લેવાય છે

### એક્સટ્રેક્ટ ટેરેકસાઈ (Ext Taraxaci)

એક્સટ્રેક્ટ ટેરેકસાઈ આજ લગી હિન્દમાં બનતું ન હતું હવે તે કાશ્મીરમાં બનવા લાગ્યું છે

### એનેમલકામ

એમ તો એનેમલકામ તૈયાર કરનાર થોડાક કારખાના હિન્દમાં કપારનાય જરી છે, પણ હવે લગ્નને એ સરકારનેવ એનેમલની વસ્તુઓની ઝુરૂત પડતાં, એ દિશામાં લક્ષ આપાયું છે અને પરિણામે નવા પ્રયોગો પ્રમાણે વધુ ઉચ્ચ પ્રકારનું એનેમલકામ બનતું થયું છે

(૧) એનેમલકામની બનાવટ તથા વહેંચણી પ્રતિ માહિતી “કમર” માં ૭૫૪ પૃષ્ઠી છે જુઓ અંક ૧૧૪ મે. (કી ૪ આના)

### એમોનિયમ ક્લોરાઇડ

અમૃતસરની એક કંપનીએ એમોનિયમ ક્લોરાઇડ બનાવવાની શરૂઆત કરી છે બજારમાં ૫૫૦ છે તેમ, કંપની દર વર્ષે ૧૮૦ ટન બેટનું એમોનિયમ ક્લોરાઇડ બનાવી સર્વે એટલા સાધનો પરાવે છે

### એરો લુમિનેટિંગ ઓઇલ

એરો લુમિનેટિંગ ઓઇલ પણ હવે હિન્દમાં બનાવવાની શરૂઆત થઈ ગઈ છે આ પણ એક અનિવાર્ય ઝુરૂતિયાત છે લંબાણ પ્રયોગો પછી હવે એ હિન્દી વનસ્પતિ તેનોમાથી બનાવી સકાય એવી શોધ થઈ છે

### એમેરિક એસિડ

હિન્દમાં એમેરિક એસિડ પણ તૈયાર થાય છે, એ વાત કદાચ બહુ જોછા લાગેજો બજારમાં હશે હકીકતમાં, હિન્દમાં ઉચ્ચ ગોલિયર એમેરિક એસિડ બને છે બો બો કે દાસ માત્ર ૫ થઈ જાય ૬૫ ટન માત્ર દર મહિને બને છે, જ્યાં ઝુરૂત હોય તો, ૫૦૦ ટન માત્ર વધારો કરી વિના, માસિક ૩૦ ટન બેટનું એમેરિક એસિડ બનાવી શકાય એવા અને એટલા સાધનો બનાવનાર કંપની કને મવજુદ છે

### કલચર મોતી

મદ્રાસ નજીક કુસાઇ હાર્મ બાને કલચર મોતી બનાવવાના પ્રયોગો થઈ રહ્યા છે કુસાઇ કુસાઇ હાર્મથી થોડે દુર બે એક જગ્યાઓની શોધ થઈ છે, જ્યાં જોવારૂનો એક સારો જેવો જગ્યા જગ્યા છે એમાની એક જગ્યા રૂંદ ચોરસ માઈલ

(૨) એમેરિક એસિડની બનાવટની વિરૂદ્ધ માહિતી “કમર” ના ૧૧૭ મા અકમાં છે (કી ૪ આના)

જેટલી છે અને જીંજ ૨ ચોરસ માઇલ જેટલી

કામ કમચર મોતી બનાવવાની અસા સેવે છે

### કોરોડોર્મ

કોરોડોર્મ જેવી અનિવાર્ય દવા માટેય સજાઇ પેસા દિન પરદેશોનુજ મુદતાજ દર્દી દવે ને દિનદમા બનાવવાનો આરબ થયો છે અને ખૂલીની માત છે કે, માલ સગસ બન્યો છે

કહેવની ગુરત છે કે આ પહલ બગાવે કરી છે

### કાર્બોલિક એસિડ

કાર્બ નવાં નાલુલું, કાર્બોલિક એસિડની અપત કેટલી બહોળી હોય છે, તે ૨ વિવિધ ઉપયોગો કરાવનાર આ દવા પણ સજાઇ પડીજ દિનદમા બનાવવાની ચરઆત થઇ છે.

### ક્રિયોઝોટ

ક્રિયોઝોટ એક કારગામ્ય ક્રિયોઝોટ બનાવવાની શરઆત કરી છે, પણ ક્રિયોઝોટ ને ને નોહ્યે તેટલો કાર્યો માય મળતો નથી નેથી કાર્યા માલની શીખ થઇ રહી છે કાર્યો માય પુતો મળે તો દિનદની અપત પુતો ક્રિયોઝોટ અદિજ બનાવી સકાશે અને પડી પરદેશથી મંગાવવાની ગુરત બાકી રહેશે નહિ

### કેરેઇન સાઇટ્રસ

બનાવટ દમચાજ આરંભાઇ છે બંગાળની એક કમ્પની તે બનાવે છે અને દર મહન ૧૭૫ રતજ જેટલો જથ્થો પુરો પાડી સદે છે

(૩) કમચર મોતી બનાવવાના ગ્રસ ભેડે સબધી એક લેખ “કમર” ના ૭૩મા અંકમા છપાઇ ચુક્યો છે (કા ૪ આના)

(૪) કોરોડોર્મ બનાવવાના પ્રયોગના ખાસ સચિત્ર લેખ માટે જુઓ “કમર”ના અંક ૯૬એ (કા ૪ આના)

### કેલસિયમ લેક્ટેટ

આ દવા પણ દવે દિનદમાં પહેલી વાર બનાવ લાગી છે દિનદી સરકારના તબીબી ખાતાએ અર્થિના નમુનાની પરિક્ષા કરી, સર્ટિફિકેટ પણ આપ્યું છે.

### કોપરાની કાંચલીનો કોલસો

કોપરાની ગાળેલી કાચલી કિંવા તેના કોલસાની ઉપયોગિતા દમચા દમચા પુરવાગ ચનાજ તેની અપત પણ ખૂબ થવા લાગી છે દર્શકત એ છે કે, દમચા લગી ૬૫૦૦ ટન જેટલો એ કોલસો તો પરદેશ મોકલી પણ ચુકાયો છે

મોટે ભાગે ગેસ-મારકમા દવાના ફિલ્ટર પદાર્થ તરીકે એ કોલસો વપરાય છે.

### કોરટીક સોડા

કોરટીક સોડાની બનાવટ માટે એક દિનદી પેટીએ નવું કારખાનું શરૂ કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે. જૂન ૧૯૪૨ લગીમા કારખાનું કામ કરતું થઇ જશે, એરી આસા છે

### આમોફેન રેકર્ડો

આમોફેન રેકર્ડો તો દિનદમા કપારનીય બને છે, પણ દવે નવા પ્રકારની-એટલે કે પુઠા યા એસ્થુમિનિયમની યાળી પર માત્ર સદજ રેકર્ડ-મિથચુ સગાડીને તેવાર કરેલી આમોફેન રેકર્ડો બનાવવાની કોશિસ થઇ રહી છે

અખતરાઓ પરથી સાગિત થયું છે કે, એરી એસ્થુમિનિયમ-બાખની રેકર્ડ ૧૫૦ વાર ખુલીથી વગાડી સકાય છે, ને કે પાછ-જથી સંગીતમા ફેર પડી જાય છે પણ પુઠા લાખની રેકર્ડ તો ખુબ લાખની રેકર્ડ જેવુંજ

(૫) કોરટીક સોડા બનાવવાની પુરી વિગતો, એના તે ખાસ લેખમા છે, ને “કમર”ના પરમા અંકમા છપાયો છે (કા ૩ આના)

કામ આપે છે અને લાખની રેકર્ડ કરતા અત્યંત સરળ બને છે, તેમજ ટુગી સકળી નથી.

### ગુદર-પટ્ટી

ખોરાકના પતરાના ડબ્બા વ પર લગાડવાની ગુદર-પટ્ટી દ્વે દિન્દમા બનના લાગી છે મુજ માય પરદેશથી આવતો દનો, જે આવેલો દ્વે બધ થઈ ગયો છે.

### ગેસ-ભુર્કા (Gas-Masks)

અ જના ગેસ-મુદના ક્રમાનામા ગેસ-ભુર્કાની મહત્વતાથી કાણુ અગત્ય દરી ૨ યુર પતી ધણી પ્રજાઓ ક્યારનીય ગેસ-ભુર્કા સજ્જ કરી દેવ છે માણસ તો માણસ, જનવરો માટેય ગેસ-ભુર્કા બનાવવામા આવે છે.

લગાઈ શર થયા પછી દિન્દમા ગેસ ભુર્કા બનાવવાની શરઆત થઈ છે સદસ ન્દાના પારે છે પણ આગળ જતા વિકસશે એ યોક્કસ છે.

ગેસ-ભુર્કામા ફિલ્ટર-પદાર્થ તરીકે મેરીનો બીન અને એરમેરટોસ વાપરવાના અખતરા પણ થઈ રહ્યા છે.

### ચાદરના કલે

ચાદરના કલે કિંમત કેટલિન પણ એક અગત્યની હુશિયાર છે દાવ તેની ખપન ર લાખ રન જેટલી છે જેની કીમત કપિયા ૮ લાખ થાય છે.

ચાદરના કલ દિન્દમા તૈયાર તો ક્યારની થાય છે પણ દિન્દી ખપતને તે પૂરી પડતી નથી પરિણામે કેન્સેલ જાયો પરદેશથી મંગાવાય છે.

લાના સશોધન પછી સાબિન થયુ છે કે પરદેશી ચાદરના કલે લી જરાજરી કરી સહે

એવી ચાદરના કલે દિન્દમાય તૈયાર થઈ સહે છે-ખાસ કરીને મિદારના સિમબૂમ જિના અને નેના આસપાસના પ્રદેશ મુજબના જોડકન દોક અને ડોરા ફિલ્ટા, ખર્ખાની વોલ્ફરામ માઈન્સ ટેબોય મિરગી, પિના વિન, અને થાતોન ઝિંકના, ફિલ્ડીના કાસિમ બજાર અને દિલ્લી જિ નો મન્દરાસના વિજા ગોપટમ ઝિંકના અને માયસોરના એગેર, દસન અને કુરુ જિલ્લામાંથી એવી ઉત્પાદના કલે મળી સહે છે.

### જવ

એમ તો સદીઓ થયા દિન્દમા જવ ઉત્પન્ન થાય છે, પણ પરદેશો ખાતે તેની નિકાસ કરવાની શરઆત હમણા લગાઈ પડીજ થઈ છે.

કોસીગી કરતાં જણાયુ છે કે, સમુદાત પ્રાંતમાં થના જવા હિંચ કેસિફોર્નિયન માતની ખરોજરી કરી સહે છે, જારે મિદારમાં થતા જવ સીપીઅન ગ્રાત જેવા છે.

જન સબથી હજુ વધુ શીખબોગ જરી જે

### મીકે ઓકસાહડ

આ રસાયણની બનાવ પણ દહ દમ જાજ દિન્દમા શર થઈ છે એના પ્લેસ કરવાનું માન પણ નગળો ફાળે જાય છે થર્મોમિટર.

કસકતની એક ટેડીએ થર્મોમિટર બનાવવાનું શરૂ કર્યું છે થર્મોમિટર સારા બધા છે અને સરકારી ખાતાએ પણ ૧૦૦૦ ન મનો ઓર્ડર આપે છે.

દિન્દમા થર્મોમિટર બનાવનાર આ એકપુજ આ પ્લેટ જ કારખાનું જે

(૭) ચાદરના કલે બનાવવાની પૂરી માલિની માટે જુઓ 'કમર નો અંક ૬૪ મે (જી ૪ આના)

(૬) ટ્રામોફોન રેકર્ડો કિંવા મોલલી માળીઓ બનાવવા સજ્જ થી એક ખાસ લેખ કમર ના ૬૦ મા અંકમાં છે (જી ૪ આના)

## આયમોલ

હિન્દીઓ જાણીને પુરી થશે કે આય-  
મોલ જેવી અગત્યની હયા હવે હિન્દમાં નથી  
સકે છે હાલ એ છે કે, આ પ્રયોગ પણ  
નવિન છે અને કાચો માલ પણ કેવળ  
અનવનવો.

દ્વારા અને મિશ્રમાં યતઃ એક જાતના  
ધાસનું તેજ કાઢી, તેના કંપર ઓકરીકેશ-  
નાની ક્રિયા કરતા, આયમોલ જનાવી સકાય  
એવી શોધ થઈ છે, એટલુંજ નહિ જલકે  
ઓસ્ટ્રેલિયાના યુકલિપ્ટસ તેલમાંથીય એજ  
પદ્ધતિયે આયમોલ બનાવાય છે.

## દાંત-પ્રશ્નોના દાંધા

દાંત-પ્રશ્નો ફેન્સી દાંધા પરદેશી કારીગરી  
અને ઉદ્યોગનો એક નમુનો હતો; હવે તે આપાત  
અર્થ સકતા નથી, તેથી હિન્દમાં લોકજ્ઞાના દાંધા  
બનાવવાની કોશિશ થઈ રહી છે તેવાદ કર  
વામાં આવેલા નમુના સરકારી ખાતાએ  
તપાસી, સંતોષ દર્શાવ્યો છે.

## નકલી કાચ

લગાણે લીધે હિન્દી કાચ-ઉદ્યોગમાં  
અગ્રણ્ય જેવી પ્રગતિ આવી છે. એપ્રિલ  
૧૯૩૯ થી જન્યુઆરી ૧૯૪૦ સગી ૧૦  
માસમાં જવારે કે. ૧,૧૫,૬૭૨ ના કાચ  
હિન્દમાં બન્યા હતા, ત્યારે એપ્રિલથી જુલાઈ  
૧૯૪૦ સગીના માત્ર ૪ માસમાં તેથી વધુ  
એટલે કે, ૧,૪૧૭૫૨ ના કાચ બન્યા છે!

હવે 'નકલી કાચ' બનાવવાની કોશિશ  
થાય છે આ જાણ તારની જાણીની એક  
તરફ પાવેલા અમુક કાચ-મિશ્રણથી બની  
છે અને 'વિન્ડોગ્લાસ' ને નામે જાણવાય છે.

(૮) ખરા કાચ બનાવવાની પુરી સાસ્ત્રીય  
માહિતી "કનર"ના ૫૦ મા અકમાંથી મળી  
૧૦૨૦.

(સી ૩ આવા)

## નકલી છુચ

• ખરા છુચની વલતો કારણે નકલી છુચ  
બનાવવાની ખુશરત ઉભી થઈ છે એ છુચ  
એક પ્રકારના લોકકામાંથી બને છે અને  
તેનું દબકાપણ સાચવવા માટે, તેમાં ખાસ  
પ્રકારના ખાંચા અને છિત્રો પાડવામાં આવે છે

આ છુચ સરકારી ખાતાની પસંદગી પામ્યા  
છે, એટલુંજ નહિ જલકે અને માટે જે  
લાકડું 'વપરાયું' છે, તે આ પહેલાં ગિરપયોગી  
ગંજુતું હોઈ, હવે તેની સારી કીમત ઉપજવા  
સંભવ છે.

## પામરોસા ઓઇલ

પામરોસા ઓઇલ ક્રિયા રોસા ઓઇલનો  
ઉદ્યોગ હિન્દનો પુરાણો ઉદ્યોગ છે. એ તેલ  
એક પ્રકારના ધાસમાંથી, તેવાદ કરવામાં આવે  
છે અને વિદેશોમાં તેની સારી કદ્ર થાય છે,  
કારણ કે એમાંથી ગિરેનિયોલ અને ગુલાબનું  
બનાવટી અત્તર બને છે.

૧૯૩૬-૩૭માં હિન્દે ૮૧૨૯ ગેલન  
(કીમત: રૂ. ૨,૩૭,૦૦૦) પામરોસા ઓઇલની  
બહાર નિકાસ કરી હતી, જે ૧૯૩૭-૩૮માં  
વધીને ૧૦,૮૨૭ ગેલન (કીમત: રૂ. ૪,૧૩,૦૦૦)  
થઈ હતી એ સાબિત કરે છે કે, પરદેશોમાં  
એની મથા હજી વધી રહી છે.

લંજાણ કોશિશો પછી દાંતમાંજ તેલ  
કાદબગાળી નવી પદ્ધતિ શોધવામાં આવી છે,  
જેને પરિણામે તેલ ઉચ્ચ પ્રકારનું નીકળશે  
અને કીમત વધુ ઉપજશે.

## પેટ્રોલ પેપર

વોટરમુક પેટ્રોલ પેપર પણ એક અગ-  
ત્યની ખુશરિયાત છે. લગાઈ પહેલાં તે સ્વીડન,  
જર્મની અને નોર્વેથી આવતા હતા. તેની  
અગત્યના એટલા પરથી માલમ પડશે કે,  
૧૯૩૮-૩૯ના વર્ષમાં ૪ લાખ ક્વાર્ટ પેટ્રોલ

પેપર-જેની કીમત ૬૭ લાખ રૂપિયા જેટલી થાય છે-હિન્દમાં આવાત કરવામાં આવ્યા હતા હવે એ પેકીંગ પેપર હિન્દમાં જનાવ વાની કોસિસો થઇ રહી છે, અને દાવ તરત કામચલાઉ રીતે તો પેકીંગ પેપરની જનાવટ શુરૂ પણ થઇ ગઇ છે

ફોરેન્ટ રિમર્ચ ઇન્ડિગ્ટ્રી-દહેરાદુને કરેલા અખતરા પરથી જણાય છે કે ઉલના ધાસમાંથી એવા પેકીંગ પેપર બની સકે છે અને તે પરદેશી પેકીંગ પેપરના લગાઈના પહેલાના બાચથી એક બાવે વેચી મકાય છે.

### પેરેશુટ કિંવા હવાઇ-છત્રીઓ

સરકારની સુચનાથી હિન્દમાં પેરેશુટ કિંવા હવાઇ-છત્રીઓ જનાવવાની રીતે શરૂ કરવામાં આવી છે અને સફળતાના દરેક ચિહ્નો દેખાઇ રહ્યા છે

### બ્લીચીંગ પાવડર

બ્લીચીંગ પાવડર જેના અગત્યના રસાયણ માટે આપણે લગાઇ પહેલા પરદેશીના મુક્તાજ હતા લગાઇ નુક થતા, બ્લીચીંગ પાવડરની અછન પડવા લાગી અને બ્લીચીંગ પાવડર જનાવવાની કોસિસો નુક થઇ ગઇ

આજે હિન્દમાં બ્લીચીંગ પાવડર એ જાનગી કારખાનાઓ તૈયાર કરે છે સરકારે પણ એ માટે એક ખાસ કારખાનું ઉઘાડ વાતો નિર્ણય કર્યો છે.

### બાઇસિકલ

૫૦ લાખ રૂપિયાની ૧૩૬ લાખ બાઇસિકલો પહે પહે આવાત કરતા હિન્દમાં હવે હિન્દી જનાવટની બાઇસિકલો મળી સકશે બાઇસિકલો જનાવવા માટેની કોસિસો તો ક્યારનીય જારી થઇ હતી, પણ ખરી રહ-

આત હમજાન થઇ છે પટના અને મુંબઇ ખાતે એ નિમિટ્ટ કમ્પનીઓ અને કારખાના સ્થપાઇ ગયા છે, અને ટુંકમાં હિન્દી જનાવટની બાઇસિકલો જમાના વેચાળી થઇ જશે

### માછલીનું તેલ

સ્વાકામમાં વપરાતું માછલીનું તેલ, જે નોરવેથી આવતું હતું, તે હવે ખૂબ થયું છે

મદ્રાસ ખાતે આવેલા ફેનુર રિમર્ચ રેસને પુરૂજ અખતરાઓ પછી ચાર જાનની એરી માછલીઓ શોધી કાઢી છે, જેનું તેલ પરદેશી માન સાથે દરિયાઇ કરી સકે છે. સરકાર એ તેલ-ઉઘોગને ગૃહઉદ્યોગ જનાવવા કેટલીક પગલા લઇ રહી છે

### માર્જેરિન કિંવા નક્લી માખણ

બ્રિટિશ ફરજ માટે માર્જેરિનની ખપત દિન જ દિન વધતીજ ગય છે હિન્દી સરકારની સુચનાથી એ હિન્દી પેટીઓએ એ કામ માથે ઉપાડી લીધું છે અને ટુંકમાં તેમના કારખાનામાં માર્જેરિન જનાવતું થઇ જશે. ૧૬

### અમર-દધીયો

અમર-દધીયોનો ઉદ્યોગ પણ હમજાજ શરૂ થયો. ૬ અને જનાવ મન પરદેશી માથ જેટલોજ ઉચ્ચ પાકતો જણાયો છે

### અમર-જીર

હિન્દી એક અમર ફેક્ટરીએ અમરના જીર જનાવવાની શરૂઆત કરી છે એ અમર જીર પરદેશી માન કરતા ઉતરતા જણાયા નથી.

### રંગીન ચરમા

રંગીન ચરમા જનાવવાની શરૂઆત ૧૯૩૭

(૯) બ્લીચીંગ પાવડરની જનાવટની સમજણ માટે “કમર” નો ૮૬ મો અંક એવા વિનંતિ છે (પી. ૪ અના)

(૧૦) માર્જેરિન કિંવા નક્લી માખણ જનાવવાની સમજણ માટે જીઓ “કમર” નો અંક ૧૨૩ મો. (પી ૪ અના)

તાજેતરમાં હિન્દમા યદ છે માવ સારો બન્યો છે અત આગળ જતા હજુ વધુ સારો બનવાની આશા છે.

## રેડિયો

રેડિયોની દિન ૫ દિન વધતી જતી લોક પ્રિયતા અને અપતથી ફોણ અમળુ છે ?

દુ કમર એક દિન્દી રોધકે દિન્દને સપુર્ણત અનુકુળ થાય એવા રેડિયોના અખતરા કરી, એક એવા વાન સરકીટનુ પેટન્ટ મેળવ્યુ છે, જે દ્વારા આજ સગી નહિ મળતા એટના દુર દરના પ્રામાઓ મેગરી સકાશે

કહેવાની શ્રુતવ નથી કે હજુ એ રોધ બનવાદરમા લાનવામા આવી નથી, પણ થોડા-થોડા મળે તો સારી સકાય એમ છે

## લિકવિક ક્લોરીન

આ અભ્યાસના રસાયણ માટેય હવે પર દેશની મુદતા ૭ નિ. ૨૬ કારખાનુ રાજ યદ ગયુ છે, બત્રે ગોહરા ૧૨૫૫ છે અને જુન-જુલાઈ ૧૯૪૧ મા માવ બજારમા આવી જશે

## લૌરિક એસિડ (Lauric Acid)

લૌરિક એસિડની બનાવટ માટે નવા કાચા માનની રોધ, એ વકન ૧૧ તાઝો કરિરમે છે અમુક જાડના બીલાની ચરમીમાયી હવે એ બની સકે છે અને માનો વા ન માનો, એ ચરમીમા ૮૦ ઝકા જેટલું લૌરિક એસિડ હોવાનો દવનો થાય છે

## વનસ્પતિ-રંગો

શ્રુગ ખનિજ અને બનાવની રંગો-જેમાનો મ્હોટો સાગ જર્મનીથી આવતો હતો-હવે આવતો બધ થવાથી હિન્દમા નકલી રંગો અને વનસ્પતિ-રંગો બનાવવાની મિદનત લેનાઇ ર ૯ શ્રુગ ખાકી રંગ માટે અમુક વનસ્પતિ

-રંગની રોધ પશુ યદ છે અને કેટમેક ઠેકાણે તેનો ઉપયોગ રાજ પશુ કરી ફવાયો છે વહાણો

વિજાગાપટમ ખાતે શિપબિલ્ડિંગ વાર્ડની તેવારી કચ યદ ગઇ છે અને દુકમાજ વહાણો બાધવાત કામ રાજ થરો, એવી શ્રુગીદ છે

## વાળ-કાંસડી

લકાઇ પ્હેવા વાળ-કાંસડીઓ ભિટન જર્મની, એકારમેવેકિમા અને ઇટાલીથી ખૂબ મ્હોટા પ્રમાણમા હિન્દમા આપાત થતી હતી નકાઇ પછી કેટલાક ઠેકાણેથી તેની આપાત સાવ બધ યદ છે અને કેટલેક ઠેકાણેથી આવે છે, તો તે ખૂબ મ્હોઘી પડે છે

દિન્દની એક સાહસિક પેઢીએ એવી વાળ-કાંસડીઓ બનાવવાની નિરિમલસાહ એલી છે શરલ (Shuttle)

દિન્દના મિલ ઉલોગનો જેમ જેમ નિકામ થતો ગય છે, તેમ તેમ એ માટે જુરરી એવા સાધનોની અપત પશુ વધતી ગય છે બત્રેતે કાર મુકીએ તોય, વજુવાના શાસ્ત્રમા અનિ-વાર્ધ એવા શટવ માટે કયા લગી આપણે લાખો રૂપિયા પરદેસ મોકલતા રહીશુ ?

આન દની પાત છે કે, કેટલાક સાહ-સિસોનુ ખ્યાત એ તરફ દોરાય છે અને હિન્દમા શરલ બનાવવાના પ્રયાસો યદ રહ્યા છે

## સંદર્જનનો રસ

ઉત્તર હિન્દમા-ખાસ કરીને કાશ્મીર, સિમલા, મરી વ ઠેકાણે-ફળ પુકળ થાય છે પશુ વસ્તી ઓછી તેમજ ગરીબ હોવાથી તાઝા ફળોની અપત પૂરતી થતી નથી અને ફળોનો મ્હોટો જથ્થો વા અપત નજીની કીમતે વેચી નાખવો પડે છે, વા સડીને બરબાદ થાય છે

સાના સંશોધનો પછી સફરજનો રસ કાઢી, બાટલીઓમાં સાચવી રાખવાની એક સાદી તરકીબ શોધનામાં આવી છે એથી રસ નાજા જેવોજ કાષ્ઠમ રહેશે અને ગમે ત્યાં મોકલી સકારો

સફરજનના રસ ૧૧ ૨૪ ઓસની બા-  
લોની પડતર કીમત માત્ર ૭ આના થાય  
છે, એ જોતા એ ચીજ દુકમાજ લોકપ્રિય  
થઈ જશે, એમાં શંકા નથી

### સિડારવુડ ઓઇલ-સિન્થિટ પેરેફિન

દુગ્ધાન-કાચ માટે સિડારવુડ ઓઇલનો  
ઉપયોગ થાય છે એ તો જાણીતું છે કમ  
નસીમે એ તેમ જગનાડથી આપણે ત્યાં  
આપાત થાય છે, અર્ધિ જનતુ નથી

જાણી સંશોધનો પછી સાબિત થયું  
છે કે સિન્થિટ પેરેફિન સિડારવુડ ઓઇલનો  
બદલે ખુશીથી વાપરી સકાય છે તેથી હવે  
એ કામ માટે સિડારવુડ ઓઇલની જરૂરત  
બાકી નહીં નથી, સિન્થિટ પેરેફિન વાપરી  
તકાય છે

### મુકવેલા ફળાનુબાદિ

દિન્દના ફળાક લાગોમાં ખાસ કરીને  
સરદાર પ્રાંતમાં ફળાદી પુષ્કળ થાય છે  
એમાંથી થાડોક લાગ તાજા ફળો તરીકે  
વેચાય છે જ્યારે એક ભાગ કાચામાં પેક  
કરીને બહાર મોકલવા ળા, એક ભાગ તો  
ખરબાદ થાય છે

હવે એમાંના અમુક ફળોને સુકવવાના  
અખતના શરૂ થયા છે સુકા ફળાદીની  
માગ પુષ્કળ છે દિન્દો પેતાને માટે દર  
વર્ષે ૯ લાખ રૂપિયામાં મુકા કમ અરૂડા  
નિખાનથી મગાવવા પડે છે, જ્યારે બીજી  
તરફ બ્રહ્મકાં દર વર્ષે ૧૨ કરોડ રૂપિયાનો  
સુકો મેલો બહારથી આપાત કરે છે ૧૨

### સુતર-શાશુનું કાપડ

ઉચ્ચ પ્રકારના શાશુના કાપડની અછતને  
પ્લેસી વગવા દિન્દો પેટીઓએ સુતર અને  
શાશુનું મિશ્ર કાપડ બાંધવાની શોધ કરી  
છે એ શોધ પ્રમાણે જનાવેલું કાપડ ઉચ્ચ  
શાશુના કાપડ જેવું કામ આપતું હોય,  
નિરોધી અછતોમાં સારી પચ દમો પામ્યું છે  
સોડા એજા

એ પશુ હવે આપણે ત્યાં જનતા લાભો  
છે સરખાવમાં ૧૦ દહાર દન માત્ર દર  
વર્ષે જનારી સકાય એવી ગોઠવણ હતી પણ  
હવે જરૂરથી પણ વધારવાના પ્રયત્ન થઈ  
રહ્યા છે

### મેકડિયમ સાઇટ

પત્તજની એક પેટીએ સે ડિયમ માઇટ  
બનાવવાની શરૂઆત કરી છે માલની પરિક્ષા  
કરતાં ને સિન્થિટ ફાભાંકીઓમાંની કમોડીએ  
પુરો ઉતારો છે

હવે દુકમાજ એ યોમો નિકાસવામાં  
આરો

### દવાઇ વિમાન

મુઢી પુણી સ્થાપવામાં આવેલી એક  
દિન્દો સિમિટ કમ્પની દિન્દમાં દવાઇ વિમાનો  
બનાવવાનું કામ શરૂ કરી રહી છે કારખાનાને  
જનતી મંડ આપવા તથા બાના વધા  
વિમાનો ખરીદી તેવાનું દિન્દો સરકારે વચન  
આપ્યું છે

રખવા માટે અમેરિકન નિબ્યાનો  
ગોલાના છે અને ૧૯૬૧ના જુલાઇમાં દિન્દમાં  
૧૬૧ દહાઇ વિમાન તૈયાર થઈ જઈ, એવો  
આશા છે

### દાધરૂજન

દાધરૂજનની બનાવ માટે એક પેટી  
ફાઇલ કરી રહી છે તથા આ માસમાં  
તેના વર્ગો ગોઠવે, કામ શરૂ થઈ જશે

(તેણે ભાગ આપના અમે)

(૧૧) સુકા મેવાના વેપારની પુરી વિગત  
માટે જુઓ “કમર” નો અંક ૧૧૨ મો  
(જી ૪ જાના)



૧

મહોદરી દુકાનો, હોટલો, બેન્ક અને  
બીમા કંપનીઓના ખૂબજ ઝગઝગ થતા  
નામ-પાટિયા તમે જોયા છે? કેવા સુંદર  
લાગે છે, એ?

ના, એ નામ-પાટિયા માત્ર રાત્રેજ મન-  
હર નથી લાગતા; રાત્રે તો તેઓ પોતાના  
સુશોભિત લાલ, પલ્લુ કે વાયોલેટ પ્રકાશને  
કારણે પુરજહારમાં હોય છેજ, પણ દિવસેય  
ખુબજરત લાગે છે.

હકીકતમાં, નિયોન નામ-પાટિયા પોતાના  
પ્રકારના એક માત્ર છે. તેની શોધ અને  
ઉપયોગને હજી ૪૦ વર્ષે નથી પીટ્યા છતાં  
ખૂબજ પ્રચલિત થઇ ગયા છે. કારણ કે,  
૧૮૬૮માં તો ખુદ નિયોન ગેસની શોધ  
થઇ; ત્યાર પછી લાંબા કાળ પીટ્યા કેડેજ  
આ નામ-પાટિયાની બનાવટ આરંભાઇ.

ખરી રીતે જોતાં, નિયોન નામ-પાટિયા  
તેનેજ કહી સકાય છે, જેના પ્રકાશ લાલ  
હોય. કારણ કે, નિયોન ગેસ લાલ પ્રકાશ  
આપે છે. પણ વ્યવહારમાં દરે તો બીજા  
ગેસ-આરગોન, હેલિયમ-પણ વપરાય છે,  
તોય બધાને નિયોન નામ-પાટિયાજ કહે છે.

નહિં, નિયોન ગેસની ટયુબોના માત્ર  
નામ-પાટિયાજ નથી બનતા. આદિરાત મારેના  
બીજા પાટિયા વ. પણ બને છે, એટલુંજ  
નહિં બલકે ક્યારેક તો એ ટયુબો માર્ગ-દર્શના  
રથોના પર પણ વપરાય છે. દુકાંમાં, ઉપયોગો  
પણ વિવિધ છે અને ટયુબોના પ્રકાર-એટલે  
કે, ટયુબોમાંના ગેસના પ્રકાર-પણ અનેકવિધ.  
અને તેથી જેવા રંગનો પ્રકાશ જોઇએ તેવા  
ગેસનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

૨

નિયોન નામ-પાટિયા બનાવવાની ક્રિયાને  
• વિજ્ઞાનમાં વહેંચી સકાય:—

૧. નામ-લેખનની મુળ વ્યાકૃતિ કાગળ  
પર તૈયાર કરવી.

૨. નામ-લેખનની વ્યાકૃતિ પ્રમાણે  
કાચની ટયુબોનો આકાર તૈયાર કરવો.

૩. એ કાચની ટયુબોમાં ગેસ ભરવો.

૪. એ ટયુબોને વિજ્ઞાનિક સંપર્કો જોડવા.

૫. પાટિયા પર ઝુરરત પ્રમાણે રંગ  
કરવો અને

૬. એ ટયુબોને પાટિયા પર ગોઠવવી.

આ મુખ્ય ક્રિયા-વિભાગો. બેશક, એમાં  
માત્ર વિજ્ઞાનિક-શાસ્ત્રજ નહિં, રસાયણશાસ્ત્રની  
સમજણ પણ અનિવાર્ય છે. બલકે, ખરી  
રીતે કહેતાં, આ વિષય કંઈક અંચલ્યભર્યો  
પણ છે. તેથી, અહિં મુજરાતીમાં તેની મુખ્ય  
રૂપરેખા દોરીનેજ આપણે સંતોષ માનીશું.  
જેમને હજી વધુ જાણમાં ઉતરવાની ઇચ્છા  
હોય તેમને એ વિષયના શાસ્ત્રીય અંગ્રેજી  
પુસ્તકો જોઇ લેવાની સલાહિશ છે.

૩

નિયોન નામ-પાટિયાની બનાવટ મારે  
સાથી રહેલાં, નામ-લેખનની મુળ વ્યાકૃતિ  
કાગળ પર તૈયાર કરવી ઝુરરી છે નામ-લેખન  
ગમે ને બાધામાં અને ગમે તેવા દબતા અક્ષર-  
રોમાં લખી સકાય છે; શર્ત એટલીજ કે,  
અક્ષરો રૂપરૂ અને એકમેક સાથે સંધા-  
યલા-જોડાયલા, [આ પ્રમાણે : *Qamar*]  
રહે. જો તેમ ન હોય, અક્ષરો છુટા છુટા [આ  
પ્રમાણે : *QAMAR*] હોય તો પણ નિયોન  
નામ-પાટિયા બનાવી સકારી-અલખત, ખર્ચ  
સહજ વધુ થશે. એ કિવાય, જો નામ-પાટિયા  
પર કાંઈ ચિન્હ, સંજ્ઞા વ. રાખવી હોય તો  
તેમ પણ થઇ સકે છે. જે કરવાનું છે, તે માત્ર

(૧) એવા થોડાક પુસ્તકોના નામ આ છે:—  
*Neon Lighting* (કર્તા: Orr and Forrest)  
*Neon Signs* (કર્તા: Miller and Fink)

એટલુ જ કે, જે પ્રમાણે અને જે રીતે અક્ષરો અને ચિન્હો રાખવા હોય, તેની દુબલુ આકૃતિ-પુરા કદની આકૃતિ-પ્રથમ કામગીરી પર દેરી લેવી જોઈએ સામાન્ય પ્રેક્ષક પોંજ

એ પ્રાથમિક ક્રિયા પત્તા પછી, બીજી કામ એ તૈયાર કરવામાં આવેલી આકૃતિ પોંજ કાચની દ્યુબોનો આકાર તૈયાર કરવાનું છે

એ કામ માટે તૈયારી પ્રથમ કાચની દ્યુબો મેળવવી પડે છે એવી દ્યુબો એક સુકરેર વામના માપની ન્દાની મ્હોડી લેવા પ્રમા તૈયાર મળે છે જે તૈયાર મળે તો ફીઝ, ન મળે તો તે તૈયાર કરાવી લેવાય છે પછી એ કાચ-દ્યુબોમાના એક કચસ વ ને દર કરવા માટે તેનું દબાવ મીઠાના તેજાગના મિશ્રણમાં ભોળા કાદવામાં આવે છે, જેને પરિણામે બનેા મેલ વ એ ગળા જમ્, દ્યુબો સાફ થઈ જાય છે પછી નેને સુકી લઈ, કિંદા આગળ ધપાવવામાં આવે છે

કુશરત પ્રમાણેના અક્ષરો વ નો આકાર કાચ-દ્યુબોને આપવાની ખરી ક્રિયા દબેજ આવે છે એ કિંદા ધણી અગતીની અને નાજુક છે કારણ કે એ સહેજ ગફલત થાય તો આખી દ્યુબો રદ જવાનો ડર રહે છે તેથી એ કામ ખાસ અનુભવી નિષ્ણા તેનેજ સોંપાય છે

કાચ-દ્યુબોને ઈચ્છાનુસાર આકાર આપવા માટે બર્નર-ચુલાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ગોઠવણ એવી હોય છે કે એક ઓરડામાં પાસ પાસે એક ટેબલ પર ન્દાના મ્હોડા બર્નર-ચુલા ગોઠવેલા હોય છે અને બીજા ટેબલ પર નામ-પાટિયાની કાગળ પર તૈયાર કરનામાં આવેલી યુગ આકૃતિ કારીગરનું કામ માન્ય એટલુ જ છે કે, કાચ-દ્યુબો લઈ, જેવી

આકાર આપવો હોય તેવી રીતે તેને બર્નર-ચુલા વડે તપવી, તૃપ્તાવ પામેની ટેબલ પર સુકેલી આકૃતિ પર મુકી, બતાવે આકાર આપી દે, એ કામ એકાંક, સરળ નથી, તેમાં કેટલીક વેગા હિલટમુતલ ભૂલ થઈ જતાં થા દ્યુબો રદ જવા થા ફરીથી આકાર આપવાની મિદનત માંયે પડે છે પશુ એ અનિવાર્ય છે, એનો કાંઈ હલાજત નથી, સિવા કે કારીગરની યોનાની કળા અને કુનેદ

દુર્કર્માં એ પ્રમાણે છુટા છુટા અક્ષરો થા વિભાગો બનાવી લાંબા પછી, તેને એક એક સાથે જોડવાની તેમજ એ કાચની દ્યુબોને ત્રીએ-પાંચ સાથે આડે તેવી-ન્દાની ‘સ ઈડ-દ્યુબો’ લગાડવાની વારી આવે છે એ એક કામ પશુ, જેમાં ઉપવી રીતેજ કરવામાં આવે છે

આકાર પ્રમાણેની કાચની દ્યુબો તૈયાર કર્યા બાદ તેમાં એક ભરવાની વારી આવે છે જેવા રંગો પ્રકાશ જોઈએ તેવા એક ભરવો પડે છે તેથી, પ્રથમ એનો નિર્ણય કરી લઈ, પછીજ આગળ વધવું જોઈએ

એસ નિરોન, હેલિયમ આરગોન વ અનેક આતના હોય છે કાચની દ્યુબોમાં એસ ભરવાનું કામ, સાચે છે તેટલું સરળ નથી કારણ આ એસ છે, ભુપી કે પ્રવાદી નથી કે મને તેમજ ન્દાનું બચુચ આસાનીથી ફરી ત્રે એ મટે ખાસ ૫૦૫, ખાસ કાચની શીશીઓ અને ખાસ ૫૫૫નિ છે, જે પ્રમાણે એસ ભરી લેવાય છે

એસ ભર્પા પછી, સામાન્યતઃ દ્યુબો બંધ કરી દેગ જોઈએ કે જેથી એસ બહાર નીકળી ન સકે પણ એ કરવા મ્હેલા—

# વાળ-તેલ

[ Hair Oils ]

[ “કુમર”ના ૧૧૩ મા અંકથી આગળ ]

આપણે વાળ-તેલના થોડાક પ્રકારો આ આગમય જોઈ ગયા છીએ. આજે થોડાક વધુ જોઈએ.

૪૩

૪૨

સાફ કરેલું તંબુ તેવ ૧૬ ઓંસ, સાફ કરેલું મગફળીનું તેલ ૮ ઓંસ, ઓછા ઓરિએનમ ૧ ડ્રામ, ઓછા રોઝ-મરી ૧ ડ્રામ, ઓછા મેરેલી ૩૦ ડ્રીયા, સંદલનું તેલ ૨ ડ્રામ, આલકાનેટ રૂટ ૨ ઓંસ પ્રથમ એક પદોળા મોઢાની ટીસી લઈ, તેમાં તલ અને મગફળીનું સાફ કરેલું તેનું ભરી, આલકાનેટ રૂટ ઉમેરી, જે ત્રણ દહાડા લગી રહેવા દો. પછી તેને ગાળી લઈ, ખાકીના તેલે ઉમેરી, વધુ ૧૫ દહાડા લગી રહેવા દો.

તજ ૩ તોલા, તમાલપત્ર ૩ તોલા, વાળો ૧૦ તોલા, ગુલાબ-પાંદડીઓ ૫ તોલા, કચુરો ૫ તોલા, કપુર કાચલી ૪ તોલા, અદમી ૧૦ તોલા, પાનડી ૧૦ તોલા, ધઉંલા ૨ તોલા, મોચ ૨૦ તોલા, સુખડનો વ્હેર ૫ તોલા, તથર ૨ તોલા, બાલજડ ૫ તોલા, તુલસી રૂલ ૧૦ તોલા, આમળા તાજા (નવા) ૫ રતલ, પોરને હસીલા ૨ તોલા, પોરતે જલીલા ૨ તોલા, માયા ૨ તોલા, ધાણા ૧૦ તોલા, ગુલે દિના ૫ તોલા, શિકાકાઈ ૧૦ તોલા, પખનહેલ ૧૦ તોલા, મેરીના તાજા પાંદડાં ૨ રતલ, મેંદીનાં તાજા પાંદડાં ૨ રતલ, દાડમના તાજા પાંદડાં ૨ રતલ, તાજી કુમળી દૂધી ૮ રતલ, કોથમીર

—ટયુબો સાથે વિજળીક સંજયો જોડવા સુધી છે એ માટે ખાસ કોલેક્ટરો તૈયાર આવે છે. જે દરેક છેડા પર સુધી, પછી ગેસ બરેલી કાચની ટયુબોને-આગળ કહવા પ્રમાણે કાપને ગરમી આપીને પીગળાવી, મોઢું બંધ કરી-નખ કરી દે છે. એટલું યદ્ય રહેતા, કાચની ટયુબો તૈયાર થયેલી મળ્યા છે.

દેખાવ અને શોભાને અંગે અનિવાર્ય છે. જેની ઢગલું પાટિયું હોય અને તેના પર જેવો રંગ શોભીતો લાગતો હોય તેવો કરી લઈ, નિયોન-ટયુબોને એ પાટિયા પર બરાબર મોઢાવી, બહુ ફિટિંગ વ બરાબર જોડી, વિજળિક પ્રવાહના તાર વ પછુ જેડી દેવાય છે. એ યદ્ય રહેતા, નિયોન નામ-પાટિયું તૈયાર થઈ જશે.

હવે માત્ર એ કિવાઓ બાકી છે :

૪

૧. નામ-પાટિયા ઉપર સુરક્ષ પ્રમાણે રંગ કરવો.

૨. નિયોન-ટયુબોને પાટિયા પર ગોઠવવી. કહેવાની સુરક્ષ નથી કે નામ-પાટિયા પર રંગ કરવો ફિટિંગ તો નથીજ, પણ

નિયોન ટયુબોના પ્રકાશની ઉત્પત્તિ, ટયુબોમાંના ગેસને આભારી છે. વિજળિક પ્રવાહ આણુ યતાં, ટયુબોમાંના ગેસ પ્રકાશ આપે છે અને વિજળિક પ્રવાહ બંધ થતાં ગેસનો પ્રકાશ પણ બંધ પડી જાય છે.

૧ રતન, બાગરાનો રસ ૨ રતન કોપરેલ  
તેન ૨૫ રતન રતને કદુ ૫ તોલા રવ  
ગને કાઢુ ૫ તોલા, મગજે તરણુય ૫ તોલા,  
મગજે પેગ ૫ તોલા

પ્રથમ આમળા પોત્તે દલીના પોરને  
બલીલ, માયા, ધાણા, ગુને દિના અને  
૫ માનહેનો બોખરા કરી પછી બધ  
પૂરતા પાણીમા એક રાત સગી બીજની  
રાખો બીજે દિને સરાંરે એમા મેરીના  
પાડા, મેદીના પડા દાડમના પાડાં  
દુધીના કપડા કાથગીર અને બાગરાનો રસ  
નાખી બધાં થેડી વાર લગી ઉકાળી  
પછી બધુ પાણી જુદુ કાંઠી લઇ કચરો  
ફેકી દો અંશે એ ઉકાળેના પ્રવાહીમાં અંશ  
નુસ્ખ માની બાકીની વાઓની ગારીક મના  
વેની જુકી (ત્રણ તેન સિરાય) નાખી  
થોડાક કનાક' સગી બોખરા દો પછી  
તેમા કોપરેલ ઉમેરી અદિ વગી ઉકાળો કે  
ખંડુ પાણી ઉડી જઇ માન તેનજ ગાડી  
રહે પછી તેને નાંચે ઉનારને ગાળી લઈ  
બાકીના એકે તેન પથુ ઉમેરી દો

આ લખુ ઉગા તેન છે

૪૪

સાફ કરેલુ કોરેલ તેન ૧૦ રતન  
બાનસમ પેર ૫ ઓસ ફનાઇ કેનથેરાઇસ  
૫ ગ્રામ સવ્યનુ તેવ ૧૫ ગ્રામ આલમ  
નેટ ૩૮ ૧૫ ગ્રામ ઓટો દિના ૫ ગ્રામ,  
કોલ રોઝમરી ૧૦ ગ્રામ

પ્રથમ કોપરેલમા આલકાનેટ રટ નાખી  
મે ત્રણ દહાડા લગી રહેલા હઇ પછી તેને  
ગાળી લો પછી નાનક જેટલા તેનમા  
ફનાઇ કેનથેરાઇસને તાગી લખને ઠંડી  
પાડી ના પછી બાલમમ પેર પીગળાવી,  
તેમા એ તથા ગાડીનુ કોપરેલ નેલ વ. ઉમેરી  
પછી બાકીની ચીજો મેગવો

૪૫

સાફ કરેલુ તવનુ તેન ૨૦ રતલ ઓલન  
રોઝમરી ૨૦ ગ્રામ બાનસમ પેર ૧૦ ઓસ  
ઓટો દિના ૧૦ ગ્રામ, ફનાઇ કેનથેરાઇસ  
૧૦ ગ્રામ સવ્યનુ તેન ૩૦ ગ્રામ આવકા  
નેટ ૩૪ ૪૦ ગ્રામ

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણેજ

૪૬

ઝવરનુ તેન ૨ રતન, નારંગીની છલ  
૨ રતવ

નારંગીની તાજી છલ વધ તેના નાના  
કપડા કરો રહી તેને તેનમા નાની અર્ધા કલાક  
લગી વોર્ડ-નાથ પર ગરમ કરી લઇ ગરમ  
વાસણમા એક માસ લગી રોઝ મુરના તા  
કામા રાખી મુકા, પછી ગાળી લો

## વાળ-તેલ

અજે છપાવવા વાળ-તેલના થોડાક  
પ્રોગો ઉપરાત તાન જુદા બીજા હર  
પ્રોગો આ પહેલા 'કમર'મા છપાઇ  
ચુક્યા છે આજે 'કમર'ના અંક  
૩૮ ૬૫ ૮૩ ૮૩ અને ૧૧૩ મમાવો

કામન રૂ. ૧-૩-૦

વળો-કમર ઓફીસ-સુસ્ત

૪૭

મેલા ઓઇલ ૨૪ ઓસ આવકાનેટ ૨૮  
૨ ગ્રામ ઓઇલ કવન ૧ ગ્રામ ૨૬ રીયા,  
ઓઇલ બેર ૨ ગ્રામ ઓઇલ નિરેનયમ  
૪ ગ્રામ, ઓઇલ સિન્નેમન ૧ ગ્રામ ૨૬ રીયા  
ઓઇલ બર્ગેમો ૪ ગ્રામ

પ્રથમ મેના ઓઇલનો પહોળાની મોઢાની  
છીલી બાખરણી ગરણીમા ભરી તેમા બાનકાનેટ  
૩૦ નાખી એ ત્રણ દહાડા લગી રહેલા દો  
પછી ગાળી લઇ તેમા એક પછી એક

મીઝ મેગવના જઈ, ૫'૬૨ ૫'૬૨ મિનિટ  
લગી ખૂબ દલાવતા ભવ. ૫મી મીટ્રો મેજરી  
સુક્યા જાદ તેજને ૧૫-૨૦ દિન લગી  
દવા-૫'૬ વાસબુમા રહેવા દહ, ૫ડી વાપરો.

૪૮

અમેલીનું તેજ ૪૮ ઓસ, ફોરો  
એમિન ૪ ડામ, લીફ વ્હાઈટ રોઝ ૨  
ડામ, ઓપ્પ નેરોલી ૧ ડામ, ઓપ્પ બર્ગે-  
મોટ ૨ ડામ, ઓપ્પ લવેન્ડર ૧ ડામ  
એટો પિમેન્ટો ૩૦ ડીપાં, લીફ અમગ ૨  
ડામ, ઓપ્પ કેનથેરાઈડસ ૧ ઓસ, આવ-  
કાનેટ ૩૮ ૪ ડામ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

૪૯

વિંજુના પાદડા ૪૦ તોલા, નાગગોથ  
૨૦ તોલા, બ્લેકચુર ૨૦ તોલા, જ્વરામારી  
૨૦ તોલા, પડી પાદડી ૨૦ તોલા, વાથો  
૨૦ તોલા, બકેટો ૨૦ તોલા, નખયો ૨૦  
તોલા, મુખડનો બ્લેર ૨૦ તોલા, વજ ૧૦  
તોલા, એવની ૧૦ તોલા, ઇન્ડુક ૧૦ તોલા,  
ફિંગ્રોલીની મીંજ ૧૦ તોલા, આમગા ૧૬૦  
તોલા, અમથધા ૪૦ તોલા, મુનાય-કુત ૨૦  
તોલા, બોદાનો કાટ ૧૬૦ તોલા, કાળા  
બાગરાનો ગમ ૧૮૬૦ તોલા, કાળા તમનુ ગા  
પછી આંધુ તવનું તેજ ૯૩૦ તોલા.

નકકર દવાઓને બારીક વાગી લો  
પછી મલી દવાઓ, તેન અને રસને મેગરી  
૨૪ કલાક લગી પચળવત દો પછી તેને  
સુરે સ્વદાલી, ૪ કલાક બગી ધીમી આંચે  
પકડી લઈ, પછી નેચ આંપર અદિં લગી  
ઉકાળતા રહે કે તેવમા પાણીનો સઢળ  
અંશ પચુ બાકી ન રહે પછી સુવા પરથી  
ઉતારી લઈ, ૬૬ ૫૩ તપરે ગાળી લો

૫૦

સાફ કરેલું કોપરેલ તેવ ૪ રતલ,

ઓપ્પ રોઝ ગિરેનિયમ ૧૨૦ ડીપા, ઓપ્પ  
સેમન ૧૦૦ ડીપાં, ઓપ્પ કાસિયા ૫૦  
ડીપાં, ઓપ્પ ઓરેન્જ ૫૦ ડીપાં.

બનાવે મેળવો.

૫૧

જયનુનું તેજ ૧૬ ઓસ, મંદલનું તેજ  
૬ ઓસ, ઓપ્પ બર્ગેમોટ ૬ ઓસ, ઓપ્પ  
કેનથેરાઈડસ ૨ ડામ, કોફો બટર ૧ ઓસ,  
ઓપ્પ રોઝમરી ૬ ઓસ, બાલકમ પેર  
૧ ઓસ.

બાલકમ રેર અને કોફો બટરને પોગ-  
જાવી, પછી તેમાં એક પછી એક મીઝ  
ઉમેગતા જઈ, ખૂબ દલાવતા ભવ.

## સુધારો

"કુમર"ના ગયા અંકમા, ૮૬ પાના પર  
છપાવતા "આષ્ટ વોટર"ના પ્રયોગ નંબર  
૨માં, જુલથી પોટાસિયમ બાઇકાર્બોનેટને  
પોટાસિયમ બાઇકાર્બોનેટ છપાઈ મધુ છે એ  
કેવળ છાપ-ભૂત છે. વાચકો સુધારી લે-એટલે  
કે પોટાસિયમ બાઇકાર્બોનેટજ વાપરે;  
બીજી કંઈ નહિં.

## લાખનો રૂપે-૨૪

ફુ-પામા સનસનાગી ઉપર એવી રોષ  
કુકમાજ થઈ છે એ રોષ છે, લાખના  
રૂપે રંગની

આ રોષ પ્રમાણે, ગરમ કરેલી રૂપે  
દ્વારા લાખ છાટી, રંગ કરી સફારી એમ  
એથા લાકડા, કામગ, પતરો, એસ્પુમિનિયમ,  
તાંબા, કાચ, એરેસ્ટેસ ૫. વ. પર લાખ  
રંગ થઈ સફારી અને ખૂબી એ કે, પહેલા  
લાખને ઓગળાવવી પડતી હતી, તેમ  
તો કરવાનું રહેશે નહિં; એાખની લાખજ  
ગરમ રૂપે-રંગ બનશે !

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાનાં પ્રમાણપત્રો  
૧ આ પુસ્તક રીઘરા રોમનના કેવરાળી  
ખાતાં સામાજીયા કન્યામ અને પુસ્તકાનનો  
માટે મળુર કર્યું છે.

૨ આ પુસ્તક નોદરસ રાજ્યના કુલના  
લાખાતો પુસ્તકાલયો મટે મળુર કર્યું છે  
૩ આ પુસ્તક મુંબઈ ઇલાકા સરકારી  
ફજનનખાતાએ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક  
સ્કૂલો પી વિદ્યાર્થીઓ પી લાખરેરીઓ માટે  
મળુર કર્યું છે

૪ આ પુસ્તકની ૨૧ નાનો રીઘરા  
નાચવિદ્યામંત્રિ ઉત્તમન માટે ખરીદે છે  
૫ આ પુસ્તકની ૨૧ નાનો અમદાવાદની  
ગુજરાત વનિકકુવર સોસાયટીએ ઉત્તમન  
માટે ખરીદી છે

૬ આ પુસ્તકના રીલાં બાઈને આબુદ્દી  
મહેસ બીજી ગુજરાત પુસ્તકાલય પદિયદે સારા  
પુસ્તકામા ગળેલી છે  
૭ લજમા ભરવેન કચ્છ કુન્તર-ઉલોગ  
પ્રદર્શનમાળા આ પુસ્તક માટે પ્રમાણ લિ  
(Certificate) મળ્યું છે

૮ આ પુસ્તકની ઉત્તમતા માટે અંક  
સુપ્રસિદ્ધ સામલિકપેટ્રીએ સારામા સારા અભિ  
પ્રત્યે આ' છે

વધુ ખાતરી માટે બીજા અભિપ્રાયોની પત્રિકા મફત મંગાવો

ઘેર યેહાં ચૈસા કમાવા

આળેજ મંગાવો!

કચ્છ વેપારી મંજના પ્રમુખ

શ્રી. હુગરશી ધરમશી સપટના  
આમુખ' સાથે

નકાકારક હુન્નરો

લાગ ૧-૨

નિષ્કાતો અને અનુભવીએ એ લખેના વિવિધ  
ભરોસાપાત્ર હુન્નરોથી ભનપુર પુસ્તક



૫૧૦ પાના, ઉમદા બદા એન્ટિક કાગળો,  
સાર્શીવ ગુદ સુદૃઢ છપાઇ અને આકર્ષક  
જો-અપ છતા-

કિંમત માત્ર ૪ રૂપિયા

(ની થી થી ટપાલ ખર્ચ ૧૦ અના ભુક)

મંગારા માટે લખો—  
સચાલક, શ્રી. લક્ષ્મી પુસ્તકમળા,

પોર, રસીગુજરા (અખર કચ્છ)

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના ઘોઘક અભિપ્રાયો

કેક પુસ્તકાલયમા આ પુસ્તક હોવાનું  
લેખકો, એટલુજ નવિ પરતુ તે વિશે ન્યા  
અરી જેરરી મનોએએ કરવી જોઈએ

‘પુસ્તકાલય’ માગિક (રોહડના)  
આવપ્રગ ઉપરોગી પુસ્તકને રાજ્ય અને  
ઉલોગોના પ્રચાર માટે ઉચી થોરી સરખાઓએ  
ઉત્તેજન આપી, પ્રામ ઉલોગોને સહન કર  
વામા સાથ અને સદાકાર આપેલાં જોઈએ

‘પ્રામ છનન,’ માસિક (વડોદરા)

ધર ગયું કુન્તરોના આ વ્યતના દેખાના  
પુસ્તકો આપણે ત્યા પક્ષા બદાર પડવા છે અને  
હજો એ તેરી જોહરોતોના ચોકરા સાથે  
મદાર પડશે પરતુ આ પુસ્તક પી વિગેના  
તેમા મુદેવા પ્રોગોજ માત્ર નથી પરંતુ જુદા  
જુદા વિરોતોના સારા અને અનુભવી લેખકો  
પરે લખાવેના લેખોને સમકીતે આ પુસ્તકને  
વિવિધતાભરું બનાવમા અવ્યુ છે તે છે

‘વિચાર’ સાપ્તાહિક (મુબઈ)  
ગુજરાતના પ્રેકરો આપાથી એક કુન્તરોના  
અખતરો કરી છાનકર સુખી જિંદગી ગાળા  
સાથે એમા વિદ્યાગા આ પુસ્તકમા બતાવનામા  
આવ્યા છે

‘મહાગુજરાત’ સાપ્તાહિક (કનૈયી)

મુરખ્યા જેની સ્વાદિષ્ટ ચીજથી કોણ  
અનણ્ય છે ?

મુરખ્યાની બનાવટ અને ધર્મો પણ  
ઉઘડા નકાચંત છે ખાલ પનાર્થ એટલે  
ખપત તો બહોળી અને દિન બ દિન વધતી  
જતી હોયજ; માથ સારો બનાવાય તો ઉષાડ  
પણ સારો થાય અને નફો પણ સારો મળે.

મુરખ્યાના ધંધામાં માત્ર બનાવટ પરજ  
લક્ષ એકઠા કરી દેવું કાંઈ નથી બતાવનાની  
કિંવા પ્રત્યેક ઠીક ઠીક કાગળ પેલી જોઈએ,  
એ નો ખાજંજ. પરંતુ વેપાર માટે એથી  
વધુ આગત્યની ચીજ પેકીંગ છે. પહેળા  
મેઢાની સીંગીઓ પા બરણીઓમાં સમાઈ-  
પુયંક માથ પેક કરી, રંગીન લેખ લગાડી  
વાજળી ફામે બજારમાં મુકાય તો અવરજ  
પોડાજ દિનમાં તે ચાલુ થઈ જશે અને  
માત્ર સારો હોય તો એક વેળા જેણે તે  
વાપરી એણે તે પાડાઈ તેજ ખરીદશે,  
ખીજો માથ લાયમાં પકાડેજ નહિં.

એણક, મુતાસિય લાગે તો, મુરખ્યાના  
નમૂના મ્હોટા અને ઉચ્ચ અમીર કુટુંબોમાં  
મુકત પણ આપવા જોઈએ, જેથી તેઓ  
એક વેળા તે વાપરી જીએ. સામાન્યતઃ  
એવો નમૂના નો અર્થ કોઈ પણ અર્થમાં  
માથે પડનો નથી. જેટલો અર્થ માથ છે,  
તેટલાજ પ્રમાણમાં માત્રના કાયમી આદેશ  
પણ મળી રહે છે.

અને આદિગત ? એણક, તે તો કરખીજ  
રહી. આદિગત વિના કંઈ આવે ?

યોગક સખે મુરખ્યાઓની બનાવટ  
મિતેર મુરખ્યાઓની બનાવટમાં ચાર વાતો,  
ખાસ ખાનમાં રાખવાની છે —

૧, ફળકળાદિ ઉઘડા પ્રકારના લેવા.

૨, પાણી અત્યંત સ્વચ્છ વાપરવું.

૩, સાકર સારી લેવી.

૪, પકાવવાની કિંવાતું ખાસ ખાન  
રાખવું, કે જેથી મુરખ્યા ઘરઘમેથ એકસરખા  
ઘટપણના બને; ન ક્યારેક એકદમ પાતળા  
શરજત જેવા થઈ જાય, ન ક્યારેક એકદમ  
ઘાડા લોંબા જેવા.

બસ, આ ચાર ખાસ વાતો છે, જેની  
કેપરજ તમારી સફળતાનો બધો આધાર છે.

અંગુરનો મુરખ્યા

અંગુર ૧ રતલ, સાકર ૧ રતલ.

અર્થ—પાકેલા ઉઘડા અંગુર લમ, પાણીથી  
ધોઈને જુદા રાખો. પછી સાકરની પાતળી  
આસણી બનાવી, તેમાં અંગુર નાખી, થોડી  
વાર લગી પકવી સો કે મુરખ્યા તૈયાર પછી  
ઠંડો પડવા બાદ શીશીઓમાં ભરી લેજો.

કાચી કેરીના મુરખ્યા

કાચી કેરી ૨ રતલ, સાકર ૪ રતલ,  
ચુનો ૩ તોલા, નમક ૨ તોલા.

પહેલાં તો કેરીને છોલો, પસંદ પ્રમાણે  
નકાના મ્હોટા કટકા કાપી લમ, કાંટા પા કોષ  
બીજ ચીજ પડે કાપા પાડો. પછી યોગક  
પાણીમાં ચુનો મેળવી, એ ચુનાવાળા પાણીમાં  
કેરીના કટકાને આશરે દેઢેક કલાક લગી  
થવાળી રાખવા બાદ, સાફ પાણીથી ધોઈ  
સો. પછી તેને નમક લગાડી, અર્થે કલાક  
રહેવા દમ. ગરમ પાણીથી ધોઈ નાખો અને  
પછી ઉકળતા પાણીમાં નાખી, નરમ થાય  
તાં લગી બાકી લો. એ દરમિયાન બીજ  
તરફ સાકરની પાતળી આસણી બનાવી લમ,  
કેરીના કટકાં બકાઈ જતા, તેને નિયમીત  
આસણીમાં નાખી, ધીમી આથે અર્ધે લગી

“કમર” અંક ૧૨૪ મો

પકવો કે ચાસણી મુરખા જેવી થઈ થઈ  
નવ પછી ચુના પગથી નીચે ઉતારી લઈ,  
મુરખો ઠંડો પડવા પછી શીશીઓમા ભરી દેા.

### ખારેકનો મુરખો

ઉગ્ગ ખારેક ૨ રતન, સાકર ૨ રતન,  
ન્દાના એલચીદાણુ ૧ તોલો, ચુનાબજળ  
૧ તોલો.

મધમ ખારેકનો સાદા પાણીથી ઘોષ  
નઈ, પડી નરમ થાય ત્યા લગી બાણી એ  
અને એ દરમિયાન બીજા વાસણમા સાકર-  
ની પાતળી ચાસણી બનાવી રાખો ખારેક  
બદલ રહેતા, પાણીમાંથી નિધારી કાઢી  
ચાસણીમા નાખી નિયમસર પકવે અને  
મુરખો તૈયાર થવા આવતા, એલચીદાણુની  
બારીક ભુકી ઊગી, ચુના પરથી નીચે ઉતારી,  
ચુનાબજળ ઉમેરો અને ઠંડો પડવા પછી  
શીશીઓમા ભરી દેા

આ મુરખામાંથી ગ્રેક ૪ ખારેક ખાવાની  
એક મિનિટમા તનદુસ્તીમા પછો ફેર પડી  
નવ છે

### ગાજરનો મુરખો

ગાજર ૧ રતન, સાકર ૧ નવ  
મધમ ગાજરનો છોલી, એક કપાક લગી  
પાણીમા પનાગી રાખો પડી તેને થણી  
માંથી બદર કાઢી, કાંઠા વા બીજા કાંઈ  
મીઠા રડે ગાજર પર બધેમધ કાઠા-છિદો  
પાડી લઈ, થોડાક ઉકળતા પાણીમા નાખી,  
નરમ થાય ત્યા લગી બાણી એ બીજા દાય  
પર એ દરમિયાન સાકરની પાતળી ચાસણી  
બનાવવા માડો અને ગાજર બદલ રહે કે  
તેને પાણીમાંથી નિધારી કાઢી, ન્દાના ઝેડો  
મનપસદ માપન કટકા કઠી ચાસણીમા  
નાખી, અદિ લગી પકવો કે ચાસણી મુરખા  
જેવી થઈ થઈ નવ

## ૩૫૦ કીમતી હુનર ઉદ્યોગો

કોણ નથી નાણુનું કે ખીમતી નવ  
કરી કરતા પેતાનો સ્વતંત્ર વેપાર ખૂબ  
વધુ નફાવંત હોય છે અને આજે તો  
નવારે દુન્યાની પરિસ્થિતિ સાવજ બદલાઈ  
ગઈ છે, ત્યારે એવા હુનરના નફાવંતપણુનું  
પુલ્કન થઈ રહ્યું છે

સેવાલ, એ હુનરની મુત માદિતીનો  
છે, જે આજ લગી કોઈ પશુ કામને મળી  
સકતી ન હતી પણ કમરના સાદમે એવ  
સકય નવાનું છે-એટલે કે, સેકડો રૂપિયા  
અર્થતાપ ન મળી સકે એવા કીમતી હુન-  
રની સંપૂર્ણ માદિતી હવે તમને થોડાક  
આનાના અર્થે લગભગ મુશ્કેલ મળી સકે છે  
આ નહી થોડાક હુનરની યાદી [ પુરા ૧ થી  
માટે ૩૮ પાનાનું સ્તંભપત્ર મફત મળાવે ]

ફાઉન્ટેન પેન-૫નાવડ-ઉદ્યોગ કમર નો  
અંક ૧૦૩ મો કી ૪ આના  
ફાલિસા-રોપણી અંક ૧૦૨ મો કી ૪ આના  
ફિનાઈલિ-જૂઝો, પ્રવાહી અને ગોળીઓ બના-  
વવી અંક ૨૪, ૩૫, ૩૬, ૪૪ અને ૮૪  
મો કી એક રૂપિયા  
ફેરોસીએલ કાગળ-બુ મિ-ટ કામગીરી  
બનાવડ અંક ૬૭ મો કી ૪ આના  
ફાલિફરસ તેલ-એ સરળ ઊના સમોટ પ્રોગ્રો.  
અંક ૧૪ મો કી ૪ આના  
બદન-કપડો, શીંગડો, કોરોઝો અને કાપીલાતના  
બદન બનાવવા અંક ૮૮, ૯૦ અને ૯૪  
મો કી ૧૨ આના  
બટાટા-એનુ વાવેનર, ખાતર, સુકવણી અને  
એની ઉપર પાણી ચેતોના પ્રમાણની માદિતી  
અંક ૨૬, ૭૨, ૭૩ અને ૬૬ મો  
કી ૧૫ આના

(લુઓ પાનું ૧૪૩ પર)



બસ, મુરખો તૈયાર થનાં, ઠંડા પાકી,  
શીશીમાં ભરી લઈ, કામર વા લાખની સીલ  
કરી દો.

### ઝરદાહુનો મુરખો :

કામુખા ઝરદાહુ ૨ રતલ, સાકર ૨  
રતલ.

સાકર ઝરદાહુ લઈ, પાણીથી ઘોષ લઈ,  
એક વાસણમાં રવચ પાણીમાં ૧ કલાક  
ભગી પલાળી રાખો. એ દરમિયાન બીજા  
વાસણમાં સાકરની વાસણી બનાવો, પછી  
તેમાં પાણીમાંથી નિયારેલા ઝરદાહુ નાખી,  
નિયમસર પકવી. મુરખો તૈયાર કરી લો  
અને ઠંડા પડતાં શીશીઓમાં ભરી લો.

આ મુરખો તાકાત બખરી છે. દરરોજ  
૬ થી ૭ નંગ ઝરદાહુ ખાવા.

### નારિયલનો મુરખો :

નારિયલની કાતરણુ ૨<sup>૧</sup> રતલ, સાકર ૩  
રતલ, કપુર ૨ રતી.

પ્રથમ નારિયલની કાતરણુ કરી, ઠંડા  
પાણીમાં અર્ધા કલાક ભગી પલાળી રાખો.  
પછી તેને પાણીમાંથી બહાર કાઢી, સાકર  
વાસણમાં રાખી મુકો અને એ દરમિયાન  
સાકરની પાતળી વાસણી બનાવી, તેમાં  
નારિયલની કાતરણુ ઉમેરી, નિયમસર પક-  
વીને મુરખો બનાવી લઈ, છેવટે કપુરની  
છુકી ભખરાવી, ઠંડા પડતા બધે શીશીઓમાં  
ભરી દો.

### નાસપતિનો મુરખો :

નાસપતિ ૨ રતલ, સાકર ૨ રતલ,  
ચોખાતો લોટ ૫ લોહા, દરકડી ૧ લોહો,  
ન્દાના એલની દાણા ૩ લોહો, ગુલાબજળ  
૧ લોહો.

પ્રથમ નાસપતિને ઊલ્લી, બખરે કટકા  
કરીને બીયાં કાઢી લો. પછી કંદા વા બીજા  
ચીજ વડે કાપા પાકી, ન્દાના કટકા કરી લો

( ૧૪૨ થી આગળ )

બદામણું તેલ-બનાવટ વિષે. અંક ૯૮નો  
કી. ૪ આના

બનાવટી રત્નો-તકલી અરીક, નીલમ, પર-  
પાળા, હીરા, લસણીમાં વ. વ. બનાવવા.  
અંક ૫૬ મો. કી. ૩ આના

બરફ-સામાન્ય અને મુકું બરફ બનાવવું. અંક  
૯૧ અને ૯૨ મો. કી. ૮ આના

બરફી-પ્રકાર પ્રકારની બરફી બનાવવી. અંક  
૧૨૨ મો. કી. ૪ આના

બર્મી લાખ-રંગકામ-બર્મીની નાદિર કળાની  
માહિતી. અંક ૧૦૪ મો. કી. ૪ આના

બુંદક-ધાતુ-બનાવટના મયોગો. અંક ૧૧૭  
મો. કી. ૪ આના

બ્લીચીંગ પાવડર-બનાવટ વિષે. અંક ૮૬  
મો. કી. ૪ આના

બાજરો ( શિરતાજ )-નવા પાકની માહિતી  
અંક ૬૩ મો. કી. ૪ આના

બાનુઓ માટે ઘરગથ્થુ હુનરો-ઝરી, કાર-  
ચોળા કામ, નેતરકામ, ભરત ચંચણ,  
મોતીનું ચંચણકામ, રજગરી, શિવચંચણ,  
વનપરદ અનેક હુનરોની રૂપરેખા. અંક ૭૩,  
૭૮ અને ૧૨૨ મો. કી. ૧૨ આના

બાયોકેમિકલ દવાઓ-બાયોકેમિકલ પદ્ધતિના  
સિદ્ધાંતો, એની બધી દવાઓની બનાવટ અને  
ઉપચારની પુરી માહિતી. અંક ૧૧૭ અને  
૧૧૬ મો. કી. ૮ આના

બાહુડી તેલ-સરળ અને સરસા પ્રયોગો.  
અંક ૧૧૮ મો. કી. ૪ આના

બિસ્કીટ-બનાવટ-ઉદ્યોગ વિષે. અંક ૪૮,  
૯૮, ૧૦૨ અને ૧૦૭ મો. કી. ૧૫ આના

બીડી-ઉદ્યોગની માહિતી. અંક ૬૨ મો.  
કી. ૪ આના

બીયાંના વેપાર-કાત ઝાનના દુસરાડ અને  
ચાકલાળના બીયાંના વેપાર વિષે. અંક  
૧૧૩ મો. કી. ૪ આના

-( હજી જુઓ પાના ૧૪૪ પર )

ઓ એક વાસણમાં નાખી ખપ પૂ તુ  
પાણી અને ચોખાનો લોટ અને  
કટકડીની લૂકો નાખી, ચુને ચડાવે જ્યારે  
નાસપતિના કટકા નરમ થઇ રહે કે ઉતા  
રીને નિયારી લઇ, સાદા પાણીથી ઘેષ  
કાઢે । છી સ કરતી પતંગી ચાસણી તૈયાર  
કરી, તેમાં નાસપતિના કટકા નાખી નિયમ  
સન પકવી લઇ મુરખમે તૈયાર થતા આવે કે  
તેમાં એવચી દાણાની ખાગીક લૂકી અને  
ચુનાખજન ઉમેરી ઠંડો પડવા બાં ગોરી  
ઓમા ભરી ને।

### પપૈયાનો મુરખમે।

રેયા નગ પ સાકર ખપ પુ તી  
સારી જાત ।। પાકા ( પરતુ પાકીને  
એકમ ૧૨મ થવના નહિ ) મીઠા પપૈયા  
લઇ ઊલી અરથી રીસા ૫ કાઢી નામે।  
પત્રી સજળી નને તાણી નડે ઘેભ, પસ.  
પ્રમાણેના ન્હના મ્હેટા કર્યા કરી ને। પત્રી  
ખીજ વાસણમાં ખપ કરતી સાકરની ચાસણી  
તૈયાર કરી તેમાં પપૈયાના કર્યા ના રી  
નિયમસર પકવી જઇ મુ મે તૈયાર થતા  
ઠંડો પડી ચી ઊઓમા ભરી ને।

### શેરડીના મુરખમે।

શેરડીના ગડેરા ૨ રતપ સાકર ૧ રતપ  
નિજુના રસ સદજ

ઉગ્દા મીઠી શેરડીની ન્હની લાડી  
ગડેરી જન રી પણીયા ઘેષ સાધે કડાઇમાં  
નુકા ઘેડુક પણી રેડી, ચુને ચડાવે અથા  
કલામ લગી જણાયા બાં તેમાં સદજ નિજુને।  
રસ નાખી એક જોશ આ રી ને અને પત્રી  
સાકર નાખી ધીમી આવે અદિ લગી પકા  
વતા હો કે શરતત જેસા ઘટપણાની ચાસણી  
તૈયાર થઇ જાય પત્રી એને ચુલા પરથી  
નીચે ઉતારી મુરખમે પુરેપુરે ઠંડો પડી  
જાય તે પહેલાજ પહેલા મોગની ચી ઊઓમા  
ભરી ખગખર રેક કરી દે।

( ૧૪૩ થી આગળ )

ખીચીયડીના દહા-દાથીદાનની સુદર મરીતરી  
અંક ૭૭મે કી ૪ આના

બુક જાઈન્ડીગ કાપડ-જનાવ વિરે અંક  
૪૬ મે। કી ૩ આના

બુચ-અગવળી માદિની અંક ૬૦ મે  
કી ૪ આના

બુટ પોલિશ વેક રમના બુ પોલિશ બે  
કીમ જનાવવા અંક ૭ ૩૩ ૭૪, ૭૫ ૮૦  
અને ૮૧ મે। કી ૩ ૧-૧૦

બુની દારી-જનાવ સનધી અંક ૭૧મે  
કી ૪ આના

બેકીગ પાનડ-પ્રમાણબુત ૧૨ પ્રમે મે  
અંક ૧૧૪મે। કી ૪ આના

બેકેવાઈટ-જાણવા જોગ વિગેના અંક ૬૪  
૬૭ અને ૬૭૭મે। કી ૧૨ આના

બેર રોપણી, સનધી અંક ૧૧૭ મે।  
કી ૪ આના

બેલતી થાળીઓ કિ વા માથોદ્રોન રેકડસ-  
એની સેધ ઓ જનાવ વિરે સપૂર્ણ લેખ  
અંક ૮૦મે। કી ૪ આના

ભીડા-ઉતારગી જાનનુ વાવેનર અંક ૪૫ મે  
કી ૩ આના

મકાઈ-વાવેનર સનધી અંક ૧૦૭ મે।  
કી ૪ આના

મવમાખ ઉછેર-વિરત લેખમાગા અંક  
૩૧, ૩૨ ૩૫ ૪૭ ૭૮ અને ૪૧ મે  
કી ૩ ૧-૨-૦

ઓઈર સયેજ પેમા મોકલી આરો  
નારી રકમના ઓઈર પી પી કરતા નથી  
અદાનુ દપાલ ખર્ચ દિ દર્માં માફ છે પચ  
વી પી થી મગવાય તે તેનો ખર્ચ મદ  
કો વિરે જુદો પડે છે

લખે —

કમર ઓઈસ, સેદાગવાડા સુન્ત

ઇમેક્ટ્રોપ્લેટિંગના હુનરમાં ક્રોમિયમના ઢોળ જે અદ્ભુત ઝડપી રીકાર અને વિકાસ મેળવ્યો છે, તે કાળુ એક વાદ્યાર ચિન્હ છે. દરેક યોગકર્તા વર્ષોની વાત છે કે, ક્રોમિયમના ઢોળને કાંઈ જાણીતું ન હતું. અમેરિકાના સાહસિક સાઈન્ટિસ્ટ એની પ્લેસ કરી અને પછી તે ઇમેક્ટ્રોપ્લેટરોની આંખો ખુલીના ચમકારે ચમકી ઉઠી. ધીમે ધીમે પ્રયોગો ચલાવ્યા; નિષ્ફળતાઓ-કુદરતી અધાત પ્રત્યાધાનોની એ અનિવાર્ય કરી!-હતી, ઇમેક્ટ્રોપ્લેટરો એની પાછળ મંડવા રહ્યા અને આજે માત્ર યોગકર્તા વર્ષોમાં દુનિયાના દરેક દેશમાં ક્રોમિયમનો ઢોળ પ્રચલિત થઈ ગયો છે.

### ક્રોમિયમના ઢોળની વિશિષ્ટતા -

ક્રોમિયમના ઢોળની આ ક્ષતિ જેવી પ્રગતિનું મુખ્ય કારણ એ છે પોતાના વિશેષ ગુણો છે:-

૧. ક્રોમિયમના ઢોળ પર, માત્ર યોગકર્તા ગણનીના અપવાદ સિવાય, મોટેભાગે લગભગ જથ્થા રસાયણો પડી શકે છે અને અસર થતી નથી-અટકે કે, તે એ અસરો સામે સફળ રીતે ટકી રહે છે.
૨. તેના ઉપર ઉચ્ચ પ્રકારનો આપ આપી સકાય છે.
૩. તે અત્યંત કઠણ-સામેજ, પ્રચલિત ઢોળોમાં સાથી વધુ કઠણ-હોય છે.
૪. તે કાંચો કે ઝાંખો પડતો નથી.

પરિણામે ઘર વપરાસની ન્હાનામાં ન્હાની ચીજોથી લઈને યંત્રકળાના મોટા મોટા ભાગો લગી દરેક માટે આ ઢોળ ખુબજ ઉપયોગી થઈ પડ્યો છે. આરીસાઓની

ક્રોમિયમની રોશ યથાને તે ૧૪૪ વર્ષ વીતી ચુક્યા છે, પરંતુ ક્રોમિયમના ઢોળની રોશ તે હજી યોગકર્તા વર્ષો પર ચડે છે. ધાતુની રોશ કરનાર દ્રવ્યો કે રસાયણોમાંથી વૅનિડિયસિન ( સને ૧૭૬૭ ), આજે ઢોળની રોશ કરનાર છે અમેરીકન સાઈન્ટિસ્ટ.

ક્રોમિયમ ધાતુ રંગે ક્રોમ-સલ્ફેટ જેવી હોય છે. તે પ્રચલિત ધાતુના નકકર રૂપમાં નથી હોતી. તેની પોતાની પ્લેટ કે બીજા કોઈ નકકર આધાર બનેલો નથી હતા, ખુબી એ છે કે ક્રોમિયમ એક સખ્ત ધાતુ છે-પોલાદ જેવે પોતાની મેળવણીથી સખ્ત બનાવી શકે એવી !

ક્રોમિયમનો રંગ ઢોળ સફેદ-બુલ હોય છે. તે પોતાની કાલુતા અને જગમગાટ માટે મદદુર છે અને એજ કારણ છે કે નવિન રોશ હોવા છતાં, ઉપયોગ ખુબજ વધી પડ્યો છે.

રેક્રોમો, મેજ-કપાટના ફેન્સી હાથા, પાણીના કોડ-ચક્રો, મોટરના બમ્પર, ધડિયાળના ખેખા, રબર અને કાચની ચીજો બનાવવા માટેનાં બીજાં, અને બીજા કંઈ ચીજ છે, જે માટે આ ઢોળ બંધાયેલો અને પ્રચલિત ન હોય કે હાલકતમાં એ નિષ્ક્ર કરતાં વધુ ઉપયોગી અને લોકપ્રિય તે છેજ, પરંતુ ફેદ-ફીક વેળાએ તે આદીના ઢોળથીયે ઉપરબટ લઈ જાય છે.

હા, ક્રોમિયમનો ઢોળ ચઢાવવાનું કામ ધણું સરળ નથી. પોતાના અનોખા વિશિષ્ટ ગુણોને લીધે જેમ એની લોકપ્રિયતા સર્વમાન્ય છે તેમ, બીજા તરફ એનો હુનર કેવળ નાહિર અને અટપટો છે. દુકામાં, બીજા સામાન્ય ઢોળો કરતાંય ક્રોમિયમનો ઢોળ ચઢાવવો કંઠક વધુ મુશ્કેલ છે, અને તેથી એનો પ્રયોગ કરતી વેળા ખુબજ કાળજી રાખવી જરૂરી છે.

### જરૂરી સાધનો

ઢોળ ચઢાવવા માટે સાથી પહેલાં ગોખ અને પૂરતા સાધનો જોઈએ ન્હાના પાયા પર

કોમિયમનો દોળ ચડાવવા માટે આ સાધનો ધારી છે:-

- ૧, દોળ-મિથુનું વાસણ (એનેમલ વા તામચીનીનું),<sup>૧</sup>
  - ૨, દોળ મિથુનને વોટર બાથ પર ગરમ કરવા માટે, દોળ-મિથુનના વાસણ કરતા મોટા સામાન્ય વાસણ વા વાસણી<sup>૨</sup>
  - ૩, ચુંટો
  - ૪, વિજ્ઞાનિક બેટરીઓ
  - ૫ વોલ્ટ મિટર
  - ૬, થર્મિસ્ટર
  - ૭ ધન-ધન તરીકે વપરાતી સીસાની ખાસ પેઇટો
  - ૮, તાગ-ધસ નમ ૨
  - ૯ પાતળાના અગિવા નમ ૩ આસરે ૧૦ હથેલાના અને અર્ધા હથેલા વ્યસવાગા, (દરેકને એક છેડે તાર વ ના જોડાણ માટે રફ્ટી ગોડરજ સહિત)
  - ૧૦ જોડાણ માટે ૧૧ તાગના ૧૬ મેજના તાર
- આદલા તો મુખ્ય ત્રણેરી સાધનો, એ સિવાય બીજામ કેવળ સાધનો અને રસાયણો જોઈએ, તે તો જુદાજ.

(૧) મોટા પાયા પર દોળ ચડાવવા દોળ તો એ વાસણને બદલે એવી ટાંકી વપરાય છે, જે થોડે થોડાવળી બનાવેલી હોઈ, તેની અંદરના પડ-તગિયા વ પર કાચનો થર આવેલો હોય છે, જેથી દોળ-મિથુન ધાતુને રપશે નહિ

(૨) આની રીત એવી છે કે એ વાસણ વા બાલકની અંદર તગિયામા લાકડાનો એક કટોઝો મોડવી, પછી પાણી ભરી લાકડાના કટોઝાને આશરે દોઢ મિથુન વાસણ બાલકનીમા મુકી, વોટર બાથની પેલવિયે ઢોલ મિથુનને ગરમ રાખે છે

## વસ્તુઓને સાફ કરવી

ઢોલ નથી જાણતું કે દોળ ચડાવવા માટે દરેક મુળ વસ્તુ રવરજ હોવીજ જોઈએ તેની ઉપર રહેને ધુળ, કાટ, તેજ વા ચરખાના કાચ કે એવું બીજું કંઈ પણ હોય તો દોળ ચડશેજ નહિ-આ ચડશે તો, સાફ હોય એવી થોડીજ જગ્યાએ ચડશે, એવા કાચ

## ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

તમ રી શિક્ષણ-પરિક્ષા થઈ ગઈ પરિભ્રામ શું આ યુગ દલે તમે શું કરવા ધારી છે?

આજની બેકરી વધારનારી કેવળી પદ્ધતિથી તમે કંટાળ્યા છો, નહિ વારે દમરો ડાળ્યા ખર્ચો, મિન્દગીના ઉત્તમેજજ વર્ષો યુવાની, બલેલા બેકાર થવાનું તમને પસંદ છે વા થોડા ખર્ચે જલદીથી દુનરી તમલીમ બેરી બિલતર સમજો કે?

દુનરી તમલીમ લેવા માટે શું કરશો? કંઈ લાકડા પસંદ કરશો? શાગાઓ ક્યા છે? તેમના સત્ર ક્યારે સારૂ થાય છે? શ્રી કેટલી અને અજવાલકાનો સમય કેવો છે? એ બધું જાણવા માટે-

## ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

-ની કમરમાં છપાવવી ખાસ વેળમાગા વાગે તમારી એજ એકલી માર્ગદર્શિકા છે લગભગ ૧૦૦ વિષયો-સેક્ટો શાળાઓ

[ પુરો સમય ૩૫ દરતામા ]

કી, ૩૫ અ કાળી રૂ. ૭-૧૧-૦

લખો-કમર ઓફીસ-મુંરત

વા એવવાલી જગ્યાએ નહિજ ચડે એટલે, ખાસ ત્રારત છે કે, જે તે ચીજને પહેલા જૂન કાળજીપૂર્ક સાફ કરી લેવાય કે જેથી પાછળથી નિરાસ થવાનો પ્રસંગ ન આવે. કમર, વસ્તુ પર જે કંઈ ધુળ, મેલ, કાટ, જાણ, રંગ, તેજ, ચરખી, પાણી વા

પરમેશ્વરના કાંઈ વ હોય તે બધા પૂરેપૂરું કાઢી નાખવા જોઈએ.

વળી વસ્તુમાં કંઈ ખાડા જોવા પડ્યા હોય તો તે બરાબર કરી લેવા જોઈએ; લીસોટા પડ્યા હોય તો સપાટી લીસી બનાવી લેવી જોઈએ. જો મુગ વસ્તુ પર આગ બળે તો ઢાળ ચઢાવેલો બાકી રહેલો હોય તો તે પૂરેપૂરું કાઢી નાખી, સપાટીને પોતિશ કરી લેવી જોઈએ.

મુગ વસ્તુઓ પર જુદી જુદી ઝાતના કાંડ, કાંટા વા બીજા ધાતુ-દારો મળ્યા હોય તો તેમને દૂર કરવા માટે જુદા જુદા મિશ્રણોમાં તે વસ્તુઓને બોળાવી પડે છે એવા થોડાક મુખ્ય મિશ્રણો આ રીતે -

(૧) એમોલ્ફાઇઝ ૧ ભાગ, કાર્બન ટેટ્રાક્લોરાઇડ ૧ ભાગ.

આ મિશ્રણ ચીકણા થા મેન દૂર કરવા માટે ઉપયોગી છે. પ્રથમ તો મુગ વસ્તુને હાથના રૂપડાં વગેરે વડે મેગનિટામાં રાખી કાઢી, પછી તરતજ ઓશિંગ મેકા મેગનેશા ગરમ પાણીમાં સાફનું શીંચી કઢી, નેમા નાખી, બ્રશ વડે સાફ કરીને થોડા લઈ પાછળથી રહેલું કાંડ પાણી વડે ધોઈ લે.

(૨) મંધકનો તેજામ ૧ ભાગ, પાણી ૧૦ ભાગ.

પત્થરના તેજામ-વાસણમાં પાણી ભરી, તેમાં તેજામ ઉમેરી, મેગનિટા કાઢી પડ્યા હો. એ લોખંડ અને પોતાની ચીજો પર જામેલા ઓક્સાઇડ-લાગે દૂર કરવા માટે ઉપયોગી છે. જે તે ચીજ એમાં બોળાવી લઈ, પહેલાં ગરમ પાણી ની ધોઈ, પાછળથી ઠંડા પાણીથી ધોઈ કાઢી અને ત્યાર પછી ઉપલી

(૩) ન્હાના થાપા પર ઢાળ ચઢાવનારો તો આ બધું કામ હાથે કરે છે. પણ ચઢોટા કરવાનારો તો એ માટે ખાસ યંત્રો વપરાય છે.

પહેલા નંબરની મેગનિટામાં-અને ત્યાર પછી ઓશિંગ સોડા અને સાબુવાળા તથા હવે ઠંડા પાણીમાં-ધોઈ લેવી.

(૩) મંધકનો તેજામ ૧૦ ઓંસ, સુરાખારનો મેગ્નેશિયમ ૫ ઓંસ, નમકનો તેજામ થોડાક ટીપા, પાણી ૧૦ ઓંસ

## આજ સગી

માર્ચ ૧૯૪૧-એપ્રિલ ૩, ૧૨૩ મા અંક સગી-કમરે પીરમેતા સાહિત્ય સામગ્રીનું સરવૈશું જોઈ ? ને, એની ઉપયોગિતાની અંબેડ સનદ રૂપ છે.

(૫૧૨૨ પાના)

૩૮૧ ચિત્રો

૫૦૪ તંત્રી-નોંધો

૬૮૮ ખાસ હુનર-લેખો

૨૫૬૬ પ્રયોગો

૪૮૨ ખાસ વેપારી-લેખો

૬૦૩ પરચુરલ લેખો

અને

૧૨૧ લેખોમાં મળી

૬૦૩૫ પુછપરછના જવાબો

અને એટલેટલું જતાં-

એનું વાર્ષિક લઘુત્તમ માત્ર રૂપિયા ત્રણ છે,

જુદાક પ્રત ત્યાર આને મળે છે

શું નિર્ણય કર્યો તમે ?

જંગલ અને એવા બીજા ધાતુ-દારો દૂર કરવા માટે આ મિશ્રણ ઉપયોગી છે જે તે વસ્તુઓને તાર વડે બાધી, મિશ્રણમાં-એસક, આ અને એવા બીજા બધા મિશ્રણો પત્થરના વાસણમાં રાખવા અને પત્થરનીમ શીથીમાં ભરવા જોઈએ-થોડીક મિનિટો સગી બોળાવી રાખી, પછી પુછળ પાણી વડે ધોઈને તાર-બ્રશ વડે સાફ કરવાથી સાફ થઈ જશે જે વસ્તુ પૂરેપૂરું સાફ ન થાય તો એજ પ્રયોગ ફરી વાર કરવો જોઈશે.

(૪) ગંધકનો તેજામ ૧ ઓંસ, પાણી ૨૦ ઓંસ

પિત્તમ અને તાજાની વસ્તુઓ પર જામેલ ધાતુ-દારો કાઢવા માટે આ મિશ્રણ વપરાય છે. જે ધાતુ-દારો વધુ જરૂર અને વધુ મજબુત જામેલા હોય તેમને માટે—

(૫) ગંધકનો તેજામ ૩ ઓંસ, સુરાખારનો તેજામ ૧૩ ઓંસ, પાણી ૪ ઓંસ  
વા પછી—

(૬) સુરાખારનો તેજામ ૧ રેતમ, મીઠાનો તેજામ ૩ ઓંસ, પાણી ૩ કાર્ટ.  
—વપરાય છે.

લોખંડ અને પોલાદ પર ચઢેલો કાટ દુર કરવા માટે—

(૭) ગંધકનો તેજામ ૬ ભાગ, નમકનો તેજામ ૧ ભાગ અને પાણી ૧૬૦ ભાગ ના મિશ્રણનો ઉપયોગ કરાય છે. જ્યારે એ એક ધાતુઓ પર બાઝેલા કપડા-તીસા દારો દુર કરવા માટે—

(૮) ફારસીક સોડા વા પોગાશનુ ગરમ અને જરૂર મિશ્રણ વાપરવું પડે છે

જે વસ્તુ ખુબજ રેણુ કરેલા હોય તે—

(૯) સોડિયમ ડાઇક્રોમેટ ૧ ઓંસ ગંધકનો તેજામ ૧૦ ઓંસ, પાણી ૧ ગેલન, નુ મિશ્રણ વપરાય છે. એ તૈયાર કરવાની રીત એ છે કે પાણીમા સોડિયમ ડાઇક્રોમેટ આગળા, પછી તેજામ ઉમેરી, મંદવજી હી પડતા તેમાં જે તે વસ્તુ ભાગી લઇ, પછી ગરમ પાણીથી અને ઉવરે દંડા પાણીથી ધોઇ લેવાય છે

(૧૦) જે વસ્તુઓ પર લાખ-રંગ કરેલો હોય તેમને પ્રથમ તે ગરમ કરેલા મેપીલેટક પ્રિપ્રિટમાં અર્ધા કલાક લગી ભાગી રાખી, પછી જરૂર એમોનિયાના મિશ્રણમાં અને ગાંધી અને ત્યાં પડેલા સાદા પાણી વડે

ધોઇને જુના તાર-ખસ વડે સાફ કરવાની લાખ-રંગ નીકળી જાય છે.

અવમત, જે એ લી વસ્તુઓ પર માત્ર સામાન્ય જાખાશ વા રંગના ડાઘજ હોય તે ઉપરો પ્રયોગ અગ્રમાવવાની કરી ગુરૂત નથી એ માટે—

(૧૧) પોટાસિયમ સાવનાઇડનુ જરૂર મિશ્રણ-જેમાં થોડાક ટીપાં પ્રસાદી એમોનિયા ઉમેરેલો હોય-મનમાનના પરિણામો આપે છે.

પછી વેળા એમ પછુ જાને છે કે મુગ વસ્તુઓ પર તેવ, ચરમી વા અવા બીજા પદાર્થોના ડાઘ પડેલા હોય છે, એવી કાસતમા—

(૧૨) ફારસીક-સોડા ૧ રેતમ અને પાણી ૧ ગેલન વધ, લોખંડ (Wrought Iron) જા વાસણમાં દ્રવજનાવી, તેમાં એ ચીમો ભાગી લેવી

રિપતે કુંઠાણુમા સમેટનાં, એજ વાત અને જસ, વસ્તુ મમે તે હોય, તેને થોડા રીને રવરૂ કરવીજ જોઇએ, જે તેવી ઉપર એક કરતાં વધુ પ્રકારનો મેલ વ હોય તો તે એક કરતાં વધુ મિશ્રણુમા ભાગવો પડે મમેતેમ, તેને પૂરેપૂરી રવરૂ કરી, પછી એક અનિશ્ચય નિયમ લેજે પેલા નંમરની મેલવજીયા થોડા, પછી લેશિંગ સોડા અને સાણાના પાણીથી ધોવા જાદ પુષ્કળ રવરૂ પાણીથી ખુબ ધોઇ, તાર-ખસ વડે ધમી-વદ ગરે કે, ધસતી વેળા કામેલા પડવા ન જોઇએ-પછી પેલિશીંગ પાડર વડે પોલિશ કરી લેવા ર આ પ્રાથમિક રિવા અર્થે જોઈતી

(૧૩) થોલિસ કર્ષ પછી કટલી વેળા વસ્તુઓ પર એક પ્રકારનો ચીકારો વા તેજનો ચર ચઢેલો જણાય છે અમ દોષ તો જે વસ્તુ એને ફરી વાર ફારસીક સોડાના દ્રવમા અનેજ, પાણીથી ધોઇ લેવી (વસ્તુઓ તાજા પિત્તમ વા એવીજ નરમ ધાતુઓની દરી તો આ રિવાદી તેની ઉપર કાળો પદ બાઝશે આ કાસતમા એ વસ્તુને રેજલ ઉપર રાખી, એક દાર્ધ વડે

વધુ કાળજી રખાય તેટલો વધુ સરસ અને ચોખ્ખો દોળ ચઢાવી સકારો વળી વસ્તુને સાફ કર્યા પછી, તેને અત્યંત સંભાળપૂર્વક સાચવવી એમજે તેની સાફ કરેલી સપાટી પર મેલ થા ડાઘ ન લાગે તેનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ. એટલું જ નહિં બધે એને દાખતો રૂપરો પછી ન જાગે તેમ અધર સાચવી રાખવી જોઈએ.

### સદાચક-દોળ

આરતું કર્યા પતાં હજી દરેક વસ્તુ દોળ ચઢાવવાને તૈયાર થઈ નથી એ ખરૂં છે કે સામાન્યતઃ લગભગ દરેક વસ્તુઓ પર કોમિયમનો દોળ ચઢી સકે છે, પરંતુ જે કામ સારું કરવું હોય તો પહેલાં એની ઉપર સદાચક દોળ ચઢાવી લેવો જોઈએ. એ સદાચક-દોળની મદદ પછી કોમિયમનો દોળ વધુ સારો ચડશે.

સદાચક-દોળ બે પ્રકારના છે (૧) તાંબાનો અને (૨) નિકલનો લોખંડ, પોલાદ, જસત, ચાદી અને ખીજી પેદા થાતુઓની બનાવેલી વસ્તુઓ પર પહેલાં તાંબા વા નિકલનો સદાચક દોળ ચઢાવવો વિહતર છે. કામચૂં કે, એ થોડીક વધુ મિહનત પાછળથી કોમિયમના દોળ વેળા મળવી સફળતા આપણી કંઈ મિસાલમાં નથી.

તાંબાનો દોળ-કેપરલ સલફેટ ૮ ઓઝ, ગરમ અર્ક-પાણી વા વર્ગોનું પાણી ૧ ક્વાર્ટ, ટ્રિકર એમોનિયા અને પોટાસિયમ સાયનાઇડનું મિશ્રણ જરૂરત મુજબ.

ગરમ અર્ક-પાણીમાં કેપર સલફેટને એમગળવી, મિશ્રણ કંકુ પડે ત્યારે થોડું થોડું એમોનિયા મેળવતા અને દલાવતા જવ.

પકડી, ખીત હાથમાં બરા લઈ, પાણીમાં ઝમેળી વધારાનું પાણી ખ ખેરીને બરાને પુખીસવી સુધી લગાડી, તે વડે થસીને પેલો કાળો થર કાઢી નાખવો અને પછી ફરી વાર વરઘડને પાણીયા ધોઈ લેવી.)

એના મિશ્રણથી પ્રથમ તો થોડોક લીલો પદાર્થ તળિયે જઈ બેસશે, પરંતુ જેમ જેમ વધુ એમોનિયા મેળવતા જશે તેમ તેમ તે પદાર્થ ફરી વાર ઝાગળી, બધું રંગનું રવરુ પ્રમાણી થઈ જશે હવે એમોનિયા ઉમેરવું બંધ કરી, એટલું પોટાસિયમ સાયનાઇડનું મિશ્રણ ઉમેરો કે ઉપવા મિશ્રણનો બધું રંગ જતો રહી, અંતરી રંગ પકડે. એમ થતાં, મિશ્રણને ઘૂંટણી બરછીમાં ૧૨ કલાક લગી દલા ખાતા રહ, જ્યાં કપડામાંથી ગાળી નહ, એટલું મિશ્રણ બધું દોળ તેના પ્રમાણમાં, તેનાથી ત્રણ ગણું પાણી ઉમેરો.

આ મિશ્રણ કંકું પછી વધારાય છે અને ગરમ પણ ઉગ્ધા પરિણામ માટે તેને ૧૬૦° ડિગ્રી લગી ગરમ કરી, પછી નિયમસર એક તારમાં લાખાતું પત્તું અને ખીત તારમાં જે વસ્તુ પર દોળ ચઢાવવો હોય તે ખાંધી, બેઠેને મિશ્રણમાં ધૂપી, રિજનીક મવાદની મદદ લઈ ચઢાવી લેવો. (અપૂર્ણ)

## MOSQUITO SPRAYS

Mosquitoes-the great nuisance here and there, everywhere cost very high to the human health. Yet fortunately enough, Mosquito Spray Preparations meet them successfully.

Here is then, your opportunity. Sprays has a great demand and you can build up a growing trade of your own, if you put an effective spray preparation in the market, just now.

These preparations cost very little, but retail at a high price. Have our guaranteed formula sheet "Qamar Process Sheet No 1." and you will be right on your way. Nothing to lose, much to gain.

Price: Re. 1/-

The Qamar Office, Surat.

# તમેને કઈ ચીજ જોઈએ છે

આ ચીજો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીજ અસલી !  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથ્થાબધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- |                                                               |                  |
|---------------------------------------------------------------|------------------|
| — યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીબૂટીઓ |                  |
| — અનેક ચારણો જેવા કે:—છતરીફલ, જવારિશ, અમીરહ, યાકુતી વિગેરે.   |                  |
| — પાક (ફલવા),                                                 | — રિક્કી,        |
| — ગાળી                                                        | — મુરખા,         |
| — ચુર્ચુ,                                                     | — શાખત,          |
| — આફ,                                                         | — ભરમ,           |
| — મુરમા                                                       | — અતર,           |
| — દંતમજન                                                      | — સાણ,           |
| — તેલ,                                                        | — કરતુરી,        |
| — કેમર,                                                       | — અગર,           |
| — ખરાસ કપુર,                                                  | — લોશન,          |
| — મલમ                                                         | — સિસાણત,        |
| — આખા ને છુટલા અવેરાન,                                        | — અંખન,          |
| — સોના ચાંદીના વરક,                                           | — મોખ્યાઇ,       |
| — દરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા                                    | — રંગદાર માલે'રી |

મળવાનું કેટલું:—દવાખાના સુધને સિહત.

રાની તાલાબ, મુરત.



## એરડીયા તેલની જુકી

ઉપર દવાઈ એરડીયું ૧ તોલો, મેગ્ને-  
સિયમ કાર્બોનેટ ૧ તોલો, પાણી ૧ તોલો  
પ્રથમ નેલ અને મેગ્નેસિયમ કાર્બોનેટને  
મેળવી, પછી પાણી નાખી, મિશ્રણ તૈયાર  
કરો. પછી તેને ચુમે ચઢારી, પાણી છૂટી  
જાય ત્યારે ઉતારી લઈ, નક્કર પદાર્થને ઠંડો  
પાડી, વાટીને જુકા બનાવો.

## કૃમિનો દ્વિસાજ

ખાખરાના બી ૫ ગ્રેન, વાચડી ૫  
ગ્રેન, કપીચો ૫ ગ્રેન, નસોતર ૫ ગ્રેન, મધ  
સદજ.

બધાની જુકી લઈ, સદજ મધમાં મેળવી.  
ચારી જાય.

## કોપરાની કાંચછીનો ફોલસો

કોપરાની કાંચછીનો ફોલસો બનાવવા  
માટે પ્રથમ તે કાંચછીએને જાંબ વાસણ  
(Retort)માં દવાઈ સદિત ૯૦૦° સીની  
૧૨ કલાક લગી ગરમી આપી. પછી તેને  
જાંબ દ્વારા એવી રીતે ઢાંચો કે કેટ ઈંચ  
જોટવા વપાસના મોઢા કટકા ચાપ. પછી  
જોને કેટલાક કલાક લગી ૯૫૦° સી જોટલી  
વગાળતા સંસર્ગમાં લારી, છેવટે ઠંડા પડતા  
દવા-મધ કાંચછીમાં જરી લો.

## ખાંસીનો દ્વિસાજ

પીપર ૧ તોલો, શુક્ર અમલસારો ૪૫૬  
૧ તોલો.

એક્ટને ખારીક વાટી, વરચગાળ ચુર્ણ  
બનાવો.

માત્રા : સવાર સાંજ બન્ને વાલ ચુર્ણ  
મન વા ગાયના ધી સાથે.

## કોરોલિયમ પાવડર

બોરીક એસિડ ૯૦ ગ્રામ, ડુલ્સર્સ અર્થ  
૧૦૦ ગ્રામ, ડીક એકસાઈડ ૨૦૦ ગ્રામ,  
ફર્ન ગ્રાઈડ ૧૦૦ ગ્રામ, એરિસ રૂટ પાવ-  
ડર ૨૦૦ ગ્રામ, લાયપોપોડિયમ પાવડર ૨૦૦  
ગ્રામ, રેંચ ચોક ૧૦૦ ગ્રામ, ધ્રુવે ગુલાબ  
૧ ગ્રામ, ઓઈલ ઝર્મેમેટ ૬ ગ્રામ, ઓઈલ  
નેરોલી ૨ ગ્રામ, હુનિયોટ્રોપિન ૧ ગ્રામ.

બધાને મેળવી, ફટલીક વાર વરચગાળ  
કરી લો.

આ પાવડર બાળકો માટે ખાસ છે.

## કામર-પટી

વિજ્ઞાનિક ફિટીંગ વ માં વપરાતી કામર  
પટી કિંવા Insulating Tape બનાવવા  
માટે તેવા કાપડની પટી કાપ, નીચલા એ  
મિશ્રણમાંથી ગમે તે એક મિશ્રણ લગાડી,  
સુકવી તેવાર કરી લેવી.

(૧) રાજન ૪૦ તોલા, રેઝિન ઓઈલ  
૩૬ તોલા, અગમીનું તેલ ૨૪ તોલા.

રાજનને બીજા તેલો સાથે પીગળાવી,  
એકરસ મેળવણી તૈયાર કરી, પટી પર કાપડો.

(૨) રાજન ૨૦ તોલા, રેઝિન ઓઈલ  
૩૦ તોલા, કોલ ટાર ૨૦ તોલા, વુડ ટાર  
એન્ટાયોક્સ ૧૦ તોલા, અગિજ નેલ ૧૦  
તોલા, અગમીનું તેલ ૧૦ તોલા.

## તાકત-જુકી

વિદ્યારીકદ સાવ તોલા ૨, બપકળ તોલો  
૨, અગમરમ તોલો ૧.

બધાને મેળવી, શીશીમાં લગી રાખો.

માત્રા : સવાર સાંજ, બન્ને વાલ, કુખની  
સાથે.

કરીરને રૂટપુટ બનાવી, તાકત અર્થે છે.

## કુતારી લાહી

નિશારતો ૨ ઓસ, જિલેટીન ૩ ઓસ, પાણી ૧૬ ઓસ, લવિંગ્સ તેમ ૧ કુમ

પ્રથમ થોડાક પાણીમાં જિલેટીનને આળી ગત બીજવી રાખી, સવારે બાકીના પાણીમાં નિશારતો મેગી, એ મેગીપણીને પતાવેના જિલેટીનમાં નાખી, ચોટર બાય ૫૦ ગ્રમ કરી, એકરસ લાડી કરી થો, ૫૫ ઉતારી લઈ, લાહી કંડી પડે ત્યારે તેમ ઉમેરો

## કરકરનો મસમ

એસિડ કાપસેડેનિક ૪૦ ગ્રેન, સલ્ફર સલ્ફીમેટમ ૪૦ ગ્રેન, ઝીંક ઓક્સાઇડ ૪૦ ગ્રેન, કેમેનિના પ્રિપ્રેટા ૪૦ ગ્રેન, પુકસિપ્ટસ ઓક્સ ૧૦ ગ્રામ, એરિયુ તેન ૨૦ ગ્રામ, એસિડ બોરીક ૪૦ ગ્રેન, પેટ્રોલિયમ જેલી ૨ ઓસ

બધાને મેગી, મસમ બનાવો

## પ્રવાહી કંક

કાર્બોન ૧૫ ગ્રેન બારાગનો ગુંદર ૧૫ ગ્રેન, બ્રોન્ઝ પાવડર ૧ ગ્રેન, ગુલાબજળ અથવા પુરતુ

પ્રથમ કાર્બોન અને ગુંદરને ખતમ નાખી, સદજ ગુલાબજળ ઉમેરી, ખરસ કરી થો પછી બ્રોન્ઝ પાવડર મેગી, ૬૭ ગુલાબજળ કરી, પુરતુ ગુલાબજળ ઉમેરી, કંકને ગાંધીઆમાં ભરી રાખો

## પ્રવાહી વાગ-કેરપુ

કામગ સાથુ ૬૩ રતલ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૧૩ ગેલન, ઓક્સ લેવેન્ડર ૧૫ ઓસ, ઓક્સ રોઝમરી ૨ ઓસ, એક્સ રોઝ-જેનિયમ ૩ ઓસ, સોલ્યુશન ઓફ પોટાશિયમ કાર્બોનેટ (૫ ટક નુ) ૫૦ ઓસ, પાણી ૩૩ ગેલન

સાથની બારીક કાનરબુને રિપરિટમાં મેગી, તેમાં બધા તેમ મેગવો પછી ચોટા-ચનું મિશ્રણ ઉમેરી, ઉપર પાણી મેગી, પંદર દહાડા લગી રહેવા લઈ, ઉપર રિફર કરી દો.

## પ્રવાહી સરેસ

સરેસ ૬ ઓસ, પાણી ૧૬ ઓસ, ઝીંક સલ્ફેટ ૧૩ ઓસ, લાપ્પેકેનોરિક એસિડ ૧ ઓસ

પ્રથમ કરેસના ન્દાના કર્યા કરી વધ, થોડાક કલાક લગી પાણીમાં પમાડી રાખો પછી ઝીંક સલ્ફેટ નાખી, મિશ્ર કરી, પછી લાપ્પેકેનોરિક એસિડ ઉમેરી, મેગીપણીને ૧૭૫ થી ૧૮૦ એકની ગરમીએ-અથવા એન્જી ગરમ જગ્યાએ-૧૦ થી ૧૨ કલાક લગી રાખી મુકો

આ પ્રવાહી સરેસ બજો કેપ્સોલી છે

## પિક્ચન ફ્રેમ વાર્નિશ

મેથાસેટ રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ, ગ્લુસ ૨ ઓસ, ગ્લી મગ્નેશી ૧ ઓસ, અપ્પા સાબ ૨ ઓસ, તર્પેન્ટાઇન તેલ ૩ ઓસ, રિપરિટ ઓફ તર્પેન્ટાઇન ૧ ઓસ

પ્રથમ મેથાસેટ રિપરિટ, ગ્લુસ, મગ્નેશી સાબ અને તર્પેન્ટાઇન તેલને આક રોગી ગ્રેપડે કાપીમાં ભરી, દલાલિને નખા લગી એકજગી ન જાય ત્યાં લગી ગ્રેવા દો અને એ દરમિયાન વારંવાર દલાવતા રુદો પછી રિપરિટ ઓફ તર્પેન્ટાઇન નાખી, એકાદ દહાડા લગી રહેવા દીધા પછી કેપ્સોલીમાં માગી લો.

## બાળરસક ચુર્ણ

કુલાવેલ ટંકબુખાર ૧ લોસો, અનિરિ ૧ લેન્સો, મરી ૧ લોસો.

ત્રણેને ખારીક વાગી, ચુર્ચુ જનાવો  
ઉપયોગ બાળકોના તાર, સારદી વારણી,  
સસણી ઉધગસ, દમ, ઝાસ, કફ અને મરડા  
વ માટે અમ્સીર છે વધુ અનુસાર યોગ્ય  
મીઠામાં દુધ વા મધમાં આપવું

■

### મસાનો મલમ

આગળીનું તેલ ૮ લાગ ચરણી ૮ લાગ,  
મીઠુ ૨ લાગ

પ્રથમ ચરમી અને મીઠુ ૧ ધીમી આપે  
પીગવારી તેમાં તેમ ઉમેરો એ ચમે સાદો  
મલમ તૈયારી—

ઉપનો સાદો મલમ ૨ ઓસ, માયા ૧  
ડ્રામ, અરીઠુ ૩૦ ગ્રેન

આ નધાને મેગવો મસા માટે ચુલ  
કારક મનમ બનશે

■

### મેાતી સાદુ કપ્પા

સાથ મેાતી ધોઈને સાદુ કરવા માટે  
પ્રથમ તેમાં, ધરમા તારા પાણી વડે ધોઈ  
(સણુ વડે વા ધોમી) ત્યાં યોગ્ય નદિ જ  
સુકવેલી મલમન પર પાથરી, તે ઊપર  
ખારીક નમકનો મર પાથરી, પછી એ કપ  
ડાળી પોતની જનારી એ અંતે અર્ધ-ગરમ  
પાણીમાં તે ધોઈ નાખી, ધીમે ધીમે ફેર  
વતા જઈ ત્યાં સુધી ધોતા રહેા કે જ્યાં  
નમક પાણીમાં ઓગળી જાય પછી મેાતીને  
સુકવી ન

— ૮-૩૨૬

■

### આયુર્વેદિક માહીજમ

કૃતસાર્મન્ડ ગિરમમ ૧૪ ગ્રન, ફેરીના  
૨૩ ગ્રમ

એકને મેગવી, એટન પાણી ઉમેરો કે  
જરૂર માવો જેવો બને પછી તેને યોગ્ય

બ્રાહ્મરના મીઠામાં ભરી ચુકવી વેા

આ શાદીયુમ બ્લોટિંગ પેપર જેવું  
સાદી ચુમે છે

■

### સંધીવાનો છલાંગ

ગધક ૭ ગ્રેન રાઈ ૩ ગ્રેન, સુરોખાર  
૫ ગ્રેન, રેવડી ૫ ગ્રેન, ગધ ૫ લોહા

મધમાં બધી દવાઓ મેગવી, યાંચીમાં  
બરી રાખે

માતા ૧ આદ-ચમચી

■

### મુન્ડગી એનેમલ-રંગ

વર્ડેન્ડાઈન તેલ ૧ પાઈન્ટ, કોપન વાર-  
નિય ૧ પાઈન્ટ, ઓન્ડ પાનડર ૧૩ ગ્રમ,  
સુકો કની ચુનો ૩ ઓસ

પ્રથમ તપેન્ડાઈન તેલ અને કોપલ વાર  
નિયને એક મોઠાગી કદામમાં નાખી, ધીમી  
આથ આપે પછી તેમાં ચુનો નાખી, ખૂબ  
દલાવી, ઉતારી લઈને યોગ્ય દવાડા લગી  
હવા દઈ પછી ઉપરથી નિયરી મેગવળી  
લુદી ઠાઠી તેમાં ઓન્ડ પાવડન મેગવે

■

### સેલ્યુલોસ-શાદી

સેલ્યુલોસ પર લખવા માટે આ શાદી  
ઉપયોગી છે -

(૧) ફેરિક ક્રોમોસાઈડ ૧૦ ડ્રામ ટેનિન  
૧૫ ગ્રામ એસિટોન ૧૩ ઓસ

એસિટોનના લે લાગ કરી, એકમાં  
ફેરિક ક્રોમોસાઈડ અને પીગવમાં ટેનિન ઓગ  
લાવી, મેક મિશ્કણને એકત્ર કરે

(૨) પેન ડાઈમ વારનિસ ૨ ઓસ,  
કાળી તાદી (કોપકામની) ૨ ઓસ, એની  
લાઈન બન (ઓક્સ સોલ્યુશન) ૩ ઓસ

બધાને મેગવી એક-સ કરે

## પંદર દિવસમાં તાકાત અને નવજુવાની

આપે વિજ્ઞાનીઓના કમાલ તો સાંભળ્યા હશેજ, પણ એક હિન્દુ-સ્તાની તબીબની હયરતકારક કામગીરી નિહાળો, જેણે દુનિયામાં ખજાલખાટ મચાવી દીધો છે. પુરા પંદર દિવસ અને પંદર કલાકમાં નબળા ઇન્સાનને સંપૂર્ણ તાકાતવાળો બનાવી દે છે. એ શોધકની અજબ કામગીરી છે, જેણે અત્યંત મિહુનતથી દવાઓ તૈયાર કરી છે. અગર ઇન્સાન પંદર દિવસ પંદર કલાક પરહેઝ કરે તો ગમે તેવોયે નબળો કેમ ન હોય, ગમે તેટલી શરર્મીદગી ઉઠાવવી પડતી હોય, જિલકુલ નવજવાન બની જશે. તેની તાકાત શરીરમાં ઉછાળા ભરવા લાગશે, તેની નસોમાં વિજ્ઞાનીક પ્રવાહ દોડવા લાગશે, નવજવાન, ઘરડા, પુરાઈમાં સપડાયેલા અને પોતાના હાથે ઉત્પન્ન કરેલી ખામીઓના બિમાર ખુશી થશે અને એમને આ છલાજથી ભરુનો અમત્કાર જેવામાં આવશે કે કેવી રીતે શકિત આવી, કેમ કરીને યુવાની પાછી ફરી આવી અને કેવી રીતે ખામીઓ દુર થઇ ગઈ? નથી કહી સકાતું કે તાકાતની શી સ્થિતિ હશે!

અનુલબ લ્યો, સચ્ચાઇની પરીક્ષા કરો. આપની કમજોરી તાકાતમાં ફેરવાઇને આપને મજબુર કરશે કે બીજાં લગ્ન કરવામાં આવે. પહેલા દિવસથીજ એમ લાગવા માંડશે કે દવાએ અસર શરૂ કરી દીધી છે. પછી દરેક ખોરાક શરીરમાં લોહી ઉત્પન્ન કરતું જશે. મૃત નયોને જગાડશે. બસ, એ દિવસમાંજ સખથી કામ લેવામાં આવે. એની શરત કરવી પડશે. જેનાથી પંદર દિવસ પરહેઝ નહિં થઇ શકે, તેને કાપમી લાલ નહિં થાય તે યાદ રાખવાનું છે. આ શોધકે જે દવાઓનો કોર્મ બનાવ્યો છે: એક ખાવાની દવા મુઆવિને શંખાખ અને બીજી લગાડવાની દવા બરકી તિલા. આ કોર્મમાં બંને દવાઓ પુરતા પ્રમાણમાં છે.

ખુદાની આત પર વિશ્વાસ રાખો કે જેણે પોતાના એક બંદને માહિતી તથા અનુલબોની દુનિયામાં જનમેવા પાટે વાકફ કરી દીધો છે. આગમચો અને હયરત પામો. આ દવાઓ આ સદીની કમજોરીનો અજ-ગોલ ઇલાજ છે.

કીમત પાંચ રૂપિયા (દખલ ખર્ચ આડ આના થશે)

ઈન્ડો જર્મન કેમીકલ વર્કસ,  
જુમા મસ્જિદ પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, દિલ્હી. ૬  
(No concern with German)

## આ પં વ ડા ઈ

### વેપારનો શત્રુ

તમારા ખર્ચનો દિસાજ લખતી વેળા, આપણાં ખર્ચ લખવો બુદ્ધતા નહિ.

લગભગ દરેક માણસ, પોતે હોય છે, તેનાથી વધુ મોટો અને સારો દેખાવા પ્રયત્ન કરે છે. તેમ કચ્ચામાં, તેનો કાંઈ હેતુ હોય છે.

સૌ દેશદારોમાંથી લગભગ પીછે દેશદારો આ આપણાં ખર્ચને કારણેજ દેશદાર થયા હોય છે.

દાખલા તરીકે : એક દુકાનદાર છે તેની દુકાનમાં પુષ્કળ માલ પડ્યો છે. મારણુ જ્યારે તે માલની ખરીદી કરે છે, ત્યારે પોતાને એક મદાન વેપારી ધારે છે, અને દરેક માલ વધુ ખરીદે છે. તેણે, “દરેક માલ કે ડમન મોકલજો” કહેવું જોઈએ, પણ તે કહે છે, “દરેક માલ કે ડમન મોકલજો” આથી જ્યારે માલ, દુકાનમાં ઘર જમાવ પડી રહે છે.

લગભગ પાંચમાથી ચાર દુકાનો ન વેચા-યેલા માલથી ભરેલી હોય છે જ્યારે કાંઈ આદક માલ સત્તો માગે છે, ત્યારે તે મનમાં બગડે છે: “ન લે તો કાંઈ વાધો નહિ. એના તો ફેટલાયે આલ્યા અને ગયા. હું જીવનને વેચીશ.” અને આદક પાછો આવે છે.

જીને દાખલો લખ્યો એક વેપારી પોતાની દુકાને એમના કરતા ઓછીસે બેસવું વધુ પસંદ કરે છે તે ધારે છે કે દુકાને બેસવા કરતા ઓછીસે બેસવાથી પોતે વધુ મોટો લાગશે. તે ઓછીસમાં કાગળીયા પાચનો બેસી રહે છે દુકાન તેના ગ્રાહકોના મુશ્કેલી છે. થોડા વરસમાં તેની પાસે દુકાન પંજ નહિ રહે અને ઓછીસ પંજ નહિ. તેની આપણાં તેના વેપારનો એજ લેગ.

મદારા મિત્રનો એક માણી હતો. તે એક મોટો ગણધર્માર હતો ને એમ માનતો કે તેને ન આવડે એવું કાંઈ કામ દુન્યામાં નથી. તે તેના શેકના મનમાં એમ દસાવવા મથ્યો કે તે દિંદુસ્તાનની Encyclopaedia of Gardening છે તેણે ફેટલાય છેડ જમાવ્યા, ફેટલાયે આડનો નાશ કર્યો, અને આજરે તેની એ જગાંએ, તેની નોક-રીનો બોમ લીધો.

દરેક માણસ પોતાના મિત્રમંડળમાં દસાવવા માગે છે, કે તેઓ ધારે છે, તે કરતાં તે વધુ મોટો છે. તે પોતાને, દુન્યાનો સાંધી વધુ આદર માણસ ધારે છે.

પોતે વધુ ડાહ્યો અને પેસાદાર છે, એમ સોદેને સમજતા કરવા, એ જગાંની વાખ્યા છે.

એક લુની ફોર્ડ કાર તેની અને તેને ફરીથી રંગારી વાપરી, એ જમાવ છે.

પોતે કાંઈ વસ્તુ સમજતો ન હોય, તોય પોતે સમજે છે એમ બનાવવું, તે જમાવ છે.

કાંઈ પથ કાપ કરવાને બદલે, પોતે મળ્યા જગાંની છે, એમ વર્તવું એ જમાવ છે.

અને, સાંજોડ જગાંના મદાન ફરમન, આનંદ અને મસ્કરી છે. જ્યારે આનંદ દરવાજામાં દાખલ થાય છે, ત્યારે જગાં બારો વાટે બહાર નીકળી જાય છે.

પિત્તાદ મહેરી

### હિન્દ અને પુર્વ આફ્રિકા વચ્ચેનો વેપાર

વધતા જતા વેપારી-સંબંધો

હિન્દી સરકારના પુર્વ આફ્રિકાના ટ્રેડ કમિશનરના રિપોર્ટ પરથી જણાય છે કે. એક દેશના વેપારી સંબંધો વધી રહ્યા છે.

૧૯૩૯ના પહેલા ૭ માસમાં હિન્દી રેનિયા-યુગાન્ડાને ૨ લાખ ૩૨ હજાર પૈડાંનો હિન્દી માવ મોકલ્યો હતો. ૧૯૪૦ ના ૭ માસમાં એ નિકાસ વધીને ૩ લાખ, ૯૫ હજારની પૈડાંની થઇ હતી વળતામા રેનિયાએ હિન્દ ખાતે અનુક્રમે ૧૨ લાખ ૮૩ હજાર અને ૧૫ લાખ ૬૯ હજાર પૈડાંના મામની નિકાસ કરી હતી.

બીજી તરફ ટાંગનિકાએ ૧૯૩૯ના ૭ માસમાં હિન્દ ખાતેથી ૮૬ હજાર પૈડાંનો માવ મોકલ્યો હતો ૧૯૪૦ના ૭ માસમાં એ રકમ વધીને ૧ લાખ, ૧૫ હજાર પૈડાં થઇ હતી વળતામા હિન્દ ટાંગનિકા પાસેથી અનુક્રમે ૩૧ હજાર અને ૨૫ હજાર પૈડાંનો માવ ખરીદ્યો હતો

## કાચનો હિન્દી ઉદ્યોગ

આજી પ્રગતિ થઇ રહી છે.

કાચના હિન્દી ઉદ્યોગમાં દિન બ દિન પ્રગતિ થઇ રહી છે ૧૯૨૬-૨૭માં હિન્દમાં ૩ ૨ કરોડ ૫૩ લાખનો કાચ-સામાન પરદેશથી આયાત થયો હતો. જે ૧૯૩૧માં ઘટીને ૧ કરોડ ૬૫ લાખનો તથા ૧૯૩૮ ૩૯માં વધુ ઘટીને ૬ કરોડ ૨૫ લાખનો થઇ ગયો છે એમ ૧૯૨ વર્ષમાં આયાત લગભગ અર્ધી થી ગઇ છે

બીજી તરફ હિન્દુ કાચ ઉત્પાદન વધી રહ્યું છે ૧૯૧૪ પહેલા માત્ર ૮૦ લાખ રૂપિયાનો કાચ-સામાન હિન્દમાં બનતો હતો, જે વધીને ૧૯૩૧માં ૧ કરોડ ૪૦ લાખ અને આજે એ કરોડ રૂપિયાનો થઇ ગયો છે એમ ૧૫ વર્ષમાં ઉત્પાદન અઢી ગણી વધી છે.

એ જાણીને ધણીને આત્મવશી રાખી કે, હિન્દી કાચ-સામાનની નિકાસ પણ ઘણી છે. ૧૯૩૫-૩૬ માં એ નિકાસ રૂ. ૨૯,૬૦૦ની

હતી, જે વધીને ૧૯૩૬-૩૭માં રૂ. ૪૯,૦૦૦ની, ૧૯૩૭-૩૮ માં રૂ. ૧,૨૯,૫૯૦ ની અને ૧૯૩૮-૩૯માં રૂ. ૧,૧૬,૦૦૦ની થઇ હતી જેવા ૧૦ માસમાં એ નિકાસમા ૨૫ ટકાથી વધુ વધારો થયો છે.

## હિન્દમાં બટાટાની ગંભીર આયાત

૩૩ લાખ રૂપિયા પરદેશ જાય છે

હિન્દમાં યેનો બટાટાનો પાક, હિન્દની ખપતને પુરી પાડી સંકોત ન હોવાથી દર વર્ષે હિન્દ ૧૧૩ લાખ મથુ બટાટા-જે ૧ કીમત ૩૩ લાખ રૂપિયા થાય છે-પરદેશથી આયાત કરે છે

એટલે, આ આયાતનો મોટો ભાગ (૭૩ ટકા) બર્મા થી આવે છે, જ્યારે બીજો નંબરે ઇટાલી (ત્રણ પહેલા) અને ત્રીજો નંબરે રેનિયા આવે છે

હિન્દી બટાટાની નિકાસ પણ ઘણી છે આકાશમાં પરથી જણાય છે કે દર વર્ષે ૯૪ હજાર મથુ બટાટા (કીમત રૂ. ૨,૮૧,૦૦૦) હિન્દમાંથી સિયોન, બહરિન, ઇરાક અને મરુકત ખાતે જાય છે

હિન્દમાં બટાટાનો પાક વધારવાની કુશલતા દેખાતી છે

## એકાર જવાનોને એક તક

૨૫ થી ૩૦ વર્ષની ઉમરના અને મેટ્રીક (બીએ વર્ગ) થા તેરીજ બીજી તબક્કાથી વિપાકત ધરાવતા તનકુશલ હિન્દીઓને વાઇ સરોપ કમીશનર અધિકારી જેવાજ એદરાઓ પર લેવાની સરકારે યોજના કરી છે

આજીઆતમાં માસિક રૂ. ૭૫ પગર અને ખાત્ર રહેવા-કપડાની સગવડો મફત મળશે વધુ વિષયો હિન્દી સરકારના આર્થો લેડ ક્વાર્ટર્સ (નવી દિલ્હી) પાસે થી મળશે

# આને રખે વાંચતા \*

\* જે વાંચો તે એના લાભ ઉઠાવો

ખિરાંદરાને મિલેલેલ ! આજકાલ જ હિરતો મારફતે વેચાતી દવાઓ ઉપર પ્રખ્યાત મિલકુલ જોડેલો રહેલો નથી. એ એક સર્વની પેઠે પ્રકાશિત વાત છે. જતા જોડું ન માનતા, ખુદ એ પાચ આગળીએ સરખી જનારી નથી જે આપને એરી દવાઓની ઝડપત હોય, જતા જાહિરાતો મારફતે વેચાતી દવાઓ મંગાવતા કરતા હો તો, માત્ર એક વાર ખુદાનું નામ લઈને અમારે ત્યાંથી દવાઓ મંગાવો. ધન્યા અનંદ, ઇચ્છા પ્રમાણે અચુક લાભ થશે જે અમારી દવાઓ સતોષ અને ફાયદો પહોંચાડનારી સાબિત ન થાય તો દસ ડીપીઆના ડીનામ સાથે દવાઓની કીમત પાછી ફેરવીશું અમારી આ જાહિરાત ખુલી છે અને ખુદાને દાક્તિર જાણીને અને તેની આત ઉદાર સંપૂર્ણ જોડેલો મુશીને આપને ખાત્રી અપાવીએ છીએ કે, અમારી આ નીચેની જાહિરાતમા રાત્રિ બસનર પશુ અસંખ્ય નથી જે અને દગો કરીએ તો ખુદા અને તેના રસુમ (સન) થી દગો કરીએ અમને અમારી જાહિરાત ઉપર એટલો જોડેલો છે, જેટલો દિવસને દિવસ અને રાતને રાત કહેવા ઉપર જોડેલો અને ખાત્રી હોત છે અસનમા વાત એમ છે કે અમારી આ દવાઓ, બેદર કામપાળ દવાઓ છે એનો અનુભવ ખુદ કરવો જોઈએ અમારી આ દવાઓ બીજી ઇસ્તિદારી કે જાહિરાતોમા આવતી સાધારણ દવાઓ જેવી નથી, પરંતુ આપ સુધી આ દવાઓની ખબર પહોંચાડવાનું અમારી પાસે માત્ર એકજ સાધન આ જાહિરાત છે અને બીજું કોઈ પણ સાધન એવું નથી કે જે વડે આ દવાઓની અને આપને ખબર આપીએ એટલે, અને આપને ખાત્રી આપીએ છીએ કે આપ આ દવાઓને બીજી દવાઓની પેઠે ઇસ્તિદારી દવાઓ ન મળે અને ખુદા તથા તેના રસુમ પર જોડેલો મુશી વાપરો. ઇ-સા અલ્લહ સમુર્થ તદુરસ્તી આપેલ કરશે અને આપની શક્તિ દુર થઈ જશે અને આ દવાઓના વપરાશ પછી કોઈ પણ દવાઓની ઝડપત રહેશે નહિ.

સામન્ટીક ઓઠલા:- (રહસ્ય) આ સદીની અત્યવગી જરી અને અલુભાલી જોડેલો આ આશ્ચર્યજનક નેલની અસરકારક અસરથી લાભ ઉઠાવો ન પાન જામવા માં ઝુરેલ છે, કે ન તો કુશલ લપેલવાની અગત્ય, ન ફેલસા ઉઠવાની બીજી છે લગાડનાની સાથેજ નમોમા પવનમત થઈને બેથવન કરી દે છે અને સુષ રહેતી લાગણીઓમા એક મદા તુર્ફાન પવડા કરી દે છે માત્ર એકજ થીયોનો વપરાશ ચાહે ગમે તે કા-લે વામાપણ, પાનમાપણ, સુસ્વી કે ઇચ્છા ન થવાની જાત

પપલા ચમ ગઇ હોય તો તેને દુર કરી કુદન અને ગોતાદ સમ બનાવે છે ખાત્રીથી માી ૩ આ તેમની ઉત્તમ તેન આ જગતના પદ ઉપર કાચ નહિ મળે આના વપરાશ પડી નમે અને પદાઓમાં નરજીવન, ઘણી સખતાઈ અને ન સહન થનારી તેથી આવી ભય છે આ તેત બધી વતો માટે અમકારી છે દરેક વય ને દરેક મવસમમા વાપરી સકાય છે એ તમામ ખામીઓને દુર કરી નકામામા નકામા યજ ગએતાઓને મર્ડ લેસા જોય પુત્ર બનાવી દે છે કીમત માન બે રૂપિયા ( પોરટેજ જુદુ ) આના વપરાશ પડી દમેશના માટે પુરાતનને લગતી તમામ દાદિા દુર થઇ જાય છે નફન મિન જોખમકારક અને અચુક આનદ આનાર છે

હુલુમે મુશરત : ( ૨૪૨૨૬ ) આ ગોળીઓ બારે ટકાઉ છે ખાસ પ્રસંગે ઉપજતી લગ્નમળી બચાવી ને છે જદ્દી વિર્ષ રખવનની ફરીયાદ કરાવી થતી નથી કીમત આટલી એકના બે રૂપિયા, દર રો જલ્લે અજમાવેલી છે આ ગોળીઓ માત્ર વસ્તુઓથી પાક છે પોરટેજ મગાનનારના શિર છે એ દવાઓ સાથે મગાનનારને પોરટેજ માફ

હાફુમે જિરયાનો કહુતિનામ ( ૨૪૨૨૬ ) આ બાફુ અસર ધરાય નારી દીકડીઓ દરેક પ્રકારના પાતુઆન અને ગરબામા જતી પાતુના રોગને ખુનાના ફતવથી દુર કરે છે પેશાબથી પહેલા અથવા તે પડી આવતી સ્વન અને પાનગ પાતુને ધન મનાતા પુરજીવનને જાગરાન બનાવે છે શરીરમા તઝકી અને જગ પૂવના કરે છે ચહેરાને લાન યોગ બનાવે છે થેડાક વિસતવા વાગસથી શરંગ પર અસર કરી વિર્ધને ધન અને મઝબુત બનવે છે અત નહી ધન ધાતુ નવેસરથી પવના કરે છે આના વપરાશ પડી પાતુને સમતી તમામ દાદિા છુનનમર માટે દુર થઇ ભય છે દહારો બીમારો પર અજમાવેલી દવા છે ૮૦ દીન્ડીઓની શીશીના રૂ. ૨ ( પોરટેજ જુદુ ) આ દવા જવેરાનમા તેજસને લાયક છે દહારો નિરાશ થેનાઓને આશાવત બનતી દેતા એ આ દવાથી અના ચમતકાર છે દિન્ડી બહાર પછુ આ દવા મરે પ્રખવાતી પામી ચુકા છે પાતુઆનના જઝમુગથી નાશ કરવા માટે આ વતી બરાબરીમા આવે એવી દવા અદિર કરવાની દિન્ડીના દરેક વ્યાખ્યાનાને અમારી એનેન્ગ છે જેવુ મન ચહે તે અજમામશ કરી લે

**ઈન્ડો જર્મન કેમીકલ વર્ક્સ,**  
**લમિઅ મરિજદ પોસ્ટ એક્રીસની પાસે, દિલ્હી ૬**  
 (No concern with German)



## માર્ગ મ સર શાહ સૈયિદ સુલયમાન

જાનનાર — જાનનાર સુનારી સાહન.

જેઓ શાહ સૈયિદ સુલયમાનના ઇન્તિકાવને દેશની ફિરરવ કોર્ટના એક ચન્નિવાન અને ધીમાન જજની, અને ઘણું તો દેશના એક પ્રિદાન રિચારક અને આગેવાન ક્રમ-એનકની એક ગણી વિદ્યાપમા પડ્યા છે, તેઓ પોતાના વીર-સ્વીકારને ધણેજ ઓઝે દરજે પહોંચી સક્યા છે તેઓ તેને માટે બાકુમ નથી થતા, જે માટે આ મહાન ગવતમા તેમણે યત્ન લેધવું હતું અને જે મવન પ્રિય વાગતમા “મયવુલ આલિમ, મયવુલ આલિમ !” — અર્થાત “વિદ્યાનની મવત ઝીરલે વિધિની મવત !” — કહવાયું છે

મરણ પાછળના મોક અને રૂદનમા પણ સમજ-ફેર અને અજ્ઞાનતા હોય છે’ શાને માટે રડવાને બદલે તમે શાને માટે રડ્યા છાગી જાઓ છો ? કિર્તિ અને પ્રિતિ અને ખ્યાલિયા—નેની અનેકવિધ સિધાકતો અને પ્રવૃત્તિયોને પરિણામે—એ જ્યોતી સખી સ્વત સદાયલી હતી અને તેથી તેનું પરવોકમન દેશ આખામા દરકોઈને ગોકિત કરી ગયું. પણ એ રવશન જગમગાટમા ઝોછાજ તે કન્દીન દેખી સકયા, જે સૈયિદ સુલયમાનની તેજ-મુદીમા રવશનતરીન હતી નાનીની મહાનતામા, મહાનતર વિજાની શ્રમ ચર્ચ ગયો

ગુજરાતી વાચકોમા કમ-અમ-કમ “મુસ્લિમ-ગુજરાત”ની મિરાદરી શાહ સાહિબના અનેક વિજાની વરગથી અજાત નથી અનેક વાર તેને તેમના પગેગણાજ અને હુચ આકાશી ગણિતને સગા આધર્ષકારક સગેવળોને પાંચેય કરકવામા આગે છે, એટલે તેમની ખરી મોગવાદ, તે અન્યો

કરતા વધુ સારી રીતે અને વધુ આસાનીથી ચર્ચ સકે છે

સર સુલયમાન એકમા અનેક હતા અને અનેકના એક એકમા સર હતા જજ અને બેરિસ્ટર તરીકે અનેક ન્યાયશાસ્ત્રી અને કાનુનશાસ્ત્રી, સાહિત્યકાર અને શાષ્ટર તરીકે હુચ રસિકતાવાળા અને દામજ અવલોકન કાર, વિવેચક અને ટીકાકાર તરીકે ચકાર અને તીક્ષ્ણ નજરવાળા, વિજાની અને સશોધક તરીકે અમકારી અને ચકિત કરતા

અને હજોની એ “મુરકુન મઅલુન” (ખડુતરી બુધ્ધ)મા કયાય મેગ ન મળે—ભાગેજ મેગ મળી સકે—એવા તરો અને સત્વો મિશ્રિન ધયા હતા. તમે સાયન્ટિસ્ટ શાષ્ટર જોયો છે ? તમે ખગોળશાસ્ત્રી કાકાર જોયો છે ? તમે બેરિસ્ટર સાયન્ટિસ્ટ જોયો છે ? તમે ગણિતશાસ્ત્રી વેખક જોયો છે ? અરે ! તમે “નની રોશની-વાજો” અને ફિરગ-રંગોએ રંગાયેર અને ફિરંગી વિદ્યાઓથી સદાયયો પ્રિયમિતરોઝદાર અને પાખન નમામી નિદાખો છે ? શાહ સાહિબ એ જુધ હતા અને ખયા હતા. કેટકેટના વિગધી તત્વો અને શુણેવું સંગક અને વગી તેવ “હર ફન મરયા !” ટાપવું ! “આએ ખૂશ હમા દારન્દ, વ તનહા દારી !” ની જગ-નેજ અને સુગમા એકજ વાર દેખાતી રામગીવન

હમી વ્યવસાયો અને પ્રવૃત્તિયોને અગે તેઓ અનેકવિધ ન હોન અને કોઈ પણ એક હોત, તો ખરેખર નેમા જગત-મોખરેજ હોત. હા, એમ તો તેઓ ક્ષેત્ર ક્ષેત્ર મહાન

અને અત્યંત દુઃખ, અને અર્ધિ અતિશયોક્તિની  
પ્લીક વિના પ્રશંસા કરી તથા અંગ્રજિયો  
આપી સકાય છે — પશુ વિચાર તો કરે કે જે  
ફિરક જન્મ, મુનિનસિંગ એન્સપર, કેળવણી-  
કાર, એકઠી—પ્રમુખ, જાદિર કાપંકર, સમાજ  
સુધારકની વિજાની મિલનતો માન તેની પુર  
સનને સમયેજ—અને એ પુનસત એવી  
દાનતમા દરે કેટલી, તેવ કદી લો—થલી  
હોય, અને એટલામાજ તે આઠએક ન્યુટન  
અને આનર્ડ આન્સ્ટ્રોમ જેના પહેલવા-  
નોને પછાડી મારે, તેમની ગણતરીઓ ઉધી  
મારી કે, એકી સદીઓ જુની આવેખના  
અને બીજાનો જગન-માન શોધ બોગી  
પાડી કે તો કન્યા કયા તીકમી મથો હોત  
અને શુ ઘણ મથો તથા શુ શુ ન પાર પાડો  
સકયો હુત તે, અમર તે બીજા કયામા ન  
પરોવાવા વિના કાત સાપિટરજ રદયો  
હોત કે હા કમાન અ છે, કે સર સુવધા-

નમો કોષ્ટ એક હદી કોનનો એક કમાન,  
બીજા અનેક હદી કોનના કમાનોને બોગો  
પ્રગટ થતો હતો તેમણે સાવ-સમા જે કપું  
તે બીજા મપદાનોમા ન કરીનેજ કપું.  
બીજા મપદાનોમા તેઓ જે કરી સકયા, તે  
સાવ-સને બોટ હદીનેજ કરી સકયા

જુઓ જગમેટ લખના, તો અમીઃ  
અલી અરો મદમુદની પાદ તાલી મની  
બેરિટરી કરતા તો નોર્ડનનો નમુનો પેશ  
મથ જનો, શીવસુદ બનતા તો છાને કુર નો  
નકયો ખડો કરી દેના અને વિજાત-ગણિ  
તા તો તેઓ અર્ચાની અલ-બીરની દના  
એમા શક છેજ નહિ અવ-બીરનીએ  
બનામસ અને કરીવના જ્યોતિરાચીઓ  
મમદા હરની બોટના સમરો તથા ચદ અને  
ચર્ચ મદયો બી અમમચેલીઓ મણિતને  
આપારે કરી, તેમને દિગમ્બર કરી દીધા દના  
ત્યારે તેમણે નેને જાગર કદો દનો ન્યુટન

## તમારો ખોરાક હાજમ કરે

ખદહાજમી તમામ રોગોનું મુળ છે  
અને શાયદ મતલબ પહેલુ પગથીયું

હાજમ — આ એક અદભુત ભુકી છે, જે ભુખ લગાડે છે, ખોરાક  
પચાવે છે અને જઠરની તમામ ખરાબીઓને દુર કરે છે ખદહાજમી  
વાળુ પેટ કિચક કાઢવની ગટર જેવું છે આ ભુકી પેટને સાફ અને  
સ્વચ્છ બનાવે છે, જઠરના અને પેટના તમામ દર્દોને દુર કરે છે.  
અપચા અને આક્રાન્ત કાઢી મુકે છે જાધા પછી જોને ઉપયોગ કરવો,  
એ ગોયા તનદુષ્ટીનો પીચો ઉત્તરવના બનાવર છે આ ભુકી ખાધા  
પછી કમ્બિયાતની શિકાયત ક્યારેય પહુ રહેશે નહિ એની અસર  
જાહેર છે આજમાથી જુઓ. એક શીશીની કીમત બે રૂપીઆઃ છે  
અને એક શીશી ઘણા લાભા વખત સુધી ચાલે છે

મેનજર:—ઈન્ડો જરમન કેમિકલ વર્કસ (રજી.)

જામિજ મસ્જિદ પો. ઓ. પાલે, રૂઢિહી—૬

[ No connection with Germany ]

અને આમનસીનની દુન્યાના ગણિતકાગેએ માની લીધેનો ગણતરીઓ, સર સુનયમાને ખોળી પાડી આપી, કંઈક એવો ચમત્કાર કરી દેખાડ્યો હતો.

એવી ઉચ્ચ પદ્ધતિ છેતા, આપની સાદગી અજગ દત્તી દગ્ગેએ એમને મળી સકેનો પશુના રહમ-દિલ દના ખાનદાનના ગરીબ દકકદરે પાછા દવવત ખર્ચતા દતા મુસ્લિમ કેળવણી મેકારોને નરમરીએ લગાડવામા ખાસ દિવસથી લેતા દના ઉદ્ધે એકેડેમી (ઇનોદ્યાદ યુનિવર્સિટી) દ્વારા અને સર તેજમદાદર સામુ સાથે રહીને ઉદ્ધે જ્ઞાનની સંગીન મેસાઓ કરી મયા કે અલીગઢ યુનિવર્સિટીના સાઇસ એન્સલગ તરીકે ખૂબ પ્રિત દતા એ અગે અર્થીમદને તેમની ખોટ છુ. સાવશે રે એ નમાજના એવા સખન પાખન દતા કે દિર ગિસ્તાનમા પશુ એ ફોર્મે તેમણે નિયમિત ગળવી હતી

ઉસ્માન ઝનકના કસીદાઓનુ અને મીઝ કરિની મશનીઓનુ તેમણે વિદ્વાનાલારી પ્રસતા વનાઓ અને ગીતઓ સહિત સ ખાદન કયુ દણ અરમી લેખન-કલાના અગ્રદન ચાનજાન દના તેમના મિત્રઓ દિનના ખીજા અખર ગણિતશાસ્ત્રી—સર જિસાઉદ્દીન અહમદના કથન મુજબ તેમની કને સુન્દર દસ્ત-વિખિત કુર્આન-પ્રનોતો ઉગા સમદ છે

ડો. સુનયમાનના -યુનીવર્સિટીના પ્રમાણુ તથા આમનસીનની રેસિડિંગની ચિવરીને પડકારતા પશુ ના ગણિત કોળકો, વિતા ડી દુન્યામા રીકરાઇ ચૂકયા કે

સુરના યાકમાથી પૂરી ઉપર પહોચતા કિંગે મોખી જેવાગી કેર ઉપરથી આવે છે અને જે શાળા વચ્ચેથી આવે છે તેમની વચ્ચે રવરાનીમા લખાઇમા અને અદિ પહે અવાના સમયમા ધણોજ ફર્કે હોય છે, એ ડો. સુનયમાનનો દવવો દનો આમનસીને એ ફર્કે દિસાયમા લીધો ન દનો એ વળજતા

તેણે એ છુપ નરતગ રીકારી લીધી, એટલુંજ નદિ પશુ પોતાની તે આખી ચિવરી (રેસિડિંગ)ને ત્યાગી દીધી, જેણે તેને દુન્યાનો મહોગમા મહોદો ગણિત અને પ્રતિશાસ્ત્રી બનાવી દીધો હતો.

પશુ સપર્ણુ સુર્પ-મદલુનો નાદિર પ્રસગ હાય ધરાયા વિના એ સુલયમાની દવવો સાગિત કરી સકાય એવો ન હતો, જે માટે ભારે ખર્ચ અને તૈયારીઓ જોઈએ દિન્દી સરકારે એમા ચોડીક દિનચરથી લીધી પશુ રશિયન સરકારે એ માટે ખાસ વિદ્વાને અને નિષ્ણાતો અને ફોટોગ્રાફરો મોકલ્યા વાનજાને લીધે એક મદલુમા નિષ્ણતા મળી, મિદનત અને સમય અને ખર્ચ ફાકટ મયા, પેસેફિક મદાસાગરમા ખીજા મદલુ પ્રસગે સફળતા મળી ફોટાઓ, માપો, દિસાઓ અને અવનોડનોએ શાક સાદિયનો દવવો અક્ષરે અક્ષર ખરો સાગિત કર્યો રશિયન નિષ્ણાતોએ કણુલુ, કે તેમની મ પગ-ગણતરીને લગભગ દશામ ચિન્દ સુધી ખરી છે પશુ આજે દુખ એનું છે કે શાદ સુલયમાન પોતાનું એ કામ અધુરું ઊડીને દુન્યા ત્યાગી મયા છે

એવો અનાદનો લાલ એવો મર્દ મુસ વમાન એવો અજોડ રિક્તાન દિન્દે અને મુલિમ-દિ દે ખોઇ દીધો છે દુખ એનું છે કે એવી અસામાન્ય વાગિતઓ ન્યાયે ત્યારે જન્મતી નથી અને વધુ દુખ એનું છે, કે એવા આર્થ ઇન્સાને તી ગુલામ-રોગમા કદ પશુ થતી નથી ફેરિદ સુલયમાન વમલમ અણુરોવાયા, અણુગવાયા અને અણુ સખાસ દવવો મુકાયા છે. દિન્દે મલુ કરીને તેમને એટલા માટે નદિ સકાર્યા કે તેઓ દિ દુ ન દના જર્મની અમેરિકા, ઇંગ્લેન્ડ, રશિયા ત્યારે સભાગે કે નેપિદ સુલયમાનો ઇન્તિકાલ થઈ ગયો ત્યારે તેમની હરમી દુન્યા સુરર એક 'અદ' મારરી કે કદરલના મણા કામતી બેદોનો એ માતા ચિલાની પોતા ડી અમાનત પેતની માથે લઇને દુન્યા ત્યાગી ગયો. અવ દિરદમદ.

## સફેદ વાળનેા ઝગડોજ મટી ગયો

તદ્દન સફેદ, વાળને કાળા બન્નર જેવા કંગાર આ અદ્ભુત તેલ છે. દર ત્રણ દિવસે વાપરવાથી વાળ તદ્દન કાળા થઈ જાય છે. અમારે ત્યાંનું આ ઉત્તમ અને કામયાબ તેલ છે, જેના વખાણનારા હિંદમાં ખુબે ખુબે મળતુદ છે. પોલિસ અને લશ્કરના અફમરે આ તેલ બહુજ વાપરે છે

કી. ૨-૮-૦ (ટપાન ખર્ચ અવગ)

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ,

જામિઅ મન્જિદ પો. ઓ. પાસે દિલ્હી-૬.

[ No connection with Germany ]

લોહીની મફાર્ઝ માટે હુયરતઅગેઝ દવા

## લોહીની ખરાબીથી

પચા થતી બિમારીઓની મનાવણી સરતાજ દવા

ખાસા સુરાફરિએ ખુન — ખુનના કુમાદની બધી બિમારીઓની ઉત્ત મોત્તમ અને અનુભવમિધ અને ખુનની ખરાબીથી પચદા થતા દરેક રોગની અચુક અસરકારક અને મોએ સો ટકા કામયાબ હુયરતઅગેઝ દવા છે જેહદ લોહી સાફ કરનાર ચીઝ છે. પિત્ત અને બલગમના કારણે તથા ખુનના બગાડને કારણે પચદા થતી બધી બિમારીઓ, આતિશકનો રહયો સહયો બગાડ, રૂમેટિઝમ, સુકી કે બીની દરાજ બધાને માટે એ શુભકારક છે. ખુજલી, દાદર, દરાજ, ફેડા ફેન્ડીઓ, ઝાંઘ, વાનાં દર્દ, કોહ, સધીવા, ખીલ, તલ, ગરમીના દાણા, છીપ અને હદ થઈ કે પ્રમેહ અને આતિશકનો બાકી રહેવો એહરી બગાડ પાણુ આ દવાના ઉપયોગથી હંમેશ માટે દુર થઈ જાય છે. એ લોહીને સાફ કરી, મોના જેવુ બનાવી દે છે અમલી દવા અમારા કારખાના સિના બીજે કયામથી મળી સકતી નથી

કીમત :—૧૨ બોરાકની ૧ ગીલીના બાર આના

( નોંધ :—પુરેપુરા કચદા માટે ઓછામા ઓછી ૪ શીલીઓ વા ૧૨ી બોરો )

વાપરખાની રીત :—એક તોના. તાઝા દુધી લાયે.

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ, [૨૪૨૮૬]

જામિઅ મન્જિદ પો. ઓ. પાસે, દિલ્હી-૬

[ No connection with Germany ]

કુમરના વિધવાને સગતા, બધા વાચકોના સવાલોના જવાબો આ વિભાગમાં મુક્ત અપાય છે. હિન્દના વાચકોને એકી વેળા વધુમાં વધુ ગ્રન્થ-પરદેશના વાચકોને એકી વેળા વધુમાં વધુ પાત્ર-સવાલોના જવાબ મળી સકશે.

પોતાની પુછપરછોના જવાબ ખાનગી ટપાલ દ્વારા જોઈએ તો દરેક સવાલ દીઠ પાત્ર આના (બર્મા આદિ આના-પરદેશ ૮ રેતી) લેખે પૈના આગળથી મોકલવા. (વી પી નો ઓર્ડર સ્વીકારતા નથી.)

ટપાલ દ્વારા ખાનગી પ્રયોગો જોઈએ તો પ્રયોગ દીઠ રૂપિયા સવા ફી મોકલવી.

૨૬૫૩-ન નિ (૧) કર્નિચગી બનાવટનો રિપય એવો નો વિરામ છે કે, તે રિપો ટુકમા કંઈક કહેવું કેવળ અસંભવિત છે છતાં તો એજ છે કે, આપ એ કબાને લગતી મોપડીઓજ લુઓ (૨) મોગોડોન રેકોડોનો અનામ સુધાગાર દવાનો પ્રયોગ કમરના ૩૦મા અંકમાં છપાયો છે, તે જોશે.

૨૬૫૪-ચુ મો જ છગાધુના (આફ્રિકા) (૧) કસુ' નમકે તેપાર આવે છે (૨) મેગેસિયમ ફોસ્ફેટ (૩) મોડિયમ ફોસ્ફેટ તથા (૪) એરફોલ્ટ કમળા કેમ બનાવવા, તેની માદિતી દલે પછી. (૫) રસાયણિક ખાતરના-“કુમર” અંક ૧૧૬-જે પ્રયોગોમાં ગરમ પાણી નખ્ખુ છે, ત્યાં ગરમ પાણીજ વાપરવું સાચું છે.

૨૬૫૫-મૈ કા ઉ કુતિયાણા-(૧) સીયાની ટ્યુમો બંધ કરનાર યત્ર તથા (૨) તેપાર ટ્યુમો માટે એનિયન્ટલ મશિનરી સરનાઇ કમ્પની રિમિટેડ, સાલ નવાગ રોડ, કચકાને લખશે.

૨૬૫૬-ઈ ઇ દ ભોગીર-(૧) બીડી બનાવવાની પદ્ધતિ વિશે લુઓ “કુમર”નો અંક ૯૨મો (૨) તબાકુની રિવિધ બનાવટો માટે “કુમર”નો ૭૫મો અંક જોશે. (૩) સુરતના તંબાકુના વેપારી આ છે — તાંબીદાસ લીમચંદ તંબાકુડોના, હુરાનપુરી કામોગ, સુરત તથા ગોમ્ધનદાસ મેનાશાહ તાંબીદાસ, હુરાનપુરી લામગ, સુરત.

૨૬૫૭-કા કા દે કમકતા-સિગારેટ લાઇટરમાં વપરાતી પામરીની બનાવટ ચુપ હોઇ, બાજુમાં નથી.

૨૬૫૮-એમ એમ રા કાલમેષર-(૧) ફાજલાતિના ઉદ્દેશોને લગતું કાઇ યુજારતી પુરતક બાજુમાં નથી (૨) નારંગીનું તેલ બનાવવાની રીત આ અંકમાં અન્યત્ર છપાઇ છે (૩) નારંગીનું ચરખત બનાવવાની રીત કમરના ૯૨મા અંકમાં છે, તે જોશે.

૪૬ વર્ષની લુની અને જાણીતી

બાટલીની દુકાન



વખને દરેક જાતની બાટલીઓ, બુચ, કેમચુલ વગેરે સસ્તા ભાવે સપ્લાઈ કરશે.

બાવતાલ માટે આજેજ લખો.—  
ધી એલ ઇન્ડિયા બોટલ મપ્લાઈંગ કું.  
૧૫૩/૧૫ K, અમ્લા મીડ મુબમ્બ ૩

“ક્રમર”નો ૧૨૫મો અંક

(દેવતાક મુખ્ય ભેગો)

મધુરસ પ્રકાર પ્રકારના મધુરસોના પ્રયોગો.  
નવીન હિન્દી ઉદ્યોગો-આ અંકમાં  
અપાપલા માદિતીપુણ્ય સેખનો ખાતે દર્શનો  
સોડિયમ ફોસ્ફોર-ખનાવટ વિશે  
પતરાનાં રૂબાં-ખનાવટ અને ઉદ્યોગ  
રૂઠ-વાણેતર અને ખનાવટ વિશે.

દંતમજન-આગળ અપાપ ગયલા  
પ્રયોગો ઉપરાંતના નવા પ્રયોગો

ફાયર છિક-ખનાવટ વિશે

વનસ્પતિ આગ-અગત્યની નિગતો  
જિલેટીન કેપસુલ-ખનાવટ વિશે.

એટ્યુમિનિયમ પાવડર-કેમ અને કે  
વગવગ

## અને હવે પછી-

હવે પછી અપાપના આસ દુનર-નેખોની  
એક દુકાની વાની તો જુઓ

(૧) એક્યુચ્યુલેટર રેકોર્ડર : ખનાવટની  
વિગતો (૨) એસિટોન : ખનાવટ વિશે (૩)  
ઓકસી-એસિટલિન વેલ્ડીંગ : કામતી  
રેલુ-કળા. (૪) કાનસ : પોલાદની, કાનસો  
ખનાવટી (૫) કાર્બોઇન : ખનાવટ વિશે  
(૬) કેડમિયમનો દોળ : નાદિર દુનર (૭)  
અલ્યુર-ગોળ : અલ્યુર રસનો ગેળ ખના  
વવો (૮) છાપખાતુ : ધંધાની માદિતી  
(૯) જામ : થોડાક સરળ પ્રયોગો (૧૦)  
જિલેટીન : ખનાવટ (૧૧) ફક્તરી લાહીઓ :  
થોડાક પ્રયોગો (૧૨) દોરડાં : ખનાવટ અને  
ઉદ્યોગ (૧૩) નિકલનો દોળ : કામતી  
દુનરની માદિતી (૧૪) પાચક દવાઓ  
અનન્ય નુસ્ખાઓ (૧૫) પુકાં : ખનાવટ  
અને ઉદ્યોગ (૧૬) પુસ્તક બાંધણી :  
ઉગદા દુનર. (૧૭) ફર્ગ-કાપડ Floor  
Cloth ની ખનાવટ (૧૮) બેક્ટેરિયલ :  
આનુ લેખમાળાનો વધુ ભાગ (૧૯) બેક્ટે-

યમ સદ્દુકાલ : ખનાવટ વિશે. (૨૦)

મચ્છરખત્તી : થોડાક આસ પ્રયોગો (૨૧)

રબર-કાપડ : ખનાવટ વિશે. (૨૨)

રબર-ટયુબો : ખનાવટની પદ્ધતિ.

(૨૩) લાખ : ઉદ્યોગ વિશે (૨૪) લિનો-

લિયમ છાપકળા : છાપકળાનો એક નવો

પ્રકાર (૨૫) લેક્ટાઈન : ખનાવટની માદિતી

(૨૬) વાળ-શ્વેત : ખનાવટ વિશે (૨૭)

સીકર : કેમ અને કે (૨૮) સુરાખારનો

તેજાબ : ખનાવટ વિશે (૨૯) સોનાની

સાહી-ટાંક : ખનાવટ સંબંધી

## લશ્કરી સામાનના પ્રદર્શનો

દિવસા ખનતા લશ્કરી સામાનના બે  
પ્રદર્શનો દુકમાજ-નાગપુર અને મુઅમ્મા-  
બરાયા હતા નાગપુરના પ્રદર્શનને પરિણામે,  
૧૭ વસ્તુઓ માટે રૂ ૧૩,૦૦૦ના એકરે  
મજા હતા.

મુઅમ્મા પ્રદર્શનમાં ૧૦૦ કારખાનાઓએ  
બામ લીધે હનો અને ૨૦૦ રેન્ડરો માગ-  
વામાં આવ્યા હતા.

## ખાલસખા

[ખાળકોનુ માસિક]

તત્તો હિંમતલાલ ચુ. શાહ

ખાલસખા એકવી વાતો કે અપગોળા  
રજુ નથી કરતું, પણ ખાળકોને ઉપયોગી સર્વ  
નિયો શિલ્પચુની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

એનો દરેક અંક ખાલસાદિયના મિષ્ટદ્રવ્ય  
વેખકોના વેચાયા બરેયો હોય છે.

જુનથી ત્રીજી વર્ષ. આ વરસના માહકોને  
૨૨-૩ આસ અંકો અને બે પુસ્તકોના લાખ  
મળે

તાકીદે માહક થઇ જતો.

વાર્ષિક લવાક્રમ

દેશમાં રૂ ૩, પરદેશ રૂ ૪, (પિ ૧)

જાણે -ખાલસખા કાર્યાલય : અમદાવાદ.

પ્રમાણુભુત અને શાસ્ત્રીય

## “કમર”-પ્રકાશનો

વેચાણુ કળા

ક વા

સેલ્સમેનશિપ

[વેપાર સ્વચ્છતા સંદિત]

■ માય વેચનાની કળા-અર્થાત માદકોનું લક્ષ આકર્ષી, જિ માસા ઉચ્ચકરી, માન ખરીદનાની પ્રજા ઉત્પન્ન કરાવી અને એ ધરજાને અમનમા મુકા વળી, એ માટેની સમજાવન, વેપારી અને માદકની દૃષ્ટિએ માલગતી હુનના, સોદો કર પાતી કળા, વેપારીની માન સિક સકિતમો, વાધાઓના ન્યનદાર જરામો વેચાણુ વિભાગની રચના ન વ વિગ યોગુ સુદર પૃથકગણુ કરતી મુજનાતી લાપામા પહેલીજ પુગ્નિકા

■ વેપારીઓને નિત નિત ઉપ-યોગી એવા ૧૭ કીમતી વેપાર-સ્વચ્છતા પથ એમા છે

કીમત દશ આના

(૮ ખ સંદિત)

[નિદેશ એક સિદ્ધિગ]

કેશ શૃંગાર

‘કમર’ના આખો સદ

■ સાગ રંગના કિવા સફેદ  
યા ભુરા થઇ ગયના વાગને  
ફરી વાર અમલ રંગના-કાળા  
કે સુન્દરી-કરના માટેના  
ખિચાન યા કવચના નિદેલી,  
યુનાની અને આયુર્વેદિક પદ્ધ  
તિના તેન, પાણી યા ભુકીના  
રૂપના અને આતરિક ઉપાપના  
૭૭ પ્રમાણુભુત-અનેક અમકટ  
અને કીમતી પ્રયોગો સંદિત-  
નુગ્માઓનો અંગેડ સમદ  
તોવમાપની માદિતી, બાવટ,  
વેપાર અને ઉપોગની સ્વચ્છ-  
તાઓ સંદિત

■ મળ્યામા રહી સકે એવું  
નાનકડું કદ એન્ટિડ ડાયગ  
૪૮ પાના

કીમત ચાર આના

(૮ ખ સાથે પાચ આના)

નિદેશ ૭ પેની

■ જાવતા લગી પુગ્તોના  
એડર સાથેજ પૈસા મોડો  
મ ઓ, ટિકિટો યા પોસ્ટન  
એડર પથ ચાવગે

■ છુટ્ટ છુટ્ટ અંગેડ ખરીદ્યા  
કરતાં આખો સમજ ખરીદી  
લો કાગલુ કે તે એક સચિત  
“હુનગી એનસામકસોધિ  
ડીઆ”ની મરજ સારે છે

■ અક ૨, ૩, ૪, ૫, ૬,  
૭, ૮, ૯, ૨૪, ૨૯, ૩૦,  
૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪ અને  
૩૬ એમ પુસ્તક ૧, ૨ અને  
૩ ના કુલ સાંગ અક છુટ્ટ

■ પુસ્તક ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯ અને  
૧૦ની બાધેથી ૭ ફાઇનો અને

■ અક ૧૨૧ થી ૧૩૨ લગીનું  
બાર અકનુ-એટને ૧૯૪૧ના  
પૂરા વર્ષનું-દિનનુ લવાગમ  
મંગી

કીમત ૧૮-૮-૦

(૮ ખ યા રહેવે પુર જુદ)

પરદેશ ચારે-

કીમત રૂ. ૩૭-૬-૦

યા કી ક

ના સામ

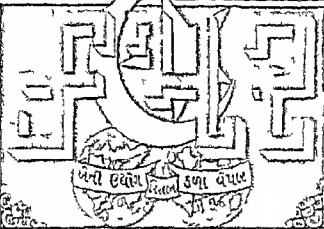
[૩૮ પાનાનું નંબ ૪૨ સુચિ / મજુક થઇ ગયો]

મજુ/વાર્ષિક લવાગમ

સિરનામુ કમર એફેસ, સોદાગર, પરદેશ રૂ ૪ (શિ ૧)

તસખા કાર્યાલય: અમદાવાદ

તાત્રી ને પ્રકાશક મુહમ્મદ હસમત, કમર એફેસ, રૂ  
અક અને અદલાવપ અબુલકાદિર દાદિજ મુની



## એન્ડુ કાર્નેગીની સફળતાના સિદ્ધાંતો

એન્ડુ કાર્નેગીને કોણ નથી જાણતું ? આડુ વાળવાના કામથી એન્ડુગીનો આગંબ કરનાર અને પાછળથી નવા બે અબજ પૌડ દવસત ધરાવનાર એન્ડુની સફળતાના નિધાનો આ હતા—

- ૧, પ્રભાવિકતા
- ૨, મિહનત
- ૩, સખાવત
- ૪, નદાથી પન્હેઝ
- ૫, બીજાઓ પાનેથી કામ લેવાની આવડત
- ૬, હડ નિશ્ચય
- ૭, એકાગ્રતા

મે ૧૯૪૧



# દિલરોઝ [૨૪૨૬૬]

ટ્રેડીમામ-Jalam Bros ટ્રેડીમામ-૬૨૬



આઝાદ  
હોઝિયરી

અંગ્રેજી મુદ્રી અને વ્યવ-  
સ્થાપી આવતી થી ગુજરાત હોઝિયરી  
મીલમાં બનેલ ગજરાત, મોળ, સ્વેટર,  
પ્રાટ, પુલ જોવર, મફલર, બચ્ચાની બ્લર્સી  
વિગેરે વાપરેા મુતર તથા હિનનો માવ,  
એક ત્યા સારી કીઝાઈનમા બને છે, અને  
પગ્ગેની માવની હરિશર્ષ કરી મકે છે  
ભાવ ઘણાજ કીઝાયત માવ ખરીતી  
વખને આઝાદ હોઝિયરી નામ બેગો  
અમારા કારખાનામા છબીઓ પલુ બને છે  
જાગ્યામાના ઓડીસા પર પૂગતું પ્યાન  
આપી રસીદ બેન્ક મારફતે કે પી પી થી  
સ્વાના કરવામા આવે છે  
સોલ એજન્ટ-કરેનામ બ્રધર્સ  
હેઁ ઓશીમ-૨, કાનુપુર, બમહાવાન  
બાથ-૨ લુન્મા મરિન્ટ સામે અમદાવાદ

ફરેક પ્રકારના અને ફરેક પ્રદેશમાં થના  
યુમરાઓ, નાના મોટા જખમો, ખરજતું,  
દરાગ, મંજીપાવું, નાનુર, બર્મંદર, કંઈમાથ,  
રમેલી, દરમ, મમા, પિંગ વગેરે પર એક  
અકસીરતું કામ આવે છે, બ્લાડકાપ વિના  
રોગોને મટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ મુઠાં  
રહેવા દેતી નથી ફરેક ધરમા એક બાટલી  
કુરર રાખીજ નેહએ, વામાથી નીકળતું  
સાડી તરફ બધે કરવામાં અનેક છે  
કીમત: નાની બાટલીનો એક રૂપિયો  
મોટી બાટલીના બે રૂપિયા  
( પેશીંગ પોસ્ટેજ લુકુ )

મુંબઈ ઇનાકાના મોલ એજન્ટ-  
કાગદી અખદુલકુદુસ અખદુલરહેમાન  
૧, કાનુપુર ટાવર પામે-અહમદાવાદ  
[ મુબમમા મરિન્ટ બંદર રોડ, ઇન્ડી  
રીમ્સ બેન્કની પામે કાગદી રકીબર્થ  
રહેમાનબાઈની દુકાને મળતો ]

“મુનાદી”નું બોલતું અકવાલિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખખાર

## “મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ વ્યમને  
ખરી રીતે દારે છે;  
એ કાઈથી  
ખોટી રીતે દોનાઈ નથી.

એ આપને—  
બનાવોથી ખાખખર કરે છે;  
અને આગેનાત  
બનાવગીરોથી ખખરદાર બનાવે છે.

એની અનેક કવમી લડતો પશ્ચિમકારક નીવડી છે,  
સાત વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક મુખાલિફ હુથ્યાર હેકા પાડ્યા છે.

એના મનદર તઅલીમી ફોટા, ગ્લેનો મારે એનો મ-મથુ સફો, બાળકો મોટે એનુ ખાસ  
પાતુ દીની તઅલીમ મારે એનો ફવાવા ખેજ, એની તમીઆઝાટક નિયમગ્ય દીમગ્યો,  
એના નિડ-દેન અમનેમો એ, એની કેટલીક ખુસમીયનો છે

|                               |                                                              |                                    |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| નમુનો મફત મંગાવો.<br>આલોક બનો | લવાઝમ<br>સરેશ-ચારે રૂપીઆ<br>બર્મા-પાચ રૂપીઆ<br>પરદેશ-છ રૂપીઆ | ફોકાલુ<br>ભાગા તાલામ રોડ,<br>સુરત. |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------|------------------------------------|

વર્ષ અગિયારમું

માસ પાંચમો

અંક ૧૨૫ મો

ક મ ર

મે ૧૯૪૧

—: સવાર:—

દિન: રવિવા નવ

ભાગ: રવિવા સવા નવ

વિશેષ: ચિત્રિંગ ૭

|                       |                     |     |                       |     |
|-----------------------|---------------------|-----|-----------------------|-----|
| ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ | ખેડાન ખાનડર         | ૧૭૨ | ટ્રેડિંગ ચેમ્બર       | ૧૬૮ |
| નિલેરીની કપુર         | પેરિશ ઓન            | ૧૭૨ | કુ ખતા દાવનો કપાય     | ૧૬૮ |
| નકલી મીનુ             | ખરડ-ચેલીનો          | ૧૭૨ | નકલી મિનુનો રસ        | ૧૬૫ |
| નવિન દિન્દી ઉદ્યોગ    | બોલિક એસિડ          | ૧૭૨ | નિકલની વસ્તુઓ સાફ     |     |
| અવરખ                  | મેનેસિયમ સલ્ફેટ     | ૧૭૨ | કરવી                  | ૧૬૫ |
| આમ દોલવનાર સાધનો      | મેનેનિય             | ૧૭૨ | મનુષ્યની              | ૧૬૫ |
| આસેનિક ટ્રિસોલિથમ     | રબર ચેલીનો          | ૧૭૩ | માડમ વોગ પાવડર        | ૧૬૫ |
| ઇથિલ ક્લોરાઇડ         | ટેક્ટિલોઇડ          | ૧૭૩ | લાલ ગાદીની કાપી       | ૧૬૫ |
| હિટાઇમ હાયડ્રોક્સી-   | લાખ-વસ્તુઓ વિવા     |     | બીડીના કપની દવા       | ૧૬૫ |
| સાઇટ                  | નકલી એલ્યુમિન       | ૧૭૩ | ચિત્રાના આર્ટ કુટ ૧૨૫ | ૧૬૫ |
| એથેમોરફાઇન હાયડ્રો    | પનરખતિની સાચવણી     | ૧૭૩ | સફેદ રંગ              | ૧૬૫ |
| ક્લોરાઇડ              | વિજળીક તારો         | ૧૭૪ | સેન્ટ પાવડર           | ૧૬૫ |
| એથેનાઇડ               | — બદલ               | ૧૭૪ | મધુ-મ                 |     |
| એથેનાઇડ               | રેટાઇડ રીપ્રોબો     | ૧૭૪ | અનનસ                  | ૧૬૫ |
| એથેમોરફાઇન-સિમિન      | કિટ્ટનાઇન           | ૧૭૪ | અનીસુ                 | ૧૬૫ |
| સાઇટ અને રેટાઇડ       | સીસાની નળીઓ         | ૧૭૪ | અગ્રુર                | ૧૬૫ |
| સાઇટ એનિન             | — રેટાઇડ            | ૧૭૪ | કમળ                   | ૧૬૫ |
| સાઇટીનન ચરો           | સીમોગિઓ             | ૧૭૪ | કાળ દોડા              | ૧૬૫ |
| કલ્કરી સામાન          | સુરના માવ           | ૧૭૪ | કેવળી                 | ૧૬૫ |
| મથ-રુપો               | સેફ્ટી પીન          | ૧૭૪ | કેરી                  | ૧૬૫ |
| મથની રીપ્રોબો         | દારૂચરો સામાન       | ૧૭૪ | કેળા                  | ૧૬૫ |
| માર્બન રેટાઇડ         | પ્રયોગો             |     | ખરડા                  | ૧૬૫ |
| કિનોલ (સેપેનિક્સ)     | આધારીગીના દવા       | ૧૬૩ | કુલાલ                 | ૧૬૫ |
| કેસિલિક               | એકાનર્યા તાવનો કપાય | ૧૬૩ | જમરખ                  | ૧૬૫ |
| કાંડ વિષર એલ્ડિસ મોન  | કાચ સાફ કરવા        | ૧૬૩ | જરાદા                 | ૧૬૫ |
| અકસ્ટ્રોઇડ            | કાર્બોસિક દવાખાન    | ૧૬૩ | ખારની                 | ૧૬૫ |
| કોપરની કાનથીના બદલ    | ખાકોની મોન્ટો       | ૧૬૩ | ખાતખાન                | ૧૬૫ |
| મરનાના કાચ            | ખાકોનો વિના         | ૧૬૪ | ખાખ                   | ૧૬૫ |
| ચાપાતા રંગો           | ખર્બન મિલ્કર માવ    | ૧૬૪ | ખેલ                   | ૧૬૫ |
| અખમ-પગી               | બદ્દાઇ દડ           | ૧૬૪ | ખાખલ                  | ૧૬૫ |
| ટેનાઇસ                | છાજ પાવડર           | ૧૬૪ | લવિન                  | ૧૬૫ |
| નકલી અખડ              | માડા તળા કલ્કીનો    | ૧૬૪ | શુદ્ધિજન              | ૧૬૫ |
|                       | લાજ                 | ૧૬૪ | સુખ                   | ૧૬૫ |
|                       | ચીકર પાવડર          | ૧૬૪ |                       |     |

|                     |     |                 |     |                        |     |
|---------------------|-----|-----------------|-----|------------------------|-----|
| સાકર                | ૧૬૧ | સદલી            | ૧૮૭ | ૨૧૪                    | ૧૭૬ |
| મેન્ટ               |     | હમુ-ને-દાના     | ૧૮૩ | લીલી                   | ૧૭૬ |
| ખાં એમેન્ગો (મેન્ટ) |     | હિના            | ૧૮૧ | લીલી ખોસમ              | ૧૭૮ |
| અખર                 | ૧૮૩ | મિથ્ર મેન્ટ     |     | લવેનીયા                | ૧૭૭ |
| કાલી ચા             | ૧૮૩ | અમેરીન બુધી     | ૧૭૭ | વાઈસરોય પમેના          | ૧૭૮ |
| કાસિઆ               | ૧૮૩ | એમપર            | ૧૭૮ | વિક્ટોરિયા             | ૧૭૭ |
| કેમળી               | ૧૮૧ | એમપ્રેસ         | ૧૭૮ | સર વોર્ગ રોકેટ         | ૧૭૬ |
| ખર                  | ૧૮૩ | કાનાના કુમુ     | ૧૭  | સુલતાના                | ૧૭૭ |
| ગયરાજ               | ૧૮૧ | કામીર બુધ       | ૧૭  | સાદા મેન્ટ             |     |
| મુજબી               | ૧૮૩ | કિસ મી કવિક     | ૧૭૭ | એન્ડિમન                | ૧૭૬ |
| મુવાળ               | ૧૮૧ | કોરમેશન         | ૧૭૮ | માવતી                  | ૧૭૬ |
| ચમેલી               | ૧૮૧ | કોરી            | ૧૭૭ | લવેન્ડર                | ૧૭૬ |
| નખા                 | ૧૮૧ | ચદ મવિકા        | ૧૭  | સિસા                   | ૧૭૬ |
| નખિ                 | ૧૮૧ | ચેરી લોરલ       | ૧૭૮ | લીલી                   | ૧૭૬ |
| નુઈ                 | ૧૮૩ | ચેરી લેનીના     | ૧૭  |                        |     |
| કુકુરી ચા           | ૧૮૩ | જમ બદાકુર       | ૧૭૭ | વેપારી કુળા            |     |
| નારમી (૨)           | ૧૮૩ | લુમીલી રજનિયા   | ૧૭૭ |                        |     |
| પપનસ                | ૧૮૧ | એન્ડિમન         | ૧૭૬ | એન્ટ કાર્નેગીની સફળ    |     |
| પોસિ                | ૧૮૩ | લેડી કાજ        | ૧૭૭ | તાના સિદ્ધાનો મુખપૂર્ણ |     |
| બકુલ                | ૧૮૩ | ટૂથરોજ          | ૧૭૬ | માલકોનો કમ્પા          | ૨૦૫ |
| બમેન્ગો             | ૧૮૩ | પૂનરોજ લીલી     | ૧૭૬ | હિન્દી આનકવેરો         | ૧૮૭ |
| મેયા                | ૧૮૧ | દરબાર           | ૧૭  |                        |     |
| મહિકા               | ૧૮૦ | નિજાન મેન્ટરોટો | ૧૭૭ |                        |     |
| મરક                 | ૧૮૧ | નેપોલિયન લીલી   | ૧૭૬ | પરચુરલુ                |     |
| મરક દિના            | ૧૮૧ | પ્રિન્સ રોજ     | ૧૭૬ |                        |     |
| રોમ કિરેનિયમ        | ૧૮૧ | ફરેટ મી નોટા    | ૧૭૬ | પૂઠારો                 | ૨૦૫ |
| લવિગી               | ૧૮૩ | મલુમાવતી        | ૧૭  | સાથુનો દિ દી હથોળ      | ૨૦૫ |
| લવેન્ડર             | ૧૮૩ | મરક રોજ         | ૧૭૬ | ક સારાજ વાયરેસની       |     |
| સિધુ                | ૧૮૩ | મહિનિય          | ૧૭  | નવિન અદ્ભુત ગોધો       | ૧૮૬ |
| બાઈટ રોજ            | ૧૮૦ | રિમેગર મી       | ૧૭૬ |                        |     |
| બાઈટ                | ૧૮૩ |                 |     |                        |     |

[ ૧૪૧મા પ્રગટ થતી દરેક સાહિત્ય સંમિતિના (સિવાય કે તે સમગ્રી, જે સેખાના નામ સહિત પ્રગટ થઈ હોય) કોપીરાઈટ હોવા તરીકે સ્થાપિત છે ]

લડાઈએ આપેલી તકને કારણે  
હિન્દમાં શરૂ થઈ ચુકેલા આ  
શરૂ કરી સકાય એવા થોડાક

# નવિન હિન્દી ઉદ્યોગો

(ગયા અઠવાળી આગળ)

## અમરખ

અમરખ હિન્દમાં સારા બધામાં મળી  
આવે છે. એનો ઉદ્યોગ પણ ક્યારનોય ન્તરી  
હે, પણ ખીજા પરદેશોમાં વધુ સારી અમરખ  
મળતી હોવાથી તથા તેમની હરિદ્વાસ કાતિલ  
હોવાથી ને જોઈએ તેટલો વિદ્યેય ન હતો

હવે તક હાથ લાગી છે હિન્દી અમરખ બી  
માગ અમેરિકામાં થવા લાગી છે અને એમ  
એક ઉદ્યોગનો વિકાસ થવાના સંભવો ઉભા  
થવા છે

## આગ હોલિવુડનાર સાધનો

સામાન્ય સંસ્થાઓ, બેંકો વ મા આગ  
હોલિવુડનાર ન્દાના પ્રકારના સાધનો વપરાય  
છે, એ જાણીતું છે લડાઈ દરમિયાન એની  
ખપત ખૂબ વધુ હોય છે અને તેથી ખનાવટની  
અમત્યતા ઉભી થઈ છે

હવે હિન્દમાં એના અમુક પ્રકારના આગ  
હોલિવુડનાર સાધનો અને દવાઓ ખનાવ  
લાગી છે

## આર્થેનિક ડિસોડિયમ

હિન્દમાં એની ખનાવટ પહેલી વાર શરૂ  
થઈ છે

## કૃત્રિમ કૃતોરાઈ

એક બંગાળી પેદીએ એ માવ ખનાવવાની  
ગત્યાત કરી છે કૃત્રિયન ટેલ્ફોન ડિપાર્ટમેન્ટ  
એ માવને ઉગ્દા કાદિન કરી, પોતાના ખાતા  
માટે ૩૦૦૦ ટક્રોનેનો ઓર્ડર પણ આપ્યો છે  
કૃત્રિમ કૃતોરાઈ

કૃત્રિયન મુગમાથી ખનાવવાની પહેલ  
થઈ છે સાદસ ખેડનાર પેદી મુગધની છે  
એપોમોરફાઈન કૃતોરાઈ

આની ટકડીઓ ખનાવવાની પહેલ થઈ

છે આ પહેલો મરકો છે, કે આ મીઝ  
હિન્દમાં ખનાવાય છે.

## એવોનાઇટ

એવોનિયના આ પ્રકારની ખનાવટ હવે  
હિન્દમાં થવા લાગી છે, એ જાણીતું છે  
આર્નલ ન થાન ૪ ઉદ્યોગ એટલે ઉગ્દા છે  
કે, વ્યવહાર રૂપે તે ઔદ્યોગિક કૃત્રિય  
બગાડે, એવી આશા રાખવી અતિશયોક્તિ  
નહિં મણાય.

## એરબેરેટોસ-સિમિન્ટ ટાઇલ અને પ્લેટો

આગથી જાણે નહિં એની આ બેક ખના-  
વટની ખપતને લક્ષમાં લેતા, તેની ખનાવટની  
મહત્વતા સારી પેઠે સમજી સકાય એમ છે.

હિન્દમાં હાલ આ માટેના ત્રણ કારખાના  
જાગી છે, પણ ખૂબરતને નજર સમિય રાખતાં,  
હજી એક બે વધુ કારખાના માટે સાઈટ જોઈ  
જાય છે.

## ઓર્ગન એનિજન

હવેના થોડાક વર્ષો થયા હિન્દમાં કેટલાક  
પ્રકારના ન્દાના ઓર્ગન એનિજનો ખનાવાય  
છે, પણ હજી એ વંચેતો મ્હોટો ભાગ પર-  
દેશથી મંગાવાય છે

આગવે જ્યાં એ વિશામાં હિન્દે નવું  
પ્રકરણ શરૂ કર્યું છે અહિં એક પેદી  
ધાસનેવથી ચવાવી સકાય એવા ન્દાના પ્રકાર-  
ના તથા ખીજા એક પેદી મ્હોટા પ્રકારના  
ઓર્ગન એનિજનો ખનાવવા માટે સ્થપાઈ છે  
અને કારખાનાનો પાપો નખાઈ ગયો છે

(૧) એરબેરેટોસ-સિમિન્ટ પ્લેટોની ખના-  
વાની પુરી માલિની "કમર" ના ૧૧૭ મા  
અડમાં છે (જી ૪ આના)

## ઓકસીજન-યંત્રો

સકાયક અને ખીન વિવિધ ઉપયોગો ધરાવતા ઓકસીજન-યંત્રો આ પહેલા દિનમાં બનતા ન હતા કલકત્તાની એક પેટીએ હવે તે બનાવવાનો આરંભ કર્યો છે તેવાર મથલા નમુના સરકારી કસોગીએ પુરા ઉત્પાદિ છે અને સરકારે એક ઓર્ડર પણ આપ્યો છે

## કટલરી સામાન

સરકારી ગુરૂતો માટેના કટલરી સામાન જેમકે કાટા, ચમચા કાતર ચમ્પુ વ આ પહેલા ચૂરપથી આયાત કરવામાં આવતા હતા, પણ હવે તે દિનમાં બનાવવાની એક વજો કરવામાં આવી છે

## કાચ-ટયુઓ

દાની દિકડીઓ ભરવા માટેની કાચની ટયુઓ બનાવવાનું કામ કલકત્તાની પેટીએ શરૂ કર્યું છે દિ હી સરકારે એમાંની ૨૭૦૦૦ ટયુઓ ખરીદી છે

## કાચની શીશીઓ

અમ તો કાચ અને કાચની શીશીઓ દિ હમાં ક્યારથીય બને છે, પણ હોમિયોપેથિક દવાઓ ભરવા માટે કાચની શીશીઓ સડામ પેટા દિ હમાં બનતી ન હતી તેથી તે બનાવવાની અનિવાર્ય ગુરૂત છે

પણ કરીને એની બનાવટ દિનમાં હવે શરૂ થઈ પણ ગઈ છે

## કાચની ટેટાકલોરાઇડ

એની બનાવટ પણ હજી હમણાજ દિનમાં શરૂ થઈ છે

## ક્રિસોલ [ સેપોનિફાઇડ ]

સેપોનિફાઇડ ક્રિસોલ પહેલા દુનાડયી અદિ આયાત થતુ હતુ હવે તે દિનમાં બનાવવામાં શરૂ થઈ નમુનાઓની કસોગી થઈ ગઈ છે અને ખુદ સરકારી ખાતાએ ૧૨૦૦૦ રતન માલનો ઓર્ડર પણ આપ્યો છે

## કેમિલિક

આ દવા પણ પહેલા દુનાડયીમાં આનતી હતી હવે તે અદિ બને છે

સરકારી ખાતાએ અદિ ના માલને ૫૫ ફગી આપી, ૧૦૦૦૦ રતનનો ઓર્ડર આપ્યો છે

## દિનની ઔદ્યોગિક પ્રગતિ

સરકારી સરખમમાં કુલ ૪૦,૦૦૦ રતન ઓળી ગર પડે છે એમાંથી અર્ધ અર્ધ એટલે કે, ૨૦૦૦૦ મીત્રો તો પહેલાથી દિ હમાં બને છે, બકીની ૨૦૦૦૦ મીત્રોમાંથી બની સકે તેટલી બીજી પણ અદિ બની વવાની કોશિશો થઈ રહી છે

એ ૪૦૦૦૦ મીત્રોનું પુર વિરત સરકારી ખાતા કનેથી મળી સકે છે

## કોલ મિનર ઓઈલ મોલ ઓક્સફોર્ડ

દિનની સરકારના મેડીકલ સ્ટોર્સ કિય દિ હમાં કોલ મિનર ઓઈલ મોલ ઓક્સફોર્ડ બનાવવાની શરૂઆત કરવામાં આવી છે

## કોપરાની કાચલીના બગન

ખીન પ્રકારના બટનોની મોખસારી બગો અછતને લઈને કોપરાની કાચલીના બટન બનાવવાનો ઉદ્યોગ શરૂ કરવામાં આપ્યો છે એ કિશામ ગ્રેસર સરકારે દીક દીક દિલ ચરણી લીધી છે આ કોપરાની કાચલીના બટનોનો ઉદ્યોગ વડું ચિકેસે એવા સનેમો ઉપન થઈ ગયા છે

## ચરમાના કાચ

પરદેશીની રેપેશિય સિગી લેખાતા ચરમાના પ્રકર પ્રકારના કાચ બનાવવાનું બીકુ શરૂ રની એક પેટીએ ગરુ છે કીરખાનુ શરૂ થઈ રહ્યું છે અને કુર્માન માલ બનારમાં મુકાવા પી આશા છે

## ચળકતા રંગો

વિમાની ભોગ્યમારાથી રક્ષિત રહેવા માટે અનિવાર્ય થઈ પડેલા 'બ્લેક આઉટ' કિંબા દીવાજાથી દરમિયાન અધારામાં થતા અકસ્માનો અને ખીજા પ્રશ્નોના નિકાલ માટે ચળકતા રંગોનો ઉપયોગ એક દહ લગી અસરકર્તા થાય છે કારણ કે, એ રંગો અધારામાં ખૂબ ચળકાટ આપતા હોઈ, તેથી આવતી મોટર યા ગાડી કે ખીજા વાહનો વ. જોઈ, અકસ્માતથી બચી સકાય છે, એટલું જ નહિં બલકે જે જે ધમારનો યા માર્ગ-પાટિયા વ પર એ રંગોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય, તેના નામ વ. પણ સ્પષ્ટ રીતે વાચી સકાય છે.

આ ચળકતા રંગો હિન્દમાં ઘણા ઓછા બને છે લગાઈ પહેવાં તો તે મોટે ભાગે પરદેશથીજ આયાત થતા હતા. પણ હવે એ આયાત બંધ થતાં અહિં જનાવવા માટેના અખતરા શરૂ કરવામાં આવ્યા છે અને, અહીં-પુર (કલકત્તા)ના મર્ચન્ટેટ ટ્રેડ હાઉસમાં તપાસેલા નમૂનાઓના પરિણામ પ્રકારે જાણાય છે કે અહિં પણ સારા ચળકતા રંગો જનાવી સકાય છે.

હજીકતમાં, કમકતા ખાને હવે એવી જનાવટ શુરૂ પણ મધ્ય મધ્ય છે.

## ઝખમ-પટ્ટી (Dressings)

ઝખમ-પટ્ટીની ઉપયોગતા-ખાસ કરીને લગાઈમા-ક્યા અજાણી છે? હમણાજ કલકત્તાની એપેલીએ પ્રકાર પ્રકારની ઝખમ-પટ્ટીઓ જનાવવાનો ઉદ્યોગ શરૂ કર્યો છે.

## ટેન્નાફેક્સ (Tannafax)

મૂળ વસ્તુ તો સિટ્રિક છે, પણ હવે જ માળાની એક પેટીએ એવીજ ખીજા ચીજ તૈયાર કરી છે, જે સતોપકારક જાણી છે.

(૨) ચળકતા રંગોની જનાવટ સજાથી એક લેખ 'કમર' ન ૭૩ મા અંકમાં છપાઈ ચુક્યો છે (કી. ૪ આના)

## ૩૫૦ કીમતી હુનર, ઉદ્યોગો

કોણ નથી જાણતું કે ખીજાની નવ-કરી કરતાં પોતાનો સ્વતંત્ર વેપાર ખૂબજ વધુ નફાવંત હોય છે? અને આજે તો, બપોરે દુપાની પરિસ્થિતિ સાવજ બદલાઈ ગઈ છે, ત્યારે એવા હુનરના નફાવંત પથાણું પુછતું જુ ?

સેવાલ, એ હુનરોની શુભ માહિતીનો છે, જે આજ લગી કોઈ પણ કીમતે મળી સકતી ન હતી. પણ કુમરના સાહસે જેય સમય જનાવ્યું છે-એટલે કે, સેંકડો રૂપિયા ખર્ચતાપ ન મળી સકે એવા કીમતી હુનરોની સંપૂર્ણ માહિતી હવે તમને થોડાક આનાજ ખર્ચે લગભગ મુક્ત મળી સકે છે. આ રહી થોડાક હુનરોની યાદી [પુરી યાદી માટે ૩૮ પાનાનું સુચિપત્ર મફત મંગાવો] મરઘાં ઉછેર-જાણો છો, 'મરઘી સોનાના ઈંડા આપે છે' એ કહેવત ટુંકું પુછીમાં ગામ પા શહેરમાં થઈ સકે એવા આ સાદા છતાં ખરેખર ખૂબજ નફાવંત ઉછેર-ઉદ્યોગની પુરી વિગતો 'કુમર' ના અંક ૪, ૫૧ અને ૧૦૧ ગો

કી. ૧૦ આના મરઘાં-શેપણી અને ખાતરની વિગતો. અંક ૪૬ અને ૮૬ ગો. કી. ૭ આના માઉથ વોશ-ગોદું ધોવાના દવાઈ મિશ્રણોની જનાવટ અંક ૧૧૬ ગો. કી. ૪ આના મરખણ અને પનીર-જનાવવા અને વેચવા વિષે (૧ શેરમાથી ૨ શેર માખણ જનાવવાના તથા નક્કી માખણના કીમતી બેદ સહિત). અંક ૪૮, ૮૫, ૧૦૩ અને ૧૨૩ ગો. કી. ૧૫ આના માખી-કાચળ-માખીઓ દર કરવા માટેના Fly Papersની જનાવટ વિષે અંક ૧૦૩ ગો. કી. ૪ આના (જુઓ પાનું ૧૭૨ ૫૨)

## નક્કી આમક

નારિયેલી પરી પડતા કાચા નારિયેલને આજ સગી નકામા મળ્યામા આવતા હતા, પણ હવે એક સિનેલી શોધકે એમાથી નકવી આમક બનાવવાની શોધ કરી છે

સિનેલી કોકોનટ રિસર્ચ સપ્લામની લેબોરેટરીમા એ શોધ થઇ છે અને હિન્દ-માય નારિયેલીની સખ્યા ઘટી છે એ જોતા એ શોધ પ્રમાણે અદ્વિય નકવી આમક બનાવવા તો અક નવા ઉદ્યાગની સ્થાપના થઇ સકે છે

## પેટ્રોન પાનડુ

હિન્દમા બનાવનાર શરૂ થઇ છે અને મળ સાથે બી છે. હવે હિન્દને એ માટે રહેલ પર આધાર રાખવે નહિ પડે

## થેન્સ બીન

બાળાનુ એક ઝોડું કારખાનુ ગેરિસ બીન બનાવવામા ખાસ નામના રામે છે

## બન્ડ-થેલીઓ (Le Bag)

માદાઓ માવજત મટે ૧૫૨ની બરફ-થેલીઆ પણ રજાર-થેલીઆ પડે હમણાજ અદિ બનના લાગી છે

## બોરીક એસિડ

સડાઇ પહના પરચથી મગારામા આવતુ હવે પણ હવે તે હિન્દમા બનવા પાની ગોડાણો થઇ ગઇ છે દિનેમાથી આવતા કાચા ટકાવવામાથી આ બનાવશે

## મેન્સિયમ મલ્ટે

મગીસિયમ સલ્ફેટ ની ૪૦ મેની િક ડીઓ માટે આજ સગી હિન્દમા પડેલાનુ મુદતગજ હતુ પણ હવે ને નીક હિન્દમા બનવી શરૂ થઇ ગઇ છે

## મેન્ગેનિઝ

કાચા મેન્ગેનિઝો ઉદ્યોગ હવે વિકસના

## ( ૧૭૧ થી આગળ )

માર્ગેરિન કિવા નક્કી માખણ-ખાવવાનુ ચુપ્ત માદિની અંક ૧૨૩મે કી ૪ આના મિલકતો-પ્રકાર પ્રકાર ની રજતખધ મિલકતો બનાવવી અંક ૭૦ અને ૭૧ મે

કી ૮ આના

મીઠાનો તેજામ-ચુરિએટિ એસિડ બનવાની વિગતો અંક ૮૮ મે કી ૪ આના મીઠુઅત્તીઓ-બનાવવી સપ્તર્થ માદિની અંક ૭૭ અને ૫૮ મે કી ૭ આના

મુખમિયામ-પાનમા ખાનાના મસાલાઓ નાનાના પ્રમાણબન નુસખાઓ અંક ૯૨ મે કી ૪ આના

મુદાફર અર્થાત છાપકામના બીમા દનિલાસ અને બનાવના અંક ૧૧૩મે કી ૪ આના મુરખા-પ્રકાર પ્રકારના મુરખાઓની બનાવના અંક ૩૩, ૬૦ અને ૧૨૪ મે

કી ૧૧ આના

મુખા-રોયળી વિરે અંક ૧૧૪ મે

કી ૪ આના

મેન્ડુ-ગેસ મેન્ડુ બનાવના અંક ૨૯ મે

કી ૩ આના

મેલેરીઆની દનાઓ-સાદી પણ મુજબારી દવાઓ માદિની અંક ૧૧૧ ૧૧૨ ૧૧૩ આ ૧૨૩ મે કી ૩ ૧-૦-૦

મોટર ટાયરો-૧૫૨૧૫૫ ટાયરો કરી વારનાવ કરમ બી છે અંક ૨૯ મે કી ૩ આના

મોરથુ-માના વિરે અંક ૬૮ મે કી ૪ આના

મોગનો મગે-બનાવવાની વિગત અંક ૧૧૭ મે કી ૪ આના

વાત્રિક મુથબકામ-દાના ૮ થ ૧૧ વડે મોળા વ મુથવો કુશ અંક ૧૦૩ મે કી ૪ આના

રચમે હથુશન-વાવેનર વિરે અંક ૬૧ મે કી ૪ આના

## ( હજી મુખો પાના ૧૭૩ પર )

લાગ્યો છે અમેરિકામાં એની ખૂબ વધતી જતી હોય, નિકાસ પણ વધવા લાગી છે રબર-થેલીઓ (Hot Water Bottles)

ખીમારીમાં માવજત માટે આપત ઉપયોગી એવી રબર-થેલીઓ (Hot Water Bottles) પણ આજ લગી હિન્દમાં ખનતી ન હતી, એ તાણી કાને અચ્છો ન આવે હવે શરૂઆત થઈ છે મેસર, એક જગાણી પેટ્રો દ્વારાજી

### રેફ્રિજરેટર

સામાન્યતઃ વર્ષના ૧૧ માસ ફર્મિયન અને ખાસ કરીને ઉનાગામાં ખાસ ઉપયોગી એવા રેફ્રિજરેટરો આજ લગી અપૂરે ત્યાં પરદેશીજ આયાત થતા આવ્યા છે તેની કીમત ખૂબ મોઘી હોય, તે અમીરોની ખપતીજ ગ્રીમ ગણાય છે

પરંતુ જો એ રેફ્રિજરેટરો હિન્દમાં અને ખાસ કરીને, શરતી કીમતે ખનારી સકાયતો પણ સાર હોય છે

અદમકાબાદના અમુક સાહસિકો એવા રેફ્રિજરેટરો ખનાવે છે, એ વાત નોંધવાનું છે સાબ-વસ્તુઓ કિંવા નકલી બેકેલાઇટ

ઉદાહરણ તરીકે આલુખક મિલનત પછી હવે સાબમાં અનેક પ્રકારની એવીજ વસ્તુઓ ખનાવવાની શોધ થઈ છે, જેવી વસ્તુઓ બેકેલાઇટની બને છે તેથીજ આ પદ્ધતિને ખીલ શરૂઆત નક્વી બેકેલાઇટની પદ્ધતિ પણ કહી શકાય છે

આ પદ્ધતિ પ્રમાણે કામ સાર કરવાને રૂ ૧૦,૦૦૦ ની પુણ મરદી છે

### વનસ્પતિની સાચવણી

વનસ્પતિઓ સાચવી રાખવાની જે-એક રીતમાં બંધ કરી રાખવાની અને આજ તેને મુકવીને રાખવાની-ગણતરી પદ્ધતિ ઉપગત દમણાજ એક ત્રીજી પદ્ધતિ શોધ

(૧૭૨ થી આગળ)

રબર-થેલી અને નકલી રબર વિષે અંક ૭૬ અને ૮૬ મો કી. ૪ આના

રબરના કુગ્ગા-રબરના કુગ્ગા ખનાવો નકાલી પુણ ૨૮૦% જેટલી નફા કેમ મળે છે, તેની પુરી માહિતી અંક ૧૦૭ મો

કી ૪ આના રબર સ્ટેમ્પ-ખનાવવાની માહિતી અંક ૩૬, ૮૧, ૮૨ અને ૮૩ મો કી ૧૫ આના

રબર સ્ટેમ્પની શાહીઓ-કાગી, બુલુ, લાલ, વાયોલેટ વ શાહીઓ ખનાવવાની અંક ૫૧ અને ૧૦૩ મો કી ૭ આના

રસાયણિક ખાતરો-જુદા જુદા ખાતરો પાક માટે બંધબેસતા એવા પ્રકાર પ્રકારના ખાતરો તૈયાર કરવાના અનેક પ્રયોગો. અંક ૧૧૬ મો કી ૪ આના

રંગબેરંગી પિત્તળકામ-પિત્તળને નર જુદા જુદા રંગો આપના અંક ૪૬ અને ૫૨ મો કી. ૭ આના

રંગબેરંગી શાહીઓ-તખવાની કાગી, બુલુ અને, બુલુ, લાલ અને લીલો શાહીના પ્રવાહી બૂકી અને ટિકડીઓના રંગબંધ પ્રયોગો અંક ૩૦, ૬૫, ૭૪ અને ૮૦ મો

કી ૧૫ આના રંગબેરંગી સાબુઓ-કપડાં રંગવા માટેના જુદા જુદા ૬૩ રંગના સાબુઓ ખનાવવા (જ ચિત્રો સહિત ખાસ વેબ) અંક ૬૧ મો

કી ૪ આના રામકા-રોપણી વિષે અંક ૧૨૦ મો કી ૧ આના

ઓઈલ સાધેજ પૈસા જે નાની રકમના ઓઈલની વી અંકોતુ રૂપામ ખર્ચ હિની થી થી મંગાવાય કને સિદે જુદો પડે લખો— કમર ઓઈલ



[ નાંધ-તૈપાર સુગમીઓ *Heikoni* ના પીળા સારા મેકરની વપરાય છે, જે કાષ્ઠ પણ કેમણે મળી સકે છે. ]

માલતી-હીકા નારસીસ ૧ ઓસ, રેક્ટીકાષ્ઠ રિપરિટ બે રતવ

લવેન્ડર-હીકા લવેન્ડર ૧ ઓસ, રેક્ટીકાષ્ઠ રિપરિટ બી રતવ

લિલ્લાક-હીકા લિલ્લાક ૧ ઓસ, રેક્ટીકાષ્ઠ રિપરિટ બી રતવ

લીલી-હીકા લીલી ૧ ઓસ, રેક્ટીકાષ્ઠ રિપરિટ ત્રણ રતવ

જેરિમન-હીકા જેરિમન ૧ ઓસ, રેક્ટીકાષ્ઠ રિપરિટ ૪ રતવ

## મિશ્ર સેન્ટ

આ સેન્ટ પણ ઉપલીજ રીતે બનાવાય છે એમની બનાવનાં મુદ્દાની ખાસ વાત એ છે કે એમને અમુક મુદ્દા લગી મોટા બાટલીમાં રાખી, દરરોજ ત્રણ વેળા ૧૫ મિનિટ લગી બાટલીને ધ્રુવ દનાવાય છે ૧૫ દહાડા પછી ફિટર કરી, નાની બાટલીઓ બરાબ છે

લીલી-(૧)-હીકા લીલી ૧ ઓસ, એસેન્સ અગર ૨ ઓસ, રે રિપરિટ ૪૮ ઓસ

(૨)-હીકા લીલી ઓફ ધી વેબી ૪ ગ્રામ, એસેન્સ મરક ૧ ઓસ, રે રિપરિટ ૨૪ ઓસ

ટયુબરોઝ ( યુપહી )-હીકા ટયુબરોઝ ૧ ઓસ, એસેન્સ અગરમિસ ૧ ઓસ, રે રિપરિટ ૪૮ ઓસ.

રોઝ (યુપાનો)-હીકા વ્હાઇટ રોઝ ૪ ગ્રામ, હીકા મરક ૨ ગ્રામ, રે રિપરિટ ૨૪ ઓસ

જેરિમન (યુબેલી)-ઓટો જેરિમન ૧ ગ્રામ, ફ્લોરા જેરિમન ૨ ગ્રામ, હીકા જેરિમન ૧ ગ્રામ, ઓટો રોઝ ૩૦ ટીપાં.

એસેન્સ નેરોલી ૨ ગ્રામ, એસેન્સ મરક ૨ ઓસ, અગરમિસ ૧ રતવ.

મરક રોઝ-ઓટો રોઝ ૧ ગ્રામ, ચંદનનું તેલ ૧ ગ્રામ, કર્કુરી ૨ ગ્રામ, એસેન્સ વેનીલા ૧ ઓસ, એસેન્સ જેરિમન ૧ ઓસ એસિડ બે-ઓફ ૧૫ મિન. રે. રિપરિટ ૧ રતવ

મેગાને એક મહિના લગી રહેવા દો

ટયુબરોઝ લીલી-હીકા લીલી ૪ ગ્રામ, હીકા જેરિમન ૧ ગ્રામ, હીકા ટયુબરોઝ ૨ ગ્રામ, ઓટો રોઝ ૩૦ ટીપાં, એઇલ બર્ગેમોટ ૧ ગ્રામ, એસેન્સ અગર ૧ ગ્રામ, અગરમિસ ૧ રતવ

મેળવણીનો પ્રથમ સાત દહાડા લગી એમજ રહેવા દઇ પછી ફિટર કરી વધુ સાત દહાડા લગી રાખી મુકા અને એ દરમિયાન વારંવાર હલાવો

ફરનેટ મી નોટ-એસેન્સ અગર ૨ ગ્રામ, એસેન્સ ઓરેન્જ ૧ ગ્રામ, એસેન્સ વેનીલા પીન ૪ ગ્રામ, એસેન્સ વ્યાંગવ્યાન્ગ ૪ ગ્રામ, એસેન્સ જેરિમન ૩ ગ્રામ, એસેન્સ રોઝ ૮ ગ્રામ, એસેન્સ સેન્ડવ ૨ ગ્રામ, ઓટોનેરોની ૧ ગ્રામ, ઓટો બર્ગેમોટ ૨ ગ્રામ, ઓટો મરક ૩૦ ટીપાં, રે રિપરિટ ૨ રતવ

ફ્રિંચમર મી-ઓટો જેરિમન ૧ ગ્રામ, ફ્લોરા જેરિમન ૨ ગ્રામ, ઓટો ઓરેન્જ ફ્લોરા ૧ ગ્રામ, ઓટો રોઝ ટર્કિશ ૩૦ ટીપાં, એઇલ કપાસ ૧૫ ટીપાં, એઇલ ગ્રિન્ડેનિયમ રોઝ ૪ ગ્રામ, એઇલ સિટ્રોન ૩ ગ્રામ, એઇલ બર્ગેમોટ ૨ ગ્રામ, એઇલ લવેન્ડર ૧ ગ્રામ, એસેન્સ અગર ૨ ઓસ, એસેન્સ મરક ૧ ઓસ, રે રિપરિટ ૨ રતવ

સર વોલ્ફરડ સ્કોટ-એફ્ટ્રેક્ટ રોઝ અથવા ફર્સ્ટજ ૧ ગ્રામ, ઓટો ઓરેન્જ ફ્લોરા ૩૦ ટીપાં, ઓટો બર્ગેમોટ ૩૦ ટીપાં, ઓટો લવેન્ડર ૧૫ ટીપાં, એસેન્સ જેરિમન ૧ ઓસ, એસેન્સ મરક ૧ ઓસ, અગરમિસ ૧ રતવ

ઓરી-એસેન્સ વિકટોરીયા ૧૨ ઓંસ,  
એક્ષટ્રેક્ટ રોઝ યા ઇન્ડિયન ૧ ગ્રામ, ઓટો  
સેન્ડલ ૩૦ ટીપાં, ઓટો જેરિમન ૧ ગ્રામ,  
ઓટો રોઝ વર્જિન ૨ ગ્રામ, હીકો અગ્નર ૨  
ગ્રામ, પિટયુનિયા ૧ ગ્રામ હીકો ટયુબરોઝ  
૩૦ ટીપાં, રે. રિપરિટ ૨ રતલ

એક માસ લગી રહેવા હો

ફિસ મી કવિક-એસેન્સ જેરિમન ૨  
ઓંસ, એસેન્સ ઓરેન્જ ફવાવર ૨ ઓંસ,  
રિપરિટ ટોકા બીન ૩ ઓંસ, રિપરિટ અગ્નર  
ગ્રામ ૧ ગ્રામ, કોપન રિપરિટ ૧૨ ઓંસ

એક માસ લગી રહેવા હઈ, પછી શીશીઓ  
બરબે

બેકી કુલમ-એસેન્સ રોઝ ૪ ઓંસ,  
એસેન્સ કાગીયા ૨ ઓંસ, એમેન્સ જેરિમન  
૪ ઓંસ, એસેન્સ અગ્નરમિસ ૪ ગ્રામ,  
ટીક્યર ઓરીસ ૪ ગ્રામ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

વિકટોરીયા-ઓટો રોઝ વર્જિન ૨  
ગ્રામ, ઓષલ નેરોલી ૨ ગ્રામ, ઓટો કારિ  
એન્ડર ૧૬ ટીપાં, ઓટો બર્ગેમોટ ૪ ગ્રામ,  
ઓટો પિમેન્ટો ૨૪ ટીપાં, ઓટો સવેન્ડર  
૧૬ ટીપાં, કરતુરી ૪ મેન, બેન્ડોલક એસિડ  
૨ ગ્રામ, રે રિપરિટ ૪ રતલ.

એક મહિના લગી રહેવા હો

અમેરિકન ઇન્ડી-ઓટો રોઝ વર્જિન  
૪ ગ્રામ, એસેન્સ નેરોલી ૧ ઓંસ, હીકો  
રોઝ ૨ ગ્રામ, એસેન્સ જેરિમન ૧ ઓંસ, ઓટો  
સિગર વુડ ૧૨ ટીપાં, કરતુરી ૮ મેન, બેન્ડો-  
લક એસિડ ૧ ગ્રામ, અલકોહલ ૪ રતલ

નિયામ મોન્ટ્રિસ્ટો-એક્ષટ્રેક્ટ રોઝ-  
મરન ઇન્ડ ૩૦ ટીપાં, ઓટો રોઝ વર્જિન ૩૦  
ટીપાં, હીકો બ્લાઈટ રોઝ ૧ ગ્રામ, ઓટો કેવળા  
૧૫ ટીપાં, ઓટો ઓરેન્જ ફવાવર ૧૦ ટીપાં,  
એસેન્સ અગેલી ૧ ઓંસ, એસેન્સ જેરિમન  
૧ ઓંસ, એસેન્સ ટયુબરોઝ ૧ ઓંસ,

એસેન્સ અગ્નરમિસ ૧ ઓંસ, રે. રિપરિટ  
૨૪ ઓંસ.

પહેલાં રિપરિટમાં એક સુગંધી મેળવી  
પાંચ મિનિટ લગી ખૂબ દલાવી, પછી બીજી  
સુગંધી મેળવી અને ફરી પાંચ મિનિટ લગી  
દલાવો. એમ, એક પછી એક સુગંધી મેળવી  
ખૂબ દલાવી, સાત દલાડા લગી રાખી મુકો.  
એ મુકત દરમિયાન દરરોજ ત્રણ વેળા દસ  
દસ મિનિટ લગી સેન્ટને દલાવતા રહેજો.

મુલતાના-ઓટો રોઝ ટર્કિશ ૧ ગ્રામ,  
ટીક્યર ઓરીસ ૨૪ ૪ ઓંસ, ટીક્યર  
મર ૨ ઓંસ, એસેન્સ સેન્ડલ ૧ ઓંસ,  
એસેન્સ બર્ગેમોટ ૨ ઓંસ, એસેન્સ સિલાક  
૪ ઓંસ, એમેન્સ સવેન્ડર ૪ ઓંસ, ફોરા  
જેરિમન ૧ ગ્રામ, ઓટો કેવળા ૪ ગ્રામ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

લેવેનીયા-ઓષલ સવેન્ડર મિટથામ  
૫૦ ટીપાં, ઓષલ ઓરેન્જ ૩૦ ટીપાં, ઓષલ  
નેરોલી ૩૦ ટીપાં, ઓષલ રોઝમરી ૧ ગ્રામ,  
ઓષલ બર્ગેમોટ ૧ ગ્રામ, ઓટો રોઝ ૧૫ ટીપાં,  
ઓટો કેવળા ૧ ગ્રામ, એસેન્સ અગ્નર ૨  
ઓંસ, એસેન્સ સિગર ૪ ગ્રામ, એસેન્સ નાર  
સિસ ૪ ગ્રામ, એસેન્સ જેરિમન ૪ ગ્રામ, રે.  
રિપરિટ ૨૪ ઓંસ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

જંગ અદ્વાદર-હીકો જેરિમન ૪ ગ્રામ,  
ફોરા જેરિમન ૪ ગ્રામ, ઓટો અગેલી ૨  
ગ્રામ, ઓટો કેવળા ૧ ગ્રામ, ઓટો સેન્ડલ  
૧ ગ્રામ, ઓટો ઓરેન્જ ફવાવર ૧ ગ્રામ,  
ઓટો રોઝ ટર્કિશ ૧ ગ્રામ, એસેન્સ સિવેટ  
૨ ઓંસ, એમેન્સ અગ્નર ૧ ઓંસ, એસેન્સ  
દેલીઓટાપ ૪ ઓંસ, એમેન્સ રોઝ ગ્રિન્ડ-  
નિચમ ૪ ઓંસ, રે. રિપરિટ ૨ રતલ.

લુમીલી રજનિગ મા-લીકો ટયુબરોઝ ૨  
ગ્રામ, હીકો પિટયુનિયા ૨ ગ્રામ, હીકો લાઇસિંથ  
૧ ગ્રામ, હીકો ઓપીપોનેસ ૧ ગ્રામ, ફોરા

જેરિમન ૧ ઓસ, ફોરા નારસિસ ૩૦ ટીપા,  
ઓઇલ નેરાલી ૧ ગ્રામ, ઓઇલ બર્જેમોટ ૧  
ગ્રામ, ઓઇલ સવેન્ડર (ઇંગ્લીશ) ૨ ગ્રામ,  
ઓઇલ સેન્ડલ ૧ ગ્રામ, ઓટો રોઝ ૧ ગ્રામ  
૧ ગ્રામ, ૨. રિપરિટ ૧૦૦ ઓસ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

મધુમાલતી—એસેન્સ સિલાક ૬ ઓસ,  
એસેન્સ કાનાંગા ૬ ઓસ, એસેન્સ રોઝ  
જિરેનિયમ ૮ ઓસ, એસેન્સ વેનીલા ૨  
ઓસ, એસેન્સ અગરમિસ ૨ ઓસ, એસેન્સ  
બર્જેમોટ ૪ ઓસ, એસેન્સ સવેન્ડર ૬ ઓસ,  
એસેન્સ સેન્ડલ ૩ ઓસ, ઓઇલ નેરાલી ૧  
ગ્રામ, ઓટો રોઝ ૧ ગ્રામ

૧૫ દહાડા રાખી, પછી વાપરો

કાનાંગા કુસુમ—ઓટો ઓરેન્જ  
ફલાવર ૧ ગ્રામ, ઓટો રોઝ ૩૦ ટીપા, ઓટો  
કેવળા ૧ ગ્રામ, ઓઇલ રોઝ જિરેનિયમ ૨  
ગ્રામ, ઓઇલ સવેન્ડર (ઇંગ્લીશ) ૧ ગ્રામ  
એસેન્સ સેન્ડલ ૧ ઓસ, એસેન્સ સિટ્રોન ૧  
ઓસ, એસેન્સ કાસિઆ ૨ ઓસ, એસેન્સ  
અગર ૨ ઓસ, ૨ રિપરિટ ૧ રતલ

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

માર્શેનિલ—એક્ષ્ટ્રેક્ટ રોઝ ઇરગાનુસ ૧  
ગ્રામ, હીકો રોઝ ૩૦ ટીપા, ઓટો રોઝ ૩૦  
ટીપા ઓટો જેરિમન (વા હીકો જેરિમન) ૧  
ગ્રામ, ફોરા જેરિમન ૩૦ ટીપા, હીકો અગર  
૧ ગ્રામ, હીકો લીલી ૧ ગ્રામ, ઓઇલ રોઝ  
જિરેનિયમ ૧ ગ્રામ, એસેન્સ મરક ૧ ઓસ,  
એસેન્સ કેવળા ૧ ઓસ, અનકોદલ ૨૪  
ઓસ

બનાવવાની રીત, ‘નિગ્રામ ઓરક્ટો’  
પ્રમાણે આ સેન્ટ એક વેળા ભગ્યવાળી  
સાત દહાડા ભગી બુધબો કાષ્ઠમ રહે છે

લીલી ખસોસમ—હીકો લીલી ઓઈલ  
ફિ વેલી ૪ ગ્રામ, હીકો લીલી ૨ ગ્રામ,

હીકો લાઇમ ખસોસમ ૨ ગ્રામ, ફોરા  
જેરિમન ૧ ગ્રામ, ઓટો રોઝ ૩૦ ટીપા, ઓટો  
બસ ૧ ગ્રામ, ઓઇલ નેરાલી ૧ ગ્રામ,  
ઓઇલ સેન્ડલ ૧ ગ્રામ, એસેન્સ અગર ૧  
ઓસ, એસેન્સ કિવેટ ૧ ઓસ, એસેન્સ  
મરક ૨ ઓસ, ૨. રિપરિટ ૪૮ ઓસ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

અંદ્ર મલિકા—હીકો હાઇસિંચ ૪  
ગ્રામ, હીકો લીલી ૧ ગ્રામ, હીકો અગર  
૧ ગ્રામ, હીકો ઓપોપોનેક્સ ૧ ગ્રામ, ઓટો  
કેવળા ૧ ગ્રામ, હીકો સિઝાર ૧ ગ્રામ, હીકો  
પિલ્લુબા ૧ ગ્રામ, અનકોદલ ૧ રતલ.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

ચેરી સોરેલ—ઓઇલ ચેરી સોરેલ ૪  
ગ્રામ હીકો અગર ૧ ગ્રામ, ઓટો રોઝ ૧૫  
ટીપા, ઓટો કેવળા ૧ ગ્રામ, એસેન્સ જેરિમન  
૧ ઓસ, એસેન્સ મરક ૧ ઓસ, એસેન્સ  
નેરાલી ૧ ઓસ, એસેન્સ બર્જેમોટ ૧ ઓસ,  
૨ રિપરિટ ૨૪ ઓસ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ છે ફેર  
માત્ર એટલો કે, એને દસ દહાડા ભગી  
રાખી મુકી, પછી ચીસીઓ ખરતી

એમપરર—એસેન્સ નેરાલી ૨ ગ્રામ.

એસેન્સ અગર ૨ ઓસ એસેન્સ મરક ૧  
ઓસ, એસેન્સ પાયોલેટ ૪ ઓસ, ઓઇલ  
સવેન્ડર (ઇંગ્લીશ) ૧ ગ્રામ, ઓઇલ વિમેન્ડો  
૩૦ ટીપા, ઓઇલ ફોરિએન્ડર ૩૦ ટીપા,  
એસેન્સ બર્જેમોટ ૪ ઓસ, એસેન્સ નેરાલી  
૪ ઓસ, એસેન્સ જેરિમન ૮ ઓસ, એસેન્સ  
બ્લાઇટ રોઝ ૬ ઓસ, ઓટો રોઝ ૧ ગ્રામ,  
૨ રિપરિટ ૪૮ ઓસ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

કારમીર બકુલ—ઓટો બકુલ (ટીપી)  
૩ ગ્રામ ફોરા નારસિસ ૪ ગ્રામ, હીકો  
નારસિસ ૨ ગ્રામ, હીકો પિલ્લુબા ૨ ગ્રામ,  
હીકો અગર ૧ ગ્રામ, એસેન્સ મિમોઝ ૧

ઑસ, એસેન્સ વ્હાઇટ રોઝ ૧ ઑસ, એસેન્સ નેરિમન ૪ ઑસ, એસેન્સ સેન્ડલ ૧ ઑસ, એસેન્સ નેરોલી ૧ ઑસ, રે. રિપરિટ ૪૮ ઑસ

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

કોરોનેશન—ઓરો નાગેશ્વરી ૪ ગ્રામ, ઓરો અમેલી ૧ ગ્રામ, ઓરો બેલા ૧ ગ્રામ, ઓરો દિના ૧ ગ્રામ, ઓરો કેપ્પા ૨ ગ્રામ, હોરા નેરિમન ૧ ગ્રામ, ઓષ્ધ નેરોલી ૩૦ ટીપાં, ઓષ્ધ બર્ગેમોટ ૩૦ ટીપાં, ઓષ્ધ સેન્ડલ ૪૦ ટીપાં, ઓષ્ધ સવેન્ડર ૧ ગ્રામ, ઓરો રોઝ ૩૦ ટીપાં, હીકા લીલી ઓફ પિ. વેલી ૧ ગ્રામ, હીકા અમ્બર ૨ ગ્રામ, અલ-કાદમ ૪૮ ઑસ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

ચેરી વેનીલા—હીકા મિલિસેડોસ ૨ ઑસ, હીકા ઓપેલા ૧ ગ્રામ, ટીંકર વેનીલા ૪ ઑસ, ઓષ્ધ ચેરી સોરેલ ૧ ગ્રામ, ઓરો ઓરેન્જ ફ્લાવર ૩૦ ટીપાં, ઓરો રોઝ નિરેનિયમ ટ્રેચ ૪ ગ્રામ, એસેન્સ અમ્બર ૨ મિસ ૧ ઑસ, એસેન્સ બર્ગેમોટ ૨ ઑસ, ઓરો રોઝ ૩૦ ટીપાં, રે. રિપરિટ ૨૪ ઑસ.

બનાવવાની પદ્ધતિ ઉપર પ્રમાણે.

અિન્સ રોઝ—કરુરી ૧૨ ગ્રેન, એક્ટ્રેક્ટ રોઝ-ઇસ્ટ્રાલ ૬૦ ગ્રેન, ઓરો રોઝ ૧ ગ્રામ, ઓરો નેરિમન ૧ ગ્રામ, ઓરો ઓરેન્જ ફ્લાવર ૩૦ ટીપાં, એસેન્સ વાયોલેટ ૪ ઑસ, એસેન્સ અમ્બર ૪ ઑસ એસેન્સ વેનીલા ૧ ઑસ, રે. રિપરિટ ૩૬ ઑસ.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

એમએસ-ઓષ્ધ રોઝ નિરેનિયમ ૪ ગ્રામ, ઓષ્ધ નિરેનિયમ ૨ ગ્રામ, ઓષ્ધ નેરોલી ૧ ગ્રામ, ઓષ્ધ લેમન ૩૦ ટીપાં, ઓષ્ધ બર્ગેમોટ ૩૦ ટીપાં, ઓષ્ધ સસાફ્રાસ ૪ ગ્રામ, ઓષ્ધ સવેન્ડર મિટચામ ૧ ગ્રામ, હીકા નેરિમન ૩૦ ટીપાં, હીકા લીલી ૨

ગ્રામ, હીકા અમ્બર ૨ ગ્રામ, હીકા મરક ૧ ગ્રામ, એસેન્સ વેનીલા ૩ ગ્રામ, ઓષ્ધ હસ નો દાના ૪ ગ્રામ, રે. રિપરિટ ૪૮ ઑસ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

ફરબાર-રિપરિટ કાસિઆ ૪ ઑસ, રિપરિટ વાયોલેટ ૮ ઑસ, ઓષ્ધ બર્ગેમોટ ૪ ગ્રામ, ઓષ્ધ સિટ્રોન ૧ ઑસ, હોરા નેરિમન ૪ ગ્રામ, ઓરો ઓરેન્જ ફ્લાવર ૧ ગ્રામ, ઓરો રોઝ ૩૦ ટીપાં, એસેન્સ અમ્બર ૪ ઑસ, એસેન્સ રોઝ નિરેનિયમ ૬ ઑસ, એસેન્સ લીલી ઓફ પિ. વેલી ૮ ઑસ, એસેન્સ સેન્ડલ ૧ ઑસ, ઓષ્ધ સવેન્ડર ૩૦ ટીપાં, ટીંકર માસ-રંગ માટે મુરત પુરતા પ્રમાણમાં.

એક પછી એક સુગંધી મેળવતા જઈ, મિશ્રણને પાંચ મિનિટ સગી હલાવતા જવ. પછી તેને બંધ બાટલીમાં રાખી દલાડા સગી રહેવા દઈ, એ ફરમિયાન દરરોજ બાટલીને મધુ વેળા પાંચ મિનિટ સગી હલાવતા રહેજે.

બાઇસરોષ વળેના-હીકા વળેના ૧ ઑસ, એસેન્સ અમ્બર ૩ ઑસ, એસેન્સ મરક ૧ ઑસ, ટીંકર ઓરીસ ૨ ઑસ, ઓષ્ધ નેરોલી ૩૦ ટીપાં, ઓરો રોઝ ૧ ગ્રામ, ઓરો સેન્ડલ ૧ ગ્રામ, હોરા નેરિમન ૨ ગ્રામ, ઓષ્ધ સવેન્ડર મિટચામ ૧ ગ્રામ, રે. રિપરિટ ૭૨ ઑસ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

નૌપાલિઅન લીલી-હીકા લીલી ૪ ઑસ, એસેન્સ અમ્બર ૧ ઑસ, એસેન્સ ટયુબરોઝ ૩ ઑસ, એસેન્સ ન્યુ મોન-હે રે ઑસ, ઓરો રોઝ ૩૦ ટીપાં, હીકા નેરિમન ૧ ગ્રામ, હીકા ખસ ૩૦ ટીપાં, ઓરો સેન્ડલ ૩૦ ટીપાં, ઓરો કેપ્પા ૩૦ ટીપાં, રે. રિપરિટ ૨૪ ઑસ.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

એ ઉપરાત, નીચલા પ્રયોગો પ્રમાણે પણ સારા સેન્ટ બને છે. એમને પોતાનું મનપસંદ નામ આપવું. (યાદ રહે કે, ઉપસા સેન્ટના નામોય બદલી સકાય છે. સેન્ટના નામોને, મોકાટે ભાગે, તુરખા સાથે કરી સંબંધ દેવાનો નથી. તેથી પોતાની પસંદગીનું નામ આપવામાં કરી વાધો નથી)

૧-લીકા મુરંગી ૧ ઓસ, લીકા સવેન્ડર ૩ ઓસ, ૩ રિપરિટ ૪૩ રતલ

૨-લીકા નેરોલી ૩ ઓસ, લીકા સવેન્ડર ૩ ઓસ, ૩ રિપરિટ ૨૩ રતલ

૩-લીકા લિસા ૧ ઓસ, લીકા નારસિસ ૩ ઓસ, લીકા લીલી ૩ ઓસ, ૩ રિપરિટ પાચ રતલ

૪-લીકા મરક ૩ ઓસ, લીકા ટેન્ડા ૩ ઓસ, લીકા મુરંગી ૧ કુમ, ૩ રિપરિટ ૩ રતલ.

૫-લીકા વાયોલે ૨ કુમ, લીકા વર્નેના ૧ કુમ, લીકા નેરિમન ૪ કુમ, ૩ રિપરિટ ૩ રતલ

૬-લીકા રોઝ ૨ કુમ, લીકા નારસિસ ૧ ઓસ ૩ રિપરિટ ૧ રતલ

૭-એસેન્સ રોઝ ૧૬ ઓસ, એસેન્સ રોઝ ૨ ઓસ, એસેન્સ નેરિમન ૨ ઓસ, એસેન્સ લીલી એક ધિ બેલી ૩ ઓસ, એસેન્સ અગર ૧ ઓસ

બધાને મેગવી ત્રણ દલાડા લગી રહેવા દો. એ દરમિયાન દરરોજ ૩ લેગ ૧૫ મિનિટ લગી સેન્ટને દવાવતા રહેજો.

૮-એસેન્સ અમેલી ૧૬ ઓસ, એસેન્સ રોઝ ૪ ઓસ, એસેન્સ નેરિમન ૨ ઓસ, એસેન્સ નેરોલી ૧ ઓસ, એસેન્સ અગર ૩ ઓસ, એસેન્સ મરક ૩ ઓસ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

૯-સંદશનું અગર ૧૩ તોપે, એસિડ એન્ડ્રોઇક ૩૦ રતી, ૩ રિપરિટ ૧૦૦ તોસા

બનાવવાની રીત નવમ પ્રમણે. સેન્ટને એક માસ લગી રાખવા પછીજ વાપરવાનું છે

૧૦-લિનનું અગર ૨ તોપ, ૩ રિપરિટ ૧૦૦ તોસા, એસિડ બેન્ડ્રોઇક ૩૦ રતી

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

૧૧-અમેલીનું તેન (અર) ૧ તોપે, એસિડ બેન્ડ્રોઇક ૧૬ રતી, કસ્તૂરી ૪ રતી,

૩ રિપરિટ ૪૦ તોપા

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

[ ૨ ]

ખંદા એસેન્સો (સેન્ટ)

આ પ્રકારના એસેન્સો કિંવા સેન્ટ બનાવવાની રીત એ છે કે જે તે જ્ઞાનના તાજા ફુલ લન, ઝાખગા, ધુળ વગર ૬ કચરો દૂર કરી કાચા. છુચવાળો રોપડા બાટલીમાં ભરી રિપરિટમાં બોજવી રખાય છે. અમુક મુદત સગી એમ રખાતા એની સુગમી રિપરિટમાં આવી નવ છે પની રિપરિટ કરી બેતા, સેન્ટ તેવાર ગચાય છે

બહુલ-તાજા બહુલતા ફુલ ૮ ઓસ લખ, બાટલીમાં નાખી ૨૦ ઓસ કાચા રિપરિટ ઉમેરી, બાટલી બંધ કરી ત્રણ દલાડા સગી રહેવા દો. પછી ફુલો નીચેની ફેંદા દો. અને સેન્ટ ગળી લઈ, તેજ સેન્ટમાં બીજા તાજા બહુલતા ફુલ ૧૨ ઓસ ઉમેરી, બાટલી બંધ કરી ૪૮ કલાક સગી રહેવા દો. પાછળથી ફુલને નીચેની ફેંદા લઈ, સેન્ટ ગળી લેજો

મહિફા-મહિફાના તાજા ફુલ ૮ ઓસ, ૩ રિપરિટ ૧૨ ઓસ

બીજી વખત ઉમેરવા માટે મહિફાના તાજા ફુલ ૮ ઓસ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

વ્હાઇટ રોઝ-સફેદ ચુલાખની તાજી પાંખડીઓ ૧૬ ઓસ, રોઝીપાઇડ રિપરિટ ૧૬ ઓસ

ખીછ વેળા ઉમેરવા માટે: સફેદ મુઠાખની તાઝી પાંખડીએ ૮ ઓંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

મંધરાજી-મંધરાજના તાઝા કુમ નંગ ૨૦૦, અલ્ફોલ્ડ ૩૨ ઓંસ.

ખીછ વેળા ઉમેરવા માટે: મંધરાજના તાઝા ફૂલ નંગ ૨૦૦.

ખીછ વેળા ઉમેરવા માટે. મંધરાજના તાઝા કુમ નંગ ૧૦૦.

ખનાવવાની પદ્ધતિ ઉપર મુજબ ખીછ વેળાના કુમ નીચેથી કાઢવા પછી ત્રીજી વેળાએ ૧૦૦ કુમ નાખી, ૨૪ દલાક સગી રહેવા દઈ, પછી કુમ નીચેથી કાઢી, સેન્ટ ગાળી લેવું.

હિના-મેંદીના તાઝા કુમ ૮ ઓંસ, મુક રિપરિટ ૧૬ ઓંસ.

પ્રથમ જોડેને જાંધ શીશીમાં ૧૫ દલાક સગી બીજીની સળો. પછી કુમેને નીચેથી ફેંકી દો અને મેન્ટ ગાળી લઈ, તેમાં મેંદીના કુમ ૧૨ ઓંસ બીજા ઉમેરી, સાત દલાક સગી બાંધ શીશીમાં રાખી મુકો. છેવટે કુમેને નીચેથી ફેંકી દઈ, મેન્ટ ગાળી લેવું.

મરક હિના-કમ્પુરી ૬ રતી, મેંદીના તાઝા કુમ ૧૦ ઓંસ, રેડીશાઈ રિપરિટ ૨૦ ઓંસ.

પ્રથમ રિપરિટમાં કમ્પુરી આગળથી લઈ, પછી કુમ નાખી. જાંધ શીશીમાં ૧૦ દલાક સગી રાખી મુકો. છેવટે કુમ નીચેથી કાઢી સેન્ટ ગાળી લેવું.

કેતકી-કેતકી કુમના પરાગદળાએ ૬ ઓંસ, કેતકીના તાઝા કુમના પાંદડાં ૬ ઓંસ, મુક રિપરિટ ૨૪ ઓંસ.

પાંદડાની બીજી કાતરણ કરી, પરાગ-તંતુઓ સહિત રિપરિટમાં નાખી. જાંધ જાટ-લીમાં ૨૦ દલાક સગી રહેવા દો. છેવટે ગાળી લેવું.

મુલાખ-મુલાખના તાઝા કુમ ૧૬ ઓંસ, અલ્ફોલ્ડ ૨૦ ઓંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

મરક-ગારીક ખરસ કરેલી કમ્પુરી ૨૪ ઓંસ, અલ્ફોલ્ડ ૧૬ ઓંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે. (મિશ્રણને દરરોજ એક વેળા ૧૦ મિનિટ સગી લવા-વતા રહેવું ખુરી છે.)

રોઝ ગિરેનિયમ-ઓલ્ડ રોઝ ગિરેનિ-યમ ૪ ફાગ, રેડીશાઈ રિપરિટ ૧૬ ઓંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

એલા-એલાના તાઝા કુમ ૧૬ ઓંસ, કોસન રિપરિટ ૨૦ ઓંસ.

ખીછ વેળા ઉમેરવા માટે: એલાના તાઝા કુમ ૮ ઓંસ.

પ્રથમ ૧૬ ઓંસ કુમને રિપરિટમાં ૨ દલાક સગી બીજીની, નીચેથી કાઢી અને ફરી વાર ૮ ઓંસ કુમ નાખી, ૧ દલાક સગી રહેવા દો. છેવટે ગાળી લેવું.

અપા-અપાના તાઝા કુમ નંગ ૧૦૦, અલ્ફોલ્ડ ૨૪ ઓંસ.

ખીછ વેળા ઉમેરવા માટે: અપાના તાઝા કુમ નંગ ૨૦૦.

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

અમેલી-અમેલીના તાઝા કુમ ૧૨ ઓંસ, કોસન રિપરિટ ૧૬ ઓંસ.

ખીછ વેળા ઉમેરવા માટે: અમેલીના તાઝા કુમ ૮ ઓંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

તન્તિ-તન્તિના તાઝા કુમ ૮ ઓંસ, રે. રિપરિટ ૧૨ ઓંસ.

ખીછ વેળા ઉમેરવા માટે: તન્તિના તાઝા કુમ ૧૨ ઓંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

પપનસ-પપનસના તાઝા કુમ ૮ ઓંસ, અલ્ફોલ્ડ ૧૬ ઓંસ.

ખીછ અને ત્રીજી વેળા ઉમેરવા માટે: દરેક વેળા પપનસના તાઝા કુમ ૮ ઓંસ.

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના પ્રમાણપત્રે  
૧ આ પુસ્તક લોકોના રાજ્યના કેમલો  
ખાતાએ શા સ્થોળના પ્રનામ અને પુસ્તકાલયો  
માટે મળુર કર્યું છે

૨ આ પુસ્તક રો રા રાજ પના પુસ્તકો  
લા ખાતાએ પુસ્તકાલયો માટે મળુર કર્યું છે  
૩ આ પુસ્તક મુ મળ હવામા સરકારી  
કેમલોખાતાએ પ્રશસ્તિ અને સામયિક  
રકલેની વિધાયોએ પ લાયકેરીંગ માટે  
મળુર કર્યું છે

૪ આ પુસ્તકની રૂપ નકલો વૃદ્ધોના  
સામયિકામલિ ઉત્તમન માટે ખરીદ છે  
૫ આ પુસ્તકની રૂપ નકલો અમ માગની  
ગુજરાત વર્તિકુવર નોસાનીએ ઉત્તમન  
માટે ખરીદ છે

૬ આ પુસ્તકના લેખી ભગત આ કુદમા  
મગેન મીજામગેન ક તકાલ ન હોસાન  
પુસ્તકોમા મળે છે

૭ ભુજમા બરેન રાજ કુનન-કલોગ  
પ્રશ્નનમ થી આ પુસ્તક માટે પ્રમાણપત્ર  
(Certificate) મળે છે

૮ આ પુસ્તકની ઉત્તમતા માટે અનંક  
મુસલિહ સામીકિપત્રોગ સારામા સાનત અમિ  
ને આ ૧ છે

વધુ ખાતલ માટે મીજા અભિપ્રાયોની પત્રિકા મળત મળે

ઘેર એમાં પૈસા કમાવા

આન્નેજ મગાવો !

ફલ વેપારી મળના પ્રમુખ

શ્રી. કુગરશી ધરમશી સપટના

આમુખ, સથે  
નફાકારક હુનરો

ભાગ ૧-૨

નિષ્કાલે અને અનુભવીએ એ લેવા વિનિષ  
ભરોસા ન હુનરોથી લગતુર પુસ્તક



૧૦ પાના ઉપ ૧ ગ્રામ એનિક ક મળે  
૨ સી ૧ શુદ્ધ મુદર ૦૫૫ અને આકર્ષિક  
૧-અપ છતા-

કિમત માત્ર ૪ રૂપિયા

(૧) ૫ થી ૧૫૦ પાના ૨૦ આના બુદ્ધિ  
મગાવવા માટે લેવો—

સચલક શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા,  
૧૦૨ સીકુમર (અમર કચ્છ)

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના ધોડાક અભિપ્રાયો

૨૨૨ પુસ્તકાલયમા આ પુસ્તક ફોલુજ  
ભેડાએ, એટલું જ નહિ પરંતુ તે વિશેષ વ આ ૧  
એવો પેરથી મનોજાએ કરવી જોઈએ

૧ પુસ્તકાલયક અસિક (મોહન)  
આવાગનકિપેળી પુસ્તકને રાજે અને  
કલોગ ૫ પ્રચાર માટે ઉભી થોની સરચાઓએ  
ઉત્તમન વ્યાપી, અમ ઉલોગોને સહન કર  
વામાં સાથ અને સદકાર આપવો જોઈએ

આમ હુનન, ૧ આસિક (મોહન)

ધર ગમ્ય કુનરોના આ જનના દેખાતા  
પુસ્તકો આ રીતે પાખા બદાર પડ્યા છે અને  
દહોરે એ તેવી મહિરાતોના યોદ્ધા સાથે  
બદાર પડશે પરંતુ આ પુસ્તકની વિજેતા  
તેમાં મુદ્દમા નોજોજ માત્ર નથી પણ બુદ્ધ  
બુદ્ધ વિરોધના સારો અને અનુભવી લેખક  
૫ મે લખાવેના લેખોને સમીક્ષે આ પુસ્તકને  
વિનિધતાભવું બનાવવામાં આ પુછે તે છે

આપનારો સામયિક (સિ મક)  
જુજનાના મેકો આમી કોક નરે  
અખતરો કરી જનનકર સુધી જ રહી ગા  
શકે એ રા કિલાગી આ પુસ્તકમાં બતાવમા  
અ વ્યા છે

આપનારો સામયિક (કરાવી)

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણેજ છે. બીજી વેળાના દુધ નીચેથી કાઢવા પછી ત્રીજી વેળાવ દુધ નાખી, ૪૮ કલાક સગી રહેવા દઇ, પછી સેન્ટ ગાળી મેલું.

દુધ-લુખના તાજા દુધ ૧૬ ઓંસ, ૩. રિપરિટ ૧૨ ઓંસ.

બીજી વેળા ઉમેરવા માટે: લુખના તાજા દુધ ૮ ઓંસ.

પ્રથમ ૧૬ ઓંસ દુધને રિપરિટમાં ૨૪ કલાક સગી બીજવી રાખી, પછી દુધ નીચેથી કાઢી, ૮ ઓંસ દુધ નવા રાખી, ૨૪ કલાક સગી બીજવી રાખી. છેવટે સેન્ટ ગાળી મેલે.

દુધ-નો-હાના-દુધ-નો-હાનાના તાજા દુધ ૧૬ ઓંસ, ૩. રિપરિટ ૧૬ ઓંસ

પાછળથી ઉમેરવા માટે: ૧૨૬ વેળા દુધ નો હાનાના તાજા દુધ ૬ ઓંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણેજ છે. ફરી ફરી ૭ વાર તાજા દુધ એજ રિપરિટમાં બીજવવા અને સાતમી વાર સેન્ટ ગાળી મેલું.

હુલુરી ચંપા-મુલુરી ચંપાના તાજા દુધ નંગ ૧૦૦, ૩. રિપરિટ ૨૦ ઓંસ

પાછળથી ઉમેરવા માટે: ૧૨૬ વેળા મુલુરી ચંપાના તાજા દુધ નંગ ૧૦૦.

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે આ સેન્ટમાં વારાફરતી સાત વેળા તાજા દુધ લીજવી, છેવટે આખી વેળા સેન્ટ ગાળી કાઢવું.

કંટાલી ચંપા-કંટાલી ચંપાના તાજા દુધ નંગ ૨૫૦, ૩. રિપરિટ ૨૦ ઓંસ.

બીજી વેળા ઉમેરવા માટે: કંટાલી ચંપાના તાજા દુધ નંગ ૨૫૦.

પ્રથમ ૨૫૦ દુધને ૧૫ દહાડા સગી રિપરિટમાં બીજવી, નીચેથી કાઢી અને પછી બીજા ૨૫૦ દુધ નાખી, તે દહાડા સગી બીજવી, છેવટે સેન્ટ ગાળી મેલું.

મુલહડી-મુલહડીના તાજા દુધ ૮ ઓંસ, ૩. રિપરિટ ૧૨ ઓંસ.

બીજી વેળા ઉમેરવા માટે: મુલહડીના તાજા દુધ ૮ ઓંસ.

પ્રથમ ૮ ઓંસ દુધને સાત દહાડા સગી રિપરિટમાં બીજવી રાખી, નીચેથી કાઢી.

પછી બીજા દુધ નાખી, ૧૫ દહાડા સગી બીજવા દો. છેવટે સેન્ટ ગાળી મેલે.

ખસ-ખારોક પીસેલી ખસની જડ ૧૨ ઓંસ, અલકાદહ ૧૬ ઓંસ.

એક મદિના સગી બીજવી રાખી, પછી ગાળી દો.

નારંગી-નારંગીની સુકેલી હાલની ખારોક કાતરણ ૮ ઓંસ, ૩. રિપરિટ ૧૨ ઓંસ.

અમર-અમર ૧૨ ગ્રામ, કામન રિપરિટ ૩ ૫ ઘન્ટ

પથોલિ-પથોલિના સુકા પાંદડા ૧૨ ઓંસ, ૩. રિપરિટ ૧૨ ઓંસ.

લવિંગી-લવિંગીના સવિંગ ૨ ઓંસ, અલકાદહ ૨૦ ઓંસ.

લવેન્ડર-લવેન્ડરના તાજા દુધ ૨૦ ઓંસ, ૩. રિપરિટ ૩૨ ઓંસ.

પાપોસેટ-પાપોસેટની જડની ખારોક જુગી ૮ ઓંસ, અલકાદહ ૨૪ ઓંસ.

સંકલી-સંકલેના ખારોક જુગી ૧૬ ઓંસ, કામન રિપરિટ ૧૨ ઓંસ.

હાલ સાત પ્રકારના સેન્ટ ખનાવવાની રીત, ખસના સેન્ટની રીત જેવીજ છે.

કાસિઆ-આખસ આખ કાસિઆ ૪ ગ્રામ, કામન રિપરિટ ૧૨ ઓંસ.

૧૫ દહાડા સગી રાખી મુઠા. દરમિયાન દરેક ૫ મિનિટ સગી હલાવતા રહી, છેવટે ગાળી મેલે.

નારંગી-આખસ નેરોલી ૨ ગ્રામ, ૩. રિપરિટ ૨૦ ઓંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ. પંદર દહાડા પછી ફરી વાર ૧ ગ્રામ આખસ નેરોલી ઉમેરી, સેન્ટને નાની રાશીઓમાં કાચી મેલે.

બર્ગેમોટ-આખસ બર્ગેમોટ ૪ ઓંસ, અલકાદહ ૨૦ ઓંસ.

સાત દહાડા સગી રહેવા દઇ, પછી વાપરો.

સિંથુ-સિંથુની તાજી હાલની કાત ૭ ૮ ઓંસ, ૩. રિપરિટ ૨૦ ઓંસ.

મલુ દહાડા સગી બીજવી રાખી, પછી ગાળી દો.



**તમારો ખોરાક હજમ કરે** બદલજમી તમામ રોગોનું મુળ છે અને સાચા જીવનનું પહેલું પગથીયું

હાજમુ:—આ એક અદ્ભુત ભુકી છે, જે ભુજ લગાડે છે, ખોરાક પચાવે છે અને જઠરની તમામ ખરાબીઓને દુર કરે છે. બદલજમી-વાળું પેટ કિચક કાઢવની ગટર જેવું છે. આ ભુકી પેટને સાફ અને સ્વચ્છ બનાવે છે, જઠરના અને પેટના તમામ દરોને દુર કરે છે. અપચા અને આક્રમણને કાઢી મુકે છે. ખાધા પછી એનો ઉપયોગ કરવો, એ ગોયા તનદુસ્તીનો વીરો ઉતરાવવા ધરાગર છે. આ ભુકી-ખાધા પછી કળિયાતની શિકાયત ક્યારેય પડુ રહેશે નહિ. એની અસર બહુ છે. આમઆવી ભુજો, એક રીશીની દીમત બે રૂપિયા છે અને એક રીશી ઘણા લાંબા વખત સુધી ચાલે છે.

**મેનરસ—ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ (રજી.)**

તમિઝ મરિચ્છ પો. એ. પાસે, કિલ્લી-૬

[ No connection with Germany ]

**૫૦ વર્ષની અનુભૂત ઔષધો**

**સુધાસિંધુ**

કફ, ખાંસી, દમ, કોલેરા રુજ, સંત્રહણી, પેટ દર્દ વગેરેની ચિન્તા અગુપાતની દવા.

કી. ૮ આના

**દકુગજ કેસરી**

દરેક જાતની દરાજને જલને અને ત્રાસ વગર રજ કલાકમાં તાશ કરનારી એક માત્ર દવા.

કી. ૪ આના

**ખાલસુધા:—**હુખળા, પાતલા બાળકોને રુજ પુષ્ટ બનાવનારી સ્વાસ્થિ દવા

કી. ૧૨ આના

**મુખસંચારક કંપની લી., મથુરા**

મધુરસ કોને કહે છે, તે જાણો છો?

મધુરસ ફળફળાદિના તે રસને કહે છે, જે મધમાં-ખીન શુદ્ધિમાં, મધની સાથે મેળવી-સચ્ચી રખાય છે. પૃથ્વિ સાવ સાદી છે કારણ કે મધ એક કુદરતી 'સાચવનાર' છે અને તેથી મધુરસ સાંખા કાળ સળી સારી વાસનામાં વધી સહે છે.

મધુરસના ઉપયોગની રીત પણ કંઈ આછી દિલચસ્પ નથી. પ્રથમ ૧ તોલા મધુરસને ૧ તોલા શુભાખજનામાં મેળવી, પછી તેમાં ૪ તોલા પાણી અને થોડુંક ખરદ નાખી, સરળત પેટે પીવાય છે એના ઉપયોગથી તબીબતને ફક્ક અને શાદવ પણ મળે છે અને તનદુરતી પણ સારી રહે છે.

### અનનસ

અનનસનો નકકર ૨૨ ૧ રતલ, અર્ધ પાણી ૧ રતલ, મધ ૩ રતલ.

અનનસને ઊંચી, આંખો વ, કાઠી નાખી, ચોખ્ખો સાવો જુદો કાઠો અને તેની જોણી કટકીઓ કરી, અર્ધ-પાણીમાં નાખી, ૧૨ કલાક સળી રહેવા દો. પછી અર્ધ-પાણી ગાળી કાઢી, અનનસની કટકીઓ ફેંકી દો અને એ અર્ધ-પાણીમાં મધ મેળવી, બંધ વાસણમાં એક મહીના સળી ફંદી જગાએ રાખી ઝુકા. જુદા દોરે ગાળી લેજો.

[નોંધ:-મેશક, એમાં વપરાતું મધ ખર અને ઉગ્ધ પ્રકારનું હોતું ઝરૂરી છે.]

### અનીશુ

સાદ કરેલું અને ધીપતું અનીશુ ૧ રતલ, અર્ધ-પાણી ૧ રતલ, મધ ૩ રતલ.

પ્રથમ અનીશુને અર્ધ-પાણીમાં નાખી, ૭ રતલ સળી રહેવા દો. પછી તેમાં મધ

ઉમેરી, વધુ ૭ દિન સળી રહેવા દો, છેવટે ગાળી લો.

### અંશુર

સારી જાતના અને પાકલા અંશુર ૧ રતલ, મધ ૩ રતલ.

પ્રથમ અંશુરને સાફ કરી, ધીમે ધીમે એક પછી એક નંગને મસળી ભણ, માટીના કોરા વાસણમાં નાખો, તેમાં મધ રેડો અને પછી માટીનું ઢાંકણું ઢાંકી, એના સાંધાઓને માટીના ગારા વડે બંધ કરી દો. પછી એની ઉપર કપડાંના કટકા વીંટાળી, આખા વાસણ પર માટીના ગારા લગાડો કે જેથી કાંઈ જગ્યા બાકી ન રહે, પછી એ વાસણને સલામપુર્વક ૧ મહિના બમી કાંઈ ફંદી જગ્યાએ રહેવા દો. મુદત નિત્યે, વાસણ ખોલી અંશુરને નીચેનો કાઢી, મધુરસને ગાળી લો.

### કમળી

કમળી તાઝી પાંદડીઓ ૧ રતલ, અર્ધ પાણી ૧ રતલ, મધ ૩ રતલ.

બનાવવાની રીત 'અનીશુ' પ્રમાણે.

### કાળી દ્રાક્ષ

કાળી દ્રાક્ષ ૧ રતલ, મધ ૧ રતલ.

પ્રથમ દ્રાક્ષને ધોઈ, પછી ઊરી વા ચરણુ વડે તેના બજમે કટકા કરી, ખીવાં કાઢી નાખો. પછી તેને મધમાં નાખી, 'અંશુર'ના મધુરસ પેટેય એનોય મધુરસ તૈયાર કરી લો.

### કેતકી

કેતકીના ફૂમળાં પાંદડાં ૨ રતલ, મધ ૪ રતલ.

પાંદડાંની બારીક કાતરણુ કરી, મધમાં મેળવી, અંશુરના મધુરસ પેટે એનોય મધુરસ તૈયાર કરી લો.

## કેરી

સારી ઝાતલી પાકી કેરી ૧ રતલ મધ  
૩ રતલ

કેરીના બારીક કટકા કરી, મધમા નાખી  
અગુરના મધુરસ બનાવવાની રીત પ્રમાણે  
એનાથ મધુરસ તૈયાર કરે ફક્ત માત્ર  
એટલોજ કે એની મેગવણીને ૧ મહિનાને  
બદલે માત્ર ૧૫ દિન સગી બધ વાસણુમા  
રહેવા કેરી

## કેળા

અથવા અથવા બીજી કોઇ સારી ઝાતના  
સારા પાકા કેળાં ૪ રતલ મધ ૩ રતલ

કેળાની ન્હાની કટકીઓ કરી, મધમા  
નાખી ઉપર સખ્યા પ્રમાણે ધુરસ તૈયાર  
કરી હો. (એની મેગવણીને બધ વાસણુમા  
માત્ર ૭ દિન સગી રાખવી)

## ખરબૂચા

થાકા મીઠા ખરબૂચાનો માવો ૨ રતલ  
મધ ૩ રતલ

બનાવવાની રીત અગુરના મધુરસ પ્રમ બે  
ગુલામ

ઉગ્દા પ્રકારના કે અથવા બસરાની ગુલાબ  
પાંડીનો ૧ રતલ અર્ક-પાણી ૧ રતલ મધ  
૩ રતલ

પ્રથમ અર્ક-પાણીમા ગુલાબ-પાંડીઓ  
નાખી ૩ દહાડા સગી તાપી મુકી પછી  
એમાં મધ મેગવે. અને સાત દહાડા સગી  
રહેવા દો. છેવટે ગુલાબ-પાંડીઓની નીચેની  
ફેકી દો અને તૈયાર થયવા મધુરસને ગાળી  
શીટીઓમાં ભરી નો.

## જમરૂખ

બનારસી થા બીજા ઝાતના સારા જમ  
રૂખ ૧ રતલ અર્ક-પાણી ૧ રતલ મધ  
૫ રતલ

જમરૂખની બારીક કટકીઓ કરી, બીજા  
કાઠી નાખો પછી ગોખ્યા માવાની અર્ક-  
પાણીમા ૨૪ કલાક સગી બીજાવા દો  
પછી તેમાં મધ રેડી ૧૨ દહાડા સગી રહેવા  
દો છેવટે ગાળી લેજો

## અરદાનું

મોળા અરદાનું ૧ રતલ મધ ૨ રતલ  
પાણી બધ પૂરવું

પ્રથમ અરદાનુંને ખર પુરના પાણીમા  
નાખી ૧૨ કલાક સગી બીજાવા દો. એથી  
તે નરમ થઇ જશે પછી એને પાણીમાથી  
કાઠી સહ પાણી ફેકી દો, નરમ થયતા  
અરદાનુંને મધમા નાખી ૭ દિન સગી  
રહેવા દો અને છેવટે મસગીને ગાળી લેતા,  
અરદાનુંનો મધુરસ તૈયાર થશે

## નારંગી

સારી ઝાતની નારંગીનો ગર ૧ રતલ  
અર્ક-પાણી ૧ રતલ મધ ૩ રતલ

પ્રથમ નારંગીના ગરો અર્ક-પાણીમા  
નાખી ૪ દહાડા સગી રહેવા દો. પછી તેમાં  
મધ મે ૧લી વધુ ૭ દિન સગી રાખી છેવટે  
નારંગીને િચીરી કાઠી મધુરસને ગાળી લો.

## નાસપતિ

નાસપતિની કટકીઓ ૧ રતલ મધ ૩  
રતલ અર્ક-પાણી ૧ રતલ

નાસપતિની કટકીઓને અર્ક-પાણીમા  
નાખી, ૨૪ કલાક સગી બીજાવા દો. પછી  
તેમાં મધ મેગવે ૩ દહાડા બાદ મસગીને  
ગાળી ક દો.

## બદામ

કાચી બદામ ૧ રતલ અર્ક-પાણી ૧  
રતલ મધ ૩ રતલ

સારી ચીરી બદામો સહ કાચા જેવી  
બારીક કાતરણુ કરી સહ અર્ક-પાણીમા  
નાખી ૨ અઢસાવિઠા સગી રહેવા દો. પછી

તેમાં મધ કમેરી, વધુ ૧૦ દિન સગી રાખી, ઉપર મસળીને ગાળી દે.

બેલા

બેલા-ફળનો માવો ૨ રતલ, અર્ધ-પાણી ૧ રતલ, મધ ૩ રતલ.

બેલાના પાકા ફળ લઇ, ખીયાં વ. બધું કાઢી નાખી, ચોખ્ખો માવો વજન કરી લો અને પછી તેને અર્ધ-પાણીમાં નાખી ૪૮ કલાક સગી રહેવા દો. ત્યાર પછી એને મસળીને પાણી ગાળી કાઢો અને તેમાં મધ નાખી, ૧૫ દિન સગી બાંધ વાસણમાં હાંડી જમ્યાએ રહેવા દો, ઉપર ફિલ્ટર કરી લો.

માખણ

માખણ ૧ રતલ, મધ ૧ રતલ.  
ઉપર પ્રકારનું ચોખ્ખું માખણ લઇ, મધ સાથે ખરસ કરી, એકથપ કરી લો.

આ મધુરસ બચ્ચાઓ અને ગ્લેટાઓ મારે ખાસ તાકત બપોરના બોરાકે રોધ, હાલકા જાલાબનીય ગરમ સારે છે.

સવિંગ

સવિંગ ૩ રતલ, અર્ધ-પાણી ૩ રતલ, મધ ૧ રતલ.

જનાવવાની રીત ગુલાબના મધુરસ પ્રમાણે.

સુદુરજન

પાકા સુદુરજનની કટકીઓ ૨ રતલ, મધ ૫ રતલ.

જનાવવાની રીત અંગુરના મધુરસ પ્રમાણે.

સુખડ

સુદુરજન ૨ રતલ, અર્ધ-પાણી ૧ રતલ, મધ ૩ રતલ.

સુખડના બ્લેરને અર્ધ-પાણીમાં ૧૫ દિન સગી બીજાની રાખી, પછી તેમાં મધ કમેરી, વધુ ૭ દિન સગી રાખી દો. ઉપર ગાળી લો.

જલદી મંગાવો ચોડીકજ પ્રતો છે

## પ્રમાણુભુત પુસ્તકો

### રસોધાર તંત્ર

માનવ બદનના દરેક દરેક રોગના નિદાન અને તેના ઉપચારની રીતો બતાવતું આ સરળ ગુજરાતી ભાષામાં સખાવણું પુસ્તક ૧૮ આકૃતિયો જોવા નસીબવંત થયું છે. એજ એની લોકપ્રિયતાની સત્ક છે એમાં ૩૦૦ દર્દો જોગબવાની રીત, ૨૦૦૦ સામાન્ય ધરમથુ ઔષધો ઉપરાંત ૧૫૦૦ શાસ્ત્રીય આયુર્વેદ દવાઓ જનાવવાની પુરેપુરી વિગતો આપી છે. ધર-પેદ જનાની-સકે એવું આ ઉપર પુસ્તક, ૩૭૦ પાના, પાકા કપડાની જાંધણી છતાં—

કીમત રૂ. નણ

### મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર

ઉપર પુસ્તક જેવુંજ ઉપયોગી આ પુસ્તક પણ સરળ ગુજરાતીમાં છે અને તેમાં એલોપેથી ક્રિયા અંગ્રેજી ડોક્ટરી-પદ્ધતિયે જુદા જુદા દર્દો જોગબવા તથા તેનો કલાજ કરવાની રીતો, સિદ્ધિ કામોશિપિયાની સેકડો દવાઓ જનાવવાની માહિતી, ચોડીક આયુર્વેદિક જનાવરોની વિગત ઉપરાંત આયોગિક પદ્ધતિની માહિતી તથા અસતિ શાસ્ત્ર, ખન્જે-કરાન ધિરેખી, શસ્ત્ર ક્રિયા વ.વું આવશ્યક રિવેચન આપવામાં આવ્યું છે. ઉપર સેકડો પ્રકારની અંગ્રેજી પેટન્ટ દવાઓ જનાવવાની માહિતી પણ છે. આમ ૪૭૫ પાનાનું દળદાર સચિત્ર પુસ્તક છતાં કીમત રૂ. ૨-૪-૦.

### નરકારક હુન્નરો ભાગ ૧-૨

વિવિધ પ્રકારના હુન્નરોના સમૂહો ૫૦૦ પાના સુદર છપાઈ છતાં—

કીમત દરેક ભાગની રૂ. બે

(દરેકનું ટપાલ ખર્ચ જુદું)  
બજાઃ કમર ઓફિસ, સોલાગરવાડા, સુરત.

# સાયન્સની એક અદ્ભુત શોધ

જેને દુન્યાને આશ્ચર્યથી દંગ કરી દીધી છે.

સ્વગને તિલસ્મી—આ સ્વગન નથી, જાડે એક જાડુ છે, જેની આશ્ચર્યકારક અસરે તિખી (વૈદક) દુન્યામા અદ્ભુત ક્રાંતિ ઉત્પન્ન કરીને મોટા મોટા નામચીન હકીમોની અકલને ચકકરમાં નાંખી દીધી છે. આ દવાના ઉપયોગથી છ માસ જેટલા દુઃકા ગાળામાં પાંચ હજાર કરતા વધુ નિરાશ યયલા અને કબરને કાંઠે પહોંચેલા દર્દીઓએ નવજીવન પ્રાપ્ત કર્યું છે. તમામ ખામીઓ અને ખસખીઓ, જેમકે વાંકાપણું, દુઃકાપણું, સુસ્તી અને નળખાઈ વગેરેને દુર કરવા માટે અકમીર અને અસરકારક છે. એક અકવાડિયાના ઉપયોગથી એટલી તાકાત આવી જાય છે કે બુદ્ધિ દંગ રહી જાય છે. એક દમ્બી માટે એકજ શીંગી પુરતી છે.

કીમત ૧ શીંગીના રૂ. ૩. અમીરો પાસેથી રૂ. ૬૫.

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ,  
બુર્મા મરિજ્જ પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, દિલ્હી-૬  
( No concern with Germany )

## ઓપરેશન વગર વધરાવળનો ઈલાજ

આતરડું કે પાણી ઉતગી આવ્યું હોય તો અમારી આશ્ચર્યકારક દવા સાઈન્ડ-પ્લાસ્ટીનો ઉપયોગ કરે મમે તેટલી જુની ખીમારી કેમ ન હોય, એકજ અકવાડીયામાં કાયમી ફાયદો કરી દે છે આ લયકર ખીમારી માટે આ એક અસરકારક દવા છે, જેની માલિશથી પરનેવા દ્વારા ખસણ તત્વો બહાર નીકળી, જોની અમલ હાલત પર આવી જાય છે ઓપરેશન કરવાની તો અફરજ નથી સંપુર્ણ ફાયદા માટે એક શીંગીની કીમત રૂ. ૪-૮-૦ ( પોસ્ટ ખર્ચ અવગ ) જવાબ માટે મવા આનાની ડીક્રીટ મોકલવી

ઈન્ડો જર્મન કેમિકલ વર્ક્સ,  
બુર્મા મરિજ્જ પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, દિલ્હી-૬  
( No concern with Germany )

દવાસાગીમાં પ્રચલિત એવી જિલેટીનની કેપ્સુલો તમેય જોઇ તો હરોજ. નાનુંક તળી-અવવાળાઓ-જેમને મળે કુડવી દવાઓ નથી કેતરતી-તેમને માટે તો એ આર્શિવાદ સમાન કેજ, પણ એમ પણ કેટલીક દવાઓ એવી હોય છે, જે કેપ્સુલમાં કરીને આપવામાં આવે છે અને તેથીય, એને ઉપયોગ દેખીતી રીતે જ કે રીક બહોળો છે.

સામાન્યતઃ જિલેટીનની કેપ્સુલો આઠ પ્રકાર જુદા કદમાં બનાવાય છે:-

|      |                        |
|------|------------------------|
| નંબર | કેટલી દવા રહે છે ?     |
| ૦૦૦  | ૨૫ દીપાં અથવા ૧૨ ગ્રેન |
| ૦૦   | ૧૭ " " ૮ "             |
| "    | ૧૨ " " ૬ "             |
| ૧    | ૯ " " ૪ "              |
| ૨    | ૬ " " ૩ "              |
| ૩    | ૪ ૧/૨ " " ૨ "          |
| ૪    | ૩ " " ૧ ૧/૨ "          |
| ૫    | ૨ " " ૧ ૧/૪ "          |

પરંતુ કેટલાક સંજોગોમાં ખાસ મોટી કેપ્સુલો પણ બનાવવામાં આવે છે, જેના કદ મા પ્રમાણે હોય છે:-

|      |                    |
|------|--------------------|
| નંબર | કેટલી દવા રહે છે ? |
| ૧૦   | ૧ ઓંસ              |
| ૧૧   | ૩/૪ "              |
| ૧૨   | ૧/૨ "              |
| ૧૩   | ૧/૪ "              |

અને કેપ્સુલનો આકાર ? સામાન્ય રીતે તે ત્રિ ઉંચેથી ગોળાકાર હોઈ, મુખ કેપ્સુલ અને કણના બે પિંઢાગો હોય છે. પરંતુ કેટલીક વેળા આકારમાંય સદજ ફેરફાર હોય છે, તેમજ કેપ્સુલ રંગે સફેદ પણ હોય છે અને રંગબેરંગી પણ.

## કેપ્સુલની બનાવટ

૧

જિલેટીન : ગાગ, પાણી અપ પુરવં, ખાંડ ૧ ગાગ.

પ્રથમ જિલેટીનને થોડાક પાણીમાં કેટલોક સમય પલાળી રાખી, પછી વોટર બાય પર મુકા, જિલેટીન ઓગળાવી, ખાંડ મેળવી થોડા પટપણાની મેળવણી તૈયાર કરી લો, આ થઈ કેપ્સુલનો કાચો માલ.

કેપ્સુલની બનાવટમાં ખાસ અગત્યની સીઝ બીજાં છે. આ બીજાં મોખંડ મા લાકડાના સળિયા જેવા-એમ કહેા કે, પેન્સિલ જેવા-ફોપ છે, પણ તેના ઉડાનો આકાર સપાટ હોવાને બદલે ગોળાકાર હોય છે. એવા બીજાં જેટલા વધુ પ્રમાણમાં હોય તેટલી વધુ ઝડપથી કેપ્સુલ તૈયાર થઈ સહે છે અને તેથી ઘણાંજો એવા બીજાં મોટી સંખ્યામાં તૈયાર કરાવે છે. (આ બીજાં કોઈ પણ જુદાર કે સુધાર બનાવી આપી સહે છે. નમુનાની વધુ સ્પષ્ટતા માટે, બ્રાદરમાં મેગાતી કેપ્સુલ લઈ, તેના આકાર જોઈ લેવો.) બેસક, એ બીજાંનું કદ, કેપ્સુલના જુદા જુદા કદ પ્રમાણે ન્હાનું મોટું હોય છેજ.

" કેપ્સુલની બનાવટ વેળા છુટું છુટું એક બીજું પણ વપરાય છે અને વધારે ઝડપથી કામ કરવું હોય તો ૧૦-૧૫-૨૦ બીજાનો સમુદ પણ. એના સમુદના ઉપયોગની રીત એ છે કે જેમ્મ માપના સાક્રાની પ્લેઈટ લઈ, તેમા બીજાંનાં કદ કરતાં સદજ ન્હાના કાણા, ગોળાકાર મા સીધી સાક્રાનના રૂપમાં થોડે થોડે દુર પાડી લઈ પછી તેમાથી પેસાં બીજાંની લગાઈનો ફે ભાગ પસાર કરી લટકતા મોલકની જેમ રહેવા દે છે. એને પરિણામે

એકી વેળા ૧૦-૧૫-૨૦ બીબા કેમ્બુસ મિથ્ર  
લુભા બોળી સકાય છે

કેમ્બુસની બનાવટની મૂળરીત એ છે કે  
મિથ્રજી તૈયાર કરી સદજ બરમ રહેવા રહ  
તેમા જે તે માપના બીબા મોળી સો (પણ તે  
પહેલા એ બીબાને પ્રથમ કાઠે તેમમા મોળી સેરા  
સુરે છે) જેમા મેગરજીનો ધર બીબા પર ચડી  
જરો પડી બો ભને સદજ ગોઠાકાર ફેરવી,  
મેગરજી સખત થા લાગે કે સંભાળપુરે  
બીબા પરથી કાઢી લઈ મહોટા માથાની પીન  
પર સુઠી, તે પીનને ટેમપ પર ચુકેલા શયના  
કટકામા ખોમી દો. હજુ થકુ થોડી બાર બો

## ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

તમારી શિક્ષણ-પરિક્ષા થઈ ગઈ પરિ  
ણામ શુ આ પુર દવે તમે શુ કરના  
પારો છો ?

આજની મેકારી વધાનનારી કેમ્બુસની  
પદ્ધતિથી તમે કટાખા ઠો નહિ વાર  
દર રો કપીઆ અર્થા, જિ હગીના ઉત્તમોત્તમ  
વર્ગો શુમાની બલેવા પેકાર થવાનુ તમો  
પસદ છે ના થોડા અર્થ જલદિયા દુનરી  
તથાતીમ ની નિકતર સમજો છો ?

દુનરી તથાતીમ સેરા મટે ૧ કરગો ૨  
કેક માઈન પસદ કરગો ૨ શાખાઓ કયા  
ઠો ૧ તેમના સત્ર ક્યારે શરૂ થાય છે ? શી  
ફેલી અને અવવાસક્રમનો સમય કેનો છે ?  
એ બધું જાણના મટે—

## ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

— ૧ કમરમા ઉપાયથી ખામ નેજમાળા  
વાનો તમારી એજ એકની માર્ગદર્શિકા છે  
લગભગ ૧૦૦ વિષયો-સેક્ટોર શાખાઓ

[ પુરો સમય ૦૫ દરનામા ]

કી. ૩૫ અ કોની રૂ. ૭-૨૬-૦

સજો-કમર ઓફીસ-સુરત

પછી કેમ્બુસ પૂરેપૂરી સખત થઈ જતા તેને  
પીન પરથી કાઢી લઈ, હવ-૫૧ બાકસમા  
સુધી દો

કહેવાની સુરત નથી કે જે રગીન  
કેમ્બુસ બનાવવાની ઇચ્છા હોય તો ઉપલો  
મેગરજીમા નિહો ખાધ-૧૪ ઉમેરી સમજો

નિલેદીન ૮ ભાગ, ખાડ ૨ ભાગ ગમ  
અરેક ૧ ભાગ પાણી ૮ ભાગ

(૧) બીબા મેગરજીમા માત્ર એટલા પ્રમાણમા  
બાજવામા આવે છે જેટલા માપની કેમ્બુસો  
બનાવવાની હોય

## આજ લગી

એપ્રિલ ૧૯૪૧-જોગે કે ૧૨૪મા અક  
સમી કમરે પોરમેના સાદિત્ય સામથીનુ  
સર્વેથુ જોધુ ? તે એની ઉપરોમિતાની  
સના સન ૨૫ છે

( ૫૧૬૪ પાના )

૩૮૭ ચિત્રો

૫૦૪ તરી-સોધો

૬૮૩ ખામ હુનર-લેજો

૨૫૮૮ પ્રયોગો

૪૮૩ ખામ વેપારી-લેજો

૬૦૮ પરચુરુ લેજો

અને

૧૨૧ સેરોકામા મચી

૬૦૫૮ પુછપરછોના જવાબો

અને એમનેનુ ગના-

એનુ વાર્ષિક લવાકમ માત્ર રૂપિયા તથા છે,  
જુગ પ્રત આર આને મળે છે  
શુ નિર્ણય કરો તમે ?

સાંકરનો ખપ સૌ કોઈને હોય છે. માંગિક પ્રસંગોએ ખાંડ ઉપરાંત સાંકરની જે બહોળી ખેપત થાય છે, તે કોઈ પણ અમ્બાસીની આંખથી છુપી રહી શકે તેમ નથી.

સાંકરનો ઉદ્ભવ દિ-દમાં સારા પાયા પર આવે છે, કારણ કે એની ખપન માત્ર શહે-રમાં જ નહિ, ગામડાઓમાંય કાંચી છે.

### ખનાવટની પદ્ધતિ

સાંકરની ખનાવટ માટે મુખ્ય સાધનો આ છે:—

1. લોખંડની કદાબજો
  2. સાંકર માટેના ખાસ પીયાં
  3. ધર્મોમિટર
  4. દાણકોમિટર
  5. પતરાની ખામદીઓ
- પરમપરક

ખનાવટની પદ્ધતિ એ છે કે લોખંડની કદાબમાં ખાંડનો એક જથ્થો નાખી, અને તેટલા બોલા પ્રમાણમાં પાણી રડી. મુલે ચલાવે અને જેમ અને તેમ બોલી આવે તેને એજણારી સહ, માસણી ખનાવી લો.

માસણી જેમ અને તેમ બોલા સમય સગી - મુલા પર રાખવી જોઈએ, કારણ કે વધુ વેળા મુલા પર રહેતાં, માસણી બળી જાય છે તથા તેના અમુક ગુણોમાં ફેર આવે જાય છે. હુંકમાં અદિ સગી માસણી ઉકાળો-અને એ દરમિયાન વારંવાર કદાબની દિવાલ પર ઠંડા પાણીની વાવડી ફેરવતા નહો કે માસણી ૩૦° Beaume જેટલી થઈ થઈ જાય. પછી તેને મુલા પરથી ઉતારી સહ, કપડાંમાંથી માળીને ૧૦-૭૦°C જેટલી ગરમીવાળી જગ્યાએ મુકેલા સાંકરના ખાસ પીયામાં ભરી દો અને જ્યાં સુધી ઠરી ન જાય ત્યાં સુધી-જેને ખાંચ ૭ દિન યાજ છે-રહેવા દો.

## WONDERFUL CURE

તુલસીરાજ તેલ: આંતરકું વધી જવા અંડ વધી જવા, સોજો, સંધિયા તથા વાની અનુભવસિધ્ધિ દવા. હીમત રૂપિયો એક.

ગરીબ પીમાર લીઓ માટે હમેશા માટે મર્લાનિયેક તથા અંધ માસિક ફરી ચલાવી દવા. હીમત રૂપિયા ૧-૪-૦

એન. કે., પ્રસિધ્ધ તબીબ,  
૧૫૦, માનિકતલા રટીટ, કલકત્તા.

૪૬ વર્ષની લુની અને જાણીતી

ખાટલીની દુકાન

તમને ફરેક જાતની ખાટલીઓ, છુચ, કેપસુલ વગેરે સસ્તા ભાવે સપ્લાઈ કરશે.

ભાવતાલ માટે આવેજ લખો:—  
ધી બોલ ઇન્ડિયા ખાટલ સપ્લાઈંગ કં.

૧૫૩/૫૫ K, મકલા રટીટ મુંબઈ ૩





# નકલી મીણુ

મીણુ એટલે મધમાખનું મીણુ, અમેરીકામાં જેને *Beeswax* કહે છે તે. એ કુદરતી મીણુ હોય છે અને તે વનસ્પતી-તત્વોમાંથી તૈયાર થતું હોય, તેની પવનદાઈ ઓછી હોય એ પણ કુદરતીજ છે. તેથીજ, એ અગ્નિને પુરી કરવા નકલી મીણુ બનાવવાની મિઠન કરવામાં આવે છે.

નકલી મીણુ મળે જાગે કુદરતી મીણુના બદલે વાપરી શકાય છે, પણ તેથી તે સુણોને અંગે કુદરતી મીણુ જેવુંજ છે, એમ માની લેવાની સુચરત નથી ના. 'પચ્છી' વેળા તો તે હેખાવેજ 'કુદરતી' સાથે છે-દ્રષ્ટીક્રમમાં નકલીજ હોય છે

નકલી મીણુ બનાવવાની ગોપ ક્યારે અને કોણે કરી, એ કહી શકાય એમ નથી એમનું ખડું છે કે કદા આતનું નકલી મીણુ આજેજ બને છે અને એમ કહેવામાં કદી અનિશ્ચયિત નથી કે આજે બનાવવા બરાબર નામે વેચાણ મીણુ પણ મોટા ભાગે બનાવગીજ હોય છે કાગળ ૨૫૫૨ કે. કુદરતી મીણુ મોઘું હોય, નકા ઓછો મળે છે, નકલી મીણુ મોઘું હોય, પચ્છા વાસ અર્પે છે

ઉપદા નકલી મીણુ બનાવવાની યોગીક માહિતી અને પ્રયોગો આ રહ્યા —

૨

સિરેસીન વેક્સ (*Ceresine Wax*) ૩૭૬ રતમ, સ્પરમેસીન ૬૬ રતમ, પેરેફીન વેક્સ ૫૬ રતમ.

જ્યાંને એક વાસલુમા મુદી, વોદર બાય પર પીગમાલો એટલે નકલી મીણુ તૈયાર.

૨

પેરેફીન વેક્સ ૩૫ રતમ, જાપાન વેક્સ

૨૫ રતમ, કાગળ ૫૫ વેક્સ ૧૫ રતમ, રાજન ૨૦ રતમ, ટેમો-ગરબી ૫ રતમ.

૩

પેરેફીન ૫૫ રતમ, જાપાન વેક્સ ૨૫ રતમ, કાગળ ૨૫ રતમ, ટેમો-ગરબી ૫ રતમ

૪

મીઝી રાજન ૧૬ રતમ, સિટાસાર્બન ૮ રતમ, યામ ઓલ્ફ ૨૬ રતમ.

૫

મીઝી રાજન ૧૬ રતમ, સિટાસાર્બન ૮ રતમ, કાગળ ૨૬ રતમ

## ‘કમન’ની બાંધેલા દા-લે

| વર્ષ   | કીમત     |
|--------|----------|
| પ્રથમ  | મળતી નથી |
| બીજી   | "        |
| ત્રીજી | "        |
| ચોથી   | ૨. ૨-૮-૦ |
| પાંચમી | " ૨-૮-૦  |
| છઠ્ઠી  | , ૩-૮-૦  |
| સાતમી  | " ૩-૮-૦  |
| આઠમી   | " ૩-૮-૦  |
| નવમી   | " ૩-૮-૦  |
| દસમી   | " ૩-૮-૦  |

## MOSQUITO SPRAYS

Why pay high prices for such preparations, when you can make them for very small cost? We supply guaranteed formulas which will enable you to make products similar to wellknown European Makes

Price Re One only.

The Qanar Office, SURAT.

## આધારીશીના ઉપાય

૧-જ્યારે નંગ એકને ગાયના અર્ધા શેર રૂપમાં બાંધી, જ્યારે જ્યારે કાણું થઈ જાય ત્યારે દુધને ઉતારી મેવું. પછી જ્યારે કલના વજન જેટલી જ સુંક (વગર કુઆની) સમ, જ્યારે અને સુંક બેઉ ઉપસાજ રૂપમાં ધરી ખારીક કરી તદ્દન નવા માટીના વાસણમાં નાખી ગરમ કરવી. પછી મરમીનું પીણું લઈ તે પોઈ વડે માયા પર દવા લગાડવી (દામપી લગાડવી નહીં). પછી સૂર્ય સામે જોઈ પાંચ છાંઈ ખાવી અને લગાડેલી દવા છ કલાક સુધી રહેવા દેવી ને દહાડે દવા લગાડી હોય તે દહાડે રૂપને ઉપયોગ દર્દીએ તદ્દન કરવો નહિ. જોયો ગમે તેવું આધારીશીનું દર્દ કરો, તે મરી જશે [દવા સૂર્ય ઉગે તે વેળા લગાડવી જોઈએ]

૨-સિંધવને વાદી લીમાં મેળવી સુંપવાથી પણ દર્દ મટે છે.

## એકાંતરીયા તાવનો ઉપાય

૧-સફેદ ફટકડી ચણા જેટલી લઈ, ખારીક વાટી, પતાસામાં કાણું પાડી બાંધેર કરી, ને દિવસે તાવ આવવાનો હોય તે દહાડે દર્દીને પેનું પતાસું ખવડાવવું. જે વખત એમ કરવાથી તાવ આવતો અટકી જાય છે.

૨-મેથી કુમડીયા-પુત્રાડીઆનું મુજ ચાવવાથી આ તાવ જતો રહે છે, એમ કહેવાય છે.

## કાચ સાફ કરવા

સોડિયમ મેટાસિલિકેટ ૧ ભાગ, સોડા એશ ૨ ભાગ અને ટ્રિસોડિયમ ફોસ્ફેટ ૨૩ ભાગ.

આ ત્રણેને મિશ્ર કરી, ગરમ પાણીમાં ઘોડીક આ જુધી નાખી, કાચનાં વાસણ, ગીરાંઓ નગવરક ધોવાથી તે સાફ થઈ જાય છે.

## કાર્બોલિક કંતમંજન

૧-પ્રથમો ચોક ૧ રતલ, લવંગનું એસેન્સ (સફેદ) ૧ ઓંસ, તેરા રેઝ પાવડર ૧ ઓંસ

૨-પ્રથમ ચોક ૨૦ ઓંસ, કાર્બોન ૨૦ મેન, ટંબુઆરની બુધી ૬૦૦ મેન, નીરાં બેળની બુધી ૬૦૦ મેન, કાર્બોલિક એસેન્સની બુધી ૬૦ મેન, એલ્કલ ગિન્ટરમિન ૧ ગ્રામ, એલ્કલ પિપરમિન્ટ ૩ ગ્રામ, એમોનીઆ મોટર-કાર્બોન એલેગાવવા પુરતા પ્રમાણમાં.

પ્રથમ કાર્બોનને લઈ જ એમોનીઆ વોટરમાં એલેગાવી, થોડાક ચોકમાં મેળવી મિશ્ર કરો. પછી તેને સુકવવા માટે થોડા કાગળ પર પાવરી, સુકાઈ જતાં બાકીનો ચોક મેળવો. પછી એક પછી એક દવા મેળવતા જાય અને મિશ્ર કરતા જાય. છેવટે તેલ ઉમેરો. પછી પાંચ છ વેળા ખુબ ખારીક વજાળ મંજન ચાળી લો.

## ખાંસીની ગોળીઓ

૧-અડિઝાના પુખ રતલ ૩, મીઠું તોલો ૧, કાલા મરી તોલો ૨.

જ્યારે વાદી, અથવા જેટલી મોટી ગોળીઓ બનાવો. એ ગોળીઓ મોઢામાં રાખવાથી ખાંસી મટી જશે.

૨-મરી ૧ ભાગ, પીપર ૨ ભાગ, જવ-ખાર ૧ ભાગ, દાડમફાર ૨ ભાગ અને ગોળ ૪ ભાગ.

ખધાને મિશ્ર કરી, ભેંટતા પાણીમાં  
મેળવી, ૩ ટાંક જાર ગોળીઓ બનાવી લેવી.  
માત્રા: સવાર સાંજ અરેક ગોળી સેવાથી  
ખાંતી મળે છે.

### ખાંતીની ઇલાજ

આકાશના મુળ ૪ રોર, તાત્રા ચણા ૩  
રોર, પાણી ૧૬ રોર.

આકાશના મુળને સાફ કરી, ઝીણા કટકા  
કરી, માટીના વાસણમાં ભરી, પાણી તથા  
ચણા ઉમેરીને ચુને ચઢાવો. જ્યારે ખણું  
પાણી બગી ત્યારે ચુના પરથી ઘેતરી  
મધ, ચણાને સમાગપુર્વક છુદા કરી મધ,  
ખાવડામાં મુકવો અને પછી માટીને જડી  
બનાવી રાખો.

માત્રા: ૧ માથો ભૂડી સદજ મધ સાથે,  
દિવસમાં ત્રણ વાર.

### જમન સિદ્ધર ખાદ્ય

તાણુ ૫૦ જાગ, જસન ૧૯ જાગ,  
નિકત ૧૩ જાગ.

### જાદુઈ ઇલ્ક

એક ઈલાંન મધ, થોડાક કણક ભગી  
સરકામાં ભીંજવી રાખો. તેથી એ નરમ થઈ  
જશે પછી તેને સદજ દવાની માત્રા મોઢાવાળી  
શીશીમાં નાખી સકશે અને એને કઠિરમાં  
તરીકે મિત્રોને બતાવી સકશે.

### છાંજર પાવડર

(અ) ટાટરીક એસિડ ૩૦ મેન  
પડીથી બનાવી રાખો.  
(બ) ક્રોમેનિક ઓક્સિડ મોઢા ૩૦ મેન,  
મુંઢની જુડી ૫ મેન, સફેદ ખાંડ ૧ દૂધ,  
એમેન્સ લેમન ૨ ટીપાં.  
એનીય ૧ પડીથી બનાવી રાખો.

ઉપયોગ: મુરતર વેળા પ્રથમ 'અ' ભૂડી  
પાણીના ગ્લાસમાં ઓગળાવી, પછી 'બ'  
જડી ઉમેરી, જોશ આવ્યા પછી પીઓ.

### ઝાદા તથા ઉલટીનો ઇલાજ

અસખસ તોંલો એક લખ, પાણીમાં  
પલાળી વાટી યુગદી બનાવી, છાતીની નીચેના  
જાગ પર મુઢી પાટો બાંધવો અને માત્ર ૧૫ થી  
૨૦ મિનિટ સુધી રહેવા દઈ, પછી પાટો  
ઝોલી નાખવો એથી ઉલટી તથા ઝાદા  
બંધ થઈ જશે.

### ટુસીંગ પેપર

૪ જાગ તરપેન્ટાઈલ તેલ અને ૧ જાગ  
બદામના તેલનું મિશ્રણ બનાવી, તેમાં કાચા  
ઓળી લેવાથી તે 'ટુસીંગ પેપર' મહેરાય છે.

### ટીકચર પાવડેશન

પાવડેશન પાવડર ૧ ઓસ, અસરોહક  
૧ રતલ

એક શીમાંમાં બેટને જારી રાખી, ગ્રહ-  
પડિયા બંદ ફિલ્ટર કરી લો.

### દુખતા દાંતને ઉપાય

૧-કાષ્ટરોજન પરઓક્સાઇડ એક ચમચો  
એક મસાસ પાણીમાં મેળવી, તે દવારામાં  
પાણીનો કાચો મોઢામાં પાંચ દશ મિનિટ  
સુધી જારી રાખી પછી કાચો કરી નાખવો.  
આ ઉપરાંત એકજ વખત કાચથી દર્દીમાં  
તરોપન પડી ત્યારે, પણ કદાચ એક વખત  
તરી આશમ ન થાય તો બે ત્રણ વેળા એમ  
કરવું સાથેજ પાણીમાં બે ચાર રતી પુલા-  
વેની દટકડી નાખે તો વધારે અસરકારક છે.

૨-આદુનાં રસમાં ટુસીના પાન વાટી  
ગોળી બનાવી મોઢામાં મુકવાથી દાંતનું દર્દ  
મટે છે.

૩-મગો ઉકાળી કાચામાં કાચાથી દર્દ  
ઓછું થાય છે.

## નકલી લિ'યુનો રસો

સામગ્રીઃ ઓસડ ૬ ઓસ, પોટાસિયમ કામેનિટ ૩ ઓસ, ખાડ ૮ ઓસ, ઓપ્તમ મેન ૧ ડ્રામ પાણી ૪ પાઇન્ટ

પાણીમાં બધી દવાઓ નાખી, ઓગળાવો

## નિકલની વરતુઓ સોડ કરવી

નિકલની વરતુઓ પર કાટ આપ્યો દોષ, ચમકાટ આપી થમ ગઇ દોષ ન તો ૫૦ જાગ અમરોદ્ધમા ૧ જાગ ગપકનો તેજાબ નાખી, મિથલ્ બનાવો અને પછી જે તે વરતુઓ તેમાં ૧૦-૧૫ સેકન્ડ સમી પલાળી કાઢી તરતજ ઠંડા પાણીથી ઘેષ નાખો પછી તેને રેડીશાઇડ રિપરિટમાં બેગી કાઢી, છેવટે સુકા કપડા નડે સદજ પેપરિસ કરી લે

## અમરોદ્ધમાની

પાવરેશન પાવડર ૨૦૦ તોલા નિચારનો થા યુનો ૬૦ થી ૮૦ તોલા, તજના માખા તામ્ર પોંડા ૧૩ થી ૨ તોલા

પ્રથમ તજના પાડાને પાગી, ચટણી જેવી બનાવી, તેમાં બેષ બુધીઓ મેગવી, ધુરત હોય તો પાણી ઉમેરી, મરજાવતીઓ બાવી લેવી

## માઉથ વોશ પાવડર

ટંકણપાર ૯૯૨૬૯૭ તોલા, થાપમેલ રેડ તોલા, મેન્થોલ ૩, નોવા, મેથીલ મેસિસિમિટ રેડ તેલા, યુક્સિપ્ટસ ૩ નોનો, સર્વિંગનુ તેલ ૩ તોલા

પ્રથમ બધી સુગધીઓને મદજ અલો હાગા મેગવી, પછી એ મેગવણી ટાંચુઆર પર ઝાટી-મેગવી, અમરોદ્ધમા ઉડી જવા હો પછી તરતજ તેને વાટલીઓમાં ભરી લે

એક ન્હાના ગાસ પાણીમાં ૫ ડ્રેન બંધી નાખી, માઉથ વોશ તરીકે ચાપડો

## સાસ શાહીની જુડી

ઝિરૂળા ૪ તોલા, ધુન્ડર ૪ તોલા, બોર્દાર ૪ તોલા, માખા ૨ તોલા, દરકી ૨ તોલા, સર્વિંગ ૨ તોલા, ખાડ ૨ તોલા, કાચો ૨ તોલા, કાન્ગો રેડ રંગ ૨ તોલા

૨મ ઝિવાયની બધી વરતુઓને પહેલા પાટી લાઇ, પછી રંગ મેળવતા સાસ રંગની શાહીની જુડી તબ્યાર થશે

## બી'બીનાં ઠંખાની દવા

નવસાર અને હડતાળ પાણીમાં બારીને લેપ કરનાથી તરત એર ઉતરી ન્ય છે

## શિતળાનાં ચાકાં દુર કરવા

મીઠી બદામતુ તેલ ૧ ઓસ, અરેડ મીથુ ૨ ડ્રામ, રપરમેસીની ૨ ડ્રામ

આ બધાને એક વાસણમાં નાખી, એક રસ કરી તેમાં અર્ધો ડ્રામ કેસર નાખી, કેવ-તાના અગાર ઉપર પીચળીને ખરતમાં ધુગી લેા ચિતળાના દુક મુદતના ચાકાં ઉપર આ દવા મગાડવાથી તે દુક પાવ છે

## સેફ્ટ ૫૩

સાસ ૨મ ૪૫ જાગ, નારંગી ૨મ ૩૭ જાગ, પીચો ૨મ ૪૮ જાગ, લીમો ૨મ ૫૦ જાગ, આસમાની રંગ ૬૦ જાગ, ચાખાખી રંગ ૪૦ જાગ, સાખી ૨મ ૮૦ જાગ

આ બધા ૨મની બુધીઓને સાથે મેળવવાથી અરેડ ૨મ બને છે

## ઝેરિય પાવડર

સરહનો વ્હેર ૭ ઓસ, રેવાળી જુડી ૪૨ ઓસ, તજની જુડી ૨૧ ઓસ, ઓપ્તમ સર્વેન્ડર ૧૫૦ મેન, સર્વિંગની જુડી ૬૦ મેન, ઓપ્તમ રોઝ ૩૦૦ મેન

## પંદર દિવસમાં તાકાત અને નવજુવાની

આપે વિજાનીઓના કમાલ તો માંગળ્યા હશેજ, પણ એક હિન્દુ-સ્તાની તબીબની હયરતકારક કામગીરી નિહાળો, જેણે દુનિયામાં ખજલખાટ મચાવી દીધી છે. પુરા પંદર દિવસ અને પંદર કલાકમાં નળખા ઇન્સાનને સંપૂર્ણ તાકાતવાળો બનાવી દે છે. એ શોધકની અજબ કામગીરી છે, જેણે અત્યંત ગિહનતથી દવાઓ તૈયાર કરી છે. અગર ઇન્સાન પંદર દિવસ પંદર કલાક પરહેઝ કરે તો ગમે તેવોયે નળખો કેમ ન હોય, ગમે તેટલી શર્માઈદગી ઉઠાવવી પડતી હોય, બિલકુલ નવજવાન બની જશે. તેની તાકાત શરીરમાં ઉછાળા મારવા લાગશે, તેની નસોમાં વિજળીક પ્રવાહ દોડવા લાગશે, નવજવાન, ધરડા, ખુરાઈમાં સપડાઓલા અને પોતાના હાથે ઉત્પન્ન કરેલી ખામીઓના બિમાર ખુશી થશે અને એમને આ ઇલાજથી બહુનો અમત્કાર એવામાં આવશે કે કેવી રીતે ગદિત આવી, કેમ કરીને યુવાની પાછી ફરી આવી અને કેવી રીતે ખામીઓ દુર થઈ ગઈ? નથી કહી સકાતું કે તાકાતની શી સ્થિતિ હશે!

અનુભવ લ્યો, સચ્ચાઈની પરીક્ષા કરો. આપની કમઝોરી તાકાતમાં ફેરવાઇને આપને મજબુર કરશે કે બીજાં લગ્ન કરવામાં આવે. પહેલા દિવસથીજ એમ લાગવા માંડશે કે દવાઓ અમર શરૂ કરી દીધી છે. પછી દરેક ખોરાક શરીરમાં લોહી ઉત્પન્ન કરતું જશે. મૃત નર્મોને જગાડશે. બસ, એ દિવસમાંજ સપ્તથી કામ લેવામાં આવે. એની શરત કરવી પડશે. જેનાથી પંદર દિવસ પરહેઝ નહિં થઈ શકે, તેને કાયમી લાલ નહિં થાય તે યાદ રાખવાનું છે. આ શોધકે બે દવાઓનો ફોર્મ બનાવ્યો છે: એક ખાવાની દવા મુઆવિને શાખાબ અને બીજી લગાડવાની દવા બરકી તિલા. આ ફોર્મમાં બંને દવાઓ પુરતા પ્રમાણમાં છે.

પ્રુદાની ઝાત પર વિશ્વાસ રાખો કે જેણે પોતાના એક બંદાને માહિતી તથા અનુભવોની દુનિયામાં જનમેવા માટે વાકફ કરી દીધો છે. આજમાયો અને હયરત પામો આ દવાઓ આ સદીની કમઝોરીનો અણ-ગોલ ઇલાજ છે.

કીમત પાંચ રૂપિયા (ટપ્પાસ ખર્ચ આઠ આના થશે.)

ઈન્ડો જર્મન કેમીકલ વર્ક્સ,

બુરમા મરિજદ પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, દિલ્હી. ૬

(No concern with German)

# જાણીતા હિન્દી વૈજ્ઞાનિક નવિન અદ્ભૂત શોધો હંસરાજ વાયરલેસની

વિજ્ઞાનીનું જાતન દાખવાની પણ કડાકુટ નહિ, ફક્ત મોઢેથી “લાઇટ” કહો અને, જાણે જાદુ થયો હોય તેમ, તમારો ઓરડો વિજ્ઞાનીના તેજથી જગમગી ઉઠે! આ વાત પ્રથમ દ્રષ્ટિએ માનવામાં જ ન આવે એવી છે, છતાં તે તદ્દન સાચ છે.

આ અને એવી બીજી અનેક શોધો કરનાર હંસરાજ વાયરલેસે ફક્ત તેર વર્ષની ઉંમરે અવનવી શોધો કરવાનું કામનાર ક્યું હતું અને “બીબુ” અધુન કામ પડતું મુશ્કેલી રાત દિવસ એની પાછળ જ મંડવા રવાના હતા. પરિણામે આજે તેઓ એવી કેટલીયે અવનવી શોધો કરી સક્યા છે, કે જેને આપણે નજર ન જરા ન નિહાળીએ ત્યાં મુશ્કેલી તે આપણા માનવામાં પણ ન આવે.

હંસરાજની શોધી પ્રથમ ગોષ્ઠ અટક્યાજા મનાવણા વાદરા પામેથી સિદ્ધતથી કામ લાગ પડ્યો ન ખાવવાની હતી. તેમણે કોઈ જાન્ય એક મરેડી બાંધી, તેમાં ફરતી દોરી બેરતી ત્યાં નીચે એક મોઢું પીપ મુક્યું જા તેને તળીએ ખીચા ડોડાને કાઢ્યો ઉજાજ ન રહી સકાય એવું બનાવી મુક્યું. પછી પોતાને ત્યાં દોઢેમાં મુક્યું ખાઈને જાગડા વાદરાજાને જીયકાને અંદર નાખ્યા એ પીપજા તળીએ ખીચા હતા એટલે વાદરાથી નીચે તે ઉજા રહેવાજ નહિ. તેથી રચનાતિક રીતેજ તેણે વચ્ચે સટકતી દોરી એમવા માડી અને કામ કરીને બદાર નીકળવા કેટલિય કરવા લાગ્યા. એથી જેમ જેમ વાદરા દોરી બેસ્યો જાય તેમ તેમ તે ઉપરની મરેડીમા ગોળ ગોળ ફરતી જાય અને સાથે આંકડાં દોરે એક પંખો પણ ફરતો જાય. આમજ વાદરા તો મુખ અકળાય અને ત્યાં સાથે

ખુઝી પર બેઠાં બેઠાં હંસરાજ સહેરતી દયા ખાપ / નહિં પેટ્રોલ કે વરાળની કે નહિં વિજ્ઞાનીની ઝરત, છતાં પંખો તો જરાજર ફર્યા કરે!

પછી તો હંસરાજે એક પછી એક અખતરાઓ કરવા માંડ્યા. પોતાનાજ પરમાં ઉપરનાં ગાળે એક ઓરડામાં તેમણે એક નાનીથી લેબોરેટરી ઉભી કરેલી. પોતે ત્યાં આગળ કામમાં હોય ત્યારે નીચે જતું ન પડે તે માટે તેમણે એક ધંત્ર તેવાર ક્યું. એ વડે ઉપર બેઠાં બેઠાંજ તેઓ પોતાને મજા આવનારું મુખ જોઈ સકતા, તેમજ તેની સાથે વાત પણ કરી સકતા, તેમજ બે સાંખી વાત કરવા જેવું ન લાગે તો એક જાતન દાખવા કે જેથી નીચે એ ધંત્રના ખીજા છેડા આગળ ઉભેલા મિત્રને “બેસો, હમણાં આવું છું” કે પછી “જાદુ કામમાં છે” એમ અંદરો પાડીને જતાથી સકતા. આ ધંત્ર હંસરાજે ફક્ત ૧૪ વર્ષની ઉંમરે શ્રેષ્ઠીને તેવાર કરેલું. આપણે પોતાના પરમાં પણ આવું ધંત્ર ગોઠવવા ઇચ્છે તો હાલજે તો ફક્ત ૨૫ કે ૩૦ રૂપિયામાં કરી સકાય, એ પણ અભવની જેવું છે જ ને!

હંસરાજે ત્રીજી ગોષ્ઠ એ કરી કે સવારે વહેવા ઉઠનાર માટે એકામં બડીઆજ વાગવા મંડે કે તેની સાથેજ પોતાની મેળે જાતી પણ ધણ જાય. કોઈ પણ સમય પર એકામંનો કોરો મુશ્કેલી હો અને બંદી યવાની સાથેજ આપ મેળે એના પર ગોઠાવેલ ઇલેક્ટ્રીક જાળ પણ જમજગાટ કરતો સજગી ઉઠે. આ શોધ કરવાનું હંસરાજને એ પરથી સુઝ્યું કે એક દિવસ વિષમ મુજબ પરાઈએ પર વાગે ઉઠીને તેઓ જાતી કરવા જાતન દાખવા ત્યાં અખાગમાં તેમનો દાખ

રીમને જાહેર પાસેના પથ પર પડ્યો, જેથી ગોઠ સાગો. એટલે ઉઠીને બટન ઢાળતા સિરાવજ મળી થઈ જાય એવું કંઈક કરવાનો વિચાર આવનાર તેઓ એની પછળ મંડી પડ્યા અને થોડાજ દિવસમાં એ શોધ પુરી કરી

હંસરાજની ચોથી શોધ તદ્દન સારી પણ રમુજ હતી પેતાની સાઠાણ સથે તેમણે એક નાનું બીચ લગાડી, એક-સાઉન્ડ બોક્સ ગોઠવ્યું, જેમાં પ્રામોહનની રેકૉર્ડની જેમ ‘Keep Away’ (દૂર જાય) એવો અવાજ કાર્ય પછી રસ્તા પર સાફ જાયલા-વતા લોકો ત્યાં દોરી બેસે કે પેસે અસાન નીકળ્યા ત્યાં અને થોડો નો અલ્પચિત્ત થઈને તેમને જોઈ રહે

તેમની પાંચમી શોધ તો ઝાંચી મુખ્ય મળી સફાય અને તે મોટીથી ફક્ત ‘લાઇટ’ બોલો અને અસાનના વાહસમેશન-સપડે તમારો એન્ડો વિજળીના દીવાથી અજાગી ઉઠે ! બધી તમે કામમાં મરાયુલ થઈને બેઠા હોય ત્યારે ઉઠવાટને લખને પંખો અત્યુ કરવાની ત્રસ જણાવે તો મોટીથી ફક્ત ‘ફેન’ ચાલુ ઉઠાવો અને પંખો કરવા માટે અર્જીનાના ‘અર્ને ડબ્લ્યુ ચોરની વાર્તામાં આપતા ‘બુલ જન સમસમ’ જેવું આપણી કલ્પનામાં પણ ન આવે એવું આ અગવળ વન પણ ફક્ત ૩૦-૪૦ રૂપિયા નોટલી નજીવી કામને, જે તે મોટા જગ્યાઓમાં તૈયાર કરવામાં આવે તો, મળી સફર

હંસરાજની એક રમુજ શોધ, કે જેને લખને દેશના દહારો જાહેર સામે બોહારેને શાહી મળી સફ છે, ને એ છે કે વિજળી બેટરીઓનો પાવર પુરો થઈ રહેતાં આજે તેને કેટલી કષ્ટ બીજી, તેમાં તેઓ બે કે ત્રણ સેકન્ડમાં જ ફક્ત ૧ પાછને અર્થ કરી પાવર કરી આવે છે અને વધી એ બેટરી

નવી ખરીદી હોય એટલુંજ તેજ આવે છે આમ એની એ એક જ બેટરીનો આપણે ૩-૪ વખત ઉપયોગ કરી સફર છે. આ શોધ બહારમાં મૂકાવે તો દર વરસે સામે રૂબિયાની નવી બેટરીઓ, જે પરદેશીમાંથી આવતા થાય છે, તે બંધ થઈ જાય એવી છે. આ વંચ એંગ્રોમેટિક્સ છે અને બેટરી ચાર્જ થઈ રહે કે લાલ ભત્તી થઈને ખબર આપી દે છે વળી એક નાનું ગાંધી પણ એનાથી કામ લઈ સફ, એ એની વિશિષ્ટતા છે,

હંસરાજની સાતમી શોધ મુખ્યત્વે ગામ ઝાંચોમાં ખુબ ઉપયોગી થઈ પડે તેવી છે. જ્યાં આગળ વિજળી બજારી વ્યવસ્થા ન હોય તેવે સ્થળે આ પેગી લઈ જાય અને ૫-૬ રેક બિનિટ મુખી પ્રામોહનના જેવું હેન્ડલ ફેરવે અને પછી ખારસા દોઢ કલાક મુખી એની સાથે સામેલ બન્ય વડે પ્લેક્ટીક લાઇટ મેળવે પ્રથમ આ વંચ માટે ૨૦-૨૫ ડિપાનું ખર્ચ કરવું પડે પણ પછી વિજળી બજારી નિર્ધાર વ બરવાની કથી માયાકર નહિ

હંસરાજે એક વધુ આશ્ચર્ય ઉપજાવે તેવી શોધ કરી છે, ને વોરા જારીન પાસે ઉભા રહીને ફક્ત વોટા કહો એટલે નજીમાંથી પાણી આવતું શરૂ થાય અને સાથે સાથે પેટીમાંથી સાબુની ગોટી પણ ધીરે ધીરે બહાર આવે હાથ ધોઈને ઝોગી પાડી એની મુગી જગ્યાએ મૂકી દો કે થોડીજ વારમાં પાણી આવતું બંધ થઈ જાય અને સાબુ પાડો પોતાની મુગ, બદલાવે, બદલાવ, થઈ જાય..

સુતો પેટાદારની ઝડપ નહિ ફક્ત સુવંની અમી વડે જ જોઈએ તે ચીજ રાખી ર્યો આ છે હંસરાજની નવમી શોધ પણ આમાં એક મુખ્યત્વે ખરી કે જે દિવસે તરો ન હોય તો દિવસે તમારે જુખ્યા ન રહેવું પડે! ફક્ત હવામાંથી પણ વિજળી ઉત્પન્ન થઈ સફ છે, એ છે હંસરાજની દશમી

શોધ સાધારણ હવા હોય એવા વિસ્તારમાં આ મંત્ર મુકી દો એટલે એનો પંખો પવનચક્રની જેમ ગોળ ગોળ ફરતો ગ્રહો અને સાથે સાથે નીચે ગોઠવાયેલી બે બેટરીઓમાં એની સાથે જોડેલા નેનેટર વડે વિજળીક બળ જમા થતુ ગ્રહો જે ક્લાસ બરોબર આ પંખો ચાલતો રહે તો પશુ ચારથી પાંચ કલાક સુધી વિજળીના ૨-૩ બલ્બ બળી સકે એટલું બળ એમા જમા થઇ સકે છે અને વળી એને માટે કોઇ જાતનું પાછળનું ચાલુ ખર્ચ નથી આ યંત્રનો ઉપયોગ પશુ સંરક્ષે કરતાં ગામડાંઓમાં કે નવા વિજળી ન હોય ત્યાં મુખ્યત્વે થઇ સકે.

ચોરી ઘુંટકાટ તો હવે સંરક્ષેમા સાધારણ જ થઇ પડ્યાં છે, પણ એને અટકાવવામા હંસરાજની અગીઆરમી ગોધ ખુબ ખુબ કામમાં આવી સફરો રાત્રે આપણે બનીઓ બધ કરીને સુષ જમ્બે છીએ, ત્યારે જ ચોરો ધરમાં ફાંખાય થાય છે. વળી અંધારામા એવા માટે તેમની પાસે નાનીસી ટોર્ચ તો હોય છેજ અને નહિંતર ભેવટે તે એક દિવાસળી તો પેટાવે છેજ. જસ. એટલુ જ અજવાળું જસ છે. આ વત્ર તમે જેખમવાળા ઓગડામા રાત્રે રાખી મુકો ગ્રહજ જ અજવાળું પડતા એ મંત્રમાની ઘંટડી આપો આપ વાગવા માડમે અને સાથે સાથ તેની સાથે મુકવેા વિજળીનો બલ્બ પશુ જગદળી ઉઠમે ચોર આભો બળીને એ જોઇ રહે, એટલી પારમા તો ધટડીના અવાજથી ધગનાઓ જગી ઉડીને એને બરોબર સપડાવી સકે છે આ યંત્રનો ઉપયોગ ઘેર ઘેર સફળ રીતે કરવામા આવે તો પછી પોલિસ ખાતાની કેટલી ઠગકુટબંધી જાય ?

મી. હંસરાજની બારમી ગોધ છે, એક તાનું ઇલેક્ટ્રીક હીટર, જે ચાલુ હીટરમાં બળના ૨૦૦-૨૫૦ મુનિટને બદલે એટલા જ

સમયમાં ફક્ત ૫-૬ મુનિટ જ બાળે છે અને વળી તે ખુબ જ સરળ છે અને કામ પશુ મોટા હીટર જેટલુંજ આપી રહે છે.

એક બીજા જે આશ્ચર્યજનક શોધ હંસરાજ વાવરલેસે કરી છે, તે છે પીન વચર ઇલેક્ટ્રીકના વાયબ્રેશનથી વાયર્લું આમોફેન, જેમાં અત્યારે ૨-૨૩ કે ૩ રૂપિયાની કીમતે મળતી રેકોર્ડિંગ બદલે એજ રેકોર્ડના કાચ પર લીધેલ ફોટોને ચઢાવી સકાય છે કે જેની કીમત જુજ આના જ થાય છે. વળી તેઓ એવી પશુ આગળ વધીને બટર પેપર ઉપર રેકોર્ડિંગ ફોટો છપાવીને આ આમોફેન પર વચાડી સકાય એવી શોધ કરી રહ્યા છે અને તે ને સફળ થઇ તો પછી ફક્ત એક જ પેસામાં એવી રેકોર્ડ વેચાતી મળી સફરો અને સાથે પીન માટેના પહોંસાની પશુ બચત થઇ જશે સૌને આ ખરેખર અભાવળ જેવું જ જણશે છતાં એ તકન સત્ય છે.

આ આમોફેનનો એક બીજા કામમાં પણ ઉપયોગ થઇ સફરો દુર વસતા સંમંધીઓ એની સામે બેસીને મોટી બોક્સ બોક્સ ને રાંદો કામળ રૂપે બોલે તે આ આમોફેન અંકિત કરાવું જશે અને પછી જે કામળ પોતાના પરગામના રોડીને મોકલે દેતા, તે તેને યંત્ર પર મુકીને યંત્ર ચાલુ કરમે તો યંત્ર સખનાર જાતે જ વાત કરી રહ્યો છે, એમ તેનો રપટ અવાજ સંભળાઇ સકશે !

આ આમોફેનમાં એક વધુ ખુબીની વસ્તુ તો એ છે કે એની રેકોર્ડિંગ વાગવા માટે જોઇતી વિજળી ને પોનેજ ઉત્પન્ન કરી સકે છે એટલે વિજળીક બળનું પણ ખર્ચ નહીં અને વળી આમોફેનની કંઈ વધુ કીમત નાંક બેમે હંસરાજના ધારવા મુજબ ૪૦ કે ૫૦ રૂપિયામા તે મળી રહેશે.



પપ્પા થઈ ગઈ હોય તો તેને દુર કરી દેવા અને પોતાના સમ મતાવે છે ખાત્રીથી માનો કે આ તેમની જીતમ તેન આ જગતના ૧૮ ઉપર કદાચ નહિ મળે આના વપનાશ પછી નમો અને પછી ગામા ન જીવન, ધની સખનાઈ અને ન સદન થનારી તેની આવી જાય છે આ તેમ જાણી વાનો માટે અમાકારી છે દરેક વય ને દરેક માસમમા વાપરી સકાય છે એ તમામ ખાત્રીઓને દુર કરી નકામામા નકામા થઈ ગયેલાઓને ગઈ હોવા જોય પુત્ર્ય નાની દે છે કીમત માત્ર એ રૂપિયા ( પોસ્ટેજ જુદું ) આના વપનાશ પછી હમેશાના માટે પુત્ર્યાનને લગતી તમામ રૂપિયા દુર થઈ જાય છે તદ્દન પિન જોખમકારક અને અત્યુક આનંદ આપનાર છે.

હુજીએ કરાનંત : ( ૧૯૨૨ ) આ જોગીઓ ભારે દંડિ છે ખાસ પ્રસંગે ઉપજતી લક્ષ્મણી બચાવી લે છે જલ્દી રિપ્ રખણની ફરીયાદ કદાપી થતી નથી કીમત ખાત્રી એકના એ રૂપિયા, દરરો જો અજમાવેલી છે આ જોગીઓ માદક વસ્તુઓથી પાક કે પોગેજ મગાવનારના શિર છે બે દવાઓ સાથે મગાવનારને પોસ્ટેજ માફ

હાફીએ જિરયાનો હલિલામ : ( ૧૯૨૨ ) આ જાદુઈ અસર ધરાવ નારી નીકડીઓ દરેક પ્રકારના પાતુઆન અને સ્વપ્નામા જતી ધાતુના રોમને પુરાના ફક્તથી દુર કરે છે પેસાજથી પહોના અથવા તે પછી આરતી સફા અને પાતળ ધાતુને ધન મનાઈ, પુત્ર્યાનને બગાડાન બનાવે છે શરીરમા તાજગી અને બગ પપ્પા કે છે અહેરાને લાય યોગ બનાવે છે ચોડાક વિસતા વપનાશથી શરીર પર અસર કરી વિરંતે થઈ અને મજબુત બનાવે છે અને નદી ધન ધાતુ નવેસરથી પપ્પા કરે છે આના વપનાશ પછી ધાતુને વગતી તમામ રૂપિયા જીવનભર માટે દુર થઈ જાય છે દરરો જોગીઓની દવા છે ૮૦ રીકડીઓની રીકડીના રો. ૨ ( પોસ્ટેજ જુદું ) આ દવા અવેસતમા લોભાનો લાયક છે દરરો નિરાશ થયેલાઓને આરાધન બનાવી દેવા એ આ દવાનો અના અમતકાર છે દિન્દની બહાઈ પળ આ દવા આરે પ્રખ્યાતી પાખી દુધી છે ધાતુધાવના જડમુગથી નાશ કરતા માટે આ રવની અરાગીમાં આવે એવી દવા જાદિર કરવાની દિન્દના દરેક દવાખાનાને અમારી એવેન્જ છે જેવું મન આહે તે અજમાયશ કરી ને

હાલો જર્મન કેમીકલ વર્કસ,  
લમિઅ મરિજદ પોસ્ટ ઓફીસની પાસે, દિલ્હી ૬

(No concern with German)

## સાબુના હિન્દી ઉદ્યોગ

૧,૦૦૦થી વધુ કારખાનાઓ.

૧૯૨૩-૨૪ની ગણતરીએ બાળે ૮૭૫ ટકા જેટલી પરદેશી સાબુઓની આયાત થઈ ગઈ છે. હાલ હિન્દી કારખાનાઓમાં બધી જાતના ૭૫,૦૦૦ ટનથી વધુ સાબુ બને છે, જેની કીમત ૩,૦૦,૦૦,૦૦૦ રૂપીઆથી વધુ થવા જાય છે.

સાબુનાં વધુ કારખાનાઓ ઉગા થઈ રહ્યાં છે હિંદી હિન્દના કેટલાક કારખાનાઓ તો સાબુની બનાવટ માટે જોઈતા પત્રોય બનાવે છે, જે પરદેશી બનાવટો સાથે કીમત અને ગુણની બાબતોમાં દરીદ્રાઈ કરી શકે છે.

સાબુના ઉદ્યોગના વિકાસથી ખીજા પણ કેટલાક ઉદ્યોગોનો વિકાસ થયો છે: તેથી બીજાં ધીસવાનો, કાગળનો, નાના માટે જોઈતાં પુઠાનો, કાપકામનો, રસાયણો અને આવરણ નેપોનો, ભાડકાનો અને ભાડકાં વહેરવાનો વ.

ધોવાના કામમાં લેવા ઉપરાંત આજકાલ ઔષ્ણોગિક કામોમાં, પેસ્ટના તાર અને પેસ્ટના સળીઆ બેંચવાના અને શણગારના ઉદ્યોગોમાં પણ સાબુઓને મોટો જરૂરો વપરાય છે સુનર અને કાગળના માવાને રંગવા અને પીવા માટે કાપડ અને કાગળની મિયો પણ સાબુ વાપરે છે. શીનાઈસ અને બીજાં જાતનાં કાપડોના ઉપાદાનમાં પણ સાબુનો બહોળો ઉપયોગ થાય છે.

## ગ્રાહકોની ઈચ્છા

મહત્ત્વ દુકાનદાર પાસેથી નીચે લખેલી વસ્તુઓની આયાત રાખે છે.

- (૧) મિથનાઈ જાયો આવકાર.
- (૨) તેને પસંદ પડે તેવો માસ.
- (૩) સારી-બધેસની કીમત.
- (૪) કોઈ પણ રૂપાંતરો વાળાની નિકાલ.

—ચિનાઈ ક્ષેત્રી

નીચેનાં પુસ્તકો ઓછી કિંમતે દિવાળી સુધી મળે છે.

(સિલકમાં દર્શો ત્યાં સુધી આ નકલ મોકલનારને મળશે)

|                                 |      |
|---------------------------------|------|
| ૪-૮ લોપા ભાગ ૧ થી ૪             | ૩-૧૦ |
| ૨-૦ રસદર્શનો,                   | ૧-૮  |
| ૨-૮ અલ્હતા                      | ૨-૨  |
| ૨-૮ પદ્યગય                      | ૨-૨  |
| ૩-૮ રાજમીતા                     | ૨-૧૨ |
| ૧-૪ રસમુનિઓ                     | ૧-૦  |
| ૨-૮ રેખા ચિત્રો                 | ૧-૧૪ |
| ૨-૮ ચંદ્રાલક (સરદાભાણુ)         | ૧-૧૨ |
| ૨-૮ સુવાસયંદ્ર (..)             | ૧-૧૪ |
| ૧-૪ શ્રુતકોશ (..)               | ૧-૦  |
| ૦-૮ મિન્દુ (..)                 | ૦-૬  |
| ૧-૪ વેરાનમાં (મેધાણી)           | ૧-૦  |
| ૧-૪ આનંદ બગીચી (ખંધડીયા)        | ૧-૮  |
| ૪-૦ સવચ્છિત રામાયણ ભા. ૧-૨ (..) | ૨-૮  |
| ૨-૦ આટીંગીની વાતો (..)          | ૧-૮  |
| ૨-૩ ન્યાયનો નાય (પારખાન)        | ૨-૪  |
| ૨-૮ ટીટકીવ દેવેન્દ્ર            | ૨-૦  |
| ૨-૦ બેટી જામુમ                  | ૧-૮  |
| ૨-૮ મધરાતનો મહેમાન              | ૨-૦  |
| ૨-૦ અજવાળી રાત                  | ૧-૧૦ |
| ૩-૦ રવિકિરણો (રાગેર)            | ૨-૮  |
| ૨-૮ જાતીય દાપ્ત્ય જીવન          | ૨-૦  |
| ૦-૮ જીવન રહસ્ય (મદાત્મા ટાઈટોમ) | ૦-૬  |
| ૦-૧૦ રાસતરંગીણી                 | ૦-૭  |
| ૧-૪ તારણદાર                     | ૧-૦  |
| ૦-૮ નવરંગી આળોક                 | ૦-૬  |
| ૧-૪ પ્રવાસીના પત્રો             | ૦-૧૦ |
| ૧-૦ પતંગિયું (મરતકશીક)          | ૦-૧૧ |
| ૧-૮ સદચરીતી શોધમાં              | ૧-૨  |
| ૨-૦ જગીશખાન (ર. જ. દવાલ)        | ૧-૮  |
| ૨-૦ કમાલપાશા: વૃક્તિનો તારણદાર  | ૧-૮  |
| ૨-૮-૦ ચરતચંદ્ર (કાન્વી)         | ૧-૦  |
| ૨-૮-૦ રૂમિય (..)                | ૧-૦  |
| ૧-૮-૦ જ્યોત્સ્ના (..)           | ૦-૮  |

જીવનલાલ એન્ડ સન્સ

૧૨૬, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૨  
પીરમશાદ રોડ, અમદાવાદ.

૨૬૭૭-ઇ ૬ ગિરગુરુ-(૧) કરીન વેચાર  
ચાહના એ શાહનું નામકામ આ છે-૨મ  
માનઅલી હપદરઅલી ખપસ, માધુનગર (૨)  
કાથો બનાવવાની વિગત કમરના ઉદ મા  
અકમા ઉપાધ ગઇ છે, તે જોશો (૩) સોજાન  
વિશે એક ખાસ લેખ કમરના ૧૧૮મા  
અકમા છે તે વચ્ચે

૨૬૭૮-ચુ મો બી હગાલુલા-(૧)-  
મધમાખ ઉરેરે લગતી કિતાબો આ છે-  
*Bees and Bee Keeping* તાં F  
R Chesire *Bee Keeping for all*  
તાં E Tickner, *Bees for Plea*  
*sure and Profit* તાં G G Sim  
son *Story of the Hive* તાં W  
Canning, *How to keep Bees for*  
*Profit* તાં Lyon *Bees* તાં  
Phillips, *Bee Keeping* પ્રક યા  
G et Press Lahore, *Productive*  
*Bee Keeping* તાં F C Pallet  
(૨) સિગારેટ બનાવવાના ખાનગી પ્રયોગો  
કમરના ૯૨મા અકમા કરી વાર ઉપાયા  
છે તે આપે નહિ જોયા ? (૩) ચેલીચાટીને  
લોગેચાગે છે ત્યાં સગી આપની કપડાં ખરી  
છે કે આપના દેશની આગોદવા નજુઓ  
વ મા ફેરફાર હપ દિનને માટે બધમેટની  
પદ્ધતિ આપને ત્યાં બધમેરતી નહિ યાવ  
એ માટે સારિયામાં કહા કરવાની કોસિસ  
કરીશું

૨૬૭૯-હા ૬ ગ મુ મધ-૨નરના ભુચ  
માટે બગાળ વોટરનું પકેસ કમકાતને  
લખ્યો

૨૬૮૦-કે અહમદાવા. (૧) નિકસ  
સફેટની બનાવટ વિશે તથા (૨) જીન ચોટા  
ડવાની દવા વિશે હવે પછી ખુલાસો જણાશે  
(૩) ખાલુસામને સજવા અંગ્રેજી પ્રતિકા દગમધ  
છે આપ કોઇ પણ બાબતીના શુકસેખર  
પામેથી મુચિપદ મગારી પસ દગી

“કમર” નો ૧૨૬મો અંક  
(કેટલાક મુખ્ય લેખો)

સોરિયમ કાર્બોનિ-બનાવટ વિશે  
પતનાના હપ્પા-બનાવટ અને ઉલોગ  
રાધ-વાવેનર અને બનાવટ વિશે  
હંતમ જન-આગળ છપામ ચનવા પ્રયોગો  
ઉપગાના નકા પ્રયોગો  
ફાયર પ્રિક-બનાવટ વિશે  
વનરેપતિ આગ-અગ યા વિગતો  
અંદુમિનિયમ ખાનદ-કેમ બો છે  
સિને લિથમ છાપકાળા-છાપકાળાનો નવો પ્રકાર

### અને હવે પછી-

હવે પછી જાણનાર ખાસ દુનર-રેખોની  
એક કુદી થાઈ તો જુઓ -

(૧) ઇપિકેક-એ ર્થી-કોડની ગપથી (૨)  
એકથુમુથેવર રેકેટ-બનાવવાની વિગતો (૩)  
એસિગાન-બનાવટ વિશે (૪) એકસી-  
એસિટાનિન વેલીગ-પ્રમતી રેખ-કા (૫)  
કાનસ ચોનાદા કાનમે બનાવટી (૬) કામી  
હન-બનાવટ વિશે (૭) કેડમિયમનો દોગ-  
નારિ દુના (૮) અજુર-ગોળ-અજુર  
રસનો ગોગ બનાવવો (૯) છાપખાલુ-પદ્ધતી  
માદિતી (૧૦) જામ થોડાક સદગ પ્રયોગો  
(૧૧) જાલેટીન બનાવટ (૧૨) વ્રમ-મણીના  
તેવ-જા ની રાપથી (૧૩) દક્તરી લાહીએ  
થોડા પ્રયોગો (૧૪) દોરણ-બનાવટ અને  
ઉલોગ (૧૫) નકલી અંબેનાત-નકલી લીગ  
માલેક વ બનાવવા વિા (૧૬) નકલિનો  
દોગ કામતી દુનર ની માદિતી (૧૭) પાચક  
કાચો-ડગનપદ નુરખાએ (૧૮) પુકા-  
બનાવટ અને ઉલોગ (૧૯) પુરતક આવછી  
ઉદા દુનર (૨૦) ફર્ષ-કાપડ Floor  
Cloth ની બનાવટ (૨૧) એકેલાઈ-ચાપ  
રેખમાળાનો વડુ આગ (૨૨) એરિયમ  
સંક્રાઈડ-બનાવટ વિશે (૨૩) અજુર-અતી  
થોડાક ખાસ પ્રયોગો (૨૪) રમર-કાપડ  
બનાવટ વિા (૨૫) મર-ટયુમે-બનાવવા  
પદ્ધતિ (૨૬) લાખ-ઉલોગ વિશે (૨૭)  
લેક્ટાઈન-બનાવવાની માદિતી (૨૮) વાળ  
અગ બનાવવા વિશે (૨૯) સુરખાનનો  
તેજામ-બનાવટ વિશે (૩૦) સોનાની શાહી  
ટાક-બનાવટ સખથી

‘કુમર’-પ્રકાશનો

2

3

2

## પાબુની બનાવટ

રેકે પ્રેક પ્રકારના સાધુઓ  
નાવવા માટેની એકત્રીજ  
શ્રીય અને પ્રમાણુજીત  
ચિત્ર શુદ્ધતાથી ચોપડી. એમ  
જીવનાવવાની દંડી, અર્ધ-  
મ અને ગરમ ત્રણે રીતિ-  
ની પૂરી માહિતી, સાધુગા  
રાતી ચરતી, નેવ, રંગ  
ધીઓ અને રસાયણોની  
મુદ્દા વિગત અને જનાવટ  
દેના વંદોનો સચિત્ત પરિ-  
આપવા ઉપરાંત નહા-  
લ, ધોવાળા, કપડા રગવાળા  
કત્તીનીંગ કરવાના, ધાતુને  
પેશ કરવાના અને દવા-  
મા વચરાતા કઝનયંધ  
રના સાધુઓના ૧૬૬  
ગો અને કેટલાક ઉપયોગી  
કે પછી અરવા છે.  
૧૬૬ એન્ટિક ડાયગ્રામ :  
પાના : ૭ ચિત્રો :  
ની ખાડી બાંધણી.

कीमत : इषिया के  
र. ५ छ आना )  
[दिशः ४ शिबिंग]

## કાર્મચેટિક્સ

द्विधा .

शायगार-साभत्रियो

■ ૩૫ શ્રમારને લગતી દરેક સ્ત્રીઓ, જેની કેઃ કાજળ, સુરમી, કોલ્ડ ક્રીમ, રનો, ચિદર માટેના ખાવડર અને લોશન, માઉથ વોશ, તરલ અલ્ટા દાંતમંજન (સુક્રી અને પેસ્ટ) નેલ પૉલિશ, પોમેડ, બ્રિશ્તિ-પનટાઇન, બાય સોલ્ટ, રૂઝ (પ્રવાહી, લુપી અને મયમ), નિપરિટક, વાળ કાઢનાર દવાઓ, હેર આંધક, હેર લોશન, શેમ્પુ ને કશ્મિ પ્રવાહીઓ, ટોઇલેટ સપ્સુઓ વ. બનાવવાના રંડું નુરખા, તોલમાપ અને બીજી માદિતી-ઓથી ભરતક આ પુરિતકા યુજરાતી બાપામાં પોતાના વિવધની પહેલીને એકલોજ છે.

■ બીજી આવૃત્તિ : એન્ટિક કાજળ : ૧૦૦ પાના

કોમત . રૂપિયો એક  
(૮ મે મે આતા)  
[ વિદેશ . મે સિધિંગ ]

## વેપારની ચાવી

■ પાંચ પંદર રૂપયાની નાની પુંજમાં ઘર બેઠાં ટપાલથી વેપાર કેમ કરવો? બચરથા કેમ કરવી? કેવી રીતે વિકસાવવો? શાનો વેપાર કરવો? વ. જાજોતોની સંપૂર્ણ માહિતી ૧૭ જુદા જુદા પ્રકરણો દ્વારા આપવા ઉપરાંત જુદી જુદી જાતના ૧૨૨ નુતર ઉદ્યોગોની સંપૂર્ણ દલીલત ચાલુ એમાં લખી છે સમગ્ર પ્રમાણે અરાઅર અમલ કરાય તો એની મદદ વડે દરારો રૂપિયા કમાઈ સહાય છે.

■ ‘મેલ ઓર્ડર’ વેપારને લગતી એ પહેલીજ ગુજરાતી ચોપડી છે.

■ હામીટેશન આર્ટ પેપર :  
૧૦૦ પાના.

शीमल : इषिया अगरी  
 ( ट. प. वे आना )  
 [ निवेद्य : ४३ शिखिग ]

[ ३८ - पातागुं पूरं ततुं सुविपरमुक्त भंगवो । ]

शिरनाभुः कुभर अँडिस, सोह गरवाण, मुरत.

પ્રમાણુભુત અને શાસ્ત્રીય

# “કમર”-પ્રકાશનો

વેચાણુ કળા

કંવા

સેલ્સમેનશિપ

[ વેપાર સ્વચ્છતા ]

સહિત

કેશ શૃંગાર - ‘કમર’ના આગે

■ માવ વેચવાની કળા-અર્થાત્ આદકોનું લક્ષ આકર્ષી, ગિરાસા ઉત્કર્ષી, માવ ખરીદવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન કરાવવી અને એ ઇચ્છાને અમલમાં મૂકાવવી, એ માટેની સમગ્રવટ, વેપારી અને આદકની દૃષ્ટિએ માલની તુલના, સોડા કરવાની કળા, વેપારીની માનસિક સંકલિતો, વાપાઓના વ્યવહાર જવાબો, વેચાણુ વિભાગની રચના વ વ વિષયોનું સુદર પૃથક્કરણ કરતી ગુજરાતી બાપામા પહેલીજ પુસ્તિકા.

■ વેપારીઓને નિત નિત ઉપયોગી એવા ૧૭ કીમતી વેપાર-સ્વચ્છતા પણુ એમા છે.

કીમત : દશ આના

(૮ ખ સહિત)

[ રિટેશ. એક શિક્ષિંગ ]

■ વાજ વંમવા કિંવા સોદેશ વા બુન ચમ મવવા વાળને ફરી વાર અસહ્ય રંગના-કાળા કે સુન્દરી-કરવા માટેના ખિત્રાજ વા કલકતા રિહેતી, સુતાની અને આપુર્વેદિક પદ્ધતિના તેજ, પાણી વા બુઝીના કળા અને આતરિક ઉપાયના ૭૨ પ્રમાણુભુત-અનેક અપ્રકટ અને કીમતી પ્રયોગો સહિત-નુરખાઓનો અભેડ સંમદ સોલમાપની માદિતી, બાવટ, વેપાર અને ઉપોગની સ્વચ્છતા સહિત

■ મજરામા રહી સહે એવું નાનકડું કઠ. એન્ટિક કમળ : ૪૮ પાના

કીમત : ચાર આના

(૮ ખ સાર્થે માવ આના)

રિટેશ : ૭ પેની

■ જનતા લગી પુસ્તકોના ઓર્ડર સાથેજ પૈમા મોકલેા. મ ઓ, ટિકિટો વા પોસ્ટલ ઓર્ડર પણુ આવશે

■ છુટક છુટક ખડો ખરીદવા કરના, આગે સટજ ખરીદી લેા, કારણ કે ને એક સમિત “હુનરી એનસાઇકલોપિડીઆ”ની મરજ સારે છે

■ અંક ૨, ૩, ૪, ૫, ૧, ૭, ૮, ૯, ૨૪, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪ અને ૩૬ એમ પુસ્તક ૧. ૨ અને ૩ ના કુલ સોળ અંક છુટા.

■ પુસ્તક ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯ અને ૧૦ની બાધેથી ૭ ફાઇવો અને

■ અંક ૧૨૧ થી ૧૩૨ લગીનું બાર અંકનું-એટલે ૧૯૪૧ના પૂરા વર્ષનું-હિન્દનું લવાજમ મળી

કીમત : ૨૮-૮-૮

(૮ ખ ચા રહેલો તુર જાહે)

પંદેશ માટે-

કીમત રૂ. ૩૭-૧-૦

ચા ૬ ૨-૧૬-૨

(૮ ખ સહિત)

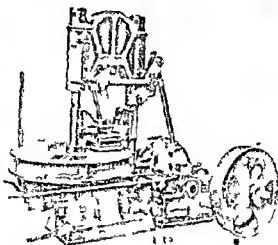
[ ૩૮ પાનાનું નવું ૪૨ સુવિખચ સ્થળ મ મારો ]

સિરનામું. કમર એક્ટ્રાસ, સોદાખરવાડા, મુરત.

# સ્વચ્છ

ખેતી ઉધોમ વિશાલ કળા વેપાર

આગન-ઈંટો



મે ટી રિ એલ એ સ

જુદા જુદા કદની આગન-ઈંટો આ યંત્ર વડે અત્યંત અચૂકમાત્રી  
કરે બનાવી સમય છે

જુન ૧૯૪૧

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના પ્રમાણપત્રો

૧ આ પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના કનગણી ખાતાએ શાળાઓમાં કનગમ અને પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર કર્યું છે.

૨ આ પુસ્તક વડોદરા ગાંધીના પુસ્તકાલય ખાતાએ પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર કર્યું છે.

૩ આ પુસ્તક સુ. મહા ઉલ્લાસ સરકારી કોંગ્રેસી ખાતાએ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્કૂલોની વિષયકોમાં લાખજેરીઓ માટે મંજૂર કર્યું છે.

૪ આ પુસ્તકની ૨૫ નકલો વરેશના પ્રાચ્ય વિદ્યામંદિર ઉત્તેજન માટે ખરીદે છે.

૫ આ પુસ્તકની ૧૧ નકલો અમદાવાદની શુભરાત વનોદયુવર સોસાયટીએ ઉત્તેજન માટે ખરીદી છે.

૬ આ પુસ્તકના પહેલા ભાગને આજુબંદા મહેલ બીજી યુગરાત પુસ્તકાલય પરિષદે સારા પુસ્તકોમાં ગણ્યો છે.

૭ જનમા ભનવેલ કનક હુન્ન-હિંદોગ પ્રદર્શનમાં આ પુસ્તક માટે પ્રમાણપત્રો (Certificate) મળ્યું છે.

૮ આ પુસ્તકની ઉત્તમતા માટે અનેક મુદ્રામિલ સામયિક પત્રોએ સારામાં સારા અભિપ્રાયો આપ્યા છે.

વધુ ખાતરી માટે ગ્રીજ અભિપ્રાયોની પત્રિકા મફત મગાવો

ઘેર એક પૈસા કમાવા

આજેજ મગાવો!

૬૦૦ વેપારી મંડળના પ્રમુખ

શ્રી- ડુંગરશી ધરમશી સંપતના

“અમુખ” સાથે

નફાકારક હુન્નરો

ભાગ ૧-૨

નિબળો અને અનુભવીએ એ લખેલા વિવિધ જરોમાપાન હુન્નરોથી ભરપૂર પુસ્તક

૫૧૦ પાના, ઉપલબ્ધ એન્ટિક ડાઇઝ, શાસ્ત્રીય શુદ્ધ સંસ્કૃત છપાઈ અને આકર્ષક ગ્રાફિકલ ડિઝાઇન

કિંમત માત્ર ૪૮ રૂપિયા  
વી પી. યી (ટપકાલ ખર્ચ ૧૦ આના જુદાં)

મગાવવા માટે લખો—  
સચાલક, શ્રી. હરશી પુસ્તકમાળા,  
પેરા રસીનુગરા. (અંબાર-૩૦૮)

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના થોડાક અભિપ્રાયો

...રોક પુસ્તકાલયમાં આ પુસ્તક હોબાજી લોકોએ, એટલુંજ નહિ પરંતુ તે વિશેષ વંચ્ય કોવી પેટલી મંત્રીઓએ કરવી એકાએક...

“પુસ્તકાલય” માસિક (વડોદરા)  
...આવા પ્રગ હિંદોગી પુસ્તકને રાજ્યે અને ઉદ્યોગોના પ્રચાર માટે લખી થયેલી મંરથાઓએ ઉત્તેજન આપી, પ્રામ ઉદ્યોગોને સહવન કરવાના સાથ અને સહકાર આપેલા એકાએક...

“પ્રામ છવન,” માસિક (વડોદરા)  
...ધરમશી હુન્નરોના આ અંતર્ગત દેખાતા પુસ્તકો આપણે ત્યાં મહત્ત્વ બદલ પડ્યા છે અને દરેકે ગમે તેવા જાહેરાતોનાં ચોક્કસ સંદેશ બદલ પડ્યો, પરંતુ આ પુસ્તકની વિશેષતા તેમાં મુકેના પ્રયોગોન માન નથી પણ જુદા જુદા વિષયોના સારા અને અનુભવી લેખકો પાસે લખાવેલા લેખોને સંપ્રદીને આ પુસ્તકને વિવિધતામયુ જનાવવામાં આવ્યું છે, તે છે...

“મુલિવાર” સાર્વજનિક (સુબા)  
... યુગરાતના એકાદો આગામી એક હુન્નરો અખતરો કરી છવનભર સુખી કિદગી ગાળી સકે એવા ઉદ્યોગો આ પુસ્તકમાં ખતાવવામાં આવ્યા છે.....

“મહાશુભરાત” સાર્વજનિક (કરંચી).

વર્ષ અગિયારમું

માસ છઠ્ઠો

અંક ૧૨૬ મા

# ક મ ર

જુન ૧૯૪૧

— લવાઝમ —

હિન્દ રૂપિયા ત્રણ

ખર્ચા • રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ • શિનિંગ છ

ચિત્રો

|             |        |
|-------------|--------|
| ગનાર યત્ર   | ૭૧૨    |
| મ નિલ       | ૨૧૭    |
| રોકેટર      | ૨૩૬    |
| ગિયોલ ગ્રેમ | અખાત્ર |
| — —         | ૨૧૪    |
| રણ-કમાટ     | ૧૧૪    |

તી, હુતર અને ઉદ્યોગ

|                 |       |
|-----------------|-------|
| અ ઈટ કિયા ફાયર  |       |
| ચિક             | ૨૧૧   |
| રેર             | ૨૨૧   |
| ત્રાતા કામા     |       |
| ચલ કોશીના દબા   | ૧૧૮   |
| તેનના           | — ૨૧૮ |
| દબ ના           | — ૨૧  |
| ફાના            | — ૨૧૮ |
| ફેસ પાવટરના     | — ૨૧૮ |
| બુ પોલિસની દબાઓ | ૨૨૦   |
| સિયારટના ઉબાઓ   | ૨૨૦   |
| પેપા            | ૨૧૬   |

પ્રાકૃત્યુક્ત કર્નિયર

૨૨૭

પ્રયોગો

|                                      |     |
|--------------------------------------|-----|
| અનનસન એસેન્સ                         | ૨૩૫ |
| એકત્રેક્ટ એફ ઇનર                     | ૨૩૬ |
| હફ પ્લાસ્ટર                          | ૨૩૫ |
| કલઈનો દોળ                            | ૨૩૪ |
| કાયાનો મલમ                           | ૨૩૫ |
| કાર્મોલિન પ્લાસ્ટર                   | ૨૩૫ |
| કાર્મોઈન રાહી                        | ૨૩૪ |
| ગ્રેમરી પાવટર (Grc<br>gory's Powder) | ૨૩૫ |
| ગ્રાહન ટીકયર                         | ૨૩૬ |
| તર્જેન્ટાઈનનો સાલુ                   | ૨૩૫ |
| નકરી ગિયસરીન લેલી                    | ૨૩૬ |
| — લીની એફ ધી                         |     |
| રેલી                                 | ૨૩૫ |
| નાઈટ્રો-સલ્ફીક                       |     |
| એસિડ                                 | ૨૩૫ |
| ફેસેફરેટ ઈયર                         | ૨૩૬ |
| બહુકની નળીઓ                          |     |
| ગ્રાઈન રમતી                          | ૨૩૬ |
| મેન્ડેલ ટ્રાયલી                      | ૨૩૫ |
| મિસ્ટી મયમ                           | ૨૩૫ |
| મીટી પિસ ગનેઈલ ન                     | ૨૩૪ |
| રિપરિંગ એફ બચ મેટ                    | ૨૩૬ |
| તિને નિયમ-ગાપગળા                     | ૨૩૨ |

વેપારી કળા

|                      |     |
|----------------------|-----|
| અકિતવતી વિગત-        |     |
| કુચીઓ                | ૨૩૭ |
| વેન્ડરમિટ અને મેકથુગ |     |
| કોમોટોર વેન્ડરમિટ    | ૨૩૮ |
| ગેન મેકથુગ           | ૨૪૦ |

પરચુરાણ

|                         |     |
|-------------------------|-----|
| છત્રેકરીક સુપરવાઈઝર અને |     |
| વાયરમેનની પારિક્ષા      | ૨૪૪ |
| હારીમરોને ઓક્સો ખરી-    |     |
| દવા માટે લોન            | ૨૪૩ |
| નેતર અને વાંસનો હુનર    |     |
| હુધોગ                   | ૨૪૩ |
| પુછપાછો                 | ૨૪૧ |
| વાનિક કળાની તથ્યલીમ     | ૨૪૩ |
| બરકરી સરગમના            |     |
| પ્રત્યેનો               | ૨૪૪ |

[ 'કમર'મા પ્રચલિત થઈ રહેલ સાર્વજનિક સામગ્રિના ( સિવાય કે તે મામત્રી જે લેખકના નામ સહિત પ્રચલિત થઈ રહેલ ) કોઈપણ હકો વાનીને જાણીતો છે ]



# કોસ્મેટિક્સ કિંવા શણગાર-સામગ્રિયો

૩૫-શુભારતે લગની દરેક જાનારો, ભેળી કે :

|                      |                     |                         |
|----------------------|---------------------|-------------------------|
| કાકડ વા બિયળ         | — બુલ               | — માખસર                 |
| કાળજ અને મુરમી       | — સફેદ              | — મોતરાનું              |
| કીમ બેલી             | ૩૪ પાવડર            | — વિંજુનું              |
| કોલ્ડ કીમ            | — અધારમાં ચર્કો     | વાળ-લોહન                |
| નિદરા માટેના પાવડર   | — એવો મુલાખી        | — કવિનમોલ               |
| — ઘોડન               | — કાપો              | — ફેનફેરાઈડસ            |
| દૂધ વા માખી મોઝ      | — ગુલાખી            | — પુરેલોલ               |
| ટોઈલિટ પાવડર         | — સફેદ              | — રોસેલ                 |
| — મિલક               | ૩૪ મલમ : કાપો       | વાળને ગુચ્છાદાર બનાવનાર |
| — માખીઓ              | — મુલાખી            | પ્રવલીઓ                 |
| તરલ બલ્કલ            | — બુલ               | વેનિસિય કીમ             |
| તેલની વાળ દૂર કરેલી  | — સફેદ              | રોમ્બુ પ્રવલી           |
| — ફોપરેલની           | લાઈમબુલ્ડ ગ્લિસરીન  | — પાવડર                 |
| — તલની               | લાલીના રૂપના સાબુ   | ગ્લાય કીમ               |
| — રીંગદાખાની         | વિપરિદક             | સાબુ, અગ્નરી            |
| તોલ માપ              | વાળ કાઢનાર દવાઓ કીમ | — કાર્બોલિક             |
| દવાના નામો           | — પ્રવલી            | — જર્કર                 |
| દત્તમજન, કાર્મીલિક   | — બુલીઓ             | — ગુલાખી                |
| — કીમ                | — સાબુ              | — ચમેલીનો               |
| — પેટ                | વાળ કીમ             | — ટકાનુખારનો            |
| — બુલીઓ              | વાળ-તેલ,            | — ટોઈલેટ                |
| મેલ પે લિસ           | — કવિનાઈનનું        | — દવાઈ                  |
| પોમેઃ અને સિલિવનગાઈન | — કેવડનું           | — પ્રવાલી               |
| — પક                 | — ખસા સુગંધીદાર     | — પાર્માનાપોલેટ         |
| — પ્રવલી             | — ખસનું             | — બદામી                 |
| બાથ રોલ્ડ            | — મુલગીનું          | — મુશનો                 |
| મિક્ક ઓફ આમડન્સ      | — ગુલાખનું          | — યલાન્જ યલાન્જનો       |
| — એરિસ ક્રોપાઉન્ડ    | — ચમેલીનું          | — લેન્ડરી               |
| — ટોઈલેટ             | વાળ-તેલ, બનાવવી     | — વર્નાના               |
| — ફોલીઝ              | સુગંધીદાર           | — નેનીલા                |
| ૩૪ પ્રવાલી : ગુલાખી  | — બેરસલીનું         | સાબુની બુલી             |

— વ વ બનાવવાના ૨૬૬ નુસ્ખાઓ. તોલમાપ, ગુણદેવ, અને બીજી મદિનીઓથી બરચક આ પુસ્તક ગુજરાતી બાણમાં પોતાના વિષયનું પહેલું અને એકલું જ છે.

બીજી અવૃત્તિ : ૧૧૫ એન્ટિક કાગળ : ૧૦૦ પાના.

કામત : રૂપિયો એક (દિ-દમાં ૮. ખ. જે આના)

[ ત્રિદેસ : બે સિલિંગ ]

## FIRE BRICK

૧

અગ્નિ-ઈંટ એટલે તે ખાસ ઈંટ, જે હાવારની ગરમી સામે ટકી સકવાની વિશિષ્ટતા ધરાવતી હોઈ, મોટા મોટા કારખાનાઓમાં બઢીઓના અને બીજા બાંધકામમાં વાપરવામાં આવે છે. એ કેવળ અને નરી હકીકત છે— સુદૃઢ અતિસ્થોકિત નથી—કે, આધુનિક કારખાનાઓ જે મોટા પાયા પર કામકાજ કરે છે, તે ઘણે ભાગે અગ્નિ-ઈંટના આ વિશિષ્ટ ગુણોનેજ આશરો છે. ન હોય અગ્નિ-ઈંટ અને ન થાય સફળ એ કાર્યપદ્ધતિ.

એક ઉદા પ્રકારની અગ્નિ-ઈંટ એટલે એવી ઈંટ, જે હાવારની, નિરંતર અને લાંબા કાળની ગરમીથી ન તો નરમ થાય, ન પીગળે કે ન વળી તૂટી જાય; તેમાં એ શક્તિ હોવી જોઈએ કે ગરમીમાં અણધાર્યા મોટા વધારા કે ઘટાડા સામેય ટકી સકે. બેચક, એ યથા આદર્શ અગ્નિ-ઈંટ. વ્યવહારમાં બધી અગ્નિ-ઈંટ એવી નથી હોતી. તેથી બિહતર એ છે કે, પોતાને કયા ખાસ કામ માટે એ જોઈએ છે, તે નક્કી કરી, તેને બંધબેસતા પ્રકારની અગ્નિ-ઈંટ વાપરવામાં આવે કે નેથી પાછળથી નિશ્ચય થવા કે નિષ્ફળ નીચવાની ખીકજ ન રહે.

૨

ઉદ્યોગને અંગે, અગ્નિ-ઈંટનો ધધો આપણે ત્યાં હજી તેની શરૂઆતમાં છે, એમ કહેવાય છે. ૧૯૧૪ની મહાન નાશકારક લડાઈ અગાઉ એ ઉદ્યોગમાં અમેરિકા સૈથી મોખરે હતું; જ્યારે જર્મનીનો નંબર બીજો અને ઈંગ્લાંડનો છેક ત્રીજો હતો. ત્યારે, દિનમાં એ

ઉદ્યોગનો આરંભ પણ ન હતો યથો ગણાતે. બેચક, ખપત જારી હતીજ. લડાઈ પછીના કાળમાં એ ઉદ્યોગ અદિંય શરૂ થયો અને પરિણામે વર્ષ વર્ષે પરદેશીથી આવતી અગ્નિ-ઈંટની સંખ્યા ઘટવા લાગી:—

| વર્ષ | સંખ્યા    |
|------|-----------|
| ૧૯૨૦ | ૨૯,૧૨,૦૦૦ |
| ૧૯૨૧ | ૨૭,૬૦,૦૦૦ |
| ૧૯૨૨ | ૨૯,૩૪,૦૦૦ |
| ૧૯૨૭ | ૪,૩૯,૦૦૦  |
| ૧૯૨૮ | ૨,૭૫,૦૦૦  |
| ૧૯૨૯ | ૪,૯૨,૦૦૦  |
| ૧૯૩૦ | ૨,૨૬,૦૦૦  |
| ૧૯૩૧ | ૧,૩૯,૦૦૦  |

આ બાંધકામો પોતેજ એટલા સ્પષ્ટ અને બોલતા છે કે, એની ઉપર વંડુ ખુલાસા કે રીક્ષાની કરી ઝુરેતજ નથી. અલખત, એક ખાસ મુદ્દો ચર્ચવાપાત્ર છે. એક તરફ જ્યારે દિંદમાં અગ્નિ-ઈંટનો ઉદ્યોગ ફાળી રહ્યો છે અને પરદેશી માસની આણત ઘટી રહી છે, ત્યારે બીજી તરફ માસ માને એની ખપત પણ વધતીજ જાય છે: એની સૈથી મોટી ખરીદાર પેટ્રોલોતાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપની તથા બીજી લોખંડ કંપનીઓ તો હતીજ; હવે તેમાં બીજા અનેક ખાનાઓ અને કારખાનાઓનો ઉમેરો થયો છે, જેમાં મુખ્યત્વે કરીને દિન્દી સરકારના લોખંડ-કારખાના અને હાવારના કારખાના, રાજ્ય, ખાંડ અને કાચના કારખાના વ. વ. છે. એમ, ખપત પણ ખૂબ વધતીજ જાય છે અને તેથી સાદસિકો માટે સારું કોચ પડેજ છે.

૩

સામાન્ય રીતે કહેતા, અગ્ન-છંદોની બનાવટ સરળ છે, પણ હકીકતમાં તેમ નથી કારણ કે, એ અગ્નિ ખાસ અનુભવી કારીગરો હોવા અનિવાર્ય છે એવા અનુભવી હાથો વિના આ કામ પાર પાડવું સહેલું નથી

સાધારણતઃ અગ્ન-છંદની બનાવટની મુખ્ય ક્રિયાઓ આ છે —

- ૧, માગીને હવા ખડાવવી
- ૨, માગી દળવી અને ચાળવી
- ૩, માગીનો ગારો બનાવવો
- ૪, અગ્ન-છંદો બનાવવી
- ૫, અગ્ન છંદો સુકવવી
- ૬, અગ્ન છંદો પકવવી

પગપરહ

હવે આપણે દરેક ક્રિયાની લિડાણુમાં કિતરીએ

### માટીને હવા ખડાવવી

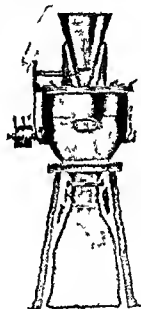
અગ્ન-છંદોની બનાવટમાં કાચો ‘માલ તે માટી છે, જેને ફાયર કરે કહે છે આ માગીને કારણેજ અગ્ન-છંદો પોતાના ખાસ એવા ગુણો ધરાવે છે એટલે દેખાતી રીતેજ માગીની પસંદગીમાં ખાસ ધ્યાન આપવું જોઈએ કે જેથી સારા ગુણ મલકાયા સારી અગ્ન-છંદો બનાવી સકાય

હકમાં, સારી માટીની ફાયર કરે [Fire Clay] પસંદ કરી, કારખાનાના ડેમ્પાઉન્ડમાં ખુલ્લી જગ્યાએ ઢગનો કરી દે છે, ત્યાં તે લાખા કાળ લગી હવા, તડકા, વર્ષા અને સરદી મરમી અનુભવતી પડી રહે છે એ માગીને કેટલા સમય લગી એમ હવા ખાતી રહેવા દેવી તે નક્કી નથી પણ એમ કહેવામાં આવે છે કે મને તેટલા વધુ લાખા સમય લગી તેને એમ રહેવા દેવી બિદતર છે, જેને પરિણામે એ માગીના મોટા ઢેરા આપોઆપ

ભાગી જઈ, ન્હાની ન્હાની કટકીઓ થઈ જશે બસ, એટલું થઈ જતા, એ પ્રાથમિક ક્રિયા પુરી થઈ લેખારો

### માટી દળવી અને ચાળવી

બીજી ક્રિયા, માગીને દળવા અને ચાળવાની છે દળવાનું કામ, બેરાક, મોટા વજની યંત્રો વડેજ થાય છે જેવો ન્હાનો મોટો દૈનિક જમ્યા, જેવી ઓછી વતી કંઈજ માગી, જેવી ન્હાની મોટી કટકીઓ, તેવું યંત્ર જોઈએ



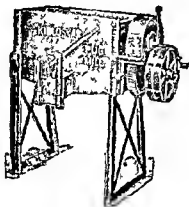
દળનાર યંત્ર

જોઈવળુ એવી દોષ છે કે, માગી યંત્રમાંથી દળાવેને બહાર નીકળતા એક ઉચ્ચ પ્લેસ્ટ પરથી નીચાણુમાં પડે છે જેને લીધે તેમાંના મોટા કટકા સહેનાઈથી અને તરતજ ભૂકા પડી જાય છે પછી બાકી રહેલી માગીની ભુકીને એને માટીની ખાસ ચારણીમાંથી ચાળી લેતા, એ ક્રિયાય ખતમ થઈ જાય છે

### માટીનો ગારો બનાવવો

એટલું થઈ રહેતા હવે એ માગીની ભુકીમાં પાણી મેળવી ગારો બનાવવાનું કામ

આવે છે. એ કામ પણ યંત્ર વડેય—ચિત્રમાં બતાવેલ પગ મિલ વડે—ચાલે છે. એમાં ખાસ કરવાનું કંઈજ નથી; ખપ પુરતી માટી અને ઝુરત પ્રમાણેના પાણીને યંત્રમાં નાખી, યંત્ર ચાલુ કરો અને થોડીજ વારમાં ઉમ્મદા પ્રકારનો



પગ મિલ

ગારા તૈયાર થઈ જશે. જેલ થઈ જાય—એટલે કે માટી પા પાણીનું પ્રમાણ ઝુરત કરતાં ઓછું વતું થઈ જાય તો તેનેલ રરતો છે. માટી વધુ થઈ જાય તો સહજ પાણી ઉમેરી દો; પાણી વધુ પડી ગયું હોય તો થોડીક માટી ઉમેરો અને કામ પાર પડી જશે.

### અગ્ન-છંટો બનાવવી.

માટીનો ગારો બની રહેતા, અગ્ન-છંટો બનાવવાનું ખરું કામ રહે ચાલે છે. આગળનાં કામનામાં એ કામ સુરિકલ લેખાનું હતું, પણ આજના યંત્રયુગની બિલ્દારીએ એ કંઈજ કામનેય સરળ બનાવી મુક્યું છે. હવે એ કામ માટે ન્હાના મોટા પ્રકારના મેડીસિએલ પ્રેસો આવે છે, જેમાં ગમે તેવા પ્રકાર અને માપની અગ્ન-છંટો ધણીજ સરળતાપૂર્વક અને આશ્ચર્યસરી ઝડપથી તૈયાર કરી સકાય છે. એની કાર્ય-પદ્ધતિ કંઈક એવી છે કે, માટીના ગારાને—નેસકે તેમાં પાણી ખૂબજ ઓછું હોયું

## ૩૬૦ કીમતી હુનર ઉદ્યોગો

કેાણ નથી જાણતું કે બીજાની નવકરી કરવાં થોડાનો સ્વતંત્ર વેપાર ખૂબજ વધુ નફાવત હોય છે ? અને આજે તો, જ્યારે હુન્યાની પરિસ્થિતિ સાવજ બદલાઈ ગઈ છે, ત્યારે એવા હુનરના નફાવંતપણાનું મુલ્યુજ શું ?

એકઠો રૂપિયા ખર્ચતાય ન મળી સકે એવા કીમતી હુનરોની સપુર્ણ માહિતી હવે તમને થોડાક આનાના ખર્ચે લગભગ મુક્ત મળી સકે છે. આ રહી થોડાક હુનરોની યાદી. [પુરી યાદી માટે ૩૮ પાનાનું સુબિપત્ર મુક્ત મળાશે.]

રેડીયો સમારકામ-રેડિયો સમારવાના નફાવંત ઉદ્યોગ વિષે. 'કમર'નો અંક ૬૭ મો.

કી. ૪ આના

રેશમ-કીડાની ઉછેર, રેશમનો વેપાર અને નકલી રેશમની બનાવટ. અંક ૩૭, ૬૯, ૭૯ અને ૮૧ મો.

કી. ૧૫ આના

રેશમી કપડાં પર છબી-નકલ પ્રયોગો. અંક ૭૪ મો.

કી. ૪ આના

રેશમ ગોદક-બનાવટ વિષે. અંક ૭૭ મો.

કી. ૪ આના

લવેન્ડર વોરર-૨૪ તુરખાઓ. અંક ૧૬ મો.

કી. ૪ આના

લાકડાનું કોતરકામ અને લાખ રંગ-કામ-સચિત્ર અને સચેટ માહિતી. અંક ૭૭ અને ૮૪ મો.

કી. ૮ આના

લિટમસ કાગળ-બનાવવા વિષે અંક ૧૦૮ મો.

કી. ૪ આના

લિથોગ્રાફી-ઉમ્મદા છાપકામની નાદિર કળાની સરળ સમજણ. અંક ૧૦૬ અને ૧૦૯ મો.

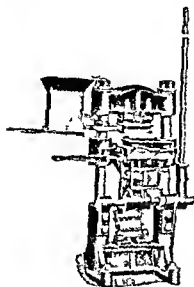
કી. ૮ આના

લિપરેટ્ટીંગ-સ્ત્રીઓની ખાનીલી સૌદર્ય-બનાવટ હોડને રંગીન મેગઝીનો બનાવવા સંબંધી. અંક ૧૧૦ મો. કી. ૪ આના.

( જુલો પાનુ ૨૧૪ )

“કમર” : અંક ૧૨૬ મો

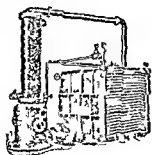
જોષ્ટ્ર: એટલે કે, ગારી ઠીક ઠીક કાંચ હોવો  
જોષ્ટ્ર—આ યંત્રમાં મુકી, યંત્ર ચાલુ  
કરતા—દામ આપતા અગ્નિ ઇંટ બની જાય  
છે. બીજી કરવાનું કશુંજ નથી, યંત્રમાં જેવા



મેટીરિયલ પ્રેસ

પ્રકારના અને જેવા કરના બીમાં હશે, તેવા  
પ્રકારની અને તેવા કરની અગ્નિ-ઇંટ બનશે  
જ્ઞાના યંત્રમાં એ કામ હાથ કારીગરીએ થઈ  
સકશે, જ્યારે મોટા યંત્રમાં યાંત્રિક ગોઠવણે  
અગ્નિ-ઇંટ મુકવવી

મેટીરિયલ પ્રેસમાંથી તૈયાર થઈ નીકળતી



વરાળ-કમાલ

( ૨૧૩ થી આગળ )

લિંબુ-વાવેતર અને ઉપયોગો અંક ૪૬,  
૪૧, ૭૩ અને ૭૯મો. કી. ૧૪ આના.

લીમડા-કાંટની રાખણી, ઉપયોગ અને  
ઉપયોગો. અંક ૮૭મો. કી. ૪ આના.

લીંચી-વાવેતર વિષે અંક ૧૦૩ મો.  
કી. ૪ આના.

લીંદી પીપર-ખેતી વિષે. અંક  
૧૧૮મો. કી. ૪ આના.

લોખાન-ખરા અને નકલી લોખાન  
સંબંધી. અંક ૧૧૭મો. કી. ૪ આના.

વનસ્પતિનું ધી-વેલ્ટેબલ ધી બનાવવું  
અંક ૪૮, ૭૦, ૭૭ અને ૧૧૧ મો.  
કી. ૧૫ આના.

વપરાયલી ટીકીટા-વપરાયલી રફા ટીકી-  
ટાના લાખો રીપા કેમ મળે છે, સમઢ કેમ  
કરાય છે, વેપાર શી રીતે થાય છે, સાધનો  
શા શા જોષ્ટ્રએ છે. વ. વ.ની સંપૂર્ણ માહિતી  
અંક ૬૬, ૬૭, ૬૮ અને ૬૯ મો.

કી રૂપિયો એક  
વારનિશ-૪૫ પ્રકારના વારનિશના  
નુસખાઓ. અંક ૪૦, ૪૨, ૪૩, ૪૫, ૪૬ અને  
૫૦ મો. કી. ૩. ૧-૨-૦

વાળ-તેલ અર્થાત હેર એમ્બલ-વાળમાં  
નાખવાના પ્રકાર પ્રકારના, જ્ઞાઈટ એમ્બલ,  
કોપરેલ તથા બીજા તેવાના તેમજ તાંબા  
પુલોના વાળ-તેલ બનાવવા, (તેવામાંથી વાસ  
અને રંગ દર કરવાની અગત્યની માહિતી  
સહિત) કુલ ૧૦૩ પ્રયોગો અંક ૩૮, ૬૫,  
૮૩, ૧૧૩ અને ૧૨૪મો. કી. ૩. ૧-૭-૦

વાળ-લોશન-વાળમાં નાખવાના પ્રકાર  
પ્રકારના લોશન બનાવવાના પ્રમાણભૂત પ્રયોગો  
અંક ૧૧૧મો. કી. ૪ આના.

( જુલો ચાલુ ' ૨૧૫ )

અગ્ન-ધટા લીલી હાય છે, જેથી તેમને સુકવવાની ઝરૂર પડે છે. એ કામ માટે આપણા દેશી કુંબાર જાણે સુરજતા તડકાનો આશ્રય લે, પાંત્રિક કારખાનામાં વરાળ-કબાટની શક્તિ અનિવાર્ય છે. એમાં લીલી અગ્ન-ધટા મુકી પુરતા સમય પછી બહાર કાઢી લેતા, તે સુકી જાયશે.

### અગ્ન-ધટા પકવવી

ખીજ માટીની બનાવટો-ધટા, વાસણ વ. પેઠેજ અગ્ન-ધટાનેય પકવવી પડે છે. જે કામ માટે ખાસ પ્રકારની મરજ-બઢી બનાવવામાં આવે છે. અગ્ન-ધટાને બહીમાં મુક્યા બાદ પહેલાં થોડીક, પછી વધુ અને છેવટે સૌથી વધુ ગરમી આપવામાં આવે છે. એમ પકવવાની એ ક્રિયા ત્રણ વિભાગોમાં પુરી થાય છે, જે થતાં પાંચથી દસ દિન લાગે છે, જે પછીય એ અગ્ન-ધટાને બહીમાંજ રહેવા દધ, ઈંડી પડવા દેવાય છે. કારણ કે, જો તેને તરતજ બહાર ખૂલ્લી હવામાં કાઢી લેવાય તો, ગરમી-સરદીનો આ અણુધાર્યો પડે તેની ઉપર ઘણી ખરાબ અસર કર્યા વગર રહેતો નથી, તેથી તેમ ન થાય તે માટે ત્યાં લગી અગ્ન-ધટાને બહીમાંથી બહાર કાઢતાજ નથી, જ્યાં લગી તે બહારના વાતાવરણની ગરમી જેટલી હદે ઈંડી ન પડે. એમ થતાં એને પાંચ-સાત દહાડા થાય એ સમજી સકાય એમ છે.

પકવવાની ક્રિયા વેળા સામાન્યતઃ ૧૨૦૦°C થી ૧૪૦૦°C જેટલી ગરમી વ્થાય છે.

( ૨૧૪ થી આગળ )

વાળ-શેરખુ-વાળ ધોવા માટે વપરાતો પ્રકાર પ્રકારના શેરખુઓના ૫૩ પ્રયોગો, અંક ૧૦૭મે. કી. ૪ આના.

વાળ કાઠનાર દવાઓ-ભૂકી, પ્રવાહી, કીમ, પેમેડ, સાબુ, સોગડી અને મીણના સ્વરૂપની વાળ કાઠનાર દવાઓના ૪૪ પ્રમાણ-જૂત પ્રયોગો. અંક ૧૦૫મે. કી. ૪ આના

વાળનો ઉદ્યોગ-માનવ વાળનો વેપાર. અંક ૧૧૦મે. કી. ૪ આના

વિજળીક પટ્ટીઓ-સંધીવા વ. ફર્ટો માટે તથા બચ્ચાઓને દાંત આવે ત્યારે પહે-રાવાલી વિજળીક-પટ્ટીઓ બનાવવાની ખાસ માહિતી. અંક ૫૦ અને ૯૪મે.

કી. ૭ આના  
વિજળીક બલ્બ-Electric Bulbની બનાવટ વિશે. અંક ૮૫મે. કી. ૪ આના

વિજળીક બેટરીઓ-સ્વચ્છતા, ધંટલી, ટેલિફોન, ટોળ ચલાવવા વ. માટે વપરાતી સુકી તથા બીની બેટરીઓ બનાવવી (ખાસ પેટન્ટ અગ્રાપ્ય પ્રયોગો સહિત). અંક ૬, ૩૬, ૪૪, ૫૦, ૫૨, ૫૭, ૭૪ અને ૮૬મે.

કી. ૩૧, ૧-૧૦-૦  
વોટર પેન્ટિસ-બનાવવા વિશે. અંક ૩૮મે. કી. ૩ આના

શાખુ-વાવેતર અને ઉદ્યોગ વિશે. અંક ૯૨મે. કી. ૪ આના

શરબતો-ગ્રાત ગ્રાતની ખરી અને બનાવટી ખુશોના શરબતો વિશે. અંક ૪૪, ૫૩ અને ૧૦૧મે. કી. ૧૦ આના

ઝોર્ડર સાથેજ પૈસા મોકલી આપો. નાની રકમના ઝોર્ડરનું વી. પી. કરવા નથી. અકોર્ડ ટપાલ અર્થે દિનમાં માફ છે, પણ વી પી થી મંજાવવા તો તેનો અર્થ માઢકને સિરે જુદો પડે છે.

કમર ઓફિસ, રોહાવરવાડા, સુરત.

લેખક—વૈદ્ય કરસનજી કેશવજી કારાણી

ઝાડ—નાતુ, દક્ષિણ અમેરીકા, વેસ્ટ ઇન્ડીઝ, મેક્સિકો, આસીયનું. હાલ પૃથ્વીના ઘણા ખરા દેશોમાં વાવેતર દિન્દિમા પોર્ટુગીઝો લાવ્યા

થકમાંથી અમેરીકામાં રેસા કાઢવામાં આવે છે

રસ—દૂધ જેવો, સફેદ રસ મોટે ભાગે અપકવ પશુ પૂર્ણ વિકસીત ચએલ ફળોમાંથી છેદ કપાથી મળે છે. યક પાંદડામાંથી પણ થોડા પ્રમાણમાં મળે છે તેમાંથી બે રીતે એક જાતનું તત્વ મળે છે (૧) અપકવ ફળોમાં ઝાડ પરજ બે ચાર ઈંકાણે ચાકુથી છાજરા કાપ માડી ખાવામાં આ રસ એકકું કરવું. પછી તરતજ એક છાજરી ચીનાઈ વાસણની રકાખીમાં ભરી, તાકે ધુળ કે વરસાદનું પાણી કે ઝાડનું ન પડે તેવી રીતે સકાવી, કદાપી થોડી જીનાશ રહે તે જદ અગ્નિ પર બરા તપાવી, તદ્દન સુકે થયે ઘટ બરડ થઈ ગયેથી પેક બાહલીમાં ભરી લેવું અગ્નિ પર વધુ તપાવવું નહિ આ તત્વ સફેદ છુરા રંગનું અલ્પગમતી વાસવાળું થયે તેને Frinklers Pappin કહે છે, જે બઝારમાં યુરોપિયન દવાની દુકાને વેચાય છે મોટી વેપારી વસ્તુ છે. એક સારા ઝાડમાંથી વરસમાં ૫-૮ ઔસ મળે છે, જેનો રતલનો ભાવ ૫-૮ શીલીંગ હોય છે (૨) એ દૂધમાંથી રસાયનિક પ્રયોગે કાઢવામાં આવેલા તત્વને Pappin કહે છે આ પશુ યુરોપિયન દવા વાળાને ત્યાં વેચાય છે તેની માત્રા ૧થી ૫ ગ્રેન સુધી લેખ્ય પહેલા કરતા તે મેથું છતા વધુ ગુણકારી છે બન્નેમાં હુકકર અને બીજાં જનવરોના ખસમાંથી રસાયનિક પ્રયોગથી

ખેચેના Pepsin જેવાજ પશુ તેથી થોડા ઉતરતા છતા તેથી ઓછા હોજરીમાં ખમી ચક્રવવાના નિમય ગુણ છે આ તત્વો Vegetable Pappin નામે પણ ઓળખાય છે

ઔષધિ ગુણ—અલ્પજીર્ણ, અપચા, મંદાગ્નિ, પેટના કૃમિ, મળાવરોધ, નાડિવૃથ્થ, બળાના કેનસર, પેટના દરેક જાતના રોગમાં ઉપયોગી છે જીર્ણ વ્યાધિ પછી નખણાઈ દૂર કરવા, બચ્ચાના પેટમાં ભાર રહી પેટ મોટું થઈ દાય, યગ ઝીણા થઈ જાય તેને માટે તે ઈંચ પૌષ્ટિક દવા છે તેમાં ઇકા જેવા ગુણો છે. ઇકાની અદર તેનું આદ્યુમિન તત્વ મોળા પ્રમાણમાં રહેલું છે. આ તત્વ જરૂરની અંદરના મળને હામેડી બહાર કાઢી તેની અદર નવું રસ ઉત્પન્ન કરે છે, તેની અંદરના દાતને રૂઝવે છે, ખાટા એકકાર મટાડી સારી શુભ લગાડે છે દુધ જેવું તાજું રસ પશુએજ કામ કરે છે મોળી માત્રામાં એ તત્વો બને રસ આર્તવ જનના, મર્જાપાતક છે પ્રસવ વખતે સુખે પ્રસવ કરવા ઉપયોગી છે અત્યંત મોટી માત્રા જેરી છે તાજું રસ કૃમિને માટે સે-રોનાખની બદરે વાપરી સકાય

ખાહ્યોપચાર—રસની સોળી ચરીરના ઝુકય ભાગમાં રાખ્યાથી અરૂંધે ઘડતુ છુટથી આવે છે ચામડી પર ચોપડવાથી લાલ કરે, તે ખસ, ખરજબા દાદર પર ચોપડાય, વીછીના ડંડા પર ચોપડવાથી જલદી આરામ થાય. કેનસર, ગંડ, ગુચ્છા મટસર્પ (Diphtheria) પર ચોપડવાથી તેની અદરનું બગડેલ લોહી

બનાવટ અને ઉયોગ

★

૧

પતરાના ડબ્બાના સામાન્યપણાથી તે કોણ અણબાણ હશે? ન્યાં જુઓ અને ન્યાં ગવ, એકાક જુદા જુદા પ્રકારના પતરાના ડબ્બા તમારી નજરે ચઢશે. કેટલાક સાદા હશે તે કેટલાક ખૂબસૂરત તરહવાલા, કેટલાક ગોળ હશે તે કેટલાક લંબગોળ, કેટલાક સમચોરસ હશે તે કેટલાક લંબચોરસ, કેટલાક સફેદ હશે તે કેટલાક રંગરેગી છપકામ-સાવા ઢુંકમાં, ઢુંક્યાના દરેક ખૂણે ખૂણામાં પતરાના ડબ્બા પ્રચલિત છે અને એનો ઉપયોગ હજી તે દિન બ દિન અત્યંત વેગપૂર્વક વધતો જાય છે.

દરેક ઉયોગને હોય છે તેમ, હિન્દમાં પતરાના ડબ્બાના ઉયોગનેય સ્પષ્ટ નજરે જોઈ સકાય એવી ગદ્ય કાંઠ, આજ અને આપતી કામ—જોડવે કે, ખીજા શબ્દોમાં જૂત, વર્તમાન અને ભાવિ—છે જુઓ તે, એની કંઈક આપણે ગૂંઈ કાઢ

ગદ્ય કાને હિન્દમાં પતરાના ડબ્બા કેવી રીતે બનતા હતા, તે જાણો છો? જૂના ઘાસતેલના ડબ્બા યા પછી કલ્ક-પતરા, એકાદ તૂટ્યો ફૂટ્યો કપાસ, મોટી કાતર, રેણુ કરવાનું સાહિત્ય અને બસ યહ રહ્યા પતરાના ડબ્બા બનાવવા માટે ઝૂંડરી સાધનો.

વિખેરી નાખી કે ફાડી પર રપે બદાર કાઢી આરામ કરે. માયાની ખસ, હરસ ગસાને બાળી સુકવી આરામ કરે શરીર પરના મસાતો પછુ નાસ કરે, પ્લીહદિ પર ચોપડવાથી તેની વૃદ્ધિ અને કાંજીતા દુર કરે.

પાંદડાંમાંથી Carpsam નામનું ફાર મળે છે, તેમાં ડીઝેલીસ જેવો હ્રદય પર અસર કરવાનો ગુણ છે એ ફાર વાગેનો સામુની જેમ શીથુ લાવી સાફ કરે છે

ફૂળો—પરિપકવ ફૂલો સારા લીનો મેવા છે, જો કે કાનુ પર વધારે સારા અને વધુ પ્રમાણમાં મળે છે, છતાં જો સારી જમીન અને ખાતર પાણીની સબાગ હોય તો બારે માસ મળી સકે છે. સરખી માનવતથી કરેલ વાવેતરના ઝાડ ત્રણ ચાર વર્ષ સુધી તો ખૂબ ફૂલે આપે છે, છતાં કેટલાક એકવવાયા સાગ માવજતથી ઉગેના ઝાડે દસ પદર વર્ષ સુધી

પછુ સારા ફૂલો આપ્યાના દાખલા નોંધાયા છે. તેમાં પોટિક સારક, અરોદન, દુર્મિન, પાચક ગુણો છે આનુ સેવન કે વધુ પ્રમાણમાં ખાવાથી મૂત્રાશય પર ખરાબ અસર કરી મૂત્રકચ્છ, પ્રમેદ જેવાં દરદ ઉત્પન્ન કરે છે

અપકવ ફૂલોનું કસુંબર, અધાણું અને છે. લોજુના રસમાં આપેલ તેનું અધાણું જો કે વધુ વખત ન રહી મોંઝે છતાં યોગ્ય દિવસ સાં રતી અઝીર્જા, ધણી જાતના ઉદરઆધિ, દરેક જાનના દુર્મિ, પ્લીહ અને યકૃતના રોગ, મળાવરોધ, જૂની કબજિયાતમાં સાં કામ કરે છે સંધીને તેનું શાક પછુ સારા ચાપ છતાં રોષવાથી કેમ્લાક સારા તરનો નાસ થતો જાય છે નિત્ય સેવન કે વધુ પ્રમાણમાં પેવાથી પકવ ફૂલો કરતાં પછુ મૂત્રાશયના રોગો વધારે ફરતાર છે

ખીજા અદ્યુગમતા સ્વાદ અને ગંધવાળા હોય છે ચાંઈના તેનું જેનું તીખું તેવ નીકળે છે.



પાસતેલના જૂના ડબ્બામાંથી, કાતર વડે હાથથી કાપેલા વાંકા રીંધા માપ પ્રમાણે ડબ્બા બનાવતા નામે બેરોક ડબ્બા, પણ દેખામે અત્યંત બદસ્તરત અને આકાર અને એ બેરોકમાંથી બરપૂર, એ હતી ગઈ કાલની વાત. આજે ડબ્બા પલટો ખાઈ ચૂકી છે, જે કે કયાક હજી એ દિશિતિ મવજુદ છે.

અર્થ

એને કાંઈને છત્રાર હોયજ ન સકે કે આજે દિવસમાં સારી જાતના પતરાના ડબ્બા અને છે. ગઈ કાલના મુકાબલામાં તો આપણે પુષ્કળ પ્રગતિ કરી ચૂક્યા છીએ, એમ પણ કહી સકાય.

આજે પતરાના ડબ્બાના કારખાનામાં ન્હાના ન્હાના પાંચ સાત યંત્રો નરર પડે છે. માપ સર પત્રે કાપવા, ફિનાર વાજરા, આકાર બનાવવા, ઢાંકણ તૈયાર કરવા અને એવા બીજા કામો માટે જુદા જુદા યંત્રો વપરાય છે. બેરોક, તે આપમેળે ચાલતા કહી સકાય નહિ, છતાં તેના આગમને પતરાના ડબ્બાના ઉદ્યોગમાં એક પ્રકારનો ઇન્કિલાબ તો પ્રગટાવ્યો છેજ, એમા શંકાને રચાન નથી.

આવતી કાલ

દિવસ પતરાના ડબ્બાના ઉદ્યોગની આવતી કાલ કેવી હશે? એમ તો, ભાવિની વાતો વિશે આપણે કશું કહી સકીએ નહિ, પણ પરદેશોમાં પતરાના ડબ્બા ઉદ્યોગે જે અદ્ભૂત વિકાસ સાધ્યો છે અને જે અમતકારીક ક્ષતિ જેવો પલટો લીધો છે, તે જોતાં આપણે આ ઉદ્યોગની આવતી કાલ વિશે ધણું ધણું કહી સકીએ છીએ. આજે અમેરિકામાં પતરાના ડબ્બાના ઉદ્યોગે જે અણધાર્યો વિકાસ સાધ્યો છે, તે પર વિચાર કરતાં એ ચોક્કસ છે, કે દિવસ પતરાના ડબ્બાના ઉદ્યોગની આવતી કાલ એટલે આપ મેળે કામ કરતા યંત્રો એક તરફથી

કલ્પ-પતરાની મોટી ચાદરો યંત્રમાં મુકે અને બીજી તરફથી તૈયાર ડબ્બા ઉપાડી લે. ન એમાં બીજી કંઈ બટપટ છે, ન દમકુટ. ગમે તે પ્રકાર અને ગમે તે આકારના પતરાના ડબ્બા એમાં બની સકે છે. રેણુ લગાડવાની ઝુરરત હોય તો તેય યંત્રમાં આપ મેળે થઈ સકે છે.

હા, આવતી કાલ એટલે યંત્રયુગ.

૨

પતરાના ડબ્બા બનાવવાના ઉદ્યોગ વિશે ઉંડાણમાં ઉતરવા પહેલાં એ મુખ્ય મુદ્દો સમજ લેવો જોઈએ કે પતરાના ડબ્બા એટલા પ્રકાર પ્રકારના અને છે કે તે દરેક વિશે અર્ધ સંવિસ્તર ઉલ્લેખ કરવાની જગ્યા નથી. વળી, ડબ્બાઓની બનાવટ કંઈ ગુપ્ત બેઠે પણ નથી. તે સામાન્ય જુનર અને કારીગરી માત્ર છે, જેના મુખ્ય હેતુઓ—

૧. જેમ અને તેમ વધુ ખુબસુરત

૨. જેમ અને તેમ વધુ સાદા

૩. જેમ અને તેમ વધુ સસ્તા

૪. જેમ અને તેમ વધુ ઝડપથી

૫. જેમ અને તેમ વધુ પ્રમાણમાં

બનાવવાનો હોય છે. તેથી, ઝુરરત છે કે, ગમે તે પ્રકારના અને ગમે તે રીત માં પદ્ધતિયે ડબ્બા બનાવવાય તેય આ મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે. એ છે, મૂળ સિદ્ધાંત-કુચીઓ. બનાવટની પદ્ધતિ, સાધિત્ય અને સાધનોને અંગે જુદી જુદી હોઈ સકે છે.

આવે ત્યારે, અત્રે યોગ્ય પ્રકારના મુખ્ય ડબ્બાઓના આકાર વ. વિશે ચર્ચા કરી લઈએ.

ચાહ કોડીના ડબ્બા

રોજ નાસ્તામાં ચાહ કોડી પીનારાઓ, ચાહ કોડીના ડબ્બાથી અપરિચિત હોઈ સકેજ કેમ? ચાહના ડબ્બા લંબગોળ પણ હોય. એ અને સમચોરસ પણ. એના ઢાંકણો એના મુળ

કદ કરતા સહજ ન્હાના હોઈ, સહેવાઈથી ખોલખાઈ કરી સકાય એવા હોય છે બેચક, એક વેળા ખોલ્યા પછી તે સંપૂર્ણ દવાબંધ કહી સકાય એમ નથી, પણ લાના કાળથી પ્રચલિત હોઈ, ડબ્બા પોતે એક પ્રકારનું વેપાર-ચિન્હ બની ગયા છે અને તેથી હાલ તરત એમા કશો ફેરફાર સંભવિત દેખાતો નથી.

કોરીના ડબ્બા લબગોળ હોય છે તેવ સાદના ડબ્બા જેવાજ પણ વધુ સાકડા અને ન્હાના હોઈ, તેનું ઢાંકણ ખાસ પ્રકારનું અને ખુબ મજબૂત હોય છે એથી ડબ્બામાની કોરીને બહારની હવા રપર્થી સકતી નથી સામાન્યત તે ખૂબ દવા-બંધ પ્રકારના હોઈ, સાદના ડબ્બા કરતા સહજ મોઢા બને છે.

### તેલના ડબ્બા

તેલ—એટલે પેટ્રોલ, ધાસતેન, કાપરેલ, લુથિઝેટિંગ ઓઈલ વ પ્રકારપ્રકારના તેલભરવા માટેના ડબ્બા ધણે બાગે એ લબચોરસ હોઈ, ૩ મેટ્રનથી લઇને ૪ મેટ્રન જેટલું તેન રહી સકે તેવા ન્હાના મોટા હોય છે એનું ઢાંકણ ધણુંજ સાકડું—૧૩ થી ૧૬ ઇંચ જેટલા બ્યાસનું હોય છે, જેમાના ધણાને ખોલના પાળી બંધ કરવાનું સકય હોતુ નથી, જો કે કેટલાક ડબ્બાઓ એવા પ્રકારના પણ બને છે, જેના ઢાંકણ ખોલ-બંધ કરી સકાય એવા હોય છે. ખાસ કરીને પેટ્રોલના ડબ્બાના ઢાંકણો, જે રક્ષાતા હોઈ પતરા મા ચિત્તમના હોય છે.

### દવાના ડબ્બા

દવાઓ ભરવા રાખવા માટે વપરાતા ડબ્બા એટલા પ્રમાણ પ્રકારના અને એટલા નોખા નોખા આકારના હોય છે કે તેને સવિસ્તાર જીનેજ કરવા જતા, આડે દયા પાના જેટલે એ એટલે એ વિરે એ મિત્ર વધુ કહેવાનું ન હોય કે કંપનામા આવે એવા બંધ આકારના

ડબ્બા દવાઓ ભરવા માટે વાપરવામા આવે છે તે છેક ન્હાના—એક ઓસ દવા રહે તેટલા ન્હાનાથી લઇને મોટા—૧૦ રતન મા ૧ મેટ્રન મા તેથી વધુ દવા રહે તેટલા મોટા—હોય છે. તેના ઢાંકણ પણ ચિત્રચિત્ર પ્રકારના અને ખોલખાઈ કરી સમય એવા હોય છે.

### દૂધના ડબ્બા

દૂધના ડબ્બા પ્રકાર પ્રકારના હોય છે પ્રાની લ- દૂધના અને બાળકો માટેના દૂધની ભુકીના પ્રવાહી લ- દૂધ હોવા-ક અને ડેનમાર્ક આ સ્વીડનમાં મોટા પાયા પર તૈયાર થતુ હોઈ, લાઈ પહેલા બધેબધે તેનીજ ખોલખાલા હતી તેના ડબ્બા લબગોળ હોઈ, સિન કોલા બ્યાસતા હતા, જેને ખોલવા માટે ઢાંકણ કાપના મિના બીજે કોઈ માર્ગજ ન હતો.

દૂધની ભુકીના ડબ્બા એથી કેવળ ભુકા પ્રકારના હોય છે તે દેખાવે સુદર અને આકારે વધુ સુડોળ હોઈ મોટે બાગે લબગોળ મા લબચોરસ હોય છે તેના ઢાંકણ બે ટોપ છે એક દવા-બંધ અને એક કાષ્ઠી પેટુ ઢાંકણ અંદરની તરફ હોઈ, ડબ્બો ખોલવા માટે તેને કાપી નાખવામા આવે છે, જો એક રીતે એ પણ સૂચવે છે કે, જો એ દમણ આપું ન હોય તો ડબ્બો ખોલેતો સમજ સમય.

### ફેસ પાવડરના ડબ્બા

આમડી પર લગાડવાના ફેસ પાવડરના ડબ્બાવ પ્રકાર પ્રકારના આવે છે લબગોળ પણ અને લબચોરસ પણ સામાન્ય મોટાના ફેસ પાવડરના ડબ્બા દલગી જાનના અને સાવ સાલ હોય છે, બ્યારે હમ્ય પમિતા પાવડરના ડબ્બા વધુ પડતા ફેસોમય, વિચર આકારના અને પાવડર ધામવા માટેના ઢિંદો વાળા ઢાંકણ સડિન હોય છે બેચક, એ પ્રકારના ડબ્બાઓની પુગી થાગી કરી અગમ્ય

છે દિન ઉગે રોઝ રોઝ નવા નવા આકારના  
ડબ્બાઓ બનાવવામાં આવી રહ્યા છે અને  
એમ કહેવામાં કરી અતિરેખાકિત નથી કે  
ખજારમાં વેચાતા ફેસ પાવરના એક મોટા  
ભાગનું વેચાણ પાવરના મૂળ ગુણને અનુ  
લક્ષીને નહિ, બલકે તેના સુદર ડબ્બાને  
કારણે થાય છે !

### ખુટ પોલિશની ડબ્બીઓ

કોઈ કહી ઉઠે ખુટ પોલિશની ડબ્બી  
ઓમાં તે એવું શું ખાસ છે કે, તેના ઉપેક્ષ  
કરવાનો હોય ?

ના, એમ નથી ખુટ પોલિશની ડબ્બીઓ  
પણ એક ખાસ વિશિષ્ટતા ધરાવે છે—પછી  
બધે તેના આકાર ગમે તેવો હોય, એ  
વિશિષ્ટતા એટલે કે લગભગ હવાબધ રહે  
એવી એકલક ગોઠવણ. લગભગ દરેક ડબ્બી  
એ ગોઠવણ ધરાવે છે. કારણ કે જો તેમ  
ન હોય તો ડબ્બીમાંના ખુટ પોલિશને હવા  
લાગી જાય અને તથી તે બગડી જાય

### સિગારેટના ડબ્બાઓ

સિગારેટના ડબ્બા એ પ્રકારના હોય છે  
ચપટા, જેમાં ૧૦ સિગારેટ રહી સકે તેમ,  
લબગેળ જેમાં ૫૦ સિગારેટ રહે છે તે.

ચપટા ડબ્બા કિંવા ડબ્બીએ ગળવામાં  
રહી સકે એવો ન્હાનો આકાર ધરાવે છે અને  
તે મોઢી સિગારેટ મારેજ વાપરવામાં આવે છે

ખીજ પ્રકારના સર્વસામાન્ય સિગારેટના  
ડબ્બા ૫૦ સિગારેટ રહે તેવા લબગેળ ડબ્બા  
છે, જેનો આકાર એટલો તો સર્વપરિચિત છે  
કે જે વિશે વધુ જિણાણમાં ઝરેતજ ન હોય.

૩

એક ખીજ જે ખાસ પ્રકારના ડબ્બાની  
સવિસ્તર ચર્ચા અનિવાર્ય છે તે, તે ડબ્બા

છે, જેમાં ફળફળાદિ, વનસ્પતિ, માંસ, માખણ  
વ જલદી બગડી જતી વસ્તુઓને લાખા કાળ  
લગી સાચી રાખવામાં આવે છે એ ડબ્બા  
ઓની બનાવટ અને ઉદ્યોગ, પતરાના ડબ્બાના  
ઉદ્યોગનું એક નોખું અને અનન્ય પ્રકરણ છે,  
જેની મહત્તાથી હિન્દીઓ હજી લગી પુરેપુરા  
વાકિફ થયા નથી

કેવા હોય છે એ ડબ્બા ? મોટા ભાગે  
લબગેળ આકારના—ક્યારેક ગોળાકાર, લબ  
ચોરસ કે સમચોરસ આકારનાય પ્લેસી નજરે  
એમાં ખાસ કશું નહિ દેખાય પણ હકીકત  
એ છે કે, એ સામાન્ય જેવા ડબ્બાઓની  
બનાવટ અને તેના આકાર પાછળ વર્તોની  
સતત મિહનત અને નિષ્ઠાત દિમાગોની અણુષક  
કોશિશો ડોકીમાં કરે છે ડબ્બા સહેલાઈથી  
બૂધ થઈ સકે, તેમાંની વસ્તુઓ લાખા કાળ  
લગી સજામત અને તાલી રહી સકે, ડબ્બા  
સહેલાઈથી ઉઘડી સકે, તેની બનાવટ સરળ હોય,  
તેની બનાવટમાં પતરાની ‘બચત’ એાછી પાતી  
હોય અને સૈાધી છેવટે તેનો આકાર સગવ  
ડિયો અને મનપસંદ હોય તે માટે આજ  
૧૩૦ વર્ષથી અતુલ અખતરાઓ જારી છે  
અને ૧૮૧૦માં ડુરાન્ડે લીધેલા એક પેટન્ટથી  
લખને ૧૯૩૪માં કોન્ડીનેન્ટલ કેન કંપનીએ  
લીધેલા ૩૦માં પેટન્ટ લગી એ ખગે ધણ  
ધણ કરી લેવાયું છે, છતાં હજી વિષયનો ઉદ્યે  
આવ્યો નથી રોઝ રોઝ અવનવી રીધો જારી  
છે અને કેમ ન હોય ? પતરાના ડબ્બાના  
ઉદ્યોગનો આ જાન અત્યંત વિશાળ દ્રષ્ટિ-  
મર્મદા ધરાવતો હોય, એને અંજો નેટયુ  
ચાલે તેટલું એાછું

[ પતરાના ડબ્બાની બનાવટની સામાન્ય  
પદ્ધતિ તથા હાલમાં તેની ઉપરના એપોસિઝ,  
૪૮૫૬૪૧૦૧૦ની પુરી માહિતી આગસ્ટ ૧૯૬૧ના  
અંકમાં આપારો. ]

[ ૧ ]

અહિં તહિં, નિયમસર ઉધાડયા નિના પથુ આપોઆપ ઉગી નીકળતા કાંટાળા યુવેરના જીયના જીયનો દેખાવ ગુજરાત કે કાશિમાવાડમાં અસામાન્ય નથી; મોટે ભાગે તે દરેક પ્રદેશમાં અને દરેક ખુણે ખાંચરે જોવાય છેજ. એવા કાંટાળા ઊડતી ઉપયોગિતા ધણું ધણું તો ખેતરની દહબધી માટેના રક્ષક-છાડ સિવા ખીજી કશી નજ હોય, એમ ધણા માને છે; પરંતુ એ ખરું નથી. તે જોટલા સામાન્ય અને બિન-ઉપયોગી દેખાય છે, તેટલીજ અસામાન્ય મહત્વતા ધરાવે છે અને તેટલીજ વધુ ઉપયોગિતા પથુ.

યુવેરનું જન્મસ્થાન નવી દુન્યા અર્થાત અમેરિકા છે, જે કે હવે નો નવી દુન્યાની એ બેટ જીની દુન્યામાં પથુ પુષ્કળ થાય છે અને ખરેખર ખુબ થાય છે. જન્મતબરમા બાળ્યેજ કોણક દેય એવો હશે, જ્યાં એ યતા નહિં હોય. એનો છાડ બે કુટચી આઠ કુટ લગી લગ્યે અને એકથી દોઢ બે કુટ લગીના ધેરાવાનો થાય છે. તે નહિં જોરી કાળજી-સ્પષ્ટ રીતે ખેદકારી-દર્શવવા છતાં સરસ રીતે દ્રાવે છે અને મોટે ભાગે દરેક ગરમ જગ્યાએ તો તેનું રહેકાણુ મુકરંર હોય છેજ ! વળી ઘણી વેળા એમ પથુ બને છે કે, સારામાં સારી જમીન પર અથમ સહજ ગણતરથી કામ લેવાતાં બધેબધે યુવેર ઉગી નીકળે છે અને પછી તેને જડમુળથી ઉખેડવાનું કામ અત્યંત મુશ્કેલ અને ખર્ચાળ થઈ પડે છે. એમ થવાનું એક કારણ એ પથુ છે, કે કાગડા અને બીજા પશુઓ એના ફળ-શવકથી ખાતા હોય, તેઓ ઉડતાં ઉડતાં

ચોતાની ચાંચમાંથી એ ફળના કટકા યા યુવેરના બી બધેબધે નાખી દે, તેના પાકને ખુબ અસરની દે છે. પરિણામે ઠેર ઠેર યુવેર ઉગવા માંડે છે !

[ ૨ ]

યુવેર ખાણપદાર્થ લેખે ઉપયોગમાં આવે છે, એ જાણી ધણોકેને નવાઈ ઉપજતી. છતાં એ એક હકીકત છે કે યુવેરના ફળ જોટલા સ્વાદિષ્ટ અને પૌષ્ટિક ફળ જોટલા સરતા બીજા ધણા ઓછા થાય છે. પુર્વાના દેશોમાં તો એ ફળને એક સામાન્ય ટેબલ-ફ્રુટ લેખે દરતરખાન પર મુકાય છે. ધરાક, શામ, દિળજ વગયરહમાં એ રિવાજ સામાન્ય છે. તે લોકો એ ફળ—જે ઘણી વેળા અસામાન્ય મોટા કદનું થાય છે, તેને કાણુ જાણે યા કારણે ‘ઇન્ડિયન ફ્રિગ’ (હિન્દી અંબર) કહેતા હોય—ફળને રકાબીમાં મુકે છે. પછી જમનાર કાંટા વડે એને પકડી, છરી વડે કાપીને ચાર કટકા કરી છરી વડેજ એમાંથી બધા માવો-ખર લઈને ખાય છે !

વળી, એ ફળનો ખોરાક તરીકે ઉપયોગ પશ્ચિમમાં પથુ થાય છે. યુરપી ગ્રમ્યો તેને નિયમિતપણે ખાય છે. જર્મનીના કમડીઓ પથુ ૧૯૧૪ની લડાઈ વેળા એ ફળ ખાતા હતા. બીજા દેશોમાંય એ ખવાય છે. એથી તનદુરસ્તી અને શારીરિક બળમાં અપુર્વ વધારો થતો જણાય છે. આપણા મુખે મરતા શામડાવાડીઓ માટે એ પ્રયોગ આજમાવવા જોવા છે, ખરું નહિં ?

અને વળી, એ ફળના માવાનું ઘરબત પથુ ઘણું સરસ બને છે. પશ્ચિમમાં—ખાસ

કરીને અમેરિકામાં—એ શરબત પણ પુષ્કળ વપરાય છે. શરબત બનાવવાની રીત સામાન્ય રાસપમેરી કે રોમેરીના શરબતની બનાવટ મુજબ છે મેક્સિકોમાં તો એ શરબત ઘરમેલે બનાવાય છે, એટલું જ નહિ પરંતુ તૈયાર પણ મળે છે રંગ, રસ અને ગુણોને અંગે તે ખીમ અનેક શરબતો સાથે હરિફાઈ કરતું હોઈ, ત્યાં ઉનાળામાં એનો ખાસ વેપાર થાય છે.

એનાં ફળની ખાદ્ય પદાર્થ લેખેની કંઈક ઝાખી એના રસાયણિક પૃથક્કરણ પરથીયે થઈ સકરી:—

|                  |      |
|------------------|------|
| કાર્બોહાયડ્રેટ્સ | ૪૨ % |
| તત્ત્વત્વે       | ૩૨ % |
| પ્રોટીક તત્વો    | ૬ %  |
| સાર તત્વો        | ૧૦ % |

કેવા કાટાળા છોડના ફળ અને કેવા પૌષ્ટિક સત્ત્વો !

### [ ૩ ]

ખેતીના ઉદ્યોગમાં યુવેરના કાળો કામ એણે નથી. તે ખાતર પણ છે અને તેના પાકા, દોરો માટે ઉમદા ચારો પણ ! ૧૯૧૮-૧૯૧૯ ના દુકાળ વેળા અસંખ્ય દોરોના જીવ આ યુવેરના પ્રતાપે બચી ગયા હતા, એટલું જ નહિ પરંતુ હવે યુવેર દુકાળ વેળાએ જ નહિ, સામાન્ય રિયાતમાંય દોરોને ચારો તરીકે અપાય છે.

ખાતર બનાવવા માટે યા ચારો તૈયાર કરવા માટે સૌથી પહેલાં એના કાંટા દુર કરવા પડે છે એ કાંટા સુકા હોવા છતાં એરી હેય છે. એટલે જો યુવેરને માનવ શરીરમાં બોકાય તો તરતજ તે જગ્યાની આસપાસનો ભગ સુત્રી બધા છે અને તેથી કાંટો પાછો ખેંચી કાઢવો મુશ્કેલ થઈ પડે છે, એ માટે ઘરગણ તલવું નેલ ઉપયોગી

જણાયું છે. બધા કાંટા ભોકાયો હોય ત્યાં એ તેજ ચોપડવાથી ઝડપથી આરામ થશે.

કાંટા દુર કરવાની રીતો બે છે: એક તો એ કે બધો લેમ્પની મદદ વડે કાંટા બાળી મુકે છે. બીજો લેમ્પની જગ્યાએ એટલી બધી તેજ હોય છે કે તે પોતાના આસપાસના બે અડી પુટ લગીના બધા કાંટા બાળી સકતો હોઈ, સાધારણ રીતે એક એકર ઝમીનના યુવેરના કાંટા એક માણસ એક દિવસમાં બાળી મુકી સકે છે.

ખીજી રીત એ છે કે પ્રથમ યુવેર કાપી લઈ, તેનાં પાંદડાને સાજુસી વડે પકમાં લઈ, કાંટા કાઢવા માટે બનાવેલા ખાસ પ્રકારના એકાર વડે કાંટા ખેંચી કાઢે છે. એમ કરવાથી કાંટા બાળવાથી પાંદડાને જે હુણી લાગે છે, તેમ થતું નથી. આ પ્રયોગથી એક માણસ એક દિવસમાં ૬૦ થી ૮૦ રતલ પાકાં કાંટા કાઢીને ચારા માટે તૈયાર કરી સકે છે.

હવે જો ખાતર બનાવવું હોય તો ૧૧'x૧૨' પુટનો ખાડો ૩ પુટ નેટવો બાંધે ખોદી, તેમાં યુવેરના કટકા કરી એક પુટ નેટવો ઉઘો થઈ પાથરી, તે પર માત્રી પાથરી દે છે. આમ યુવેરના કટકા અને તેની ઉપર માત્રીના થઈ કરતા કરતાં જ્યારે ખાડો પુરાઈ જાય ત્યારે ઉપરથી માત્રીના થઈ જરા-જરા પાથરી દે છે, કારણ જો ખાડો સદંતર ખુલ્લો રહી જાય તો અંદર ખાતર બરાબર થઈ સકતું નથી, બધેકે ધણી વેળા ખુદ યુવેર જીંદી નીકળે છે ! આમ આને ત્રણ ચાર માસ લગી રહેવા દેવાથી લગભગ આઠ ટન નેટવું ખાતર તૈયાર થઈ જશે, જેને બાવ રૂપિયા થાય ટન દીઠ આવે છે વળી આ ખાતર દરેક જાતના પાક માટે ઉપયોગી હોઈ, દરેક ઠેકાણે વેચી સકાય છે વળી જો જોના, નાભિયેરી કે અંધુરની વાડીમાં ખાતર આપવાનું હોય

તો જાડની આસપાસના ખાડાઓમાં કાપેલા થુવેરના કટકા મુકી ઉપરથી માટી પુરી દેતાં ત્યાંજ તે સડીને ખાતર થઇ જશે-વધારે તકલીફ લેવાની પણ રહેશે નહિં.

આરા માટે થુવેરનાં કાંટા કાઢેલા પાંડાના કટકાં કરી થોડા તુના અને કપારીઆ સહિત દોરોને અપાય છે. વળી એના કટકા કરી સફળ સુકવી, પછી નમકના પાણીમાં બોળી, ચણાના લોટનો થર આપી સુકવી લે છે. પછી એ સુકવેલો ચારો ઉપયોગમાં લેવાય છે. દુધ દેતી ગાયો કે બેસોને એ આપતાં દુધનું પ્રમાણ પણ વધે છે અને દુધ પણ વધારે આપે છે અને તેમાંથી માખણ પણ વધુ નીકળે છે.

## [ ૪ ]

રસાયણિક દષ્ટિએ પણ થુવેર એટલુંજ કીમતી છે. એના ફળ-રસમાંથી અલકોહલ બની શકે છે, જે પણ એક નફાકારક પદાર્થ છે. તે ઉપરાંત એમાંથી કમોરેદિઝીન, એમેટિક એસિડ અને બીજા ટોકચરો વગરનું બને છે.

વળી થુવેરની રાખમાં પોટાશ કાર્બોનેટ પણ પુષ્કળ હોય છે. રસાયણિક પ્રયક્ષરણ આ રહ્યું :

|               |      |
|---------------|------|
| પાણી          | ૧૭ % |
| વનસ્પતિ તત્વો | ૬૦ % |
| રાખ           | ૨૩ % |

આ રાખ એટલેજ મુખ્યત્વે પોટાશ કાર્બોનેટ. થુવેરને સુકવીને બાળી તેની રાખ પાણીમાં ધોવાથી તળિયે પોટાશ બેસી જાય છે. એમ આ પોટાશ કાર્બોનેટ ને વ્યવસ્થિત ધોતલે બનાવવાનું શરૂ કરાય તોય ઘણું થણું કરી સકાય. કારણ આ પદાર્થની ખપત ખુબ છે. દર વર્ષે લગભગ ૬૨ લાખ રૂપિયા દિંદ એ પદાર્થ દ્વારા પરદેશને બેટ મરે છે, એ એતાં

તથા એ પદાર્થ કાચ અને સાબુના ઉદ્યોગમાં મુખ્ય ભાગ ભજવતો હોવા ઉપરાંત બીજા અનેક ઉદ્યોગો, જેવા કે ચામડા કેળવવા, સોના રૂપાનો ઢોળ ચઢાવવા, રેશમ ધોવા અને બીજા નાના મોટા કામોમાં વપરાતો હોઇ, દરેક રીતે એ દિશામાં વ્યર્થે સારું લેન દેખાય છે.

વળી એ ઉપરાંત આમાંથી બીજા દારો જેવા કે : ફોસ્ફરસ, કેલ્સિયમ, એલ્યુમિનિયમ અને આયોડીન તથા મેન્ગેનીઝ ક્ષત્વાદિ પણ ઓછા વત્તા જમ્યામાં નીકળતા હોઇ, થુવેર અમુલ્ય રસાયણિક ઉપયોગિતા પણ ધરાવે છે.

અને થુવેરના તંતુતત્વો પણ નકામા નથી. તેમનું પ્રમાણ લગભગ ૩૦-૩૨ ટકા હોય છે. તેઓ અનેક પ્રકારની બનાવટો જેવી કે : કાગળ, પુઠા, રમકડાં, દારાં, બનાવટી ચામડું અને રેશમ વગરનું આ ઉપયોગી છે.

## [ ૫ ]

કાર્બોન રંગનો વિષય તેની અગત્યતાને અંગે એક નોખો વિભાગ માગી લે છે. થુવેરના ફળમાં કાર્બોનીઅલ નામના બારીક જંતુઓ હોય છે, જે એટલા બધા મુશ્કેલ હોય છે કે ૭૦ હજાર જંતુઓનું વચન માત્ર એક રતલ થાય છે!

કાર્બોનીઅલમાંથી મનોહર કાર્બોન રંગ ઉપરાંત બીજાંય જુદા જુદા રંગો બનાવાય છે, પરંતુ કાર્બોન રંગ મુખ્ય છે. એની શોધ સને ૧૬૫૦ માં એક ફ્રેન્ચી કરી હતી; પછીથી એ મેક્સિકોનો મુખ્ય ઉદ્યોગ બની ગયો છે અને ગુટેમાલા, પેરુ, આઝીસ, અલ્બરિયા, છટ એન્ડ વેસ્ટ ઇન્ડિઝ, કેનેરી આયર્લેન્ડસ વગરનું રચણાએ તે પુષ્કળ તૈયાર કરાય છે. કાર્બોન રંગની શોધ ૧૭૦૨ માં લ્યુગેન હોકે કરી, એ બિના પ્રમાણશુભ લેખાતી નથી.

એમ છતાં દિદમા એ રગ અગાઉ બનતો હોય એ સંભવિત છે, એ કે ઈતિહાસમાં તેવી નોંધ મળતી નથી

કાર્મિન કોરમેક પદાર્થો, લાત ટાલી, બનાવવી કુલો અને રેશમ રંગના માટે ઉપયોગી છે વળી તે વોટર કલર માટેય મુખ્ય રંગ લેખે વપરાતુ હોય, અગત્યનું સ્થાન ધરાવે છે એની બનાવટની રીતિયો ત્રણ છે

૧

૬૦ પાઉન્ડ પાણીમાં ૧ રતન ક્રોચીનીઅન બુધી અને સાડા નણુ ડામ કામેનિટ ઝોફ પોટાશ નાખી, તાપમાન વાસજીમાં મુકી ઉકાળા એ દરમિયાન તે ખૂબ ઉકળી ન જાય તે માટે તેમાં વારંવાર થોડુંક ઠંડુ પાણી નાખવું લગભગ ૨૦ મિનિટ લગી ઉકાળ્યા પછી, વાસજી તોએ ઉતરી લઈ તેમાં ફટકડીનો છુકો ૮ ડામ નાખી મિથલુને હલાવેા પદર મિનિટમાં ક્રોચીનીઅલ તળિયે જઈ બેસશે અને પાણી સાફ થઈ જઈ તેમાં ખાલિસ રંગ અને સદજ ફટકડીનો અથ બાકી રહેશે હવે કાળજીપૂર્વક એ પાણીને બીજા તાપમાન વાસજીમાં નીતારી લઈ મુલા પર મુકો અને પ્રથમથી થોડા પાણીમાં ઓગળાવીને તેવાર રાખેન શીશ ઝુ સાડા ત્રણ ડામ ઉમેરો ઉકળવું શરૂ થતાજ રંગ ઉપર તરી આવી, થોપડી બંધાઈ જાય છે માટે તરતજ વાસજી હટ્ટે ઉતારી લઈ મિથલુ ખૂબ હલાવી નાખવું પદર વીસ મિનિટ પછી રંગ તળિયે બેસી જશે હવે ઉપરતુ પાણી કાઢી નાખી તળિયે બેસેલો કાર્મિન રંગ કપડા પર લઈ, સૂકવી લેવાય છે

કરી વાર સદજ ગરમ કરી, રંગ તળિયે જઈ બેસતાં જુદો કરી લેવાય છે

૨

એક તાપમાન વાસજીમાં છ બાલડી બરીને નદીનું પાણી ગરમ કરીને નાખી, તેમાં બે રતન ક્રોચીનીઅલ બુધી નાખી, એ કલાક લગી ઉકળવા દો પછી તેમાં મુખ્ય સુરોખાર નણુ ઝોફ નાખી, થોડાક વખત પછી ચાર ઝોસ સો ટ ઝોફ સોરેલ નાખો, પછી દસ મિનિટ પછી વાસજી મુલા પરથી ઉતારી લઈ, ચાર કલાક લગી રહેવા દો ત્યાર પછી માગીની એક કહેલી છવણી રકાળીઓમાં એ મિથલુ સલાજીપૂર્વક પ પદારા બરી, ત્રણ અંગૂઠિયા લગી ફરવા દો એથી તેની ઉપર એક પ્રકારની થોપડી બંધાઈ જશે. એ થોપડી જોઈ માગીની દાકાના કટકો વડે પૂરેપૂરી કાઢી નાખી — એ તેના કટકા થાય તો દરેક કટકો કાળજીપૂર્વક ઉપાડી લઈ, પછી બાખીતું પાણી બીજા વાસજીમાં પાપ વડે એથી કાઢવું બસ હવે રકાળીને તળિયે બેસેલો પદાર્થ જુદો કાઢી સો એજ કાર્મિન છે તેને લાયડામાં સૂકવી લો

આ રંગ અત્યંત ઉમદા લેવાય છે

૩

૩૦ પાઉન્ડ નદીનું પાણી લઈ ઉકાળી તેમાં ૧ રતન ક્રોચીનીઅન બુધી નાખી ઉપરથી ૧ રતન પાણી અને છ ડામ કામેનિટ ઝોફ સોડાનું ફિલ્ટર કરેલું મિથલુ નાખી, અર્ધ કલાક લગી એને ઉકાળો પછી વાસજી મુલા પરથી હટ્ટે ઉતારી ઠંડુ થવા દો પછી તેમાં છ ડામ ફટકડીનો છુકો નાખી પ્રથમ વડે મિથલુ હલાવી વીસ મિનિટ લગી ફરવા દો પાછળથી તેને બીજા વાસજીમાં

બાકી બેસેલો પાણીમાં હજાર રંગનો અંશ મળતો હોય તેમાંથી હલકો રંગ બને છે એ માટે તે પાણીમાં એસ્પીરીતા નાખી,

કાઠી લઇ, અર્ધા રતલ પાણીમાં બે ઈંડાની સફેદી ખૂબ ફીડીને નાખી બસ વડે હલાવી વાસણ ફરી વાર સુલા પર મુકે. મિઝણ ઉકળવા માટે કે વાસણ પાણું ઉતારી લઇ, ૨૦-૨૫ મિનિટ લગી રહેવા દઇ, પછી ઉપરથી નીતરું પાણી કાઠી લઇ, તાજે બેસેલા કાર્બોન રંગ કપડા પર કાઠી લઇ, ચાંદી કે હાથીદાંતની છરી વડે રકબીઓમાં મુકી, સુકવી લો. એ રીતથી એક રતલ કેમ્પીનીયલમાંથી દોઢ ઓંસ રંગ બનશે.

[ ૬ ]

છેવટે, યુવેર વૈદ્યક દષ્ટિએ પણ ઉપયોગી છે. યુવેરના બીજમાંથી નીકળતું તેલ ઘટ્ટ અને મીઠું હોય છે. તેનું પ્રમાણ રૂપથી ૪૨ ટકા લગી હોય, એ તેલ ખાત્રા, દીવો બાળવા,

સાથુ બનાવવા ઉપરાંત મદારોગો ઉપર પણ વપરાય છે. રસ કાઠી લીધા પછી બીજનો પાક બનાવાય છે, જે લોહી સુધારવા અને શક્તિ અર્પવા માટે ઉત્તમ ગણાય છે. પેટ માં પેદુના દુઃખ દર્દીમાં યુવેરના પાંદડાંને બાણીને શેક કરવાથી આરામ થાય છે. વળી એના ફળનો મુરખો અને અચાર પણ બને છે, જે અનેક આયુર્ધિગુણો ધરાવે છે.

એક વધુ વાત અને બસ. યુવેર કાંટાળા વનસ્પતિ છે એ ખરું, પરંતુ જે પ્રયોગો કરાય તો એ કાંટા જન્મથીજ દુર થઇ સકે છે. પરદેશમાં એવા પ્રયોગો થયા છે, આ દેશના વનસ્પતિશાસ્ત્રીઓ જે એ દિશામાં ઘટ્ટું સંશોધન કરે તો ઘણું ઉપયોગી પરિણામ લાવી સકે.

## ૫૦ વર્ષના અનુભૂત ઔષધો

### સુધાસિંધુ

કફ, ખાંસી, દમ, કોલેરા શૂન,  
સંમહાણી, પેટ દર્દ વગેરેની વિના  
અનુપાનની દવા.

કી. ૮ આના

### દદ્રુગજ કેસરી

દરેક જાતની દરાજને જલન અને  
ગ્રાસ વગર ૨૪ કલાકમાં નાશ કરનારી  
એક માત્ર દવા.

કી. ૪ આના

બાલસુધા:—દુબળા, પાતલા બાળકોને રુદ્ધ પુષ્ટબનાવનારી સ્વાદિષ્ટ દવા

કી. ૧૨ આના

સુખસંચારક કંપની લી., મથુરા.



# તમને કય ચીઝ જોઈએ છે

આ ચીઝો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીઝ અસલી  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથાબંધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



—યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપસતી છુટી દવાઓ ને જડીબૂટીઓ

—અનેક ચાટણો જેવા કે:—ઈતરીફલ, જવારિય, ખમીરક, યાકુતી વિગેરે.

—પાક (હલવા)

—ટિકડી,

—ગોળી,

—મુરખા,

—ચુર્ણ,

—શરબત,

—અર્ક,

—મસ્મ,

—મુરમા,

—અતર,

—હંતમંજન,

—સાબુ,

—તેલ,

—કરતુરી,

—કેસર,

—અગર,

—ખરાસ કપુર,

—સોશન,

—મલમ,

—સિલાજીત,

—આખા ને છુટેલા ઝવેરાત,

—અંખર

—સોના ચાંદીના વસ્ત્ર,

—ચોખ્ખાઈ,

—દરેક માતના ઉકાળાના પડીકા

—રંગદાર મહેલી

મળવાનું ઠેકાણું:—દવાખાના મુઈને સિદ્ધત.

રાનીતાલાખ, સુરત.

# પ્રજાઈવુડનું ફરનીયર



એક એવો ઝમનો હતો કે નકશી કારી-ગરીવાણું અથવા રંગબેરંગી ફરનીયર પ્રમળને બહુ પસંદ પડતું. હાલ ધોંચ છું અવગરના, સાદા લાકડાના કુદરતી દેખાવવાળા સુશોભીત દાંળીના બહુ પસંદગી પામે છે. આ પસંદગીને અનુરૂપ પ્રજાઈવુડ છે. ફરનીયરમાં કીમતી અને હલકું બંને જાતનું પ્રજાઈવુડ ઘણા મોટા પ્રમાણમાં વપરાય છે.

ફરનીયર વારતે ત્રણ પ્રકારનું પ્રજાઈવુડ જોઈએ: (૧) ડ્રેસીંગ ટેબલ કે રોલ ટોપ રાઈડીંગ ટેબલ જેવા દાંળીના બનાવવામાં પ્રજાઈવુડને ગોળ વાળનું જોઈએ છે, તેથી સહેલાઈથી વળી સકે તેનું ઉચ્ચ જાતનું સારી આકૃતિવાળું પ્રજાઈવુડ જોઈએ. (૨) દાંળીનાના મોટા આગળના ભાગમાં ઉંચી જાતનું સુશોભીત દેખાવવાળું પ્રજાઈવુડ જોઈએ. તે ભે, ચાર, ૭ કે અથવા તેથી પણ વધારે વીનીઅરના ટુકડાઓની મીલાવટથી સુંદર આકૃતિવાળું બનાવેલું હોય છે. (૩) ખાનાં, તળાપાં, પીઠ વગેરે જગ્યાએ વાપરવા શીઅર વગરના પેઇન્ટ હલકા પ્રજાઈવુડ વપરાય છે.

કેમકે એક ફરનીયરનાગાને કબાટનો દરવાજો એવો બનાવવો છે કે વોલનટ પ્રજાઈવુડના ચાર સુંદર ટુકડાની મીલાવટથી તેમાં ગોળ ગોળ શીઅર દેખાય તે તેવો દરવાજો બનાવવા માટે વિદેશી ફરનીયરવાળા આવે વીનીઅરની પસંદગી કરે છે અને નીડો, પાતળો અથવા વાંકો વગેરે માલ મીલોમાં બનાવી લે છે. બીજી દાખલો લઈએ. એક દીપાવ એવી બનાવવી છે કે જેનું મથાણું સફેદ સાફ પ્રજાઈવુડનું દેવ પણ વચ્ચે મહોબની પ્રજાઈવુડનો રંગો સાથેના દેખાય. આવે પ્રસંગે વિદેશી ફરનીયરવાળા

પોતાની પસંદગીથી વીનીઅર લાકડા ઉપર ચીટકાવી લે છે, અથવા જે કારખાનામાં મજબુતાઈથી વીનીઅર ચીટકાવવાના બધા સાધનો અને વસ્તુઓ હોય છે ત્યાં આગળ ચીટકાવવાનો બદોબસ્ત કરે છે. કહેવાની મતવચ્ચ એ છે કે, વિદેશમાં મનપસંદ વીનીઅર મળી સકે છે, આથી હવાને અનુકૂળ સરસ મળી સકે છે, વસ્તુને મજબુત બનાવવા યોગ્ય મશીનરીના સંપૂર્ણ સાધનો છે. તે સિવાય ખાસ કાળેક માણસોને શેઠી પોતાના પોતાના વપરાયને યોગ્ય માસની ખરીદી કરે છે.

આપણા દેશમાં પસંદગી મુજબનું છુટું વીનીઅર મહા મુશ્કેલીએ મળે છે, વીનીઅરને ચોંટાડવા વાગતે આપણે ત્યાં મશીનરી નથી. આપણી આમોદવાને યોગ્ય સરસની પસંદગી કરવામાં આવતી નથી. લાકડાની ખુબીદાર નસોની મીલાવટવાળાં સીધા સાદા ફરનીયરના દાંળીના આપણને પસંદ પડે છે અને પ્રમળની પસંદગી મુજબ ફરનીયર બનાવનારા તેવા દાંળીના બનાવી નાખે છે, પણ તે બધા વિદેશી કેટલોમ ઉપરથી માત્ર દેખાવની નજરે: મજબુતાઈની નજરે નહિ સમજાવુરકે પ્રજાઈવુડ વાપરનાર આપણા દેશમાં બહુમત યોગ્ય ફરનીયર બનાવનારા છે. વીનીઅરની ખામીએ આપણે ત્યાં સુંદર વીનીઅર ઘણે ઉંચી જાતના પ્રજાઈવુડનું કામકામ યાવ છે. આખા આપણે જેનું કે વોલનટનો દરવાજો બનાવનાર વિદેશી ફરનીયરમાં એક સરખી જાતના બે કે ચાર વીનીઅરના સુંદર ટુકડાની મીલાવટથી એક નેજા શીઅર (આકૃતિ) વાળા સુંદર દરવાજો બનાવે છે, ત્યારે આપણા દેશમાં વોલનટના પ્રજાઈવુડના બે કે ચાર ટુકડાની

મીલાવટથી દરવાજામાં સુંદરતા લાવવા પ્રયત્ન થાય છે. ત્યાં વીનીઅર વપરાય છે, આપણે ત્યાં પ્લાસ્ટીક વપરાય છે નહીં લાકડા ઉપર અથવા હવકા પ્લાસ્ટીક ઉપર વીનીઅર ચોટાડી સકાય છે આપણા દેશના ફરનીયરવાળા સારી આદતીવાળા ઉંચી જાતના પાતળા પ્લાસ્ટીક રિફેશથી મંગાવે છે અને તે પાતળા પ્લાસ્ટીકને નહીં હવકા જાતના પ્લાસ્ટીક ઉપર હલકા સરસ અને સુકો વતી ચીટકાવે છે, ઉંચી જાતનું વીનીઅર થયેલ નહીં પ્લાસ્ટીક મોડું પડે છે મોથો માલ મગાવવા છતાં પણ પ્રેમની ઈચ્છા મુજબ દાગીનાનો આમને ભાગ બનાવી સકાતો નથી, વળી તેમાં વેરટેજ પણ નીકળે છે અને તેથી વધુ ખર્ચાળ થઈ પડે છે. દાખલા તરીકે કોષ એક ફરનીયરવાળાને આઠ કુટ લાગુ, ચાર કુટ પહોળું, અર્ધી ઈંચ જાડું તેમાં ટોપ (મથાગુ) વાડી એક ડાઇનોંગ ટેબલ બનાવવું હોય અને તે ડાઇનોંગ ટેબલ ટીક વીનીઅરનું (પાકો સાગ) બનાવવું હોય ત્યારે ત્રણ કે ચાર મી મી જાડા ટીક પ્લાસ્ટીકને સરસ લગાડી, ૬-૧૦ મી મી જાડા હવકા પ્લાસ્ટીક ઉપર નવી સુકોથી જડી લે છે, સુકોના માથા કાપી નાખે છે અને ખાડામાં બગના રંગનું મીણ ભરી લે છે, નીચેનું હવકું પ્લાસ્ટીક કેમ રાખ્યું છે અથવા ઉપરનો ભાગ કેમ રાખ્યો છે, તેની બનાવટની દૃષ્ટિએ નજર રાખવામાં આવતી નથી તેથી જ તે દહાડે ટેબલનું ટોપ વાકું વળી જાય છે, કોનારીએ લગાડેલ પ્લાસ્ટીકમાંથી પડ ખરવા મંડી જાય છે. આમો હવાની અસરથી સુકોને માથે લગાડેલ મીણ ઉખડી જાય છે અને કારીર માથે માથાના ડાઘ લડી જાય તેવા, ધોમા ધંડીવાળા બેડાળ દાગીના બની જાય છે. વળી કોષ ફરનીયરવાળા બહાર સુંદર વીનીઅરવાળું પાતળું પ્લાસ્ટીક અને પાછળ હવકું પ્લાસ્ટીક વાપરી, બંને પ્લાસ્ટીક વચ્ચે પોચા

રહેવા દે છે, દાખલા તરીકે કબાટનો દરવાજો બનાવતા વોલન્ટની વીનીઅરવાળું ‘ઉચું’ પ્લાસ્ટીક ફેઇમ માથે જડી બહાર રાખે છે, અને દરવાજાના પાછળના ભાગમાં એલડરનું હલકું પ્લાસ્ટીક લગાડે છે. આ બંને પ્લાસ્ટીક વચ્ચે ફેઇમ નેટલી પોલ રહે છે. કોષ આવાન કારીમરો ઉંચી જાતના પ્લાસ્ટીકને વાળવું હોય ત્યારે દર બે ચાર ઈંચને આંતરે ઉંચી જાતના પ્લાસ્ટીકની પાછળ રંધો મારે છે અને પ્લાસ્ટીકનું પાછળનું પડ તોડી નાખે છે. આ બધી રીતો ખુલ્લ બરેલી છે.

ફરનીયરના વેપારીઓએ પ્લાસ્ટીકની બનાવટ, સરસની જાતો, વીનીઅર અને તે બધી વસ્તુઓ ઉપર આમો હવાથી થતી અસર વગેરે બાંધતોનો સંપૂર્ણ અભ્યાસ કરી લેવો જોઈએ. ભુવ બરેલી રીતે બનાવેલ વસ્તુઓ એક વખત આઠક ખરીદી લે છે, પણ પાછળથી જ્યારે ફરનીયર ખરાબ થવા લાગે છે ત્યારે આઠક ફરીવાર લાવે છે અને સંતોષપૂર્વક કામ નહિ મળવથી પ્લાસ્ટીક ઉપરનો વિશ્વાસ યુવાની બેસે છે. એક ઉપર બીજું પ્લાસ્ટીક ખાસાથી ચોટાડવાને બદલે વધુ જાડાનું પ્લાસ્ટીક વાપરવું જોઈએ એક માથુસે એવાના પ્લાસ્ટીકનું કામની જ ટેબલ લીધું લગભગ ચારેક માસ પછી માલમ પડ્યું કે તે વાકું વળી ગયું હતું અને કોનારની ફેઇમ ફાટતી જતી હતી ફરનીયરવાળાને તેણે ફરીવાર કોષી પણ સંતોષકારક જવાબ મળી સકેયો નહિ પ્લાસ્ટીકના એક અનુભવી માથુસને તેણે ટેબલ બતાવ્યું. અનુભવીએ જોયું તો ૧૨ મી. મી. જાડા એલડર પ્લાસ્ટીક ઉપર ૪ મી. મી. જાડું એવાનું પ્લાસ્ટીક ખાલીઆથી વળગાડ્યું હતું. ફરીથીએ એવાના પ્લાસ્ટીકની પડી જડી હતી અચાનક બદલતી ઠંડી અને ગરમ રત્નએ તેના ઉપર ઝડપથી અસર કીધી હતી તીચેની

ફેમો અસમાન આતરે રાખેલી હતી અને તેથી ટેબલ કાગડાની પાખ જેવું વાફું યથ ગયું હતું.

ફરનીયરવાળાઓએ ઉંચી ઝાલતા સુરો-લીલ પ્લાઇવુડના દાગીના બનાવવા હોય ત્યારે જેટલી ભડાખનો મામ જોઇએ તેટલી ભડાખનો વિદેશથી મંગાવવો જોઇએ. તે સાધારણ મોઢો પડશે પણ પ્રખ્ખનો વિશ્વાસ જળવી સકારો ધાય છુચનાળું કામ હોય ત્યારે લલતા રંગનું નક્કર લાકડું વાપરવું. આ માટે વધારે સરસ ઉપાય એ છે કે વિદેશથી ઉંચી ઝાલતુ વીનીઅર મગાવી પોતાની ઝુરીઆત મુજબ લાકડું અથવા પ્લાઇવુડ ઉપર તેને ચોટાડવાની વ્યવસ્થા કરી લેવી જોઈએ ફરનીયરના કામ વાસ્તે વિદેશમાં આ રીત ઘણી પ્રચલિત છે લોડાના બીડા અને પ્રેસથી નાની નાની પેનલને હાથેથી વીનીઅર કરી સકાય છે આ કામમાં બહુ જોછા સાધનો જોઇએ છે તે કામ માટે સરસ, વીનીઅર અને તળીયાનું હવકું પ્લાઇ-વુડ બહુ ચોક્કસાઇ અને સમજપૂર્વક વાપરવું જોઇએ. આ કામ માટે કળેત માણસની મદદ લેવી તે ખાસ સલાહ ભરેલુ છે હાથેથી વીનીઅર કરવા જોછામાં જોછા કેટલા સાધનો અને સગવડતાવાળી કેટલી વસ્તુઓ જોઇએ, તે હવે આપણે વિચારીએ.

**નીચેનું પાટીયું (Base Board)**—હાથેથી વીનીઅર કરતાં નીચેનું પાટીયું ગાદ્યું કે ખાડા કે ચીરા વગરનું તમામ સાદે લેવું જોઇએ મુકાઇ ગયેલ, સીમન ગયેલ, નાના લાકડાના ટુકડાને ઉંચા સરસથી જોઈટ કરી બન્ને બાજુ આરસ જેવી લીસી કળી, વીનીઅર કરી સકાય છે લાકડા કરતાં લેમીનેટ્ઝ બોર્ડને વીનીઅર કરવાનું કામ ઘણું સહેલું છે વિદેશમાં આ રીત ઘણી માણુ છે દરવાજાના પાનેન જેવા કામ વાસ્તે

લેમીનેટ્ઝ બોર્ડને વીનીઅર કરવું. વાળના માટે પાતળી સાઇઝ જોઇએ ત્યારે પાતળા પ્લાઇ-વુડને વીનીઅર કરવું પ્લાઇવુડને વીનીઅર કરવું હોય ત્યારે નરમ લાકડાની ઝાલતું અને સુકી રીતે (dry glue) બનાવેન પ્લાઇવુડ લેવું. નીચે રાખવાનું પાટીયું જેટલું મારું તેટલું જ વીનીઅરોગ કામ સુદર અને ટકાઉ નીવડે છે. જે લાકડું આમેા હવાની અસરથી ધડી જવું હોય અથવા ફાટી જવું હોય તેને ઉપયોગ વીનીઅરોગ કામમાં કરવો નહિ સારું અને મજબુત કામ કરવું હોય તો નીચેના પાટીયાની બન્ને બાજુએ વીનીઅર લગાડવું. નીચેના પાટીયાની નજો જે તરફ હોય તેથી કાટખુણુ બાજુએ વીનીઅર લગાડવું જોઈએ. લાકડાના ટુકડાને જોઈટ કરી વીનીઅર લગાડવાનું હોય ત્યારે તેની બે ધારો એકદમ સીધી અને પેઇન કરવી જરૂર અને હાસ (ટગ એન્ડ ગ્રુવ) કાઢી પાગીયા જોડન્ટ કરી સકાય છે બીડા ભારતી વખતે છેડાનો ભાગ ચોક્કસાઇથી મજબુત રાખવો સરસ લગાડવા પડેલા લાકડા યોગ્ય રીતે જોડન્ટ થયા છે કે નહિ તે પ્રયોગ દાખન તાાસરા પડેલાં તો વગલા બીડાને ફેરવી જોવો અને જો કદાચ દરેક ટુકડા યોદા યોદા નમ્રીકે આવી બધ બેસતા થઇ ગય, ફગાણુથી છેડાઓ ખુતેના માવમ ન પડે, તો જાણવું કે પાગીયાના જોડન્ટ બચનર છે. ત્યાર બાદ સરસ લગાડી નીચેનું પાટીયું (મેજક બોર્ડ) તૈયાર કરવું.

**સરસ** - પ્લાઇવુડ બજારમાં અવ્યા પછી તેને અનુકૂળ સરમની પસંચી કરવાનું ધીરજ આપણા દેશના ફરનીયર બનાવનારા જાગવી સકયા નથી ધણા ખગ ફરનીયર બનાવનારા બજારમાંથી જે સરમ લાગમાં આવ્યો તેને ઉકળી લાકડા અથવા પ્લાઇવુડ ઉપર એક મરખીજ રીતે ધસી, ખીલા રોકી મુકે છે આ રીત સરસ રિવેની અગાવતા દેશવે કે સરસ-કે

જેને માથે પ્લાષ્ટુડની મજબુતાઈના આધાર રહેલ છે તથા પ્લાષ્ટુડમાંથી બનાવેલ ફરની ચરનો દાગીનો કે જેની ઝિદગીનો આધાર સરસ ઉપર છે-તે સરસ સમજપુર્વક વધરાવેા જોઈએ આપણા દેશની આગોદવાને લાયક તથા પોતાના કામને લાયક સરસ છે કે નહિ તે જોવું જોઈએ સરસ લગાડતી વખતે લાકડું અથવા પ્લાષ્ટુડની ઝાત અને જાડી અથવા પાતળી સાષ્ટ્ર ધ્યાનમાં રાખી પ્રમાણસર સરસ લગાડવેા જોઈએ આવી રીતે કામને અનુરૂપ આસપાસના સયોગી ધ્યાનમાં રાખી, સરસો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો તે લાકડું પ્લાષ્ટુડ અથવા ફરનીચરના દાગીનાને વધુ ટકાઉ બનાવશે. સરસના ચોસલા (જમ્બાવેન ટુકડા), પાંડિર, પ્રવાહી અથવા મેદો (પેઈટ) એના જુદા જુદા રૂપમાં આવે છે

જાનવરના હાડકાની બનાવટ (એની-મૅન્યુ) જાનવરના હાડકા ચામડી અને સ્નાયુમાંથી આ સરસ બનાવવામાં આવે છે

લોહીની બનાવટ (બ્લડ મૅન્યુ) જાનવરના લોહીમાંથી બનાવવામાં આવે છે

પ્રવાહી સરસ (લિક્વિડ મૅન્યુ) માછલીની ચામડી અને હા મમાંથી બનાવવામાં આવે છે

વનસ્પતિ બનાવટ (વેજેટબલ મૅન્યુ) એકે જાતના આદા ને જોડેની ચીત્રાવટથી બનાવવામાં આવે છે

દૂધની બનાવટ (કેસીન મૅન્યુ) એ દૂધની બનાવટ છે જીર્ણ સરસ કરતાં મેલો મળે છે ઉપર દર્શાવી રીતે કરવા પ્લાષ્ટુડ, વીનીઅર અને લાકડું ચીટકાવવાના કામ વાસ્તે આપણા દેશની આગોદવાને અનુકૂળ આ સરસ છે વિદ્યમા પશુ આ સરસ મોટા પ્રમાણમાં વપરાય છે

જ્યારે લાકડાને સરસ લગાડવેા હોય ત્યારે જરૂરી સરસ લગાડી વચનો બીડા

પહેલા ટાપટ કરવેા ત્યાર બાદ છેડાના બીડા ટાપટ કરવા અને લગભગ ૧૨-૨૪ કલાક સુધી લાકડાને બીડામાં રહેવા દેવું બીડાને ખુલા કરી પાગીયુ બહાર કાઢી, સરસ બહાર નીકળી આવેા હોય તો તેને સાફ કરવેા પ્લાષ્ટુડ અથવા લેમીનેટ્ડ બોર્ડનું બેઝ બોર્ડ બનાવી તેની ઉપર વીનીઅર લગાડવું હોય ત્યારે બેઝ બોર્ડની કાપખૂણ દિશાએ વીનીઅર રાખવું અને નિમ્નેના પાગીયાને (બેઝબોર્ડ) સરસ લગાડવેા પસંદગી મુજબ વીનીઅરની મીનાવટ કરી તે ઉપર મુકવું અને પ્રેસમાં દબાવવાથી તે ચીટકી જશે.

વીનીઅર પ્રેસ નાની પાનેા હાથેથી વીનીઅર કરવા માટે ઉપયોગી જાતનો સરસ એક આવશ્યક વસ્તુ છે, તેમ જ પ્રેસ પશુ ખાસ ઝરરી વસ્તુ છે જેવા પ્રેસમાં કાગળોની કેપી કરવામાં આવે છે લગભગ તેને મળતો પ્રેસ આ કામ માટે આલી સહે સાર્જિ લગભગ બે ૫૭ રકવેર રાખવી અને ખાતતા લગભગ સાતેક ઇંચની જગ્યા રહે તેવી સમવાના કરવી આવેા સાધારણ પ્રેસ ઇઈ પશુ લોખના કાર ખાનામાં બનાવી સકાય છે લાકડાના મજબુત અને જાડ પાગીયામાંથી આવી સાષ્ટ્રનો પ્રેસ બની સહે છે પશુ ઉપર નીચેના પાગીયા વાંકા અથવા કમઝોર યદ જગ્યા સબવ રહે છે, તેથી લોહના પ્રેસ જેટલો સતોષકારક કામ આપી સકેતો તથી બે ૫૮ રકવેર પ્રેસની અદર ક'અર' પાનેનું કામ યદ સહે છે અને જાણુ છ છ ઈંચ વધારાની સાષ્ટ્રનીકળી જાય તેને અંગ્રેજી (C) આકારના બીડાથી (clamp) દનાવી સકાય છે સરસથી વીની અર ચીટકાતી પાગીયુ પ્રેસમાં મુકવું અને તેને માથે પ્રેસની પ્લેટને અડીને ઉપર નીચે બને જાણુએ, ડાઘકુધ વગરના તમામ સાદ અને સીધા પાગીયા રાખવા પ્લાષ્ટુડનું પાગીયુ પશુ ચાની સકશે એ જગ્યાએ લોહની પ્લેટ

સલાહ ભરેલી નથી. કારણ લોકોનો કાઠ અથવા કાષ નીચેની બીની પાનેલને લાગી જવા સંભવ રહે છે. ગ્રેસમાં મુક્તાં પહેલાં દરેક જગ્યાએ સરખો સરસ લાગ્યો છે કે નહિ તે બારીકાઈથી જોઈ જવું અને ખાસ કરી છેડા ઉપર બરાબર સરસ લગાડવો. પાનેલની સાધક મુજબ તેને ત્રણ, છ અથવા બાર કલાક સુધી ગ્રેસ અંદર રહેવા દેવી. પછી બહાર કાઢી U આકારના લીંડા મારી, ત્રણ ચાર દિવસ એમજ રહેવા દેવી. આમ કરવાથી સરસની બીનાસ ઉઠી જશે અને દરેક પાનેલ સીકન થઈ જશે.

ઉપર દર્શાવ્યા બે મુખ્ય સાધનો (સરસ અને ગ્રેસ) ઉપરાંત, વીનીબરીંગ કામમાં બીજા ઉપયોગી સાધનો, સારા પાનાવાળો રંગો તથા ઝીણા એવા સહેજ જોળ દાંતાવાળી નાની કંચત જોડએ, બાકીના સાધનો સુતારો પાસે હોય છે તે ચાલી સકે. વિદેશના કારીગરો હાથે વીનીબર કરે છે, અલબત્ત, દરેક દેશોમાં બધે એક સરખી રીત અભત્યાર કરવામાં આવતી નથી. પોતાની અનુકૂળતા અને કામની ચોખ્ખતા મુજબ સાધનો અને રીતમાં ફેરફાર કરતા રહે છે. વીનીબરીંગ કામ બહુજ ચીવટ અને સફાઈથી થવું જોઈએ, નાની પાનેલનું સીધું કામ પહેલાં હાથ ધરવું, ત્યાર બાદ આગળ વધવા આરંભે આરંભે માર્ગ મળી રહેશે/ઉત્તમ ઉપાય તો એ છે કે આ વિષયમાં કળેત્ર માણસની સલાહ લઈ કામ હાથ ધરવું અને આગળ વધવું. આપણા દેશમાં ફરતીયર લાકનના અનુભવી સારા સારા કારીગરો પડ્યા છે. તેઓ જ્યારે અંતપૂર્વક આ વિષય હાથમાં લેશે, ત્યારે આપણા દેશની ફરતીયરની કળા વધુ સુંદર બનશે અને ઉલોગ મોટા વિસ્તારને પામશે.

રવિશંકર પંડ્યા ("પ્લાસ્ટીક" માંથી).

## નીચેનાં પુસ્તકો ઓછી કીમતે દિવાળી સુધી મળે છે

(સિલકમાં હશે ત્યાં સુધી આ નકલ મોકલનારને મળશે.)

|      |                                |       |
|------|--------------------------------|-------|
| ૪-૮  | લોપા ભાગ ૧ થી ૪                | ૩-૧૦  |
| ૨-૦  | રસદર્શનો,                      | ૧-૮   |
| ૨-૮  | અજીતા                          | ૨-૨   |
| ૨-૮  | પરાજય                          | ૨-૨   |
| ૩-૮  | રાજમાતા                        | ૨-૧૨. |
| ૧-૪  | રસમૂર્તિઓ                      | ૧-૦   |
| ૨-૮  | રેખા ચિત્રો                    | ૧-૧૪  |
| ૨-૮  | ગૃહલાલ (શરદ્યામુ)              | ૧-૧૨  |
| ૨-૮  | સુવાસચંદ્ર (,,)                | ૧-૧૪  |
| ૧-૪  | છુટકારો (,,)                   | ૧-૦   |
| ૦-૮  | ખિન્દુ (,,)                    | ૦-૬   |
| ૧-૪  | વેરાનમાં (મિથાણી)              | ૧-૦   |
| ૧-૪  | આનંદ બત્રીસી (ખંધીયા)          | ૧-૮   |
| ૪-૦  | સચ્ચિક રામાયણ ભા. ૧-૨,,        | ૨-૮   |
| ૨-૦  | ખાદીખાદી વાતો                  | ૧-૮   |
| ૨-૩  | ન્યાયનો નાથ (હારેખાન)          | ૨-૪   |
| ૨-૮  | હીટકટીન દેવેન્દ્ર              | ૨-૦   |
| ૨-૦  | બેદી જામુસ                     | ૧-૮   |
| ૨-૮  | મધરાતનો મેહમાન                 | ૨-૦   |
| ૨-૦  | અજવાળી રાત                     | ૧-૧૦  |
| ૩-૦  | રવિકિરણો (દાગોર)               | ૨-૮   |
| ૨-૮  | ગાંધીય દાપત્ય જીવન             | ૨-૦   |
| ૦-૮  | જીવન રહસ્ય (મહાત્મા ટોલ્સ્ટોય) | ૦-૬   |
| ૦-૧૦ | રાસનરંગીણી                     | ૦-૭   |
| ૧-૪  | તારણદાર                        | ૧-૦   |
| ૦-૮  | નવરંગી બાળકો                   | ૦-૬   |
| ૧-૪  | પ્રવાસીના પત્રો                | ૦-૧૦  |
| ૧-૦  | પતંગિયું (મરતકીર)              | ૦-૧૧  |
| ૧-૮  | સહચરીની સૌધમાં !               | ૧-૨   |
| ૨-૦  | જગીઝખાન (ર. જ. દલાલ)           | ૧-૮   |
| ૨-૦  | કમાલપાશા: તુકતો તારણદાર        | ૧-૮   |
| ૨-૮  | સરતચંદ્ર (કાન્તી)              | ૧-૦   |
| ૨-૮  | રશ્મિ                          | ૧-૦   |
| ૧-૮  | જ્યોત્સના                      | ૦-૮   |

## જીવનલાલ એન્ડ સન્સ

૧૨૯, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૨

પીરમથાદ રોડ, અમદાવાદ.

લિનોલિયમ-છાપકળા વિષે તમે કદી સાંભળ્યું છે ? કદાચ નહિં. એમ તો તમે છાપકળાના અનેક પ્રકારોથી—કાષ્ટખીઆથી લઈને ફોટોગ્રેવ્યુર લગીના અનેકાનેક પ્રકારોથી સુપરિચિત હશે, પણ જો લિનોલિયમ છાપકળા વિષે કશું જાણતા ન હો તો, સાચેજ તમારા વિષયથી તમે પૂરેપૂરા જાણકાર નથી, એમજ કહેવાશે.

લિનોલિયમ-છાપકળા એટલે કાષ્ટખીઆં અને ધાતુ-બ્લોકોની વચ્ચે વચ્ચની પદ્ધતિ એવી પદ્ધતિ, જેણે છાપકળાના રંગદંડ પર પુષ્કળ છાપ પાડી છે.

૧

### ઇતિહાસ

લિનોલિયમ છાપકળાની શોધ અને આરંભ ક્યારે અને કોણે કર્યો, તે કહેવું સહજ મુશ્કેલ છે, જો કે એટલું તો ચોક્કસ છે કે, એ શોધને લામો અરસો નથીજ શુરૂ થઈ હજી ગઈ કાલની—ચોક્કસ વર્ષોની પાત છે કે, લિનોલિયમ-છાપકળાના નમૂનાઓને, લાન્ડના સ્વિટ્ઝરિયમ્ એવાપાત્ર નમૂનાઓ તરીકે પોતાને ત્યાં સ્વીકાર્યા હતા, બેસક, એ ખરે છે કે, છાપકળાની એ નવિન અને દિવ્યરૂપ પદ્ધતિ આપણે ત્યાં હિન્દમા હજી લગી જોઈએ તેવા પ્રસાર પામી નથી અહિં એના નિષ્ણુઓ આંગળાને વેટે ગણાય એટલા “મૂન મીન અને સાડે તીન” છે અને વળી જાણકારોની સંખ્યાય સંકેટાની હદથી ઘણી આગળ વધી નથી એવી સાદી, સરળ અને સરતી છાપકામ પદ્ધતિ પણ આપણે ત્યાં હજી નહિં જોવાજ સ્વીકાર પામી છે, એ નવાઈ નથી તો ખીજું શું છે ?

પરાંપત દેશનું પાઞતપણું પણ સાચેજ અત્યંત કરણ ધરના છે !

૨

### પ્રાથમિક

લિનોલિયમ-છાપકળા એટલે લિનોલિયમના બ્લોક બનાવવાની છાપકામ પદ્ધતિ. લિનોલિયમ ધણું નરમ હોઈ, સરતું મળતું હોવાથી એક તરફ તો તેમાં આકૃતિ દોરવા, કાપવા, કાતરવા વ માં સરળતા ઘણી છે અને બીજી તરફ કીમતને અંગે તે ખીજા પ્રકારના બ્લોકો—કદ થઈ કે ખુદ લોકાના બ્લોકો—કરતાય વધુ સોણું પડે છે બેસક, એ પદ્ધતિયે બનાવેલા બ્લોકો પરથી ૧૦૦-૧૫૦ કરતા વધુ નકલો છાપવી શક્ય નથી, શક્ય હોય તોય સલાહભરી નથી કારણ કે, મૂળ લિનોલિયમ નરમ હોવાથી, ૧૦૦-૧૫૦ નકલો છપાતા લગી તે ઘસાઈ-દમાઈ, આકૃતિ કંઈક વિચિત્ર અને વિઘટ થઈ જવાનો સંભવ રહે છે

૩

### પદ્ધતિ

લિનોલિયમ-બ્લોક બનાવવા માટે માત્ર નીચલા સાધનો જરૂરી છે.—

૧, તિશણ ધારવાળું ચાક

૨, કાતરવા માટે જુદા જુદા કદના U

અને V આકારના ઝોઝારો

### આકૃતિ દોરવી

લિનોલિયમ-બ્લોકની તૈયારીમાં સૌથી પહેલી ચીજ જે તે આકૃતિ યા ચિત્રને સારી ઝાતના પારદર્શક યા સિલવર પેપર પર દોરી

લેવાની છે. એમાં ખાસ ધ્યાન રાખવાનું એ છે કે, લિનોલિયમ-પ્લોક માટેની આકૃતિમાં બારીક વિગતો જેમ અને તેમ આપી હોવી જોઈએ. વધુ પડતી બારીક વિગતોવાળી આકૃતિ એ કામ માટે કેવળ નફાની છે. એને માટે તો સાદી અને જાડી વિગતોવાળી આકૃતિ જોઈએ—જ્યાંવિજ્યામાં હોય છે તેમ. કારણ કે, આગળ કઢી ચૂકાયું છે તેમ, લિનોલિયમ પેટે નરમ પદાર્થ હોઈ, બારીક કોતરકામ કરી તો સકાય છે, પણ છાપકામના દબાણ સામે ટકી સકતું નથી અને તેથી તે વિગતોનો એક ખીચડો જેવો થઈ જાય છે, જે અત્યંત ખદમરત લાગે છે.

### આકૃતિ ચોંટાડવી

હું'કમાં, એક સારી આકૃતિ પસંદ કરી. પારદર્શક કાગળ પર ઉતારી લે. પછી બજારમાં મળી સકે તેવું જાડામાં જાડું અને કોઈ સાદા રંગનું લિનોલિયમ ખરીદી લાવી, તેની ઉપર પેલી આકૃતિવાળા કાગળ એવી રીતે આરા ગુંદર કે સરેસ વડે ચોંટાડો કે સીધી આકૃતિ લિનોલિયમને ચોંટી જાય અને કાગળ પારદર્શક હોવાને કારણે ઉલટી આકૃતિ દેખાતી રહે. એટલે, આકૃતિ ચોંટાડતી વેળા એટલી કાળજી અવરજી લેવાની રહે છે કે, કાગળ સીધે સીધે ચોટે; તેમાં કચચસી વ. ન પડે. એમ, આકૃતિવાળા કાગળ ચોંટાડવા પછી, તેને સુકાવા દો, કારણ સુકાયા પછીજ કાપવાની કે કોતરવાની ક્રિયાઓ થઈ સકશે.

### કાપવાની-કોતરવાની ક્રિયાઓ

લિનોલિયમ—પ્લોકની મૂળ ક્રિયાઓ, કાપવાની-કોતરવાની ક્રિયાઓ છે. દેખીતી રીતે તો એ ક્રિયાઓ સાવ સામાન્ય લાગે છે, પણ હકીકતમાં એજ તે ક્રિયાઓ છે, જેની ઉપર ઉમ્મદા લિનોલિયમ-પ્લોક તૈયાર થવા કે બગડી

જવાનો આધાર રહે છે. તેથીજ, એ ક્રિયાઓ માટે થોડાંક અનુભવ, સહેજ કુતુંદ અને પાકી હથેલી અનિવાર્ય લેખાય છે, છતાં હરકોઈ મિહનતુ શખ્સ એ કામ પુરુષીપૂર્વક કરી સકે છે: ધીરજ રાખે તો. ઉતાવળમાં ધણું બગડી જવાનો સંભવ છે અને એ વાત યાદ રખાય કે એક વેળા જુલથી સહજે લિનોલિયમ ઉલટ મુલટ કપાઈ કે કોતરાઈ જાય તો તે પછી સાલ રહ ધઈ જાય છે—દૂરી વાર નવો કટકો લઈ, નવે શિરે પ્લોક બનાવવો પડે છે—તો એ મુદ્દાની મહત્વતા સારી રીતે હરકોઈના લક્ષમાં ઠરી જશેજ.

અને કોતરવા-કાપવાની ક્રિયાઓ એટલે શું? માત્ર એટલુંજ કે, આકૃતિમાંના જે જે ભાગ ચાહીથી છપાવાના હોય કિંવા રંગીન દેખાવાના હોય તે રહેવા દઈ, બાકીના ભાગ—જે શાહીથી-છપાવાના ન હોય કિંવા-છપાયેલી આકૃતિમાં સહેજ રહેવાના હોય—તેને કાપી કે કોતરી નાખવડા એ ભાગ મોટા અને સળગ હોય તો ચાકુ વડે કાપી નાખો; બારીક અને વાંકા ચુકા હોય તો ન્હાના મોટા ઓઝારો વડે એટલા લાગતું લિનોલિયમ કોતરી નાખો. કોતરકામની રીત સામાન્ય છે. પ્રથમ બારીક ઓઝાર વડે કોતરો અને ત્યાર પછી પહોળા ઓઝાર વડે. બસ, એ યંત્ર જતાં, આખી ક્રિયા પુરી થઈ જશે.

### પ્લોક ચોંટાડવો

લિનોલિયમનો પ્લોક કાપી-કોતરીને તૈયાર કર્યા બાદ, તેને લાકડા પર ચોંટાડવાનું કામ બાકી છે. એ કામ સાદું છે. એમાં કરવાનું એટલુંજ કે મુદાફર (ટાઇપ)થી સહજ આપી ઉંચાઈનો લાકડાનો કટકો લઈ, તેની ઉપર સરેસ વડે લિનોલિયમનો પેલો કટકો ચેપાડી દો. બસ, હવે લિનોલિયમ-પ્લોક તૈયાર છે.





## કલધના ઢાલ

૧

વેશિગ સોડા કે રતલ, પર્લ એસ કે રતલ, ક્રેટીક પોટાશ કે ઓસ, પોટાસિયમ સાયનાઇડ કે ડ્રામ, ઝૉક એસિટેટ કે ડ્રામ, દીન પરઓક્સાઇડ કે રતલ, પાણી (ગરમ) કે ગેલન

પહેલા ગરમ પાણીમા વેશિગ સોડા, પર્લ એસ, ક્રેટીક પોટાશ, અને પોટાસિયમ સાયનાઇડ ઓગળાવી લઇ, પછી બાકીની બે ચીજો ઉમેરો બધુ મળી ત્રણ ત્યાં લગી હલાવી પછી કપડામાંથી ગાળી લો અને એને પત્થરના વાસણમા ભરી, એ પત્થરના વાસણને ગરમ પાણીમા ધુકી, ઢોળ ચઢાવો આ મેળવણી ૭૫° F થી લગી ગરમ હોય તોજ ઢોળ ચડશે.

૪

## છાપકામ

સિતોનિયમ બ્લોકના છાપકામની રીત સાદા જસત કે તાનાના બ્લોક જેવીજ છે તેવાર કરેલા બ્લોકને એસમા ગોઠવી યત્રમા ધુકી, જોઇએ તેટલી પ્રતો છાપી કાઢો છાપકામ માટે અલખત, કાગળ દરેક પ્રકારના નહિ ચાને સફળ જાડા અને મજબુત અને ઉચ્ચ પ્રકારના કાગળ એને માટે સૌથી વધુ અનુકૂળ છે શાદી તો, ઘેરાક, છાપકામનીજ ચાનશે તેમા કશુ ખાસ જોવાનુ નથી

એ બ્લોકથી ક્લેરગી કે ત્રિરગી છાપકામ પણ કરી સકાય છે એ માટે, સામાન્ય પ્રચલિત છે તે રીતે ૨૨ દિઠ અકેક નોખે નોખે બ્લોક બનાવી, વારાફરતી દરેક બ્લોક વડે નોખે નોખે ૨૨ છાપી લેતા ૨૨મેરગી છાપકામ થઇ સકે છે

૨

પોટાસિયમ પાવરફોસ્ફેટ ૧૨ ઓસ, પ્રોટો ક્લોરાઇડ ઓફ દીન ૪૬ ઓસ, પાણી ૨૦ ઓસ

૩

ટાઈટીક એસિડ ૨ ઓસ, પાણી ૧૦૦ ઓસ, સોડા ૪ ઓસ, પ્રોટોકોનોરાઇડ ઓફ દીન ૩ ઓસ

\*

## મીઠી પિશાબનો ઇલાજ

ક્રિનાઇન સલ્ફેટ ૭૨ ગ્રેન, એક્સટ્રેક્ટ એપિષ ૮ ગ્રેન, એક્સટ્રેક્ટ નક્સલોમિમ ૬ ગ્રેન, હાયડ્રોજનકમ કેટા ૧૨ ગ્રેન, અસાઇટિસ ૨૪ ગ્રેન, ગિનસરીન ૫૫ મુરતી

બધાને મેળવી, ૨૪ ગોળીઓ બનાવો

ઉપયોગ શરૂઆતમા ૧૫ દિવસ લગી, અકેક ગોળી દિવસમા ત્રણ વેળા, દુધ સાથે લેવી પછી ૮ દિન લગી અકેક ગોળી, દિવસમા માત્ર ૨ વેળા લેવી અને પછી પેશામની પરિક્ષા કરાવી જોવી ને સાકર ઓછી થઇ હોય તો દરરોજ માત્ર અકેક ગોળી આઠ દહાડા લગી લેવી પણ ને સાકર ઓછી ન થઇ હોય તો પાછી દિવસમા ત્રણ ગોળીઓ લેવી

\*

## કાર્બોન શાદી

ચોખ્ખુ કાર્બોન ૧૨ ગ્રેન એમોનિયા વોટર ૩ ઓસ, ગુદરતી ભુકી ૧૮ ગ્રેન

પ્રથમ કાર્બોનને એમોનિયા વોટરમાં ઓગળાવી, પછી તેમા ગુદર ઓગળાવો

\*

## બેન્ઝોઇડ ચરબી

બેન્ઝોઇડ પાવડર ૧ તોલા, તાઝી ચરબી ૧૬ તોલા.

બેઝને મેળવી, વોટર બાથ પર ૨-૩ કલાક લગી મુકી રાખો. પછી હિતારીને આળી લો.

\*

## અનનસનું એસેન્સ

ગિલસરીન ૩ ભાગ, ક્યોરોફોર્મ ૧ ભાગ, અલિફાઇડ ૧ ભાગ, યુટ્રિરેટ ઓફ ઇથિલ ૫ ભાગ, યુટ્રિરેટ ઓફ એમિલ ૧૦ ભાગ.

\*

## કાથાનો મલમ

રાગન ૪ ઓંસ, અપતુનનું તેલ ૮૫ પાઇન્ટ, ફટકડી ૧ ઓંસ, કાથો ૩ ઓંસ.

પ્રથમ અપતુનના તેલમાં રાગન મેળવી, બેઝ પીગળાવો અને પછી બાકીની બેઝ દવાઓની વચ્ચેગળ લુકી મેળવો.

\*

## મિસ્કી મલમ

ગંગા ૧૦ ભાગ, કેલસાઇનડ એલમ (ફટકડી) ૧ ભાગ, બલ્કલ સરકો ૧૪ ભાગ, ઓપ્પુ મધ ૩૨ ભાગ.

બધાને મેળવો.

\*

## કેડ પ્લાસ્ટર

કેટાઇલ સાબુ ૧ ઓંસ, લેડ પ્લાસ્ટર ૨ ડ્રામ, નવસાદર ૧ ડ્રામ.

પ્રથમ સાબુ અને લેડ પ્લાસ્ટરને ગરમ કરી, પીગળાવીને ખૂબ મેળવી, મેળવણી ઠંડી પડવા આવે ત્યારે નવસાદર ઉમેરો.

આ પ્લાસ્ટર કાળી ખાંસી અને શ્વાસ-ખાંસી માટે ખુબ ફાયદાકર્તા છે. એને કપડા પર પાથર્યા પછી તરતજ છાતી પર લગાડી દેવું જોઈએ અને દર ૨૪ કલાકે બદલો કરવો જોઈએ.

\*

## કાર્બોલિક પ્લાસ્ટર

કાર્બોલિક ગિલસરીન ૩૪ ભાગ (વજનથી), ટ્રિગ્લેસોઇડ ૬૪ ભાગ.

બેઝને ખૂબ મેળવી, બરણીમાં ભરી રાખો.

\*

## ગ્રેગરી પાવડર (Gregory's Powder)

આ પ્રયોગ ખુદ ડૉ. ગ્રેગરીના છે :—

કેલસાઇનડ મેગ્નેસિયા ૨૫ ઓંસ, ટરકી રુબાઈ (રેવંડનીનીનો ધીરો) ૧ ઓંસ, સુંઠ ૦૫ ઓંસ.

બધાને વાટી, મેળવો.

\*

## નાઇટ્રો-સલ્ફરીક એસિડ

સુરોખાર ૧ ભાગ, ગધકનો તેજાબ ૬ ભાગ.

તેજાબમાં સુરોખાર ઓગળાવો.

\*

## તર્પેન્ટાઇનનો સાબુ

આઉન સાબુ ૩ રતલ, પાણી ૭ કવાર્ટ, સિપરિટ ઓફ તર્પેન્ટાઇન ૬ મેજ-અમ્યા, અલકોહલ ૬ મેજ-અમ્યા.

સાબુની કાતરણ કરી, પાણીમાં નાખીને ગરમ કરી, ઓગળાવી લો. પછી એ મેળવ-ણીને પત્થરના વાસણમાં મુકી, તેમાં બાકીની દવાઓ રેડો.

\*

## નક્કી લીલી ઓફ ધિ યેલી

એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ ટ્યુબરોઝ ૦૫ પાઇન્ટ, એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ જેરિમન ૧ ઓંસ, એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઓરેન્જ ફ્લેવર ૨ ઓંસ, એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ વેનીલા ૪ ઓંસ, એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ કાસિયા ૦૫ પાઇન્ટ, એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ રોઝ ૦૫ પાઇન્ટ. અતર ઓફ આમન્ડસ ૪ ટીપાં.

બધાને મેળવી, એક માસ લગી સખી મુકો. પછી વાપરો.

\*

### એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ લાન્ડર

સુંઠની બારીક જુકી ૪ ઓંસ, અલકાહલ ૫૫ પુરતું, ચાસણી ૮ ઓંસ.

પ્રથમ તેા પરકોવેટરમાં સુંઠની જુકી ભરી, સદબ અલકાહલ રેડો કે નેથી સુંઠની જુકી



પરકોવેટર

તર થઇ જાય પછી બીલું દોઢ પાઉન્ડ થા ઓછું વાળું અપકેહલ રેડો, એકસ્ટ્રેક્ટ નીકળ્યા હો જ્યારે દોઢ પાઉન્ડ એકસ્ટ્રેક્ટ તૈયાર થઇ જાય કે પરકોવેટરમાં બકીનું મિશ્રણ રહેવા હઈ, તૈયાર થયલા એકસ્ટ્રેક્ટમાં ચાસણી મેળવી, શીશીઓમાં ભરી લો.

\*

### રિપરિટ ઓફ બર્ગેમેટ

ઉચ્ચ પ્રકારનું ઓક્ષલ બર્ગેમેટ ૫ કમ્પીરિયલ ફલ્યુઇડ ડ્રામ, ઓક્ષલ રોઝ બિરે નિયમ ૦૦ ફ. ડ્રામ, ઓક્ષલ વર્ગેનેટ ૦૦ ફ. ડ્રામ, એસેન્સ અમ્બરગ્રિસ ૨ ફ. ડ્રામ, એસેન્સ મરક ૦૦ ફ. ડ્રામ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૧ પાઉન્ડ. બધાને મેળવો.

\*

### બંદુકની નળીઓ પ્રાઉન રંગવી

મોરચુ ૧ ઓંસ, રિપરિટ રિપરિટ ઓફ નાઇટર ૧ ઓંસ, પાણી ૧ ઓંસ.

બધાને મેળવી, અર્ધિ લગાવવા રહેો કે ઓગળી જાય. પછી બંદુકની નળીઓ પર લગાડો.

\*

### ફોસફોરસ ઇથર

ફોસફોરસ ૨ ઝેન, ઓક્ષલ પિપરમિન્ટ ૦૦ ફ. ડ્રામ, સલ્ફ્યુરિક ઇથર ૦૦ ફ. ઓંસ.

પ્રથમ ફોસફોરસને ઓક્ષલ પિપરમિન્ટમાં ઓગળાવી, પછી ઇથર ઉમેરો.

માત્રા : ૨ થી ૬ ટીપાં, ડાઇટરની સલાહ પ્રમાણે.

\*

### નકલી ગ્લિસેરીન બેલી

કોગળ સાયુ ૦૦ ડ્રામ, મધ ૨ ડ્રામ, અપ્પુનનું તેલ ૫ ઓંસ

સાધી પહેલા સાયુની બારીક કાતરણ કરી છુટીને માવો જેવો બનાવી, મધ મેળવી ખુબ એકરેસ કરો. પછી મોડું મોડું કરી બધું અપ્પુનનું તેલ મેળવો અને એ દરમિયાન મેળવણીને બટકમાં વિના ખુબ હલાવતા જાવ. છેવટે મનપસંદ મુજબી ઉમેરો

\*

### ગોલ્ડન ટીકચર

(૧) સલ્ફરીક ઇથર ૩ ભાગ, એસિટોટ ટીકચર ઓફ ઓપિયમ ૨ ભાગ, કમ્પાઉન્ડ રિપરિટ ઓફ લવેન્ડર ૧ ભાગ.

(૨) સલ્ફરીક ઇથર ૧ ઓંસ, લોડેનમ ૧ ઓંસ, ક્યોરોફોર્મ ૦૦ ઓંસ, અલકાહલ ૧ ઓંસ.



દરેક વેપારી એ વાત સારી પેઠે જાણે છે કે, વ્યક્તિત્વ એક અનિવાર્ય મતા છે. વ્યક્તિત્વ વિનાનો વેપારી એટલે નર્મો રાખોટ—નર્મો ઠાર. ન તેનામાં કશી આવડત સંભવે, ન આકર્ષણ. ન કુતહ હોય, ન કળા. જાણે ચંત્રવત કદયાગર પ્રાણીજ નોષ લેા !

કેટલાકને વ્યક્તિત્વની કુદરતી બખ્શીશ હોય છે. તેઓ વિષુ મિહનતે અને વિષુ કેશિશે વિચ્ચ પ્રકારનું વ્યક્તિત્વ પામી જાય છે. પણ ધણોકો એવા પણ છે, જેઓ કુદરતી રીતે એ બખ્શીશ નહિં જેવા પ્રમાણમાં ધરાવવા છતાં, થોડીક મિહનત, થોડાક અભ્યાસ, થોડીક ચીવટ અને સહજ કાળજીથી તે પામી અને મેળવી સકે છે.

x x x

આપણે ત્યાંના વેપારીઓનો મોટો ભાગ વ્યક્તિત્વથી સાવ કોરો હોય છે, એ સર્વમાન્ય વાત છે. તેઓ સફળ વેપારી બને હોય, તેઓ લાખો કે કરોડોના માલિક બને હોય, તેમનામાં તે વ્યક્તિત્વ નથી હોતું, ને એક ગરીબમાં ગરીબનેય પ્રિય અને પ્રિયતર બનાવી સકે છે. તેઓ દલબતના ધણી નથી હોતા, ધણે ભાગે શુભામ હોય છે. દલબત તેમને જે માર્ગે અને જે રીતે જીવડે છે, તેમ તેઓ જીવે જાય છે. તેમના જીવનમાં, તેમની રીતજાતમાં, તેમની વાતચીતમાં, તેમના દલન-ચલનમાં કશું નોધવાપાત્ર, કશું પ્રિયકર, કશું આકર્ષણ નથી હોતું. જાણે રૂઢ વિનાનું શરીર !

એથી વિરૂધ્ધ વ્યક્તિત્વ ધરાવનાર શખ્સ ગમે તેવો ગરીબ બને હોય, તેને માટે ગરીબાઈ શ્રાપ નથી હોતી; દલબતની સીડીતું પ્રથમ પગથિયું હોય છે. તે દરદમેય માટે કંગાળ અને ગરીબ નથી રહેવા સમર્થ. તેનું વ્યક્તિત્વ તેને માટે અવનતી તકા અને ક્ષેત્રો લેવા કર્થેજ જાય છે અને એ દિન દુર નથી હોતો

કે પાંચ રૂપિયાનો પગારદાર મચ્છમુલી પટાવાળો લાખોનો ધણી અને સેંકડો નવકરોનો વડો બની જાય.

x x x

વ્યક્તિત્વ કુદરતી હોય તો સાચી ઉત્તમ, ધણી પુજવાનું હોયજ શું ? પણ તેમ ન હોય તો ધણી તે ખીલવવાના પ્રયાસો કરવા બેઠકો. કમનસીબે એ અગે આપણે ત્યાં સાત્રીય સાહિત્ય કશું નથી; હશે તો બે ચાર છુટા છવાયા લેખો અને બસ. અને હકીકત એ પણ છે કે, જ્યાં એવા સાત્રીય સાહિત્યની ઉણપ અને અછત પ્રગળે સાલતી ન હોય ત્યાં તે સર્ગપ કે અસ્તિત્વમાં આવેજ શાનું ? અહિં તેજ કુદરતી સિધ્ધાંત છે. પ્રથમ માર્ગો, ધણી મેળવશે.

યુરપ અને અમેરિકામાં એ વિષય પુષ્કળ ખેડાયો છે. જાણીતા અમેરિકન લેખક મિસ્ટર ડેવ કાર્નેગીએ પોતાની એક તારી કૃતિમાં—જેની બાર લાખ કરતાં વધુ પ્રતો માત્ર પાંચજ વર્ષમાં વેચાઈ ગઈ છે—વ્યક્તિત્વની વિનય-કુન્ડીઓને ત્રણ નોખા વિભાગોમાં વહેંચી નાખી છે :

- ૧, લોકપ્રિયતા મેળવવી
- ૨, લોકમત જીતી લેવો
- ૩, લોકમાનસ બદલી નાખવું.

કાર્નેગી કહે છે કે, આ ત્રણે સિદ્ધિતો પર અમલ કરનાર અને તે પર સરે કાણુ ધરાવનાર દરેકાઈ શખ્સ પોતાના મિત્રોને જીી પણ સકરો અને તેમની ઉપર પોતાની અસર પણ પાડી સકરો.

x x x

લોકમત જીતવાના માર્ગે ૭ છે:—

- ૧, પારકાઓમાં સાચી અને ખરી દિન-ચરખી લો.

૨, હસપ્રમ ખતો.

૩, પાદ રાખો કે, દરેક શખ્સને અને તેનું નામ—પછી લખે તે ગમે તેટલું જુર થા પ્રતિકુળ હોય—કુન્યાનું સાથી વધુ મધુર નામ થા શબ્દ હોય છે.

૪, દરેકને શાંતિપૂર્વક સાલજો. લોકોને પોતાની વાત કહેવાને હિતેજો.

૫, પારકાઓના સાબની દૃષ્ટિએ વાત કરો

૬, સામેવાળાને એમ લાગવા દો કે તમરી નજરે તે શખ્મ નોંધવાપાત્ર છે.

લોકમત છતી લેવાના રસ્તા ખાર છે —

૧, કોઇ પણ વાદવિવાદમાંથી સાથી વધુ કાયદો મેળવવાનો ખરો અને એકવો માર્ગ એ છે કે, તે વાદવિવાદમાં કિતરાજ નહિ.

૨, પારકાઓના વિચારો અને અભિપ્રાયોને માન આપો કદીયે કોઇને એમ નજ કહો કે તે ખોટો છે.

૩, જો તમે ખોટા હોા તો તરતજ અને ભારપૂર્વક તેનો સ્વીકાર કરી લો

૪, વાનગીનો આરંભ મિતતાપૂર્વક કરો

૫, વાતચીતની દમ એવી રાખો કે સામાજિક કુદરતી રીતેજ ઝટપટ “હા” “હા” કહેતા લાગે

૬, સામાજિકાને તેની હમ્મજ પ્રમાણે વાત કરવાની છુટ આપો

૭, સામાજિકાને એમ માનવા દો કે એ ઉમ્મદા વિચાર તેનો પોતાનો છે

૮, બીજાઓના દળિતિ-દુશીય દરેક વીજને પ્રમાણિકપણે જોઇ, તેની તુલના કરો

૯, સામાજિકાના વિચારો અને ઇચ્છાઓ પ્રત્યે સદાનુલુપિ દર્શાવો

૧૦, ઉચ્ચતર આગેવાની વાતો કરો

૧૧, તમારા વિચારોને જોલતી દમે પેસ કરો

૧૨, કુદરત પ્રસંગે સામેવાળાને છતી લેવા, તેને લાજવાન કરી દેવા, એવેજ પણ ફેંકી દો!

લોકમાનસ પદલી નાખવાના રસ્તા નવ છે—

૧, વાનગીતનો આરંભ તચરીફ અને સાચી કદદાનીયી કરો

૨, લોકોની બૂલો માટે તેમને સીધા રીતે શર્માવો નહિ; આક્રમી રીતે તેમનું લક્ષ્ય ખેંચો.

૩, પારકાઓ પર ટીકા કરતાં પહેલા પોતાની બૂલોની કુચુવાત કરી લો.

૪, લોકોને સીધા હુકમ ન કરતા, તેમને સવાનો પૂછો

૫, સામેવાળાને હદખાર શર્માવો નહિ કે જ્યો તેનું મોઢું કાઢી થાય

૬, ન્હાનામા ન્હાના સુધારા થા ફક્ત બદલ તચરીફ કરો. તચરીફ કરવામાં જ્યા હદ ન વટાવો ત્યાં હદખારની કંજુસાર્થ પણ ન કરો.

૭, પારકાની આંખ પર હાથ સાફ ન કરો, તેને જીવવા માટે ઉમ્મદા આબરુદાર રહેવા દો

૮, લોકોને હિતેજો તેમની હિલુપો નજીવી-સહેવાઈથી સુધારી સકાય એવી દેખાડો

૯, લોકો ખુશીપૂર્વક તમે કહો તે કરે તેમ કરો

ખસ, આ છે, મૂળ સિધ્ધાંતો, જેની નિમતોમાં કિતરાની આવરવકતા નથી આ માર્ગ-મૂલ્યનોય કારી રીતે સ્પષ્ટ અને પ્રેરક છે

## આંખો—ની—નેમત

ખારીચલો એખ્ખો માન, એટલે સાચા ખસરાખ મોતીનો બળાવેલ મુરમે વાપરો. ચેલ્લસ કાયદો કરે છે.

કીમત તોયા ૧ ના રા. એ (પો જુલુ) મોનુમ્મદ હાલ અહમ્મદ વહાજુવાલો

૬ વહેવારમા મોહલ્લા, જામનગર

(કાલીવાવાડ)



[ બે વેપારી-પરિચય ]

[ ૧ ]

## કોમોડોર વેન્ડરબિલ્ટ

અમેરીકાના સર્વથી વધુ મહાન વેપારી તરીકે કોમોડોર વેન્ડરબિલ્ટનું નામ મશહૂર છે. વેન્ડરબિલ્ટની છવન રૂઢિચાલું એક પુરતક લખાયું છે, જેમાં એ મહાન વેપારીનું આગાદ ચિત્ર રજુ કરવામાં આવ્યું છે.

વેન્ડરબિલ્ટ ૧૭૬૫ના સાલમાં ન્યુયોર્ક શહેરમાં જન્મ્યો હતો. તે ગરીબ ડચ મા બાપનો પુત્ર હતો. ૭ વર્ષની નાની વયે તેને ધંધો કરવાની શરૂઆત કરવી પડી હતી. તેણે શાળાનો દરવાજો નોંધે ન હતો. તે ધણે સાહસિક હતો. ગમે એવા તુરાની પાણીમાંથી પણ તે સાહસ ખેડી બોટને વટાવી જતો.

૧૬ વર્ષની ઉંમરે તેના બાપે તેને એક બોટ વીસ પૌંડ ખરીદી આપી અને વેન્ડરબિલ્ટે હવે પોતાની બોટ ચલાવવા માંડી. એક વર્ષમાં તેણે બોટની કીમતના વીસ પૌંડ તેના બાપને ભરી આપ્યા, અને બીજા બેસો પૌંડ તેની માતાને આપ્યા. તે તેની માતાને ખેદદ આહતો હતો.

શરૂઆતથીજ તેમાં વેપારી કુશળતા હતી. તે ગમે તે કોંગે વચન પાળતો. તે પ્રમાણિક હતો. તે હમેશ વાળખી દામ લેતો અને કાયદો ન થાય એવું એકે કામ ન કરતો. ખરેખર તેને પોતાના કામ સિવાય બીજા કામની દરકાર ન હતી.

તેનીસ વર્ષની ઉંમરે વીસ પૌંડ ખરીદી ચેલી બોટ ચલાવતાં તેણે બે હજાર પૌંડ જમા

ટરી નાખ્યા. આ વખતે હોડીઓને બદલે સ્ટીમ બોટોની ફેશન શરૂ થઈ એટલે તેણે પોતાની બોટ, વેચી, સ્ટીમ બોટમાં કામ શીખવા માટે નોકરી મેળવી.

૩૫ વર્ષની ઉંમરે તેના પાસે ૭ હજાર પૌંડ જમા થઈ ચુક્યા એટલે તેણે એક સ્ટીમ બોટ ખરીદી અને પહેલા પાંચ વર્ષ દરમિયાન તે દર વર્ષે ૭ હજાર પૌંડ નેટલો નફો લાણતો રહેલો. ૪૩ વર્ષની ઉંમરે તેની પાસે દોઢ લાખ પૌંડની પુણ એકઠી થઈ ગઈ હતી.

તે હમેશ પોતાના ધંધાને સુધારવાનીજ કેશિયમાં રહેતો. તે હમેશ નવું નવું શીખવા આતુર રહેતો. પોતાના હરીફોને હરાવવામાં તેને ખારે આનંદ મળતો.

૬૯ વર્ષની વયે તેણે રેલ્વે કંપનીઓ ખરીદવા માંડી. રેલ્વે કંપનીઓ ખરીદવા માટે તે ઘણો અનુકુળ સમય હતો, કારણ કે તે વખતે અમેરીકાની ઘણી ખરી રેલ્વે કંપનીઓ દીવાળી કાઢવાની અણી ઉપર હતી. તેણે એક પછી એક રેલ્વે કંપનીઓ ખરીદવા માંડી અને ટુંક સમયમાં તે અમેરીકાની મહાન રેલ્વે કંપનીનો માલિક બની ગયો.

એ ખરીદી કરી રહ્યા પછી તેણે સુધારો કરવો શરૂ કર્યો, અને ટુંક સમયમાં બારે નફો મેળવવાનું શરૂ કરી દીધું.

કોઈ પણ વખતે તેને તેની સફળતાની ચાવી પુછતું, તો તે કહેતો.

“તમારે માત્ર તમારું કામ સંભાળી બેસી રહેવાનું છે. તમારી યોજનાઓ અમલમાં

મુકના પહેલાં કહેતો તેનાથી માહિતગાર ન કરો.”

તે ૮૩ વર્ષની ઉમરે એ કરોડ પૌડ મુજા મરણ પામ્યો.

તેની છેલ્લી વસીયત એ હતી

‘પૈસાની સમાજ રાખતો અર્ને નામને સમાપ્ત રાખજો”

તે વેપાર જમાવનાર હતો તેણે વેપારી કેળવણી અનુભવ અને સખત કામથી મેળવી હતી. એ અનુભવનો તેણે સફળોગ કરી અમેરીકાને કાયદો કરી આપ્યો અને પોતે પણ ખારે કમાણી કરી તેની કયા રોખચાલીની કલ્પિત વાર્તાને મળતી આવે છે ફેર માત્ર એટલેજ કે શેષ ચાલીએ મરણીથી ચરચાત કરી પૈસાદાર બનવાના માત્ર સ્વપ્નાજી જોયા અને તેમણે નિષ્કળ મયો જ્યારે વેન્ડરબિલ્ટ નાની ચરચાતથી પોતાના દરેક દરેક સ્વપ્ના ખરા પાડી દેખાડ્યા.

આજે વેન્ડરબિલ્ટના નખીરાઓ અમેરીકામાં સર્વથી ઉચ્ચ ખાનદાનતુ માત્ર ધરાવે છે અને એક ગરીબ વેન્ડરબિલ્ટે મેળવેલા નાણા અને આનંદ સુચારી રહ્યા છે.

[ ૨ ]

બેન મેન્ડુયુગ

કેનેડાના બેનવિલ શહેરમાં એક પાચ વર્ષનો છોકરો ૧૮૭૦ની સાલમાં પોતાના દાદા સાથે રહેતો હતો તેના મા અને બાપ બંને મરણ પામ્યા હતા તે અત્યંત ગરીબ હતો જન્મતમા તેના દાદા સિવાય તેનું કોઈજ ન હતું દાદાએ જન્મ તેમ કરી તેને રકુને મોકલી રહેજસકાજ કેળવણી આપી અઠાર વર્ષની વયે તેણે પહેલ વહેલી નોકરી શરૂ કરી તે એક રેલ્વે ઓપરીસમાં અકચારિક દસ શીલ્ડોના પગારે નોકર રહેતો હતો.

૧૨૭ એ છોકરામાં એ અજબ પુખીઓ હતી (૧) તેને પુસ્તકો વાંચવાનો ભારે શવક હતો (૨) તે પોતાના ઉપરીઓ પ્રત્યે હમેશા વફાદારી દાખવતો.

વીસ વર્ષની વયે પહેલવર્તા તેણે એક નાનકડી લાયબ્રેરી સ્થાપી પોતાના સાથીઓને પુસ્તકો આપવાની ચરચાત કરી તે પુસ્તકોને ખાસ ધ્યાનપૂર્વક વાચતો, અને તે હમેશ પોતાના ઉપરીને મદદ કરવા માટે પુસ્તકો કાળજી રાખતો.

તેણે રેલિઆરીનો અભ્યાસ કર્યો હતો એ અરસામાં જ્યારે એક રેલિઆરે નોકરી છોડી દીધી કે તુરંતજ મેન્ડુયુગે તેની જગ્યા સમાજી લીધી અને તે અડવાડીક વીચ શીનીંગ પગાર મેળવતો થયો.

## દિલરોઝ [૧૯૨૮કં]

દરેક મકારના અને દરેક પ્રદેશમાં જતા ગુમરાઓ નાના મોટા જખ્મો ખરજવું, દરાજ, મજબુ નાસુર બગદર કદમાજી રસોલી હરસ મસા રંગ વગેરે પર એક અકરીસ્તુ કામ આપે છે બ્લાડકાપ વિના રોગોને મટાડી શરીર પર તેનું ચિન્હ સુધ્ધા રહેવા તેની નથી દરેક ધરમાં એક બાદલી ઝુરર રાખવીજ જોઇએ ધામાથી નીકળતું લોહી તરત બંધ કરવામાં અજોડ છે.

કીમત નાની બાદલીનો એક રૂપિયો બોટી બાદલોના એ રૂપિયા (પેકોંગ પોસ્ટેજ જુદું)

મુજબ કતાકાના સોલ એજ ૮ — કાગડી અખડુલકુંકુસ અખડુલરહેમાન ૧ કાણપુર દાવર પાસે—અહમદાબાદ

[ મુબાઈમાં મસ્જિદ બદર રોડ ઇમ્પીરીયલ બેન્કની પાસે કાગડી રહેલકાઇ રહેમાનબાહમી દુમને મળશે ]

આ પછી તેણે ટ્રેન ડિરેક્ટરના કામ ઉપર લક્ષ આપવા માંડ્યું. તે ગમે તે કામ કરતો છતાં તેની નજર હંમેશા તેના કામથી ચઢીચાતા કામ ઉપર જ રહેતી. આજ હતી તેની સફળતાની ચાવી. એવીસ વર્ષની ઉંમરે તેને ડિરેક્ટર વિભાગનો વડો બનાવવામાં આવ્યો.

૨૬ વર્ષની ઉંમરે તેને બેન્કર બનવાનું મન થયું, અને તે એક અમેરીકન બેન્કમાં જોડાયો. સાત વર્ષમાં તેણે પોતાના રચાનને એટલું સુધાર્યું કે તેને બેન્કનો વડો મેનેજર બનાવવામાં આવ્યો. તેણે એ બેન્કને એટલી સુધારી કે તે બેન્કની ડિપોઝીટ, જે માત્ર ૭૫ હજાર પૌંડ હતી, તે વધી પાંચ કરોડ પૌંડ સુધી પહોંચી ગઈ. તે જગતના સર્વથી મોટા બેન્કરોમાંનો એક બન્યો.

તેને એક વાર કેમ્બ્રિજ પુણ્ય કે "તારી સફળતાની ચાવી શું છે?" તેણે જવાબ આપ્યો કે: "સખત મજદૂરી અને વફાદારી. ઇન્સાને સોએ સો ટકા વફાદાર રહેવું જોઈએ. પણ માણસો ઉચ્ચ જોડવામાંના વિચારો ક્યાં કરે છે, પરંતુ પોતે જે જોડવા સંભાળે છે, તેમાં તરછી કરવા બિંદુકે કેસિસ નથી કરતા. ખરી વાત તો એ છે, કે ઇન્સાને જે કામ કામ મળે તેમાં પુરતી તરછી કરવી જોઈએ અને પછીજ ખીલું ડગલું આગળ વધવા પ્રયત્ન કરવો. ઇન્સાને હંમેશા વફાદાર રહેવું. તેણે હંમેશા ન્યાય અને નીતિના ધોરણોસર કામ કરવું અને એવું કાંઈ પણ નહિં કરવું કે જેથી તેનો અંતરાત્મા તેને પાછળથી ડંખ્યા કરે. પરંતુ એ બધામાં પણ વફાદારી સૌથી વધુ ચઢીચાતો ઇન્સાની ગુણ છે. ઇન્સાને પોતાના કામ, પોતાના શેડ, પોતાના સાથી તોડશે અને પોતાના હાથ નીચેના માણસો તેમજ આડકો પ્રત્યે પણ વફાદારી દાખવવી જોઈએ. કાઈ કહેશે કે એવી વખતે ઇન્સાન

અનેકને વફાદાર નહિં રહી શકે. પરંતુ તેનો જવાબ એ છે કે ઇન્સાન પોતાના શેડને પોતાના વડા તરીકે, પોતાના સાથીને એક સાથી તરીકે, પોતાથી ઉતરતા દરજ્જાના માણસને તેના વડા તરીકે, અને આડકને સેવા કરનાર વ્યક્તિ તરીકે વફાદાર રહી શકે છે. બેસિક, ન્યાય, નીતિને કારે મુજબ તો ઇન્સાન માત્ર એકજ વ્યક્તિને વફાદાર રહી, બધે જુડે તે વફાદારી ટકાવી શકે, પણ તેમાં ન્યાય અને નીતિ નહિં હોવાથી તે વફાદારી, વફાદારી નહિં કહેવાયો. વફાદારી તો તેજ હોઈ શકે કે જેમાં પરસ્પર માનની લાગણી દસ્તી ધરાવતી હોય, અને જેને પાળવાથી અંતરાત્મા ડંખવાની શક્યતા ન હોય."

—ઈન્ડિયન બ્યુઝ.

ટેક્સાસ:-Islam Bros. ટેલિફોન નં. ૪૨૬



આજાદ

હોઝિયરી

સ્વદેશી મુડી અને વ્યવસાયી માલતી ધી ગુજરાત હોઝિયરી મીસમાં બનેલ ગંજીરાક, મોગા, સ્વેટર, ટાટ, પુલ જોવર, મફલર, બચ્ચાની જર્સી વિગેરે વાપરો. સુતર તથા ઉત્તરો માત્ર, એક તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને પરદેશી માવની દરિયાઈ કરી શકે છે. વાવ પશુજા કીશાયત. માત્ર ખરીદતી વખતે આજાદ હોઝિયરી નામ જોશો. અમારા કારખાનામાં છત્રીઓ પણ બને છે.

બહારગામના - જોડેશ પર પુરતું પ્યાન આપી રસીદ બેન્ક મારફતે કે વી. પી. યી રચના કરવામાં આવે છે.

સોલ એજન્ટ:-ઈસ્લામ બ્રાધર્સ

હોઝ એડ્રેસ :-૨. કાપુપુર, અલમદાબાદ  
અંચ:-૨, જુમ્મા મસ્જિદ સામે, અલમદાબાદ



# બાલસખા

[ જાગૃક્ષેત્ર માસિક ]

ત્રી હિમતલાલ ચુ. શાહ

‘બાલસખા’ એકલી વાતો કે ગપગોળા રજુ નથી કરતું, પણ બાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે

એનો દરેક અંક બાલસાહિત્યના સિદ્ધસ્ત લેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે

જુનથી ત્રીજી વર્ષ આ વરસના આઠકોને દર-૩ ખાસ અંકો અને બે પુસ્તકનો લાભ મળશે

તાકીદ આપુંકે થઈ જાયો.

સાર્વિક લગભગ

દેશમાં રૂ ૩, પરદેશ રૂ ૪, (થિ ૬)

લખો - ‘બાલસખા’ કાર્યાલય’ અમદાવાદ

## MOSQUITO SPRAYS

Mosquitoes—the great nuisance here and there everywhere—cost very high to the human health Yet fortunately enough Mosquito Spray Preparations meet them successfully

Here is then your opportunity Sprays has a great demand and you can build up a growing trade of your own, if you put an effective spray preparation in the market, just now

These preparations cost very little but retail at a high price Have our guaranteed formula sheet ‘Qamar Process Sheet No 1’ and you will be right on your way Nothing to lose much to gain

Price Re. 1/-

THE QAMAR OFFICE SURAT

જલદી મગાવો

થોડીકજ પ્રતો

## પ્રમાણુલુત પુસ્તકો

રસોધધાર તમ

માનવ બદનના દરેક દરેક રોગના નિદાન અને તેના ઉપચારની રીતો બતાવતુ આ સરળ ગુજરાતી બાપામા લખાયતુ પુસ્તક ૧૮ આકૃતિઓ જોવા નરીબવત થયુ છે, એજ એની લોકપ્રિયતાની સત્ત્વ છે. એમાં ૩૦૦ દર્દો જોળખવાની રીત ૨૦૦૦ સામાન્ય ઘરગથ્થુ ઔષધો, ઉપરાત ૧૫૦૦ શાસ્ત્રીય આયુર્વેદ દવાઓ બનાવવાની પુરેપુરી વિગતો આપી છે ધર-નૈલ બનાવી સકે એવુ આ ઉમ્મદા પુસ્તક, ૩૭૦ પાના, પાંચ રૂપયાની બાંધણી છતા— કીમત રૂ. ૩૦

મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર

ઉપલા પુસ્તક જેવુજ ઉપયોગી આ પુસ્તક પણ સરળ ગુજરાતીમાં છે અને તેમાં એવેથિયા કિંવા અગ્રેડી ડાકટરી-પદ્ધતિયે જુદા જુદા દર્દો જોળખવા તથા તેના કયાજ કરવાની રીતો ચિટ્ઠિય ફાર્માસિયવાની સેકે. દવાઓ બનાવવાની માહિતી થોડીક આયુર્વેદિક બનાવટોની વિગત ઉપરાત બાયોકેમિક પદ્ધતિની માહિતી તથા પ્રથતિ શસ્ત્ર કન્સેક્શન ચિરેષી શસ્ત્ર દિવા વગર આવશ્યક વિવેચન આપવામા આવ્યુ છે ઉવટે સેકેડ પ્રકારની અગ્રેડી પેટન્ટ દવાઓ બનાવવાની માહિતી પણ છે આમ જગપ પાનાનુ દળદાર સચિત્ત પુસ્તક છતા— કીમત રૂ. ૨-૪-૦

નફાકારક હુન્નરો ભાગ ૧-૨

વિવિધ પ્રકારના હુન્નરોના સમૂહો ૫૦૦ પાના સુદર છપાઈ છતા—

કીમત દરેક ભાગની રૂ. ૬

(દરેકનુ દવાન ખર્ચ જુદુ )

લખો કમર એફિસ, સોલગરવાડા સુરત

## યાત્રિકકળાની તઅલીમ

દાપુરી ખતેના ગવર્નમેન્ટ મેન્ડ્રન સ્ટોર, વર્કશોપ અને ટ્રેનીંગ સેન્ટરમાં તાલીમ લેના છાત્રતા વિદ્યાર્થીઓ ૧૫ થી ૧૭ વરસની વયના અને અંગ્રેજી ચોથા ધોરણ સુધી લેણેના હોવા જોઈએ દર વરસે જુન માસમાં વધુમાં વધુ ૫૫ ઉમીદવારો દાખલ કરવામાં આવશે જેમાંના ૨૦ ને શીર્ડિંગમાં ૨૦ ને મરીન કામમાં, ૬ ને ઢાળા પાડવાના કામમાં ૩ ને ધાટ ધડવાના કામમાં, ૩ ને હુડારકામમાં અને ૩ ઓક્સીએસીગીલીન વેર્ડોંગ માટે લેવામાં આવશે.

પાંચ વરસ સુધી તઅલીમ આપવામાં આવશે શરૂઆતમાં છ આનાનો રોજીદો આપવામાં આવશે, જેમાં દર વર્ષે લાલકાત મુજબ ૨ થી ૪ આનાનો વધારે થશે.

પાંચ મીકનિકલ એનુએટો (બી ઇ મીકનિકલ)ને બે વરસની તઅલીમ માટે નખન કરવામાં આવશે આ ઉમીદવારોને પહેલા વરસમાં એક રૂપિયા રોજ આપવામાં આવશે જેમાં બીજા વરસમાં આઠ આનાનો વધારો થશે. બે ઉપરાત, પુનાની કેનેજ ઓફ ઇન્જીનીયરીંગ અથવા તો મુમ્બની નિકટોરિયા જયુનીની ટેકનિકલ ઇન્સ્ટિટ્યુટના ડી એમ ઇ ના વિદ્યાર્થીઓને બે વરસ માટે એંગ્રેન્ગિસ તરીકે લેવામાં આવશે તેઓને પહેલા વરસમાં આઠ આનાનો રોજ અને બીજા વરસમાં એક રૂપિયાનો રોજ ભથ્થા ઉપરાત આપવામાં આવશે નેતર અને વાસનો હુન્નરઉદ્યોગ કારીગરોને તઅલીમ આપવાની યોજના.

નેતર અને વાસના હુન્નરઉદ્યોગના નિષ્ઠા સમા મદદ કરવા માટે નીમાયતી પ્રત્યક્ષ શિક્ષણ મડળોને વધુ એક વરસ માટે ચાંદુ રાખવાની મુમ્બ સરકારે મજૂરી આપી છે.

આ યોજના મુજબ ગામડાના કારીગરોના નવા ઓઝારોનો ઉપયોગ તથા નેતર અને વાસના નવી ઝાતના વસ્તુઓ બનાવવાનું શિખવવા માટે ગામડાઓમાં પ્રત્યક્ષ પ્રયોગો કરવામાં આવે છે. આ મડળોએ બેનગમ, હુબની, ધારવાડ અને કોડીયાગામ પ્રયોગો કર્યા છે અને દેટનાક કારીગરોને તઅલીમ આપી છે પરિણામે તેઓ કમાણીમાં સારો વધારો થયો છે.

આવા કારીગરો સામાન્ય રીતે ધણા ખરીબ હોય છે અને તેઓને રોજી મેળવના માટે કામ કરવાનું હોવાથી તેઓ આવા પ્રયોગોમાં નિયમિત હાજરી આપી શકતા નથી આ મુશ્કેલી દૂર કરના માટે હાજરી આપનાર કારીગરોને રોજના ત્રણ આના લેખે ભથ્થુ આપવામાં આવે છે.

### કારીગરોને ઓઝારો ખરીદવા માટે લોન.

કારીગરોને ઓઝારો ખરીદવા તથા તેના ધધામાં મુડી રોકના માટે લોન અને નાણા પ્રકરણી મદદ આપવાની યોજના મુમ્બ સરકારે મજૂર કરી છે.

આ યોજનામાં કારીગરોને ઓઝારો અને બીજા સાધનો વસાવવાના ખર્ચનો અર્ધો ભાગ મદદ તરીકે અને બાકીના ભાગ માટે વચર વ્યાજની લોન આપવાનો સમાવેશ થાય છે તે ઉપરાત બે ઝરર પડે તો ચાનુ ખચ માટે વચર વ્યાજની છુટી લોન પણ આપવામાં આવશે આ લોનના નાણા એકસરખા મસિક હપ્તામાં પાંચ વરસમાં પાંચ લેનામાં આવશે ઉદ્યોગખાતાના ડાવરેકટર ઓઝારો ખરીદવા માટે રૂ. ૫૦૦ સુધીની મદદ અને ચાનુ ખર્ચ માટે દરેક કારીગરને રૂ. ૨૫૦ આપશે ત્રણ એથી વધુ રકમ માટેની અરજીઓ સરકાર દ્વારા ધરગે લોનના હપ્તા ચડી ગયેલી મહેસુલની માફક વસૂલ કરવામાં આવશે.

“કમર” : અક ૧૨૬ મો

આ યોજનાને લગતી વધુ વિગત ડાયરેક્ટર  
ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, ઓફ કસ્ટમ હાઉસ, કોટ,  
મુંબઈ પાસેથી મળશે

ઇલેક્ટ્રીકલ સુપરવાઇઝર અને  
વાયરમેનની પારક્ષા

ઇલેક્ટ્રીકલ સુપરવાઇઝર અને વાયરમેનની  
પરિક્ષા મુંબઈ, પુના અને અમદાવાદમાં  
સોમવાર તા ૨૮ મી જુલાઈના રોજ સવારે  
૯-૩૦ વાગે થશે

પરીક્ષામાં બેસવા માટેના અરજીપત્રો  
સેક્રેટરી, લાઇસેન્સીંગ બોર્ડ ઇલેક્ટ્રીકલ ડીપાર્ટ્-  
મેન્ટ, પી. ડબલ્યુ ડી. ચયગેટ સ્ટ્રીટ, ફાટ,  
મુંબઈ પાસેથી મળી સકશે. અભ્યાસક્રમ અને  
ખીજ માહિતી સુપરવાઇઝરો અને વાયરમેન  
તથા કોન્ટ્રાક્ટરોને પરવાના આપવાને લગતા  
ધારોધારણામાં આપવામાં આવી છે. આ ધારો  
ધારણાની નકલ (નકલ દીકે ૨ આના, ટપાન  
ખર્ચ જુદો) ગવર્નમેન્ટ હોય, ચર્ની રોડ ગાર્ડન્સ,  
મુંબઈ પાસેથી મળી સકશે.

પરીક્ષામાં બેસનારાઓએ તા ૧૬ મી  
જુન ૧૯૪૧ પહેલાં લાઇસેન્સીંગ બોર્ડના  
સેક્રેટરીને અરજી મોકલી આપવી

અગાઉ પરીક્ષામાં બેઠેલા અને નાપાસ  
થયેલા ઉમેદવારોએ તેઓ ક્યા, ક્યા વરસમાં  
પરીક્ષામાં બેઠા હતા અને તેઓને ન ૧૨ મુ  
હતો તે લખવું

લશ્કરી સરંજામનાં પ્રદર્શનો  
૨૩ લાખ રૂપિયાથી વધુ કાંમતના  
માલની વરદી

અત્યાર નૂધી દાંડોળો ઉત્પન્ન કરતાં  
કારખાનાઓમાં તૈયાર થયેલા પરતુ હવે બીજા  
કારખાનાઓમાં તૈયાર થઈ સકતા લશ્કરી  
સરંજામના મદ્રાસમાં લરાઓના પ્રદર્શનને  
પરિણામે ૨૯ પેડીઓ પાસેથી ૧૪,૫૦,૦૦૦  
રૂપિયાની કાંમતના ટેન્ડરો ફરીકારવામાં  
આવ્યા છે

પ્રદર્શનને પરિણામે અને ખાનગી ગોદાંચો  
અનુસાર ૪૩૭ જુદી વસ્તુઓ ૭૬ પેડીઓ  
અને રેલ્વેઓને હવાલે કરવામાં આવી છે.

## WONDERFUL CURE

તુલસીરાજ તેલ: આતરકું પધી જવા  
અંડ વધી જવા, સેત્તે સધિવા તથા વાની  
અતુલવસિદ્ધિ થવા કીમત રૂપિયો એક.  
મરીબ ખીમાર સ્ત્રીઓ માટે હમેથ માટે  
મર્બનિવેષક તથા બધ માસિક ફરી થવાની  
દવા કીમત રૂપિયા ૧-૪-૦  
એન. ટે., પ્રસિધ્ધ તળીબ,  
૧૫૦, માનિકતત્વા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

૪૬ વર્ષની જુની અને જાણીતી

બાટલીની દુકાન



તમને દરેક જાતની બાટલીઓ, જુઝ,  
કેપસુલ વગેરે સસ્તા ભાવે  
સપ્લાઈ કરશે

ભાવતાલ માટે આજેજ લખો:-

ધી ઓલ ઇન્ડિયા બોટલ સપ્લાઈ કં.

૧૫૩/૧૫ ચકલા સ્ટ્રીટ, K, મુંબઈ ૩

કુંભરના વિધવાને લગતા, બધા વાંચકોના સવાલોના જવાબો આ વિભાગમાં મુદ્રિત અપાય છે. હિંદના વાંચકોને એકી વેળા વધુમાં વધુ ત્રણ-પરદેશના વાંચકોને એકી વેળા વધુમાં વધુ પાંચ-સવાલોના જવાબ મળી સકશે

૫

૬૭

• પોતાની પુછપરછોના જવાબ ખાનગી ટપાલ દ્વારા જોઈએ તો દરેક સવાલ દીઠ પાંચ આના (બેમાં આઠ આના-પરદેશ ૬ પેની) લેખ પૈસા આગળથી મોકલવા. (વી. પી. નો ઓર્ડર સ્વીકારતા નથી)

૮

૫

૨

• ટપાલ દ્વારા ખાનગી પ્રયોગો જોઈએ તો પ્રયોગ દીઠ રૂપિયા સવા શી મોકલવી.

છે

૨૬૭૮-ચ. ન. ના: કમ્પાલા—(૧) ફ્રેટ-વર્કની કસવતો તથા બીજા સામાન માટે Dawson & Coy, Parsi Bazaar Street, Fort, Bombayને લખશો. (૨) મગફળીના દેાતરા ઉતારનાર પત્ર માટે બાટલી બોક્ષની કંપની, હૌરબસ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ ૧ને લખશો. (૩) ફોટોમાફ આલબમ વ. માટે કોડક કમ્પની, લિમિટેડ, કોટ, મુંબઈ ૧ને લખશો.

૨૬૭૫-એફ. એમ. જી: અગાશી—(૧) દવાઓ વેચવાની દુકાન ઢિંવા ફાર્મસી બોલરા માટે સરકારી પરવાનાની કસી સુરત નથી, સિવાય કે એરી, કેરી દવાઓ કે સિપરિટ વ.—જેને માટે પરવાનો અનિવાર્ય છે—તેજ વેચવાની ધમ્મણ હોય. (૨) એવા પરવાના આપના ઝિંજાના કલેક્ટર પાસેથી મળી સકશે. (૩) રજિસ્ટ્રેશન અને પેટન્ટ વચ્ચે ઘણા સ્પષ્ટ ફર્ક છે. એની પુરી સમજુતી કુંભરમાં આગળ છપાઇ ચુકી છે, તે જોશો.

૨૬૭૬-વા. કા. હંડાપા—(૧) રાષ્ટ્રીય તમ્બાકીમની સરકારી યોજનાનો લાભ લેવા માટે પોતાના ઝિંજાના કલેક્ટરને ચરતી કરવી. (૨) લાકડાની બોખીન વેચવા માટે ઈલિકા મિલ્સ, અહમદાબાદ સાથે પત્રવ્યવહાર

કરી જોશો. (૩) લાકડાની બોખીનો બનાવવાના યત્રો વ. માટે બાટલીબોક્ષ કમ્પની, હૌરબસ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ ૧ ને લખશો.

૨૬૭૯-એ. એ. એમ. શી: મુંબઈ—(૧) બૅરિયમ સલ્ફાઇડ અને સોડિયમ સલ્ફાઇડ વચ્ચે, આપ આદો છે તેવી તુલના કરવી સકય નથી; કારણ કે, એ બેઉ દવાઓ લુધા લુધા નુરખામા—લુદી લુદી બેળવણીઓ સહિત—વાપરવામાં આવે છે અને તેથી એ બે વચ્ચે એવી તુલના અશકય છે. (૨) પેન બામમાં પેટ્રોલિયમ જેલી વાપરવામાં આવે છે. (૩) સિટ્યરીન એક પ્રકારની ચરખી છે. [નોંધ: ખાનગી જવાબો જોઈએ તો તે માટેની શી પત્ર સાથેજ મોકલી આપવી જરૂરી છે.]

૨૬૮૦-છા. કા: અહમદાબાદ—(૧) કૅમિયમ એસિડ, (૨) કોપર એસિટેટ અને (૩) પોટાસિયમ સાયનાઇડ બનાવવાની માહિતી હવે જાડી અવકાશે છપાશે.

૨૬૭૮ એ. વ: રાયપુર—(૧) સોની કામને લગતી યુજનાતી ચોપડીઓ માટે એન. એમ. ત્રિપાઠીની કમ્પની, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨ ને લખશો. (૨) નકલી સોનાના એવર બ્રસ સોનાના એવર પેઇન્ટ સાદ કરી સકાય છે.

## “કમર” ની

### એજન્સી માટેના નિયમો

- ૧—પાંચ યા તેથી વધુ નકલો નિયમિત મંગાવનારનેજ એજન્સી મળી સકશે
- ૨—નકની છૂટક કીમત પર સેકડે રપ ટકા લેખે-એટલે દર નકલે એક આના લેખે-કમીશન આપનામાં આવશે
- ૩—નકલો દર મહિને સુરતથી એજન્સીના શિરનામે, અમારે ખર્ચે મોકલવામા આવશે
- ૪—નહિ વેચાયલી નકલો કોઈ પણ સંજોગમાં પાછી લેવામાં આવશે નહિ. એજન્સીએ ખપ પુરતીજ નકલો મંગાવવી
- ૫—એજન્સી મેળવવા છૂટનાર ભાડે પ્રથમ જોઈતી નકલો ઉપર નકલ દીક છ આના લેખેની રકમ ડિપોઝિટ તરીકે મોકલવી જોઈશે ડિપોઝિટ વિના એજન્સી અપારો નહિ. એ ડિપોઝિટ અમાનત રપ જમે રહેશે અને એજન્સી બધ થશે યા બંધ કરવી હશે ત્યારે એજન્સીને હિસાબ ચુકતે થવા પછી પરત કરવામા આવશે
- ૬—એજન્સી પોતાના હિસાબના નાણા દર અંગ્રેજી મહિનાના બીજા અઠવાડિયામા અમને ચુકતે મોકલી આપવા એમ નહિ ચર્તા નકલો મોકલવી બધ થશે અને એજન્સી પણ ખતમ થઇ લેખારો
- ૭—હસ યા તેથી વધુ નકલો મંગાવનાર એજન્સીને એક અગત નકલ મુફત મોકલવામા આવશે
- ૮—એજન્સી સબધી સવગો પત્ર-વવહાર નીચેના શિરનામે કરવો —

એજન્સી: “કમર”

સાહગરવાડા, સુરત.

“કમર” નો ૧૨૭ મો અંક

ઈપિકેટ—ગ્રામધિ-છોડના વાવેતર વિશે  
એથુમિનિયમ પાવડર—કેમ અને છ?

દત્તમજન—આગળ છપાઇ ગયતા પ્રયોગો  
ઉપરાતના વોડાક વધુ પ્રયોગો

નક્લી ઝંચેરાત—નક્લી હીરા, માણેક  
પુખરાજ વ. વ બનાવવા સબધી

સોડિયમ કાર્બોનેટ—બનાવવાની પુરી માહિતી

રાધ—વાવેતર—બનાવટ

વનસ્પતિ બાગ—અગત્યની માહિતી

મચ્છરખતીઓ—કેટલાક ખામ પ્રયોગો

અને હવે પછી

હવે પછી છપાનારા ખાસ દુનર-નેબોની  
એક દુકા માદી તો જુઓ —

(૧) એકથુમ્યુસેટર રસેઇટ—બનાવવાની વિગતો (૨) એસિટોન—બનાવટ વિશે (૩) ઓક્સી-એસિટલિન વેડીંગ-કીમતી રેણુ -કળા (૪) કાનસ પોનાહી કાનસો બનાવવી (૫) કાર્બોન-બનાવટ વિશે (૬) કેડમિય-મનો ઢાળ-નાદિર દુનર (૭) અતુર ગોળ -અતુર રસનો ગોળ બનાવવો (૮) છાપખાનુ -ધધાની મહિતી (૯) જામ-થોડાક સરળ પ્રયોગો (૧૦) જિલેટીન-બનાવટ (૧૧) લુગ-જાણીતા તેવ-જાડની રાપણી (૧૨) ફક્તરી લાહીઓ-થોડાક પ્રયોગો (૧૩) દારૂ-બનાવટ અને ઉદ્યોગ (૧૪) નિન્ડવનો ઢાળ-કીમતી દુનરની માહિતી (૧૫) પાચક દવાઓ -ગ્રામધિ ગુસ્ખાઓ (૧૬) પુઠા-બનાવટ અને ઉદ્યોગ (૧૭) પુસ્તક બાધણી ઉદ્યોગ દુનર (૧૮) ફેર્શ-કાપડ-Floor Clothની બનાવટ (૧૯) બેકેટાહટ-આદુ ચેખમાળો વધુ સાચ (૨૦) એરિયમ સંક્રાંતિ-બનાવટ વિશે (૨૧) રખર કાપડ-બનાવટ વિશે (૨૨) રખરકથુઓ-બનાવવાની પધ્ધતિ (૨૩) સાખ -ઉદ્યોગ વિશે (૨૪) લેક્ટાઇન-બનાવવાની માહિતી (૨૫) વાળ ઘસા-બનાવવા વિશે

# “કમર”-પ્રકાશનો

૧

## સાબુની બનાવટ

■ દરેકે દરેક પ્રકારના સાબુઓ બનાવવા માટેની એકલીજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણુલુત સચિત્ર ગુજરાતી ચોપડી. એમાં સાબુ બનાવવાની ઠંડી, અર્ધ-ગરમ અને ગરમ ત્રણે રીતિયોની પુરી માહિતી, સાબુમાં વપરાતી ચરખી, તેલ, રંગ, ઘુગધીઓ અને રસાયણોની સંપૂર્ણ વિગત અને બનાવટ માટેના પત્રોનો સચિત્ર પંચિય આપવા ઉપરાંત નહાવાના, ધોવાના, કપડા રંગવાના, ડાઘકઢી ઠોંગર કવાના, ધાતુને પોલિશ કરવાના અને દવાકામમાં વપરાતા કઝનજંધ પ્રકારના સાબુઓના ૧૬૬ પ્રયોગો અને કેટલાક ઉપયોગી ફોટોકો પણ આપ્યા છે.

■ ગ્રાંડ એન્ટિક કાગળ : ૨૦૦ પાના : ૭ ચિત્રો : કપડાની ૫૬૧ બાંધણી.

કીમત : રૂપિયા બે.

(ટ. ખ. છ આના)

[ વિદેશ : ૪ શિલિંગ ]

૨

## કોસ્મેટિક્સ

કિંવા

શાણુગાર-સામગ્રિયો

■ ૩૫ શૃંગારને લગતી દરેક ચીજો, જેવી કે : કાજળ, સુરમો, કોલ્ડ ક્રીમ, રનો, વિદરૂ માટેના પાવડર અને લોશન, માઉથ વેશ, તરલ અલ્ટ્રા, દંતમંજન (લુપા અને પેસ્ટ), નેલ પોલિશ, પેમેક, બ્રિશિયનટાઇન, બાય સોલ્ટ, રૂઝ (પ્રવાહી, લુપા અને મલમ), સિપરિક, વાળ કાઢનાર દવાઓ, હેર એક્સલ, હેર લોશન, શેમ્પુ ને કર્લિંગ પ્રવહીઓ, ટેલ્ફોન સાબુઓ વ. બનાવવાના ૨૬૬ સુરખા, તેલમાપ અને બીજી માહિતી-ઓથી ભરચક આ પુસ્તિકા ગુજરાતી ભાષામાં પોતાના વિષયની પહેલી ને એટલીજ છે.

■ બીજી અવૃત્તિ : એન્ટિક કાગળ : ૧૦૦ પાના

કીમત : રૂપિયા એક

(ટ. ખ. બે આના)

[ વિદેશ : બે શિલિંગ ]

૩

## વેપારની ચાવી

■ પાંચ પંદર રૂપિયાની નાની પુંજમાં ઘર બેઠા ટપાલથી વેપાર કેમ કરવો? બ્યવસ્થા કેમ કરવી? કેવી રીતે વિક્રસાવવો? શાનો વેપાર કરવો? વ. બાજોનો સંપૂર્ણ માહિતી ૧૭ જુદા જુદા પ્રકરણો દ્વારા આપવા ઉપરાંત જુદી જુદી જાતના ૧૧૧ જુદા જુદોગોની સંપૂર્ણ દલીલત પણ એમાં લખી છે. લખ્યા પ્રમાણે બરાબર અમલ કરાય તો એની મદદ વડે દરોરો રૂપિયા કમાઈ સકાય છે.

■ ‘મેક્સ ઓર્ડર’ વેપારને લગતી એ પહેલીજ ગુજરાતી ચોપડી છે.

■ છીંટેશન આર્ટ પેપર : ૧૦૦ પાના.

કીમત : રૂપિયા અઢી

(ટ. ખ. બે આના)

[ વિદેશ : ૪૬ શિલિંગ ]

[ ૩૮ પાનાનું પુરું નવું સચિપત્ર મુક્ત મંગાવો ]

શિરનામું : કમર એડીસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

પ્રમાણુભુત અને શાસ્ત્રીય

# “કમર”-પ્રકાશનો

૪

૫

વેચાણુ કળા

કેશ શૃંગાર

‘કમર’ના આખો સટ

કિના

સેતસમેનગિપ

[વેપાર મુચનો સહિત]

■ માન વેચવાની કળા અર્થાત  
અદોનુ લક્ષ આકર્ષી,  
નિશામાં ઉરેરી મન ખરીદ  
વાતી હૃદય ઉરેજ કરાવરી  
અને એ હૃદયને અમતમા  
મુગધરી એ મટેની સમગ્રવટ  
વેપારી અને આદતની દષ્ટિ  
આતની તુના મોઢો કરવતી  
કળા વેપરીની માનસિક  
શક્તિ વધ્યોના પદાગ  
જવમે વેચણુ વિમગની  
ચના વ વ નિયોનુ સુદર  
પદ્મણુ કરતી મુજરાતી  
ભામા પહેલીજ પુસ્તકા

■ વેપારીએ નિત નિત  
ઉપયોગી એવ ૧૭ કામતી  
રેડર સુચનો પણ એમા છે

કીમત દશ આના.

(ટપાન ખચ સહિત)

[નિદેશ અંક સિંચિત]

■ વગ રમવા કિવા સફેદ  
યા જુલ થઈ ગયલા વળને  
ફરી વાર અસત રમના-કળા  
કે સુદરી-કરના માટેના  
ખિજામ મા કેતફના વિદેલી  
યુવાની અને અયુર્વેદિક પદ  
તિના તેન પાણી યા જુડીના  
રૂપના અને આનરી ઉપાવના  
૭૨ પ્રમ જુલુત અને અપ્રકટ  
અને કામતી પ્રેમે સહિત-  
નુરખાએલો અજોડ સમ્રાટ  
નેનમાપની મદિતી જનાવટ  
વેપર અને ઉરોગતી  
સુચનાઓ સહિત

■ મજર માં રહી સફે એવુ  
નાનકુ કો એટિક કામગ  
૪૮ આન

કીમત ચાર આના.

(૮ અ સયે ગય આના)  
નિદેશ ૭ પેની

■ નમત લાખી પુસ્તકોના  
જોડેર સાચે પસા મોડેનો  
મ એ ગિરિયા વા પેરલ  
જોડેર પણ આનો

■ છુક છુક અમ ખરીદવા  
કરતા અખો મટન ખરીદી  
લો કાચુ કે તે એ સચિત  
મુનરી એનસાકકયોધિ  
હીઆની ગમ્મ સારે છે

■ અકર ૩ ૪, ૫ ૬,  
૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨,  
૧૩ ૧૪ ૧૫, ૧૬ અને  
૧૭ એમ પુસ્તક ૧ ૨, અને  
૩ ના કુલ સોગ અક છુ  
૪ પુસ્તક ૪, ૫ ૬ ૭ ૮,  
૯ અને ૧૦ ની ખાધેલી ૭  
શબ્દો અને-

■ અક ૧૨૧ થી ૧૩૨  
લાગીનુ ખાર અકનુ-એડે  
૧૬૪ ના પૂરા વર્તનુ-દિલ  
લવાકમ મળી

કીમત ર ૧૮ ૮૦

(૮ અ વા રેને દુર જુદ)

પરદેશ માટે

કીમત ર ૩૭-૬-૦

વા રૂ ૨-૧૦ ૮

(૨ અ સહિત)

[૩૮ પાનાનુ નવુ પ્ર સચિત મુદ્રત મગરો]

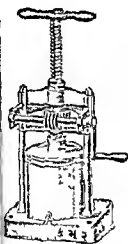
[શરનામુ કમર ઓફીસ, સોદાગરવાડા સુરત.]

તત્તી ને પ્રકાશક મુદ્રમદ ઉરમન કમર નાશીસ સોદાગરવાડા સુરત આશાન વ ૧-૧-૧૦૪૧  
મુદ્રક ને મુદ્ર વચ અખુલ્લ દ ફજારીન સેવ મુદ્રિત મુજર વ પ્રેસ સામ તાવળ રોડ સુરત

# કચ્છ

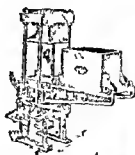
ખેતી, ઉધામ, બિપ્લવ કળા, વપાર

## ટીંકચર-ગ્રેસ



હાથ-દબાવવું

ટીંકચર-ગ્રેસ



યાંત્રિક-દબાવવું ટીંકચર-ગ્રેસ

જુલાઈ ૧૯૪૧



આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના પ્રમાણપત્રો.

૧ આ પુસ્તક વોલ્ટરા રાખ્યના ફળવણી ખાતાએ શાળાઓમાં ધનામ અને પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર કર્યું છે.

૨ આ પુસ્તક વોલ્ટરા રાખ્યના પુસ્તકાલય ખાતાએ પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર કર્યું છે.

૩ આ પુસ્તક સુઅર્ષ દેલાકા સરકારી ફગણી ખાતાએ પ્રયત્નિક અને આધુનિક રહેતી વિદ્યાર્થીઓની લાયકાતરીઓ માટે મંજૂર કર્યું છે.

૪ આ પુસ્તકની ૨૨૫ નકલો વોલ્ટરાના ગ્રામ્ય વિદ્યામંદિરે ઉત્તેજન માટે ખરીદે છે.

૫ આ પુસ્તકની ૧૨ નકલો અમદાવાદની શુભગત વનોકાયુર સોસાયટીએ ઉત્તેજન માટે ખરીદી છે.

૬ આ પુસ્તકના પહેલા ભાગને આલ્ફ્રેડમા મેલેલ બીજી શુભગત પુસ્તકાલય પરિષદે સારા પુસ્તકોમાં ગણેલ છે.

૭ જૂનમા અત્યેલેલ કમળ દુનર-કલોમ પ્રદર્શનમાંથી આ પુસ્તક માટે પ્રમાણપત્રો (Certificate) મળ્યું છે.

૮ આ પુસ્તકની વિતમના માટે અનેક સુપ્રમિદ્ધ સામગ્રિક પત્રોએ સારામાં સારા અભિપ્રાયો આપ્યા છે.

વધુ ખાતરી માટે શ્રીજા અભિપ્રાયોની પંચમ મંડત મંગાવો.

ઘેર એમાં પૈસા કમાવા

આજેજ મંગાવો !

કમળ વેપારી ગંજના પ્રકુખ

શ્રી. હુગરશી ધરમશી સપટના

"અયુખ" સાથે

નફાકારક હુન્નરો

ભાગ ૧-૨

નિશ્ચયોત્ત અને અનુભવીએ એ લખેના નિવિધ બેરોઆપાત્ર હુન્નરમાંથી ભરપુર પુસ્તક

છ

૧૧૦ પાનાં, ઉમદા ગદ્ય એન્ટિક કાયરો, સાહ્યીય શુદ્ધ સુદર છપાઈ અને આકર્ષક ગીર-અપ છતા-

કિંમત માત્ર ૪ રૂપયા ત્રી પી. થી (ટપાલ ખર્ચ ૧૦ આના લુકું) મંગાવવા માટે લખો—

સંવાના, શ્રી. લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા, પેરટ સીતુમરા. (અંબાર-કચ્છ).

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના યોગદ અભિપ્રાયો

...દરેક પુસ્તકાલયમા આ પુસ્તક હોયુંજ નેહએ, એટલુજ નહિ પરંતુ તે વિશેષ વંચાલ એવી પેરવી મંત્રીઓએ કરવી નેહએ...

"પુસ્તકાલય" માસિક (વોલ્ટરા) ...આમાં પ્રખ ઉગેગી પુસ્તકને રાખે અને ઉદીગોના પ્રચાર માટે ઉત્તી રચેવી સંસ્થાઓએ ઉત્તેજન આપી, ગ્રામ ઉદીગોને સજીવન કરવાના સાધ અને સફાર આપવા નેહએ...

"શ્રામ છત્તન," માસિક (વોલ્ટરા)

...ધરંગાયુ દુનરોના આ જાતનાં દેખાના પુસ્તકો આપણે ત્યાં ધણા બધાર પડ્યાં છે અને દહાયે ગમે તેડી નહેરોતોના ચોપાં સાથે બધાર પડેરો, પરંતુ આ પુસ્તકની વિશેષતા તેમા મુકેમા પ્રયોગીજ માત્ર નથી પણ શુદ્ધ શુદ્ધ વિષયોના સારા અને અનુભવી લેખકો પાસે આપણે લેખેને મંચરીતે આ પુસ્તકને વિવિધતામયુ-જનાવવામાં આલ્યું છે, તે છે...

"રવિવાર" સાપ્તાહિક (સુખળ)

...શુભગતના બેકારો આમારી એક દુનરોના અખતરો કરી છવનબર સુખી બિહગી ગાળી સફે કીમા ઉલોગો આ પુસ્તકમા બતાવવામાં આપ્યા છે.....

"મહાશુભગત" સાપ્તાહિક (કચંગી).

વર્ષ અગિયારમું

માસ સાતમો

અંક ૧૨૭ મો

ક મ ર

જુલાઈ ૧૯૪૧

—: લવાનમ :—

લિન્ક : રૂપિયા ત્રણ

અર્થ : રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ : શિલિંગ ૭

ચિત્રો

ટીકચર-પ્રેસ : ૨ મુખપૃષ્ઠ  
પરકાસેટર ૨૫૦

ખેતી, હુલર અને ઉદ્યોગ

કપિટક ૨૬૦

ટીકચરો

ટીકચર મુર્ગોટ ૨૫૩

— અસાફાઈડા ૨૫૦

— આપોડીન ૨૫૨

— આરનિકા ૨૫૦

— ઈન્ડિયન હુમ્પ ૨૫૧

— એકોનાઈટ ૨૫૦

— એલોઝ ૨૫૦

— એસિટ ઓફ

આયર્ન ૨૫૩

— એપિયમ ૨૫૨

— એપિયમ

એમોનિયેટ ૨૫૧

— એરેન્ક પીલ ૨૫૦

— ક્યુબેનસ ૨૫૨

— ક્યોરોફોર્મ

કમ્પાઉન્ડ ૨૫૧

— ક્વારિયા ૨૫૪

— ક્વિનોઆ ૨૫૫

— ક્વિનીન

એમોનિયેટ ૨૫૩

— કાયનો ૨૫૪

— કાર્ડામમ

કમ્પાઉન્ડ ૨૫૧

ટીકચર કાર્મિનેટિવ ૨૫૭

— કાલમ્બા ૨૫૨

— કેટિયુ ૨૫૧

— કેનથેરાઈડસ ૨૫૨

— કેપસિકમ ૨૫૧

— કેન્ફર કમ્પાઉન્ડ ૨૫૧

— કેસ્ટર ૨૫૧

— કેસકરિલા ૨૫૩

— કોષીનીઅલ ૨૫૨

— કોલસિકમ

સીટ્ઝ ૨૫૭

— કોલોસિન્ય ૨૫૭

— ગ્વામિકમ

એમોનિયેટ ૨૫૪

— ગ્રીન હુલેમર ૨૫૭

— ગોલસ ૨૫૨

— ગિરેતા ૨૫૧

— છન્ડર ૨૫૨

— — રૂટેન ૨૫૭

— એનિયન

કમ્પાઉન્ડ ૨૫૪

— નેલપ ૨૫૩

— ટાર ૨૫૭

— ટાલ ૨૫૫

— ડિટ્ટલિસ ૨૫૩

— નકસ નામિકા ૨૫૨

— પરાકલોરાઈડ ઓફ

આયર્ન ૨૫૪

— પેલીટરી ૨૫૪

— પલડ રૂટ ૨૫૭

— પલુ ફલેચ ૨૫૭

— પુક ૨૫૧

— બેન્ડોઈન

કમ્પાઉન્ડ ૨૫૧

ટીકચર બેલાડોના ૨૫૦

— મલ્ ૨૫૨

— મોનેસિયા ૨૫૭

— મલો સિન્ડોના ૨૫૨

— રહેટન ૨૫૪

— રબાર્બ ૨૫૫

— સલેન્ડર

કમ્પાઉન્ડ ૨૫૩

— લેમન પીલ ૨૫૩

— લોબેલિયા ૨૫૪

— — ઈથોરિયલ ૨૫૪

— મેથેરિયન ૨૫૫

— — એમોનિયેટ ૨૫૫

— મલિલ ૨૫૫

— મેરેમોનિયમ ૨૫૫

— મમ્બલ ૨૫૫

— મુર્ગેન્ડરિ ૨૫૫

— સિન્ડોના

કમ્પાઉન્ડ ૨૫૨

— સિન્નેમન ૨૫૨

— સેના ૨૫૫

— સેનેગા ૨૫૫

— સેફરન ૨૫૨

— લાયોસચામસ ૨૫૪

— હેરોલ્ડ ૨૫૪

— હોપ ૨૫૪

નકલી અવેરાત

નીલમ ૨૬૪, ૨૬૫

પરવાળા ૨૬૬

પુખરાજ ૨૬૫, ૨૬૬

માણેક - ૨ ૨૬૫

મોની ૨૬૬

ચાકત ૨૬૭

|                     |         |                     |     |                        |     |
|---------------------|---------|---------------------|-----|------------------------|-----|
| લક્ષ્મિબેા          | ૨૬૬     | દરગી-ચાંક           | ૨૬૬ | વનરપતિ બામ             | ૨૪૮ |
| લાલ અગ્રીક          | ૨૬૫ ૨૬૬ | -કળા                | ૨૬૬ | વપરાયતા કાગળ અને       |     |
| રેટાસ્ટ             | ૨૬૪     | -પીળા               | ૨૬૬ | છાપામાંથી કાગળનો       |     |
| સફેદ અગ્રીક         | ૨૬૫ ૨૬૬ | -પટ્ટા              | ૨૬૬ | માવેા અને શાહી         | ૨૬૭ |
| રીરા                | ૨૬૬     | -સફેદ               | ૨૬૬ | સીડિમ કામેનેટ          | ૨૬૮ |
| પ્રયોગો             |         | દત્તમળન             | ૨૭૭ | * ~~~~~ *              |     |
| એકસ્ટ્રેક્ટ ઓરેન્જ  | ૨૬૬     | નાલી કાગળી          | ૨૭૭ | વેપારી કળા             |     |
| — કાલા ના           | ૨૬૬     | પાચન બુલી           | ૨૭૭ | * ~~~~~ *              |     |
| એસેન્સ લાઈમ્સ       | ૨૬૬     | માયાના ફર્દોનો ઈલાજ | ૨૭૭ | માફકાની ફર્દોનો અને    |     |
| એડેન્સ રફેશ         | ૨૬૬     | રત્નકળા મુર્જ       | ૨૭૭ | તેનો સતોવાશરક હકેટ ર૭૭ |     |
| કાર્બોલિક પાવડર     | ૨૭૭     | રમેટિક લેસાન        | ૨૭૭ | * ~~~~~ *              |     |
| ખીનનો ઉપાય          | ૨૭૭     | લક્ષ્મીનુ તેલ       | ૨૭૭ | પરચુરણુ                |     |
| ગિલ્સરીયેટ એક રેટાઈ | ૨૬૬     | વાળની ટાળનો ઉપાય    | ૨૭૭ | * ~~~~~ *              |     |
| ચાટી-પોલિશ          | ૨૭૭     | સાપકલ એનેમલ         | ૨૭૭ | પુરુષરો                |     |
| ટેલકમ પાવડર         | ૨૭૭     | સોલ-પોલિશ           | ૨૭૭ |                        |     |
| ડચ ધાતુ             | ૨૭૭     | હીરા-પોલિશ          | ૨૭૭ |                        |     |

[ 'કમર'માં પ્રગટ થતી દરેક સાહિત્ય સામગ્રિના ( સિવાય કે તે સામગ્રી જે લેખકના નામ સહિત પ્રગટ થઈ હોય ) કોપીઈટ હકો વાંચીને સ્વાધીન છે ]

## દિલરોઝ [૨૭૨૬૬૬]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં યત્ના શ્રમશક્તિ, નાના મોટા જામો, ખરજીયુ દરોજ, મજબૂત નાસુર, અમદર કદમાળ રસોલી દરસ મસા પેચ વગેરે પર એક અકરીયુ કામ આપે છે વાહકાપ વિના સેએને મટાડી શરીર પર તેનું ચિન્હ સુધારી રહેતા ફેણી નથી દરેક ધરમા એક બાટલી ગુરૂર રાખવીજ જોઈએ ધામાથી નીકળતુ લોહી તરત બધ કરવામાં આવેલ છે

દીમત : નાની બાટલીનો એક રૂપિયા મોટી બાટલીનો બે રૂપિયા (પેકેજ પોસ્ટેજ જુદું)

મુખ્ય કલાકાના સોલ એન્ટ — કાગડી અપહુલકુકુસ અપહુલરહેમાન ૧ કાલુપુર ટાનર પાસે—અલ્હમદાબાદ [મુખ્યમાં મરિજા બદર રોડ છમ્પીરીયલ એ-કની પાસે કાગડી રહિબાઈ રહેમાનજાઈની દુકાને મળશે]

ટેલીગ્રામ -Islam Bros ટેલિગ્રામ નં ૪૨૬



## આઆદ હાજિયરી

સ્વદેશી મુદ્રી અને બપરધાથી આનંદી ધી ગુજરાત હોઝીયરી મીવમા અનેલ મજબૂત મોળ સ્વેટર, કેટ, પુન આવર, મફલર, બચ્ચાની જર્સી વિગેરે વાપરે સુતર તથા ઉત્તનો માલ એક તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને સ્વદેશી માનની હરિશ્ચ કરી સેકે છે લાન ધણુજ ફીક્ષત માલ ખરીદતી વખતે આઆદ હોઝિયરી નામ જોરો અમારા કારખાનામાં છત્રીઓ પાંચુ બને છે બહારગામના આઈરો પર પુરુષ ધ્યાન આપી રસીદ બેન્ક મારફતે કે વી પી યી સ્થાના કરવામાં આવે છે સોન એન્ટ-ઈરિસામ અધસે હેડ ઓફિસ -૨ કાલુપુર, અલ્હમદાબાદ આય -૨, જુમ્મા મરિજા સોને અલ્હમદાબાદ

## ટિંકચરો

સર્વજ્ઞાન મહામંત્રી

આ દેશના શિક્ષિત બેકારો માટે જે થોડા ઘણા ક્ષેત્રો લાભકર્તા દેખાયા છે, તેમાં દવાસાગીનું ક્ષેત્ર પણ ખાસ સ્થાન ધરાવે છે. આપણી ૪૦ કરોડની વસ્તીમાં તનદુસ્તોની સંખ્યા ઘણી ઓછી છે, એ બાજુ એક સ્થાપિત નિયમ બની ચુક્યો છે. એટલે દવાખાનાઓ અને ડોક્ટરો, હકીમો અને વૈદ્યો માટે આશિ સારી આશાઓ હોય એ સ્વાભાવિક છે. કમનસીમે દેશનું દવાસાગીનું ધોરણ નર્મી સ્વાર્થોએ અને અધાનોના હાથે ચઢીને બરબાદ થઈ ચૂક્યું છે. ગઈ કાલ લગી હિન્દી દવાસાગીની મહાન શોધો 'યાકુતી'ઓ અને 'તિલા'ઓ હતી. આજે દુન્યાના રંગદગ બદલાયા છે. કાલના 'યાકુતી'ઓ અને 'તિલા'ઓ વેળી, નામુસાદોના આશિવાદ મેળવનારાઓ આજે સંતતિ નિયમકે દવાઓ વેચી તેમની દુખાઓ મેળવી રહ્યા છે. કાલે હરકોઈ છાપામાં તાકાત અર્પનારી દવાઓની વિવિધ જાહિરાતો લખપુર મળતી હતી. આજે તેથી કેવળ ઉત્કટા ગુણની દવાઓની બોલબાલા છે. છતાં 'ખર' એ છે કે ન ગઈ કાલની હરકોઈ એવી દવા સો ટકા સાચી, ગુણકારક અને નુકસાનરહિત હતી, ન આજની કોઈ તેવી કસોટીમાંથી પાર ઉતરી સકે એમ છે. કાલે પેટના પુખ્તરીઓએ એ ફળને નામે ઝુકા દવાઓ અને લગવનારા આજે ચોખ્ખા હતા; આજે એવી અપ્રમાણિકતાઓના પ્રચારન ઓછા નથી ભરાતા. હા, પહેલાંના રંગ દગ પૂર્વના હતા; આજના પશ્ચિમના છે, એટલે જ છે માત્ર તફાવત.

દેશમાં કાનુનો છે છતાં એવાઓ માટે કોઈ અસરકર્તા કાયદો નથી કે એવા દુખ્યા-

ઓને પકડી સકાય. પરિણામે તેમની આ કહેવાતી અમુલ્ય દવાઓ, સાધુ અને ફકીરોની બક્ષીસો યા 'સાહમે ફન'ની ઝિન્દગીભરની મિહનતના ફળના તુરખાઓ દ્વારા ખુબ હુંટ ચાલે છે. પૈસાનો માલ રૂપિયે વેચાય છે અને છતાં તેમાં ગુણોને બદલે અવગુણો વધુ હોય છે.

આપણી સંસ્કૃતિ અને પ્રજાની ઇત્તજત માટે આ કહેવાતી દવાઓની સર્મભરેલી જાહિરાતો એક એવું કલંક છે, જેનો કફારો લાગેજ થઈ શકે. એક ટીકાકાર, હિન્દીઓ વિષે એ માટે જે લખ્યું છે તે, સર્વોંશે ખરું નથી, એમ કાલુ કહી સકશે ?

“તાકતની દવાઓમાંજ રાયતી આ કમ-નસીય દેશની વસ્તીનો મહોટો ભાગ, એટલેટલો નિર્મોલ્ય અને સંસ્કૃતિ-ઝરો છે કે તેને પ્રજા યા રાષ્ટ્ર કહેતાય સંકોચાવું પડે છે.”

દુન્યા વિશાળ છે અને તેની વસ્તી અપાર; છતાં આજ લગી, સરખામણીને હિસાબે પશ્ચિમના કલંકરૂપી અમુક શહેરોને અપવાદ રાખતાં, બીજા એકે એવો દેશ શોધે જડતો નથી, જ્યાં હિન્દ પેટે 'યાકુતી'ઓ કે 'તિલા'ઓની આ પ્રમાણે બરબાર થતી હોય શા માટે ત્યારે, હિન્દમાં આવી અને આટલી રેલછેલ ? અને તેજ હિન્દગીય છે છતાં ? જગતના પ્રજાના બમડેલા માનસ સિવા લાગેજ બીજા કોઈ હોય.

રાષ્ટ્રીય પદ્ધતિયે દવાઓની બનાવટનું ક્ષેત્ર અત્યંત ઉત્તમગુણ બાળિનું સચન કરે છે, એમાં સડળે મતબેદ નથી. બંગાળમાં 'બેંગાલ', ખુબમાં 'ઈસ્ટર્ન', વડોદરામાં

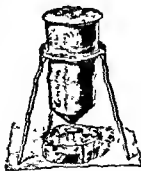
‘એન્થ્રેમિક’ અને મદ્રાસમાં ‘પાયોનિયર’ એ એવા થોડાક સાદસોના નમુના છે. નાના નાના કારખાનાઓની તો વાતજ રી કરવાની હોય? તેમાંય કેટલાક સારા પાયા પર છે અને આવડી કાંચે મોટાઓની ગજુતીમાં આવવાની આશા બનાવે છે.

ટોંકચરોની બનાવટ દર સઝીના આખા માત્રમાં પોતાનું એક જુદુંજ રથાન ધરાવે છે. સામાન્યતઃ અંગ્રેજી દવા અર્થાત એલોપેથી તખીખીમાં ટોંકચરો મુખ્ય તત્વોરૂપે વપરાય છે. તે ઉપરાંત તેના બીજા વપયોગો તો ખરાજ. એની બનાવટ તથા ચાર પદ્ધતિઓએ યાવ છે. આજે અહીં એમાંની મુખ્ય અને વધારે પ્રચલિત છે તે રીતે ટોંકચરો બનાવવાના પ્રયોગો અપવા મુનાસિબ લાગે છે.

### ટોંકચર એકોનાઈટ (Tincture Aconite)

વજનાગની જુરી ૨૦ ગ્રામ, રેકીફાઇડ સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

પ્રથમ એક કાચ, ચીની યા એમલના વાસણમાં ૧૫ ગ્રામ રેકીફાઇડ સિપરિટ નાખી, વજનાગની બૂની મેળવી. બંધ કરી ૪૮ કલાક લગી બોળવા દો. પછી ‘પરકોયેટર’માં



પરકોયેટર

ભરી, ટોંકચર નીતરી જતા પછી બાકીનું ૫ ગ્રામ સિપરિટ ‘પરકોયેટર’માં ઉમેરી ઉતરે જ્યારે

બધું ટોંકચર નીકળી રહે ત્યારે ‘પરકોયેટર’માં બાકી રહેલા પદાર્થને ‘ટોંકચર ગ્રેસ’માં મુકી દવાગીને ટોંકચર કાઢી લઇ, વધેલો કુચો ફેંકી દો. પછી બધા ટોંકચરને મિશ્ર કરી, ૧ પાઇન્ટથી ઓછું હોય તો તેમાં ૫ટનું સિપરિટ ઉમેરી, ૧ પાઇન્ટ ટોંકચર બનાવી, બાટલીમાં ભરી રાખો.

### ટોંકચર એલોઝ (Tinct. Aloes)

એળીઆની બુદી ૧૦ ગ્રામ, નેડીમધનો કીરો ૧૦ ગ્રામ, પ્રક સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

દવાઓને ઉપર પ્રમાણેજ સાત દલા લગી બોળવી રાખી, પછી ઉપથીજ રીતે ટોંકચર કાઢી લેવું.

### ટોંકચર અરનિકા (Tinct. Arnica)

અરનિકાની બુદી ૧ ગ્રામ રેકીફાઇડ સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટોંકચર એકોનાઈટ મુજબ.

### ટોંકચર અસાફોઈડા (Tinct. Asafoetida)

હોંચ (ખારીક કટા કરીને) અડી ગ્રામ, રેકીફાઇડ સિપરિટ એક પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ટોંકચર એલોઝ પ્રમાણે.

### ટોંકચર ઓરેન્જ પીલ (Tinct. Orange Peel)

ખાડી નારંગીની ઝાંચ (નાના કટકો) ૨ ગ્રામ, પ્રક સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

### ટોંકચર બેલાડોના (Tinct. Belladonna)

બેલાડોનાના પાંદડાની બુદી ૧ ગ્રામ, પ્રક સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટોંકચર એકોનાઈટ પ્રમાણે

ટીંકચર બેન્ઝોઇન કમ્પાઉન્ડ (Tinct. Benzoin Compound)

લોખાનની ભુખી ૨ ઐસ, ઝોળાઓ ૧૬૦ ગ્રેન, બાલસપ ઓફ રોપુ ના ઐંચ, ચિવારસ ૧૧ ઐંસ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ. બનાવવાની રીત ટીંકચર એલોઝ પ્રમાણે.

ટીંકચર બુકુ (Tinct. Buchu)

બુકુના પાદડાની ભુખી ૨૧ ઐસ, મુદ્ર સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીંકચર એકોનાઇટ મુજબ.

ટીંકચર કેમ્ફર કમ્પાઉન્ડ (Tinct. Camphor Compound)

અરીણ ૪૦ ગ્રેન, એસિડ બેન્ઝોઇક ૪૦ ગ્રેન, કપુર ૩૦ ગ્રેન, ઓઇલ અનીસ ના ૬૬૫૫૩ ગ્રામ, મુદ્ર સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીંકચર એલોઝ મુજબ.

ટીંકચર ઇન્ડિયન હેમ્પ (Tinct. Indian Hemp)

ગાંભીરો સત્ત (એક્ષ્ટ્રેક્ટ) ૧ ઐસ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

સિપરિટમાં એક્ષ્ટ્રેક્ટને ઓગળાવી લેા ટીંકચર તૈયાર થઇ જશે.

ટીંકચર કેપ્સિકમ (Tinct. Capsicum)

મરચા કાપેલા ના ઐસ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીંકચર એકોનાઇટ પ્રમાણે.

ટીંકચર કાર્ડામમ કમ્પાઉન્ડ (Tinct. Cardamom Compound)

છુદેલા એલચીદાણા ૧ ઐસ, વાટેલુ ઝીર ના ઐસ, કીસમીસ (બીજ વિનાની)

૨ ઐસ, તજ વાટેલી ના ઐસ, કેમ્પીની-અલની ભુખી ૧૦ ગ્રેન મુદ્ર સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

ટીંકચર કેસ્ટર (Tinct. Castor)

એરંડિયા છુદેલા ૧ ઐસ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

સાત દહાડા લગી ભીજવી, નિયમ પ્રમાણે ટીંકચર કાઢી લેવું.

ટીંકચર કેટિશ્યુ (Tinct. Catechu)

શીકા રચના કાથાની ભુખી અઢી ઐસ, તજ છુદેલી એક ઐસ મુદ્ર સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

ટીંકચર એલોઝ પેટે એતેય બનાવેા.

ટીંકચર ચિરેતા (Tinct. Chiretta)

કરિયાતુ છુદેલું અઢી ઐસ મુદ્ર સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીંકચર એકોનાઇટ પ્રમાણે.

ટીંકચર ક્લોરોફોર્મ કમ્પાઉન્ડ (Tinct. Chloroform Compound)

કેરોફોર્મ ૨ ફાવુનઝ ઐંચ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૮ ફાવુનઝ આઉસ ટીંકચર કાર્ડામમ કમ્પાઉન્ડ ૧૦ ફાવુનઝ ઐસ

બધો મિશ્ર કરી લેા.

ટીંકચર સિન્કોના કમ્પાઉન્ડ (Tinct. Cinchona Compound)

સિન્કોનાની ઝાલ ભુખી ૨ ઐસ, આટી નારંગીની ઝાલ છુદેલી ૧ ઐસ, ઇથરમુદ્ર છુદેલા ના ઐસ કેમર ૬૦ ગ્રેન, કેમ્પીનીઅલની ભુખી ૧૦ ગ્રે ૧ મુદ્ર સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બે દિનમ લગી ભીજવી રાખી, પછી નિયમસર ટીંકચર કાઢી લેા.

### ટીંકચર યલો સિન્ડોના

સિન્ડોનાની પીળી ડાલની બુકી ૪ ઑંસ,  
પ્રુફ રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

### ટીંકચર સિન્નેમન (Tinct. Cinnamon)

તંજની બુકી અડી ઑંસ, પ્રુફ રિપરિટ ૧  
પાઇન્ટ.

ખનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

### ટીંકચર કોચીનીઅલ (Tinct. Cochineal)

કોચીનીઅલની બુકી અડી ઑંસ, પ્રુફ  
રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

સાત દહાડા લગી બીંજવી, નિયમસર  
ટીંકચર દાદી લે.

### ટીંકચર કાલમ્બા (Tinct. Calumba)

કલબો અડી ઑંસ, પ્રુફ રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.  
ખનાવવાની રીત ટીંકચર એકોનાઇટ પ્રમાણે.

### ટીંકચર સેફ્રન (Tinct. Saffron)

કેસર ૧ ઑંસ પ્રુફ રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.  
ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

### ટીંકચર ક્યુબબ (Tinct. Cubebs)

કયાગચીનીનો બુકો અડી ઑંસ, રેક્ટી-  
ફાઇડ રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

### ટીંકચર આયોડીન

આયોડ લા ૧૧ ઑંસ, આયોડીઝ ઓફ  
પોટાશિયમ ૦૧ ઑંસ રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૧  
પાઇન્ટ.

ખાંધને મેળવી ઓગળાવી લે.

### ટીંકચર મર્થ (Tinct. Myrrh)

હીરામેળા બુકી અડી ઑંસ, રેક્ટી-  
ફાઇડ રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

ખનાવવાની રીત ટીંકચર એકોનાઇટ  
મુજબ.

### ટીંકચર નક્સ વોમિકા (Tinct. Nux vomica)

ઝેર ક્યોલા ૨ ઑંસ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ  
૧ પાઇન્ટ.

પ્રથમ ઝેર ક્યોલાને વરાળ વડે નરમ  
કરી લઇ, પછી વરતજ સુકવીને બારીક બુકી  
ખનાવી લે. પાછળથી એ બુકીને બે દહાડા  
લગી બીંજવી રાખી, નિયમસર ટીંકચર  
ખનાવી લેવું.

### ટીંકચર ઓપિયમ (Tinct. Opium)

અરીજુનો બુકો ૧૧ ઑંસ, પ્રુફ રિપરિટ  
૧ પાઇન્ટ.

ટીંકચર એવોઝ પેટે આ ટીંકચર પણ  
ખનાવે.

### ટીંકચર ઓપિયમ એમોનિયેટ

અરીજુનો બુકો ૧૦૦ ગ્રેન, કેસર ૧૮૦  
ગ્રેન, ઓસિડ બેન્ઝોઇક ૧૮૦ ગ્રેન, ઓર્થમ  
અનિસ ૧ ફ્લુઇડ ડ્રામ, સીનુચન ઓફ  
એમોનિયા (ટ્રીટામ) ૪ ફ્લુઇડ ડ્રામ, રેક્ટી-  
ફાઇડ રિપરિટ ૧૬ ફ્લુઇડ ઑંસ.

ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

### ટીંકચર જીન્જર (Tinct. Ginger)

સુકનો બુકો ૨૧ ઑંસ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ  
૧ પાઇન્ટ.

ખનાવવાની રીત ઉપર મુજબ અપવાદ  
માત્ર બે દહાડા લગી બીંજવી રાખવાનો.

### ટીંકચર કેનથેરાઇડેસ (Tinct. Cantharides)

કેનથેરાઇડેસ બુકો ૦૧ અ ડ્રેસ પ્રુફ રિપરિટ  
૧ પાઇન્ટ.

ખનાવવાની રીત ટીંકચર એવોઝ પ્રમાણે

### ટીંકચર ગાલ્લ (Tinct. Galls)

ચાપાની બુકી ૨૧ ઑંસ, પ્રુફ રિપરિટ  
૧ પાઇન્ટ.

ખનાવવાની રીત ટીંકચર જીન્જર પ્રમાણે

ટીંકચર જેલપ (Tinct. Jalap)

જેલપની બૂટી અદી આઉંસ, ધૂક રિપરિટ  
૧ પાઉન્ડ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

ટીંકચર લવેન્ડર કમ્પાઉન્ડ

ઓર્ડલ લવેન્ડર દોઢ ફ્લુઝ્ક કૂમ,  
ઓઈલ રોઝમરી ૧૦ ટીપાં, તેજ અને વ્યવક્ષ  
(છુદેલું) દરેક ૧૫૦ ગ્રેન, લાલ સુખડ ૩૦૦  
ગ્રેન, રેકટીફાઇડ રિપરિટ ૨ પાઉન્ડ.

સાન દલાડા લગી બીંજવી રાખી, પછી  
નિયમસરે ટીંકચર કાઢી લો.

ટીંકચર લેમન પીલ (Tinct. Lemon Peel)

તમા લિંબુની ઝાલની કાપરીઓ અદી  
આઉંસ, ધૂક રિપરિટ એક પાઉન્ડ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

ટીંકચર કેસકરિલા (Tincture Cascarella)

કેસકરિલાની ઝાલ ૨૮ ઓંસ, ધૂક  
રિપરિટ ૧ પાઉન્ડ.

૧૫ ઓંસ રિપરિટમાં જાવને ૪૮ કલાક  
લગી બંધ વાસણમાં ભોંજવી રાખી, વારંવાર  
દલાવતા રહેા. પછી તે મિશ્રણને પરકોનેટરમાં  
નાખી ગળી જવા દો. જ્યારે મિશ્રણ નીકળતું  
બંધ થાય કે બચેલું પાંચ ઓંસ રિપરિટ  
પરકોનેટરમાં નાખી દબ, તેોય ગળી જવા દો.  
ત્યાર પછી પરકોનેટરમાંથી બચેલા કુચાને  
કાઢીને દવાડીને નીકળે તેટલું ટીંકચર કાઢી લઇ,  
ઉપલા ગળેલા ટીંકચરમાં મેળવી, એમાં એટલું  
રિપરિટ વધુ ઉમેરો કે તેવારે ટીંકચર ૧  
પાઉન્ડ થાય.

ટીંકચર કોલચિકમ સીડ્ઝ (Tinct. Col-  
chicum Seeds)

છુદેલા કોલચિકમના બી (મુરીજન ૧) ૨૮  
ઑંસ, ધૂક રિપરિટ ૧ પાઉન્ડ.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

ટીંકચર હેમ્લોક (Tinct. Hemlock)

હેમ્લોકના ફળ છુદેલા ૨૮ ઓંસ, ધૂક  
રિપરિટ ૧ પાઉન્ડ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

ટીંકચર ડિજિટલિસ (Tinct. Digitalis)

ડિજિટલિસના પાંદડાંનું લુકા ૨૮ ઓંસ,  
ધૂક રિપરિટ ૧ પાઉન્ડ.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

ટીંકચર અર્ગોટ (Tinct. Ergot)

અર્ગોટનો લુકા ૫ ઓંસ, ધૂક રિપરિટ  
૧ પાઉન્ડ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

ટીંકચર એસિટેટ ઓફ આયર્ન

સોલ્યુશન ઓફ પરસલ્ફેટ ઓફ આયર્ન  
ના ૬ ઓંસ, એસિટેટ ઓફ પોટાશ ૨  
ઑંસ, રેકટીફાઇડ રિપરિટ કુદરત પુરતું.

પ્રથમ ૧૦ ઓંસ રિપરિટમાં પોટાશ  
એમ્માલો. પછી બીજી ખાટલીમાં ૮ ઓંસ  
બીજું રિપરિટ લઇ, તેમાં સોલ્યુશન ઓફ  
પરસલ્ફેટ ઓફ આયર્ન મેળવી, એક મિશ્રણને  
એક મ્હોટી—બે પાઉન્ડ દવા સમાય તેટલી  
મ્હોટી—ખાટલીમાં નાખી, ઘુચ મેળવી એકાઠ  
કલાક લગી રહેવા દો. એ દરમિયાન એને  
વારંવાર દલાવતા રહેા. પછી એક મિશ્રણને

૧ "ચારીર અને વેપક યાત્ર"માં ડોક્ટર  
ચાદ કોલચિકમને ગુલમાં મળતા આવતા પદાર્થ  
લેખે મુરિજનને એળખાવે છે.



“કમર” : અંક ૧૨૭ માં

ફિલ્ટરમાં ભરી બપોરે નીતરી બાથ ત્યારે એટલું બીજું સિપરિટ ફિલ્ટરમાં નાખો કે તેવારે ટીકચર કુલ ૧ પાઇન્ટ બને.

ટીકચર પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન

સ્ક્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન ૫ ફ્રે આઇસ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૧૫ ફ્રે આઇસ

ગેડને મેળનીને બાથ બાટલીમાં રાખી મુકો.  
ટીકચર નેન્સિયન કમ્પાઉન્ડ (Tinct. Genatian Compound)

નેન્સિયનની જડ છુદેરી ૧ાા આઇસ, કડવી નાગીની બાથ છુદેલી ૧ાા આઇસ, સાફ એલ્કોહોલ છુદેલા ૦૧ આઉંસ, મુકે સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીચર કેસકરિલા પ્રમાણે.

ટીકચર ગ્વાએકુમ એમોનિયેટેડ (Tinct. Guaiacum Ammoniated)

ગ્વાએકુમ રેઝિનની જુદી ૪ આઉંસ, એરે મેટિક સિપરિટ ઓફ એમોનિયા સુરત પુરતું

પ્રથમ ૧૫ આઉંસ સિપરિટમાં રેઝિન નાખી સાત દહાડા લગી બાથ વાસણમાં બીજવા દો એ દરમિયાન વારવાર દવાવતા રહી, છેવટે કાઢીને ગાળી લઈ, એક પાઇન્ટ ટીકચર બનાવવા માટે ઘટતું સિપરિટ ઉમેરી લેજો

ટીકચર હાયોસયામસ (Tinct. Hyoscyamus)

જુરાસાની અજમાના પાદડાની જુદી ૨ાા આઉંસ, મુકે સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીકચર કેસકરિલા પ્રમાણે

ટીકચર કાયનો (Tinct. Kina)

હીરાદખજીની જુદી ૨ આઉંસ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બાથ વાસણમાં સાત દહાડા લગી બીજવી રાખી, એ દરમિયાન વારવાર દવાવતા રહો. પછી ગાળી લઈ, ૧ પાઇન્ટ ટીકચર કરવા માટે ઘટતું સિપરિટ ઉમેરી લેજો

ટીકચર રહેરનિ (Tinct. Rhatany)

રહેરનીના મુળની જુદી અઢી આઉંસ, મુકે સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ટીકચર કેસકરિલા પ્રમાણે

ટીકચર લોબેલિયા (Tinct. Lobelia)

લોબેલિયાનો જુદો ૨ાા આઉંસ, મુકે સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીકચર કેસકરિલા પ્રમાણે

ટીકચર લોબેલિયા ઇથીરિયલ

લોબેલિયાનો જુદો ૨ાા આઉંસ, સિપરિટ ઓફ હથર ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીકચર કાયનો પ્રમાણે.

ટીકચર હોપ (Tinct. Hop)

હોપ અઢી આઉંસ, મુકે સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ટીકચર કેસકરિલા પ્રમાણે

ટીકચર પેલીટરી (Tinct. Pellitory)

અલ્કરારોનો જુદો ૪ આઉંસ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

ટીકચર ક્વારિયા (Tinct. Quassia)

ક્વારિયા લાકડાની કાતરણ ૦૧ આઉંસ મુકે સિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ટીકચર કાયનો પ્રમાણે

## ટીકચર ક્વિનીઆ (Tinct. Quina)

સલ્ફેટ ઓફ ક્વિનીઆ ૧૬૦ ગ્રેન, ૧૬  
ચર ઓરેન્જ પીન ૧ પાઇન્ટ

ટીકચરમાં સલ્ફેટ ઓફ ક્વિનીઆ નાખી  
સહજ ગરમીએ ઓગળાવી, બધ વાસણમાં  
તણુ દહાડા લગી રહેવા દો એ દરમિયાન  
વારવાર હલાવતા રહી, છેવટે ગાળી દો

## ટીકચર રૂબાર્બ (Tinct. Rhubarb)

રૂબાર્બની જડની ભૂકી ૨ આઉન્સ, એનચી  
દાણુનો ભૂકો ૧ આઉન્સ, ધાણુનો ભૂકો ૧  
આઉન્સ, કેસર ૧ આઉન્સ, મુક રિપરિટ ૧  
પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ટીકચર કેસકરિયા  
પ્રમાણે

## ટીકચર સ્ક્વિલ (Tinct. Squall)

સ્કવિલ (પાણુકદિ-જમલી પ્યાઝ છુદેલી  
અઢી આઉન્સ, મુક રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

## ટીકચર સેનેગા (Tinct. Senege)

સેનેગાની જડની ભૂકી અઢી આઉન્સ,  
મુક રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

## ટીકચર સેના (Tinct. Senna)

સેનામુખીના પાદડા (કટકીઓ કરીને) ૨ા  
આઉન્સ, કીસમીસ ૨ આઉન્સ, કેસરે છુદેલા  
૧ા આઉન્સ, ધાણુ છુદેલા ૧ા આઉન્સ, મુક  
રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

## ટીકચર સર્પેન્ટરી (Tinct. Serpentry)

સર્પેન્ટરીની જડની બકી અઢી આઉન્સ,  
મુક રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

## ટીકચર સ્ટ્રેમોનિયમ (Tinct. Stramonium)

ધતુરાના બી (છુદેલા) અઢી આઉન્સ, મુક  
રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ

## ટીકચર સમ્બલ (Tinct. Sumbul)

સમ્બવતી જડની ભૂકી ૨ા આઉન્સ  
મુક રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

## ટીકચર ટોલુ (Tinct. Tolu)

બાનસમ ઓફ ટોલુ ૨ા આઉન્સ, રેકની  
કાઈડ રિપરિટ અડરત પૂરતુ

પહેલા ૧૫ આઉન્સ રિપરિટમાં બાનસમ  
નાખી બધ વાસણમાં છ દલાક લગી—યા  
બાનસમ ઓગળી નવ તેટલા વખત લગી—  
રહેવા દો એ દરમિયાન વારવાર હલાવતા રહી  
છેવટે ગાળી લઇ, ટીકચર ૧ પાઇન્ટ બને તે  
માટે ધતુ રિપરિટ ઉમેરો

## ટીકચર વેલેરિયન (Tinct. Valerian)

તગરની જાડી ભૂકી અઢી આઉન્સ, મુક  
રિપરિટ ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ટીકચર કેસકરિયા  
પ્રમાણે

## ટીકચર વેલેરિયન એમોનિયેટડ

તગરની જાડી ભૂકી અઢી આઉન્સ, એરો  
મેટ્રિક રિપરિટ ઓફ એમોનિયા ૧ પાઇન્ટ

બનાવવાની રીત ટીકચર કાવનો પ્રમાણે



## ● BOTANY GARDEN ●

વનસ્પતિ-બાગ એટલે શું? એક કંઈક અનોખો લાગશે પણ હકીકતમાં તેનો અર્થ Botany Garden છે, ખીન્ન શબ્દોમાં કહીએ તો, જડીબુટ્ટીઓની વાડીજ તો.

દવાસાગ્રીના વિશાળ ઉદ્યોગ-ક્ષેત્ર પર જોયે વિદ્યાર્થી નજર ફેંકી દશે, તે સારી પેઠે પાતી ગયેા હશે કે, એ ઉદ્યોગની વિશાળ દષ્ટિભાષાને અનુલક્ષીએ તો, તેટલાજ બડોળા ઝમાણામાં તારી અને ખરી અને ચોખ્ખી વનસ્પતિયો અને જડીબુટ્ટીઓ જોઈએ. કારણ એજ થીએ આ ઉદ્યોગના મુળ તત્ત્વ રૂપે છે એ છે કાચો માલ. એ વિના ચાલીજ કેમ સકે?

હિન્દમાં વનસ્પતિયો અને જડીબુટ્ટીઓની વ્યવસ્થિત રોપણી કરવામાં આવતી હોય એમ જણાતું નથી અહિં તો, કા તો જ્યાં ત્યાં ઢિંગી નીકળતી વનસ્પતિયોથી ચવાતી લેતાપ છે, કા પછા તેની જડીબુટ્ટીઓ વ. પરદેશથી અહિં આયાત કરવામાં આવે છે આપણા ગરીબ, નિર્ધન અને કળાય દેશની એ એક કમનસીબી છે કે, આપણા લાઠીઓને કશું નવું, કશું ઉપયોગી કામ યા તો સુઝતુંજ નથી, યા પછી તેની ખરી કીમત આકતા આવડતું નથી પરિણામે, વનસ્પતિ-બાગ જેવા ઉમ્દા નફાદાત અને રસોઈકારી વધે પણ આપણે ત્યાં દજી સગી કયાવ વ્યવસ્થિત ધોરણે ચાલુ કરવામાં આળો નથી દુરુષ અને અર્થરિક્તમાં તો તે ક્યારેય જરી છે અને હકીકત એ છે કે, ખુબ વિકસી પણ રહ્યો છે.

વનસ્પતિ-બાગનો ધધો એટલે શું એજ ના કે, ઝમીનના ખાસ તૈયાર કરવા આવેલા વિસ્તારમાં, નિશ્ચિનની ઝરૂરી, પુરુષ ખપત ધરાવતી, સારો ભાવ આપતી વનસ્પતિયો રોપણી અને ઉછેર! પુલ અને ફળ બાગ પેઠે એ વનસ્પતિ-બાગ પર જોટલી વધુ મિલન લેતાપ તેટલોજ વધુ લાભ મળી મકે છે કારણ કે, દવાસાગ્રીમાં વનસ્પતિના દરેક ભાગ અને દરેક અંગ ઉપયોગી છે : જડ, કાંપલા, પાદમ, પુલ, ફળ વગરનહ. કયો ધધો એ કરતા વધુ તકો આપતો હશે ભવા!

+ + +

કેઈ જાણીતા દવાખાના યા જડીબુટ્ટીઓ વેચનારાઓનું સુચિપત દેખાડશે તેમ, આપણે ત્યાં લગભગ ૧૨૦૦ જેટલી જુદી જુદી જડીબુટ્ટીઓનો ઉપયોગ થાય છે. એ ૧૨૦૦માંનો મોટો ભાગ હિન્દ, તિબેટ, નેપાલ, હિમાલય વ મા થાય છે, જ્યારે બાકીની વનસ્પતિયો અને જડીબુટ્ટીઓ પરદેશથી અન્ને આવે છે. વનસ્પતિ બાગ શરૂ કરવા દરબારે એ બધી વનસ્પતિયો અને જડીબુટ્ટીઓ માટે ઝરૂરી એવી સંપુર્ણ મહિત્તી—કયા અગે ફેરી ઝમીનમાં થાય છે, મવસમ કેવી અનુકુળ છે, દવા પાણી કેવા જોઈએ છે, વ વતી ખારીક અને ઝીજુદઝરૂરી સ્થિતિ—જાણવી અને નાજ રાખવી જોઈએ. ખેશક, વનસ્પતિ-બાગનું કામ સામાન્ય ખેતી કે જમીનના જેટલું સહેલું નથી. અજવાસ, ખત અને યમ એ ત્રણ વિના અહિં એકે ડગલું આગળ વધી ન સકાય

x + x

વનસ્પતિયો અને જુદીજુદીઓની રોપણી અને ઉછેરને લગતી બધી માહિતી મેળવ્યા પછી પોતાના વનસ્પતિ બાગમાં કઈ કઈ વનસ્પતિયો રોપવી, તેની પસંદગી કરવાની રહેશે. એમાં અભ્યાસ ઉપરાંત અનુભવ પણ અનિવાર્ય છે. બહોળી ખપત ધરાવતી અને લાંબા સમય લગી ટકી સકતી વનસ્પતિયો પહેલી પસંદગી પામે, એ સ્વભાવિક છે. પણ આગળ વધતાં, વ્યવહાર રૂપે અને અખતરા રૂપે બીજી અવનવી વનસ્પતિયો રોપવી અને ઉછેરવી ઝરૂરી છે. એમ ક્યાં પિના, વનસ્પતિ બાગનો ખરો હેતુ સાચવી સકાશે નહિ.

+ + +

આ થયો કુંકમાં વનસ્પતિ બાગનો હેતુ અને કાર્યક્રમ. એમાં ઊંડા ઉતરીએ તો, મહેલુ પુસ્તક બરાબ જાપ તોય એનો અંત આવે નહિ. જુદી જુદી વનસ્પતિયો માટે જુદી જુદી પ્રકારની ઝમીન અને જુદી જુદી આબોહવા જોઈએ. તેથી, ઝરૂરત હોય તો, દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં એવા વનસ્પતિ બાગો ગયાયના જોઈએ. ઝુરૂરત હોય તો, વનસ્પતિ બાગમાં એછી વત્તી બીની સુકી, ઘરઠ-ગરમ દવાની યાંત્રિક ગોઠવણ પણ કરવી જોઈએ; પ્રકાર પ્રકારના ઊંચકા અને ખનાવટી સુર્ય-કિરણોય કદાચ ઝરૂરી થઈ પડે, તો તેનીય વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. કુંકમાં, કામ હાથ પર લેવાતાં, અનેક નવી ચોજનાઓ અને નરી પદ્ધતિયો નઝર સમિપ આવશે. તેને ચોખ્ખ વ્યવહાર લિનાસ આપતાં કદાચિત પ્રારંભેના થોડાક વધુ ખર્ચ, થોડીક વધુ રોકાણ કરવી પડશે, પણ અતે તે ખર્ચ અને રોકાણ ડગી નીકળશે એટલુજ નહિ પણ પુષ્કળ નફા સહિત પાછી મળશે.

+ x +

વનસ્પતિ બાગ માટે કેટલી પુલ જોઈએ, એ કહેવું શક્ય નથી. જેટલા ન્હાના મોટા પાયા પર કામ શરૂ કરાય, ઝમીન અને પાણી વ.ની જેમ ઓછી વત્તી સગવડ કે અગવડ હોય, તે પ્રમાણે પુલ પણ ઓછી વત્તી જોઈએ. ઝમીન છેકજ ખરખે પડેલી હોય, કડીયે ખેડાઈ ન હોય, નકામા ધાસ કે એવાજ બીજા કચરાથી ભરચક હોય તો, તેને સાફ કરવા, ખેડીને બાગ માટે તૈયાર કરવા, કચારા અને પાણીની નીકા ખનાવવા, ખાતર મેળવવા અને કામચલાઉ નર્સરી ઉભી કરવા વ. પાછળ એક સારી જેવી રકમ ખર્ચાઈ જશે. પાણીની સગવડ માટે પમ્પની ઝુરૂરત હોય તો તેમ મેળવવો કિંવા વસાવવો જોઈશે, કુવા સારા ન હોય તો ફરી વાર ખોદાવવા પાછળ પણ થોડાક ખર્ચ થશે. ચાલુ દેખરેખ માટે અનુભવી નવકર-માળી વ. રાખવા પડશેજ. તેમનો પગાર પણ ગણવો જોઈએ. ઝમીનને ફરતે મુંદર વાક કે કેમ્પાફિન્ડ કરતાં, તેનો ખર્ચ પણ વેઠવો પડશે. કુંકમાં ખર્ચની આઈડેમે હમદગ છે અને રકમો ન્હાની ન્હાની હતાં, તે એક દરે મોટી થઈજ જાય છે અને જુદા એ છે કે, તેનો સામાય અંદાજોય કાઢવો શક્ય નથી એ તો દરેક શખ્સે પોતાની જોગવાઈઓ જોઈ, થણી કાઢવાનો છે.

આમજ કહી ચુકાયું તેમ, વનસ્પતિ બાગમાં કઈ કઈ વનસ્પતિયો રોપવી તે માટે જ્યાં મુકરર નિયમ નથી, ત્યાં રોપણી કેવી રીતે કરવી, તેને કેઈ રચાપિન નિયમ હેઠા સરજ કેમ કે ના, તેવું કશુજ નથી જુદી જુદી વનસ્પતિ માટે જુદી જુદી પદ્ધતિ અનિવાર્ય છે.

પૂરેલ કરો ત્યારે. સામેના પના પર એક વનસ્પતિ ઈપિકેકેની રોપણીની મહિતી આપી છે, તે વાંચો અને પથે પડો.

# ઈ પિ કે ડ

[IPECAC]

ઇપિકેકના નામથી કયો તબીબ-ખાસ કરીને કયો ડોક્ટર અચૂતપણે છે એસોપેથી તબીબી તો ખર, દોઢિયોપેયામાય ઇપિકેકની બનાવટો વપરાય છે એ પરિણામે દર વર્ષે માત્ર ઇપિકેકને કારણે આપણને સાળે રૂપિયા પરદેશની યાત્રાએ મોકલવા પડે છે

તમીમી ભાષામાં કહેતા, અનિસરના સફળ પુરવાર થયેલા ઇલાજ થોડા ઇલાજોમાંના એક ઇલાજ, ઇપિકેક છે એમ હોવાથી, તેની ખપત પણ બહોળી છે અને તેથીજ, આપાત પણ પુરૂકળ પ્રમાણમાં થાય છે એક અંદાજ પ્રમાણે દર ૧૦ અમેરિકા અને બ્રિટિશ સામ્રાજ્ય દરેક ૫૦,૦૦૦ રતલ ઇપિકેકના મુળ, ઇપિકેકના અસલ વતન, આઝીન ખાતેથી પોતપોતાના પ્રદેશોમાં આપાત કરે છે

૧

ઈ નિ હા સ

ઇપિકેક અને હિન્દુ વચ્ચેના સબધ ઘણો જુનો છે, આજથી ૭૫ વર્ષ પહેલાં—એટલે સને ૧૮૧૬ માં—ઇપિકેકનો એક છોડ લન્ડનના કયુ ગાર્ડનમાંથી લાવી કૃતકતાપ્ત રાખવા બોટાનિકલ ગાર્ડન—ધણું કરીને આખા હિન્દુ પોતાના પ્રકારો એ એકજ અદિર બાગ છે —મા રાખવામાં આવ્યો હતો સભાગૃહની દેખરેખથી એ એક છોડના નર છોડ થયા હતા, જેમાંના પાંચ નંગ દરજિલ્લી ગયા મગપુ ખાતેના મિન્ડોના રવાન્ટેશનેમાં રાખવામાં આવ્યા હતા અલ્પથક શ્રમ અને ખર્ચ શુ નથી કરી સકવું ૧૯૩૩ માં કરવામાં આવેલી ગણતરી પ્રમાણે એ પાંચ છોડમાંથી

મગપુ ખાતે કુલ રૂ. ૨,૨૬,૦૦૦ છોડ થઈ ગયા છે। પોણી સદીની મિહનતનું કેવું સુંદર પરિણામ।

હિન્દુના આ સારસતી સફળતાએ યુરોપ દેશોનેય ગ્રેરણા આપી છે હિન્દુમાંથીજ ઇપિકેકના છોડ મલાયા ખાતે લઈ જવામાં આવ્યા હતા ત્યાંય તેણે સારો જોવો વિકાસ સાધ્યો અને પરિણામે ૧૮૮૭ થી તો બેહોરના ઇપિકેકના મુળ બજારમાં વેચાતા અને દવામાં ગ્રીમા વપરાવા પણ લાગી ગયા હતા।

૨

જમીન અને આમોદવા

ઇપિકેકના છોડ સિન્ડોનાના વર્ગને ગળતો આવતો હોઈ, દક્ષિણ અમેરિકાના ધીચ બીનાસચાગા જમ્બોમાં મૂકાતા પ્રમાણમાં થાય છે હકીકત પણ કંઈક એવીજ છે કે, ઇપિકેકને નદી કાંઠાની રેતાળ જમીન વધુ માફક આવે છે. જો એવી જમીનમાં પોટાચ, મેગ્નેસિયા અને ચુનાના તત્વો હોય તો વધુ બિહતર

ઇપિકેક માટે જે રિસ્તાર પસંદ કરાય ત્યાંની આમોદવા પણ એને અનુકૂળ હોય, એ ઝુઝરી છે. સાધારણ રીતે કહેતા, ચોમાસા, ચરદ-સપ્ત અને વસંત ઋતુમાં મળીને સરેરાસ ૬૦ થી ૧૦૦ ઇંચ જેટલો વર્ષાદ થતો હોય તથા વર્ષ દરમિયાન ૫૦° એકથી લઈ ૧૦૦° એક લગીની શરદી-ગરમી રહેતી હોય એવા પ્રદેશમાં ઇપિકેક ખુબ ફળે છે. હુમ્મસ એને નુકસાનકર્તા છે તેથી જ્યાં એનો સંભવ હોય ત્યાં એની રાખણી કરવી ન જોઈએ.

હિન્દ જેવા વિશાળ પેટા-ખંડમાં એવા અનુકૂળ પ્રદેશ ન હોય એમ બને ખરું? નહિંજ, અહિં કેટલાય વિસ્તારે એવા છે, જ્યાં ઇપિકેક અત્યંત કામચાખીપુર્વક ઉછેરી સકાય છે. ખાસ કરીને આસામ ઇલાકામાં જોરહટ અને શ્રીમંગલ, બંગાળ ખસાકામાં ચિત્તગોંગ, જલપાઇગુરી, મોરહગંજ અને કાલીમંજ અને ઓરીસામાં બાલાસોરના જિલ્લામાં એ હોડ-ઉછેર સારી રીતે થઈ શકે છે, એ સિવાય બીજા અનેક જિલ્લાઓ એવા છે, જ્યાં ઇપિકેક રોપી સકાય એમ છે. યોડીક ગ્રીજુરહલરી તપાસ કરતાં એવા ડગ્ગનખંધ બીજા પ્રદેશો હિન્દના અનેક ભાગોમાં મળી આવશે, એમાં શંકાને સ્થાન નથી.

અલખત, ઇપિકેક-ઉછેરને અખતરો મદાનમાં આજમાવવામાં આવ્યા છતાં સફળતા મળી નથી, એનું કારણ સ્પષ્ટ છે. કુદરતી ખનિજ ફોસ્ફેટ-હારવાળી ઝમીન હોય તે નાકામીના ભય રહેજ નહિં.

૩

રોપણી અને ઉછેર

ઇપિકેકની રોપણી અનેક રીતે થાય છે :

૧. મુળીયાં રોપીને,
૨. ડાંખલની કલમ દ્વારા,
૩. પાંદડાં વાળીને,
૪. બીયાં દ્વારા.

આ ચારે રીતે હિન્દમાં આજમાવવામાં આવી છે અને કારગર ગીવડી છે. બીયાંની પદ્ધતિયે મંગપુમાં ૬૦૦૦ હોડ રોપાય છે અને જો કે પદ્ધતિ નિષ્ફળ નથી મળે, તોય એટલું તે ચોક્કસ છે કે, આસરે ૩૦ ટકા—એટલે કે લગભગ  $\frac{૩}{૪}$  ભાગ—ના બીયાં નકાસા નીકળે છે અને તેના હોડ થતા નથી.

રોપણી માટે સૌથી પ્લેટી મીઝ કમાસ તૈયાર કરવાની છે. એવા કપારામાં ગ્રીણી રેતી પાથરવામાં આવતી હોઈ, ઉપરથી ઇલેક્ટ્રોલાઇઝ

સારો જેવો અબંધ કરવામાં આવે છે, કારણ કે સુર્યાનાસીધા કિરણો ઇપિકેકને હાની પહોંચાડતા હોઈ, તે તેના કુમળા હોડ ઉપર ન પડે તેની કાળજી લેવી અનિવાર્ય છે.

રોપણી મુળીયાં કે ડાંખલાં દ્વારા કરવી હોય તો એના નીચલા છેડા પર ના ઇંચને ત્રાંસો કલમ જેવો કાપ મુકી, તથા ઇંચ ઉંડે રોપી દેવાય છે. બીયાં રોપવા હોય તો તે તદ્દન તાજા હોવા જોઈએ અને તેય લગભગ એટલેજ ઉંડે રોપાય છે. રોપણી પછી એ કપારાને દરદરેજ નિયમસર પાણી આપતા રહેવું જરૂરી છે, એ પાણી વધુ પડતું તે નજર જોઈએ; માત્ર ખાંધ પુરતું—કપારાને બીના રાખવા પુરતું હોય એ જરૂરી છે.

કલમ બે કે ત્રણ અઢત્ઠાડિયામાં મુજ પટ્ટી લે છે, જ્યારે બીયાં હમતાં પણ એછી જતી એટલીજ મુદત વિતે છે. એ વેળાએ સંભાળલરી દેખરેખ રાખવી જોઈએ, બીજા પાંચેક અઢત્ઠાડિયા સગીમાં હોડ દોઢ ઇંચ ઉંચા થઈ જશે. દરે તેને બીજા કપારાઓમાં રોપવા જોઈશે.

હોડની ઉછેર માટે, આ બીજા કપારા બનાવવામાં ઠીક ઠીક મિદનત લેવી પડે છે. આ કપારામાં તળિયામાં ચીનીના કટકીઓ પાથરી, તેની ઉપર નારિયેળીના રેયા યા જુના પાંદડાં પાથરવામાં આવે છે અને ત્યાર પછી ૨ ભાગ રેતી, ૧ ભાગ જુનું ખાતર અને ૨ ભાગ માટીની બનાવેલી મેળપણી વડે કપારા બરી દેવાય છે. કપારા તૈયાર થઈ જતાં, છોડને એમાં ચાર ચાર ઇંચને ઉંડે રોપી દેવાય છે.

ઇપિકેકનો વિકાસ ખુબ ધીમે થાય છે. બીજા છ મહિનામાં તે ભાગ્યેજ ચારથી છ ઇંચ જેટલા બધે છે. એ પછી એને એની કાખી જગ્યાએ રોપાય છે. એ માટેની ઝમીન ખુબ—એછામાં એછી બે ફુટ જેટલી

ઉંડાઈ લગી—ખેડી, બધું નિંદામણુ વ દુર કરી, ઝમીનમાં ઉંઘા ખાતર મેળવી, ઝમીનની સપાળીથી એક પુટ ઉચા કપારા બનાવી, તેમાં ૧૨ થી ૧૮ ઇંચને અંતરે ઇપિકેક-છોડ રોપાય છે. ખેડક, એ જગ્યાએય ઇપગ્રાની વ્યવસ્થા તો કરવીજ મટે છે અને પાણી પણ નિયમસર પાતુજ પડે છે એમાં કોતલી કરતા, છોડ નિષ્કળ જવાનો સભન રહે છે

રોપણી પછીય દર માસે ઝમીનને બે ત્રણ ઇંચ ખેડી, કચરો, મુનિદામણુ વ કાઢી નાખવા તથા ખાતર આપતા રહેવાની શુરત છે

૪

પાક અને ઉત્પન્ન

ઇપિકેકના છોડ ત્રણથી ચાર ફુટ જેટલા ઉચા થાય છે તેને કાપથી જગ્યાએ રોપ્યા

બાદ, ખેડી અઢી વર્ષ બાદ, ઇપિકેક-મુળ કાઢવામાં આવે છે કારણ અને તનદુરસ્ત છોડમાંથી ૬ થી ૮ મુળીયાં મળે છે, જેનું વજન—મુકાવા બાદ—અઢીથી થાય તોત લગી હોય છે

ઇપિકેક-મુળ જેમ બને તેમ જલદી સુકવી લેવા જેઇએ જે તેને સુધના તડકા કે ઇપગ્રામાં સુકવાય તો રાત્રિના શબ્દનમથી બચાવવાની ખાસ શુરત છે. જે વરાળ-કળાપનો કે બનાવડી ગરમીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો વધુ નિદતર

સાધારણ રીતે એક એકર વિસ્તારમાં રોપેના છોડમાંથી વર્ષ દહાડે ૬૦૦ રનથ જેવા મુકા ઇપિકેક-મુળ ઉત્પન્ન થાય છે

## ૫૦ વર્ષના અનુભૂત ઔષધો

સુધાસિંધુ

કફ, ખાસી, દમ, કોલેરા શૂળ, સગ્રહણી, પેટના દર્દ વગેરેની વિના અનુપાનની દવા

કી. ૮ આના

દદ્રુગજ કેસરી

દરેક જાતની દવાઓનો જલત અને ત્રાસ વગર ૨૪ કલાકમાં નાશ કરનારી એક માત્ર દવા

કી. ૪ આના

ખાલસુધા:—દુબળા, પાતલા બાળકોને ૨૫ પુટ બનાવનારી સ્વાદિષ્ટ દવા

કી. ૧૨ આના

મુખસંચારક કંપની લી., મથુરા.

જાણો છો, નકલી ઝવેરાત કેને કહે  
તે ?

નકલી ઝવેરાત એટલે, માનો યા ન  
તો, રંગીન કાચ । હા, રંગીન કાચજ.  
પ્રક, ઉત્તમ પ્રકારની બનાવટના કાચ ગંગે  
ને દેખાવે ખરા રત્નોને મળતા આવતા  
ને ઘણે ભાગે ગુણોમાય આશ્ચર્યભરી  
નિર્માણ કરતા કાચ ।

ખરા ઝવેરાતની મોઢી કમતને લક્ષે લઈ,  
। નકલી માલની બનાવટની પ્રેરણા પામી,  
રાત્રીઓ કામે વળગ્યા હતા તેમણે એક  
કા અરસામાંજ તે અપૂર્વ વિજય મેળવ્યો  
દુન્યા દેખતી થઈ ગઈ નકલી પ્રાણિક અને  
સ્વાણાની વાત જ્યાં હો, નકલી હીરા અને  
કલી મોતી સુદા બનતા થઈ ગયા છે અને  
પ્રકારો જાણે છે તેમ, બેગકોટી હીરા અને  
નમ્મર મોતીએ એ દેવતા જે અદ્ભુત કાન્તિ  
ગદારી છે, તેની જોડ લાગ્યેજ કપાય જડી  
કે છે

\* \* \*

નકલી ઝવેરાત બનાવવામાં બે વાતો  
પ્રાસ ધ્યાનમાં રાખવાની છે

- ૧, ઉત્તમ પ્રકારનો, મોઢો સો ટકા  
ઉત્તમ અને ચોખ્ખો કાચો માલ
- ૨, સલાખશરી બનાવટ-દિવાઓ

જોઈતો બોગ કાચો માલ ઉત્તમોત્તમ  
કારનો અને દરેક પ્રકારની અવ્યવસ્થિતોથી  
ર સોઝે સો ટકા ચોખ્ખો અને સ્વચ્છ  
વો જોઈએ. એક રજ જેટલીય અવ્યવસ્થિત  
હી જ્યાં તો કામ બગડી જશે અને મિદનન  
શે પડશે એમાં જેટલી વધુ કાળજી લેવાય  
ટકોજ વધુ લાભ મળશે. વળી જેમ કાચો  
પ્રાસ સ્વચ્છ હોય તેમ બનાવટ અંગેના સાધનો

પણ સાથ ચોખ્ખા હોવા જોઈએ બનાવટની  
દિવાઓ પણ અત્યંત કાળજી અને સખાળ-  
પુર્વક કરવી રહી એમાં વધુ પડતી ઉતારણ  
કે સહજે ગફલત કે બેદરકારી ચલાવી લેવાય  
એમ નથી.

નકલી ઝવેરાતની બનાવટના સાધનોમાં  
મુખ્ય ત્રીજ, બેરક, મેજનણી ગાળવા માટેની  
કુલડી યા મુસ છે સામાન્ય રીતે તો, કાચ  
માટેની કુલડીઓથીય કામ સરી જાય છે,  
પણ નકલી ઝવેરાતની બનાવટ માટેજ જર્મન  
પ્રોફેસર જેસેમે બનાવેલી ખાસ કુલડી વાપ-  
રનામાં આવે તો વધુ ઉત્તમ એ કુલડી એ  
કામ માટે અજોડ છે

બનાવટની પદ્ધતિ એ છે કે, સંધી  
પહેલા દરેક કાચા માલને બારીક વાટી, વચ્ચ  
ગાળ કરી લઈ, પછી પ્રયોગમાં બતાવ્યા  
પ્રમાણે વજત કરી, ખરલમાં નાખે અને  
બરાબર ખરન કરી લઈ, ફલડીમાં ભરી,  
માટીના લાકણ વડે ઢાકી, લાટીમાં મુકી, ગેસની  
ગરમીએ મેજનણીને પીગળાવી લઈ, પછી  
બકાર કાઢી સ્વચ્છ બીજામાં કારી લેા છેવટે,  
તેને કાપી, ઝવેરાત જેવા આકાર આપી,  
પોલિશ કરી લેા

\* \* \*

નકલી ઝવેરાતના પ્રયોગો બે વિભાગોમાં  
જોવાઈ જાય છે •

- ૧, પ્રથમ એ માટેનો 'રૂઝમ' બનાવી  
પછી તે રૂઝમ દ્વારા જે તે ઝવેરાત  
બનાવવા ।

- ૨, લુદો લુદો કાચો માલ લઈ, એકી  
વેળા તેમાંથી ઝવેરાત બનાવી લેવા,

કહેવાની ઝરૂર ન હોય કે, બેક પદ-  
તિયો પ્રચલિત છે અને દરેક પોતપોતાના



મુશ્વેદોનો ધરાવે છે આપણે અહિં એ જોઈના  
થોડા થોડા પ્રયોગો નોંધીએ

૧

આ પદ્ધતિએ સૌથી પ્રથમ રદાસ બનાવી  
લેવાય છે

રદાસ

૧—મુદરશિંગ ૨૦ તોલા સિનેકસ  
૧૨ તોલા સુરોખર ૪ તોલા દંડુખાર ૪  
તોલા બ્લાઈટ આર્થેનિક ૨ તોલા

બધાને બારીક વાગી, ખરસ કરી, કુપડીમાં  
ભરી પીગળાવી લો પ્રવાહી મેળવણીને કાઢી  
પાણીમાં રેડતા, તેમાંની અસ્વચ્છતા પાણીમાં  
મૂળી જઈ સ્વચ્છ મેળવણી જુદી પડી, ફરી  
જશે તેને ફરી વાર બારીક વાગી, પીગળાવી લો

૨—કાર્બોનિટ ઓફ સોડા ૬ ગ્રમ,  
બાળેનો દંડુખાર ૨ ગ્રમ, સુરોખર ૧  
ગ્રમ, સિદુર ૩ ગ્રમ ચોખ્ખી સફેદ રેતી  
૧૧ ઓંસ

૩—ચોખ્ખુ સિલિકસ ૧૦૦ ભાગ રેડ  
ઑકસાઈડ ઓફ નેડ ૧૫૦ ભાગ કેનસાઈડ  
પોટાશ ૩૦ થી ૪૫ ભાગ, કેનસાઈડ બોરેકસ  
૧૦ ભાગ, આર્સેનિક એસિડ ૧ ભાગ

૪—રોક ફિરટલ ૪૦૫૬ ગ્રેન સિદુર  
૬૩૦૦ ગ્રેન પોટાશ ૨૧૫૪ ગ્રેન દંડુખાર  
૨૭૬ ગ્રેન, આર્સેનિક ૧૨ ગ્રેન

૫—ચોખ્ખી રેતી ૩૬૦૦ ગ્રેન કાર્બોનિટ  
ઑફ લેડ ૮૫૦૮ ગ્રેન પોટાશ ૧૨૬૦ ગ્રેન  
દંડુખાર ૨૬૦ ગ્રેન આર્સેનિક-૪૨ ગ્રેન

૬—મુદરશિંગ ૧૦૦ તોલા સિનેકસ  
૭૫ તોલા બ્લાઈટ હાર્ડર ૧૦ તોલા

૭—રોક ફિરટલ ૨૦૨૩ ભાગ સોડિયમ  
કાર્બોનેટ ૧૪૬૧ ભાગ કેનસાઈડ બોરેકસ  
૧૦૬૬ ભાગ સિદુર ૭૨૦ ભાગ, સુરોખર  
૩૬૫ ભાગ

૮—રોક ફિરટલ ૪૩૮૪ ભાગ સોડિયમ  
કાર્બોનેટ ૧૪૬૧ ભાગ, કેનસાઈડ બોરેકસ  
૧૦૬૬ ભાગ, સિદુર ૭૨૦ ભાગ, સુરોખર  
૧૨૧-ભાગ

૯—રોક ફિરટલ ૧૦૮૬ તોલા કાચની  
બાટી ૨૫૨૩ તોલા, સિદુર ૧૦૬૬ તોલા  
કેનસાઈડ બોરેકસ ૨૨૦ તોલા, સુરોખર  
૩૪૪ ભાગ આર્સેનિક ૬૦ ભાગ

૧૦—રોક ફિરટલ ૨ ઓંસ કેનસાઈડ  
સોડા ૧ ઓંસ, એનહાઇપોક્રાઇટ બોરેકસ ૦.૧૧ ઓંસ  
લેડ ઓકસાઈડ ૬૬ ઓંસ

બધાને ગરમ કરી, કુપડીમાં ભરી, એક  
કલાક લગી ધીમી ગરમીએ પીગળે નહિ તેમ  
ગરમ કરવામાં આવે છે પછી એને વધુ  
ગરમીએ એક કલાક લગી રાખીને પીગળાવી,  
હડી પાડી લઈ ફરી વાર ૨૪ કલાક લગી  
અલગ ધીમી ગરમીએ ગરમ કરી, છેવટે તેને  
હડી પાડી લે છે

આ તો થયા રદાસ હવે એમાંથી જુદા  
જુદા રત્નો કેમ બને છે તેના પ્રયોગો નોંધીએ -

નીલ મ

૧—રદાસ (પ્રયોગ નં ૬ પ્રમાણે) ૯૬૧૨  
ગ્રેન ઓસિગેટ ઓફ કોપર ૭૨ ગ્રેન,  
પરઑકસાઈડ ઓફ આયર્ન ૧૧૧ ગ્રેન

૨—રદાસ (પ્રયોગ નં ૪ થા પ પ્રમાણે)  
૪૬૦૮ ગ્રેન ગ્રીન ઓકસાઈડ ઓફ કોપર ૪૨  
ગ્રેન ઓકસાઈડ ઓફ કોબ ૨ ગ્રેન

૩—રદાસ ૧ ઓંસ ગ્લાસ ઓફ  
એન્ટિમની ૨૦ ગ્રેન, ઓકસાઈડ ઓફ કોબાલ્ટ  
૩ ગ્રેન

૪—રદાસ ૧૫ ઓંસ, કાર્બોનિટ ઓફ  
કોપર ૧ ગ્રમ ગ્લાસ ઓફ એન્ટિમની  
૬ ગ્રેન

## પાકુંત

૧—રૂાસ ૫૦૦ એન, ઓકસાઇડ ઓફ મેન્ગેનિઝ ૩ એન, ઓકસાઇડ ઓફ કોબાલ્ટ ૨ એન.

૨—રૂાસ ૪૬૦૮ એન, ઓકસાઇડ ઓફ મેન્ગેનિઝ ૩૬ એન, ઓકસાઇડ ઓફ કોબાલ્ટ ૨૪ એન, પરપલ ઓફ કેસિયસ (Parale of Cassius) ૧ એન.

૩—રૂાસ ૯૨૧૬ એન, ઓકસાઇડ ઓફ કોબાલ્ટ ૧ એન, ઓકસાઇડ ઓફ મેન્ગેનિઝ ૧૫ થી ૨૪ એન.

## સાલ અડીક

રૂાસ ૨ રતલ, ગ્લાસ ઓફ એન્ટિમની ૧ રતલ, ફેલસાઇડ પરઓક્સાઇડ ઓફ આયર્ન ૨ ઐસ, મેન્ગેનિઝ ૧ ડ્રામ.

## સફેદ અડીક

રૂાસ ૧ રતલ, યાદો ઓફ (ધાયલી) ૨ ડ્રામ, હાઇડ્રો જીકો (ફેલસાઇડ) ૧ ઐસ.

## પુખ્તરાજ

૧—રૂાસ ૯૬ તોલા, ફેલસાઇડ પરઓક્સાઇડ ઓફ આયર્ન ૧ તોલા.

૨—રૂાસ ૧૦૮ એન, ગ્લાસ ઓફ એન્ટિમની ૪૩ એન, પરપલ ઓફ કેસિયસ ૧ એન.

## માણેક

૧—રૂાસ ૪૦ તોલા, ઓકસાઇડ ઓફ મેન્ગેનિઝ ૧ તોલા.

૨—રૂાસ ૮ ઐસ, પ્રિસિપિટ ઓફ કેસિયસ ૮૪ એન, પરઓક્સાઇડ ઓફ આયર્ન ૮૪ એન, ગ્લાસ સફેદ ઓફ એન્ટિમની ૮૪ એન, સુરોખાર સાથે ફેલસાઇડ કરેલ મેન્ગેનિઝ ૮૪ એન, રોક ક્રિટલ ૧ ઐસ.

૩—રૂાસ ૧ રતલ, પરપલ ઓફ કેસિયસ ૩ ડ્રામ.

૪—રૂાસ ૪ ઐસ, ગ્લાસ ઓફ એન્ટિમની ૪ ઐસ, પરપલ ઓફ કેસિયસ ૧૧૧ ડ્રામ.

[ ૨ ]

આ પ્રયોગી ખીજ પદ્ધતિ પ્રમાણેના છે :  
માણેક

(૧) રોક ક્રિટલ ૨૯૨૩ ભાગ, સોડિયમ કાર્બોનેટ ૧૪૬૧ ભાગ, ફેલસાઇડ બોરાક્સ ૧૦૯૬ ભાગ, સુરોખાર ૫૪૭ ભાગ, કોપર ઓક્સાઇડ ૩૬૫ ભાગ, એન્ટિમની ટ્રિસલ્ફાઇડ ૫૦ ભાગ, મેન્ગેનિઝ પ્રઓક્સાઇડ ૫૦ ભાગ, સિંદુર ૧૦૯૨ ભાગ.

(૨) રોક ક્રિટલ ૨૯૨૩ ભાગ, સોડિયમ કાર્બોનેટ ૧૪૬૧ ભાગ, ફેલસાઇડ બોરાક્સ ૪૮૪ ભાગ, સુરોખાર ૨૪૩ ભાગ, કોપર ઓક્સાઇડ ૯૧ ભાગ, નવસાદર ૩૬૫ ભાગ.

(૩) રોક ક્રિટલ ૨૯૨૩ ભાગ, સોડિયમ કાર્બોનેટ ૧૪૬૧ ભાગ, ફેલસાઇડ બોરાક્સ ૧૦૯૬ ભાગ, સુરોખાર ૫૪૭ ભાગ, કોપર ઓક્સાઇડ ૩૬૫ ભાગ, એન્ટિમની ટ્રિસલ્ફાઇડ ૪૮ ભાગ, મેન્ગેનિઝ પરઓક્સાઇડ ૪૮ ભાગ, સિંદુર ૧૦૯૬ ભાગ.

(૪) એથ્યુમિનિયમ ઓક્સાઇડ ચાર ઐસ, સિંદુર ચાર ઐસ, બાઇસોમેટ ઓફ પોટાશ ૭ એન.

## નીલ મ

(૧) રોક ક્રિટલ ૪૩૮૪ ભાગ, સોડિયમ કાર્બોનેટ ૨૧૯૨ ભાગ, ફેલસાઇડ બોરાક્સ ૭૨૦ ભાગ, સિંદુર ૭૨૦ ભાગ, સુરોખાર ૩૬૫ ભાગ, કોબાલ્ટ કાર્બોનેટ ૬ ભાગ.

(૨) રોક ક્રિટલ ૪૩૮૪ ભાગ, સોડિયમ કાર્બોનેટ ૨૧૯૨ ભાગ, ફેલસાઇડ બોરાક્સ ૭૨૦ ભાગ, સિંદુર ૭૨૦ ભાગ, સુરોખાર

“કમર” : અંક ૧૨૭ મો

૩૫ ભાગ, રૂ ૬૨૬ ઓક્સાઇડ ૧૨૧ ભાગ, મેપર કામેનિટ ૬૦ ભાગ.

(૩) રોક ક્રિસ્ટલ ૪૩૮૪ ભાગ, સોડિયમ કામેનિટ ૧૪૬૧ ભાગ, કેલ્સાઇન ૭૦ ભાગ, સિંદૂર ૭૨૦ ભાગ, સુરોખાર ૨૪૬ ભાગ, કોપાલ્ટ કામેનિટ ૬ ભાગ, કેમ મિન ૩૦ ભાગ.

(૪) સિંદૂર ૪ ઓંસ, એલ્યુમિનિયમ ઓક્સાઇડ ૪ ઓંસ, યુરેનિટ ઓફ સોડિયમ ૮ થી ૧૨ ગ્રેન.

### પરવાળા

ચામળ ૪ ભાગ, સિંદૂર ૨૧ ભાગ.

એ બન્નેને પીગળાવી, તેમાં કાદસાની કટ્ટીઓ નાખી, મેગ્નેસિયમ પડ ચકાવી લેવાથી તે પરવાળા જેવી થતી હોવાનું કહેવાય છે.

### હીરા

બનાવટી હીરા હજી સગી સફળ રીતે તૈયાર કરવા નવા બનતા નથી, જો કે નકલી બને છે. હમણાજ જાહિર થયું છે કે અમુક શેઠેકે તૈયાર કરતા નવા હીરા બનાવવાનો પ્રયોગ થોડો કાઢ્યો છે ખબર નથી, એ પાત કંટાળે દરજ્જે ખરી છે. જો તે ખરી હોય તો થોડાક વર્ષમાં દુનિયામાં હીરાના વેપારમાં અકસ્મિત અને અસંભવિત હોખી સકાય એવો પલટો આવી જશે.

(૧) રોક ક્રિસ્ટલ ૧૬ ઓંસ અને કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ ૩ રતલ લઈ, ઓગળાવી લો. મિશ્રણ ઠંડું થતા આવે ત્યારે તેમાં સુરોખારનો તેજાળ થોડો થોડો કરીને ત્યાં લગી નાખો કે મેગ્નેસિયમ કકડા આવતાં અથવા પડે. પછી તેજાળનો અંશ બાકી ન રહે ત્યાં લગી પાણી વડે ધોઈ, પછી ૧૨ ઓંસ ટંકણખાર અને ૨૦ ઓંસ સોડે

(ભુકી) મેગ્નેસિયમ, મુસમાં મુકી ઓગળાવી લઈ, ઠંડા પાણીમાં એ મિશ્રણ નાખી દો એમ દરવાદી તેમાંથી રીસું છુટું પડી જશે. મિશ્રણને ફરી વાર મુકવી, ઓગળાવી, પાણીમાં નાખો. એમ ત્રણ ચાર વેળા કર્યા પછી તેમાં ૧૦ ગ્રામ સુરોખાર નાખીને ઓગળાવી, એકરસ કરી લો.

### પુખરાળ

હીરાની ઉપથી તૈયાર મેગ્નેસિયમ ૧૦૦ ગ્રેન, ગ્લાસ ઓફ એન્ટિમની ૬૦ ગ્રેન, પરપથ ઓફ કેલ્સિયસ ૨ ગ્રેન.

### સફેદ અડીક

હીરાની ઉપથી મેગ્નેસિયમ ૧,૪૦૦ ગ્રેન, હાઈકોની ભુકી ૫૦ ગ્રેન, પીગો સ્વચ્છ ગેસ ૧૨ ગ્રેન.

### લાલ અડીક

હીરાની ઉપથી મેગ્નેસિયમ ૧,૦૦૦ ગ્રેન, ગ્લાસ ઓફ એન્ટિમની ૫૦૦ ગ્રેન, પરપથ-હાઈ ઓફ આર્સન ૧૨૫ ગ્રેન, પરપથ-હાઈ ઓફ મેગ્નેસિયમ ૧૧ ગ્રેન.

### લગભગ

રોક ક્રિસ્ટલ ૩૨૨૬ ભાગ, સોડિયમ કામેનિટ ૧૦૬૬ ભાગ, કેલ્સાઇન ૭૦ ભાગ, સિંદૂર ૫૪૭ ભાગ, સુરોખાર ૨૪૩ ભાગ, પાયરોલુસાઇટ ૩૦ ભાગ, ફીરિક ઓક્સાઇડ ૧૮ ભાગ.

જો રંગ વધુ ઉજ્જવળ જોઈએ તો ૬ ભાગ ઓક્સાઇડ ઓફ કોપર ઉમેરજો.

### ગોલી

ગોલીની છીંપની લરમ, હોંગકો, કમ-જના પુલની ભુકી, અલ્કોહોલ અને થોડો અખરખની ભુકી એ બધી વસ્તુઓ થોડા પ્રમાણમાં એકત્ર કરી, ખરલ કરીને

રસાયણશાસ્ત્રનો કરિશ્મો

## વપરાયલા કાગળ અને છાપામાંથી કાગળનો માવો અને શાહી!

રસાયણશાસ્ત્રના એક નવા અને ખરેખર અત્યંત અદ્યુત કરિશ્મોની વાત હમણાજ પ્રસિદ્ધિ પામી છે. માનવામાં ન આવે એવી આ વાત છે, પણ હજીજ લેણાસાપાન સાધન દ્વારા ગ્રાહિતમાં મુદ્રાપત્રી હોવાને કારણે માનવી અનિવાર્ય છે.

કેણે નહિં જોયા હોય જુના છાપા મા વપરાયલા કાગળપત્રો? એની શી કીમત ઉપજે છે, આને? સારા છાપાનીય માંડ માંડ ચાર પાંચ રૂપિયે મળી લેખેજ તો. કહેવામાં આવે છે કે, આ પર્યટિયે એક હંડરવેટ (એટલે, ૧૧૨ રતલ) છાપા-કાગળમાંથી—જેની સરેરાશ કીમત આઠ રૂપિયા થાય છે—

મેત્રી જેવી જોળાઓ બનાવી, એક એક મેત્રી બીજા કપડામાં બાધી, તે પોટલીઓ તરતજ વીઆએલ માનવરના દુધ-ખરેટામાં ૨૪ કલાક લગી રાખી મુક્યા બાદ, મેત્રીને કાઢીને સાફ કરી લેવાથી બનાવતી મેત્રી બનવાનું જણાવાય છે.

૨૫ રૂપિયાનો તો કાગળનો માવો બનશે અને ૬ રૂપિયાની તો શાહી! બીજા શબ્દોમાં, ૮ રૂપિયાના કચરામાંથી ૩૩ રૂપિયાની ઉપજ થશે!

કાના મોઢામાં પાણી નહિં છુટતું હોય, આ નફાના આંકડા વાંચી? પડીનન, એ પ્રયોગ એવાજ નફાવંત છે.

કહેવાય છે કે, આ આખો પ્રયોગ નર્સે રસાયણશાસ્ત્રનો કરિશ્મો છે. એમાં ચંન્નકાળને કશું દખલ નથી. પ્રયોગ એક તરફ તો સાવ સાદો છે અને બીજી તરફ ખુબજ સોયો પણ. એક મોટી ટાંપીમાં પાણી ભરી, તેમાં રસાયણ એળળાવી, તેમાં નકામા કાગળ-છાપા ૧, નાખી દો. રસાયણની જાદુઈ અસરે કાગળની ઉપરની બધી શાહી જુદી થઈ જશે અને કાગળનો માવો પણ છુટી પડી જશે, બસ, ખતમ થઈ ગયો પ્રયોગ!

અને હજી વધુ અભવ્યથીની વાત એ છે કે, એ રીતે ને પ્રકારના મુજબ કાગળ હોય તેવાજ કાગળનો માવો બની, તેમાંથી ફરી વાર તેવાજ કાગળ બનાવી સકાય છે!

આ અદ્યુત અને અસામાન્ય પ્રયોગ અને તેના દરબા વિષે દાલ આ કરતાં વધુ કશું જાણી સકાતું નથી, પ્રયોગ હજી લગી અત્યંત ગુપ્ત છે અને રોષિકતું નામ હામ પણ પ્રગટ કરવામાં આવ્યું નથી.

૪૬ વર્ષની જુની અને જાણીતી

બાટલીની દુકાન



તમને હરેક જાતની બાટલીઓ, છુચ, ટેપમુલ વગેરે સસ્તા ભાવે સપ્લાઈ કરશે.

ભાવતાલ માટે આજેજ લખે :-

ધી ઓલ ઇન્ડયા બોટલ સપ્લાઈંગ કં.

૧૫૩/૫૫ ચાલ રોડ, K, મુંબઈ ૩

# સોડિયમ કાર્બોનેટ

[ SODIUM CARBONATE ]

દવાસાગ્રી અને રસાયણશાસ્ત્રમાં સોડિયમ કાર્બોનેટનું સ્થાન બહુમુખી છે. હિન્દમાં એની ખૂબત પણ બહુ બહોળી છે અને ઘોડા ઘણા માલ હિન્દમાં તૈયાર થતો હોવા છતાં હજી એક મહોટા જથ્થો પરદેશથી આયાત કરવામાં આવે છે, એ સાબિત થયેલી હકીકત છે.

સોડિયમ કાર્બોનેટની બનાવટ, રસાયણ શાસ્ત્રનો એક નાદિર નમુનો છે આ રહી, ધણીજ દુકાનો, એ બનાવટ પધ્ધતિ

## બનાવટ

ધરણી મીઠું ( નમક ) ૧૦૦ રતલ, ગંધકનો તેજામ ૧૦૦ રતલ, (વજનથી), સુના-પત્થર કુરેરત પુરતા પ્રમાણમાં, કાલસાના ન્હાવા કટકા ખપ પુરતા પ્રમાણમાં

સોડિયમ કાર્બોનેટની બનાવટ માટે સૌથી પ્રથમ ચીજ એક યોગ્ય ભગી ( અંગ્રેજીમાં જેને Reverberatory Furnace કહે છે તેવી ભઠા ) બનાવી લેવાની છે કારણ બહી સારી હોય તોજ બનાવટ-દિવાઓ જરાજર થઇ શકશે પણ એક મહોળી લોખંડની કદાઇ લઇ તેમાં મીઠું નખી તેની ઉપર ગંધકનો તેજામ રેડી, તેને મેળવી એ કદાઇને બહીમાં મુકી ગરમ થવા દે છે એ છે બનાવટની પ્રથમ ક્રિયા એને પરિણામે કદાઇમાંથી દાવ ડેક્ટોરિક એમિડ ગેસ નીકળવા લાગે છે જેને તેજામ બનાવવાની વિધિ અનુસાર પાણી વડે સંગ્રહી લેવાય છે અને સાથે સાથેજ બહીમાંના બગતા-ભડકાઓ કાઢવાના મિશ્રણમાં બગવા દેવામાં આવે છે જ્યારે મિશ્રણ પુરેપુરું બગી જાય અને સન સુકે થઇ જાય ત્યારે તેને બહીમાંથી બહાર કાઢી લે છે એ થશે સોલ્ટ-કેક

બનાવટની બીજી ક્રિયા, સોલ્ટ કેકના ન્હાવ ન્હાવા કટકા કરવાથી શરૂ થાય છે તેના કટકા કરી, વજન કરી લઇ, તેજામ વજનના સુના-પત્થર અને તેથી અર્ધા વજનના કાલ સાના કટકા મેળવી, આગળ પેરેજ બહીમાં મુકી દેવાય છે આ વેળાએ, એમાંથી કાર્બોનિક એસિડ ગેસ નીકળે છે અને છેવટે કદાઇમાં જે મેળવણી બાકી રહે છે, તેને 'બેક એશ' કહે છે

બનાવટની ત્રીજી ક્રિયા, બેક એશને ધોવાની છે એની પધ્ધતિ એ છે કે, એક મહોળી ટાકીમાં આ બેક એશ નાખી, પાણી જરી ઘોડાક સમય લગી રહેવા દે છે એથી બેક એશમાંના સોડિયમ કાર્બોનેટના તત્વો પાણીમાં ઓગળી જઇ ફેલસિયમ સલ્ફાઇડ અને સુનાના તત્વો નક્કર સ્વરૂપે બાકી રહે છે પણ એ પ્રવાહીને જુદું કાઢી લઇ, તેમાં હવા કુકી સૌથી છેવટે એને ઉકાળીને બહુ પાણી બાળી નાખે છે, જેને પરિણામે નક્કર સોડા એશ તૈયાર થઇ જાય છે

હવે સોડા એશ તૈયાર છે તોય, એમાં કેટલીક અશુદ્ધતા બાકી રહી જાય છે તેથી એને પુરેપુરી શુદ્ધ કરવાની જરૂરત છે એ માટે એને ઘોડાક કાલસાની કટકીઓ થા સાકાના બહુર સાથે મેળવી, ફરી વાર બહીમાં મુકી ગરમી આપે છે, જેને પરિણામે બધી અશુદ્ધતાઓ વરાળ રૂપે નીકળી જાય છે પણ બાકી રહેલા નક્કર પદાર્થને ફરી વાર પાણીમાં ઓગળાવી એ પાણીને ઉકાળીને બાળી લેતા એજી સોડિયમ કાર્બોનેટ તૈયાર થઇ જાય છે

# પ્રયોગો

## એકસ્ટ્રેક્ટ કોલા નટ

કોલા નટ ૫ રતલ, અલકોહલ ૬ પાઈન્ટ,  
અર્ક-પાણી ૨ પાઈન્ટ

કોલા નટને બરાબર ધોઈ, બીડી ભુકી  
બનાવી, અલકોહલ અને અર્ક-પાણીમા નાખી,  
૧૦ દહાડા લગી રહેવા દે પછી દવાલુ  
આપી, ગાળી લઈ, ફિલ્ટર કરી લે

\*

## ગ્લિસરીયેટ ઓઈ સ્ટાર્ચ

સ્ટાર્ચ (નિયારતો) ૧ ભાગ, પાણી ૩  
ભાગ, ગ્લિસરીન ૫ ભાગ

બધાને મેળવી, ગરમી આપી, ઝાગળાવો

\*

## ઓરો-સ લાઇમ્સ

ઓઇલ લાઇમ્સ ૬ ફ્લુઇડ ઓઇલ, અર્ક-  
પાણી ૦૫ ગેલન, અલકોહલ ૦૫ ગેલન,  
આડ સડબ.

ખાડને ખરલમા નાખી, તેમા ઓઇલ  
લાઇમ્સ મેળવી, ખરલ કરી લે. પછી થોડું  
થોડું અલકોહલ મિશ્ર કરી, મેળવણીને ૧  
ગેલન દવા રહે તેવી મોટી ઘાંટીમા ભરી,  
અર્ક-પાણી ઉમેરે અને છેવટે ઝોકાદ બે  
વાર ફિલ્ટર કરી લે

\*

## એકસ્ટ્રેક્ટ ઓરેન્જ

ઓઇલ ઓરેન્જ ૧૧ ડ્રૉમ, અલકોહલ  
૨૫ ગેલન, ઓઇલ નેરોલી ૫ ટીપા અર્ક-  
પાણી અડી ગેલન

• બનાવવાની રીત ઓરો-સ લાઇમ્સ પ્રમાણે

\*

## ઓરેન્જ સ્કેવેજ

ટૅન્કર ઓરેન્જ પીલ ૪ ઓંસ, ઓઇલ  
ઓરેન્જ ૦૫ ઓંસ, રેક્ટીફાઇડ સ્પિરિટ ૨  
ઓંસ, ટાઈટીક ઓસિડ ૧ ઓંસ, ચાસણી ૧  
ગેલન, કેરેમલ ખપ પુરતો

પ્રથમ ટીન્કર ઓરેન્જ અને ઓઇલ  
ઓરેન્જને રેક્ટીફાઇડ સ્પિરિટમા મેળવી, ખુબ  
દવાળીને થોડાક કલાક લગી હરવા દે પછી એ  
મેળવણીમાથી તેવ જુદું પાડી, નિયરી મેળવણી  
કાઢી લઈ, તેમા ટાઈટીક ઓસિડ ઉમેરી ખજી  
એટલી ચાસણી ઉમેરો કે કુચ મેળવણી ૧  
ગેલન થઈ જાય

\*

## દરઝી-ચોક્ક

સફેદ-ફેન્ચ ચોક્ક ૨૦ તોલા, પાઇપ ક્યે  
૨૦ તોલા, સફેદ સાબુ (White Curd  
Soap) ૬ તોલા, પાણી સુરત પુરતું.

બધાને મેળવી, સુરત પુરતું પાણી  
નાખી, માથે ઝેવો બનાવી, બીનામા દાળી  
લઈ, છેવટે સુકરી લે

પીળા-ચોક્ક પાનડર ૨૮ તોલા, શખ-  
ખીર ૧૮ તોલા, પાઇપ ક્યે ૧૦ તોલા, યત્રો  
ઓક્ક ૭ તોલા, લેમન ઠામ યત્રો ૧૫ તોલા,  
પાણી ખપ પુરતું.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

બુઝુ-ચોક્ક ૨૦ તોલા, પાઇપ ક્યે ૨૦  
તોલા, ચખખીર ૧૫ તોલા, અલ્ટ્રામારીન બુઝુ  
૧૦ તોલા, પાણી સુરત પુરતું.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

કાળા-ચખખીર ૫૬ તોલા, બેનબેક  
૮ તોલા, પીળા સાબુ ૬ તોલા, આવળે  
સુદર ૨ તોલા, ગ્લિસરીન ૧ તોલા, પાણી  
ખપ પુરતું.

પ્રથમ સહન પાણીમાં ગુદર એગળાની, પછી ગિલસરીન ઉમેરી, બોનબ્લેક મેળવે અને છેવટે શંખગ્રીફ નાખી, ખપ પુરતું પાણી રેડી, ચોકનો માવો બનાવે.

\* -

### પાન્યન-સુકી

સોડિયમ આઇકાએનિટ ૯૩ તોલા, સોડિયમ ક્લોરેટ ૪ તોલા, કેલસિયમ કાએનિટ ૩ તોલા, ચેપ્સીન ૫ તોલા, એમોનિયમ કાએનિટ ૧ તોલા

બધાને મેળવી, બધી શીશીમાં સાચવી રાખો.

\*

### નકલી કન્સ્ટ્રુક્ટી

આઇવ અમ્બર ૧ બાગ, નાઇટ્રસ એસિડ ૪ બાગ.

પ્રથમ એક પહોળા મોડાડાની રોપડ શીશી લઇ, તેમાં આઇવ અમ્બર નાખી, પછી થોડું થોડું નાઇટ્રસ એસિડ રેડતા જવ અને કાચના સળિયા વડે હવાવતા જવ, અલિ લગી કે પીળા નક્કર પદાર્થ તૈયાર થઇ જવ.

\*

### ક્રમેટિક લોશન

આઇવ હેમ્પોક ૦૧ તોલો, આઇવ સિડાર ૦૧ તોલો, આઇવ ઓરિજેનમ ૧ તોલો, આઇવ સસાફસ ૧ તોલો, એકવા એમેનિયા ૧ તોલો, મરચાંની લુકી ૧ તોલો, રિપરિટ તર્વેન્ટાઇન ૦૧ તોલો, ગમ કેમ્ફર ૦૧ તોલો, અથકોહલ ૯૫% તુ ખપ પુરતું

પ્રથમ એક ક્વાર્ટ પ્રવાહી સમાય તેવડી શીશી લઇ, તેમાં બધી દવાઓ નાખી, પછી એટલું અથકોહલ ઉમેરે કે શીશી ભરાઇ જાય

\*

### ફાઇન બેન્ડ

કેલસિનિયુમ ૩૦ તોલા, ક્રીમ ઓફ ટારટર ૮ તોલા, સિન્કોનાની હાલ ૪ તોલા, ખાંડ ૧૫ તોલા, આઇવ પિપરમિન્ટ થોડાક ટીપો

બધી નક્કર દવાઓની વસ્ત્રગાળ લુકી બનાવી, સુગધી માટે આઇવ પિપરમિન્ટ ઉમેરે

\*

### સાયકલ એનેમલ

અપળા લાખ ૩ ક્વાર્ટર, મેનીયા કોપલ ૨ હંડરવેટ, રાજન ૩ ક્વાર્ટર, નિમોસીન બ્લેક ૭ રતલ, મેથાવેટક રિપરિટ ૪૫ મેક્કન રિપરિટમાં બધી મીઝો એગળાવી લે

\*

### હીરા-પોલિશ

આ પોલિશ નકલી હીરા માટે છે :  
જયનનુ તેપ ૧ તોલો, રિપરિટ ઓફ સાલએમેનિયક ૧ તોલો, સુનો ૨ તોલા, પાણી ૧ તોલો

\*

### ચાંદી-પોલિશ

સફેદો ૦૧ રતલ, ગમ કેમ્ફર ૦૧ ઓસ, એકવા એમેનિયા ૧ ઓસ, અથકોહલ ૧ ઓસ, બેન્ઝાઇન ૩ ઓસ,  
બધાને મેળવી, નરમ વાદળી વડે લગાડી, સુધાયા બાદ પોલિશ કરો

\*

### સોલ-પોલિશ

રિટચરીન ૧ રતલ, બેન્ઝાઇન ૪ અથવા ૫ રતલ

પ્રથમ લોખંડના વાસણમાં રિટચરીનને પીગળાવી, સુલા પરથી ઉનારીને બીજા ઓર-

ગામા ખુલ્લી હવામા મુકી, પછી તેમા બેન્ઝાઇન ઉમેરી, ખુબ હવાનો (માદ રહે કે, બેન્ઝાઇન પેટ્રોલ કરતાં વધુ ઝડપથી સળગી ઉઠતુ પ્રવાહી હોઇ, તેને અગ્નિથી છેટેજ રાખવું જોઇએ )

### ટેલકમ પાવડર

પાવડર ટેલક ૮ ઓંસ, નિથારતો ૮ ઓંસ, ઓઇલ નેરોલી ૧૦ ટીપા, ઓઇલ ચલાન્ગ પવાન્ગ ૫ ટીપા

### ડચ ધાતુ

તાલુ ૮ પા રતવ, કલંધ ૧ રાગા રતન, જસત ૨ રતવ  
બધાને પીગળાવી, એકરસ કરો

### કાર્બોસિક પાવાર

સુનાને બીજી, સુકવી લઈ તૈયાર કરેલો છુકા ૧ ક્વાર્ટર, કાર્બોસિક એસિડ (૭૫ ટકનો) ૨ એલન

બેઉને મેળવી, રંગ મિશ્ર કરી, વસ્ત્રાળ કરી ડબ્બામાં ભરી રાખો

### વાળની દાળનો ઉપાય

અગાસીનું તેન ૪ ઓંસ, સુનાનું પાણી ૪ ઓંસ, મેન્થોલ ૫ ગ્રેન, કાર્બોસિક એસિડ ૫ ટીપા, પેરેશીન ૦૧ પાઉન્ડ

માથા પર લસવાથી વાળ હોય છે

### લસણનું તેલ

લસણ ૧૫૫ તેનો, મીઠું તનનું તેલ ૨૦ તેમલ

લસણના બારીક કટકા કરી, તેવમાં નાખીને ઉકાળી લેા પાછળથી કપડામાંથી ગાળી લઈ, બાટલીમાં ભરો

આ તેલ અટકી ગયલા શરીરના સાધાઓ પર માલિશ કરવાથી દર્દી મટે છે કાનમાં થતા દર્દી માટે કાનમાં એવું એકજ ટીપું નાખવાથી રોગ દુર થઇ જાય છે

### માથાના દર્દી માટે હવા

સાઈટ્રસ ૫ ગ્રેન અને સોડા બોમાઇડ ૧૦ ગ્રેન એક ઓંસ પાણીમાં નાખી, ઉભરો આવે તો પી જવું. દર્દી મટી જશે,

### રત્નકળા ચુર્ણ

કરીયાતું, કડું, નાગરમોષ, ઇન્ડ્રજવ, સુંઠ, મરી અને પીપર સરખે ભાગે લઇ, તેમા કુચની યાવ ૧૬ ભાગ અને ચિત્કમુજ બે ભાગ મેળવી ચુર્ણ બનાવો

૧ ભાગ ચુર્ણ અને બે ભાગ ગોળને ચાર વાગ પાણીમાં મેળવી પીવાથી પ્રમેદ, અતિસારના ઝાડા, સમઢણીના ઝાડા, અરેમી, કમળો, પાકુરોગ પ્રત્યાદી દુર થાય છે

### ખીલનો ઉપાય

ટકથુખાર ૧ ઓંસ, ગિનસરીન ૧ ઓંસ, સુવામજળ ૦૧ પાઉન્ડ

ટંટથુખાર બારીક વાગી, સુવામજળમાં ઓગળાવી લઇ, તેમાં ગિનસરીન મિશ્ર કરવું. એ મિશ્રણ સુતી વેળા મોઢા પર લગાડી દેવું અને સરાંરે સાણથી મોઢું ધોઇ નાખવું. સાત દડાડા મુધી એમ કરવાથી ખીલ દુર થઇ જશે ને કાન્તિ ચમકા ઉઠશે



# કોસ્મેટિક્સ કિંવા શલુગાર-સામગ્રિયો

૩૫-શુગારને ધમતી દરેક બનાવટો, જેવી કે :

|                        |                        |                         |
|------------------------|------------------------|-------------------------|
| કલક થા ખિઝાળ           | — બ્લુ                 | — મસાસર                 |
| કાન્જળ અને સુરમે       | — સફેદ                 | — મોખરાનુ               |
| ક્રીમ જેલી             | ૩૪ પાવડર               | — 'લિ'બુટુ'             |
| કોલ્ડ ક્રીમ            | — બધારામા ચળકે         | વાળ-સોથન                |
| ચિદરા માટેના પાવડર     | એનો ગુલાબી             | — કવિનરોલ               |
| — લોશન                 | — કાળો                 | — ફેનથેરાઈડલ            |
| દુધ થા માલિય વોરા      | — ગુલાબી               | — ધુરેસોલ               |
| ટાઈલિટ પાવડર           | — સફેદ                 | — સોલોલ                 |
| — મિલક                 | ૩૩ મલમ કાળો            | વાળને ગુચ્છાદાર બનાવનાર |
| — સાયુઓ                | — ગુલાબી               | પ્રવાહીઓ                |
| તરત્ર અલ્ટા            | — બ્લુ                 | વેનિશિય ક્રીમ           |
| તેલની વાસ દૂર કરવી     | — સફેદ                 | રોમ્બુ પ્રવાહી          |
| — કોષરેલની             | વાઈમબ્યુસ ગ્લિસરીન     | — પાવડર                 |
| — તલની                 | લાટીના રૂપના સાબુ      | રટાય ક્રીમ              |
| — રીંગદાણાની           | લિપરિટક                | સાડુ, અખ્ખરી            |
| તોલ માપ                | વાળ કાદનાર દવાઓ, ક્રીમ | — કાર્મોલિક             |
| દવાના નામો             | — પ્રવાહી              | — ખેમકી                 |
| દલમજન, કાર્મોલિક       | — બૂખીઓ                | — ગુલાબી                |
| — ક્રીમ                | — સાડુ                 | — ચમેલીનો               |
| — પેરલ                 | વાળ ક્રીમ              | — ટાલુખારનો             |
| — બૂખીઓ                | વાળ-તેલ                | — ટાઈલિટ                |
| મેલ પેલિસ              | — કવિનાઈનનુ            | — દવાઈ                  |
| પોમેટ અને ગ્લિસરીનટાઈન | — રેવડાનુ              | — પ્રવાહી               |
| — પદ                   | — ખરા મુખપોદાર         | — પાખીવાપોલિટ           |
| — પ્રવાહી              | — ખસનુ                 | — બદામી                 |
| બાપ સોલ્ડ              | — ગુલાબીનું            | — મુરકનો                |
| મિલક ઓફ આમડન્સ         | — ગુલાબનું             | — ચલાન્ચ વચાન્ચનો       |
| — ઓરિસ કમ્પાઉન્ડ       | — ચમેલીનું             | — લેવેન્ડરી             |
| — ટાઈલિટ               | વાળ-તેલ, બનાવરી        | — વર્મેના               |
| — રોઝીઝ                | મુખપોદાર               | — વેનીલ                 |
| ૩૩ પ્રવાહી ગુલાબી      | — બોરસલીનુ             | સાબુની બૂખી             |

—૫૫ બનાવવાના ૨૬૬ નુરખાઓ તોલમાપ, ગુણદોષ, અને બીજી માહિતીઓથી ભરેલક આ પુસ્તક ગુજરાતી બાણમા ચોતાના વિષયનું 'પદેપુ' અને ઓડનું છે.

બીજી આદિતિ : ભાગ એન્ટિક કામળ ૧૦૦ પાના

કામત - રૂપિયા એક (દિનમાં ૮ ખ ભે બાના)

લખો - કમને ઓદીરા, સોદાખરવાગ, ગુરુત.

# આહકોની ક્યારો

અને

તેનો સંતોષકારક ઉકેલ

આધુનિક અમાનાના વેપારમાં આહકોની ક્યારોના સંતોષકારક નિરૂપણો પ્રથમ અતિ મહત્વના છે અને આહકોની ક્યારોનો વાસ્તવિક ઉકેલ અને આહકોને સંતોષ, સંતોષ એવે આહકોની ભવનથી જે આવના મહાના અમાનામાં નવા આહકો મેળવવા કરતાં એક જ વધુ અગત્યની બાબત છે અને જે વેપારીની સંતોષ બેદરકારી કે ભૂલથી અમાની દેવાય છે એવા સંતોષ માં ઉપાગ કેવો અને શો હોઈ સકે એની અનુભવસિદ્ધ અર્થ નીચની કટિગોમાં કરી છે, જેની અગત્યતાને લઈને તેને આજે ફરી વાર “કમર માં ૮ વો પુન” પ્રસિધ્ધી અપાય છે

૧

આહકોની ક્યારોને વેપારના એક નાખુશ તત્વ ગણી લેના વેપારીઓને તોટા નથી તેઓ ધારી લે છે કે કોઈ ક્યારો બિન-અસરી ભાષ, તે ભેગ અને તેમ વધુ કડાપણે દાખી દેવી જોઈએ એવા વેપારીઓ અનન્યતે પદ પ્રયાણ કરે છે એઓ આજના અમાનાના મહાન વેપારી સુત ‘વેપાર મેળવ્યા પછી ભણી રાખવો પછી જોઈએ’માં માનતા નથી.

બીજા કેટલાક વેપારીઓ આહકોની ક્યારો કષ્ટક સંતોષપૂર્વક એટલા માટે ગણી લે છે કે “એવી ક્યારો વેપારીને નમણી વ્યવસ્થા તરફ લેઈ અપાવે છે” આ અર્થના વેપારીઓ હજી સિખાઉ છે તેઓ આહકોની ક્યારોને ખરો મર્મ હજી સમજી નથી સકવા.

વેપારીઓને એક બીજાને વર્ગ એવો પાડ છે, જે ખુદના દિને એમ કહ્યું છે કે આહકોની ક્યારો વેપારીની ખાટી મુશ્કેલી કરે છે એ ખાટી એટલી કે નધની દેવાય નો પછી તે અગત્યના નુકસાન તરફ જોઈએ

આધુનિક વેપારી પેઢીઓ અનુભવ આ નર્તનમાં એટલી દા નધી પ્રગતિ સાધી ચુકી છે કે જન મેજ મોઢ આહકોની ક્યારો પૂરતા નિયમ રિવેક સુધે મહાનાની અને તેને અગે પુરતી તપાસ કરનારી ખાતી અપાતી. હેય પરંતુ મોટે ભાગે આ તપાસ માન લખાપત્રની ફોટો શિદનતજ સામિત થાય છે ‘તપાસ’ કાગળ અધિકારી પેઢીને ‘મ’ક અણુબદ્ધ અને બિન-અનુભવી ના રે હોય છે, જે પેટી-માનિક કે વ્યવસ્થાકર્તાની અગત્ય દેખરેખ સિવા પોતાના કાર કરે ભય કે અંતે દદ થઈ કે એવો કટલી કદરતી તપાસો સપુર્ણ અને મનમાતી માની લેનામાં પછી આવે કે ખર પૂરો નો એ એક અંબાર બુન છે એ તપાસ આવાસનરૂપ નથી હોતી અને તે પર ખર્ચાવતી ન્દાની સંગી ગમ્ય પછી છેવટ જોગે ન્દર છે વિચિત્રતા ને છે કે જે તરફથી વેચાણ-અર્થદાના કાય માટ નાનાપમ ગણાય છે, તેમને આવી ગાજનમાં મ નુર્ણ સત્તા રંગી બાતરી દેવાય પરિણામે પેટીમાં આ વિનાગ અવન અણુમ

રીતે પોતાની ફર્મ બગલે છે અને તેને પરિણામે આદકા હમેશ માટે એ પેદાને ‘સવામ’ કરી, બીજે ઠેકાણેના બાથુકનો આદક બની જાય છે.

પણ આ તો પ્રશ્નની પચાદશમિ થઇ એથી પ્રશ્ન નદિ ઉકેલાય દરેક વેપારીએ આ પ્રશ્નને પોતાની ખાસ પદ્ધતિએ ચર્ચા, એનો યોગ્ય ઉકેલ લાવવો ઝુરૂરી છે એ ઉકેલ ધણી વેળા બીજાઓને ધારપ થઇ પડે એવોય હોઇ સકે છે. નીચથી માહિતી, એવા અનુભવેવ પ્રસંગોમાંથી લીધી છે અને જે જે વેપારીઓએ તે અનુભવ્યા છે, તેમની પાસેથી મેળવી અત્રે રજુ કરી છે

કૃપા કરી આગ વાચો તે પહેલા ફરી વર યાદ રાખજો કે નીચલા પ્રસંગો અનુભવેલા છે, કલ્પનાના ઉપગ્રન્થેન તરંગો નથી

૨

## નિખાલસપાણે ભુલનો સ્વીકાર

દુર પુર્વના દેશ ન્યુ ઝિલેન્ડમાંથી એક વેપારીએ લન્ડનમાં વેપાર કરતા બીજા સાહસિક આયાત નિકાસના મોટા વેપારી પાસેથી માત્ર મગા મે માન જ્યારે આવી પહોંચે ત્યારે જણાવ્યું કે અમુક જાતના વાસ્ત્ર મગાવેના પરંતુ બીજા જાતના મોક લાવા છે જો કે એ બીજા ના ૩ ષણુ દરેક રીતે, માલની કીમત, ટકાઉપણુ વગવરહમાં મંગાવેન વાસ્ત્ર જેનાજ સરસ હતો, છતાં તે જુદા જ વેપાર-ચન્દ્ર ધરાવતા હોઈ, પ્રત્યક્ષ બાંધીતા ન હતા

ન્યુ ઝિલેન્ડના વેપારીને તો પોતે મગાવેતા તેજ જાનના વસ્ત્રની ઝુરૂરત હતી તેણે ૩૪ લખીને તે વિરેની ખર્ચ લન્ડનના વેપારીને આપી તેની ધારણા હવી કે લન્ડનથી વળતા જવાનમાં આ નવા વાસ્ત્રની સરસાઈ વિરે અને પેલા જુદા વાસ્ત્ર બદલ આ વાસ્ત્ર

મોકવવાના વાજિબીયણા વિરે અને છેવટે મોકલાયલા વાસ્ત્ર પેના વેપારી રાખીજ લે-કુમુથી લે તે વિરે લખાણ ચર્ચા આપશે પરંતુ તેમ ન બન્યું. લન્ડનથી જે જવાબ આપ્યો, તે આ રહ્યો

“અમારી ભુલ હતી અમારા માલ મોકવનાર વિલામને આમ કરવાની કરી સત્ત નહોતી તપાસ પડી જણાવ્યું છે કે તે વેળા અમારી પામે ‘ક’ વાસ્ત્ર મેવલુદ નહોતા માન મોકવવામાં ઢીલ ન થાય તે માટે એજ પકિતના ‘ખ’ વાસ્ત્ર મોકલાયા, અપ્રત્ય આપે ‘ખ’ વાસ્ત્ર મંગાવેલાજ નહિ આપે મગાવેલા તે ‘ક’ વાસ્ત્ર આજે આપને મોકલીએ છીએ કૃપા કરી એ ‘ખ’ વાસ્ત્ર કા ત્યા અમરે ખર્ચે વેચી નાખશો, કા અમને પાછા મોકલી આપશો”

બીજા વેપારીએ આ બનાવથી અત્યંત હોય તો ન્યુ ઝિલેન્ડનો આ વેપારી લન્ડનથી પોતાનો બધો માલ માત્ર અમુકજ વેપારી પાસેથી રા માટે મગાવે છે, તે માટે અજબ થાય એમાં નવાઇ ઊંજ શી

પાછળથી આ પ્રસંગની વિગત આપતાં લન્ડનના વેપારીએ જે રાખે કહેલા તે હજી મૂને સામરે છે તેણે કહેલું કે ‘અમે માલ પાછો લીધો અને ભુલ કુમુથી, એ ખાસ વાત નહોતી અમારો આદક વાજિબી રીતે ધારવો હતોજ કે અમે એમજ કરીશું, પરંતુ ખાસ મહત્વની વાત, જે આદકને ખુસ પસંદ પડી ને એ હતી કે અમે ભુન કુમુલની વેળા સહેજે આનાકાની નહોતી કરી આદકને ટયુપ્પુપણાની ઓછી વતી સુઆરી સખી મોકલવાને બદલે કે અમાર પગતુ ઝુરૂરી હત તે ઠેખાડવાને બદલે ફાપરો તોડ એવી પદ્ધતિથી કાદવામાં આવ્યો કે આદકને લાગ્યું કે તે ખરો હતો”

આહકોની કૃપાદીનો સંતોષકારક ઉકેલ  
લાવવાનો અમુલ્ય બેઠ એમાંજ છુપાયેલો છે.

૩

## વ્યક્તિત્વની મહત્તા

ફર્નિચરની પેઢીના માલિકે પોતાના નવ-  
કરોમાંના એકના દેખાવ અને સાદ પરથી જે  
પ્રેરણા મેળવીને એક ખાસ 'ફર્પાઈ ઉકેલ  
વિભાગ' રચાવ્યો, તેની આ વાત ધણુકોને  
પ્રેરણાત્મક અને દિલચસ્પ લાગ્યા વિના નહિ  
રહે. એ પેઢીમાં સામાન્ય સરેરાસ કરતાંય  
વધારે પ્રમાણમાં આદકોની ફર્પાઈ આવતી  
રહેતી હતી. પેઢી માલિકને લાગ્યું કે તેની  
પેઢીનો આ વિભાગ અકુશળ હતો; વધુ  
તપાસથી જણાયું કે જે આદકોની ફર્પાઈ  
બોખડામાં એક વાર નોંધાતી, તે આદક  
ખાતેથી બીજી વેળા કદી પણ ઓડર મળતોજ  
ન હતો!

આ વિષય પર વધુ વિચાર કરતાં કરતા  
તેનું ધ્યાન તેના એક ચંચળ નવકર પ્રત્યે  
એકાચા. જો કે પેઢી-માલિકે એ નવકરને  
અગાધિ વારંવાર જોયો હતો, છતાં આદક  
સાથે વાર્તાલાપ કરતાં કદી સાંજળ્યો ન હતો.  
આ વેળા તે એક દાદાબળ્યા સ્વભાવની ડોસી  
સાથે—એવા દાદાબળ્યા ડોસાઓથી ખુદાની  
પનાહ!—(જેવા ડોસાઓથી દરેક વેપારી  
ગજાય છે) વાત કરતો હતો ફર્નિચર  
પાછળ લપાઈ છુપાઈ પેઢી—માલિકે પેલા  
નવકરને વાર્તાલાપ કરવા જોયો—સાંજળ્યો.  
પ્રેરણા મળી ચૂકી : અર્ધા કલાકની વિચારણાએ  
ધરાઈ પુખ્ત પણ ચપો માત્ર એક અગત્યનો  
મુદ્દો બાકી હતો. શું આ નવકર દુર દુરના  
ટેલિફોન પરના આદકો સાથેય એવીજ સરળતા  
અને વિવેકથી વાત કરી સકશે ખરો ?

લંચ પછી, પેઢી માલિકે હોટેલમાંથી  
પરબારા ઓફિસે જતા બદલ રસ્તામાંની પબ્લિક

ટેલિફોન કેબીનમાં જઈ પોતાના તે નવકરને  
ટેલિફોન કર્યો. આ વેળા તે એક દાદાબળ્યા  
સ્વભાવનો, ટંગવડા વધારની વાતો કરનારો ડોસો  
બની, એકાદ અઠવાડિયા અગાઉ ખરીદેલા  
માલ વિશે ફર્પાઈ કરવા મંડ્યો! એનો સ્વભાવ  
ટેલિફોનમાં પણ દાદાબળ્યાજ હતો. પેઢી  
માલિકના ધારવા મુજબ પેલે પારથી તેવાજ  
સરળ, મીઠો અને વિવેકપુર્ણ અવાજ આવ્યો,  
જેવો તેણે થોડાક સમય અગાઉ ઓફિસમાં  
રૂબરૂ સાંજળ્યો હતો.

પ્રથમ ઉકેલાઈ ચુક્યો. હવે પછી બધી  
ફર્પાઈ આ નવકર પાસેજ આવે અને એજ  
તેમનો તોડ કાઢે, એવો નિર્ણય પેઢી માલિકે  
કરી લીધો. કારણ આ નવકરનો દેખાવ અને  
સાદ દરેક રીતે દિલસોગીપુર્ણ હોઈ, અજબ  
જેવી જાદુની અસર રાખતો હતો. એના મિલન  
માત્રથી હેરાઈ પડેલા આદકોને સંતોષ  
થતો હતો. તેમને યકીન, યજ્ઞ જતો  
કે તેમની ફર્પાઈ એક લાયક શૂદરથ  
પાસે રહી થતી હતી. એનું વ્યક્તિત્વ અને  
દિલસોગી હેરાઈ પડેલા આદકોને સંતોષ  
આપવા પુરતી સમજ હતી.

થોડાક કલાક પછી પેઢી માલિકે પોતાના  
અંગત ઓરડામાં પેલા નવકરને બોલાવી, પોતે  
દમણજ યોજેલા આ નવા 'ફર્પાઈ ઉકેલ  
વિભાગ'ની સોંપણી કરી તેણે કહ્યું :

"આ નવા વિભાગની સંપુર્ણ સત્તાએ  
હું તમારા હાથમાં મુક છું. ઝૂંડરન હોય તે  
બીજા નવકરો તમે પસંદ કરી લેને ખારી  
પોતાની રૂપટ સુચના તમને માત્ર એટલીજ  
છે કે માત્ર એકજ મુદ્દો તમે વાદ રાખજો :  
કદીપે પુછ્યા નહિ કે ફર્પાઈ આદક ખરો છે  
કે આપણે ખરો ? તમારે ધ્યાન રાખવું કે  
ફર્પાઈને લાગે કે તેની ફર્પાઈ 'સાંજળવામાં  
આવી છે અને તેથી તે ખુદી યજ્ઞજ પાડે

કાળજીનો જવાબ આપવાય તરફી ન લે તેની સાથે કામ પાડવા નાખુશ હોઈ, પૈસા પાછા માંગતી હતી અને બધા છે કે આપણે આ અગત્યનો જોડો ગુમાવી, આ આચારપદ ક્ષેત્રમાં પહોંત પડી જાયું.”

નવકરે કુર્માદીનું નામ લઈ, પોતાની ક્ષાલમાં તેણીનો તે પત્ર અને તે સાથે કંમરનીનો એક અંકવાડિયા અગાઉનો જવાબ શોધી કાઢ્યો. કાગળમાં સહી અસ્પષ્ટ હોઈ, ટેલિફોનની જોપડીમાં સરનામાંના આધારે તપાસ કરતા નામના અંગત અધિકારી (Miss Harris) માં લુપ્ત જણાઈ પોતાના ટાઈપિસ્ટ પાસે તેણે તે બંધુને નીચનો પત્ર લખાવો.

‘જ્ઞાતા મિત્ર મિત્ર

આજે સવારે ૧૧ વાગ્યાપછે અને આપનો દસ દહાડા અમાડિના પત્રનો જવાબ આપને ન મળવાથી પહેલેથી તકલીફ ને ઉપજેના કટાણા વિષે કંઈ એ પત્રના ૧૭મી તારીખે મોકલેના મ્હારા જવાબની કાર્બન નકલ આ સાથે બીડી છે.

હું ધણીજ દિનગીર છું કે ગઈ કાલે આપે ફોન કર્યા ત્યારે હું એક્સિસમાં દાખિર નહોતો ખાસ કરીને એટલા માટે કે એથી થયતી દીલગીરી કારણ પછી જણી ન સકાયું કે જે માટે અમે ધણીજ દિલગીર છીએ આપનું નામ આ સાથેના પત્રમાં Mrs W T Smith જણાય છે, જ્યારે ટેલિફોનની જોપડીમાં જોતા તે Miss M T Smith છે દેખીતું છે કે આજ કારણ તરે મારો પત્ર ગેરવર્તે ગયો હશે.

કાર્બન-નકલ પરથી આપ જોઈ સકશો કે, અમે આપ તરફ સંપૂર્ણ માન ધરાવતા હોઈ અમે આપના પત્રનો

## ૩૬૦ કીમતી હુનર ઉદ્યોગો

દોહા નથી બાલતુ કે બીજાની નવકરી કરતા પોતાનો સ્વતંત્ર વેપાર ખુબજ વધુ નફાવત દેવ છે? અને આજે તો જ્યારે દુન્યાની પરિસ્થિતિ સાવજ અદલત થઈ છે, ત્યારે એવા હુનરના નફાવતજણાતુ ખુબજુજુ શું?

સેક્રેટા રૂપિયા અર્થતંત્ર નોંધના સકે એવા કીમતી હુનરોની સંપુર્ણ મહિતી હવે તમને યોગ્ય આનાના ખર્ચે લખમજ મુક્ત મળી સકે છે આ રીતે યોગ્ય હુનરોની યાદી (પુરી યાદી મટે ૩૮ પાનાતુ સુચિપત્ર મુક્ત મળતો.)

ગ્રાહ્યપ્રાઈ પર્થર-ઉદ્યોગ વિશે કંમરનો અંક ૭૮મો કી ૪ આના

ગ્રાહી ટાંક-Nibsની બનાવવા વિષે અંક ૮૪મો કી ૪ આના

ગિયાણુ પાકો-તનદુરસ્તી અને તાકાત માટે ઉપયોગી શિયાળાની મવસમમાં ખાવા લાયક પાકો બનાવવા અંક ૮૫મો કી ૪ આના

જેતુર-રોપણીની માહિતી અંક ૧૦૧મો કી ૪ આના

જેરડી-તેની રોપણી પીનવા માટે લુદી લુદી આપના ટ્રાપુઓ અને તેના કુચાના ઉપયોગ અને ખાતર સંબંધી અંક ૪૨ ૪૩, ૪૪ અને ૭૬મો કી ૧૪ આના

સોષક ૩ Absorbent Cottonની બનાવટ અને વેપાર અંક ૮૮મો કી ૪ આના

સમરટેરી-વાગેતર વિષે અંક ૮૦મો કી ૪ આના

સરકો-જાત જાતના સરકોઓ (Varnishes) બનાવવા વિષે અંક ૩૫, ૫૪, ૬૦ ૬૧ અને ૮૩મો કી ૧-૨-૦

સ્લેટ પેન-બનાવટ અંક ૪૧ મો કી ૩ આના

(જુલો પાનુ ૨૭૮)

સત્વર જવાગ આપ્યો હતો. કમનસીમે  
પત્ર ન મળ્યો, એ એક અકસ્માત હતો,  
જે માટે અમને અફમોસ છે.”

આ પત્રમા એક શબ્દ એવો ન હતો કે  
જેથી જણાય કે પત્ર ન મલનાને મુળ દોષ  
તેનો પોતાનોજ—તેના ખરાબ હતાશરનોજ  
—હતો, બલકે સુંદર શબ્દોમા અને સારી  
દમે તેના એડર્સની બિના આપેખાઈ હતી.

એ પત્રે ન માત્ર પેલી બાબત પર અસર  
હરી, બલકે તે અસરતા પરિણમરૂપ તેના  
એડર્સ સદિત ઉપવા અસલ પત્રની નકલ  
ન્યારે પેલા નવકરે પોતાના વ્યવસ્થાપકના  
ટેબલ પર મુકી તો તેનેય ખુબ અસર થઈ  
એ કાગળનાજ પ્રતાપે પાછળથી પેલી બાબતને  
હમેશની માફક બનાવી મુકી

૬

“ગ્રાહક હંમેશ ખરો હોય છે.”

ઉપરો અભિપ્રાય એક એવી કંપનીના  
અધિકારીનો છે, જે કંપની વર્ષ દહાડ કેટ  
લાય હજાર પૈડની રકમ આહિરાતમા ખર્ચે  
છે અને એ તો દેખીતુ છે કે ન્યારે આના  
લેખમદાર અધિકારી આ વાક્ય ઉચ્ચારે છે  
ત્યારે તે વાક્ય મૂર્ખુ રીતે અમવચ્છ  
આવતો પથુ હોવોજ લેખએ

આ અભિપ્રાયના ગ્રામીકરણ વિશે  
એટલુજ કહેતુ બસ થયે કે વેપાર ખરી  
રીતે પ્રગતે ખુશ સખી, માલકો આકર્ષવા  
માટે કરાય છે, મુડીવાલીઓને નફો મેળવી  
આપવા કે રંકવાલીઓને પોષવાના આશયે  
નહિ. જેઓ મદક બની આવે છે—પછી તે  
ગમે તેટલી નાની રકમના ખર્ચાદી કુતા  
હોય—તેઓ વેપારીને આશ્ચર્યજનક બનાવે છે  
વેપારી માટે સાક્ષિ છે કે માલકોના દેખાવ

( ૨૭૮ થી આગળ )

સ્પેક્ટ્રોકોમ અર્થાત રંગ-કિરણમાત્ર-  
કોર્ટ પથુ દના વિના ફક્ત રંગીન રસાયનાના  
કિરણોથી શરીરની દરેક દરેક ખીમરી કેમ  
સારી થાય છે, તેની માદિની અંક ૧૦૦ મો.  
કી ૪ આના

સ્પેનિશ પી નટ-વટાણીયા મગફળીનું વાવે-  
તર અંક ૪૯ મો. કી ૩ આના

સ્પે પેક્ટેંગ-એક નવીન રોઝમારો સચિત્ર  
પરિચય અંક ૬૪ મો. કી. ૪ આના

મરેસ બનાવટ વિશે અંક ૫૩ મો.  
કી ૩ આના

સહકારી સંસ્થાન-બજેવા નવજવાનો માટે  
આદર્શરૂપ બને એવા સહકારી સંસ્થાનની  
પુરી વિગતનાર યોજના અંક ૧૦૪ મો.

કી ૪ આના

સાઇલેન્સ-લીના ધાસની ગળ બનાવવી. અંક  
૯૨ મો. કી ૪ આના

સોકર-બનાવવાની પદ્ધતિ અંક ૧૨૫ મો.  
કી. ૪ આના

સાચુ દાખા-વાવેતર-બનાવટ મંબદી  
અંક ૧૧૩ મો. કી ૪ આના

માપ-ઝડર ઉતાર વિશે અંક ૬૮ મો.  
કી ૪ આના

સિગારેટ-બનાવવાની પુરી માદિલી-બધી  
શુષ્ક વિગતો સદિત અંક ૯૨ મો.

કી. ૪ આના

સિન્કોના-જેખાથી કમિનાઈન બને છે, એ  
આડું વાવેતર અંક ૧૨૨ મો.

કી. ૪ આના.

ગિનેમા બેસાઈડ-બનાવવાની પુરી માદિલી  
અંક ૭૭ મો. કી ૪ આના.

( જુલો પાનું ૨૮૦ )

“કમર” : અંક ૧૨૭ મો

કે વધને આધારે તદ્દાવત ન પાડતા બધા સાથે સારી વર્તણૂંક રાખે

એટલે આદરને નાખુરા ધરાતી તુક નહિ મળી સકે. કદાચ તે નાખુરા ચામ તોય અલ્પ માન વર્તણૂંકને કારણે નહિજ. એટલે પત્ની તેની ક્યારે ખરીજ હોય જોઈએ, એ સ્વીકારી લેવું રહ્યું.

કુંકમા આદરની ક્યારે વેપારનોજ એક વિભાગ છે તેમનો સતોપારક ઉચ્ચ લાવવો એ તો એક વેપારી સિધ્ધાંત છેજ, પણ તેમનાથીયે લાભ લઈ વેપાર સુધારવો-વધારવો એ સફળ વ્યવસ્થાપકની ખાસ ખૂબી છે

## WONDERFUL CURE

તુલસીરાજ તેલ: આતરકુ વધી જવા અંક વધી જવા, છેલ્લે સધિવા તથા વાતી અનુભવસિદ્ધ દવા કીમત રૂપિયા એક. ગરીમ ખીમાર સીઆ માટે દુગેસ માટે ગર્ભનિષેધક તથા બધા માસિક ફરી યવાની દવા કીમત રૂપિયા ૧-૪-૦

એન. ડે., પ્રસિધ્ધ તખીબ, ૧૫૦, માનિકતલ્લા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

## આંખો-ની-નેમત

ખાત્રીવાનો ચોખ્ખો માલ, એટલે સાચા બચરામ મોતીનો બનાવેલ સુરમે વાપરો. ચોક્કસ ફાયદો કરે છે.

કીમત તોલા ૧ ના રા. એ (પો. જુદું) આજીવન લાઈ અલુમિન વલ્ડાણવાલા કે વહેવારવા મોહલ્લા, જામનગર (કાકીયાવાડ)

( ૨૭૬ થી આગળ )

સિમિન્ટ-પોર્ટલેન્ડ ગિમિન્ટની બનાવટ અને તેના ઉયોગ વિશે અંક ૯૧ મો

કી ૪ આના

સિમિન્ટના ટાઇલ, નળીઆ અને ઇંટા-નકારક દુનરનો ખાસ સચિત લેખ અંક ૬૬ મો

કી ૪ આના

સિરાલ-ડાઈનાં છેડતુ વાવેર તથા તેના રેખાના ઉયોગ વિશે અંક ૧૦૧ મો

કી ૪ આના

સીતાફળ-રોપણી અંક ૧૨૦ મો

કી ૪ આના

સીલ કરવાની લાખ-કાગળની મુદ્દ તથા પારસલ અને શીશીઓ પર લગાડવાની કાળી એકોનેટ, પીળી, બ્રાઉન, બ્લુ લાન, લીલી, સફેદ અને સુન્દરી-ફેરી રંગમેરગી લાખના ૧૩ પ્રયોગો અંક ૬૩ મો

કી ૪ આના

સીવનાની સોય-બનાવટ અને ઉયોગ વિશે અંક ૯૫ મો

કી ૪ આના

સુકા બ્રેવાનો વેપાર-નકાવત અને શસિકે ધધાની આછી રૂપરેખા અંક ૧૧૨ મો

કી ૪ આના

સુખડ-વાવેતર અને ધધા સબધી (સુખડના તેલની બનાવટ સહિત) અંક ૪૮ મો

કી ૩ આના

સુગધીદાર તેલો-ગુલામ, ચખેલી, ચપા વ વ સોળ પ્રકારના સુગધીદાર તેલોની બનાવટ અંક ૩૮ મો

કી ૩ આના

એકદર સાચેન પેસા મોકલી આપો નાની રકમના એડરશ્ન વી પી કરતા તથી અકોનુ દપાવ ખર્ચે દિન્દમા મફત છે, પણ વી પી થી મગાવાય તો તેનો ખર્ચ આદરને શિરે જુદો પડે છે

કમર એડિસ સેલ્ફગરવાડ, સુરત

• કંમરના વિષયોને લગતા, બધા વાંચકોના સવાલોના જવાબો આ વિભાગમાં મુક્ત અપાય છે. હિંદના વાંચકોને એકી વેળા વધુમાં વધુ તબ્-પરદેશના વાંચકોને એકી વેળા વધુમાં વધુ ખાંચ-સવાલોના જવાબ મળી ચક્રો

૫

૬

૫

૨

છે

• પેતાની પુછપરછના જવાબ ખાનગી ટપાલ દ્વારા જોઈએ તો ફરેક સત્તાવીઠી પાંચ આના (જર્મીઃ આઠ આના-પરદેશ ૯ પેની) લેએ પૈસા આગળથી મોકલવા (વી પી નો ઓર્ડર સ્વીકારતા નથી.)

• ટપાલ દ્વારા ખાનગી પ્રયોગો જોઈએ તો પ્રયોગ દીઠ રૂપિયો સવા રી મોકલવી

૨૬૮૦-સા. ભા : ખેરસદ-(૧) ૨. ૫૦૦ ની પુછમાં યદી સકે એવા કેટલાય હુન્તરોની પુરી માહિતી “કમર”ના અંક ૮૯, ૯૧, ૯૨, ૯૪ અને ૯૫ માં છપાઇ ગઇ છે, તે જોશો. (૨ અને ૩) સાધુની બનાવટને લગતી બધી વિગતો અમારી તરફથી પ્રગટ થયલા સાધુની બનાવટ પુસ્તકમાં છે, તે જોશો. (નોંધ : ખાનગી જવાબ માટે શી આવવી અનિવાર્ય છે; તે મુક્ત અપાતા નથી)

૨૬૮૧-વે. ધ : ધરમપુર હોઝિયરીની બનાવટ માટે જોઈતા મશિનો વ માટે તુર મુદમ્મદ હોઝિયરી એક્સપર્ટ, હુધીવાના (ખંબળ)ને લખશો. તેઓ પાસેથી આપને બધી જાણતા મશિનો પશુ મળશે અને હોઝિયરીના ધંધાની પુરતી માહિતી તથા સત્તાવ પશુ.

૨૬૮૨-ના ક : લુનાગઢ-(૧) લાઈમ-સ્ટોન એટલે ચુના-પથ્થર. (૨) ફોર્મલિકાઈડ એક દવા છે, જે તૈયાર મળે છે. (નોંધ : એક પ્રશ્ન અરપાડ છે.)

૨૬૮૩-ન. એમ. હુ : ઉનાચા મીરાં દાતાર-શુભાચાર્ય બનાવતાં, સાફ પાણી વપરાય તો તે ખરાબ થવાનો સંભવ રહેશે પણ પાણી કિટીસ કરેલું હોય તો ખરાબ થશે નહિ. [ નોંધ : ખાનગી પુછપરછ માટે

પાંચ આના રી છે, પશુ ખાનગી પ્રયોગ માટે રૂપિયો સવા છે. આપે તે મોકલ્યો નથી.]

૨૬૮૪-ના. અ : હોંગોલી - સાધુ બનાવવાની પુરી માહિતી માટે સાધુની બનાવટ પુસ્તક જોશો.

૨૬૮૫-ઉ : અહમદાબાદ-(૧) નિકલ વ ધાતુઓ માટે ઇન્ડિયન સ્મેલ્ટીંગ એન્ડ રિફાઈનીંગ કંપની લિમિટેડ, દરરવાળા બિરડોંગ, મેસાર્ઃ ઇર્સ્ટ, કોટ, મુબઇ ૧ થા એમ. ફ્યુઝલાદમાઈ એન્ડ કંપની, ગાજીપાયા લેન, ખલાસી ચકલા, મુંબઇ ૪ ને લખશો. (૨) નિકલ ક્લેરતી ધાતુ છે; પેટા-ધાતુ નથી કે, બનાવી સકાય. (૩) ઊનના વેપારી આ છે : બિકાનેર વુલન વર્ક્સ, ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એરિયા, રેલ્વે સ્ટેશન પાસે, બિકાનેર.

૨૬૮૬-પ. ના. જી સીદસર-(૧) ચામડાના મુંબઈ, (૨) કાનપુર તથા (૩) અહમદાબાદના વેપારીઓ આ છે : (૧) મેસર્સ થમ્સનઅંબી મુદમ્મદઅંબી, ખાક, મુંબઇ નં. ૯; એસ મુદમ્મદીન, હાલ કારબખચ, ધારાવી, મુંબઇ ૧૭; રહેમતુલ્લાહ હાલ અદમદ, ખાક. નિયાનપાક રોડ, મુંબઇ ૯. (૨) અબ્દુલ દસન કંપની, તમક મહોલ, કાનપુર; હારિજ મુદમ્મદ દલીમ, દિરામન પુરવા, કાનપુર; મેયિદઅંબી કાં. ફરાચખાના કાનપુર.



નીચેનાં પુસ્તકો ઓછી કીમતે  
દિવાળી મુદ્દી મળે છે  
(સિલકમા હશે ત્યાં સુધી આ નકલ  
મોકલનારને મળશે)

|      |                             |      |
|------|-----------------------------|------|
| ૪૮   | લોપા ભાગ ૧ થી ૪             | ૩-૧૦ |
| ૨-૦  | રસદર્શનો,                   | ૧-૮  |
| ૨-૮  | અજ્ઞતા                      | ૨-૨  |
| ૨-૮  | પરાજય                       | ૨-૨  |
| ૩-૮  | રાજમાતા                     | ૨ ૧૨ |
| ૧-૪  | રસમૂર્તિઓ                   | ૧-૦  |
| ૨-૮  | રેખા ચિત્રો                 | ૧-૧૪ |
| ૨-૮  | ગુહાલોક (શરદમાસુ)           | ૧-૧૨ |
| ૨-૮  | સુવાસનદ્ર ( „ )             | ૧-૧૪ |
| ૧-૪  | છુટકારો ( „ )               | ૧-૦  |
| ૦-૮  | બિન્દુ ( „ )                | ૦-૬  |
| ૧-૪  | વેરાનમાં (મેઘાણી)           | ૧-૦  |
| ૧-૪  | આનંદ બગીચો (ખંડેરીયા)       | ૧-૮  |
| ૪-૦  | સવશિક્ષક રામાયણ ભા ૧-૨ „    | ૨-૮  |
| ૨-૦  | આગમીની વાતો „               | ૧-૮  |
| ૨-૪  | ન્યાયનો નાથ (ધારેખાન)       | ૨-૪  |
| ૨-૮  | હીરકદીવ દેવેન્દ્ર           | ૨-૦  |
| ૨-૦  | બેદી બસુસ                   | ૧-૮  |
| ૨-૮  | મધરાતનો મેઘમાન              | ૨-૦  |
| ૨-૦  | અજ્ઞવાણી રાત                | ૧-૧૦ |
| ૩-૦  | રવિકિરણો (ટાગોર)            | ૨-૮  |
| ૨-૮  | જાતીય દાપત્ય જીવન           | ૨ ૦  |
| ૧-૮  | જીવન રહસ્ય (મહાકાવ્ય ટાગોર) | ૦-૬  |
| ૦-૧૦ | રાસતરંગીણી                  | ૦-૭  |
| ૧-૪  | ભરજીકાર                     | ૧-૦  |
| ૦-૮  | નવરંગી બાળકો                | ૦-૬  |
| ૧-૪  | પ્રવાસીના પત્રો             | ૦-૧૦ |
| ૧-૦  | પતંગિયુ (મસ્તકકીર)          | ૦-૧૧ |
| ૧-૮  | સહચરીની શોધમાં              | ૧-૨  |
| ૨-૦  | જગીરખાન (૨ જ દલાલ)          | ૧-૮  |
| ૨-૦  | કમાલપાયા શુકનિ તારણકાર      | ૧-૮  |
| ૨-૮  | સરતચંદ્ર (કાળી)             | ૧-૦  |
| ૨-૮  | રશ્મિ                       | ૧-૦  |
| ૧-૮  | બોલ્સના „                   | ૦-૮  |

જીવનલાલ એન્ડ સન્સ

૧૨૯, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુમ્બઈ-૨

પીરમથાહ રોડ, અમદાવાદ.

જસદી મગાવો

ધોડીકજ પ્રતો છે

પ્રમાણુલુત પુસ્તકો

રસોધાર ત્રત્ર

માનવ જાતના દરેક દરેક રોગના નિદાન  
અને તેના ઉપચારની રીતો બતાવતું આ  
સરળ ગુજરાતી ભાષામાં લખાયેલું પુસ્તક  
૧૮ આટલિંગે એવા નસીનવંત થયું છે,  
એજ એની લોકપ્રિયતાની સત્ક છે, એજ  
૩૦૦ દર્દો એજાખવાની રીત, ૨૦૦૦ સામાન્ય  
ધરગમ્ય ઔષધો, ઉપરાંત ૧૫૦૦ શારીરિક  
આયુર્વેદ દવાઓ બનાવવાની પુરેપુરી વિમતો  
આપી છે. ધરવેદ બનાવી સર્વે એવું આ  
ઉપા પુસ્તક, ૩૭૦ પાના પાંચ કપડાની  
બાંધણી છતા— કીમત રૂ. ત્રણ

મેડીકલ મેકટીશનર

ઉપરના પુસ્તક જેવુંજ ઉપયોગી આ  
પુસ્તક પણ સરળ ગુજરાતીમાં છે અને તેમાં  
એનેપેથા કિંવા અગ્રેજી ડાક્ટરી-પદ્ધતિયે  
જુદા જુદા દર્દો એજાખવા તથા તેનો ઇલાજ  
કરવાની રીતો, વિદિશ કામોદિપિયાની સેકડો  
દવાઓ બનાવવાની માહિતી, થોડીક આયુર્વેદિક  
બનાવટોની વિગત ઉપરાંત આયોરેમિક પદ્ધતિની  
માહિતી તથા પ્રશંતિ યાત્રા ઇન્જેક્શન,  
થિરેથી સરખ કિયા વગુ આવશ્યક વિવેચન  
આવવામાં આવ્યું છે. ઉપર સેકડો પ્રકારની  
અગ્રેજી પેટન્ટ દવાઓ બનાવવાની માહિતી  
પણ છે. આમ ૪૭૫ પાનાનું દળદાર સચિત  
પુસ્તક છતા— કીમત રૂ. ૨-૪ ૦

નફીકારક હુન્નરો ભાગ ૧-૨

વિવિધ પ્રમાણના હુન્નરોના સંગ્રહો ૫૦૦  
પાના સુદર છપાઇ છતા—

કીમત દરેક બાગની રૂ. એ

(દરેકનું દપાલ ખર્ચ જુદું)

લખે કમર એફિસ, સોદાગરવાડા, મુરતા.

(૩) અદમદાયાદ કોમ ટેનીંગ કમ્પની, પીર મુદમદાયાદ રોડ, અદમદાયાદ (નોંધ પુછપરછના સવાનો જુદા કાગળ પર લખવા જોઈએ, મ એ કુપન વ પર લખતા, જવાબમાં દીત યાવ છે)

૬૮૭—ક ક દે કમ્પા-રેડિયે-રિપેર વિરે કોર્મ પુસ્તક ગુજરાતીમાં નથી અંગ્રેજીમાં એ વિષયના પુસ્તકો સખ્યાન ૫ છે પુરી માદી માટે ન્યુ જુક કમ્પની, હોર્નબી રોડ, કોટ મુબઈ ૧ ને લખશો

૨૬૮૮—ચ વ્યા જમનગર-કાચ પર ચિત્રકામ કરવાના હુનર અંગે કમરનો પત્રો અંક જોશો એ મિત્રાય એ અંગે કોઈ પુસ્તક વ. ગુજરાતીમાં હપાયુ નથી

૨૬૮૯—હ મ સ કરાચી-(૧) નાઇટ્રેટ ઓક્સિફરના પ્રયોગમાં ચાદી અત્યંત ચોખ્ખી અને શુદ્ધ કરેલી વાપરવી જોઈએ (૨) પાણી બાળી રહે તો તેને ધીમી અગ્નિ ગરમ કરી, ફરાદી દેશો એટલે શુદ્ધ કિંટલ બનશે.

૨૬૯૦—ઓ એચ સો ડરબન-ગ્રાની કામને લગતી બધી વિગતો એ વિષયના ગુજરાતી-અંગ્રેજી પુસ્તકોમાં મળશે એ સિવાય આપને કોઈ ચોખ્ખા વિષય અંગે પુછતુ હોય તો ખુલાસાવાર લખશો, તો યગતી માહિતી આપી સકાશે.

૨૬૯૧-હા ધ હા સ દાહો-(૧) પેગમની જુની બીમારી માટે બિદનર છે કે, કોઈ કાળિય દક્ષીમ, વેઇ, કે ડાકટરનો ઇલાજ કરશો (૨) ગોળ કદબુ બનાવવા વિગેની સુચનાઓ 'ગોળમી બનાવટ'ના કમરના ૧૧૦ મા અંકમાં હપાયવા લેખમાં હપાય છે, તે વાચશો (૩) વાપરેલી ચાદ ફરી વાર નવી અને તાજી ચાદ જેવી બનાવી સકાતી નથી.

૨૬૯૨—ડ એ બી ઇનડુવા-(૧) થડ કરીને 'હોનદાર' પત્ર બધ ઈર્ષ મળે છે મોઘસ બખર મળતી નથી. (૨) પ્રતિ-

કેન રેકર્ડો માટેના વારનિયનો પ્રયોગ હવે પછી દુકમાન હપાએ (૧) આમેક્સોન રેકર્ડો વગાડતી વેળા જે ખડખડ અવાજ થાય છે તે યા તો ધસાયરી પીનને લીધે યા પછી ખુદ વપગવણી રેકર્ડોને લીધે હોય છે તે અટકાવવો શક્ય નથી, સિવા કે ધસાયરી પીનને કારણે હોય, જે તેમ હોય તો, પીન બદલી નાખવી જોઈએ

૨૬૯૩-ધ નુ લોરેન્સો માર્કવિસ (૧) દિન્દમા માહીનુ તેવ ખરીદનારા વેપારી આ છે પેરી એન્ડ કમ્પની, પો બો. ૧૨, મદાસ સી અબ્દુર્રહમાન એન્ડ કેરોપપા, હોઈએ બખર, મેગ્સોર (૨) માહીનો લોટ ખરીદનાર વેપારી આ છે સારાઈન મેન્ચર ફિશ

## MOSQUITO SPRAYS

Mosquitoes-the great nuisance here and there, everywhere-cost very high to the human health Yet fortunately enough, Mosquito Spray Preparations meet them successfully

Here is, then, your opportunity Sprays has a great demand and you can build up a growing trade of your own, if you put an effective spray preparation in the market, just now

These preparations cost very little, but retail at a high price Have our guaranteed formula sheet 'Qamar Process Sheet No 1' and you will be right on your way Nothing to lose, much to gain

Price : Re. 1/-

THE QAMAR OFFICE, SURAT

ગુમાનો એન્ડ ફિસ એઇન ફેટરી, કેનેડા  
(૩) હિન્દમાં સિસપની પચદશિ થાય છે  
એની વધુ માહિતી માટે કમરનો ૧૦૧ મો  
અંક જોશો (૪) માક રોની અને (૫) સેવના  
અનેક કારખાના હિન્દના દરેક પ્રદેશમાં છે.  
જતા હજુ એ ક્ષેત્ર ધણે ભાગે આશાજનક  
છે, આપ ઇચ્છો તે પ્રાતઃકામ કરી મોકલો

૨૬૬૪—ડી આર મ - જોતપુર-(૧)  
હિન્દની ઐદ્યોગિક શાખાઓની ગાદિતી આપતી  
આપ લખો છો તેવા લેખકની ચોપડી હાવ  
મળતી જણાવી નથી, પરંતુ એ આખો વિષય,  
વધુ વિગતવાર “ઐદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમ-  
યો”ની અમારી લેખમાળામાં, ૩૬ હરતાઓમાં  
અર્થાંત્ર ગણો છે ૩૬ ૭-૧૫-૦ ની કીમતે એ  
૩૬ અંક મળાવી જોશો (૨) કેસીનના  
ખરીદનારા ધણા છે

૨૬૬૫—દો મિ : રિઝારપુર (૧) સફેદ  
તીખા એટલે સફેદ મરી, (૨) ઉચી વધારણી  
એટલે ઉચી હોંગ (૩) ‘ભાગ’ પ્રમાણ સુચવે  
છે : પછી તે તોયો હોય કે આસ, કે રતલ  
કે મણ.

૨૬૬૬—ત્રિ શ ન. મહેસાણા-એમેરી  
પત્થરો અનાવવાનો પ્રયોગ કમરના ૯૦ મા  
અંકમાં છે, તે જોશો

સામાન્ય બીમારીએ છેલ્લા ચોટાક ક્લાસમાં  
૭૫૯૫ ૩૫ હર્ષ લેતા મદારો બાળપુત્ર અબ્દુલ  
ખાલિક અતે ૧૨ મી જુને, જુધવ રે મધરાતે  
આ દુન્યાથી રૂખસત ઘરે ગયો ઈન્ના સિદ્ધાન્ત  
અત્યંત ઘણું રિતે હવે મવાજીરી વાગણીઓ  
સહિત, વાયકોને એ સિવા બીજું શ કદ કે,  
તેઓ મદારા મહૂમ બાળપુત્ર માટે અને મદારે  
મોટા દુઆ કરે

એલ કારણે, આ અકમા કેટલીય ઉલ્લેખો  
રહી ગઈ છે વાચકો તે બદલ પણ દરજુદરે

સુહરમદ હરમાન.

“કમર” નો ૧૨૮ મો અંક  
પતરાના રૂબા—ચાલુ લેખનો છેલ્લો ભાગ  
એદ્યુમિનિયમ પાવડર—કેમ બને છે ?  
મચ્છર બત્તીઓ—કેટલાક ખાસ પ્રયોગો  
રાઈ—વાવેતર-બનાવટ વિષે  
દંતમંજન—ચોટાક વધુ નરિન પ્રયોગો  
સોનાની શાહી ટાંક—બનાવવાની માહિતી  
તુગ—મણીતા તૈય-ગ્રામની રોપણી વિષે  
કાર્મીઈન—મનાવટ સંબંધી  
નિલેટીન—કેમ બને છે ?

સુરાખારનો તેજાબ બનાવટ વિષે  
અને બીજું ધણું ધણું.

અને હવે પછી  
હવે પછી છપાનારા ખાસ હુન્નર લેખોની  
એક ટુકડી યાદી તો જુઓ

(૧) એકચુરુલેકર પ્લોઈટ-બનાવવાની  
વિગતો (૨) અંસિટાન-બનાવટ વિષે. (૩)  
ઓક્સી-એ સિંટ લિન વેલોંગ-કીમતી  
રેજ-કળા (૪) કાનસ પોપદની કાનસો  
બનાવવી (૫) કેડમિયમનો ઢોળ-નાદિર  
હુન્નર (૬) ખજુર ગોળ-ખજુર રસનો ગોળ  
બનાવવો (૭) હાપખાનું-ધંધાની માહિતી  
(૮) ત્રામ ચોટાક સરળ પ્રયોગો (૯) દંડ-  
તરી લાહીઓ ચોટાક પ્રયોગો (૧૦) દોરડાં  
બનાવટ અને ઉદ્યોગ (૧૧) નિકલનો  
ઢોળ-કીમતી હુન્નરની માહિતી (૧૨) પાચક  
દવાઓ કમરના ૫૦ ખાખાઓ. (૧૩) પુકાં-  
બનાવટ અને ઉદ્યોગ (૧૪) પુસ્તક બાંધણી  
ક્રમ હુન્નર (૧૫) ફેર્ફ-કાપડ-Floor  
Cottonની બનાવટ. (૧૬) બેકેલાઈટ-ચાલુ  
લેખમાળાનો વધુ ભાગ (૧૭) બેરિયમ  
સલ્ફાઈડ બનાવટ વિષે (૧૮) રબર કાપડ-  
બનાવટ વિષે (૧૯) રબર રચુઓ-બનાવ  
વાની પદ્ધતિ (૨૦) લાખ-ઉદ્યોગ વિષે  
(૨૧) લોકટાઈન-બનાવવાની માહિતી (૨૨)  
વાળા શ્વગ-બનાવવા વિષે

# “કમર”-પ્રકાશનો

૧

૨

૩

## સાપ્તની બનાવટ

■ દરેકે દરેક પ્રકારના સાપ્તો બનાવવા માટેની એકલીજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણુભુત સચિત્ર ગુજરાતી ચોપડી. એમાં સાપ્ત બનાવવાની ટકી, બધા-ગરમ અને ગરમ ત્રણે રીતિયોની પુરી માદિતી, સાપ્તમાં વપરાતી ચરખી, તેલ, રંગ, સુગંધીઓ અને રસા-જોતી સપુર્ણ ચિત્રત અને બનાવટ માટેના યંત્રોનો સચિત્ર રચિત્ય આપવા ઉપરાંત ટાંચાના, ધેવાના, કપડા ગિવાના, મૂઠકડીનીંગ કરવાના, માતુને પેલિચ કરવાના અને વાકામમાં વપરાતા કમનબંધ રકારના સાપ્તોના રૂકડ પ્રયોગો અને કેટલાક ઉપયોગી ઘટકો પણ આપ્યા છે.

■ બાકા એન્ટિક કાગળ : ૧૦૦ પાના : ૭ ચિત્રો : ૧૫૫ની પાટી બાંધણી.

કીમત : રૂપિયા બે.

(૮. ખ. ૭ આના)

[ વિદેશ : ૪ સિલિંગ ]

## વેચાણ કળા

કિંવા

એલ્સમેનશિપ

[ વેપાર સુચનો સહિત ]

■ માત્ર વેચવાની કળા-અર્થાત્ આકર્ષકતા, લક્ષ આકર્ષી, ગિલાસા હરકેરી, માત્ર ખરીદવાની છત્તા ઉપજ કરાવવી અને એ છત્તાને અમલમાં મુકાવવી, એ માટેની સમગ્રવટ, વેપારી અને આકર્ષક દૃષ્ટિએ માત્રની તુલના સીદો કરવાની કળા, વેપારીની માનસિક શક્તિયો, વાધાઓના અવહાર નવઓ, વેચાણ વિમાગની રચના વ. વ. વિષયોનું સુદર પૃથક્કરણ કરતી ગુજરાતી ભાષામાં પહેલીજ પુસ્તિકા.

■ વેપારીઓને નિત નિત ઉપયોગી એવા ૧૭ કામતી વેપાર-સુચનો પણ એમાં છે.

કીમત : દશ આના.

(૮પાત્ર અચ સહિત)

[ વિદેશ : એક ચિલિંગ ]

## વેપારની ચાવી

■ પાંચ પંદર રૂપિયાની નાની પુસ્તિકામાં ઘર બેઠાં ટપાલથી વેપાર કેમ કરવો? વ્યવસ્થા કેમ કરવી? કેવી રીતે વિકસાવવો? શાને વેપાર કરવો? વ. બાબતોની સંપુર્ણ માદિતી ૧૭ જુદા જુદા પ્રકરણો દ્વારા આપવા ઉપરાંત જુદી જુદી યાતના ૧૧૨ હુનર ઉદ્યોગોની સંપુર્ણ લકીકત પણ એમાં લખી છે. લખ્યા પ્રમાણે ખરાબર અમલ કરાય તો એની મદદ વડે દુકાનો રૂપિયા કમાઈ સકાય છે.

■ ‘ગેલ આર્ટ્સ’ વેપારને લગતી એ પહેલીજ ગુજરાતી ચોપડી છે.

■ કૃષીપ્રેક્ષન આર્ટ વેપાર : ૧૦૦ પાના.

કીમત : રૂપિયા અઢી

(૮. ખ. બે આના)

[ વિદેશ : ૪૬ સિલિંગ ]

[ ૩૮ પાનાનું પ્રેર નવું અમિષજ મુદત મંગાવો ]

શિરનામું : કમર ઓફીસ. સોદાગરવાડા, સુરત.

પ્રમુખ અને શ્રીય

**“કમર”-પ્રકાશનો****“કમર”ની ફાઈલો****કેશ શૃંગાર****“કમર”ના આખો સદ**

“કમર”ની બાંધેલી ફાઈલો  
મંગલો મહેતા મહેતા પ્રીય-  
પુસ્તક કરતા વધુ માહિતીપૂર્ણ  
અને વપરાશી ઇના કીમતમાં  
આપન સારી છે

પુસ્તક રૂ. ૧૦૦ મળતી નથી

બીજી

, બીજી

, બીજી ૧ ૨ ૮-૦

, બીજી ૧ ૨-૮-૦

, બીજી ૧ ૩-૮-૦

, સાતમી ૧ ૩-૮-૦

, આઠમી ૧ ૩-૮-૦

, નવમી ૧ ૩ ૮-૦

, દસમી ૧ ૩-૮-૦

[ ૮૫૫ અર્થ શુદ્ધ ]

પરદેશ માટે પુસ્તક ૪-૫

કીમત દરેકની રૂ. ૧૫.

પુસ્તક ૧ ૭-૮-૮-૧૦

કીમત દરેકની રૂ. ૧૫. સાત

■ વાળ રંગના પ્રિય સહેલ  
યા જુગ શરૂ થયતા વળન  
ફરી વાર અમત રંગના-દળા  
કે મુન્દરી-દરવા માટેના  
ખિચામ વા મલકના વિદેલી  
મુનાની અને અનુવેદિક પદ  
નિના તેવ પળી યા જુગના  
રૂપના અને આતરીઝ ઉપાવના  
૭૨ પ્રમુખજી અને અપ્રમદ  
અને કામતી પ્રેરે સદિત-  
નુરખાઓનો અને સમદ  
તોનખાપની મરિતી બનાવટ  
વેપાર અને ઉપોગની  
મુસતાઓ મદિત

■ મજાવા રવી મને એવું  
નાનકુ કે એટિક કાગળ  
૪૮ પાન

કીમત ચાર અના.

(૮ ખ સમે પાચ આના)

વિદેશ ૭ પેની

■ જનતા લગી પુસ્તકોના  
ઓફર સાથેના પૈમા ઓફરો  
મ એ દિશિયા વા પોરદેશ  
ઓફર પથ આમો

■ “કમર”ની બાંધેલી ફાઈલો  
મંગલો મહેતા મહેતા પ્રીય-  
પુસ્તક કરતા વધુ માહિતીપૂર્ણ  
અને વપરાશી ઇના કીમતમાં  
આપન સારી છે

■ અક ૩, ૪, ૫ ૬

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨

૧૩, ૧૪ ૧૫, ૧૬ અને

૧૭ એમ પુસ્તક ૧, ૨, અન

૩ ના કુલ સોજ અ ૭૮

■ પુસ્તક ૪ ૫ ૬ ૭ ૮

૯ અને ૧૦ ની બાંધેલી ૭

ફાઈલો અને-

■ અક ૧૨૧ થી ૧૨૨

લગીતુ ખાર અકલુ-એટને

૧૨૪૧ ના પૂરા વર્ષતુ-દિ દલ

લગીતુ મળી

કીમત રૂ ૨૮-૮ ૦

(૮ ખ વા રહેને નુર શુદ્ધ)

પરદેશ માટે-

કીમત રૂ ૩૭-૬-૦

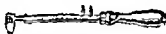
વા રૂ ૨-૧૬-૨

(૮ ખ સદિક)

[ ૩૮ પાનાનું નવું પદ સુવિપચ મુદ્રત મંગલો ]

**શિરનામુ કમર ઓફીસ, સોલાગરવાડા, મુરત.**

તની ને પ્રકાશક મુદ્રમદ ઉરમાન કમર ઓફીસ સોલાગરવાડા મુરત પ્રકાશન તા ૧-૭-૧૯૪૧  
મુદ્ર ને મુદ્રસલ્ય અપદ્ધાલ કમરની નવિદ મુદ્રિતમ-મુદ્રાત મેસ બાગાત લાન રો મુરત



ચિત્રણીક રેલુ-હાથો

પનતાના રુખા વ ના સધાને રેલુ કરના માટે આ ચિત્રણિક  
રેલુ-હાથો અત્યંત ઉપયોગી છે.

દળાતાર યંત્ર

જિપેટીલ વ. જતાવચ માટે  
પ્રથમ હાલકાને દળવા પડે છે  
એ કામ માટે આ દળાતાર યંત્ર  
ધર્મજ ઉપયોગી છે. એ વડે  
હાલકા ભેદકાને તેના નાશ કે  
ચારીક દળી યથાથ છે.



ગોગસ્ટ ૧૯૪૧

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના પ્રમાણપત્રો

૧ આ પુસ્તક વૌદ્ધરા રાજના મેળવણી ખાતાએ શાળાઓમાં/કન્યામ અને પુસ્તકાલયો માટે મળુર કહ્યું છે.

૨ આ પુસ્તક વૌદ્ધરા નામના પુસ્તકાલય ખાતાએ પુસ્તકાલયો માટે મળુર કહ્યું છે.

૩ આ પુસ્તક મુનશ પંસાકા સગમરી કુળવણી ખાતાએ પ્રાથમિક અને આધ્યાત્મિક રીતેની વિદ્યાર્થીઓની શાળાઓમાં માટે મળુર કહ્યું છે.

૪ આ પુસ્તકની રૂપ નકલ યેરદર ના પ્રાચ્ય રિવાજ હિરે ઉત્તેજન માટે ખરીદે છે.

૫ આ પુસ્તકની ૧૨ નકલો અમદાવાદની શુભરાત વનોકપુર ગોદાપરીએ ઉત્તેજન માટે ખરીદી છે.

૬ આ પુસ્તકના પહેલા ભાગને આણંદના મળેલ વીજી યુનિવર્સલ પુસ્તકાલય પરિવેદે મારા પુસ્તકોમાં ગણ્યા છે.

૭ બુદ્ધના ભગવેલ કુન્ડ દુનર-કંઠીમ પદ્ધતિનાથી આ પુસ્તક માટે પ્રમાણપત્રો (Certificate) મળ્યું છે.

૮ આ પુસ્તકની ઉત્તમતા માટે અનેક મુદ્રામિદ સામયિક પત્રોએ સંગમ સારા અભિપ્રાયો આપ્યા છે.

વધુ ખાતરી માટે ળીજ અભિપ્રાયોની પત્રિકા મફત મંગાવો

ઘેર બેઠાં પૈસા કેમાવા

આનેજ મંગાવો!

કુન્ડ વેપારી ચંડળના પ્રમુખ

શ્રી. ડુંગરશી ઘટમશી સંપટની

“અયુષ” સભે

નફાકારક હુન્નરો

ભાગ ૧-૨

નિ થાતો અને અનુભવીએ એ લખેલા વિવિધ બદોઆપન હુન્નરોથી ભરપુર પુસ્તક

જેટ-અપ હતા-

૫૧૦ પાના. કુમદા મડા એનિડ કામલે શાસ્ત્રીય કુન્ડ સુદર છપાઈ અને આકર્ષક

કિમત માત્ર ૪ રીપયા

વી પી. યી (ટપલ ખર્ચ ૧૦ આના મુદ્દ)

મંગલવ માટે લખો-

મ. જાલક. શ્રી. લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા,

પેન્ટ રીઝુમરા, (અંબર-૩૨૭).

આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના થોડાક અભિપ્રાયો

...દરેક પુસ્તકાલયમાં આ પુસ્તક હેલુજ બેઠાએ, એટલુજ નહિ પરંતુ તે વિશેષ વ આલ જોવી પેરવી મંત્રીઓએ કરવી જોઈએ...

“પુસ્તકાલય” માસિક (વૌદ્ધરા)  
...આર્વા પ્રાજ ઉદ્યોગી પુસ્તકને રાંબે અને ઉદ્યોગીના પ્રચાર માટે લેખી ચયત્રી સંસ્થાઓએ ઉત્તેજન આપી, શ્રામ ઉદ્યોગોને મળુવન કરવાના સાધ અને સહકાર આપેલા એકએ...

“શ્રામ છવન” માસિક (વૌદ્ધરા)

...ધરગથ્ય હુન્નરોના આ મતના દેખાતા પુસ્તકો આપણે ત્યા ધણા બધાર પડ્યા છે અને દરેકે ગમે તેવી જાહેરાતોનાં ચોક્કા સાથે બધાર પડશે, પરંતુ આ પુસ્તકની વિશેષતા તેમાં મુકેલા પ્રયોજન માત્ર નથી પણ જુદા જુદા વિષયોના સારા અને અનુભવી લેખકો પાસે લખાવેલા લેખોને સંચલિતે આ પુસ્તકને વિવિધનામણી બનાવવામાં આણ્યુ છે, તે છે...

“રૂઝિવાર” સાપ્તાહિક (સુબઈ)

...ડુંગરશાતના બેકરો આમારી એક હુન્નરો અખતરો કરી છવનબૂર સુખી કિંદગી ગણી સદે એવા ઉદ્યોગો આ પુસ્તકમાં બતાવવામાં આણ્યા છે.....

“મહાગુજરાત” આપ્તાહિક (કરંબી).

વર્ષ અગિયારમું

માસ આઠમો

અંક ૧૨૮ મો

ક મ ર

ઓગસ્ટ ૧૯૪૧

—: લવાજમ :—

દિન: રૂપિયા ત્રણ

ખર્ચો: રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ: શિલિંગ ૭

### ચિત્રો

દળનાર યંત્ર મુખ્ય૪૪

ચિત્રણક રેણુ-હથો —

ચિત્રાની તત્ત્વનીમ-વર્ગ ૩૧૬

ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ

એલ્યુમિનિયમ પાવડર ૨૯૮

કાર્બોન ૩૦૩

ગ્રિલેટીન ૩૦૦

ત્રિંગ કિયા ચાર્જિંગ બુક ૨૮૭

ફિલ્મ જન ૩૦૬

ફિલ્મ જન લાહીઓ ૩૦૬

પતરાના કાગળ ૨૯૧

પ્રયોગો

અલ્યુમિનિયમ ઉપાય ૩૦૭

અખીર ૩૦૮

એસેન્સ રોઝ ગિરે-

નિયમ ૩૦૭

કમળાનો ઉપાય ૩૦૬

કાનરા સાફ કરવા ૩૦૮

ગળાની ટિકીઓ ૩૦૮

ગિલ્સરોફેરફેટ સિરપ ૩૦૭

ચણાનો દારૂ કિયા

અણાનો સરકો ૩૦૮

અગ્રેલીટ અતર ૩૦૭

ગ્રીક ગોસ્ટાઈટ ૩૦૭

દશાજનો મલમ ૩૦૭

નકની 'એન્ટીડોન-

ગિરફ ઈન' ૩૦૮

ફર્નિચર વારનિસ ૩૦૬

ફ ડ્રેન યેન માટેની

શાદી ૩૦૮

બાંધુ વારનિસ ૩૦૬

રસસિંદુર ૩૦૭

ગુનરપતિની ચાહ ૩૦૬

સ્વાદિષ્ટ એર'ડિયુ' ૩૦૮

સાબુન રફ કાઢવો ૩૦૬

સયા માટે તેલ ૩૦૮

હરસનો ઉદ્યાન ૩૦૬

મુઝરમપીઓ ૨૯૪

રાધ ૩૦૫

સુરાખારનો તેજામ ૨૯૫

### વેપારી કળા

વેપારની સફળતા ૩૧૫

સફળ હુકો આકિરાતો ૩૧૧

### પરચુરાણુ

અભિપ્રાય ૩૧૭

આંધોગિક અને શાસ્ત્રીય

તત્ત્વનીમ ૩૧૬

[ 'કમર'માં પ્રગટ થતી દરેક સાહિત્ય સામગ્રિના ( સિવાય કે તે સામગ્રી, જે લેખકના નામ સહિત પ્રગટ થઈ હોય ) કોપીરાઈટ હકો તત્ત્વને સ્વાધીન છે. ]



# દિલરોઝ [રજીસ્ટર્ડ]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં મતા  
ગુમરાઓ, નાના મોટા ગ્રામો ખરજીવુ, દરાગ,  
ગણપણુ નાસુર, બાદર કઠમાળ, ગોલી,  
દરસ, મસા પેગ રોરે પર એક અકગીરનુ  
કામ આપે છે બાકકાપ વિના રોગોને ખાડી  
ધરીર પર તેનુ ચિન્હ સુધ્ધા રહેતા દેતી નથી  
દરેક ધરમા એક બાટલી ગુર રાખવીજ નેકએ  
ધામાથી નીકળતુ લોહી તરત બંધ કરવામા  
અનોડ છે

કીમત : નાની બાટલીના એક રૂપિયા  
મોટી બાટલીના બે રૂપિયા  
(પેકોંગ પોસ્ટેજ છુટ)

મુખ્ય છલાકાના સે ન એજન્ટ -

કાગદી અખડુલકુંકુસ અખડુલરહેમાન  
૧ કાગુપુર ટાવર પાસે - અહમદાબાદ

[ મુખ્યમાં મરિજ બદર રોડ કાપીરીયન  
એન્કની પાસે કાગી રહેબાદ રહેમાનબાઈની  
દુકાને મળશે ]

ટેલીગ્રામ - Islam Bros ટેલીફોન નં ૪૨૬



આઝાદ

હોઝિયરી

સ્વદેશી મુડી અને

વ્યવસ્થાથી આનંદી થી ગુજરાત હોઝિયરી  
મીડમા અને ગણકરાક મોજા સ્વેટર  
કાપ, પુલ ચોર, મફનર, બચ્ચાની જર્સી  
વિગેરે વાપરે સૂતર તથા ઉત્તર માન,  
એક તથા સાદી હીઝાબનમા અને છે, અને  
પરદેશી માનની હરિદાષ કરી સકે છે બાવ  
ધણુજ કીદાવત માલ ખરીદતી વખતે  
આઝાદ હોઝિયરી નામ જોયો અમારા  
કારખાનામા છબીઓ પણ અને છે

બહારગામના એજન્ટ પર પુરતુ પ્યાલ  
આપી રસીદ બેન્ક મરફતે કે વી પી થી  
રવાના કરવામાં આવે છે

સેન એજન્ટ - હરિસામ બ્રદસ

હોઝ એજિસ -૨, કાગુપુર અહમદાબાદ  
આય -૨, જુમ્મા મરિજ સામે, અહમદાબાદ

સુંદર ચિત્ર-કાર્ડો

આર્ટ-કાર્ડ પર છાપેલા, સુંદર ચિત્ર  
કાર્ડો (૧) વાજમહાન, (૨) કેતુમ મિનાર,  
(૩) કાપુરુ આરસ મહન અને (૪)  
લિક્કના (આમીનો) અકબરનો રવજો  
કીમત કમનના ત્રણ આના (ટપાલ  
ખર્ચ મુઆદ) (કમનથી ચોખા મોઢ  
લાતા નથી)

પેસાની ગીડી ખીડો વી પી થશે નહિ  
લખો -કમર આદિસ, સોદાગ વાડા મુન્તા

## MOSQUITO SPRAYS

Mosquitoes-the great nuisance  
here and there everywhere-cost  
very high to the human health  
Yet fortunately enough Mosquito  
Spray Preparations meet them  
successfully

Here is then your opportu  
nity Sprays has a great demand  
and you can build up a growing  
trade of your own, if you put  
an effective spray preparation in  
the market, just now

These preparations cost very  
little but retail at a high price.  
Have our guaranteed formula  
sheet 'Qamar Process Sheet No  
1' and you will be right on your  
way Nothing to lose, much to gain

Price : Re. 1/-

THE QAMAR OFFICE, SURAT

# તુંગ કિંવા ચાઈનિઝ વુડ.

૧

તુંગ કિંવા ચાઈનિઝ વુડ (Tung or Chinese Wood)ની જાણ દુનિયાને સાચુ-વાકિફ રીતે ૧૯૨૯માં મિ. એચ. જી. ફોરબસ દ્વારા થઈ, છતાં એ ઝાડનું વાવેતર અને તેનો તૈલ-ઉદ્યોગ લાંબા કાળથી ચીનમાં પ્રચલિત હતો, એટલુંજ નહિં બલકે ચીન એ તૈલ-ઉદ્યોગનો સર્વ દૃઢ સ્વાધીન ધન્યરો ધરાવતું હતું. ન પડત મિ. ફોરબસની તિલાંજલિ નહર એની ઉપર, અને ન યાત આપણને એની જાણ.

તુંગ એ માત્ર ચીની ઝાડ નથી; તે જર્મનીય છે; જર્મનીના શાન રેટ્ટના ગામડાઓમાં તે સારા જેવા પ્રમાણમાં થાય છે પણ કમનસીબે ત્યાંની અમલગુ પ્રજા એની ઉપયોગિતાથી પુરતી રીતે જાણકાર નથી. એજ કારણે લાંબા કાળથી તુંગ ઓઈલનો બધો વેપાર ચીનનેજ રહ્યો રહેતો આખો છે અને તે એટલા લગી કે, ૧૯૨૯માં ત્યારે હેન્કોઉથી ૫૦,૦૦૦ ટન તુંગ ઓઈલ અમેરિકા અને ૪૦૦૦ ટન તેલ ચિટન મોકલાયું હતું—જેની કિંમત ૩૨,૫૦,૦૦૦ પાંડ થઈ હતી—ત્યારે સાત વર્ષ બાદ, એટલે કે ૧૯૩૬માં ૬૦,૦૦૦ ટન તેલ અમેરિકા નિકાસ થયું હતું અને એક મોટો જથ્થો ચિટને ખરીદ્યો હતો.

જર્મનીના શાન રેટ્ટમાં તુંગની પચ્છાઈથી લાંબા કાળથી કુદરતી રીતે થતી આવી છે. થોડાક વર્ષો પર મિ. એચ. જી. ફોરબસની નહર એની ઉપર પડી; તેમણે શાન રેટ્ટસ તુંગ ડિવલપમેન્ટ લિમિટેડ નામની કંપની ઉઠા કરી અને શરૂઆતમાં માંડાણેથી ૨૧ માઈલ દૂર સ્વમ સ્વે ખાતે પદનિસર વાવે-

તરનો આરંભ કર્યો. પાછળથી સરકારી કૃપાદષ્ટિનો લાભ મળતાં, સીપોખાતેની ૧૫૦૦ એકર જમીનમાં એ વાવેતર શુરુ થયું અને એમ જર્મી તુંગ ઓઈલના ઉદ્યોગનો પાયો નખાઈ ગયો.

કહે છે કે, તુંગ ઓઈલનો ઉદ્યોગ એટલે, નરી સોનાની ખાણ!

૨

તુંગ ઓઈલ પોતાના વિશિષ્ટ ગુણોને આગે ખુબ બહોળા ઉપયોગિતા ધરાવતું છે. એની અપત દિન થ દિન વધતીજ જાય છે. એનો મુખ્ય અને ખાસ ગુણ એના જલદી સુકાઈ જવાની અને વોટર-પ્રુફ જેવી વિશિષ્ટ ધાઓમાં છુપાયેલો છે. પરિણામે તુંગ ઓઈલનો ઉપયોગ માત્ર તેલ-રંગના ઉદ્યોગમાંજ સંકુચિત નથી; તે એ સિવાયના બીજા અનેક ઉદ્યોગોમાંય પુરૂણ વપરાય છે. દિગ્ગોલક અને રાજ્ય સાથે તુંગ ઓઈલ મેળવતાં ઉદ્યોગ પ્રકારનું વારનિદ્ય અને છે. માત્ર દિગ્ગોલક સાથે મેળવતા ઉચ્ચ પંક્તિનો અમકતો લાઘ રંગ બને છે; અજરનીના તેજ કરતાં કમમ પેલાને લીધે, લિગેલિયમના બનાવટમાં તેને બદલે એ વપરાય છે. આમણી ટ્રેસોંગના અને વોટર-પ્રુફ ગિઅય તરીકે તુંગ ઓઈલનો ઉપયોગ કંઈ એટલો નથી થતો. વર્ગો કેટલાક સિલિન્ડ્રો ઉદ્યોગમાં ઈનરલુબ્રિકેટિંગ પદાર્થ તરીકે એ તેજનો ઉપયોગ થાય છે, ત્યારે ચીન એ તેલ હોરીઓ અને લાકડા પર તેલ-રંગ તરીકે અને જાપાન પંચો માટે પુર્ણાદિગ ઓઈલ તરીકે વાપરે છે. એમ, એવી ઉપયોગિતા અનેકરિય છે અને જોગ જેમ મનોવનો

આગળ વધના નય છે, તેમ તેમ વધુ અને વધુ ઉપયોગે શોધતાજ નય છે. સાચેજ એના જેવું ગુણકારી અને એની ખરોખરી કરી સકે તેવું બીજું કોઈ તેમ હજી સગી શોધાયું નથી !

૩

સામાન્ય ટુંગ ગ્રાડ ચીન અને ચાનમાંજ થતા જીજીય છે, પણ કરવામાં આવેલી શોધખોળ પરથી સાબિત થયું છે કે, એ બે દેશો ઉપરાંત બીજા અનેક ઠેકાણે ટુંગ ગ્રાડ સારી રીતે ફાટી સકે છે. અમેરિકામાં એના અખતરા થયા છે અને જો કે પદ્ધતિસરતું વાવેતર શરૂ કરવાને ઘણા વર્ષો નથી વીત્યા, તોય ત્યાં ઝાંછી વતી એક સાખ એકર ખીન ટુંગ પ્લાન્ટેશનોમાં રોકાઈ ચુકી છે.

હિન્દમાંય ટુંગની રોપણી વિશે બારીક સંશોધનો અને અખતરા કરવામાં આવ્યા છે. સંશોધના ઇન્ડિયન લોક રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યુટ એ દિશામાં ખાસ દિલચસ્પી લીધી છે અને સાબિત કર્યું છે કે, હિન્દમાંય ટુંગ ગ્રાડ સારી રીતે થઈ સકે છે, અને અહિંના ટુંગ ફળમાંથી પવદા થતું ટુંગ ઝોષ્ટ્ર, પરદેશી ટુંગ ઝોષ્ટ્ર જેવુંજ અને તેની ખરોખરી કરતું હોય છે. બીજા શબ્દોમાં, ટુંગના વાવેતર માટે હિન્દ પણ ખૂબજ અનુકૂળ પ્રદેશ હોવાનું પુરવાર થયું છે. એમાંય આસામ અને ખિહારના બે પ્રદેશો તો જાણે ટુંગ માટે તેના વતનની ગરજ સારે છે. એ સિવાય વાંચ સરહદ પ્રાંત અને સંયુક્ત પ્રતિભાવ ટુંગનું વાવેતર કરવાની ઠાસિશો થઈ છે, પરંતુ આસામ ખાતેના પરિણામો તો અત્યંત ઇતેજક છે. નવાગામ ખાતે ૧૯૩૦ માં ૩૫,૦૦૦ ટુંગ રોપા અને ૧૦૦૦ છોડ હતા, ત્યાં આજે ૧૨૦૦ એકર ખીનમાં ટુંગનું વાવેતર થઈ ચુક્યું છે, એટલુંજ નહિં બલકે

## ૩૬૦ કીમતી હુનર ઉદ્યોગો

હોજી નથી નજીવું કે બીજાની નવકરી કાઢાં પાતાને સ્વતંત્ર ચેપાર ખુલ્લું ખુલું નફાવંત હોય છે ? અને આજે તો, જ્યારે દુન્યાની પરિસ્થિતિ સાવજ બદલાઈ ગઈ છે, ત્યારે એવા હુનરના નફાવંતપણાનું પુછવું જોઈ

શેઠડો રૂપિયા ખર્ચતાંય ન મળી સકે એવા કીમતી હુનરોની સંપૂર્ણ માહિતી હવે તમને યોગ્ય આનાના ખર્ચે લેવજન મુક્ત મળી સકે છે. આ ૧૮૧ યોગ્ય હુનરોની યાદી. (પૂરી યાદી માટે ૩૮ પાનાનું સુધિપત્ર મુક્ત મંગાવે.)

સુજની-૨-વણાટની બારણી વિખ્યાન કારીગીરી. કમરનો અંક ૪૪ મો; કી. ૩ આના મુન્દરી મ.છદીઓ-એનો ઉઠર-ધંધો. અંક ૬૮ મો. કી. ૪ આના

મુવાદાણા-દાણાનું વાવેતર અને તેનો અર્ક. અંક ૧૦૬ મો. કી. ૪ આના

મુંદીઆ લુવાર-વાવેતર વિશે. અંક ૫૨ મો. કી. ૩ આના

સેન્ટની બનાવટ-આત્ર આતના સાદા અને મિથ, ખરા અને બનાવટી, હાથી અને -ભારી પંકિતના સેન્ટ બનાવવા. ૧૦૦ પુરખાઓ. અંક ૩૯, ૬૭ અને ૯૩ મો. કી. ૧૧ આના

સેન્ટામિન-બનાવટ વિશે. અંક ૧૧૧ મો.

કી. ૪ આના

સેન્ટામિન-બનાવટ વિશે. અંક ૭૬ મો.

કી. ૪ આના

સેંદ્રી પીન-બનાવટ અને ઉદ્યોગ. અંક ૫૬ મો. કી. ૩ આના

સેંદ્રીસોષક-બનાવટની વિગત. અંક ૭૭ મો. કી. ૪ આના

(જુલો પાનું ૨૮૯)

ચાલ-બગીચાની ૩૫૦ એકર અમીનમાંથી એની રોપણી કરવામાં આવી છે. સંચી ખાતેના ચાલ-બગીચાઓમાં તો એના ૭૦૦૦ ઝાડ ઉછરી રહ્યા છે. શા માટે ત્યારે, હિન્દીઓ પણ તુંગ પસાનેટમને ઉસા ન કરે ?

**અમીન—**સાધારણ રીતે એમ કહેવાય છે કે તુંગ ઝાડ ગમે તેવી અમીનમાં થાય છે, પરંતુ પહાડી અમીનમાં—જ્યાં સુના અને ફોસ્ફેટનું પ્રમાણ હોય, બીનાચ પુષ્કળ હોય પરંતુ અમીન અડધી નિતારવાળી હોય અને ક્ષાર-તત્વો ધરાવતી હોય—તુંગ ઝાડ અત્યંત સારી રીતે ઉછરી સકે છે. જે આ દેખાવે સુંદર હોય, ખુબ જાડી વધે છે, સામાન્યતઃ તેમની ઉંચાઇ ૨૦-૨૫ ફુટ લગી હોય છે, પરંતુ કેટલીક વેળા તે ૫૦-૬૦ ફુટ જેટલાય વધે છે, જો કે તેમના ઘડો બાસ તો આગેજ ૧૦-૧૨ ઈંચ હોય છે.

**વાવેતર—**દુનંદના વાવેતર માટે પ્રથમ તો યોગ્ય પ્રકારના ક્યારા જનાવી, ખીયાને ચાર ઈંચ જેટલા ઊંડા રોપાય છે અને દરેક ખીયા વચ્ચે ૮ થી ૧૨ ઈંચનું છેદનું રખાય છે, જ્યારે દરેક હાર વચ્ચે ત્રણ ફુટનો અંતર રહે છે. યોગ્ય સમયમાં ખીયા ઉગી નીકળે છે. જે વેળા ક્યારામાં ઉગી નીકળેલા નશામા ધાસ વને કાઢી નાખી, થોડુંક ખાતર—સામાન્ય ખાતર ઉપરાંત સોડિયમ નાઇટ્રેટનું રસાયણિક ખાતર—આપે છે અને રોપાની સારી માવજત લે છે. એમ, આ રોપાઓને આ ક્યારાઓ-માંજ ૭ થી બાર માસ લગી વધવા દેવાય છે અને એ દરમિયાન નવેમ્બર માસમાં કાંઈક અમીનને ખેડી, ખાતર વ આપી તૈયાર કરી, ડિસેમ્બર મા જાન્યુઆરીમાં રોપા રોપે છે. આ વેળાએ દરેક રોપા વચ્ચે ૨૦ ફુટનું અંતર રખાય છે, જ્યારે રોપાની દરેક હાર ૨૫ થી ૩૦ ફુટ દુર હોય છે. ઝાડની ૪ થીઓ ઉચે

(૨૮૮ થી આગળ)

સેંદ્રધુસોઇડના ટીલી તારા-નજીવી કીમતે મળતા કાચા માલમાંથી આ પુષ્કળ નક્ષત્ર માલ બનાવવા વિષે. અંક ૧૨૨ મો.

કી. ૪ આના

સોડિયમ કાબોનિટ-બનાવટની પદ્ધતિ. અંક ૧૨૭ મો.

કી. ૪ આના.

સોડિયમ સિલિકેટ-બનાવટ વિષે. અંક ૬૨ મો.

કી. ૪ આના

સોનાના વરક-કેમ બનાવવા ? અંક ૪૩ મો.

કી. ૩ આના

સોપારી-પ્રકાર પ્રકારની સોપારીની રોપણી, તેની પદ્ધતિ, કાપવાના સંચા અને વેપાર વિષે. અંક ૮૩ અને ૬૪ મો. કી. ૮ આ.

સોપા ધી-સુ-વાવેતર અને ઉપયોગિતા વિષે. અંક ૭૧ મો.

કી. ૪ આના

સોંદર્ય બનાવટો-ચિત્રા પર લગાડવાના પાવડર, લોશન, કેલ્ડ કીમ, જેલી કીમ, વેનીચિંગ કીમ, રટાર્ચ કીમ અને સ્ને કીમ વ. બનાવવાના પ્રમાણસુ ૭૭ પ્રયોગો. અંક ૧૧૪ અને ૧૧૫ મો. કી. ૮ આના હલિયાઓ-પ્રકાર પ્રકારના લહેલતદાર દહ-વાઓ બનાવવા. અંક ૫૪ મો.

કી. ૩ આના

હુસ્તાકાર-ચિત્રા પુછ્યે અને નજીવી મિલ-નને હુસ્તાકારના સમ્રદ-વેપાર દ્વારા ખન મેળવે. અંક ૧૦૪ મો.

કી. ૪ આના

હુળદર-તાત્રી હળદરને સુકવરી અંક ૪૦ મો.

કી. ૩ આના

હાડકાનું ખાતર-કેમ તૈયાર થાય છે ? અંક ૮૭ મો.

કી. ૪ આના.

હાથવણાટનું કાપડ-એના પદ્ધતિ વિષે. અંક ૯૬ અને ૧૦૬ મો.

કી. ૮ આના.

(જુલો પાનું ૨૬૦)

ન ટુટે તે માટે તેને છાત્રામા પહો આવે છે અને દર વર્ષે એ વાર ખાતર પહો અપાય છે.

ઉત્પન્ન—તુગ ઝડ જવદી વધનાર હોવાને કારણે અદી વર્ષે તેો ફળ આવે છે પણ તેલ-ઉયોગની તરફે તે એ ઝાડ સાડા ત્રણથી પાંચ વર્ષે લગીમા સ્થાયી થાય છે ૧૦ વર્ષે પછી દર વર્ષે ૫૦ થી ૬૦ રતલ ફળ ઉતરે છે—ગીનમા એ ઉત્પન્ન ૨૫ થી ૧૨૫ ગન છે—તે ૧૫ થી ૨૦ વર્ષે લગી જારી રે છે

૪

તુગ ઝાડન એટલે તુગ ફળમાના ખીલાનું તેલ સામાન્ય રીતે ગીની અદાએ એ છે કે ફળમાથી ૫૦ થી ૧૦ ટકા ખીલાં નીકળે છે, જેમાથી ૬૬ થી ૫૮ ટકા વગી તેન નીકળે છે, પરંતુ બર્માની ગણતરી અનુસાર એક એકર ગીનના વાવેતરમાથી લગભગ અર્ધો ટન તેલ નીકળે છે, જેની ઓછામા ઓછી કીમત રૂ ૧૦૦૦ થાય છે

તુગ ઝાડન કાઢવાની રીત સાવ સાદી છે ફળમાથી નીખળતા ખીલાને લીક્યર-પ્રેસ જેવા યંત્રોમા દમાવતા તેન નીકળે છે બસ એ છે, તુગ ઝાડન

## WONDERFUL CURE

તુલસીરજ તેવં આતરડુ વધી જવા અંક વધી જવા મેળે સધિવા તથા વાની અનુભવસિદ્ધ દવા કીમત રૂપિયા એક.

ગરીબ ખીમાર ઝીઝો માટે દમેથ માટે ગર્ભનિરોધક તથા બધ માસિક ફરી થવાની દવા કીમત રૂપિયા ૧-૪-૦

એન. ટી., પ્રસિધ્ધ તખીજ, ૧૫૭, માનિકત ના સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

(૨૮૯ થી આગળ)

હાથીદાંત-હાથીઓ પકડવાની રીત તથા નકી હાથીદાંત બનાવવા વિષે અંક ૪૫, ૪૬, ૫૬ અને ૭૫ મો કી ૧૪ આના.

હીઆ-ગીનાઈ રેપા-ધાસ વિષે અંક ૧૦૬ મો કી ૪ આના.

હીરા-મનાવગી હીરા બનાવવાના પ્રયોગો તથા હિન્દી હીરાની ખાણો વિષે અંક ૫૧ અને ૮૧ મો કી ૭ આના.

હોઝિયરી-ગજરાક, મોજ, વ. વ. ની બનાવટ અને કારખાના માટે સરળ સચિત્ર માર્ગદર્શન ગૃહવિદ્યાગ માર્ગ ૭૫૧ મી અંક ૪૦, ૬૫ અને ૮૬ મો કી ૧૧ આના.

અગ્ન-છંટ કિવા ફાયર બ્રિક-બનાવવાની પુરી માહિતી અંક ૧૨૬ મો કી ૪ આના.

અગર-ધધા વિષે અંક ૪૬ મો કી ૩ આના.

અગરખત્તી-બનાવવી અંક ૬૭ અને ૬૪ મો કી ૮ આના.

અત્તરો-ચુનાબ, કેવધ, અંપા, ચમેલી, દિના વના ૨૧ પ્રકારના અત્તરો બનાવવા અંક ૭૭, ૭૮ અને ૧૦૪ મો કી ૧૨ આના.

અનનસ-વાવેતર વિષે અંક ૩૮ અને ૮૫ મો કી ૭ આના.

અડીજુ-એનું વાવેતર અને એના બધાજુથી બચવાના મંત્રાને અંક ૭૧ અને ૭૩ મો કી ૮ આના.

અડીસં-ઉપયોગ સંબંધી. અંક ૬૭ મો કી ૪ આના.

એકદ સાયેન પેસા મોકલી આપો નાની રકમના એકદરૂ વી પી કરતા નથી. એકદરૂ ઠપાવ ખર્ચે હિન્દમા માફ છે, પણ વી પી થી મચાવાયે તે તેનો ખર્ચે માફકને શિરે જુદો થઈ છે

કમર એફિસ, સોદાચરવાડા, મુરલ

હુકીકત એ છે કે પતરાના ડબ્બાના આ પ્રકારની અનેકવિધ ઉપયોગિતાનો જેમ અંત દેખાતો નથી, તેમ એના આકાર, કદ અને ખનાવટનો છેડો પણ જલદી જલદી પમાય તેમ નથી. કદના કદથી અને સ્વખંદશિ સહી સહે એવા બધા પ્રકાર અને આકારના પતરાના ડબ્બા અને છે અને તે જુદા જુદા ઉલોગો અને જુદી જુદી ખનાવટો માટે ઉપયોગાય છે.

૪

પતરાના ડબ્બા ખનાવવાની ક્રિયામાં સૌથી પહેલું કામ, જે ડબ્બા ઓપેલા ખનાવવા હોય તો, પતરા પર ઓપકામ કરી લેવાતું છે. કારણ કે, ડબ્બા પર જે કંઈ ઓપકામ કરવું હોય—પછી તે ગમે તેવું સાદું થા ગમે તેવું રંગબેરંગી કેમ ન હોય—પ્રથમથીજ કરી લેવું જરૂરી છે. ડબ્બા ખનાવ્યા બાદ તેની ઉપર ઓપકામ થઈ સકતું નથી.

### પતરા ઉપર ઓપકામ

પતરા ઉપર ઓપકામ કરવાની કળા આજે તો ખુબ વિકસી ગઈ છે. તેથી કુદરતી રીતેજ જ્યારે તે પોતાના બચપણમાં હતી ત્યારે, અને આજે જ્યારે તે પોતાની જવાનીની પુરી બહારમાં છે ત્યારે, તેના સ્વરૂપમાંપ આકાશ ગીનીનો ફેર પડી ગયો છે. ગઈ કાલે કદાચ પતરાની સાચવણી અર્થે ઓપકામ રૂપી રક્ષણ જરૂરી લેખાતું હતું; આજે પ્રચાર અને શોભા માટે ઓપકામ અનિવાર્ય છે.

પતરા ઉપર ઓપકામને હુનર કેવળ નોખે છે. સામાન્ય કાગળ ઉપરના ઓપ-

કામના હુનર સાથે તેને ઝાઝો સંબંધ નથી. મુજ સિધ્ધિતા ઉભયના લગભગ એક સરખા છે તે છતાં. સાધનો અને મારેના પણ જુદા હોય છે અને પદ્ધતિ પણ તોખીજ.

પતરા ઉપર ઓપકામ કરવાની જુની પદ્ધતિ ટ્રાન્સફર પેપરના ઉપયોગની હતી. તે વેળા પતરા ઉપર સીધું ઓપકામ થતું ન હતું. જે ઓપકામ કરવું હોય તે પહેલાં ટ્રાન્સફર પેપર પર કરવામાં આવતું. એ ટ્રાન્સફર પેપર આજકાલ વપરાતા સિયો-ટ્રાન્સફરને મોટે ભાગે મળતા આવતા. એની ઓપકામની પદ્ધતિ, સામાન્ય ઓપકામ કરતાં કેવળ ઉત્તરી હતી. દાખલા રૂપે, ઓપકામ ચાર રંગ—પીળા, કાળા, લાલ અને જલ્દી—માં કરવાતું હોય તો આ રીત પ્રમાણે સૌથી પહેલાં જલ્દી રંગતું અને ત્યાર પછી અનુક્રમે લાલ, કાળા અને પીળા રંગતું ઓપકામ કરાતું. ઓપકામ પત્યા પછી ઓખમાં ઓખ બે વાર તેની ઉપર અમુક પ્રકારનું ખાસ વારનિય થતું. ત્યાર પછી પતરાના કટકા પર પણ એક પ્રકારનું વારનિય લગાડવામાં આવતું અને જ્યારે તે લગભગ સુકાઈ આવે ત્યારે તેની ઉપર ઓપેલો ટ્રાન્સફર પેપર વગાડી, ચરખું ફાળવ્યું આપી સુકવી લેતા. તે સુકાઈ જાય ત્યાર પછી પાણી વડે ઊંજવી, ઘસી લેતા. એમ કરવાથી ઓપકામ પતરા ઉપર ઉતરી આવતું. ત્યાર પછી ફરી વાર એની ઉપર વારનિય લગાડાઈ, છેવટે ૧૩૫° થી ૧૪૫° એફની ગરમીએ તેને પાકું કરી લેતા.

આ પદ્ધતિ હવે લગભગ બંધ થઈ ગઈ છે. આજની નવી પદ્ધતિ, કેવળ એતરી છે.

એને માટે ખાસ યત્રાય બનાવાયા છે અને તેથી એક વેળા એક કરતાં વધુ રંગોનું ડાપકામ પણ થઈ શકે છે. એ માટેના યત્રા બે પ્રકારના છે :—

૧, ફ્લેટ બેડ.

૨, રીપરી.

કહેવાની અરત નથી કે, એ બેડ વડે “બ્રાક-સેટ” પધ્ધતિનું ડાપકામ થાય છે અને બે ઠેકે એકી વેળા એક કરતાં વધુ રંગોનું ડાપકામ પણ થઈ શકે છે, છતાં મોટે ભાગે એક વેળા એક રંગ ડાપવાનો નિયમજ પ્રચલિત છે. ન્યારે એક વેળા એક કરતાં વધુ રંગ ડાપવાના હોય છે, ત્યારે તેની પુષ્કળ કાળજી લેવા ઉપરાંત ખાસ નિષ્ણત કારીગરોની સુરત પડે છે. પતરા ઉપર ડાપકામ કરવાની કળા આજે તો એટલી ખીલી ઉઠી છે કે કાગળ પર ડાપી સકાય એવી દર કેમ આકૃતિ પતરા પર પણ ડાપી સકાય છે. અમળતા, કેટલીક વેળા એવા ઉમદા ડાપકામ મોટે, કુવળા એકજ આકૃતિ માટે ડઝન દોઢ ડઝન જેટલી વેળા ડાપકામ કરાય છે.

સામાન્ય ડાપકામ બે રંગોમાં થાય છે. એક રંગ પશ્ચાદ્ભૂમિનો (Background) અને બીજો રંગ ઉપરના લખાણનો. કદી કદી પશ્ચાદ્ભૂમિ પણ પુરી રીતે છપાતી નથી—થોડેક ભાગ પતરાના અસલ રંગમાં ખુલ્લો રહેવા દેવાય છે. એમ કરવાથી ત્રણ રંગની અસર પવદા થાય છે. કદી કદી પશ્ચાદ્ભૂમી પણ જતી કરાય છે. છતાં મોટે ભાગે, દરેક સંલેગોમાં ડાપકામ થયા પછી એક વેળા વારનિશ તો સુરે લગાડાય છે.

ઉપર કહ્યું તેમ, યત્રા બે પ્રકારના તો હોય છેજ. તેમાંય વળી એક વેળા એકજ રંગ ડાપે એવા અને એક વેળા બે રંગ

ડાપી શકે એવા યત્રાના વર્ગ પણ છે. ડાપકામની શોધી પહેલી ક્રિયા પતરાને તાન સાફ કરવાની છે. એ ક્રિયા મોટે ભાગે, વરાળથી કરાય છે. ત્યાર પછી, પુરું ડાપકામ થઈ રહે ત્યાં લગી પતરાને ખુબ કાળજીપૂર્વક સાચવવા પડે છે. સામાન્ય દવાની અસર પણ પતરાના ડાપકામની ક્રિયાએને ખરાબ કરતી હોઈ, એ ગાળા દરમિયાન તેને ફિક્સર કરેલી દવા સિવા બીજી દવાના સંપર્કમાં આવવા દેતા નથી.

ડાપકામની રીત, આગળ કહી ચુક્યું તેમ, કાગળ પર થતા ડાપકામની પદ્ધતિ કરતાં ઠંઠકે ઉતરી છે, કાગળ પર ડાપકામ કરતાં, ન્યારે પ્રથમ આઠા રંગ છપાઈ, પછી ક્રમે ક્રમે ધેરા રંગ ડાપવામાં આવે છે, ત્યારે પતરા પર ડાપકામ કરતાં, પ્રથમ ધેરા રંગ ડાપી, પછી ક્રમે ક્રમે આઠા રંગનું ડાપકામ કરવામાં આવે છે. એ સામાન્ય ઉત્કર્ષ ઉપરાંત પણ કાગળના ડાપકામ અને પતરાના ડાપકામ વચ્ચે બીજો ફર્ક પણ છે. કાગળના ડાપકામમાં, જેટલું ડાપકામ કરવું હોય તેટલા ન્દાના મોટા કાગળ પ્રથમથી ડાપી, ડાપકામ કરવાની રીત છે, ત્યારે પતરા પર ડાપકામ કરતાં પ્રથમ પતરાને કાપતા નથી; છપાવા પછી ડાપવામાં આવે છે અને તેથી, જેવું અને જેટલું ન્દાનું મોટું ડાપકામ કરવું હોય, તેની આકૃતિ વ. આખા પતરા પર જેટલા પ્રમાણમાં આવે તેટલા પ્રમાણમાં પ્રથમથીજ એકજ વેળાએ ડાપી લેવાય છે. એમ, બે ડાપકામનું કદ મોટું હોય તો એક પતરા પર ૨૪ ડાપકામનું એકસામદું ડાપકામ થઈ શકે છે, પણ બે ડાપકામનું કદ ન્દાનું હોય તો ૯૬ કે ૧૨૦ ડાપકામનું ડાપકામ એકી વેળા થઈ જાય છે. વળી પતરું રંગ કિંવા શાદી શોયનું ન હોવાથી ડાપવા માટેની ખાસ શાદી એવી વપરાય છે, જે જલદી સુકાઈ જાય. વળી

દરેક વેળા છાપકામ પછી પતરાને ૨૨૦° થી ૨૫૦° એકની ગરમીએ થોડીક મિનિટો લગી ગરમ પથ્થુ કરી લેવાય છે, જેથી શાદી સુકાવા ઉપરાંત પાકી પથ્થુ થાય.

છાપકામ પેઠેજ પતરા પર લિથોકામ પથ્થુ થાય છે. એની રીત કાગળ પર થતા લિથોકામને મોટે ભાગે મળતી આવે છે.

જો ડબ્બા પર કશું એમ્બોસિંગ કરવું હોય તો તેય, છાપકામ પેઠે, પ્રથમથીજ કરી લેવાય છે. એને માટેય ન્હાના મોટા પ્રકારના મત્રા આવે છે અને જેવું એમ્બોસિંગ કરવું હોય, તેની 'ડાઇ' બનાવી, એમ્બોસિંગ કરી લેવાય છે.

૫

પતરાના ડબ્બાની બનાવટ વિષે પ્રથમ કહેવાતું નથી. ઉદ્યોગ જેવો ન્હાનો કે મોટો હોય તે પ્રમાણે બનાવટની બધી કિંમતો, આખરેજે શાલતા પત્રો વડે કરાય છે, યા ન્હાના દાય-ચત્રોની સદાય સહિત, દાય-કારીગરીએ ડબ્બાના જેવા આકાર પ્રકાર, તેવી વિધ વિધ બનાવટ-પદ્ધતિયો.

પતરાના ડબ્બાની બનાવટમાં એક ખાસ અગત્યની ક્રિયા સાંધા પર રેણુ કરવાની ક્રિયા છે. કેટલાક પ્રકારના ડબ્બામાં તો એ ક્રિયા સમુળગી થતી નથી—એને બદલે, પતરાની

કિનારીને ખાસ પદ્ધતિયે વાળી-દબાવી સાંધેા બધું કરી લેવાય છે, ન્યારે કેટલાક પ્રકારના ડબ્બામાં એ ક્રિયા અનિવાર્ય છે. એને માટે આપ મેલે આવતું યંત્ર પથ્થુ આવે છે અને વિજ્ઞાનિક રેણુ-દાથો પથ્થુ (જુઓ મુખપૃષ્ઠ પરતું ચિત્ર) ન્હાના પાયા પર કામ કરવું હોય તો વિજ્ઞાનિક રેણુ-દાથો ધણો ઉપયોગી છે. વિજ્ઞાનિક બટન દબાવતાંજ થોડીકજ પળોમાં તે ગરમ થઇ જાય, ઇચ્છા પ્રમાણે રેણુ કરી સકાય છે અને ખૂબી એ કે, સામાન્ય રેણુ-દાથો હંડા મરી જતાં ક્રિયા બગડી જાય છે તેમ થતું નથી; વિજ્ઞાનિક બળ ભરી રહેલું હોવાથી રેણુ-દાથો ગરમજ રહે છે.

દવા-ખંધ કિંવા એર-ટાઇટ ડબ્બાની બનાવટ મોટે ભાગે પત્રો વડેજ થાય છે.

## આંખો-ની-નેમત

ખાત્રીવાલો ચોખ્ખો માલ, એટલે સાચા બસરાઇ મોતીનો બનાવેલ સુરમે વાપરે. ચોક્કસ કાયદો કરે છે.

કીમત તોલા ૧ ના રૂ. એ (ચો. જુદું) મોહુમ્મદ હાજી અહુમદ વહાણવાલા  
૬. વહેવારયા મોહલ્લા, જામનગર  
(કાકીયાવાડ)

૪૬ વર્ષની જુની અને જાણીતી

બાટલીની દુકાન

તમને દરેક જાતની બાટલીઓ, છુચ, કેપમુલ વગેરે સસ્તા ભાવે સપ્લાઈ કરશે.

ભાવતાલ માટે આજેજ લખો:-

ધી ઝાલ ઇન્ડયા બાટલ સપ્લાઈ કં.

૧૫૪/૫૫ ચકલા સ્ટ્રીટ, R, મુંબઈ ૩





## મ રૂ ૨ થ તી ઓ

મચ્છરના દિન રાત વધતા જતા ઉપદ્રવ અને ત્રાસથી, કયો પુશ્પનસીજ શબ્દ અણુજાણ છે? થોડાક ગણ્યા ગાંઠ્યા પ્રદેશોને બકાત રાખી કે અપવાદ ગણી પછી ન્યાં જુઓ ત્યાં દિવસે કે રાત્રે મચ્છરોનું સામાન્ય આચેતુ' જોવાશે. એવું ત્રાસ-રાજ કે તમને ન દિવસે ચપનથી બેસવા હિંચા દે, ન રાત્રે ધંધા-આરામ કરવા !

\*

મચ્છરજાતીઓ મચ્છરોને મારતી નથી; તે માત્ર તેમને કમરામાંથી દુર રાખે છે. દેખીતી રીતેજ, તેની દવાઓની વાસ એવી હોય છે કે જે મચ્છરો જીવી સકતા નથી અને તેથી ન છુટકે નહાસી જાય છે. અલબત્ત, એ વાસ માનવ માત્રને કશું નુકસાન કરતી નથી—નુકસાનકર્તા હોવાનું ન જોઈએ.

મચ્છરજાતીઓનો સર્વ હક સ્વાધિન ધંધો કેટલાક વર્ષોથી ચીનને હવાયે હતો. ચીનીઓ એ ધંધામાં નામ કમાઈ ગયા હતા; પાછળથી જાપાનેઝ એમાં મહુ' મહુ' પણ સામાન્ય પ્રજામત જોતા, તેને ખાસ સફળતા મળી નહિ. એટલામાં ચીની-જાપાની વિગ્રહ આરંભાતાં, ચીની માલની આયાત ધડી ગઈ અને જાપાનેઝે પોતાનો માલ ચલાવવાની તક અનાયસે હાથ લાગી એમ છતાં, લોકપ્રિયતાને અંજો ચીની મચ્છરજાતીઓને હજી જાપાન મહાત કરી સકયું નથી.

સવાલ એ છે કે, શું હિન્દમાં મચ્છરજાતીઓ નથી જનતી? શું તે અહિં જનાવી ન સકાય? પ્રશ્ન વિચારપાત્ર છે. હિન્દમાં પહેલ-વહેલાં એ માલ જનતો ન હતો, પણ હમણાં છેલ્લા બે ત્રણ વર્ષથી હિન્દમાં પ્રકાર પ્રકારની

મચ્છરજાતીઓ જનવા લાગી છે, પરંતુ સ્વીકારવું જોઈએ કે, એક યા બીજા કારણે તે એટલી અસરકર્તા કે લોકપ્રિય નથી સાબિત થઈ, જેટલી કે ચીની મચ્છરજાતીઓ. એના કારણો અનેક છે :

- ૧, ખરા પ્રયોગોની ગુપ્તતા.
- ૨, અમુક દવાઓની અપ્રાપ્યતા.

દુ'કમાં આ છે ખરા કારણો. ચીની પ્રયોગો અંગ્રેજી સાધનો દ્વારા મળી સો એવા સંલવ ઓછો હોવાથી, જે પ્રયોગો મળે છે, તે મોંઘા અંગ્રેજી માલની ખનાવટના હોય છે. સોંધા અને ગુણુકારી ચીની મચ્છરજાતીઓના નહિં. વળી એમ જણાય છે કે, ચીન-જાપાન તરફ અમુક દવાઓ એવી થાય છે, જે જુઓને અંગ્રેજી પોતાની જોડ રાખતી નથી, છતાં કમતે અત્યંત સોંધી છે. એ દવાઓ આપણે ત્યાં મળતી ન હોવાથી—ક્યારેક ક્યારેક મળતી હોવા છતાં ઓછાની સહાતી ન હોવાથી—તેના વિનાજ ચલાવી લેવાય છે, જેને પરિણામે માલના ગુણમાં નોંધવાપાત્ર ફેર પડી છે.

\*

હવે પુર્વ અને પશ્ચિમના સાધનો દ્વારા મેળવાયેલા થોડાક વિશ્વાસપાત્ર પ્રયોગો જુઓ :

૧

ગમ બેન્ઝોઈન ૧૦૦ તોલા, બાલસમ ૨૦૦ તોલા, કોલસા ૫૦૦ તોલા, સુરેખાર ૫૦ તોલા, ઇન્સેક્ટ પાવર ૮૦ તોલા.

બધાને સહજ ખારીક વાડી, ખપ પુરવં પાણી અને ઝુરેત હોય તો ઝુર પછ મેળવી આવે બનાવે અને પછી નિયમપુર્વક મચ્છરજાતીઓ બનાવી શો

\*

# સુરાખારનો તેજાબ

[ Nitric Acid ]

તેજાબ-ઉદ્યોગમાં, ગંધકના તેજાબ ૧ પછી બીજો નંબર સુરાખારના તેજાબ કિંવા નાઇટ્રિક એસિડનો આવે છે. સાચેજ, એની ઔદ્યોગિક અગત્યતા બનેલી છે. સોલું સાફ કરવાની ક્રિયા હોય કે દોળ ચઢાવવાનો હુનર, આતશખાત્રી બનાવવાની હોય કે દારૂગેળી, એએ રંગ બનાવવાના હોય કે ડાયોઝો, દરેકમાં એક યા બીજા રૂપમાં અને સ્વતંત્ર રીતે યા બીજા તેજાબ કે રસાયણો સહિત, સુરાખારનો તેજાબ વપરાય છે. ૯૬ યર્ષ કે, સુરાખારનો તેજાબ બનાવ્યા પછી બચતો કચરો કિંવા દ્વાર-પદાર્થ પશુ નકામો નથી જતો. તે ઉપરાંત રસાયણિક ખાતર તરીકે ઉપયોગી છે.

## જુરરી સાધનો

સુરાખારના તેજાબની બનાવટ માટે સૌથી પહેલાં જુરરી સાધનો હોય જોઈએ. ન્હાના પાયા પર કામ કરવા માટે તે આટલા છે :

૧, તેજાબ ખેંચવાનું અર્ક-વાસણ

(૧) જુઓ કમરનો અર્ક ૬૮ સે.

૨

કોલસા ૧૬ ઓંસ, સુરાખાર ૨ ઓંસ, બેન્ઝોઇન ૪ ઓંસ, હાર્ડ ટોલુ બાલસમ ૨ ઓંસ, ઇન્સેક્ટ પાવડર ૪ ઓંસ, ટ્રાન્ઝાકન્થ (ગુંદર) બપ પુરતા પ્રમાણમાં.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

૩

કોલસા ૧૬ તોલા, સુરાખાર ૨ તોલા, ફેનોલ ૧૫ તોલા, ઇન્સેક્ટ પાવડર ૮ તોલા,

૨, તેજાબની વરાળ ઠંડી પાડનાર કનડેન્સર.

૩, યોગ્ય પ્રકારની બટ્ટી.

તેજાબની બનાવટ-પદ્ધતિ અર્ક-પદ્ધતિ જેવીજ હોવાથી, એને માટે અર્ક-ચંત્ર જેવા સાધનો જુરરી થઈ પડે છે. પરંતુ અર્ક-ચંત્ર ન્હાના તેમજ નાજુક હોઈ, તેજાબની અસર સામે સફળતાપુર્વક ટકી સકતા ન હોવાથી એને માટે ખાસ જુદા પ્રકારના અર્ક વાસણ બનાવવામાં આવે છે, જે કઠે મ્હોટા અને બનાવટે ખુબજ મજબુત હોઈ, તેજાબની અસરથી જલદીથી ખરાબ થઈ કે ફાટી જતા નથી. આ વાસણ હોબ્બ્સના હોય છે અને તેને ઘાટ મ્હોટી દેગ કે કંદાઈ જેવા હોઈ, તેને બરાબર ફિટ થતું ઢાંકણું પણ બનાવાય છે. વાસણમાં નીચલી તરફ બે દરવાજા હોય છે, જ્યારે વાસણના ઢાંકણમાં ગંધકનો તેજાબ રેડવાની અને સુરાખારના તેજાબની વરાળ પસાર કરવાની નળીઓ હોય છે. મ્હોટે ભાગે એ વાસણ ૬ ફુટ લાંબુ અને

ટ્રાન્ઝાકન્થ (ગુંદર) જોઈતા પ્રમાણમાં.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

૪

ખાચરેકમ પાવડર ૨૦૦ તોલા, નિચારતો યા જુનો ૬૦ થી ૮૦ તોલા, તજના ઝાડના તાંત્રી ચાંદણ ૧૫ થી ૨ તોલા.

પ્રથમ તજના પાંદડાંની ચરણી વાડી, પછી તેમાં બેક દવાઓની લુખી મેળવી, જુરત હોય તો ગુંદરનું પાણી ઉમેરી, મચ્છર બત્તી બનાવી લે.

આરથી પાચ ટુટના વ્યાસવાળું હોય છે, જે કે ઝુરત હેય તો એથીય ન્હાનુ થા મોટું વાસણ બનાવી સકાય છે

તેજામ બનાવવા માટે ઝરૂરી બીજું સાધન કનડેન્સર (Condenser) છે એક રીતે કહેતા, એ અર્ક-વાસણનો એક નિભાગ છે, કારણ કે અર્ક-વાસણમાંથી જે તેજામી વરાળ નીકળે છે, તે કનડેન્સરમાં ઠંડી પડી, પ્રવાહીનું રૂપ લઇ, કનડેન્સરની નળીને છેડે મુકેલા વાસણમાં તેજામ તરીકે એકઠી થાય છે. એમ અર્ક-વાસણ સાથે કનડેન્સરનું ન માત્ર જોડાય હોય છે, બલકે જેવું અર્ક-વાસણ હોય તેનાજ બરેનું અને તેને સપુર્ણ બંધમેશ્તું કનડેન્સર હોવું ઝરૂરી છે આગળ કહ્યુ તેમ, કનડેન્સરનુ કામ તેજામી વરાળને ઠંડી પાડી, પ્રવાહી તેજામ બનાવવાનુ છે અને સહજે તેજામી વરાળ રૂ ન જાય—વરાળ રૂપે છૂટકી ન જાય—તે માટે કનડેન્સરની નળીને છેડે એક નહિ બલકે ચાર પાચ વાસણો મુકાય છે, જેની ગેટ્સ એ હોય છે કે, કનડેન્સરની મુગ નળી પહેલા વાસણમા જાય છે અને તેમાને પ્રવાહી તેજામ તે વાસણમા એકઠું થાય છે, પણ જે તેજામી વરાળ બાકી હોય તે તેમાની બીજી નળી માર્ફત બીજા વાસણમા જઇ, ઠંડી પડી, પ્રવાહી તેજામ બની તે વાસણમા એકઠી થાય છે એમ છત હજી થોડી ધણી તેજામી વરાળ બાકી રહી હોય તો તે અદિથી ત્રીજા અને એજ રીતે ચોથા અને પાચમા વાસણ લગી જાય છે, કે જ્યા લગી તે સપુર્ણત ઠંડી થઈ, પ્રવાહી ની જાય છેજ દુકામ, કનડેન્સર ઉમ્મદ પ્રકારને જોઇએ તે ધણે લાગે તેવાજ આવે છે

તેજામની બનાવટ-પદ્ધતિમાં બહી યજ્ય અગતોને ભગ લખવે છે પ્રચલિત પદ્ધતિ પ્રમાણેની બહી ઇંટ ચુનાની એવા કદ અને આકારની હોય છે કે, તેજામનુ અર્ક-વાસણ

તેમાં બરાબર ફિટ બેસી જાય અને વળી તેને બધી તરફ આચ પહેાવે. એ મુદ્દો ખાસ અગત્યનો છે જે ભઠ્ઠી એવી હોય કે મરમી માત્ર વાસણને તળિયેજ લાગતી હોય—બધી તરફ ફેલાતી ન હોય તો તેજામની બનાવટમાં નડતર નડશે તેથી, પ્રથમથીજ યોગ્ય પ્રકારની બહી બનાવી લેવાની કાળજી રાખવી ઝરૂરી છે

આ ત્રણ મુખ્ય સાધનો, તેજામ એકઠું કરવા માટે શીશા કે બરણી કે બીજા વાસણ વ જોઇએ, તે જુદા તે વિષે વધારે જીજ્ઞાસા ઉતરવાનું ન હોય

### બનાવટની પદ્ધતિ

સુગંધારનો તેજામ અનેક પદ્ધતિયો બનાવી સકાય છે અત્રે સરળ અને વડુ પ્રચલિત પદ્ધતિનોજ આપણે ઉલ્લેખ કરીશુ

સુગંધાર કિંવા નાઇટ્રેટ ઓફ સોડા ૧ ક્વાર્ટર, ગેઝકોનો તેજામ (રૂપે એ ૧૭૦) ૧ ક્વાર્ટર (વજનથી)

પ્રથમ અર્ક-વાસણમાં સુગંધાર મુકી, વાસણ બંધ કરી ગેઝકોના તેજામ માટેની નળી દ્વારા ધીમે ધીમે તેજામ રેડી, ભઠ્ઠીમાં ધીમી આચ શરૂ કરાય છે તેજામ રેડાતાજ સુગંધારના તેજામની વરાળ ઉત્પન્ન થવી શરૂ થાય છે અને સાથેજ તરતજ આચ શરૂ થતા, કિંવા ધીમે ધીમે આગળ ધપે છે કિંવાની ચરઆતથીજ અર્ક-વાસણમાંની નળી કનડેન્સરમાં જોડી, તેને તેજામ એકઠું કરવા માટે મુકેલા વાસણોમાં ક્રમવાર જોડવી દેવાય છે એમાં ખાસ કરવાનું કરી નથી ખાત્ર એટલુજ રાખવાનું કે, કનડેન્સરમાંની નળી તેજામ માટેના વાસણમાં મુકતા, તેમાંની તેજામી વરાળ પુરેપુરી વાસણમાંજ રહે—સાથેની બીજી નળી સિવાય બીજા કોઇ માર્ગે બહાર હવામાં નીકળી ન જાય એ માટે,

ધણે ભાગે એ વાસણુ બંધ પ્રકારના—માત્ર નળીઓ નોડી સકાય તેવા દ્વાર વાળા હોય છે. જો તેમ હોય તો ધણું જ સારું. જો તેમ ન હોય તો, ઉપર લખ્યું તેમ તેમાંથી તેજાળી વરાળ બહાર હવામાં ન જઈ સડે તેથી ગ્રાહ્ય હોય કરી લેવી જોઈએ. વળી તેજાળી વરાળ ઝડપ અને સહેલાઈથી પ્રવાહી તેજાળના રૂપમાં ફેરવાઈ સડે તે માટે એ વાસણુમાં અમુક પ્રમાણમાં ઠંડુ પાણી પ્રથમથી જ ભરી લેવું જોઈએ. અને માટે નિયમ એવો છે કે પહેલા વાસણુમાં ૧ ભાગ પાણી, બીજા વાસણુમાં દોઢ ભાગ, ત્રીજા વાસણુમાં બે ભાગ, ચોથા વાસણુમાં અઢી ભાગ તો પાંચમામાં ત્રણ ભાગ પાણી ભરાય છે, કારણ કે જેમ જેમ વરાળ આગળના વાસણુ તરફ પ્રસાર થતી જાય છે, તેમ તેમ તે વધુ હલકી થતી હોઈ, તેમાંના તેજાળ-તત્વોને પોતા તરફ આકર્ષી લેવા માટે વધુ પ્રમાણમાં ઠંડા પાણીની ઝુરૂર પડે છે. એટલે, દેખીતી રીતે જ, એ રીતે પહેલા વાસણુના તેજાળ કરતાં બીજા વાસણુને તેજાળ હલકા પ્રકારનો, ત્રીજા વાસણુને તેજાળ તેથી વધુ હલકા પ્રકારનો, ચોથા વાસણુને તેજાળ તેથી વધુ હલકા પ્રકારનો અને પાંચમા વાસણુને તેજાળ સૌથી ઉતરતા પ્રકારનો લગભગ શાણી જેવો હોય છે.

વિષયને સૂચેલી લેતાં, આગળ કદી ચુકાયું તેમ, તેજાળ જનાવવાની શરૂઆત કરાય છે અને અર્ધ-વાસણુમાંથી તેજાળી-વરાળ નીકળતી બધ થાય ત્યાં લગી એ ક્રિયા જારી રખાય છે. અર્ધ-વાસણુમાંથી વરાળ નીકળતી બંધ થાય કે, જાડીમાંની અગ્નિ કાઢી લઈ, અર્ધ-વાસણુને ઠંડુ પડવા દેવું ઝુરૂરી છે. જરૂર વાસણુમાં બીજી વેળાનો જથ્થો ભરી, તરત જ બીજી વેળા તેજાળ જનાવવાની ઉતાવળ કરવી ન જોઈએ. કારણ કે, તેજાળની જનાવટમાં ઉતરતી વેળાએ અર્ધ-વાસણુ

ખુબ જ ગરમ થઈ જાય છે અને તેથી જો તે વેળાએ તેમાં નવો જથ્થો ભરાય તો તેને દાની પહેવિ છે. તેથી, અર્ધ-વાસણુને ઠંડુ પડવા દઈ, પછી તેમાં બાકી રહેલો પદાર્થ બહાર કાઢી લેવાય છે, એ છે નાઈટર-કેક. એ મધકના તેજાળ કે સોડિયમ સલ્ફાઇડની જનાવટમાં પણ વાપરી સકાય છે અને રસાયણિક ખાતર તરીકે પણ.

સૌથી છેવટે, જુદા જુદા પાંચ વાસણોમાં એકઠી થયેલા તેજાળને તપાસી, પહેલા-બીજા વાસણુમાંનું તેજાળ વધુ પડતું જલ્દી હોય તો તેમાં ત્રીજા ચોથા-પાંચમા વાસણુનું થોડુંક તેજાળ ઉમેરી, તેને અમુક મુકરંદ જલ્દી પથ્થા અને સ્પેસિફિક ગ્રેવિટિનું બનાવી લઈ, તેજાળના બાટલાઓમાં ભરી લે છે. ખસ, હવે સુરખારનો તેજાળ તૈયાર છે.

કહેવાની ઝુરૂર નથી કે હલકા પ્રકારનો ખચત રહેલો તેજાળ બીજી વેળા વાપરી સકારો. તેમ રહ જશે નહિં.

## બાલસખા

[ બાળકે નું માસિક ]

તંત્રી : હિંમતલાલ ચુ. શાહ

‘બાલસખા’ એકલી વાતો કે ગપગોળા રલુ નથી કરતું, પણ બાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રલુ કરે છે.

એનો દરેક અંક બાલસાહિત્યના સિદ્ધાંત લેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.

જુનથી છઠું વર્ષ. આ વરસના આદ્યેને ૪ ખાસ અંગે અને બે પુસ્તકોનો લાભ મળશે

તાકીદે આહુક થઈ જાઓ.

વાર્ષિક લવાઝમ:

દેશમાં ર. ૩, પરદેશ ર. ૪, (ધિ. ૧).

લખો: ‘બાલસખા’ કાર્યાલય: અમદાવાદ.

લગાધને કારણે ત્યારે એક તરફ એલ્યુમિનિયમની ખપત દિને બેવડી અને રાત્રે ચોરડી વધી રહી છે, ત્યારે બીજી તરફ તેની કીમત પણ હદ કુદાવીને હવે ગઇ છે અને ત્રીજી તરફ હિન્દ અને અમુક બીજા દેશોમાં તેની આયાત યા નિકાસ પર સરકારી અંકુશ મુકાઇ ગયા છે મુજે ધાતુની જ્યા આ હાલત હોય ત્યાં તેની ભુખની—અને તે ભુખ, જે આતશનગરી કિવા દારૂખાતુ મતાવવામાં કામ આવે છે!—કીમત અને અછતનું કહેરાતુ શું હોય? લડાઈ પહેલાં જ્યાં એલ્યુમિનિયમ પાવડરની કીમત રતલ દીઠ બાર ચૌદ આના હતી ત્યાં આજે ત્રણ ચાર અને પાંચ રૂપિયા લગી જઇ પહોંચી છે અને તોય કાંઈ જગ્યામાં પાવડર મળી સકતો નથી

એલ્યુમિનિયમ પાવડરની આ મોઢવાસી અને અછતના ખાસ કારણ પણ છે એલ્યુમિનિયમ પાવડર જર્મન શોધ છે, ગઇ કાન લગી તે જર્મનીથીજ આપણે ત્યાં આયાત કરવામાં આવતું હતું હિન્દમાં તેની બનાવટ કહ્યે થઇ નથી હજીય તેનો આરભ થયાનું જણાયું નથી એમ કુદરતી રીતેજ એલ્યુમિનિયમ પાવડર મોઢો થઇ ગયો છે અને એ મોઢવાસીને લદે લઇ અહિં તે બનાવવાની કોશિશો મનિમાન થઇ છે જો કે મહારી જાણુ પ્રમણે હજી લગી એમાં સફળતા સાંપડી નથી

વાચકો પુછશે કે એ નિષ્ફળતાનો સખળ શો? એલ્યુમિનિયમ પાવડરની બનાવટમાં એવું તે શું છે, કે કામચાખી મળતી નથી? શકા અને પ્રશ્ન વાજખી છે અને જવાબ પણ

સ્પષ્ટ હકીકત એ છે કે, એની બનાવટના પ્રયોગો, બનાવનાર પેઢીઓ તરફથી અત્યંત ઘુંપા અને ગુપ્ત રખાય છે અને એક શા બીજા કારણે કદી પ્રગટ થવા દેવાતા નથી. એજ કારણ છે કે, એલ્યુમિનિયમ પાવડરની બનાવટ અંગે, ‘તૈયાર પ્રયોગ’ મળવાને જાણે ‘સતત સંશોધનો’ કરવા પડે છે અને એ કાણુ નથી જાણતું કે એવા સંશોધના ન સરળ હોય છે, ન સોધા તેથી, જ્યા લગી એની પાછળ ખર્ચ અને સમય અને મિલ નતના ભોગો આપવાની ભાવના ન હોય, ત્યા લગી સફળતા મળતી નથી અને ત્રણે ભોગો આપવાની તત્પરતા વિના નાકામી સિવા બીજા કશાની આશા રખાયજ કયાથી?

ઈંગ્લિશ અને અમેરિકન સાધનો દ્વારા મહામિલનને મેળવેના એલ્યુમિનિયમ પાવડર બનાવવાના એ પ્રયોગો આજે કમરમાં પેશ કરવામાં આવે છે બેઠક એમના એકે પ્રયોગ રવાનુભવી નથી તેથી એ અંગે કશો દબવો કરવો શક્ય નથી એટલુંજ કહેવું કાંઈ છે કે, એ એટ અત્યંત પ્રમાણુપુન સાધનો દ્વારા મેળવાયા હોય, પ્યાત અને આગ્રમાર્થશપાત છે

[ ૧ ]

એલ્યુમિનિયમ પાવડરની બનાવટ માટે સૌથી પહેલાં ચોખ્ખું અને ઉચ્ચ એલ્યુમિનિયમ જોડાએ એ એલ્યુમિનિયમ પાતળા પતરા કે કટ કાના રૂપમાં હોવું જોઇએ જો તે આખા પતરાના રૂપમાં હોય ત્યાં કોટા કટકોના રૂપમાં હોય તો તેને કાપીને, એકસરખા માપના ન્હાના ન્હાના કટકા કરી લેવા જરૂરી છે એટલું થઇ રહેતા, માથમિક વિધિયો પુરી થઇ

મણારો—એ ચર્તે કે, એલ્યુમિનિયમ સ્વચ્છ અને સ્ક્રાપ હોય. જો તે સ્વચ્છ કિંવા મેલું હોય તો સોડિયમ હાયડ્રોક્સાઇડના પાંચ ટકાના મિશ્રણમાં  $350^{\circ}\text{C}$  ગરમીએ તેને ધોઈ લેવું જોઈએ.

દુકામાં, પછી એલ્યુમિનિયમને સફળ તપાવવું પડે છે, જેથી તે સફળ નરમ થઈ જાય. એ માટે તેને  $450^{\circ}\text{C}$  થી  $500^{\circ}\text{C}$  ની ગરમીએ દશથી વીસ મિનિટ લગી ગરમ કરે છે. એ ગરમી વડે તે નરમ થઈ જાય છે.

દબે ચર હાય છે, પાવડર બનાવવાની ક્રિયા. એ ક્રિયા દળવાની ક્રિયા જેવીજ છે. બેથક, એ કામ સરળ કે સહેલું નથી. એને માટે ખાસ યંત્ર આવે છે, જે વડે એ કામ યાય છે. પાવડર કરતી વેળા, એલ્યુમિનિયમના કેટલાક એક બીજાને ચોટી ન જાય તે માટે તેમાં લુથિકન્ટ ઉમેરવું જરૂરી છે. એ લુથિકન્ટ વિશેષ સંબંધિત કારખાનાઓ અત્યંત ગુપ્તતા સેવે છે, પણ લાંબી શોધબેળા પછી માત્રમ પડ્યું છે કે ૭૦ ટકા સિટ્રિક એસિડ અને ૩૦ ટકા ટેલો-અરબીની બનાવેલી મેળવણી એ કામ માટે ઉત્તમોત્તમ છે. બેથક, લુથિકન્ટ મેળવવાનું પ્રમાણ, હરહમેશ એકસરખું મુકરર હોઈ સકતું નથી. દર ૧૦૦ રતલ એલ્યુમિનિયમે ૮ થી ૨૪ આંસ લુથિકન્ટ-મેળવણી ઉમેરવી જોઈએ. એ અગે, ખાસ ધ્યાન રાખવાનું એટલુંજ કે લુથિકન્ટ તેટલાજ પ્રમાણમાં મેળવાય, જેટલાની જરૂરત હોય જરૂરત કરતાં વધુ પ્રમાણમાં મેળવતો, ધાતુની ચમક મંદી પડી જશે.

જસ આ છે, એલ્યુમિનિયમ પાવડર બનાવવાની પદ્ધતિ. એ માટેના યંત્રમાં પાવડર

ચાળવાની અને તેને જુદા જુદા બારીકપણના જુદા જુદા ગ્રેડોમાં નોખા પાડી દેવાની ખાસ ગોઠવણ હોય છે. એ માટે યંત્રમાંજ તારની તેમજ રેરામી કપડાની ચારણીઓ હોય છે અને તેથી એ કામ વ્યાપ-મેજન થઈ જાય છે.

જો આ એલ્યુમિનિયમ પાવડરને વધુ અળખાટ આપવી હોય તો પોલિશ કરવાની ક્રિયા કરવાની બાકી રહે છે. એ માટે દર ૧૦૦ રતલ એલ્યુમિનિયમ પાવડરે ૧ રતલ સિટ્રિક-ફીટ મેજરી, ઘીવતો જેવા આકારના પોલિશ-યંત્રમાં ભરી, પોલિશ કરી લે છે.

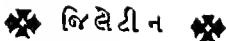
૨

સેરિક્વિકલોરાઇડ ઓફ એલ્યુમિના (Sericchloride of Alumina) તથા પેટાશ ખંજ પુરતા પ્રમાણમાં.

પ્લેટિનાની કુલડી (Platina Crucible) લઈ, તેમાં વટાણાના કદના ૬ થી ૧૦ પેટાશના કકડા મુકી, તેની ઉપર એટલાજ પ્રમાણમાં સેરિક્વિકલોરાઇડ ઓફ એલ્યુમિના મુકી, કુલડીનું લોહું તાર બાંધી મજબુત બંધ કરો અને પછી તેને સ્પિરિટના ચુલા પર ખુબ સંભાળપૂર્વક ધરી રાખો. તરતજ કુલડીમાં એક પ્રકારની સફેદ ગરમી પપટા થશે. એ સફેદ ગરમી ખતમ થાય ત્યાં લગી કુલડીને અત્યંત કાળજીપૂર્વક સ્પિરિટના ચુલા પર ધરી રાખ્યા બાદ, ઠંડી પાડી લઈ, ટંકા પાણીના મ્હોટા વાસણમાં નાખી દઈ, ખુબ દલાવો. એથી તેમાં એ રંગનો પાવડર તળિયે જઈ બેસશે. એને કાઢી લઈ, પાણીથી ધોઈને સુકવી લો.

એ પણ થશે એલ્યુમિનિયમ પાવડર ।





## [ Gelatine ]

૧

દરેક વસ્તુ અને દરેક પદાર્થનો વિકાસ-  
પ્રતિદાસ હોય છે તેમ, જિલેટીનનેય પોતાનો  
એવો એક નોખો વિકાસ પ્રતિદાસ છે અનેક  
પ્રકારની દવાઓ અને ખાદ્ય પદાર્થોમાં તે  
જિલેટીનનો ઉપયોગ કયારનોય જરૂરી હતોજ,  
પણ ફોટોગ્રાફીમાં તેનો ઉપયોગ આરંભાતા,  
નવું પ્રતિદાસ પ્રકરણ લખાઇ ગયું છે  
હકીકત એ છે કે ફોટોગ્રાફીના વિકાસ-ક્રમમાં  
જિલેટીનને જે સમ્પૂર્ણ ફાળો આપ્યો છે, તેની  
અગત્યતાનો ઇન્કાર કરવો શક્યજ નથી.

જિલેટીન એટલે એક પ્રકારનો સરેસજ  
પણ સામાન્ય સરેસ (Gelatine) અને જિલેટી  
નમાં પુરુષ તફાવત છે સરેમમાં સહજ  
અસ્વચ્છતા ઉપરાંત રંગ અને વાસ તે હોય  
છેજ જિલેટીન એ સૌથી સાવ મુક્ત હોય  
છે તેમ જ રંગ હોય છે ન વાસ તેને સ્વાદ  
પણ નથી. આથી તેમાં ફોટો પ્રકારની  
અસ્વચ્છતા સહજી ન છે બીજા શબ્દોમાં  
આપણે તને ઉચ્ચતમ પ્રકારનો સરેસ  
કહી શકીએ.

જિલેટીન ત્રણ પ્રકારની બને છે —

- ૧ ચામડાની જિલેટીન
- ૨ હાડકાની જિલેટીન
- ૩ માછલીની જિલેટીન

આ ત્રણ તો કાચા પદાર્થને અંગે જુદા  
પડતા પ્રકારો બેસક, બનાવટ-પદ્ધતિયો તો  
અનેક છે કેટલીક ગુપ્ત અને કેટલીક પ્રગટ.

૨

જિલેટીનની બનાવટમાં કાચા માલની  
પસંદગી અને બનાવટની ક્રિયા દરમિયાન  
સતત કાળજી લેવાની અત્યંત જરૂર છે.

ઉદ્ધ જિલેટીન બનાવવા માટે કાચો માલ  
પણ ઉદ્ધ—એટલે કે ન માત્ર સારો જવડો  
અત્યંત સ્વચ્છ—અને તાજો જોઈએ કાચો  
માલ સારો ન હોય કે વાસી હોય તો મિદન  
વધુ થતા છતાં જિલેટીન સારી બનશે નહિ  
તેથી ઝુરરી છે કે, એને માટે તાજો અને  
ઉદ્ધજ કાચો માન પસંદ કરવામાં આવે.

કાચા માનની પસંદગી પછી બીજો  
સવાવ યોગ્ય સાધનોનો છે મુખ્ય સાધનોમાં—

- ૧, કાચો માલ ભોજનવા માટે ઘાતુ થા  
લાકડાના વાસણ (૧૦ ફુટ લાંબા-પહોળા  
અને ૪ ફુટ ઊંડા)
- ૨, જિલેટીન હાળવા માટેની કઠાણો.
- ૩, યોગ્ય પ્રકારનો યુનો.
- ૪ જિલેટીન ઠારવા માટેના બીખા.

એટલા અનિવાર્ય છે કાચો માન ભોજનવા  
માટેના એ વાસણમાં તળિયાની લગભગ પાણી  
કાઢવાનો નજ પણ હોવોજ જોઈએ જિલેટી.  
હાળવા માટેની કઠાણોમાં ઘણીજ સગવડભરી  
હોવા ઉપરાંત એવા પ્રકારની હોવી જોઈએ કે  
તેના ઘાતુનો કાર વા બીજા કશુંજ જિલેટીનને  
ખરાબ ન કરે યુનો તો એવો હોય કે  
ઝુરત વેળા ટુરતજ આવ્યો જોઈથી વતી  
કરી, સકાય.

૩

આવો હવે આપણે જિલેટીન બનાવવાના  
ચોક્કસ પ્રયોગો જોઈએ.

૧—સારી ઝાતના હાડકા ૫ મણ ગ્રંથકના  
તેજાગતુ ૧૦ ટકાનું સેલ્યુલન અપ પુરતા  
પ્રમાણમાં, સત્કરમ એસિડનું ૧ ટકાનું  
મિશ્રણ જોઈએ તેટલું.

જિનેનની બનાવટમાં સૌથી પહેલી ક્રિયા હાડકાને સાફ કરી, ધોષ લઇને દળી નાખવાની છે. ધોવાતું કામ તો સામાન્ય છે. ધોવા બાદ સહજ સુકવી મુખપટ પર બતાવેલા યંત્ર વડે એને સહજ ખોખરા દળી નાખે છે. દળવાતુ એ યંત્ર ન હોય તો ખાણીમાં કુટવાથી પણ કામ ચાલે પણ એ રીતે હાડકા ખરાબ થઈ જવાનો સંભવ રહે છે, તેથી બનતા લગી યંત્ર વપરાય તો મિહતર

દળેલા હાડકાને બીજાવા માટેના વાસ જુમા, વાસજુનો પોણો ભાગ ભરાય તેમ ભરી દઈ, તેની ઉપર સમી આરી રહે તેટલા પ્રમાણમાં ગંધકના તેજાખતુ ૧૦ ટકાનું સોલ્યુશન રેડી ચાર દહાડા લગી રહેવા દે છે એ દરમિયાન એક વેળા એ તેજાખી મિથ્રજુ વાસજુમાંથી

## સંદેશ

બનાવવાની પુરી માહિતી કમરનો અક  
પત્ર મે , કી ૩ આના

બહાર કાઢી નાખી ખીલું નવું એવું તેજાખી મિથ્રજુ ઉમેરવું પડે છે ચાર સ્ત્રિમ પછી જોતા, હાડકા નરમ, ચામડા પેડે લગી સડે તેવા અને અર્ધ-પારદર્શક થઈ ગયા હશે હવે તેજાખી મિથ્રજુ કાઢી નાખી, સ્વચ્છ પાણી ભરી ૬-૭ કલાક લગી રહેવા દઈ, પછી બેનેય કાઢીને ફેંકી દો એ છે ધોવાની ક્રિયા એ ક્રિયા એક વેળામાં સપુર્ણ થતી નથી, માટે ફરી ફરી તાજું પાણી ભરી, ૬-૭ કલાક લગી રહેવા દઈ, કાઢી નખો જ્યારે એ કાઢી નખાના પાણીના સહજ નમુનામાં સિલ્વર નાઇટ્રો સોલ્યુશનના થોડાક ટીપા નાખવા પનાં મિથ્રજુને તળિયે કાંઈ પદાર્થ બેસતો ન જણાય ત્યારે એ ક્રિયા પુરી થઈ સમગ્ર, પછી ૧ ટકાનું સનફોસ એસિડનું મિથ્રજુ લઈ, હાડકાને ત્રણ કલાક લગી તેમાં

પલાળી રાખી, પછી એ મિથ્રજુનેય કાઢીને ફેંકી દો બસ હવે પ્રાથમિક ક્રિયાઓ ખતમ થઈ ગઈ

હવે હાડકાને ઉકાળીને જિનેન બનાવવાનું કામ બાકી છે એ માટે હાડકાને ઉકાળવાના વાસજુમાં ભરી, પુરતા પ્રમાણમાં સ્વચ્છ પાણી રેડી, ચુને ચઢાવી વણીજ ધીમી આંધે ઉકળવા દે છે ગમે તે રીતે, જિનેનનું પાણી ૮૫° C કરતા વધુ ગરમ ન થાય તેની કાળજી રાખવી અનિવાર્ય છે જો તે વધુ ગરમ થઈ જશે તો જિનેન ખરાબ થઈ જશે ઉકાળવાની ક્રિયા દરમિયાન પાણીની સપાળી પર જે ચરખી તરી આવે, તેને ચમચ વડે કાઢી લુદી રાખી લેવી જોઈએ અને પાણી મહજ ઘ- થય આવે કે તેને ચુના પરથી ઉતારી લઈ, જિનેનનાનું પાણી કાઢી લુદું રાખી, હજી હાડકા બાકી હોય તો ખીલું તાજું સ્વચ્છ પાણી ઉમેરી, ફરી ચાર આગળ પ્રમાણેજ ઉકાળવાની ક્રિયા ભરી રાખવી

તૈયાર થયેલા જિનેનનાના પાણીને ફિલ્ટર કરી કાચના બીનામાં ભરી ઠારી લે છે એ પાણી પાતળા હોય તો Evaporator વડે તેમાં પાણી ઉગાડી નહ, પછી ખીનામાં ભરે છે, જેથી જલદીથી ઠરી જાય

૨-આ સરળ પ્રયોગ પ્રાઇટ (Pross)નો છે તાજા હાડકાને જુકો ૧૦ રતન, પાણી ૮૦ થી ૧૦૦ રતન

તાજા હાડકાને ખોખરો જુકો લઈ, ૧૦ થી ૧૫ રતન પાણીમાં નાખી, ૧૫ મિનિટ લગી મધ્યમ આંધે ઉકાળી પછી ચુના પરથી ઉતારી ઠકુ પાડી તે આ ક્રિયાથી પાણીની સપાળી પર ચરખી તરી આવી હશે તેને કાઢી લઈ, હાડકાને વધુ બારીક દળી, બાકીના પાણીમાં નાખી મધ્યમ આંધે આંધે લગી ઉકાળો કે અર્ધેઅર્ધ પાણી ઉડી જઈ, માત્ર અર્ધું પાણી બાકી ગમે હવે તેને નીચે ઉતારી લઈ, ફિલ્ટર કરી, ઠારી લો



# તમને કંઈ ચીઝ જોઈએ છે

આ ચીઝો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીઝ અસલી  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જ્યાબ્ધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- |                                                              |               |
|--------------------------------------------------------------|---------------|
| —સુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીબૂટીઓ |               |
| —અનેક ચાટણો જેવા કે:—ઈતરીફલ, જવારિય, ખમીરફ, યાકુતી રિંગરે    |               |
| —પાક (હલવા)                                                  | —ટિકડી,       |
| —ગોળી,                                                       | —મુરખા,       |
| —ચુર્ણ,                                                      | —શરબત,        |
| —અર્ક,                                                       | —ભસ્મ,        |
| —મુરખા,                                                      | —અતર,         |
| —દત્તમજન,                                                    | —સાબુ,        |
| —તેલ,                                                        | —કરતુરી,      |
| —કેસર,                                                       | —અગર,         |
| —ખરાસ કપુર,                                                  | —લોશન,        |
| —ભલમ,                                                        | —સિલાણત,      |
| —આખા ને છુટેલા ઝવેરાત,                                       | —અખર          |
| —સોના ચાદીના વરક,                                            | —મોમ્બાઈ,     |
| —દરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા                                    | —રંગદાર મહેલી |

મળવાનું ઠેકાણું:—દવાખાના મુઈને સિદ્ધત.

રાનીતાલાખ, સુરત.

# કર્માર્થન

કર્માર્થન

[ Carmine ]

હિન્દુ જેવા દેશમાં, જ્યાં યુવેર મોટા પ્રમાણમાં મળે છે, કર્માર્થન જેવો ઉચ્ચ અને સરસ રંગ બનાવવાની કોશિશ શા માટે વ્યવસ્થિત થાય છે તે જાણવામાં આવતી નથી, એ ન ઉઠેલી સકાય એવા એક કાયદો છે. એને આપણી બેદરકારી કહીએ કે કમનસીબી, એ પણ સમજાતું નથી.

કાર્માર્થન રંગની અગત્યના એક નોખો વિભાગ માગી લે છે. કાર્માર્થન યુવેરના કાળમાં થતા કૌચીનીઅલ નામના બારીક જંતુઓમાંથી બને છે. એ જંતુઓ એટલા બધા સુદૃઢ હોય છે કે ૭૦ હજાર જંતુઓનું વજન માત્ર એક રતલ થાય છે!

કૌચીનીઅલમાંથી મનોહર કાર્માર્થન રંગ ઉપરાંત બીજા બહુ જુદા રંગો બનાવાય છે, ૫૨ જુદા કાર્માર્થન રંગ મુખ્ય છે. એની શોધ સને ૧૬૫૦ ઇસ્વીમાં એક ફ્રેંચે ફરી ફ્રાન્સી; પછીથી એ મેક્સીકો (અમેરિકા)ના મુખ્ય ઉદ્યોગ બની ગયો છે અને ગુટેમાલા, પેરુ, બ્રાઝીલ, અફ્રિકા, ઇટાલી, એન્ડ વેસ્ટ ઇન્ડિઝ, કેનેરી આયર્લેન્ડ સુધી સ્થળોએ તે પુષ્કળ તૈયાર કરાય છે. કાર્માર્થન રંગની શોધ ૧૭૦૨માં સ્પેનન દોષે ફરી, એ બિના પ્રમાણભૂત લેખાની નથી. એમ જનાં દિન્દમાં એ રંગ અગાઉ બનતો હોય એ સંભવિત છે, જે કે ઇતિહાસમાં તેવી નોંધ મળતી નથી.

કાર્માર્થન કૌચીનીઅલ પદાર્થો, સાલ રાહી, બનાવટી પુલો અને રેસમ રંગના માટે ઉપયોગી છે. વળી તે વોટર કલર માટેય મુખ્ય રંગ લેખે વપરાતું હોય, અગત્યનું રયાન પસાવે છે. એની બનાવટની રીતિયો ત્રણ છે:

૧- ૧૦ પાઉન્ડ પાણીમાં ૧ રતલ કૌચીનીઅલ ભુજી અને સાડા ત્રણ ડ્રમ કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ નાખી, તાંબાના વાસણમાં મુકી ઉકાળો. એ દરમિયાન તે ખુબ ઉકળા ન જાય તે માટે તેમાં વારંવાર થોડુંક ઠંડુ પાણી નાખતા રહો. લગભગ ૨૦ મિનિટ લગી ઉકાળ્યા પછી, વાસણ નીચે ઉતારી લઈ, તેમાં ફટકડીનો ભુજો ૮ ડ્રમ નાખી, મિશ્રણને દલાવો. પંદર મિનિટમાં કૌચીનીઅલ તળિયે જઈ બેસશે અને પાણી સાફ થઈ જઈ, તેમાં ખાલિસ રંગ અને સદૃશ ફટકડીનો અંશ બાકી રહેશે. હવે કાળજીપૂર્વક એ પાણીને બીજા તાંબાના વાસણમાં નીતારી લઈ, ચુલા પર મુકો અને પ્રથમથી થોડા પાણીમાં ઓગળાવીને તૈયાર રાખેલ શીથ ઝુ (માછલીનો સરેસ) ડાઘામ હમેરો. ઉકળતું રાફ થતાં જ રંગ ઉપર તરી આવતી, પોપડી બધોઈ જાય છે, માટે તરતજ વાસણ હેઠે ઉતારી લઈ, મિશ્રણ ખુબ દલાવી નાખજો. પંદર વીસ મિનિટ પછી રંગ તળિયે બેસી જશે. હવે ઉપરનું પાણી કાઢી નાખી, તળિયે બેસેલો કાર્માર્થન રંગ કપડા પર કાઢી લઈ, સુકવી લો.

બાકી બચેલા પાણીમાં દહણે રંગનો અંશ મળેલો હોય, તેમાંથી લઈકો રંગ બને છે. એ માટે તે પાણીમાં એલ્યુમીના (Alumina) નાખી, ફરી વાર સદૃશ ગરમ કરી, રંગ તળિયે જઈ બેસનાં તેને બુદો કરી લેવાય છે.

૨- તાંબાના એક વાસણમાં ૭ બાલદી ભરીને નદીનું પાણી ગરમ કરીને નાખી, તેમાં બે રતલ કૌચીનીઅલ બુજી નાખી, બે કલાક લગી ઉકળવા દો. પછી તેમાં મુદ

સુરોખાર ત્રણ ઐસ નાખી, થોડાક વખત પછી ચાર ઐસ સોફ્ટ ઓફ સોરેલ નાખો. પછી દસ મિનિટ પછી વાસણ ચુલા પરથી ઉતારી લઈ, ચાર કનાક લગી રહેવા દો. ત્યાર પછી માગીની ગ્લેઝ કરેલી છાલથી રકાખીઓમાં એ મિશ્રણ સભાગપુર્વક પધારા ભરી, ત્રણ અઠાડિયા લગી દરવા દો એથી તેની ઉપર એક પ્રકારની પોપડી બધાઈ જશે એ પોપડી બ્લેચ માગીના દાડકના કટકા વડે પુરેપુરી કાઢી નાખી—જે તેના કટકા થાય તેા દરેક કટકા કાળજીપુર્વક ઉપડી લઈ—પછી ખાકીનું પાણી ખીજ વાસણમાં પચ વડે ખેચી કાઢજો બસ હવે રકાખીને તળિયે ખેસેનો પદાર્થ જુદો કાઢી લો એજ કાર્માઈન છે તેને છયકામાં સુકવી લો

આ રગ અત્યત ઉપદા લેખાય છે.

૩- ૪૦ પાઉન્ડ નદીનું પાણી લઈ, ઉકાળીને તેમાં ૧ રતન કેચીનીઅય જુકી નાખી, ઉપરથી ૧ રતય પાણી અને છ ડ્રામ કાર્બોનિક ઓફ સોડાનું ફિલ્ટર કરેલું મિશ્રણ નાખી, અર્ધા કપાક લગી ઉકાળો. પછી વાસણ ચુલા પરથી હેઠે ઉતારી, ઠંડુ થવા દો પછી તેમાં છ ડ્રામ ફટકડીને જુકો નાખી બગ વડે મિશ્રણ હલાવી, વીસ મિનિટ લગી દરવા દો પાછળથી તેને ખીજ વાસણમાં કાઢી લઈ, અર્ધા રતય પાણીમાં એ છકાની સરેલી ખુબ શીંગે નાખી, બસ વડે હલાવી વામણ ફરી વાર ચુલા પર મુકો મિશ્રણ ઉકળના માટે કે વાસણ પાછું ઉતારી લઈ, ૨૦-૨૫ મિનિટ લગી રહેવા દઈ, પછી ઉપરથી નીતર પાણી કાઢી લઈ તળિયે ખેસેનો કાર્માઈન રગ કપડા પર કાઢી લઈ, આઠી કે દાંપીદાવની છરી વડે રકાખીઓમાં મુકી સુકવી લો

એ રીતથી એક રતય કાચીનીઅયમાંથી દોઢ ઐસ રગ બનશે

જલદી મંગાવો

થોડીકજ પ્રતો

## પ્રમાણુલુત પુસ્તકો

### રસોધાર તંત્ર

માનવ બદનના દરેક દરેક રોગના નિદા અને તેના ઉપચારની રીતો બતાવતું ૩ સરળ ગુજરાતી ભાષામાં સંપાદિત પુસ્તક, ૧૮ આવૃત્તિયો જોવા નસીબવંત થયું છે, એજ એની લેખકપ્રિયતાની સત્ક છે. એજ ૩૦૦ દર્દો જોળખવાની રીત, ૨૦૦૦ સામાન્ય ઘરમધ્યુ ઔષધો, ઉપરાત ૧૫૦૦ શાસ્ત્રીય આયુર્વેદ દવાઓ બનાવવાની પુરેપુરી વિગત આપી છે. ઘર-બેઘ બનાવી સકે એવું આ ઉપદા પુસ્તક, ૩૭૦ પાના પાકા કપડાથી બાંધેલી છતા— કીમત રૂ. ૧૭

### મેડીકલ ટ્રેક્ટીરાનર

ઉપવા પુસ્તક જેવુંજ ઉપયોગી આ પુસ્તક પણ સરળ ગુજરાતીમાં છે અને તેમાં એથેરેથી ક્રિના અંગ્રેજી ડોક્ટરી-પદ્ધતિને જુદા જુદા દર્દો જોળખવા તથા તેના ઇલાજ કરવાની રીતો, મિટિશ કાર્મિકાપિયાની સેક્રે દવાઓ બનાવવાની માહિતી, થોડીક આયુર્વેદિ બનાવટોની વિગત ઉપરાત આયોગેમિક પદ્ધતિની માહિતી તથા પ્રચલિત શાસ્ત્ર ઇન્જેક્શન ધિરેપી, શસ્ત્ર ક્રિયા વગુ આપરથક વિવેચન આપવામાં આવ્યું છે ઉપરે સેકડો પ્રકારની અંગ્રેજી પેટન્ટ દવાઓ બનાવવાની માહિતી પણ છે આમ ૪૭૫ પાનાનું દર્જદાર સચિત પુસ્તક છતા— કીમત રૂ. ૨-૪-૦

### નફાકારક હુન્નરો ભાગ ૧-૨

વિવિધ પ્રકારના હુન્નરોના સમજો ૫૦૦ પાના સુદર છપાઈ છતા—

કીમત દરેક ભાગની રૂ. ૨

(દરેકનું ટપાલ અર્થ જુદું)

લખો કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, સુરત

કેાણ અપરિચિત હશે રાષ્ટ્ર જેવી ચીજથી ?  
રાષ્ટ્ર પોતાના અનેક નોખા ઉપયોગો  
ધરાવે છે. દવાસાગ્રી અને તેલ-ઉદ્યોગ ઉપરાત  
રાષ્ટ્રનો ઉપયોગ—અને સૌથી બહોળો ઉપયોગ  
—ખાદ્યપદાર્થના મસાલા તરીકે થાય છે.  
રાષ્ટ્ર પશ્ચિમી જમણુ-મેજની અનિવાર્ય સુરત  
પણ છે અને તેનો રાણુગાર પણ રાષ્ટ્ર વિના  
મંજિરખી જમણુ સાવ ફિક્કડુ રૂચ લાગે છે.

યુરપ અને પશ્ચિમના બીજા ભાગોમાં  
રાષ્ટ્રનો ઉપયોગ બહોળો તો હતોજ. પશ્ચિમી  
સંસ્કૃતિની અસર આપણે ત્યાં પડતાં, યુરપી  
લખણો રહેનારા-જમનારાઓ રાષ્ટ્રના શરણીન  
બની ગયા છે. બીજી તરફ હોટેલોમાંય હવે  
રાષ્ટ્રની અપત વધવા લાગી છે. એમ હિન્દમાય  
હવે રાષ્ટ્રના વપરાસ દિન બ દિન વધતોજ  
જાય છે.

આપણે ત્યાં રાષ્ટ્રનો એક બીજો ઉપયોગ  
અચાર-અથાણામાં થાય છે.

### વાવેતર

રાષ્ટ્ર દિન્દમાં પ્રચ્છે ઠેકાણે—ખાસ કરીને  
સંયુક્ત પ્રાંતો, બંગાળ, આસામ, નિહર  
અને ઓરિસામાં થાય છે વાવેતરની પધ્ધતિ  
સામાન્ય છે. મહેટે ભાગે તે એકાદામર-  
તવેગરમાં રોપવામાં આવે છે અને ફેબ્રુઆરી  
-માર્ચમાં તેવા યથ જાય છે રોપા બે ત્રણ  
ફુટ ઉંચા વધતા હોય, ઢોરોને ખડાવવા  
માટે ચારા લેખે જોઈએ તો જન્યુઆરીમાં  
કાપી સકાય છે

રાષ્ટ્ર મેજનવા માટે રાષ્ટ્રના છોડને માર્ચ  
માસમાં, જ્યારે તેના બીજાં પાકટ યવા આવે  
ત્યારે કાપી લઇ, ઠંડી જગ્યાએ લઇ જઇ,  
ઢગલો કરી રાખે છે. આ વેળા રાષ્ટ્ર-છોડની  
ખાસ સંલાળ લેવી સુરતી છે બીજાં પાકટ  
થવા ખાદ્ય રાષ્ટ્ર છોડ કાપવામાં આવે છે,

પણ તેને એટલે લગી રહેવા પણ હેતા નથી  
કે બીજાં છુટી, ખેતરમાંજ વેરાઈ જાય ટુંકમાં  
રાષ્ટ્ર-છોડને કાપી, પાંચ સાત દહાડા લગી  
રહેવા દઇ, પછી એ ઢગલોને લાકડી વડે  
નિયમપૂર્વક ઝુડતા જાય છે અને વારે વારે  
રાષ્ટ્ર-છોડને તપાસતા જાય છે કે તેમાં રાષ્ટ્ર-  
છોડના બાકી તો નથી રહી ગયા ? ઝુડવાની એ  
દિવાળી બધા રાષ્ટ્ર-છોડના છોડમાંથી છુટા પડી,  
જમીન પર એકઠા થાય છે પછી તેને ચાળી,  
બજારમાં મોકલાય છે.

### મરટડાં પાવડર

યુરપમાં વિખ્યાત છે અને આપણે ત્યાં  
જનો ઉપયોગ વધી રહ્યો છે, એવો આ  
મરટડાં પાવડર કેવળ રાષ્ટ્રની બુકી નથી હોતી.  
એમાં રાષ્ટ્ર ઉપરાત બીજી ચીજોય સામિલ  
હોય છે એના ત્રણ તુખા આ રદવા :—

૧

રાષ્ટ્રની બુકી ૨૮ રતલ, પકોતો મેદો  
૨૮ રતલ તુરા મરી (Cayenne Pepper)  
૧૨ આંસ, ધરમથુ નમક ૧૦ રતલ, રાષ્ટ્રનું  
તેલ ૩ રતલ, હળદર ખપ પુરતી

પ્રથમ રાષ્ટ્ર છોડને યત્ર વડે બારીક વાટી  
લઇ, ચાળી કાઢો પછી તુરા મરી નમક વને  
પણ જુદા જુદા વાટી બધાને મેળવો અને  
થેકું થેકું કરી બધું તેલ ઉમેરી, રંગ માટે  
ખપ પુરતી હળદર મેળવી, બધાને ફરી વાર  
ચાળી લો

૨

રાષ્ટ્રની બુકી ૨૦ રતલ, પકોતો મેદો  
૧૬ રતલ, તુરા મરી ૮ આંસ, ધરમથુ નમક  
૭ રતલ, રાષ્ટ્રનું તેલ ૧૧ રતલ, હળદર  
ખપ પુરતી

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

# દંત મંજન

૧૭૭૭ ૨૫૭૭ ૭૭૭

૧ [ 'કમર'ના ૪૧ અને ૧૧૮ માં અંકથી આગળ ]--

દંતમંજનની ઉપયોગિતા વિશે લખનાર  
હોય ખરે ?

'કમર'ના ૪૧ અને ૧૧૮ માં અંકમાં  
એના ૧૦૦ પ્રયોગો હપાઇ ચુક્યા છે, છતાં  
હજી પ્રયોગો અને નુરખાઓનો અત આ-નો  
નથી આ રહ્યા થોડાક વધુ--અને બેલક,  
નવા--પ્રયોગો

## દંતમંજન લાહીઓ

૨૮-સફેદ કેસ્ટાઇન સાબુ ૨૨૫ તોલા  
પ્રિસિપિટેટ્સ ઓફ ૨૨૫ તોના એરીસ  
ફટની બુકી ૨૨૫ તોના ઓઇન પિપરમિંટ  
૭ તોના ઓઇન કલવર્ઝ ૪ તોના પાણી  
અપ પુરતુ

બનાવવાની રીત નિયમ પ્રમાણે

૨૯-સફેદ સાબુ ૧૦૦ ગ્રામ પ્રિસિપિટેટ્સ  
ઓફ ૧૦૦ ગ્રામ એરીસ ફટની બુકી ૧૦૦  
ગ્રામ સફેદ ખડકા સાકર ૫૦ ગ્રામ યુના  
બજળ ૫૦ ગ્રામ, ઓઇન કલવર્ઝ ૧૦૦ ટીપા  
ઓઇલ પિપરમિંટ ૩ ગ્રામ ૫ ટીપા અપ પુરતુ

બનાવવાની રીત નિયમસર

૩૦ પેટાસિયમ ક્લોરેટ ૨૦ ગ્રામ સફેદ  
સાબુની બુકી ૧૦ ગ્રામ પ્રિસિપિટેટ્સ ઓફ

૩

રાઈફી બુકી ૨૮ ૨૧૧ ૫૬૧૦ નોટ  
૨૦ ૨૧૧ તુલ મરી ૧૦ આસ નરમથુ  
નમક ૮ તલ રાઈફી તે ૨ ૨૧૧ હળદર  
અપ પુરતી

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

૨૦ ગ્રામ, ઓઇલ પિપરમિંટ ૧૫ ટીપા,  
ઓઇન કલવર્ઝ ૫ ટીપા ગિસરીના બેઇના  
પ્રમાણમાં

નિયમસર દંતમંજન લાહી બનાવો-

૩૧-પ્રિસિપિટેટ્સ કાર્બોનેટ ઓફ લાઇમ  
૧૫૦ તોલા, સફેદ સાબુની બુકી ૪૫ તોલા,  
આરારટ ૪૫ તોના, ઓઇન મુકનિટસ ૨  
તોલા ઓઇલ ગિરેનિયમ ૧ તોના, ઓઇલ  
પિપરમિંટ ૧ તોના ઓઇન કલવર્ઝ ૨૫  
તોલા ઓઇલ એનીસીક ૨૫ તોલા, ગિસરીના  
૪૫ તોના, ક્લોરોફોર્મ વોટર અને કાર્બોન  
સોલ્યુશન સહજ

બનાવવાની રીત હમેશ મુજબ

૩૨ મધ ૫ તોના સિરપ ઓફ પિપર  
મિંટ ૫૦ તોના, એરીસ ફટની બુકી ૧૨  
તોલા ટીમ ઓફ ટારટર ૧૨ તોના  
સેલ એમેનિયા ૧૨ તોલા ટૉકચર સિન્નેમન  
૩ તોલા ટૉકચર કલવર્ઝ ૩ તોલા  
ટૉકચર વેનીલા ૩ તોલા, ઓઇલ કલવર્ઝ  
૧ તોલા

૩૩ ટીમ ઓફ ટારટર ૧૨૦ ગ્રામ  
પુખ્તની બુકી ૧૨૦ ગ્રામ ફટકડી ૩૦ ગ્રામ  
કેપ્સીસીન ૩૦ ગ્રામ ઓઇન બગેરિયા ૩  
ગ્રામ ઓઇલ કલવર્ઝ ૩ ગ્રામ

૩૪ ફોર્મેન્ટાઇન એરીસ ૧ ગ્રામ  
એમેસિયમ કાર્બોનેટ ૨ ગ્રામ બામ્બી સબુ  
૧૨ ગ્રામ કેલસિયમ કાર્બોનેટ ૬૦ ગ્રામ  
થાઇમોલ ૧ ગ્રામ અસકોહલ અપ પુરતુ

# ✽ પ્ર યો ગો ✽

## ઝીંકે આશ્વાર્થ

કાથોનેટ્ આફ ઝીંકે ૭ ઓંસ લઇ, એક છટા લાંકલાવાળી હેસિયન કુલડીમાં યુદી, ધીમી લાસ આંચ આપે. જ્યારે કુલડીની મધ્યમાંથી કાઢેલ ભુકી ઠંડી પાડી, મિશ્રિત ગંધકના તેજાખમાં નાખતાં ઉભારો ન આવે ત્યારે કુલડી ઠંડી પાડી, ભુકી કાઢી લો.

\*

## અશ્વર્ણનો ઉપાય

મીઠું, સોધવ, જવખાર, અજમો, હરડે, પીપળ, સુંઠ, લીંગ અને વાવડીંગ સરખે ભાગે લઇ સુષ્ક કરો.

અશ્વર્ણ અને પેટના દર્દો માટે જમવા પછી ચપટી સુષ્ક ફાંફી જવું.

\*

## દવાજનો મલમ

કપુર, કથો, ગંધક અને ફટકડી સરખે ભાગે લઇ ખારીક વાડી એમાં એટલેલ સિંજુનો રસ મેળવો કે લાલી જેવો ઘટ્ટ મલમ બને.

✽

## રસસિંદુર

પારો ૨૦ તોલા, ગંધક ૨૦ તોલા, નવસાદર ૧ તોલો, ફટકડી ૧ તોલો.

વડના કુંપળીઆના રસમાં ત્રણ દલાડા લગી ખરલ કરી, અગ્ન શીથીમાં બરી. માત્ર વેળા કાપડમારી કરી, તેજ આંચે ખાર કલાક થા મધ્યમ આંચે ૩૬ કલાક લગી પકાવવાથી તેપાર થતો પદાર્થ એજ રસસિંદુર.

માપાઃ— ૧ થી ૨ રતી.

\*

## ગ્લિસરોઇડરેટ વિન્ય

કેલસિયમ ગ્લિસરોઇડરેટ ૨૦૦ ગ્રેન, પેટાસિયમ ગ્લિસરોઇડરેટ ૧૦૦ ગ્રેન, સોડિયમ ગ્લિસરોઇડરેટ ૧૦૦ ગ્રેન, મેગ્નેસિયમ ગ્લિસરોઇડરેટ ૧૦૦ ગ્રેન, આયર્ન ૫૦ ગ્રેન, ગ્લિસરોઇડરેટિક એસિડ (૨૦ %) ૨૦૦ ટીપા, કેફેઇન ૫૦ ગ્રેન, સ્ટ્રિક્નાઇન ૨ ગ્રેન, ખાંડ ૮ ઓંસ, ગ્લિસરીન ૪ ઓંસ, ટીકચર કમ્પોર ૩૦૦ ટીપા, ક્યોરોફોર્મ ૨૦ ટીપા, અલકોહલ ૪૦ ટીપા, અર્ક-પાણી: મિશ્રણ ૨૦ ઓંસ ઘાવ તેટલું.

પહેલાં ગ્લિસરીનમાં ૪ ઓંસ પાણી મેળવી, તેમાં પહેલી ચારે દવાઓ મેળવો. પછી ગ્લિસરોઇડરેટિક એસિડમાં કેફેઇન અને સ્ટ્રિક્નાઇન ભુદી મેળવી, યુરેત દોષ્ય તો સદજ ગરમી આપી ઓગળારી, પહેલા મિશ્રણમાં મેળવો. પછી તેમાં ખાંડ મેળવી, બાકીની દવાઓ મેળવી ગાળી લો.

\*

## ચમેલીનું અત્તર

પાંચ રતલ ચમેલીના કુલ લઇ, સાફ ખરણીમાં બરી, તેમાં ૧૫ ગ્રેન બેન્ઝોઇક એસિડ નાખી ૨૪ કલાક લગી રહેવા દો. બીજો દલાડો તેમાં ૨૦ ઓંસ સુખાનું તેલ નાખી, ખરણી શુષ્ક કરી વીસ દલાડા સુધી સૂર્યના તાપમાં રાખી, પછી ગાળી લઇ, એક માસ લગી રાખનમમાં રહેવા દઇ વાપરો.

\*

## એરોન્ન રોઝ નિરેનિયમ

૨૦ ઓંસ રેક્ટીફાઇડ સ્પિરિટમાં ૪ ઓંસ ઓક્ઝ રોઝ નિરેનિયમ નાખી, બધે જાલ.

લીમાં પીસ દહાડા સુધી રહેવા દો. મછી ગાળી લેજો.

બનવી, નડુ પાયરી દર્ધ સુઠાએથી ટિકડીએ કાપી લેવી.

### ચણાનો દ્યાર કિંવા ચણાનો સરકો

શિયાળામાં ચણાના ઊંડ પર સાક કપડું નાખી, રાત્રે ઝાઝળ પડે તે પછી તેને નીચેની વેતા જે પ્રવાહી નીકળે તેને ચણાનો દ્યાર કિંવા ચણાનો સરકો કહે છે. પેટના દર્દો પર પથી ૨૦ દીપાની માત્રામાં તે દર્દોને અપાય છે.

### સંઘા માટે તેલ

ફિકકું બદામનું તેલ ૯ ઐસ, રેકડી-ફાક બેન્ડોલીન ૩ ઐસ, લવેન્ડરનું તેલ ૧ ઐસ

### અખીલ

સુગંધી વાળો, કપુર કાચલી, ધરશે, સફેદ સુખડ એ દરેક ૧૦ તોલા, નામરમોય ૨૦ તોલા, કેસર ૨ માસા, કરતુરી ૧ વાલ, નવનિ, નવકૂળ અને એલચી દરેક ૧ તોલો લઈ, ખારીક વાટી કુટીને પછી સુલાખનનો પટ દેવા.

### ફાઉન્ટેન પેન માટેની શાહી

પ્રથમ ૬ પાઉન્ટ ગરમ પાણીમાં એલિક એસિડ ૧ ઐસ અને ટેનીક એસિડ ૩ ઐસ મેળવી, ઓગળારી લો. પછી તેમાં બાવળનો ગુંદર ૧ ગ્રામ, કાર્બોલિક એસિડ ૧ ગ્રામ, સફેદ આર્ક આપર્ન ૨ ઐસ, ફેરીક ક્યોરાઇડ સોલ્યુશન ૧૦ % ૧ ઐસ નાખી બરાબર મિશ્ર કરી લો. પછી એક લુધ વાસણમાં દોઢ પાઉન્ટ પાણીમાં દોઢ ઐસ ઇન્ડિગો/ન ઓગળારી, બેક મિશ્રણને મેળવીને પદર દહાડા લગી રહેવા દો. ઉપર ગાળી લઈ વાપરી.

### કાનસ સાક કંચેરી

પોટાથના ગરમ પાણી વડે પ્રથમ કાનસને ઘેાઝ લઈ, પછી સાદા ગરમ પાણી વડે ઘેાઝને સુકવી લો. પાછળથી લાકડાના વાસણમાં દોઢ પાઉન્ટ ગરમ પાણી ભરી, હીરાકસી ૩ ઐસ અને ટંકણખાર ૩ ઐસ મેળવી, તેમાં કાનસ મુકી રાખો. થોડીક વાર પછી તેમાં સરકો સાદા દસ ઐસ અને ગંધકનો તેજાળ અર્ધો ઐસ ઉમેરી, થોડાક વખત પછી કાનસ બહાર કાઢી લઈ, સુકવીને ઝવણનું તેલ લગાડી તેલવાળા કાગળમાં વીટાળી રાખો.

આ પ્રમાણે દસ બાર કાનસ એકી વેળા સાક કરવાથી સરળતા પડશે.

### સ્વાદિષ્ટ એરંડિયુ

સેકરીન ૮ ભાગ, વેનીલીન ૩ ભાગ, અલકોહલ (૯૦ %) ૨૦૦ ભાગ, એસેન્શિયલ ઓઇલ ઓફ પિપરમિન્ટ ૮ ભાગ, છપીકા-કુઅન્ડા ૧૬ ૧૨ ભાગ

### નકલી ‘એન્ટિકલે જિસ્થર્મન’

ચામચા કડે ૪૬૫ ભાગ, ખોરીક એસિડ ૪૫ ભાગ, ચાપમેલ ૦૦ ભાગ, મેથીલ સિલિ-

### ગાળીની ટિકડીએ

અફઝામરીન બ્લુ ૬ ઐસ, સોડિયમ કાર્બોનેટ ૪ ઐસ, ઝુકોઝ ૧ ઐસ  
જોઈતું પાણીને નાખી બહુ સાફી જેવું

સિનેટ ૨ ભાગ, પિપરમેન્ટુ તેન ૦.૫ ભાગ,  
ગિનસરીન ૩૮૭ ભાગ

પહેલા ચાષના કબેને  $110^{\circ}\text{C}$  ડીઝીની  
ગરમીએ ગરમ કરો કે જેથી તેમાંની બીનાસ  
દુર થઈ જાય પછી તેને ઠંડી પાડી, બારીક  
ભુટ્ટી બનાવી લઇ, બોરીક એસિડ સાથે  
મિશ્ર કરો પછી ગિનસરીનને સફળ ગરમ  
કરી, તેમાં એ ભુટ્ટી મેળવી,  $100^{\circ}\text{C}$  ડીઝીની  
ગરમીએ થોડી વાર સુધી પકાવો

છેવટે પિપરમિન્ટુ તેન અને મેથાઇ  
સિનિસિયેમા ઘાયમોલ ઓગળાવી ઉપલા  
મિશ્રણમાં નાખીને મિશ્રણ મલમ જેવું બનાવી  
એરટાઇટ ડમ્પમાં ભરી રાખો

એઈએ ત્યારે ડમ્પને ઉકળતા પાણીમાં  
થોડી વાર સુધી ભુટ્ટી ન્યારે મલમ નરમ  
થઇ જાય ત્યારે કાઢી લઇ વાપરો

\*

### વનસ્પતિની ચાલ

તુલસી ક્યાર, ખીયી, લગ્નમણી અને  
આંખાના પાન સમ ભાગે લઇને ઊંચડે સુકવી  
રાખી, પછી બારીક ભુટ્ટી કરી લો

ચાલની ભુટ્ટીને ઠંડાવે આ વાપરવાથી  
અનેક પ્રકારનો ફાયદો કરે છે

\*

### સજ્જડ રકુ કાઢવો

કોઇ યત્ર યા બીજે ઠંડાવે કોઇ રકુ  
તડન સજ્જડ થઈ જઇ, નીકળતોજ ન હોય  
તો લોહનો સળિયો લઇ, એક નરકથી લાન  
ચોળ કરી તે લાયચોળ બાગને રફના માથા  
પર થોડીક વાર લગી રાખી મુટ્ટી, પછી રફને  
સામાન્ય રીતે ફેરવવાથી નીકળી જશે

\*

### કુનિચર વાગનિશ

ચદ્રસ ૩ ઓસ, લાખી ૧૦ ઓસ,  
સુદર ૨ ઓસ, ઓક્રેલિક એમિડ ૦.૫ ઓસ,  
મેથાઇનેટ્સ સિપરિટ ૦.૫ ગેનન

સિપરિટમાં બધી ચીજો ઓગળાવી,  
પછી વાપરો

\*

### હરમનો ઇલાજ

૧-સાદી હિમજને ઘીમાં તળી, રાત્રે સુતી  
વખતે ૮ થી ૧૦ હિમજ ખુબ ચાવીને ખાવાથી  
ધરોજ ફાયદો થાય છે ખોરાકમાં ગરમ  
પદાર્થો ન ખાય અને છજનો ઉપયોગ વધારે  
કરે તો હરસ ઝુરર દબાઇ જશે

૨-અમનસારો ગધક અર્ધી તોનો અને  
શુગલ ૩ મારા લઇ, ગોળ મેળવી સરખા  
કદની સાત ગોળાઓ બનાવી, દરરોજ રાત્રે  
અંકેક ગોળી ખારી

\*

### બાંધુ વારનિગ

૧૦ ઓસ મેથાઇનેટ્સ સિપરિટમાં ૩ ઓસ  
ઘાયલી લાખ (સફેદ) ઓગળાવો

બાંધુ પર લગાડવા માટેનો ઉત્તમ વારનિશ  
બનશે

\*

### કમળાનો ઉપાય

૧-એક તોનો કડુ લઇ તેને ખોખર  
ખાણુ પછી તેમાં ૦.૫ શેર પાણી નાખી  
ઉકાળવું. આ ઉકાળો ખીવાથી કમળો દુર  
થાય છે (વધારે દિવસ આ પ્રયોગ આતુ  
રાખવો હોય તો કડુ અને પાણી પ્રમાણમાં  
વધારે લેવું.)

૨-કરિયાતુ અને સાકર દોઢ દોઢ ટાક  
લઇ, નવું દહાડા લગી ઠંડા પાણી સાથે  
લેવાથી કમળો મટે છે



# કોસ્મેટિક્સ કિંવા શણુગાર-સામગ્રિયો

૩૫-શુભારને લગતી દરેક જનારો, જેવી કે.

|                      |                      |                        |
|----------------------|----------------------|------------------------|
| કલ્પ યા ખિજાળ        | — બ્લુ               | — મહાસર                |
| કાળજ અને સુરસી       | — સફેદ               | — મોખરાતુ              |
| કીમ જેલી             | ૩૩ પાવડર             | — લિગ્નુ               |
| કોલ્ડ કીમ            | — અધારામા ચળે        | વાળ-લોરાન              |
| ચિદ્રા માટેના પાવડર  | એવે. ગુલાબી          | — કવિનસોલ              |
| — લોરાન              | — કાળો               | — ડેનવેરાઈડસ           |
| કૃપ યા માઉથ વોરા     | — ગુલાબી             | — ધરેસોલ               |
| ટાઈલેટ પાવડર         | — સફેદ               | — સેલેલ                |
| — મિલક               | ૩૩ મલમ કાળો          | વાળને ગુ-ઝાફાર જનાવનાર |
| — સાથુઓ              | — ગુલાબી             | પ્રવાલીઓ               |
| તરવ ચક્કા            | — બ્લુ               | વેનિસિય કીમ            |
| તેલની વાસ દૂર કરવી   | — સફેદ               | ચેમ્પુ પ્રવાહી         |
| — કોપરેલની           | સાઈમન્યુસ ઓલસરીન     | — પાવડર                |
| — તલની               | લાટીના રૂપના સાથુ    | રટાર્થ કીમ             |
| — રીંગદાણાની         | વિપરિતક              | સાથુ, અમ્બરી           |
| તોલ માપ              | વાળ કાઢનાર દવાઓ, કીમ | — કાર્બોલિક            |
| દવાના નામો           | — પ્રવાહી            | — અપેક્ષી              |
| દત્તમજન કાર્બોલિક    | — બુધીઓ              | — ગુલાબી               |
| — કીમ                | — સાથુ               | — ચમેલીનો              |
| — પેરટ               | વાળ કીમ              | — ટકણુખારનો            |
| — બુધીઓ              | વાળ-તેલ,             | — ટાઈલેટ               |
| નેલ વોલિરા           | — કવિનાઈનનુ          | — દવાઈ                 |
| પેમેટ અને જિલિયનટાઈન | — કેવડાનુ            | — પ્રવાહી              |
| — બટ                 | — ખસ સુગંધીદાર       | — પાર્માવાપોલેટ        |
| — પ્રવાહી            | — ખસનું              | — બદામી                |
| ખાંચ સોલ્ટ           | — ગુલકળીનું          | — મુશનો                |
| મિલક ઓફ આમલન્સ       | — ગુલાબનુ            | — ચલાન્જ ચલાન્જનો      |
| — ઓરિસ કમ્પાઉન્ડ     | — ચમેલીનુ            | — લવેન્ડરી             |
| — ટાઈલેટ             | વાળ-તેલ, જનાવદી      | — વર્મેના              |
| — રોઝીઝ              | સુગંધીદાર            | — વેનીલા               |
| ૩૩ પ્રવાહી, ગુલાબી   | — બોરસલીનુ           | સાથુની બુધી            |

—વ વ જનાવવાના ૨૬૬ ગુરખાઓ તોલમાપ, ગુણુદોષ, અને ખીજ મદિતીઓથી ભરેલક આ પુસ્તક ગુજનાની બાષામાં પોતાના વિષયનું પહેલું અને એકપુંજ છે.

ખીજ આશુતિ : બડા એન્ટિક કાળજ : ૧૦૦ પાના

ક્રમત - રૂપિયો એક (દિ-દમા ૮ ખ જે જાના)

લખો :—કમર ઓદીસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

# સફળ ટુંકી ઝાહિરાતો

મહેરેશભાને મને તુચ્છ અને નણી લેખાતી ટુંકી ઝાહિરાતો થાય વેપારના સચાલન અને વિકાસમાં કેવા મહત્વનો ભાગ ભજવે છે, તે નીચલા બે સાચા દ્રષ્ટાંતો પરથી જોઈ સકારો

એ જોઈ દ્રષ્ટાંતો રોએ રો દેખા સચા છે, અને એના આકાંક્ષા અને હકીકતો આ લખનારે આતે મેળવી છે એ જોઈ પેટીઓના, તેમની બનાવટો અને તેમના રચનો વ ના નમે, દેખીતા સબમોસર આપ્યા નથી, પરંતુ વાચકોની બાહુ મારે એવું જણાવવું પુરતું છે કે એ જોઈ પેટીઓ આ ઈલાકામાં છે, સચાલકો જીવનશૈલીઓ છે અને તે આજે પણ મરનુદ અને ચલુ છે પહેલી પેટી—જેને હવે પણ એ કંચની કહીશ—દવાઓનો વેપાર કરે છે ત્યારે બીજી પેટી—જેને બી કંચની કહીશ—એવા માલનો વેપાર કરે છે, જે એક વેળા વસાની લેતા, જીવનભર ચાલે છે, દવાઓ પેકે ફરી ફરી ખરીદવા પડતો નથી અને કહેવાની જીરૂત નથી કે એનેજ પાંધે પહેલી પેટી કરતા બીજી પેટીનો વેપાર એ છે દેખાય છે

વાચે હવે ત્યારે, મુજ પેટી—માલિકોના સખ્દોમાંજ, તેમના વેપારનો ઈતિહાસ

[ એ ]

મહેં વેપાર શરૂ કર્યો ત્યારે મ્હારી હાલત અત્યંત ખરાબ થઈ ચુકી હતી પાંચ પાંચ રૂપિયા પણ ન હતા. વેપારનો નિચાર કર્યો ત્યારે ૧૦૦૦ રૂપિયા લઈના—અને તે પણ બ્યાળે—લેવા પડ્યા

મ્હારી બનાવટો તમે જોઈ છે એના તુરખા તો મ્હારી કને પહેલાથી હતા, છતાં શરૂઆતમાં તો મહે સાત મીએથીજ આરબ કર્યો આજે એની સખ્યા ૪૭ લગી પહેલ્લી ગઈ છે.

મ્હારી કને, મહે ઉપર કહ્યું તેમ, પૈસાની છુટ ન હતી કે હું મ્હોટી ઝાહિરાતો કરી સકું. જે પૈસા ઉપાર લીધા હતા. તેજ દવાઓની બનાવટ માટેનું એક ઘર અને બીજી પદાર્થો અને ઝાહિસ માટે નામનું ફર્નિચર અને દવાઓની પેકેજ માટેના સાધનો વ. પાછળ ખર્ચતા, હાથમાં કશું ખાકીજ ન રહ્યું કે ઝાહિરાત પાછળ ખર્ચી સકું. છતાં હું નિરાશ ન થયો મહે એક ન્હાની સરખી ઝાહિરાત લખી કાઢી અને તેને અત્રેના..... દેનિકમાં આપી.

મ્હારી ઝાહિરાત દર અઢવાડિયે પણ વેળા અપાય છે તેની પાછળ દર અઢવાડિયે

શ. ૧૦-૮-૦ (દરેક વેળાએ સાડા ત્રણ રૂપિયા) ખર્ચું છું હા, ૧૯૨૭ થી આજ લગી મ્હારો એજ ઝાહિરાત-કમ ચાલુ રહ્યો છે ક્યારેક ઝાહિરાત બદલું છું પણ બીજી ઝાહિરાત પણ તેટલીજ ટુંકી લખી, આપતો રહું છું એજ મ્હારો બધો વેપાર આ ટુંકી ઝાહિરાત દ્વારાજ થાય છે

ઝાહિરાતનો મ્હારો બીજો માર્ગ સુચિપત્રોનો છે. હું મ્હારી દવાઓની નિગત અને તેના વપરાસથી થયેલા ફાયદા બદલ મ્હાં મળેલા વજુમાંના સખ્યામાંથી પ્રમાણપત્રો (છણા તો લખનારના મુજ હસ્તક્ષરોમાં તેના બેસેમાં બનાવીને) છાપુ છું એના સુચિપત્રની આ આઠમી અવધિ છપાઈ રહી છે સાતમી આઠમીની ૧૦,૦૦૦ પ્રતો છપાઈ હતી આ આઠમીની ૧૫૦૦૦ પ્રતો છપાઈ છે. મ્હાં સુચિપત્ર એટલે ૧૨૦ પાનાની ચોપડી.

હા મ્હારો વેપાર બધો રોકડાનોજ છે મ્હારા એજન્ટો મચુત્રીનાજ છે, આં તેમનેજ રોકડે થા પી પી થીજ માલ વેચું છું મ્હારો નિયમ એ છે કે : "રોકડેથી ખરીદ કરો અને રોકડેથી વેચો" આજે કોઈ મ્હારો લેણદાર નથી અને હુંય એજ કને કશું માગતો નથી

|          | “श्री” इस्थानीना वेद्याल्ल-हिसाब |      |      |      |      |      |      |      |      |      |      |      | “श्री” इस्थानीना वेद्याल्ल-हिसाब |      |      |      |      |      |      |      |      |      |      |      |
|----------|----------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|----------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
|          | १८२७                             | १८२८ | १८२९ | १८३० | १८३१ | १८३२ | १८३३ | १८३४ | १८३५ | १८३६ | १८३७ | १८३८ | १८३९                             | १८४० | १८४१ | १८४२ | १८४३ | १८४४ | १८४५ | १८४६ | १८४७ | १८४८ | १८४९ | १८५० |
| चर्च     | —                                | ३६१  | ५६२  | ५४८  | ५५४  | ७५३  | ७७७  | १५८३ | १२४६ | ६८०  | —    | १८३८ | १८३९                             | १८४० | १८४१ | १८४२ | १८४३ | १८४४ | १८४५ | १८४६ | १८४७ | १८४८ | १८४९ | १८५० |
| चर्च-आरी | —                                | २५३  | ३३३  | ६०३  | २५१  | ७२०  | ७    | १३१  | १३८३ | ३५७  | —    | २३७७ | २०४                              | ३७३  | २७३  | १७३  | २७३  | २७३  | २७३  | २७३  | २७३  | २७३  | २७३  | २७३  |
| आर्च     | —                                | ५०२  | ४६०  | ४६२  | ७०७  | ५८५  | १६   | १०६१ | १५६० | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च-आरी | —                                | २६१  | २५७  | ४०७  | ५३८  | ६१०  | १२१  | ३३६  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च     | —                                | २६६  | ३८२  | ४६०  | ५०७  | ५०५  | २०६  | ३३५  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च     | —                                | २६६  | ३८२  | ४६०  | ५०७  | ५०५  | २०६  | ३३५  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च-आरी | —                                | ३४४  | ३५२  | ४६४  | ५०७  | ५०७  | २०६  | ३३५  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च     | —                                | ३४४  | ३५२  | ४६४  | ५०७  | ५०७  | २०६  | ३३५  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च-आरी | ४३८                              | ६२०  | ७७८  | ६६१  | ७०७  | ६४०  | १४१  | ३३१  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च     | ४३८                              | ६२०  | ७७८  | ६६१  | ७०७  | ६४०  | १४१  | ३३१  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च-आरी | ४३८                              | ६२०  | ७७८  | ६६१  | ७०७  | ६४०  | १४१  | ३३१  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च     | ४३८                              | ६२०  | ७७८  | ६६१  | ७०७  | ६४०  | १४१  | ३३१  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च-आरी | ४३८                              | ६२०  | ७७८  | ६६१  | ७०७  | ६४०  | १४१  | ३३१  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |
| आर्च     | ४३८                              | ६२०  | ७७८  | ६६१  | ७०७  | ६४०  | १४१  | ३३१  | ३६१  | १८३  | —    | २३२  | २३२                              | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  | २३२  |

જુઓ, આ મ્હારા વેચાણના આકાઓ  
(આ આકા સામેના પાના પર આખ્યા છે)  
સાડા આઠ વર્ષમા મ્હે કેવી અને કેટલી  
પ્રગતિ કરી છે, તે એથી પામી સકશો સદજ  
મનન તો કરો —

| વર્ષ         | કુલ વેચાણ | માસિક સરેરાશ |
|--------------|-----------|--------------|
| ૧૯૨૭         |           |              |
| (ચાર માસ) ૩  | ૧૪૪૫      | ૩ ૪૮૨        |
| ૧૯૨૮ ૩       | ૫૨૨૪      | ૩ ૪૬૦        |
| ૧૯૨૯ ૩       | ૫ ૭૦      | ૩ ૪૨૩        |
| ૧૯૩૦ ૩       | ૭૩૮૩      | ૩ ૬૧૫        |
| ૧૯૩૧ ૩       | ૭૪૨૧      | ૩ ૬૧૮        |
| ૧૯૩૨ ૩       | ૭૬૦૭      | ૩ ૬૫૯        |
| ૧૯૩૩ ૩       | ૧૫૨૦૯     | ૩ ૧૨૬૭       |
| ૧૯૩૪ ૩       | ૧૬૯૫૭     | ૩ ૪૧૩        |
| ૧૯૩૫ ૩       | ૧૭,૦૬૪    | ૩ ૧૪૩૩       |
| ૧૯૩૬         |           |              |
| (પાંચ માસ) ૩ | ૭૫૫૦      | ૩ ૧૫૨૦       |

૮ વર્ષ અને

૮ માસનુ

માસિક

કુલ વેચાણ ૩ ૯૨,૨૨૩ સરેરાશ ૩ ૮૯૮

તમેજ કહો, મહિને દહાડે માત્ર રૂપિયા  
૪૫-૮-૦ ખર્ચ કરી, ૮૭૨ રૂપિયાનો વેપાર  
કરવો એ શુ દુકાની અધિકારીની સફળતાની  
સનદ નથી ?

મને હવે મ્હારા નફાની વાત મ્હારા  
માલની પડતર કીમત રૂપિયે એક આનો  
પણ નથી, તેના પેકીંગ ખર્ચ, અધિકાર,  
ઓફિસ ખર્ચ વ મળતા વધારેમા વધારે  
રૂપિયે ચાર આ ના મળે. તે જ દર રૂપિયાના  
વેચાણમાથી ખાર આના મ્હાત નફાના છે

આઠ વર્ષ પર મ્હે કર્જ લઈ વેપાર શરૂ  
કર્યો હતો આજે હું ડાઘનો કર્જદાર નથી.  
આજે તો મ્હારી કને પચાસ હજાર રૂપિયાનો  
માલ મવલુદ છે—ખીજા માધેના વગવડની  
કીમતની તો વાતજ કર્યા કરવી !

[ ખી ]

પચોતેર રૂપિયાની નામની—અને તે  
પણ ઉછીકી લીધેલી—પુંછથી આવે સારો  
વેપાર કરવાની વાત તમે બને ન માનો એ  
તદન ખરી છે

નવ વર્ષ પર મ્હે વેપારનો ઇરાદો કર્યો  
ત્યારે મારી કને પ્રંસા ન હતા ૭૫ રૂપિયા  
ઉછીકા લીધા અને એક વેપારમા જ પવાન્યુ,  
એવા વેપારમા, જેનો મ્હને તો શુ, મ્હારા  
કુટુંબમા ટાઢ જણુને કરો અનુભવ ન હતો.

આધિકારીને મ્હારો એકસો માર્ગ દુકાની  
અધિકારીને દતો મ્હે એની શરૂઆત  
દૈનિકમા એ રૂપિયાના ખર્ચે દુકાની અધિકારીને  
આપવથી કરી હું કુતુંકુ છું કે મ્હારી  
કને તે વેળા પેસાની જોગવાઈ નહિ જોવીજ  
હતી કદી કદી અકાઠિયામા તથા વાર ઝાઢિ-  
સન છપાતો તો કપારેક આમુ અવાકિયુ  
પ્રેર પણ જાત કાણુ એ કે, મ્હારા એ  
વેપાર પરજ મ્હારી અને મ્હારા કુટુંબની  
અછીનકાઓ આવાર હતો મ્હારે મ્હેના તે  
તરફ ધ્યાન આપવુ પડતુ આ પછી જોગવાઈ  
પ્રમાણે અધિકાર કરો

તમે મ્હારા માન વિશે તો ખુબ જાણો  
છોજ એ એવો માન નથી કે ફરી ફરી  
ખરીદાય જે સખસ વા એક વેળા ખરીદે  
છે, તે છાનનર નિ ૧૬ થઈ માન છે એજ  
કારણ છે કે મ્હારો વેપાર ખીજાઓને મુકામને  
નફાવત ઓઝો દેખાય છે

હા, મ્હારે મધુ કામકાજ હુ પોતેજ કરે છું મ્હારે ત્યાં કોન ચાકર નથી. હુ કોમનો ચાકર નથી

આ જુઓ મ્હારો વેચાણુ દિસાળ (એ આકાશ સામેના પાના પર આપેના છે) કમનસીમે ૯૩૨ પહેલાના તેમજ ૧૯૩૫-૧૯૩૬-૧૯૩૭ના આકાશ આ પળે તેમજ નથી કે તમને આપી સકાય

૪૧ મદિનાના મ્હારા વેપારની આકાશી સરેરાસ દાંદળા —

| વર્ષ       | કુલ વેચાણુ | માસિક સરેરાસ |
|------------|------------|--------------|
| ૧૯૩૨       |            |              |
| (પાંચ માસ) | ૩ ૮૮૫      | ૩ ૧૯૮        |
| ૧૯૩૩       | ૩ ૪૮૧૮     | ૩ ૨૪૫        |
| ૧૯૩૪       | ૩ ૨૫૯૧     | ૩ ૨૩૩        |
| ૧૯૩૫       |            |              |
| (ચાર માસ)  | ૩ ૧ ૨૩     | ૩ ૨૮૧        |
| ૧૯૩૮       |            |              |
| (આઠ માસ)   | ૩ ૫૪૩      | ૩ ૧૮૩        |

૪૧ માસનું માસિક કુલ વેચાણુ ૩ ૯૩૮૦ સરેરાસ ૩. ૨૨૮

મ્હારો માન ખચ લગભગ પચાસ સાઠ ટકા જેટલો છે એ પાંચ વર્ષના મ્હો જાહિરાત મરી ડોડી દીધી છે ખત આટલો વેપાર થયે જે ફરી વાર જાહિરાત કરે તો વેપાર રખેજ

ગમે તમ તમે શુ હજીય નથી માનતા કે મદિની ૨૫ થા ૨૬ રિયાના જાહિરાત ખર્ચે ૩ ૨ ૮ નો સરેરાસ વેપાર કરેલા— જેમાથી ૩ ૧ ૦ નફો થાય છે—હુ જો જાહિરાતોની સફળતાની એક સનદરૂપ થી ?

નીચેનાં પુસ્તકો ઓછી કીમતે દિવાળી સુધી મળે છે  
(સિલકમા દરે ત્યાં સુધી આ નામ મોકલનારને મળશે)

|      |                              |      |
|------|------------------------------|------|
| ૪ ૮  | લોપા લાગ ૧ થી ૪              | ૩ ૧  |
| ૨-૦  | રસદર્શનો,                    | ૧ ૮  |
| ૨-૮  | અજ્ઞતા                       | ૨-૨  |
| ૨ ૮  | પરાજય                        | ૨-૨  |
| ૩-૮  | રાજમાતા                      | ૨-૨  |
| ૧-૪  | રસમૂર્તિઓ                    | ૧-૦  |
| ૨-૮  | રેખા ચિત્રો                  | ૧-૧  |
| ૨-૮  | શુદ્ધતા (સરદાશુ)             | ૧-૨  |
| ૨ ૮  | સુગમચંદ્ર ( )                | ૧-૧  |
| ૧-૪  | હુટકારો ( )                  | ૧-૦  |
| ૦-૮  | બિન્દુ ( )                   | ૦-૬  |
| ૧-૪  | વેરાનમાં (મેચાણી)            | ૧-૦  |
| ૧-૪  | આનંદ બનીસી (ખંધડીયા)         | ૧-૮  |
| ૪-૦  | સચ્ચિક રામાયણ ભા ૧-૨,        | ૨-૮  |
| ૨-૧  | ખાતીખીરી વાતો                | ૧-૮  |
| ૨-૩  | ન્યાયનો નાથ (ધારેખાન)        | ૨-૪  |
| ૨-૮  | કીટકીય દેવેન્દ્ર             | ૨-૦  |
| ૨-૦  | બેદી જાસુસ                   | ૧-૮  |
| ૨ ૮  | મધરાતનો મેદમાન               | ૨-૦  |
| ૨-૦  | અજાણી રાત                    | ૧-૧૧ |
| ૩-૦  | રવિકિ લો (રાગોર)             | ૨-૮  |
| ૨ ૮  | જનીય દાપત્ય જીવન             | ૨-૦  |
| ૦ ૮  | જીવન રહસ્ય (મહાત્મા ટાસ્કેય) | ૦-૬  |
| ૦-૧૦ | રસનરંગીણી                    | ૦-૭  |
| ૧-૪  | તારણદાર                      | ૧-૦  |
| ૦-૮  | નવરંગી બાગદો                 | ૦-૬  |
| ૧-૪  | અ સ્ત્રીના પત્રો             | ૦-૧૦ |
| ૧-૦  | પરમિયુ (મસ્તફીર)             | ૦-૧૧ |
| ૧-૮  | સદચરીની શોધમા                | ૧ ૨  |
| ૨-૦  | જગીરખાન (૨ જ દલાલ)           | ૧-૮  |
| ૨-૦  | કમાનપાશા મુકમિ તારણદાર       | ૧-૮  |
| ૨-૮  | સરતચંદ્ર (કોળી)              | ૧-૦  |
| ૨-૮  | રશ્મિ                        | ૧-૦  |
| ૧-૮  | જ્યોતના                      | ૦-૮  |

જીવનલાલ એન્ડ સન્સ

૧૨૬, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૨  
પીરમશાહ રોડ અમદાવાદ.

# વે પાર ની સફળતા

કેટલીક ઉપયોગી અને કીમતી વાતો

૧

ખામ વાપિક સેલ

વેપારની સફળતા માટે પંકાયેલી અને મનાયતી અમેરિકાની એક પેટીના વ્યવસ્થાપક કહે છે :—

અમે દર વર્ષે બે “ખાસ સેલ” જાદિર કરીએ છીએ. એ વેળા વીમથી પચ્ચીસ ટકા સુધી ભાવ ઘટાડાય છે, ખુબ જાદિરાત કરાય છે અને માવતી આકર્ષક ગોઠવણીને કારણે દુકાનો લોકો જોવા આવે છે, સેકેડો નવા આહકો અમારા જથ્થાના આહક જતી જાય છે.

અલનત, ‘સેન’ની પ્રથા સારી નથી, પરંતુ મદીના કાળમાં ‘સેલ’ જાદિર કરવાથી બે ફાયદા દાખ છે એક તો વેપાર સારો થય, દુકાનો ખર્ચ માથે પડતો નથી અને બીજો, બધા જુનો માવ વેચાઈ જાય, તેથીના સમય માટે સારો નવો માવ ખરીદી રખવાનું જતી સકે છે.

ગયા જન્યુઆરીમાં રિજનલ વતીને સ્ટોક ખુબ વધારે રહી ગયો હતો અને તર તર ૨૫ ટકા ભાર ઘટાડી ‘સેન’ જાદિર કર્યું. બધો માલ વેચી નાખ્યો અને અલનત માલનો જથ્થો વધારે હોવાથી અમને તો દર માસ કરતાં તે માસમાં જો કે છાવમાં ૨૫ ટકા ઘટાડો કર્યો હતો છતાં વધારેજ નફો થયો.

પ્રખ આવા ‘સેલ’ની ખુબ રાહ જુએ છે પણ કોં પોતાની હમેશાની ખરીદી ‘સેન’માં કરે છે. ગયા ‘સેન’ વેળા અમારી સૌથી પહેલી મદક એક ખાતુ હતી, જેણીએ કુલ

૨૮૦ ડોલર (લગભગ ૮૦૦ રૂપિયાની) ખરીદી કરી.

૨

નિરંતર આદિરાત

એક પેટી વ્યવસ્થાપક આગળ કહે છે —

“અમે ખુબ જાદિરાત નિરંતર કરતા રહીએ છીએ દર મહિને એમાં લગભગ ૫૦૦ રૂપિયા ખર્ચાય છે, અમે અમારી જાદિરાત માટે વર્તમાનપત્રો અને મામિદોમાં સારી જગ્યા રોકવા ઉપરાંત ટેલિફોન ડાયરેક્ટરીના ટાઇટલ પાના પર પણ જાદિરાત આપીએ છીએ વળી શુદ્ધતા લગભગ બધાજ સિનેમાના પ્રેમીઓમાં એક પાનાની અમારી જાદિર ખબર હમેશા છપાય છે.”

૩

આદિરાતનો નવો માર્ગ

આગળ ચાલતા એ કહે છે :—

“અમારું નામ અને કામ પ્રખની નજર સમક્ષ હમેશા કાઠમ રાખવા અમે ખુબ કળાજી રાખીએ છીએ. કવચિત કવચિત નવા ચત્રેલા જલસામાં, તેની કીમત પેટે જુના વપગવવા થયો પણ અમે સ્વીકારી લઈએ છીએ એવા જુના ચત્રેને સાફ કરી, રંગ લગાડી નવા જેવા જનારી, એનો ઉપયોગ અમારી જાદિરાત માટે કરીએ છીએ

થોડાક સમય ઉપર અમે જાદિરાત કરી કે અમુક દિવસે મેંથી પહેના જે પાચ આહકો આપને, તેમને અમે એક કપડાં ધોનાર પત્ર મુદત આપીશું.”

બીજો દહાડો જ્યારે સનારે સાત વાગે  
દુકાન ઉઘાડાઈ તો વીસ આઢકો ખેળી થતા  
હતા સાડા આઠ ગાળતા તો ખુમ દંડ ઓડરી  
થઈ ગઈ પાચ આઢકોને પેલા યત્ર મુક્ત  
મળ્યા નાકીનાઓએ આમ તેમ જોઈ તપાળી,  
થોડીક થોડીક ખરીદી કરી અમારી ઇચ્છા  
પેના જુના યત્રને ભોજે આકર્ષક આદિરાત  
કરનાની હતી, તે સપુર્ણપણે પુરી થઈ.”

૪

### ફળવાયલા સેક્સમેનો

અમેરિકન વ્યવસ્થાપક પોતાના સેક્સમેનો  
રિજે કહે છે

અમારો ખાસ અધાર સારા ફળવાયતા  
સેક્સમેનોજ છે અમે કપડા ધોતાર યત્રો  
તથા વાસણ સાફ કરનાર યત્રો ખૂબ વેચીએ  
છીએ એ યત્રો વેચ્યા સહેલા નથી લગભગ  
૪૫૦ રૂપિયાની કીમતનું એક યત્ર થાય  
અથવા સેક્સમેનો તે વેચી નજર સકે

અમારા સે મમેનો પોતાના કાર્યમાં ખુબ  
પારગત છે દરેક માણસ લગભગ ૩૦૦  
રૂપિયા દર અડવાડિરે કમિશનના મેળવે છે  
તેઓ પોતાના કામથી ખુશ છે તેઓ જાણે  
છે કે આ કામ તેમને દરરોજ વધારે અને  
વધારેજ કમાની આપી સકે છે

૫

### હુકૂતા કીમતનો વેપાર

મોથી કીમતના યત્રોના વેપારનો બેદ,  
પેલી-વ્યવસ્થાપકના શબ્દોમાં સામળો —

જોટે બજે મોંઘી કીમતના યત્રો હક  
તાની પૈસા વસુન કરનાના સિધ્ધાંતે વેચાય  
છે જે પછે અહક યત્ર ખરીદી પહેનો હકનો  
ભરે છે, ત્યારે તેને એક રસીદ આપીએ  
છીએ એ રસીદમાં લખેલું હોય છે કે જાખના  
બધા હકતા આહક વખતસર ભરે તો તેને

“અટના” વિગળીક જુમર ભેટ મસરો!  
પરિણામે અહક લલચાય છે વખતસર પૈસા  
ભરે છે અને બે મેળવે છે.”

અને એ ભેટનો બેદ શો હશે? આ  
રહસ્યો તે —

એ ભેટથી માત્ર પૈસાજ વકતસર નથી  
મળતા, બીજાથ તાણ છે એ જુમર જડયાની  
મજદુરી પણ અમનેજ મળે છે જુમરથી ધર  
શોબીણુ બની એના બરના બીજા જુમરો  
ખરીદવા આહકને ગ્રેરે છે પરિણામે ૫૬૨  
રૂપિયાની ભેટ મેળવી આહક સો બસોના  
બીજા જુમરો ખરીદવા આકર્ષાય છે વળી  
એવા ખાસ જુમરો કુકે બે કુકે અમારી  
આદિરાત પણ કરે છે।

૬

### નિષ્ફળતાથી નિરાશ ન થતા!

નિષ્ફળતા એ માત્ર એક કસોતી છે  
જેથી નિરાશ થતા નહિ અવાકામ લિઝન  
જેવો અમેરિકન પ્રમળો લાડનો પણ પોતાની  
જિન્દગીના પ્રાથમિક ૨૦ વર્ષ સુધી નિષ્ફળ  
નિવડ્યો હતો તેની નિષ્ફળતાઓની યાદી  
આ રહી —

- ૧ રાજકીય ઝોપીમાં મેળવવા પ્રયત્ન  
કર્યો અને નિષ્ફળતા વરી
- ૨, વેપારમાં પડ્યો અને છત્રે નાદાર થયો
- ૩, એક બાજાને તનમનથી ચાહી અને  
તે મરી ગઈ
- ૪, સિવિલ સર્વિસમાં તબીબી માગી  
અરજી નામજુર થઈ!
- ૫ કોલેસની ચુટાણીમાં ઉમ્મીદવાર થયો  
અને નિષ્ફળ નિવડ્યો
- ૬, ફરી ઉમ્મીદવારી નોખાવી અને પાછી  
નિષ્ફળતા!

## પતનની વેદી

અનુવાદક સીરતી, પ્રકાશક બજને ઉડબાવ,  
કઠોર (કદ રાચલ ૧૬ - પાના ૭૪) કીમત  
૫ આના

બાકી દેશના એક ન્હાનકડા ઉવિદ્યાસ-પ્રસ-  
અમા રંગો ધુરિને તૈયાર કરવામા આવેલ આ  
પુસ્તક, ઉર્દુના એક માનીતા લેખકની વાર્તાનો  
અનુવાદ છે. વતન પર આડી પડેલી આફ઼  
પ્રસન્ને બાળકની એક બાળા પણ કેટલી નીરતા-  
પુર્વક ઝંઝુમે છે, તેનો દુખાટ ચિતાર એમા પેશ  
કરવામા આવ્યો છે.

બાકી ઉદ્ધારણા આ નીચું પુરતો છે

## જમાલુદ્દીન અફઝાની

આનુવાદક જ 'સુર' પ્રકાશક બચ્ચે ઉદ્યાન,  
કોટર (ક્ર : કોથળ ૧૬ - પા. ૧૬) થી મલ  
૫ આપા

બાંધે ઈકબાનના આ પાનમાં પુષ્પમાં  
એશિયાના મહાન પેન-ઉદ્ભાવિક નેના સંવિદ  
જાણીને અધ્યાની મહુમની જિન્દગીને સદિક  
અરિન-ચિતાર પેરા કળામાં આપ્યો છે અર્થ

જા નિનાશ ન થતા આગળ ધ્યાન  
કર્યો, પરિણામે અમેરિકાનો પ્રેસિડન્ટ સુદા જન્મે.

5

જ્યાં દૃઢતા નહિ, ત્યાં સદ્ગતા નહિ

જો તમને જીવન-કમલો બધા લાગતો  
 હોય, જો તમારામાં દંડના અંતે આત્મા રિશ્વામ  
 ન હોય, જો તમે તમારી નિચાર-શક્તિને  
 વર્નનમાં ઉતારી નહિ સકતા હોવ અને જો તમે  
 કોઈ કામ આરંભી તો ઉત્ક્ર લગી પુર કળી  
 સકતા ન હોય તો તમારી જિન્દગી બેકાર  
 જશે તમને વારવાર દિ જીવના મળતો કારણ  
 તમારામાં દંડના નથી કે નથી મળતા પમે

કાવના એ મહાન મુમતમાનને આજનુ મુસ્લિમ  
જગતુ જોટવી અજલિયો. અર્થે તેહલી ગોઠી

અનુવાદકની મિદ્દનત ધન્યવાદની મુસ્તહક  
પણ છે અને પ્રગથિતો સાહસ ઉત્તેજનને પાન  
પણ દળવા સાદિત્યના શિકાર નવજવાનો આ  
ચરિત્ર અવશ્ય વાચે

**ઈન્દ્રિયોત્થાપન ચિન્તામણી**

ସୁଖ ଦେଖକ, ଏ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମଞ୍ଚ କରି, ପଣ୍ଡି,  
ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଏ ଉତ୍ତମ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ 'ନିଆନ୍ତ'  
ମର୍ଦ୍ଦମ ପ୍ରକାଶକ ଉତ୍ତମ ଲୋକିଷ, ପ୍ରାଣୀ

મુળઈથી પ્રગટ થતા 'ઈમાન ના ચોકટાબર  
૧૪૦ ના ખાસ અંક તરીકે પ્રગટ થયેલા આ  
પુસ્તકમાં ૧૦ નવમુદ્રિતમોના ઈલાખા રચીકારવાના  
કારણે વાર્તારૂપે પેશ કરવામાં આવ્યા છે. દરેક  
ગ્રંથો ઈલાખ અંગે પોતાની વિચારસરણી અને  
ઈલાખની કઈ ખુમુસીયત તેને શિકાર બનાવે  
તેનું દુખદુઃખ વર્ણન આપ્યું છે. પુસ્તક અત્યંત  
મનનસાધ છે.

આ પુસ્તકની છુટક પ્રત ૪ આને મળે છે

જલદરએ તુ- અને મથ્રે અર્યુમ

અનુવાદક ન રૂપિય અત્રી દસન બી  
મુન્સી મદુમ, પ્રકાશક ઈન્સ્ટીટ્યુટ, ઈરનામ-  
સુરા મુબઈ ૪ (૬૬) ટેમીટ - પાના ૯૪) ક્રીમલ  
રૂપિયા એક

અવાહનો પધખામ વવનારા મે પુનિત  
પધખામદો દઝરેત મુસા અને દઝરેત એપુખની  
સાદી જવન-ખાખી આ પુનકમા રેશે કરવામાં  
આવી છે મુસવી તટપ અને અથ્યુખી સઝની એમા  
ખાખક ઉપે તરનીર દોરવામાં આવી છે

કિલ્લાન મનનપ ૧ છે

ચિન્મયીની દુનિયા [ માસિક ]

સત્રી : જ દરિયાય મ પ્રિયે, એ એ  
ખૂં ઈ ઈ

વિશ્વવિદ્યાલયના આ પ્રકારની સામયિકનું  
નિર્માણ નોંધવા ખુબી યાદ છે. વર્ષો પહેલાં  
મુબદ્દી એક એવું જ સામયિક ખુબ સમર્થન



“કમર” : અંક ૧૨૮ માં

સહિત શરૂ થયું હતું, પણ ઉત્તેજનને અભાવે મરણ શરૂ થયું હતું, ત્યાર પછી, આ અદ્ભુત મહાબલી સાદસ પ્રગટ્ય છે કહે ન્દાનુ—પણુ ન્દાનુ છે કાલ્ય એ કારણે કે, એનું ગુજરતી સાહિત્ય દર્શ પુરાના પ્રમાણમાં સર્જન કે વચ્ચાત નથી પણ આશા છે કે, તે ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરતું જશે ત તરી સાહિત્યને અભિનંદન

## Hot Tinning

લડાઈની આપત્તિ છતાં લન્ડનનું દિન રિસચ ઈન્સ્ટિટ્યુશન મેં સ મેદુ નથી તેલે પોતાની સરોધન-પ્રવૃત્તિઓ સકેવી નથી, એની ખાતી દમભૂજ પ્રકટ થયા આ પ્રકાશન ન ૧૦૨ થી થાય છે ગરમ પદ્ધતિયે કર્તવ્ય અદાવવાની વિગતવાર માહિતી એમાં અપાઈ છે અભ્યારીઓ મટે એ ન્દાની પુસ્તિકા અત્યંત ઉપયોગી અને કીમતી સાબિત થશે

## પોલિગ્રાન

બાબાન્ટરકાર અને પ્રકાશક ન માડવીઆ

કોલિનુર પ્રેસ, ખાટલા (૬૬ ક ઉન ૧૬ - પાના ૧૨૦) કીમત છ આના

દિન્દના રાજકારણમાં મુસ્લિમ-હિન્દની પતિસ્તાની માગણી રેશ થતાજ, અત્યંત રોષભરે ઉભા કરી દેવાયો છે પાકિસ્તાન રિપે નવિભવમાં એ તે ફરારો થાય એ યોજનાની રૂપરેખા અને તે રેશ કરવાની ગુરૂતરને ઈતિદાસ બલુચની અનિવાચ ગુરૂતર છે આ પુસ્તકમાં યે જનાની આજી રૂપરેખા ઉપરાંત અપરો વાર્ધી યોજના આણેયોનો સચિત્તર જવાબ અપાયો છે

પ્રચાર-પુસ્તક હેઈ, કીમત વાજબી રખઈ છે

## પ્રહોંચ

■ એન્કુકેશન સોસ વડી ગુનવત જમાનવ કવયે બજ દિર અદ્ભુતમાદનુ બધારણુ

■ કાકિરાવાડ મુસ્લિમ લીજનો રિપોર્ટ અને હિસાબ અને ૧૯૪૦-૪૧

■ આણુ ન્દાની પુસ્તિકા

# ૫૦ વર્ષના અનુભૂત ઔષધો

## સુધાસિંધુ

કફ, ખાસી, દમ, કોલેરા શૂળ, સઅહલી, પેટના દર્દ વગેરેની વિના અનુપાનની દવા

કી. ૮ આના

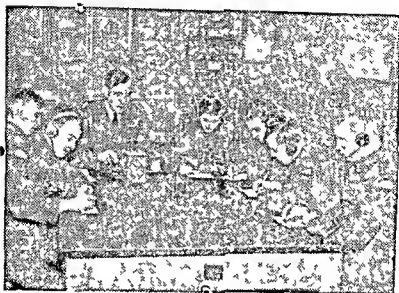
## દુગુજ કેસરી

દરેક જાતની દરાજનો જલન અને ત્રાસ વગર ૨૪ કલાકમાં નાશ કરનારી એક માત્ર દવા

કી. ૪ આના

બાલસુધા:—દુગુજ, પાતલા બાળકોને રૂપ પુષ્ટ બનાવનારી સ્વાદિષ્ટ દવા  
કી. ૧૨ આના

સુખસંચારક કંપની લી., મથુરા.



[ ત્યાં ૬૦ ઊકરા વિમાની તઅલીમ લે છે. ]

ઉંચાડમાં ન્હાના બાળકોનેય શાસ્ત્રીય તઅલીમ અપાય છે. થોડાં યાવરની આ રિપન મામર રક્ષના શાસ્ત્રીય વર્ગનો ફોટો દેખાડશે તેમ તેમાં ઊકરાઓ 'મેર્સ' કાટના સંદેશા સાલળી તેને સામાન્ય ભાષાનું રૂપ આપી રહ્યા છે બેસક એ સિગ્નલ, વિમાની તઅલીમ-ક્રમનો એક ભાગ છે

સરકારી ખર્ચે સુરક્ષિત તઅલીમ

ઉદાર રોકાવશિયો

## ઔદ્યોગિક અને શાસ્ત્રીય તઅલીમ

ચુરપનું પુનખાર જગ જેમ જેમ આગળ વધતું જાય છે તેમ તેમ, વધુ અને વધુ સૈનિકાનીજ નહિ, કેળવણયા કારીગરોનીય સુરક્ષિત વધતીજ જાય છે

હજી ગઈ કાલની વાત હતી કે લડાઈના હથોડા કે દારૂગોળો તૈયાર કરનાર કારખાનાઓમાં એકે નવા ઉમીદવારને દાખિલ થવાનું સદસાગ્ય નસીય થતું ન હતું આજે સમય પલટાયો છે. લડાઈ વધુ અને વધુ બીધજી રૂપ લાઇ રહી છે મુખ્ય સરંજામ અને દારૂગોળાની

સુરક્ષિત વધતીજ જાય છે, જેને પહેલેથી વળતા દરેક કારખાનું પોતાની અસલ કાર્યશક્તિથી અનેકગણા વધુ પ્રમાણમાં હવે કામ કરી રહ્યું છે

દેખીની રીતેજ આ નવા અને વધારાના કામ માટે નવા અને વધારાના કારીગરો— કેળવણયા કારીગરો—જોડાશે, એવા કેળા-યયા નેરીગરોનું પ્રમાણ દિ દિમા થયું નજીવું છે જેટલા હતા, તેમાના પહેલે ભાગના અત્યાર

પહેલાં જ એ કારખાનાઓમાં જોડાઈ જવા છતાં, હજી માગ ઉભી અને ઉભી જ છે

એ ઝુરરતને સહેલાઈથી પડેથી વગવની મોજના તૈયાર કરવા માટે સરકારે આગળે વર્ષે એક તપાસ સમિતિ નીમી હતી તથા લીમની આયોજનાએ ટેકનિકલ ટ્રેનિંગ તપાસ સમિતિને આજારી છે. આ સમિતિએ ૧૯૪૦ના જુલાઈમાં મંજૂર ખાતા સમક્ષ અહેવાલ રજુ કર્યો હતો. આ અહેવાલમાં ૧૬ ટેકનિકલ સંસ્થાઓનો ઉપયોગ કરવાની અને ૩,૦૦૦ કારીગરોને તબીબી આપવાની બંધામણ કરવામાં આવી હતી. દિદી સરકારે આ લાભામણ ગયા ઓગસ્ટની શરૂઆતમાં મંજૂર કરી હતી અને સંરક્ષણ ખાતાએ અને શસ્ત્રસામગ્રી અને દારૂગોળા બનાવવાના કારખાનાઓની વધતી જતી ઝુરરિઆતોને લઈને આવવા માર્ચ માસની આખર મુઘીમાં ૧૫,૦૦૦ માણસોને તબીબી આપવા માટે આ યોજના નિરતારવામાં આવી છે.

આ યોજનાનો આદર્શ, યુરપમાં જે પ્રમાણેની આર્થિક તબીબી અવાપ છે, તે છે. બેશક, અહિં સત્તર એવી તબીબીમત બંદોબસ્ત થઈ સકે નહિ તેથી સરકારે હાલ તરત તો અહિંના ધોરણસરની તબીબી માધુ રાખી, યુરપથી ૧૦૦ ઔદ્યોગિક નિષ્ણાન-શિક્ષકો મોલાવ્યા છે, જે કયારેય હિન્દ ખાતે આવી પહુ ગયા છે. સરકારી આશા એ છે કે, હવે એ શિક્ષકોના હાથ તળે જે તબીબી અપાશે, તે યુરપી આદર્શ પ્રમાણેની હશે.

આ યોજના પ્રમ.જે આ વર્ષમાં કુલ ૧૬,૮૫૦ જવાનોને તબીબી અપનાર છે, જેમાના :—

- |                           |      |
|---------------------------|------|
| (૧) જનરલ એન્ડનિયરીંગ ફિટર | ૭૦૦૦ |
| (૨) ફિટમેન                | ૨૦૦૦ |

- |                            |      |
|----------------------------|------|
| (૩) ટર્નર                  | ૨૫૦૦ |
| (૪) મશિનમેન                | ૧૫૦૦ |
| (૫) ઇલેક્ટ્રિશિયન          | ૧૨૫૦ |
| (૬) લુદાર                  | ૫૫૦  |
| (૭) કુચ અને તાનાકામ કરનાર. | ૪૫૦  |
| (૮) ઓકરી એસ્ટલિન વેલ્ડરો   | ૪૦૦  |
| (૯) સુનારો.                | ૨૦૦  |

હજો હાલ તરત ૮૭ તબીબી-મથકોમાં મળી ૬૦૦૦ જવાનો તબીબી લઈ પહુ રહ્યા છે અને બીજા ૧૦૦ જેટલા મથકોમાં બીજા ૬૦૦૦ કરતાંય વધુ જવાનોને તબીબી આપવાની તત્કાલિક ગેઠાણ પહુ થઈ ચુકી છે. (આપાર લગી ૩૨ જવાનો પરિક્ષામાં સફળ થયા છે)

\* \* \*

આ યોજનાનો માબ લેવા આદતાર જવાનોમાં નીચળી લિયાકતો હોવી જુરગી છે—

(૧) તે બ્રિટિશ હિન્દ અથવા દેશી રાજ્યનો વતની હોવો જોઈએ.

(૨) તેની વય ૧૭ વર્ષથી ઓછી કે ૪૦ વર્ષથી વધુ હોવી ન જોઈએ.

(૩) તે સારો અને મજબુત બાધો તથા સંતોષકારક આરિય ધરાવતો હોવો જોઈએ.

(૪) તેને સહેલાઈથી લખતા તેમજ ગણતરી કરતા આવડતું જોઈએ.

(૫) તેને જે કોઈ સંસ્થામાં મોકલવામાં આવે, ત્યાં તબીબી લેવા તૈયાર હોવો જોઈએ.

હજવાની ઝુરરત નથી કે, કારીગર વર્ગના માણસોને આમાં પહેલી પસંદગી આપવામાં આરશે

આ તબીબી માટે કોઈ વધુ જાતની શી લેવામાં આવશે નહિ, પહુ તબીબીમના સમય દરમિયાન બંધા વ. પેટે દરેક જવાનને દર માસે રૂ. ૨૦ આપવામાં આવશે. (મેટ્રિકની પરીક્ષા પસાર કરેલી હશે તો તેવાને રૂ. ૨૫ મળશે.)

અભ્યાસક્રમ વધુમાં વધુ એક વરસનો છે પણ એવી આશા રાખવામાં આવી છે કે, બુદ્ધિશાળી ઉમ્મીદવારો ધણી જોડા સમયમાં તબક્કામત મેળવી લેશે. તબક્કામત ધમેલા માણસોની નાતકાલિક ઝુઝરિયાત હોય, તબક્કામતો સમય ઘટાડીને નવ માસ રાખવાની પણ કલ્પ અરૂર પડે. ઉમ્મીદવારો એકસ ધોરણની પરીક્ષા પસાર કરે તો તેઓને પસાર થયેલા ગણવામાં આવશે.

તબક્કામત પુરી થયેથી તેમની પરીક્ષા લેવામાં આવશે અને તેમાંથી જે પસાર થશે, તેમના નામ મુખ્ય નેશનલ સર્વિસ લેખર ટ્રિબ્યુનલના ચેરમેન સાહેબને મોકલવામાં આવશે. જે કે તબક્કામત લીધા પછી નવકરી આપવામાં આવશેજ, એવી બહિષ્કારી આપી સકાય નહિ, છતાં મોટા ભાગને અર નોકરી મળી સકશે, એમાં શંકા નથી.

તબક્કામત પામેલાઓમાંથી કેટલાકને હિંદી લશ્કરની ધાંત્રિક ટુકડીઓમાં નવકરી આપવામાં આવશે. તેમને અરૂર પડે દર્યાવાર નવકરી કરવી પડશે અને લશ્કરી શિખરને તાપે થયું પડશે, જ્યારે કેટલાકને હિન્દુસ્તાન લશ્કરી અથવા ખિન લશ્કરી ઉદ્યોગોમાં રોકવામાં આવશે.

નવકરી આપતી વખતે ઉમ્મીદવારોને જ્યાં આગળ નવકરી કરવી હોય તે બાબત ઉપર બને ત્યાં સુધી ધ્યાન આપવામાં આવશે.

તબક્કામત મથકોમાં દાખલ થતી વખતે ઉમ્મીદવારોએ તબક્કામત લેવાની અને તબક્કામત લીધા બાદ તેઓને જે કામ સોંપવામાં આવે તે સ્વીકારવાની અને ન સ્વીકારવામાં આવે તો ઉમ્મીદવારને તબક્કામત દરમિયાન આપવામાં આવેલા બંધાની રકમ પાછી આપી દેવાની લેખિત બહિષ્કારી પ્રિન્સિપલ અથવા તે મેનેજરને આપવી પડશે.

આ યોજના અંગે, ગુજરાતમાં નીચલો મથકોએ તબક્કામત બદોબસ્ત થઇ ચુક્યો છે:-

- (૧) ગવર્નમેન્ટ ઇન્ડિસ્ટ્રિયલ વર્કશોપ, અહમદાબાદ.
- (૨) ગીગનલાલ નગીનદાસ ઇન્ડિસ્ટ્રિયલ સ્કુલ, આંબાવાડી, અહમદાબાદ.
- (૩) આર. સી. ટેકનિકલ સ્કુલ, અહમદાબાદ.
- (૪) પારસી ટેકનિકલ એન્ડ ઇન્ડિસ્ટ્રિયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, સુરત.
- (૫) એફ. એસ. પારિખ ટેકનિકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, સુરત.
- (૬) બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રેલ્વે વર્કશોપ, દાહો.

(૭) કલાકલ્પન, વડોદરા.

યુદ્ધના સરેન્જમ માટેના કારખાનામાં કામ કરનારાઓને જુદા જુદા પ્રકારની કામગીરીની સમવડો અને પગાર મળે છે. પગાર લાયકાત પ્રમાણે રોજના બાર આનાથી માંડીને રૂપિયા ચાર સુધીને હોય છે. ત્રણ વર્ષના કામ બાદ પ્રોવીડન્ટ ફંડનો લાભ મળે છે. તબીબી મદદની પુરેપુરી જોગવાઈ છે. કેટલાક કામદારોને રહેવા માટે ઘરોની જોગવાઈ પણ કરવામાં આવી છે. ત્રણ વર્ષની નવકરી બાદ વર્ષે ૧૦, ૧૫, ૨૦ દિવસની ચડતે પગારે રજાની જોગવાઈ પણ છે. (હિન્દી લશ્કરની ટેકનિકલ શાખાઓમાં અને નૌકાદળમાં પણ સારી સમવડો અને પગારની જોગવાઈ છે.)

આ યોજના માટે અરજી કરનારાઓમાંથી અમુકને, જે તેઓ લાયક હશે તો, ઇન્ડિયન એર ફોર્સ રિઝર્વ માટે લઇ સકાશે. કારણ, એ ધંધામાં વધુ સારી તક છે.

ઇન્ડિયન એર ફોર્સ રિઝર્વ માટે દર વર્ષે ૩૦૦ ઓફિસર પાઇલટ તૈયાર કરવાના હોવાથી, હિન્દી સરકારે એ માટે નીચલી યોજના ઘડી છે:-

૧, એવા ઓફિસર પાલક તૈયાર કરવા માટે, ૧૮ થી ૨૬ વર્ષની ઉમરના, સારી તન ફુફ્ફતી અને યોગ્ય શારીરિક બાધે ધરાવનારા તથા મેટ્રીક જેટલી તબ્બલીમ પામેલા હિન્દી જવાનોની ભરતી કરવામા આવશે

૨, ભરતી કરાવવા જવાનોને સરકારી ખર્ચે દેશની કોઈ સિવિલ ફાઇઝ કલનર્મા પ્રાથમિક વિમાની તબ્બલીમ અપાશે અને એ મુદત દરમિયાન તેમને માસિક રૂ. ૧૦૦ રોકાવરસિષ્ત તરીકે આપવામા આવશે

૩, પ્રાથમિક તબ્બલીમ પછી, ચુટેવા જવાનોને ઓફિસર કેડેટ નીમી, વધુ તબ્બલીમ માટે એર ફોર્સ ટ્રેનીંગ સ્કુલમા મોકલવામા આવશે, અને એ મુદત દરમિયાન તેમને રહેવા-ખાનાની મુફત સગવડો ઉપરાંત રૂ. ૧૩૫ માસિક દરમિયાન અપાશે. (એ એવા જવાન પરજોલા હશે તો, તેમને ઉપની રકમ ઉપરાંત માસિક રૂ. ૫૫ કુટુંબ ખર્ચના વધુ આપવામા આવશે )

ઓફિસર કેડેટ તરીકેની મુદત અને તબ્બલીમ પુરી થતા કામવાન થયલા જવાનોમાથી ચુટી કદાવણા જવાનોને ઇન્ડિયન એર ફોર્સ રિઝર્વના પાલક ઓફિસર નીમી, માસિક પગાર રૂ. ૩૮૫ —ઇમરજન્સી એલાવ-સ રૂ. ૬૫ અને ખાધ ખર્ચ રૂ. ૪૦ મળી દર મહિને રૂ. ૪૮૦ આપવામા આવશે.

ખેરાક, આ યોજના હાલની “ઇમરજન્સી” માટે છે, પણ એમાના અમુક પાલકોને હમેશાની નવકરી પણ મળશેજ.

આ ખેડ યોજનાઓનો લાભ લેવાની અરજી પોતાના જિલ્લાના કલેક્ટરને કરવાની છે યોજનાઓની વધુ વિગતો પણ એજ અધિકારી કનેથી મળી સકે છે.

પિપરમિન્ટ-ખનાવવાની પુરી વિગતો  
સોનાની ગાહી ટાંક-ખનાવવાની પુરી માહિતી

એકસી-એસિટલિન વેડીંગ-પીમ્લી રેલુ-કુનરની સમજણ  
જામ-સ્વાદિષ્ટ ખાદ્ય-પદાર્થના યોગ્ય ગુણ

દંડતરી લાહીએ-કવ્ય પ્રકારની ઇતરી લાહીઓના પ્રયોગો

એસિટાન-ખનાવવાની વિગત  
પુણ-ખનાવટ અને ઉવેગ  
ફોર્સ કાપડ-ખનાવટની માહિતી  
એરિયમ સદ્કાર્પક-અગત્યના રસાયણની ખનાવટ

અને હવે પછી  
હવે પછી છપાનારા ખાસ કુનર-લેખોની એક ટુકી યાદી તો જુઓ

(૧) એકચુમ્બુલેટર પ્લેઝિટ-ખનાવવાની વિગતો (૨) કાનસ-પોનાઈની કાનસો ખનાવવી (૩) કેડમિયમનો દોળ નાઈટ્રેટ જ-કુનર (૪) અગ્રુર-જોળ અગ્રુરીના રસનો જોળ જાણવો (૫) છાપખાતુ-એ પધાની ચોડીક માહિતી (૬) દોરડાં-ખનાવટ અને ઉવેગ (૭) નિકલનો દોળ-કીમતી કુનરની માહિતી (૮) પાયકે દવાઓ-ડાનનખ ગુણઓ (૯) પુરતક આંધણી-સરળ ખના ઉમ્મ કુનર (૧૦) બેકેલાઈટ-ચલુ લેખ-ખળાનો વધુ જાગ (૧૧) રમર કાપડ-ખનાવટ વિગતો (૧૨) રમર-ટયુઓ-ખનાવવાની પદ્ધતિ (૧૩) લાખ-ઉવેગ (૧૪) લેક્ટાઈન-ખનાવવાની માહિતી (૧૫) વાળ-અશ-ખનાવટની વિગતો

# “કમર”-પ્રકાશનો

૧

૨

૩

## સાબુની બનાવટ

■ દરેકે દરેક પ્રકારના સાબુઓ બનાવવા મટેની એકથીજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણુલુત સચિત્ર ગુજરાતી ચોપડી એમાં સાબુ બનાવવાની ઠંડી, અર્ધ-ગરમ અને ગરમ ત્રણે રીતિયોની પુરી માહિતી, સાબુમાં વપતાવી ચરબી તેજ, રંગ, સુગંધીઓ અને રસા યજ્ઞોની સપુર્ણ નિગત અને બનાવટ માટેના યંત્રોનો સચિત્ર પરિચય આપવા ઉપગત નહાવાના, પેવાના, કેપડા રંગરાના મુદ્રકતીનીમ કગનાના પ્રાકૃતે પેલિંગ કરવાના અને દનાકામમાં વપરાવા વગનઅધ પ્રકારના સાબુઓના રૂકડ પ્રયોગો અને કેટલાક ઉપયોગી કેપ્ટમે પણ આપ્યા છે

■ મોડા એન્ટિક મગળ ૨૦૦ પાના ૭ ચિત્રો કેપડા ૫ કો બાધણી

કીમત રૂપિયા બે.

(૮ ખ ૭ આના)

[ વિદેશ ૪ સિનિય ]

## વેચાણ કળા

ક્રિના

એલસએનગિય

[ વેપાર મુચનો સહિત ]

■ માન વેચવાની કળા-આર્થિક આદરેતુ લક્ષ આકર્ષી, નિવાસા હરેરી માલ ખરીદવાની ક્ષમતા ઉત્પત કરાવની અને એ ક્ષમતાને અમલમાં મુખ્યરી એ માટેની સમજાવટ, વેપારી અને સાદગની દૃષ્ટિરે માનની તુલના સોદો કરવાની કળા, વેપારીની માનસિક સક્તિયો, વાલ્યોના વનદલ જવળો, વેચાણ નિગમની રચના વ વ વિષયેતુ મુદર પ્રયત્નશુ કરની ગુજરાતી બાધામાં પહેલીજ પુરિતમ

■ વેપારીએને નિત નિત ઉપયોગી એવા ૧૭ કામતી વપાર-સચનો પણ એમાં છે

કીમત દસ આના.

(૪ખાન અથ સહિત)

[ વિદેશ એક સિનિય ]

## વેપારની ચાવી

■ પાચ પંદર કપિયાની નાની પુક્રમાં લર બેલા ટપાલથી વેપાર કેમ કરવો? બચસમાં કેમ કરવી? કેવી રીતે વિકસાવવો? શાને વેપાર કરવો? વ બાપતોની સપુર્ણ માહિતી ૧૭ શુદ્ધ શુદ્ધ મકરણો હાલ આપના ઉપગત શુદ્ધ શુદ્ધ જાતના ૧૧૨ હુનર હોયોગની સપુર્ણ દલીકત પણ એમાં નળી છે લખ્યા પ્રમણે બચસર અમન કરાય તો એ ૧૧ ગદલ વડે દત્તારો રૂપિયા કમાઇ સમાય છે

■ ‘એન એડર’ વેપારને લગતી એ પહેલોજ ગુજરાતી ચોપડી છે

■ હામીરેશન આર્ટ વેપાર ૧૦૦ પાના.

કીમત : રૂપિયા અઢી

(૪ ખ મે આના)

[ વિદેશ ૪૨ સિનિય ]

[ ૩૮ પાનાતુ પ્રર નુ સચિત્ર ગુજરાત મગાવો ]

શિરનામુ કમર ઓફીસ, સોદાગરવાડા, મુરત.

પ્રમાણભૂત અને શાસ્ત્રીય

**“કમર”-પ્રકાશનો****“કમર”ની કાંઈલો****કેશ શૃંગાર****“કમર”નો આખો રૂ**

“કમર”ની બાંધેલી કાંઈલો  
મંગાવે. મહેશ મહેશ પ્રયોગ-  
પુસ્તક કરતા વધુ મારિતીપૂર્ણ  
અને ઉપયોગી છતા કીમતમાં  
અત્યંત સોથી છે

પુસ્તક પ્લેટુ કાઢ્ય મળતી નથી

“ બીજું ”

“ બીજું ”

, ચોથું ૩ ૨ ૮-૦

“ પાંચમું ૩ ૨-૮-૦

“ છઠું ૩ ૩-૮-૦

, સાતમું ૩ ૩-૮-૦

, અઠમું ૩ ૩-૮-૦

“ નવમું ૩. ૩-૮-૦

“ દસમું ૩ ૩-૮-૦

[ ૮૫૯ જગ ૪૬૬ ]

પરદેશ મારે પુસ્તક ૪-૫

કીમત દરેકની રૂ. પાંચ.

પુસ્તક ૬ ૭-૮-૬-૧૦

કીમત દરેકની રૂ. સાત.

■ વળા રંગના કિંવા સફેદ  
યા શુભ થઈ મમતા વળને  
ફરી વાગ અસલ રંગના-કળા  
કે સુન્દરી-કરવા મારેના  
મિત્રાજ યા કલકના રિદેલી.

સુનાની અને આપુર્વેદિક પદ  
વિગા લેવ. પામી યા શુકીના  
રવના અને આંતરીક કપાવના

છા પ્રથમ ભુલ-અનેક અપ્રાપ્ત  
અને કીમતી પ્રયોગ સદિત-

નુસખાખોનો અનોક સમદ  
નોવમાવની માદિતી, જનાવડ.

વેપાર અને ઉપયોગની  
સુચનાઓ સદિત.

■ મગવના રૂડી સરે એક  
નાનકડુ કદ. એટલેક માગળ.  
૪૮ પાના.

કીમત : ચાર-સાત  
(૨ ખ સમે પાંચ માળા)  
રિદેલ. ૧૭ પેની

■ જનન સમી પુસ્તકના  
આંદર માથેના પમા મોનો  
મ એ. વિનિયે વા પોસ્ટ ૧

આંદર પજુ માવગો.  
[ ૩૮ પાનાનું તરું ૪૦ સુચિપત્ર મુદ્રત મંગાવો ]

■ છુટક છુટક અંગે ખ  
કરતાં, આખો સમજ ખ  
લો, કારણ કે તે એક સ  
મિહુનરી એનસાઈડિયો  
ડીઆની મરજ સારે છે

■ અંક ૨, ૩, ૪, ૫  
૭, ૮, ૯, ૨૪, ૨૬, ૧

૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪  
૩૬ એમ પુસ્તક ૧, ૨, ૩

૩ ના કુલ રોજ અંક ૭  
૪ પુસ્તક ૪, ૫, ૬, ૭

૮ અને ૧૦ ની માંથી  
૧૫થી અને-

■ અંક ૧૨૧ થી ૧૩  
સમીનું માર અંકનું-એ  
૧૬૪૧ ના પંચ વર્ગિ-વિન

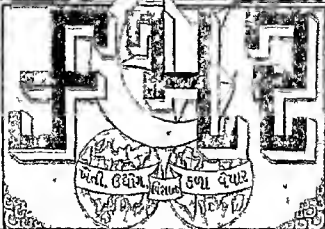
સામાન્ય મળી  
કીમત ૨. ૨૮-૮-૦

પરદેશ મારે-  
કીમત ૧. ૩૦-૬-૦

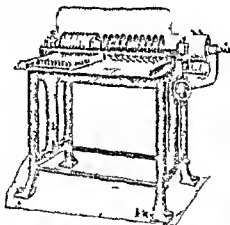
યા કી ૨-૧૬-૦  
(૮ ખ સદિત)

**શિરનામું : કમર એડીમ, મોદાગવાડા, મુરેન.**

તરી ને પાસા - મુદ્રમદ ઉસ્માન, કમર એડીમ, તો કામરવાડા મુદ્રત પ્રકાશન છા ૧-૩ ૧૯૧૧  
મુદ્રક ને મુદ્રણક - અખટીલાદ કમરવાડીન નેપિદ, મુસ્લિમ-મુજરાન મિત્ર બાગ નવ મારે : મુજ



લેઝેન્ડ્ર કાપનાર યંત્ર



આ યંત્રનો મલ્લ પડે લેઝેન્ડ્ર વર્ણ મળતાવરે  
કાપી સકાય છે

[ પિયમિન્ટ : પાનું ૩૩૫ ]

સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૧



# “કમર”-પ્રકાશનો

૧

૨

૩

## સાપ્તની બનાવટ

■ દરેકે દરેક પ્રકારના સાપ્તો બનાવવા માટેની એકલીજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણુભુત સચિત્ર ગુજરાતી ચોપડી એમા સાપ્ત બનાવવાની ઠીકી, અર્ધ-ગરમ અને ગરમ ત્રણે રીતિયોની પુરી માહિતી, સાપ્તમા વપરાતી ચરખી, તેલ, રંગ, સુગંધીઓ અને રસા યોગોની સંપૂર્ણ વિગત અને બનાવટ માટેના યંત્રોનો સચિત્ર પરિચય આપવા ઉપરાંત નહાવાના, ધોવાના, કપડા રંગવાના કામકેલીનોગ કરવાના ધાતુને પૌલિય કરવાના અને દવાકોમમા વપરાતા કમરબંધ પ્રકારના સાપ્તોના ૧૬૬ પ્રયોગો અને કેટલાક ઉપયોગી ટાઈટકા પણ આપ્યા છે

■ જડા એન્ટિક કાગળ ૨૦૦ પાના • ૭ ચિત્રો • કપડાની પાકી બાધણી

કીમત • રૂપિયા બે.

(૮ અ ૭ આના)

[ વિદેશ • ૪ સિલિંગ ]

## વેચાણુ કળા

કિવા

એસસએનશિપ

[ વેપાર-સૂચનો સહિત ]

■ માન વેચવાની કળા-અર્થાત આદરોનું લક્ષ આકર્ષી, ત્રિયાસા ઉરકેરી, માલ ખરીદવાની હચ્છા ઉત્પન્ન કરાવવી અને એ હચ્છાને અમલમા મુકાવવી, એ માટેની સમજાવટ, વેપારી અને આદરની દૃષ્ટિએ માલની તુલના, સોદો કરવાની કળા, વેપારીની માનસિક શક્તિયો, વાધાઓના અવહાર જવાબો, વેચાણુ વિભાગની રચના વ વ ત્રિયોનું સુદર પૃથક્કરણ કરની ગુજરાતી બાપામા પહેલીજ પુસ્તક

■ વેપારીઓને નિત નિત ઉપયોગી એક ૧૭ કીમતી વેપાર-સૂચનો પણ એમા છે

કીમત દસ આના.

(ટપાલ ખચ સહિત)

[ વિદેશ એક સિલિંગ ]

## વેપારની ચાવી

■ પાંચ પંદર રૂપિયાની નાની પુણ્નમા ધર બેઠા ટપાલથી વેપાર કેમ કરવો? વ્યવસ્થા કેમ કરવી? કેવી રીતે વિકસાવવો? શાનો વેપાર કરવો? વ બાપતોની સંપૂર્ણ માહિતી ૧૭ જુદા જુદા પ્રકરણો દ્વારા આપવા ઉપરાંત જુદી જુદી જાતના ૧૧૧ કુનર ઉચોતોની સંપૂર્ણ હકીકત પણ એમા લખી છે લખ્યા પ્રમણે બરાબર અમલ કરાપ તો એની મદદ વડે દુનિયા રૂપિયા કમાઈ સકાય છે

■ “બેલ ઓફર” વેપારને લગતી એ પહેલીજ ગુજરાતી ચોપડી છે

■ હંમીટેશન આર્ટ પેપર ૧૦૦ પાના.

કીમત : રૂપિયા અઢી

(૮ અ. એ આના)

[ વિદેશ ૪૩ સિલિંગ ]

[ બધા જાણિતા પુસ્તકોલેસને ત્યા મળે છે ]

[ ૩૮ પાનાનું પુર નવું સુચિત્ર ગુજરાત મળાવે ]

ચિન્તામું : કમર ઓફીસ, શેઠાજીરવાડા, સુરત.

વર્ષ અગિયારમું

માસ નવમો

અંક ૧૨૯ મો

ક મ ર

સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૧

— લવાઝમ —

હિન્દ રૂપિયા ત્રણ  
બર્મા રૂપિયા સવા ત્રણ  
વિદેશ : ચિનિંગ ૭

ચિત્રો

દક્ષતરી લાલીઓ

દક્ષતરી લાલી ૩૨૫

પ્રવાહી ગ્રાફ ૩૨૯

ખેખેઓ

અગ્રણીનો ઉલ્લાજ ૩૪૬

અપીવ ૩૪૭

કળત્રિયત દૂર કરનાર ૩૪૭

ખસનો ઉપાય ૩૪૭

પુખ્તરતી વધારનાર ૩૪૬

અર્ક ૩૪૬

ચણાની બરરી ૩૪૫

દમને ઉલ્લાજ ૩૪૬

પાત્રન ગોળીઓ ૩૪૬

બનાવવી ટકણખાર ૩૪૭

મર્દમે હયાત ૩૪૬

મસાનો ઉલ્લાજ ૩૪૫

શુભલિવાસ ૩૪૫

લાકડા પર લગાડવાનું ૩૪૭

વારનિશ ૩૪૭

વપરાયતી વિજળીક ૩૪૫

બટરીઓ ફરી ચાલુ ૩૪૫

કરવી ૩૪૫

વિવાયતી ગળી ૩૪૭

વોહીના ડાખનો ઉલ્લાજ ૩૪૭

શેરડીની લળવણી ૩૪૬

ગોળનો ઉલ્લાજ ૩૪૫

પિપરમિન્ટ ૩૪૬

ગ્રીસ ૩૪૬

ખટ્ટીની પિપરમિન્ટ ૩૪૬

ખાસીની પિપરમિન્ટ ૩૪૬

ચોકોલેટની પિપરમિન્ટ ૩૪૬

ટુપ્લેટસ ૩૪૭

રોપસ ૩૩૬

લકીયા ૩૩૯

પિપરમિન્ટની ટીકડીઓ ૩૪૬

જૂહીનાની પિપરમિન્ટ ૩૪૬

મગફળીની પિપરમિન્ટ ૩૪૬

લોઝેન્ઝ ૩૩૯

સોનાની સાંકી ટાંક ૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

૩૩૯

മു മുദാഹി ബുമാഹി ബുമാഹി

१. अथ पुरातन वज्रहारा रत्नमाला केशवप्रणीत  
महादेव सांगलियावाला धनपत्र अने पुरातनवाच्ये  
आहे अन्वय कर्तुं छे.

२. २५॥ पुरातन कौटिल्य नीतिशास्त्रात् पुरातनकाल  
अर्थशास्त्रे पुरातनकालात् आदि संस्कृत कालं वि.

३ भा। सुदक सुभाष वसाहा सहायरी  
कानसणी भावाओ भाषमिभ भागे भाषिभ  
रुडोनी विद्यापीठानी भाषयेरीजा भागे  
भा.वे.रु. छे.

૪૭૫ પુસ્તકની ૨૫ નકલો વહેંચવાના  
આગ્રહ વિધાન સભા ઉપાધ્યક્ષને આદેશીત છે.

૧૭૫૧ પુરતકની ૧૨ નાંચી. ગમગાવાની  
ગુજરાત વનકામુસર સોશાયટીમાં ઉલ્લેખ  
મદે બરોડી છે.

કે સ્થા પ્રસન્નતા મહેશ કાગને આપ્યુંદા  
મળેલ બીજી મુશ્કેલી પ્રસન્નતાપ મરિયદે સારી  
પ્રસન્નતા ગણ્યો છે.

(Certificate) મળે છે.

८ भा. पुरातन-नी कृष्णमल अटि अनेके  
सामयिक सामयिक मन्त्रालये सारामा सारि  
यामिनाये अगम्य छि.

एहि भावरी आउ चीज अविश्रयोनी पनका भइत भंवाविसा

ਧਰ ਯੋਗ ਪ੍ਰਣਾ ਭੰਗਾਵਾ

ଆମର ମଙ୍ଗଳା

કચ્છ વેપારી અંગેના પ્રશ્ન

શ્રી. રૂંગારાવ. રાજ્ય.

2017-18

नदीनामः ५०

9-2141

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥  
 श्रीमद्भगवद्गीता  
 अध्याय १०

५१० ५११. ठुहल कल अफिउह अफिउह

—123 456—789

White & McLaughlin

(35)  $W_1 \cup W_2$  is a  $\mathcal{W}$ -submodule of  $W$ .

મગધવા અને દાયો —

ਸੰਘਾਤਕ, ਡੀ. ਆਰ. ਪੁਰਾਣਮਾਯਾ,  
ਪੋਸਟ ਡੀ.ਐਨ.ਐਸ. (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ

...દરેક પ્રાણીના પાશમાં આ પ્રાણી દોડી જ  
જોઈએ, જોઈશું જ નહિ પરંતુ તે વિશેષ પાશમાં  
જોવા પેલા ખંજીરોએ કરેલી જોઈએ...

1991 (1991) 1991

આવા મગ હોયોગી મુસતતે રાત્રી અને  
હોયોગી મગાર માટે હોવી વધારી સ રાખાવોજી  
કરોજન આપી, મગ હોયોગી સહજન કર  
યાવા સાથ અને ચક્રાર આપવો જોડજી...

“*My dear*,” *My dear*,”

...સરનેલિયુ દુખીનાં આ નંદનાં કે માતા કે માતા  
પુત્રનાં આપણે ત્યાં ધણા બધા છે અને  
દુલ્હી અને તેની નણિસીનાં શ્રેષ્ઠ સાથે  
બદાર પડશે. પરંતુ આ પુસ્તકના વિશિષ્ટતા  
તેના મૂલ્યના પ્રયોગિત થાવ નથી પણ જુદા જુદા  
જુદા વિષયના સાર અને અનુભવી લેખકના  
પાસે લખાવેલા લેખને સંબંધીત આ પુસ્તકને  
વિશિષ્ટતાઓ બનાવવામાં આવ્યું છે. તે છે....

“ସଂସ୍କୃତି” ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ (ଅ. ୩୫)

...ਸੁਰੇਸ਼ਵਰਨਾ ਮਿਤੀ ਦੇ ਆਮਾਦੀ ਆਫ ਟੂਰਿਜ਼ਮ  
ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰੀ ੭੫-੭੬ ਸੁਪਰ ਲਿਟੀ ਗਲੀ  
ਸਫ਼ ਆਖਾ ਕਹਿੰਗੇ। ਆ ਸੁਰੇਸ਼ਵਰ ਅਧਿਕਾਰੀ  
ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ.....

“महाभारत” सा साहित्य (६१:३)

# દફતરી લાહીઓ

લાહી જેવી નિશાનિની ઉપયોગિતાથી કેણુ અણુજનુ હશે ?

અજ્ઞાન ન થશો, સામાન્ય લાહી અને દફતરી લાહી વચ્ચે ધણો ફેર છે. સામાન્ય લાહી જ્યારે થોડાક વકત માટે કામચલાઉ રીતે ખનાવી, તરતજ વાપરવામાં આવે છે, ત્યારે દફતરી લાહી એક લાખા—ધણાજ લાખા—સમય લગી સારી રિથતિમાં કાર્બમ રહેતી હોય, શીશીઓમા ખરી દેશ પરદેશ લગી મોકલી વેચી સકાય છે. એજ કારણુ છે કે, સામાન્ય લાહી દફતરી લાહી તરીકે વેપારમાં ચાલી સકતી નથી, જો કે દફતરી લાહી સામાન્ય લાહીને બદલે ખુશીપુર્વક વાપરી સકાય છે.

દફતરી લાહીની ખાસ વિશિષ્ટતાઓ શી હોવી જોઈએ ? તે એટલી હોય :

- ૧, તે લાખા કાળ લગી સાચી રાખી સકાય,
- ૨, તેમા પુરતી ચીકાશ હોય,
- ૩, તે રહેવાઈથી ખનાવી સકાય.

\*

અત્રે આપેલા ક્રમજનક પ્રયોગો એજ ગુણોને ધ્યાનમાં લઈને પસંદ કરવામા આવ્યા છે. તે બે વર્ગમાં જોઈતી નાખી સકાય એમ છે :—

- ૧, દફતરી લાહી,
- ૨, પ્રવાહી શુંદર.

દરેક વર્ગની પોતાની વિશિષ્ટતાઓ અને ઉપયોગો છે, એ કહેવાની ઝુરત ન હોય.

## દફતરી લાહી

\* ૧—વ્હાઇટ ડેક્સ્ટ્રીન ( White Dex trin ) ૧૦ ઓંસ, નિશારતો ૧૦ ઓંસ,

પાણી ૭ પાઉન્ડ, ગિયસરી ૩ ઓંસ કાર્બોલિક એસિડ ૩૦ ટીપા, ફોર્મલ ડિક્રાઇડ ૬ ઓંસ, એર્થ્રય સસાફાસ ૧૦ ટીપા

પ્રથમ ડેક્સ્ટ્રીન અને નિશારતાને થોડાક ઠંડા પાણીમા મેળવી, લાહી જેવી ખનાવો ૧ અને પછી બાકીનું પાણી ઉમેરી વોટર બાપ પર અર્ધિ લગી પકવો કે સારી લાહી બને જોઈક, પકવવાની ક્રિયા દરમિયાન તેને સતત હલાવતા રહેજો, નિકર ગાગડા બધાજ જગે પછી ચુલા પરથી નીચે ઉતારી લઈ, કમવાર બાકીની દવાઓ મેળવી, હજી ગરમજ હોય કે શીશીઓમા ખરી લો.

૨—પોટેટો સ્ટાર્ચ ૭ તોલા, વ્હાઇટ ડેક્સ્ટ્રીન ૩ તોલા, સોડિયમ ક્લોરાઇડ કિવા ધરગથુ નમક ૯ તોલા, ગ્રીક ક્લોરાઇડ ૪ તોલા, સેલિસિલિક એસિડ ૧ તોલો, પાણી ૧૨૦ તોલા

પ્રથમ થોડા ઠંડા પાણીમા પોટેટો સ્ટાર્ચ અને ડેક્સ્ટ્રીનની લાહી ખનાવી, પછી બાકીનું પાણી ગરમ કરી, તેમા સોડિયમ ક્લોરાઇડ અને ગ્રીક ક્લોરાઇડ, ઓગળાવી, પછી પેલી લાહી મેળવી, સૌથી છેવટે સેલિસિલિક એસિડ ઉમેરી.

૩—નિશારતો ૭ તોલા, વ્હાઇટ ડેક્સ્ટ્રીન ૩ તોલા, સોડિયમ ક્લોરાઇડ કિવા ધરગથુ નમક ૯ તોલા, ગ્રીક ક્લોરાઇડ ૪ તોલા, સેલિસિલિક એસિડ ૧ તોલો, પાણી ૧૨૦ તોલા.

ખનાવવાની રીત પ્રયોગ નંબર ૨ પ્રમાણે

(૧) લાહીની ખનાવટમા ધ્યાનમા રાખવાનો ખાસ યુક્તિ એ છે કે, તેમા 'કેઈ' પ્રકારના ગાગડા બધાય નહિ, એકસરખી ધટ કે પાતળા લાહી બને

૪ જિનેન ૨ ઓસ, પાણી ૭ પાઇન્ટ, ઘઉંનો મેદો ૯ ઓસ, નિશારતો ૧ ઓસ, ફોર્મેનિન ૩ ફલ્યુઇડ ડામ, ઓઇન કવચ ૨ ફલ્યુઇડ ડામ

૩૧ પાઇન્ટ પાણીમાં જિનેનને ૧૨ કનાકે લગી પચાળી રાખ્યા બાદ ગરમ કરી ઓગળાવો. બીજા દાય પર બકીના ૩૧ પાઇન્ટ ઠંડા પાણીમાં નિશારતો અને મેદો મેળવી, લાઠી બનાવી ગરમ જિનેન મિશ્રણમાં નાખી ખુબ દલાવીને મે ચાર મિનિટ લગી ધીમી આગે પકવી પછી ચુલા પરથી ઉતારી લઇ ફોર્મેનિન અને ઓઇલ કવચ મેળવો.

૫-પોટેટો સ્ટાર્ચ ૧૩ તોલા પાણી ૮૦ તોના કાળીક સેડાને ૩૭° Bને ૬૧ ૩ તોલા, સુરાખારનો તેજામ (૨૪° Bનો) ૩ તોલા, ફોર્મેલિન અથવા કાર્બોલિક એસિડ ૧ તોનો.

પ્રથમ પાણીમાં પોટેટો સ્ટાર્ચ મેળવી લાઠી જેવી બનાવો અને પછી કાળીક સેડાનો દ્રવ ઉમેરી ધીમી આગે એટને લગી પકવો કે મિશ્રણ સાફ બને પછી તેો ચુલા પરથી ઉતારી લઇ સુરાખારો તેજામ મેળવી સૌથી છેવટે ફોર્મેલિન યા કાર્બોલિક એસિડ ઉમેરો.

૬ ખાડ ૮ ઓસ જિનેન ૧ રતલ, નિશારતો ૪ ઓસ ગિસરીન ૧૨ ઓસ, પાણી ૫૫ પુરત કાર્બોલિક એસિડ ૧ ઓસ

૧ રતલ પાણી લઇ તેમાં જિનેનને ૧૨-૧૫ કલાકે લગી પચાળી રાખી, પછી ધીમી આગે ગરમ કરી, ઓગળાવી લઈ તેમાં ખાડ મેળવી ખુબ દલાવો એ દરમિયાન બીજા વાસણમાં નિશારતને ગિસરીનમાં મેળવી, લાઠી બનાવી, ગરમ જિનેન-મિશ્રણમાં મિશ્ર કરો અને છેવટે ૩ પાઇન્ટ નેટડુ ઉગાળુ પાણી ઉમેરી, મેળવી લઇ, કાર્બોલિક એસિડ પણ ઉમેરી, શીટીઆર્માં ભરી લો.

૧ રતલ પાણી લઇ તેમાં જિનેનને ૧૨-૧૫ કલાકે લગી પચાળી રાખી, પછી ધીમી આગે ગરમ કરી, ઓગળાવી લઈ તેમાં ખાડ મેળવી ખુબ દલાવો એ દરમિયાન બીજા વાસણમાં નિશારતને ગિસરીનમાં મેળવી, લાઠી બનાવી, ગરમ જિનેન-મિશ્રણમાં મિશ્ર કરો અને છેવટે ૩ પાઇન્ટ નેટડુ ઉગાળુ પાણી ઉમેરી, મેળવી લઇ, કાર્બોલિક એસિડ પણ ઉમેરી, શીટીઆર્માં ભરી લો.

૭-ગ્લુકોઝ ૧ તોનો ગ્લુકોસ (Glucose) ૪ તોલા, નિશારતો ૧ તોનો, બોરીક એસિડ સદજ, પાણી ૫૫ પુરત

થોડાક પાણીમાં ગ્લુકોઝ ઓગળાવી પછી તેમાં ગ્લુકોસ અને ત્યાર પછી નિશારતો ઉમેરી, ધીમી આગે થોડીક પગો લગી પકવી લીધા પછી ચુલા પરથી ઉતારી લઇ, એટલુ ગરમ પાણી ઉમેરો કે લાઠી બોધએ તેવી પાતળી બને પછી તેમાં બોરીક એસિડ ઉમેરો.

આ લાઠી ઘણી સસ્તી પડે છે  
૮ અગળી ગુદર ૧૦૦ તોલા નિશારતો ૭૫ તોલા ખાડ ૨૧ તોલા, કપુર ૪ તોના મેનિસિલિક એસિડ સદજ, પાણી ૫૫ પુરત

પ્રથમ થોડાક ઠંડા પાણીમાં ગુદર ઓગળાવી લઇ ગુદુ રાખો પછી થોડાક બીજા ઠંડા પાણીમાં નિશારતો ઓગળાવી લાઠી બનાવી બેઠ મેળવણીઆને મિશ્ર કરી, તેમાં ખાડ અને કપુર ઉમેરી થોડીક મિનિટો લગી વોટર બાથ પર પકવી પછી ચુલા પરથી ઉતારી લો અને છેવટે, સેલિસિલિક એસિડ ઉમેરીને ખુબ મેળવી લો.

૯-અર્ક-પાણી ૧૨ ગેલન, ઘઉંનો મેદો ૧૦ રતલ અરબી ગુદર ૮ રતલ, ગમ ટ્રાન્ગાઇન ૨ રતલ સેલિસિલિક એસિડ ૪ ઓસ ઓઇન કવચ ૪ ઓસ

એક વાસણમાં ૫ ગેલન અર્ક-પાણી લઇ તેમાં મેદો ઓગળાવી, લાઠી બનાવો અને એ દરમિયાન બીજા વાસણમાં ૭ ગેલન અર્ક-પાણી લઇ તેમાં બેઠ ગુદર નાખી, ગરમ કરીને ઓગળાવી લો ગુદર ઓગળાવ્યા પછી એ મેળવણીને પેલી લાઠીની મેળવણીમાં નાખી ખુબ દલાવી લઇ, લાઠી ઠંડી પડે ત્યારે બકીની બેઠ દલાવો ઉમેરો.

૧૦-નિશારતો ૫ ઓસ, ઘઉંનો મેદો ૧ ઓસ, સેલિસિલિક એસિડ ૦૧ ઓસ, પાણી ૧૬ ઓસ

પાણીમાં નિશારતો અને મેદો મેળવી, ધીમી આંચે લાહી પકવી લઇ, પછી સેલિસિ-  
લિક એસિડ ઉમેરો.

૧૨-ગ્લેસીન ૪ તોલા, પાણી ૧૨૦  
તોલા, નિશારતો ૧૫ તોલા, કાર્બોલિક એસિડ  
૧૦ ટીપાં.

પ્રથમ ૧૫ તોલા પાણીમાં ગ્લેસીનને  
પલાળી રાખી, પછી ધીમી આંચે ઓગળાવી  
લઇ, ૬૫ તોલા ઉકળતું પાણી ઉમેરો. બીજા  
દાય પર એ દરમિયાન ૧૫ તોલા નિશારતાને  
પ્રથમ થોડાક પાણીમાં ઓગળાવી, પછી બાકીનું  
પણું પાણી નાખી, એમાં ગ્લેસીનની મેળ-  
વણી નાખી, થોડીક વાર લગી ખુબ હલાવતાં  
રહી, ધીમી આંચે પકવી લઇ, યોગ્ય ઘટ્ટપ-  
ણાની લાહી તૈયાર થતાં સુધા પરથી  
ઉતારી લો અને ઠંડી પડે ત્યારે તેમાં કાર્બોલિક  
એસિડ ઉમેરો.

૧૨-પોટેટો સ્ટાર્ચ ૧૦ રતલ, પાણી  
અપ પુરતું, સુરાખારતો તેજાળ અપ પુરતો,  
અરખી ગુંદર ૧૦ રતલ, ખાંડ ૨ રતલ.

પ્રથમ એક બીનીના વાસણમાં ૫ કપાઈ  
પાણી લઇ, તેમાં પોટેટો સ્ટાર્ચ ઓગળાવી,  
પછી બી રતલ સુરાખારતો તેજાળ ઉમેરી,  
હલાવીને ૨૪ કલાક લગી ઠરવા દો. અલગત,  
એ મુદત દરમિયાન મેળવણીને વારંવાર  
હલાવતા રહેવું જરૂરી છે. સૌથી છેવટે, તેને  
ધીમી આંચે પર અદિં લગી પકવો કે એક-  
સરખા ઘટ્ટપણાની અને પારદર્શક લાહી બને.  
એ માટે, જરૂરત જણાય તો, એમાં થોડુંક  
બીજું પાણી ઉમેરી સકાશે.

બીજા દાય પર, ૧ ગેલન પાણીમાં ખાંડ  
અને ગુંદર ઓગળાવી, પછી તેમાં ૧૧૫ ઑંસ  
સુરાખારતો તેજાળ ઉમેરી, ધીમી આંચે  
ઉકાળી, પછી થોડું મેળવણીએને મિશ્ર કરી લો.

૧૩-ધકોનો મેદો ૪ ઑંસ, ફટકડીની  
ભુટ્ટી ૦.૫ ઑંસ, પાણી ૧ પાઇન્ટ, ઓઇલ

કલ્લવજ ૨૦ ટીપાં, સેલિસિલિક એસિડ ૨૦  
ગ્રામ, અલકોહલ ૨ ગ્રામ.

પ્રથમ મેદો અને ફટકડીની ભુટ્ટી-મેળવી,  
થોડું થોડું પાણી મેળવતાં જઇ, હલાવતા  
બંધ કે જેથી પાતળી લાહી બને. પછી તેને  
ધીમી આંચે પર સુકો ચઢાવી, અદિં લગી  
પકવો કે જેથી યોગ્ય ઘટ્ટપણાની લાહી બને.  
એ થઇ રહેતાં, તેને સુકા પરથી ઉતારી લઇ,  
ભુદા વાસણમાં આગળથી અલકોહલમાં ઓગ-  
ળાવી રાખેલ સેલિસિલિક એસિડ અને લવિંગના  
તેલની મેળવણી ઉમેરી, મિશ્ર કરી લો.

૧૪-ધકોનો નિશારતો ૫ રતલ, ઠોરડીક  
સોડા ૦.૫ રતલ, નમકનો તેજાળ ૮ ફ્લુઇડ  
ઑંસ, ઠંડું પાણી ૧ ગેલન, ઉકળતું પાણી ૩  
ગેલન.

પ્રથમ એક વાસણમાં તેજાળ અને ઠંડું  
પાણી મેળવી થોડું રાખે અને પછી બીજા  
વાસણમાં ૨ ગેલન ઉકળતા પાણીમાં નિશારતો  
નાખી, લાહી બનાવી રાખે અને બીજા  
વાસણમાં ૧ ગેલન ઉકળતા પાણીમાં ઠોરડીક  
સોડા નાખી, તેનો દ્રવ બનાવી રાખે. ત્યારે  
મેળવણીએ તૈયાર થયા બાદ ઠોરડીક સેડનાની  
મેળવણીમાં નિશારતાની મેળવણી ઉમેરી,  
હલાવીને અર્ધા કલાક લગી રહેવા દઇ, પછી  
તેજાળની મેળવણી ઉમેરી ખુબ હલાવી લો,  
ઝેટલે લહી તૈયાર. (જરૂરત હેય અને લાહી  
ઘટ્ટ લાગે તો છેવટે થોડુંક વધુ પાણી ઉમેરી  
સકાશે.)

૧૫-નિશારતો ૧ રતલ ગ્લેસીન ૨  
ઑંસ, પાણી અપ પુરતું, સિલિકેટ એક સોડા  
૦ ગ્રામ, લવિંગનું તેલ સદખ.

પ્રથમ ૮ ઑંસ પાણીમાં ગ્લેસીન પલાળી  
રાખી, ૧૨ કલાક બાદ ગરમ કરી, ઓગળાવી  
લો અને એ દરમિયાન બીજા વાસણમાં  
પાણીમાં નિશારતો નાખી, ઠંડી લાહી જેની

બનાવી રાખે અને જિનેગન ઓગળા નવ  
કે તેમા એ લાહી નાખી, યોડીક મિનિટો  
લગી પકવી લઈ, ચુલા પરથી ઉતારી લે  
અને બાકીની દવાઓ મેળવે

૧૬-ધકોનો મેદો ૨ રતલ, ૬ કુ પાણી  
૩૨ ફ્યુઝ આસ, ૧ ફટકડી ૧ આસ, ગરમ  
પાણી ૪ ફ્યુઝ આસ, ઉકળતુ પાણી ૬૬  
ફ્યુઝ આસ

પ્રથમ ઠંડા પાણીમાં મેદો મેળવી, લાહી  
જેવી બનાવી લે. પછી ગરમ પાણીમાં ફટકડી  
ઓગળાવી, જુદી રાખે અને ઉકળતા પાણીમાં  
લાહીનાળી મેળવણી નાખી, ધીમી આવે  
અદિ લગી પકવે કે અર્ધ-પારદર્શક થ  
લાહી અને પછી તેમાં ફટકડીવાળું પાણી  
મેળવી, બરાબર મિશ્ર કરી લે

૧૭-નિશારતો ૪ આસ, બ્લાઇટ ડેસ્ટ્રીન  
૨ આસ, ૬ કુ પાણી ૧૦ ફ્યુઝ આસ,  
ટકણુખાર ૧ આસ, ગિનસરીન ૩ ફ્યુઝ  
આસ, ઉકળતુ પાણી ૫૪ આસ

પ્રથમ ઠંડા પાણીમાં ડેસ્ટ્રીન અને નિશારતો  
મેળવી લાહી જેવી બનાવી લે. બીજા દાય  
પર ઉકળતા પાણીમાં ટકણુખાર ઓગળાવી,  
પછી તેમાં ગિનસરીન ઉમેરી છંદે જેલ  
મેળવણીએને મેળવી અદિ લગી દવાઓ કે  
પારદર્શક લાહી તૈયાર થઈ નવ

૧૮ એપ્પો મેદો યા નિશારતો ૦૧  
રતલ સુગાખારો તેજમ ૨ ગ્રામ, બેરીક  
એસિડ ૨૦ ગ્રેન લવિગતુ તેન ૧૦ ટીપા,  
કાર્બોલિક એસિડ ૧ ગ્રામ, ૬ કુ પાણી ૮  
આડિસ, ગરમ પાણી ૧ પાઈન્ટ

પ્રથમ ઠંડા પાણીમાં મેદો નાખી, લાહી  
જેવી બનાવી, પછી ગરમ પાણી ઉમેરી, ધીમી  
આવે અદિ લગી પકવે કે એપ્પ થઈ પચાણી  
લાહી અને પછી ચુલા પરથી ઉતારી લઈ,  
બાકીની ઓછો કંઠવાર, મેળવતા નવ અને  
લાહીને મિશ્ર કરતા નવ

૧૯-ફટકડી ૧ આડિસ, ગરમ પાણી ૪૦  
ફ્યુઝ આડિસ, રાજન અર્ધ ન્હાની ચમચી,  
મેદો યા નિશારતો અપ પુરતો લવિગ  
નગ તથા

ગરમ પાણીમાં પ્રથમ ફટકડીની ભુટી  
નાખીને ઓગળાવી લઈ, પછી અપ પુરતો  
મેદો યા નિશારતો નાખી, લાહી જેવી બનાવી,  
ધીમી આવે ચુલા પરથી યાજી, રાજન અને લવિગ  
ઉમેરીને અડિ લગી પકવે કે એપ્પ થ. પ.  
જાની લાહી અને

આ લાહી, કહે છે કે, એક વર્ષ લગી  
બગતી નથી, તાજી જેવી રહે છે

૨૦-નિશારતો ૧ રતન, કતીરા શુદ્ધ ૩  
આડિસ, લવિગતુ તેન ૧૧ આડિસ, બાજળો  
ઉધ્ધ, શુદ્ધ ૧૨ આડિસ સેલિસિનિક એસિડ  
૧૧ આડિસ, પાણી ૦૧ ગેલન

પાણીના બે ભાગ કરી, એક ભાગમાં  
બાજળો શુદ્ધ અને કતીરા નાખી, ગરમ  
કરી ઓગળાવે અને પછી બીજા વાસણમાં  
બાકીના પાણીમાં નિશારતો નાખી, ૬ કુ લાહી  
બનાવી ચુલા પરથી ધીમી આવે પકવરી થઈ  
કરે અને તેમાં શુદ્ધવાળી મેળવણી રેડી,  
હલાનતા નહ, પકાવતા રહે લાહી તૈયાર થતા  
આવે કે તેમાં લવિગતુ તેમ અને સેલિસિનિક  
એસિડ (જે પ્રથમથી થેડા પાણીમાં ઓગ  
ળાવી રાખતુ જોઈએ) ઉમેરી, મિશ્ર કરી લે

૨૧-નિશારતો ૨ આડિસ જિનેગન ૦૧  
આડિસ, પાણી ૧૬ આડિસ, લવિગતુ તેન  
૧ ગ્રામ

પ્રથમ થોડાક પાણીમાં જિનેગનને ૧૨-  
૧૪ કલાક લગી પવાળી રાખી, પછી ગરમ  
કરી ઓગળાવે બીજા દાય પર એ દરમિયાન  
બાકીના પાણીમાં નિશારતો નાખી, ૬ કુ લાહી  
બનાવી ગરમ જિનેગન-મિશ્રણમાં ઉમેરી,  
વોટર બાષ પકવી લે. આ છંદે લવિગતુ  
તેલ ઉમેરે

## પ્રવાહી ગુંદર

અને હવે જુઓ થોડાક પ્રવાહી ગુંદરના પ્રયોગો :—

૧-અરબી ગુંદર ૮ આઉંસ, પાણી ૨૦, આઉંસ, ગ્લુકોસ ૩૨ આઉંસ, એસેટિક એસિડ ૧ આઉંસ, કાર્બોલિક એસિડ ૦.૧ આઉંસ.

પ્રથમ પાણીને ગરમ કરી, તેમાં ગુંદર નાખી, થોડાક દહાડા લગી રહેવા દે. ગુંદર ઓગળી જાય પછી એને સહજ ઉકાળી, ચુલા પરથી ઉતારી લઇ, ગ્લુકોસ ઉમેરી ખુબ મિશ્ર કરે. મિશ્રણ ઠંડુ પડે ત્યાં લગી રહેવા દઇ, પછી તેમાં એસેટિક અને કાર્બોલિક એસિડ ઉમેરી, ફરી વાર ખુબ દલાવીને મેળવે.

૨-પાવળનો ગુંદર ૧૦૦ તોલા, પાણી ૧૪૦ તોલા, ગ્લિસરીન ૧૦ તોલા, એસેટિક એસિડ (૩૩%) ૨૦ તોલા, ગેલ્યુમિનિયમ સલ્ફેટ ૧ તોલા.

પ્રથમ પાણીમાં ગુંદર ઓગળાવી, પછી હાથવાર બાકીની ચીજો ઉમેરી, થોડાક દહાડા લગી રહેવા દે.

૩-ટ્રાન્ગાકન્ય ૧ આઉંસ, ગ્લિસરીન ૪ ફ્લુઇડ આઉંસ, ઉકળતું પાણી ૩૨ આઉંસ.

પ્રથમ ગમ ટ્રાન્ગાકન્યને ખરલમાં નાખી, ગ્લિસરીન સાથે ખરલ કરી, પછી ઉકળતું પાણી મેળવે.

૪-અરબી ગુંદર ૧ તોલો, નિયારતો ૧ તોલો, ખાંડ ૪ તોલા, પાણી ૫૫ પુરતું.

પ્રથમ થોડાક પાણીમાં ગુંદર ઓગળાવી, પછી ખાંડ ઉમેરી અને તે ઓગળી ચુકે ત્યારે નિયારતો મેળવી, થોડીક પળા લગી પકવી લે.

૫-અરબી ગુંદર ૧ રતલ, પાણી ૧ કપાઈ, ગ્લિસરીન ૪ આઉંસ.

પાણીમાં ગુંદર ઓગળાવી, પછી ગ્લિસરીન ઉમેરી.

૬-કતીરા ગુંદર ૫૫ ગ્રેન, અલકોહલ (૯૦%) ૧૨૦ ટીપાં, પાણી લગભગ ૧૦ આઉંસ.

પ્રથમ અલકોહલમાં કતીરા નાખી, ઓગળાવી લઇ, પછી એટલું પાણી ઉમેરી કે કુલ ગુંદર ૧૦ આઉંસ થાય.

૭-ગુંદર ૧ આઉંસ, ગ્લિસરીન ૪ ફ્લુઇડ આઉંસ, ઉકળતું પાણી ૧૬ ફ્લુઇડ આઉંસ.

ખરલમાં ગુંદર નાખી, ગ્લિસરીન સાથે ખરલ કરી, પછી પાણી મેળવે.

૮-પાવળનો ગુંદર ૧ રતલ, પાણી ૧ રતલ, સોડિયમ નાઇટ્રેટ ૨ આઉંસ.

પ્રથમ પાણીમાં સોડિયમ નાઇટ્રેટ ઓગળાવી, પછી તેમાં ગુંદર નાખી બે કલાક લગી રહેવા દઇ, પછી વોટર બાથ પર મુકી ઓગળાવે.

૪૬ વર્ષની જુની અને જાણીતી

, બાટલીની દુકાન



તામને દરેક જાતની બાટલીઓ, છુચ, કેપ્સુલ વગેરે સરતા ભાવે સપ્લાઈ કરશે.

જાવતાલ માટે આજેન લખો:-

ધી ઓલ ઇન્ડિયા બોટલ સપ્લાઈ કો.

૧૫૩/૫૫ ચકલા સ્ટ્રીટ, ૧૮, મુંબઈ ૩



નાસ્તલાની મેજ પર સજ્જતદાર જામની મજા માણે ચાખી નહિ હોય ? ન્હાના બાળકોથી લઈને વયોગ્રહ, ડાસાઓ લગી બધાજ ઓળવતા પ્રમાણુમા એના ચરકીન હોય છે અને મુરખા અને જેલી રેડેજ જામની ખપત પણ જેમ જેમ આપણી સામાજિક ત્રિન્દગીતું ધોરણ ઉચું અને ઉચું થતું જાય છે, તેમ તેમ દિન બ દિન વધુ અને વધુ વધતીજ જાય છે.

જામ અને જેલી વચ્ચે ફેર છે : મુરખા અને જેલી વચ્ચે છે તેમ દુકામા જામ એટલે ફળોના મદ્દ બનાવેલો તે ગર, જેમાં ખાંડ પણ મેળવેલી હોય.

## બનાવવાની પદ્ધતિ

જામની બનાવવાની પદ્ધતિ સાવ સરળ છે પ્રથમ તો જે તે પ્રકારના તાજા અને પાકા —વધુ પડતા કાચા કે વધુ પડતા પાકા નહિ—ફળ લઈ, ઘોષ્ટને તેની છાલ કાઢી નાખવામા આવે છે, અને પછી તેના કટકા કરવા જેવા હોય તો તે કરી, પછી તેનું વજન કરી લઈ, પુરતા પ્રમાણુના પાણી સાથે એનેમલ કે બીજા કેઈ સારી જાતના વાસણમા મુકે ચકાવી, તે નરમ થાય ત્યાંલગી બાફવામા આવે છે. બાફવાની એ ક્રિયા વેળા ખાસ ધ્યાન રાખવાનું એટલુંજ કે, તે વધુ પડતા બફાઈ ન જાય, ન વળી કેમા રહે પછી તેને પાણીમાંથી કાઢી લઈ, લાકડાની મોગરી યા અમય વડે ધુરી નાખી, બમ્બુની આજણી-માથી માવો ગાળી લઈ, પુરતા પ્રમાણુમા ખાંડ મેળવી, પકવી લેવાય છે કહેવની ઝરેત ન હોય કે, પકવવાની એજ ક્રિયા મુળ ક્રિયા છે એ ક્રિયા અગે તેટલી કળત

બા લેવાય તેટલી ઓછી. કારણ કે, જો એ ની ક્રિયા દરમિયાન સફળે બેંદરકારી કે ગર વ સત વર્તવામા આવે અને જામ સફળ પણ બળી જાય તો ન માત્ર તેનો રંગ બદલાઈ જશે, બલકે તેનો રવાદ પણ ખરાબ થઈ જશે અને પછી એને ખાવાની વાત દુર રહે, કેમ બફારો પણ નહિ !

પકવવાની એ ક્રિયા, ન્હાના પાયા પર કરવાની હોય તો ખુબી કડાઈમાં કરવામા આવે છે, પરંતુ જો કેમ મેહોટા પાયા પર કરવામા આવે તો તે વરાળ વાસણમા કરવામા આવે છે, કારણ કે સામાન્ય મુલાની ગરમી કરતા વરાળની ગરમી આવા કામ માટે વધુ નિકતર

## જેલી

બનાવવાની સંપૂર્ણ માહિતી કમરેનો  
અંક ૯૯ મે  
કી ૪ આના

લેખાય છે ગમે તેમ હોય, ફળના માત્ર અને આડિને વાસણમાં નાખી, પકવવાની શરૂઆત કરવામા આવે છે અને સાથેજ એક થર્મી મિટર અને એક લાખા અમય વડે જામના મદ્દપણુની પરિક્ષા પણ કરતાં રહેવાય છે જે ખુલ્લા વાસણમા જામ ઉકાળાય તો, તેને સતત હલાવતાં રહેવાનીય ઝરેત છેજ, દુકામા, જ્યારે થર્મીમિટર ૨૧૮° થી ૨૨૦° એક લગી જઈ પહોંચે કે અમય વડે મેંવણીનો નમુનો લઈ, તેની પરિક્ષા કરવામાં આવે છે શરૂઆતમાં તો એ મેંવણી આસણી પેડે સરી પડતી જણાય છે પણ સફળ વધુ થઈ થઈ—એટલે કે, મેંવણી ૨૨૦° થી ૨૨૩° એક લગી ઉકળતા—તેની જાણી વળી સકાય

એવી બને છે. એટલું ચતાંજ, તેને સુલા પરથી નીચે ઉતારી, એ વાસણને ઠંડા પાણીના વાસણમાં મુકી, જામ સહજ ઠંડો પડવા આવે કે તેને બરણી કે શીશીઓમાં ભરી દઇ, ઉપરથી મીથુ-પુકું મુકી, બરણી કે શીશીને ઢવાબંધ કરી દેવાય છે.

અલખત જામ ઉકાળવાની આ પદ્ધતિની વધુ સમજણ અનુભવથીજ મળી સકે છે. - જુદી જુદી આબોહવા અને વાતાવરણમાં જામના ઓછાવતા ઘટપણાનો મુકો પણ ખાસ અભ્યાસ માંગી લે છે. આંચ કે વરાળના દબાણનો પ્રત્યક્ષ સામાન્ય નથી, એ બધું અનુભવેજ સમજી સકાય એમ છે. અત્રે તો એટલુંજ કહેવું પુરતું છે કે, આ ક્રિયા જેમ બને તેમ અડધી પુરી કરી લેવી એકાએક સાધારણ રીતે તે ૧૦ થી ૩૦ મિનિટમાં પુરી થઇ જાય છે.

હવે થોડાક પ્રયોગો જુઓ :—

### બ્લેકબેરી

બ્લેકબેરી ૬૦ રતલ, ખાંડ ૧૦૦ રતલ, પાણી ૪ ગેલન.

પ્રથમ પાણીમાં બ્લેકબેરી નાખી, નિયમસર ૧૦ થી ૧૫ મિનિટ લગી બાંધી, ગર કાઢી લઇ, ખાંડ મેળવી, ૨૫-૩૦ મિનિટ લગી ઉકાળી, જામ તૈયાર કરી લો.

### સફરજન

(૧) સફરજનની કટકીઓ ૧ રતલ, ખાંડ ૧૦૦ રતલ, લિંબુની છુદેલી છાલ ૧ નંગની, લિંબુનો રસ અર્ધા નંગનો.

પ્રથમ સફરજનને ધોઈ, છાલી, કટકીઓ કરી લો અને પછી એક બરણી લઈ, તેમાં સહજ પાણી નાખી, પછી તેની ઉપર સફરજનની કટકીઓનો એક થર પાથરી, તેની ઉપર

ખાંડનો થર પાથરો અને પછી થોડાક લિંબુનો રસ અને થોડીક લિંબુની છાલ ભભરાવી, ફરી વાર સફરજનની કટકીઓ, ખાંડ વ.ના આગળ પેટેજ થર પાથરો અને પછી તેને વોટર બાથ પર મુકી, ત્યાં લગી પકવી લો કે સફરજનની કટકીઓ નરમ થઇ જાય. પછી તેને ઉતારી લઈ, ઝરત લાગે તો ધીમી આંચે સુલા પર ચક્રી, થોડીક મિનિટો લગી વધુ પકવી લો.

(૨) સફરજનની બાફેલી કટકીઓ ૧ રતલ, ખાંડ ૧ રતલ.

સફરજનની કટકીઓને નિયમસર બાંધી લઈ, પછી તેને ઘુંટી, સમવજને ખાંડ નાખી, નિયમસર જામ બનાવી લો. ( જુઓ ‘બ્લેકબેરી’નો પ્રયોગ.)

### દેરી

પાકી દેરીનો બાફેલો ગર ૧ રતલ, ખાંડ ૧ રતલ.

બનાવવાની રીત ઉલા પ્રયોગ પ્રમાણે.

### અનનસ

પાકા અનનસની બાફેલી કટકીઓ ૧ રતલ, ખાંડ ૧૦૦ રતલ, આદુ સહજ.

બનાવવાની રીત ઉપર પ્રમાણે

### ઝરદાલુ

ઝરદાલુનો બાફેલો માવો ૧ રતલ, ખાંડ ૧ રતલ, કઞ્ઞી બદામી કાતરણું ૧૦ તોલો.

પ્રથમ ઝરદાલુના દળિયા કાઢી લઈ, જુદા રાખો અને ઝરદાલુના ગાવાને થોડાક પાણીમાં નાખી, નિયમસર બાંધી લો. માવો નરમ થાય કે પાણીમાંથી કાઢી લઈ, સહજ ઘુંટી, વજન કરી, ખાંડ સાથે સુલે ચઢાવો અને ઉકાળવા લાગે કે તેમાં પેલા આખા ઠલિયા અને બદામી કાતરણું નાખી, ૧૫ મિનિટ લગી વધુ પકવી લો એટલે જામ તૈયાર.

## કિસમિસ

કિસમિસ ૧ રતન, ખાડ વાળ રતલ

કિસમિસને સાફ કરી, ધોષ લઈ, ખાડ અને થોડા પાણી સાથે ચુલે ચઢવી, ઈંકજના લાગે ત્યાં લગી દવાવતા રહી, પછી ૪૦-૪૫ મિનિટ લગી નિયમસર પકવી લે

## સ્ટ્રોબેરી

પાકી સ્ટ્રોબેરી ૧ રતલ, ખાડ ૧ રતલ

સ્ટ્રોબેરીને ધોષ લઈ, ખાડ સાથે ધીમા આગે ચુલે ચઢાવો અને કાળાપુરેક દવાવતા રહે કે જેથી સ્ટ્રોબેરી તુડી કે ગળી ન જાય—

આખી રહે ૪૦ મિનિટથી ૧ કલાક લગી ઈંકજવાથી જામ તૈયાર થશે.

## ખીટરટ

ખીટરટ ૩ રતલ, નમક એક ચપટી, વિંબુનો રસ સહજ, ખાડ ૨ રતન, સેંકની ભુખી ૧ આઉસ, બદામની કાતરણુ ૨ આસ

પ્રથમ ખીટરટને નમક અને વિંબુના રસ સહિત પાણીમાં ખારી લઈ, પછી તેની કટ કીઓ કરી, ખાડ સાથે ચઢી લગી પકવો કે થોડા ઘટ્ટપણાનો જામ બને પછી સેંકની ભુખી અને બદામની કાતરણુ નાખી, સહજ વાર વધુ પકવી લે

# ૫૦ વર્ષના અનુભૂત ઔષધો

## સુધાસિંધુ

કફ, ખાસી, હમ, કોલેસ રૂળ, સચ્છણી, ચેટના હર્દ વગેરેની વિના અનુપાતની દવા.

કી. ૮ આના

## દુદુગજ કેસરી

હરેક જાતની ઠસાજનો જલન અને ત્રાસ વગર ૨૪ કલાકમાં નાશ કરનારી એક માત્ર દવા

કી. ૪ આના

ખાલસુધા:—દુબળા, પાતલા બાળકોને રૂઝ પુષ્ટ બનાવનારી સ્વાદિષ્ટ દવા

કી. ૧૨ આના

સુખસંચારક કંપની લી., મથુરા.

# સોનાની શાહી-ટાંક

[૧]

## ઇતિહાસ

શાહી-ટાંકનો ઇતિહાસ ધણેજ દિલચસ્પ છે જુના ઝમાનામાં ન કલમ હતી, ન બર વા શાહી-ટાંક ઇતિહાસ કહે છે કે, રોમનો અને યુનાનીઓ મીથુ-તકતી પર 'રટાઇવસ' વડે લખતા, પાછળથી તેઓ બરથી પણ પરિચિત થયા અને તેનો ઉપયોગ આરંભાયો.

ઈસ્વી પાચમી સદીમાં યુરોપમાં પીછા-કલમ પ્રચલિત હોવાની સનદ મળે છે તે વેળા બતક અને હસના પીછાની કલમે બનાવાતી અક્ષરમી સદી લગી એજ એક માન સાધન વડે હુન્ધાનો લેખન-વ્યવહાર થતો રહ્યો.

૧૮૦૩ માં વાઇક્ટ નામના શોધકે પોન દની ગોળાકાર સ્વરૂપની શાહી-ટાંક બનાવી, જે માટે હાડકાનું હોલ્ડર યોગ્ય હતું પણ એ શાહી-ટાંક એકસરખી બની સકતી ન હતી અને વળા તે મોઢાથી પણ પડતી હતી એટલે તેનું ચલણ બસબર ઘટી સકયું નહિ.

૧૮૨૦ માં જોસેફ ગિર્નેટે ઉપથી શાહી-ટાંક કરતા વધારે પાતળી અને વધારે સુદર શાહી-ટાંક બનાવી પછી તો ટુકમજ જોસિયહ મેસન નામના શખ્સના દિમાગમાં વધારે સારી શાહી-ટાંક બનાવવાની ધુન સમાઈ ગઈ તેણે લન્ડનના જેમ્સ પેરિ નામના કાગળી સાથે એવો કરાર કર્યો કે તે પોતે જેમ્સ પેરિ માટે શાહી-ટાંક બનાવી આપશે, એટલુંજ નહિ બલકે તેની ઉપર પોતાનું નહિ બલકે જેમ્સ પેરિનું નામ પણ કાતરી દેશે.

આમ થયું કામનું ખર્ચ મહાનું જોસિયહ મેસને શાહી-ટાંક બનાવવી શરૂ કરી તે તેમાં

મુધારાય કરતો ગયો અને તેને માટે યોગ્ય સાધનો પણ શોધતો અને યોગ્યતાજ ગયો અંતે, અંતે આપણે જોઈએ છીએ એવી સુદર શાહી-ટાંક બનતી ઘટી ગઈ.

મિર્મિગદામની યુનિવર્સિટી સર જોસિયહ મેસનનીજ યાદગાર છે.

\*

સોનાની શાહી-ટાંકની શોધ એટલે શાહી-ટાંકના ઇતિહાસનું એક નવું પ્રકરણ.

સોનાની શાહી ટાંકની શોધ જોસફ ખમા દએ કરી શરૂઆતમાં કેવળ સોનાની શાહી-ટાંકજ બનતી પાછળથી તેના ઇરિડિયમ પોષ્ટની શોધ થઈ અને એમ આજની જગમનીતી સોનાની શાહી-ટાંક બનાવવામાં પ્રચલિત થઈ ગઈ.

## શાહી-ટાંક

સામાન્ય શાહી-ટાંક બનાવવાની પુરી માદિતી માટે જુઓ કમરનો અંક ૯૪ મે છી ૪ આના

[૨]

## બનાવટ

સોનાની શાહી-ટાંકની બનાવટમાં સાથી પહેલી ચીજ સોનું મેળવવાની છે એ માટે જોષતા પ્રમાણમાં સેનું ખરીદી ગાળી જોઈએ તેટલા—૯, ૧૨, ૧૪, ૧૬ કે ૧૮ કેરેટ—નું મિશ્ર સોનું તૈયાર કરવામાં આવે છે એ ઘટ રહેતો, તેનું રોનર-ચત્રમાંથી પસાર કરી, શાહી-ટાંકની પહોળાઈની પરતુ તે કરતા સડજ

(૧) જુદા જુદા કેરેટનું મિશ્ર-સોનું બનાવવાની રીત માટે જુઓ કમરનો અંક ૧૦૬ મે

ગાડી લાંબી રિખન જેની બનાવી લેવાય છે. આ કામ સોનાકામને મળતું આવે છે એમાં કશું વધુ યા ખાસ કરવાનું નથી

સોનાની રિખન બનાવવા પછી બીજું કામ શાહી-ટાકના આકારના કટકાઓ કરી વેંસાનું છે એ માટે ખાસ પ્રકારની ડાઘવાણું પાસે ગ્રેસ વાપરવામાં આવે છે અને રિખનમાંથી શાહી-ટાકના આકારના કટકા ત્યાં પડી એ શાહી-ટાકને છેડે ધરીડિયમ લગાડી સકાય તે માટે શાહી ટાકની અણીને મદદ લાગી વેંસાય છે. રહેવાની હુરેન ન હોય કે, એ કામ પછી યત્ર વડેલા થાય છે

એટલું થઈ રહ્યા પછી, ધરીડિયમ લગાડવાની વારી આવે છે એ માટે કીમ ઓફ ધોરણ દ્વારા ધરીડિયમ શાહી-ટાકને અણીએ લગાડી, સોની ભેદા જેવર બનાવતી વેળા કાંઈ ભાગનું સોનું જે રીત પીગળાવે છે યા નરમ કરે છે, તેની જ રીતે શાહી-ટાકની અણીનું સોનું પીગળાવી લેવાય છે, જેથી તેની સાથે ધરીડિયમ લાગી જઈ, સજ્જત ચોરી તથા

ધરીડિયમની કિયા પત્તા પછી શાહી-ટાકને એક બીજા રોલર-યંત્રમાંથી પસાર કરવામાં આવે છે એ યંત્રની ખસ ખુણી એ હોય છે કે એના રોલરમાં એના ખાસ પ્રકારના ખાચા બનાવેલા હોય છે કે જેથી શાહી-ટાકની ધરીડિયમની અણી ખરાબ ન થાય આ રોલર યંત્ર વડે શાહી-ટાક સફળ પાતળી થઈ, સોનાની શાહી ટાકની વિશિષ્ટતા છે તેમ— અણી આગળ પાતળી અને બીજે છેડે સફળ ગાંઠી બની રહે છે એ કિયા ખૂબ થતા પડે છે કે શાહી ટાકને તપાતી, હથેલા વડે પાતળા આવે છે, જેને પરિણામે તેમાં લચક પડત થાય છે દેખીતી રીતે આ કિયાથી શાહી ટાકના આકાર મદદ બમડી તથા છે એને પછી એને એક ચાર ગ્રેમ પાસે લઈ

જઈ, પંચ વડે વધારેની રિખન કાપી કાઢી, પછી તરતજ બીજા યંત્રમાં લઈ જઈ, ત્યાં એની ઉપર એના બનાવનારનું નામ વ. દયાવીને લખી લેવાય છે.

હવે વારી આવે છે, શાહી-ટાકને પોતાનો ખાસ અર્થ—ગોળાકાર આપવાની કિયાની એ માટે જે ખાસ યંત્રનો ઉપયોગ કરાય છે, જેથી પહેલા યંત્રમાં થોડોક આકાર અપાયા પછી બીજા યંત્ર વડે સપુર્ણ અર્થ—ગોળાકાર અપાઈ જાય છે એ થયા પછી તરત એને એક બીજા યંત્ર પાસે લઈ જવાય છે કે જ્યાં એની ધરીડિયમની અણીને બેઠેરી, બીજા યંત્ર વડે શાહી-ટાકમાં કાંઈ મુકી દેવાય છે

જે કે હવે શાહી ટાકની બનાવટ ખતમ થયા આવી છે, પછી તે પુરેપુરી તૈયાર ચત્રગણાની નથી ફરી એક વાર એ શાહી ટાકને તપાતી, પછી યંત્ર વડે પોલિશ કરી લેનાં તે તૈયાર થઈ ગયું છે.

હવે બકી છે પરિક્ષા-કિયા. નિષ્ક્રાંત કારીગરે શાહી ટાકને ભેદ તપાસી, વજન વ કરી, બજારમાં વેચવા મોકલી દે છે.

## સુંદર ચિત્ર-કાઠો

આર્ટ-કાઈ પર ડાઉનલા, સુંદર ચિત્ર કાઠો—(૧) તાજમદાય, (૨) કુતુબ મિનાર, (૩) લક્ષ્મણુલ્લુ આરસ મહલ અને (૪) સિકન્દ્રા (આમ)નો અકબરનો રથો.

કીમત ૩૦૦૦ તથા બાના (દયાવ ખર્ચ મુઆર) (૩૦૦૦થી ઓછા મોકલવા નથી.)

વેંસાની ટીકીટ બી.સી.વી. થશે નહિ.

લખો—કમર ઓફિસ, સોલમરવાડા મુરતલ

૧

નિશાળથી છુટતા કે ઘરમા ઘુસાન મસ્તીથી પરવારતા, મ્હોટા સતોષ સહિત એક અમુલ્ય નિઅમત સમજી પાછું કે પૈસાની પિપરમિન્ટ ખાના માટે હિલ્લુક અનેના બાળકોના ઘુસના બુથ બેવાને પ્રસન્ન તમને સાપડ્યો છે ? જેને તે સાપડ્યો હશે, તે પિપરમિન્ટની એ હર દિલ અગ્રીમી નજરે જોઈ, પાળી ગયો હશેજ ખરેખર, પિપરમિન્ટ બાળકો માટેજ નથી, મોટરાઓ માટેય છે બાળકોને રમતા કરવા, ઘુસાન મસ્તીથી દુર રાખવા, રડતાને શાંત કરવા કિવા નિજીથી છ-આમ લેખે આપરા જેમ પિપરમિન્ટ ઉપયોગી છે તેમ, કડના મોઢાને મીઠું કરવા, રમત ગમતમા રસ પુરવા એક બીજાને બેટ આપરા યા રીસા યવાએને મનાના અર્થેય—અને કંટલીક વેળા ઔષધિ રૂપે પણ—પિપરમિન્ટ લાભદાયી થઈ પડે છે

હોટનથી લઈને ટ્રેવિઝનના રોયેરા લગી ઠેરઠેર એમની સુદર બરણીઓની સમગ્ર દરેકાએ આકર્ષે છે કીમતે સરતી હોવા છતાં ગુણે લાભકર્તા નહિ તો—હદમા રહીને વપરાય તો નુકસાનકારક પણ નથી બેસક ગમે તેવી અમ્મી મીઝગોય હદપારનો ઉપયોગ હાનિ પુગાડેજ, એ દેખીતું છે

૨

પિપરમિન્ટનો ઉલોગ એક ગૃહઉલોગ કહી સકાય કામ ગમે તેટલું મ્હોટું હોય અને કારખાનું ગમે તેવું વિશાળ હોય છતાં તે ઘણા અર્થોમા ગૃહઉલોગ બાકી રહેશે યત્રોની

સદાય લઈને પણ તેની એ વ્યાખ્યામા દેર નહિ પડે વળી તે બાનુઓ માટેનો ખાસ ઉલોગ પણ છેજ દુરપમા અને અમેરિકામા તો હજારો બાનુઓ એ ધધામા મશગુન છે તે રાંધણકુળાથી સંકલિત છે તેથી પણ અને વળી તે ગૃહરાણીથી સમધિન છે તેથી પણ ત્યાં સામાન્ય પ્રકારથી લઈને ઉચ્ચ પ્રકારનો માન, જે તે શહેરની ખપત પ્રમાણે તે શહેરમાજ નાના પાપા પર બનાવી વેગાય છે—બહારમા કે પરદેશથી ઘણો જીજ માન મગાનાય છે એમ કરવાથી ત્યાંનો એ પિપર મિન્ટ શનક ત્યાંની ગૃહરાણીઓ માટે વધુ અને વધુ રસિક બની સકયો છે

સામાન્ય રીતે કહેતા, પિપરમિન્ટની બનાવટમા મુખ મુદો સફાઈ અને આજમનો છે જેટલી કાળજી વધુ રખાય, સફાઈ વધુ સચરાય તેટલી પિપરમિન્ટ દેખ વે વધુ મારી અને રનાદે વધુ સ્વાસ્થિતી મો મિશ્રણ મેળવાય ત્યારથી લઈ, પિપરમિન્ટ વેચારા કારખાના બહાર જાય ત્યાં લગી તેની સફાઈ પર ધ્યાન રાખવું જોઈએ સહજે ધુમ કે કચરો માનની મીમત હનકી કરી દેવા ઉપરાંત ખાનારની તાદુરસ્તીને નુકસાન પુગાડે છે અને વળી માન બનાવનારની ઇજ્જતની રેવડીય દાણાદાણુ કરે છે

હિન્દમા આ ઉલોગની સરખાત કપારની થાંચુડી છે છતાં હજી પુકળ કરવાનું બાકી છે અપણે ત્યાંના માનમા જોઈની મફતી ખામી એક નિયમરૂપ થઈ પડી છે, કમનસીબ અપવાદરૂપ વહી નથી હનકો માન, અધૂરી બનાવટ અને અચ્ચત્ત પાથો એ વણે

આપણા કારખાનાઓના મુખ્ય દોરો મચી સકાય અને ત્યાં લગી એ દુર ન થાય ત્યાં લગી આપણે એ દેશમાં કંઈક કર્યું છે એમ કહેવાની ભાગેજ હિંમત કરી સકીએ ખરે જોતાં, આ ઉદ્યોગમાં પરદેશી માનની ઉત્તમતા જેવું કશું હોઈ સકતું નથી પરદેશીઓને પોતાને ત્યાં એ માટે જોટલી સમગ્રતા છે, તેટલીજ બહારે તેથીય વધુ સમગ્રતા આપણને અદિ આપણે ત્યાં પણ છે તેમને માન અદિ મોહકતા જે નુર લીધા ખર્ચ અને ઝગમગ ભરણી પડે છે તેમાંથી કશુંય આપણા પરદેશી માનને લાગુ પડતું નથી એ એક વિશેષ લાભ છે હોય તો પરદેશીઓએ એક લાભ ઝુરર છે તેઓ માસ માસે નવા નવા સ્વરૂપનો માન તૈયાર કરી તે વડે મનમાનતી કમાણી કરી સકે છે, જ્યારે આપણા ‘લકોરના ફકીર’ ઉદ્યોગપતિઓ તેમનું મોઢું —અને વળી મોઢા —અનુકરણ કરે છે પોતા તરફથી કશું નવું નદિ શોધવાના તો તેઓએ જાણે સવગદજ ખાઈ લીધા છે

એજ છે પરદેશીઓની ધીમતી કમાણીનો મુજ સમય અને આપણા પગલપણાનું એક માત્ર કારણ !

૩

પિયરમિ-ટો ઘણી જુદી જુદી રીતોએ બને છે મુખ્ય પદ્ધતિઓ આ છે —

- (૧) ડાપસ
- (૨) લોએન્જસ
- (૩) ટ્રેન્ડસ

ડાપસ

આ પ્રકાર ગરમ પદ્ધતિનો છે એ માટે પ્રથમ જોઈના પ્રમાણમાં ખાંડ લઈ બારીક વાગી કાઢીને લોખંડ કે તાંબાની ડાપમાં નાખી તેમાં ગુનાબજળ કે બીજું સુગંધિય વા સાદું પાણી નાખી, દલાવતા રહે છે

## ૩૬૦ કીમતી હુનર ઉદ્યોગો

કોણ નથી બહુલ કે બીજાની નવકરી કરતા પોતાનો સ્વતંત્ર વેપાર ખુબજ વધુ નફાવત હોય છે ? અને આજે તો જ્યારે દુન્યાની પરિસ્થિતિ સાવજ બદલાઈ ગઈ છે ત્યારે એવા હુનરના નફાવતપણાનું પુછવું જ શું ?

એ કહે રૂપિયા ખર્ચતાય ન મળી સકે એવા કીમતી હુનરોની સપુર્ણ મહિતી હવે તમને યાગ્ય આનાના ખર્ચે લગભગ મુક્ત મળી સકે છે આ રીતે યાદગ હુનરોની યાદી (પુરી થઈ માટે ૩૮ પાનાનું સુચિત્ર મુક્ત મળશે)

અમીકાનો સાબુ સસ્તામાં બનતો ઉદ્યોગ પ્રકારનો સાબુ ગૃહઉદ્યોગની એક નવિન દિશા ‘ક્રમર’નો અંક ૧૨૩ મો

કી ૪ આના

અમ્લમીન બ્લુ-વિનાયતી બ્લુ રંગની બનાવટ વિશે અંક ૧૧૮ અને ૧૧૬ મો

કી ૮ આના

અશુર કિવા દ્રાક્ષ વાવેતર વિશે અંક ૬૫ અને ૬૬ મો

કી ૮ આના

અશુર-રોપણી વિશે અંક ૪૪ અને ૧૦૮ મો

કી ૭ આના

આઈરિશીમ-રાસપમેરી વેનિના નારંગી વ પ્રકારના આઈરિશીમ બનાવવાના રૂઝ પ્રયોગો

અંક ૬૦ અને ૧૧૨ મો

કી ૮ આના

આતશ માઝી પ્રકાર પ્રકારનું દારૂખાનું બનાવવું અંક ૭૦ અને ૭૨ મો

કી ૮ આના

આરાટ્ટ વાવેતર-વેપાર વિશે અંક ૫૪ મો

કી ૩ આના

આખા અર્થાત કેરી-વાવેતર રોગોનો ઉદ્યોગ અને લાવજા માટે પારસબની સુચનાઓ તથા કરીના રસનો ડાપમાં પેક કરવાની પદ્ધતિ વિશે અંક ૫૦, ૬૨, ૭૪, ૮૬ અને ૧૦૭ મો

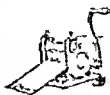
કી ૩ ૧-૩-૦

(જુલો પાનું ૩૩૭)

પછી તેમાં જોઈએ તેવા ખાલ પદાર્થો માટેના નિર્દોષ રંગ (પ્રવાહી યા ઘણીજ બારીક ભુકીના રૂપમાં) નાખી, ખુબ મેળવી, કટાઈને, ચુકે ચુકે છે અને ખાલ આગળી ચુકે ત્યાં લગી દબાવતા રહી, પછી ચાસણી સદજ ઘટ્ટ થાપ કે ઉતારી લઈ, ડ્રોપસ બનાવાય છે.

ડ્રોપસ બનાવવાની ધરગચ્છુ રીત એ છે કે એક મોટા ડાબકા વામણમાં સ્થાઈની બુકી પાથરી, તેની ઉપર ઉપવા ઉકાળેલા મિશ્રણ-માંથી ચમચ વડે થોડું થોડું મિશ્રણ ઘોડાક થોડાક અંતરે દુર દુર નાખતા જાય છે, જેથી તે સુકાઈને જુદી જુદી પિપરમિન્ટો બને. એમ કરવામાં અનુભવની ખુબ જરૂરત પડે છે એક સરખા માપ કે વજનનો માલ હાથ વડે આ રીતે દરકોષ બનાવી સડે નહિં. એટલે એ રીતને દેવે તો લગભગ બધા કારખાના "વમ્સલામ" કહી ચુક્યા છે.

ખીજ અને પ્રચલિત રીત યતની છે એ માટે પ્રથમ તો ચાસણી ઉપર મુજબ ઉકાળા લઈ, જોઈતી મુગધી સહિત એ મિશ્રણો એ માટેના ખાસ ટેબલ પર પાથરીને સદજ કંઈયુ પડ બનવા દે છે એવા ટેબલ ડાઈઝીંગ ટેબલ જેવાજ લબચેરસ ટેબલ, જલમ દે જેવા આકારનું તેલું મથાળું હોય છે. મિશ્રણ જલ્દીથી ઠંડુ કરવા માટે તેની નીચેથી પાણીની નળીઓ પણ પસાર કરાય છે એમ, જ્યારે



ડ્રોપ રોલર યત્ર

મિશ્રણ દહી ગરમજ હોય જતા કંઈયુ પડતા રૂપમાં ફેરવાઈ જાય કે તરત તેને ઉપાડી લઈ 'ડ્રોપ રોલર' ચંપાથી પસાર કરે છે, જેથી તેના તરફવર કટકા યઈ જઈ, પિપરમિન્ટરૂપે જુદા પડી જાય છે. પાણીથી તેને ઠંડા કરી, બાટનીમાં બગી લેતાં, તે તેવાર ગણાય છે

(પાના ૩૩૬ થી આગળ)

ઈ પિકેટ-ગણીતા ઝાંધિ-છોડની રોપણી વિશે અંક ૧૨૭ મો. કી. ૪ આના.

ઈ લેક્ટ્રોકલેચર-ખેતીની ઉત્પન્ન વધારવા, રોગો મટાડવા વ. માટેની રિખ્યાત વિદ્યુત-તણખાની પદ્ધતિની સચિવ માહિતી અંક ૧૧૨ મો. કી. ૪ આના.

ઈ લેક્ટ્રોલેટીમ-નિકલ, તાંબા અને કોમિય-મર્તા ટ્રેન્સમટાવેલો. અંક ૭૮ મો. કી. ૪ આના.

ઈ સિપ્રોગાળ-વાવેતર સજધી અંક ૯૧ મો. કી. ૪ આના.

હીન-ખર્ અને નકલી ડીન કેમ બને છે, તથા ઘેટાની ઉછેર દ્વારા ખર્ ડીન કેમ મેળવી સકાય છે, તેની માહિતી અંક ૧૧૦ અને ૧૨૦ મો. કી. ૮ આના.

એનેમલકામ એનેમલ દિવા તામચીનીના વાસણ પાટિયા વ બનાવવાની માહિતી અંક ૧૧૪ મો. કી. ૪ આના.

એગ્રોનિયા-એગ્રોનિયા અને તેની પેગ બનાવશે અંક ૧૦૮ અને ૧૧૧ મો. કી. ૮ આના.

એર પાયસોટ અર્થાત વિમાની-નવા ધધા નિષે તબ્બ ખાસ લેખો અંક ૭૪, ૧૨૩ અને ૧૨૮ મો. કી. ૧૨ આના.

એરી એમના કીડાઓ-તેમની ઉછેર સજધી અંક ૩૭ મો. કી. ૩ આના.

એરેટડ ચોટર્સ સોડા લેમન, છંદર, ચુતાળ, સરખેરી, ટોનિક વ બનાવવી અંક ૪૯ મો. કી. ૩ આના.

એલ્યુમિનિયમ પાવડર બનાવવાની ખમ માહિતી અંક ૧૧૮ મો. કી. ૪ આના.

એલ્યુમિનિયમ એન્ડ ધાતુની બનાવટ સંબંધી અંક ૧૧૬ મો. કી. ૪ આના.

(જુલો પાનું ૩૩૮)



‘રૂપ રેનર’ની ગોઠવણ તદ્દન સાદી છે તેમા એક તરફથી આ મિશ્રણનું ૫૪ ઘણિન કરાવાતા તે તેના બેડ રેનરે વચ્ચેથી પસાર થઈ, રેનરની તરફ પ્રમાણેની તરફ પરી, તેની કટકીઓ જુદી પડી જાય છે રેલર યા ઇચ્છી લઈને ૧૦ ઇંચ લગીના સાગા અને

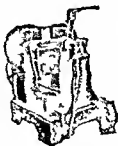


૨ ઇંચથી ૬ ઇંચ લગીના વ્યાસવાળા હોય છે તેમની બનાવટ એવી હોય છે કે દરેક રેલરમા અર્ધી અર્ધી

તરફ માટેના રેનર તરફ કે તરારથી હેય છે બેડ રેનરે એક ખીખતી ઉપર ગોઠવેના રહેતા હોઈ, વચ્ચેથી જે મિશ્રણનું ૫૪ પસાર થાય તેની ઉપર ઉપતા બેડ (એક નીચે અને એક ઉપરથી) રેનરે દબાવ્યું આપના હોઈ તેથી તે તરફની પિપરમિન્ટ બને છે રેનરે ગમે તેવી તરફના તૈયાર મગ છે અને યત્રમાં તેની ફરબદશી પણ પળનારમા સડેનાઈથી થઈ સકે એમ છે

કીસ-આ પ્રકારની પિપરમિન્ટો પણ મોટે ભાગે ક્રોપસને મળતીજ આવે છે પ્રથમ સામણીને ઉકાળીને ઠારી સફળ ગરમ હોય ત્યારેજ સાસણી કેળવનાર ૫૫ (Candy Pulling Machine) વડે સાસણીના સાગા

તાર બનાવી ફરી ફરી તેને ગેજીનીને તાર બનાવે છે આ કામ સામાય રીતે આપણે ત્યાં રેવડી બનાવનારાઓ દ્વારાથી કરે છે



સાસણી કેળવનાર યત્ર પણ તેમા મહેતી ખામી

(૩૩૭ થી આગળ)

એલચી-ત્રાવેતર અને ઉલોગ અંક ૮૮ મો કી ૪ આના

એમ્બ્રેસ-મિમિન્ટ પેપેટ્ટા-આગથી બને નહિ એથી આ સિમિન્ટ પેપેટ્ટાની બનાવટ વિશે અંક ૧૧૭ મો કી ૪ આના

એમેરિકન એસિડ બનાવવાની વિગતો અંક ૧૧૭ મો કી ૪ આના

કચ્છનું ખાતર-તૈયાર કરવાની પદ્ધતિ અંક ૧૦૮ મો કી ૪ આના

કચરામાંથી દરબત-૨ ધાના ચીથરા મચવી બાળીઓના કુકા ધાતુને કચરા રફી કાગળો, કોનસાનો ભુકો, દર્ધાનું પાણી વ માથી ધન મેળવવા સબધી અંક ૮૫ અને ૮૬ મો કી ૮ આના

કપુર ખરા અને નકલી કપુરની બનાવટ વિશે અંક ૭૫ અને ૭૭ મો કી ૮ આના

કમી પાવડર મનાસના આ વિખ્યાત મસાલાના ૩૩ પ્રયોગો અંક ૧૧૨ મો કી ૪ આના

ડર્લિ પતર અર્થાત્ દિનપેપર બનાવવા વિશે અંક ૮૭ મો કી ૪ આના

કર્ચનો દોળ કનકનો દોળ ચાવવાના ચુપ્ત સેક્ટોર રૂપિયા અર્થતાય નહિ મળે એવા નાદિર પ્રયોગની પુરી માહિતી અંક ૧૨૨ મો કી ૪ આના

કલચર ખોતી-બનાવટ વિશે અંક ૭૩ મો કી ૪ આના

કલ્દ વળ કાળા કરનાર ખિઝામે વિા અંક ૪૫ ૪૬ અને ૪૭ મો કી ૬ આના

એડફ સાધન પેસા મેકવી આ નવી રકમના એ વરતું વી પી કરતા નથી અંક ૬૬ ૬૭ અને ૬૮ મા મફ છે પણ વી પી પી મજવાય તે તેના ખચ આલકને શિરે જુદો પડે છે

કમર એડિસ સોદાચરવડા સુરત

અસ્વચ્છતાની છે. કારણ કે, એક ખીલા પર ચાસણીનો કંઠણ લારો બેરફા, હાથ વડે તેને તાર બનાવી, ફરી ખીલા પર નાખીને ફરી તાર બનાવવાની આ ક્રિયા કેવળ ખુદી દવામાં થતી હોઈ, ઉડતી ધુળ અને ખુદ કારીગરના હાથનો મેલ અને પરમેલો પણ તેમાં મળી જાય છે. એટલે યત્ર વડે એ ક્રિયા કરતા તે સ્વચ્છ રહે છે અને વળી તેથી ચાસણીનો રંગ અને વજન ધોશાળ હલકો થાય છે (એટલે કે અધુક વેપારના ખાસ વાગ લાગ્યા, હાથ વડે એ એવી ચાસણીના લાટાનું જે વજન થાય છે, તેમ માપના પરનું યત્ર વડે તૈયાર કરાવના લાટાનું વજન તેથી ઘણું ઓછું થાય છે)



પછી એ લાટાને 'ડીસ' કરી ગ મશિનમાંથી પસાર કરાતા, એ નામે 'ડીસ' અને સ્વાદે પણ 'મીલી' કટકીએ તૈયાર થઈ કપાઈને બહાર પડે છે।

તકીયા-તકીયા કોણે જોવા નહિ હોય ? ખરેખર તમે અને તેઓએ બધાએ જોવાનું હશે. પણ, અદિ વાત એ તકીયાઓની નથી, પિપરમિન્ટની છે।

આ પ્રકાર પણ એક અનોખો પ્રકાર છે, જે કે બનાવવાની દૃષ્ટિએ તે 'ગ્રેસ'ના લર્ગમાં વેળાવ છે દેખાવે તે નાના એટા, અર્ધાથી પોણાઈનું પહોળા ને એક ધમ લાંબા અને કતા તકીયા જેવા ઘણા-વચમાંથી ઉપસેલા અને કોરની તરફથી સહજ ચપટા હોય છે તે ઘણા લુદા તકીયા

લુદા રંગમાં બનાવાય છે અને વળી તેમાં નાકી કે તરફ રૂપે એટાપટા પણ હોય છે એ ઘણી જ ઉમળેલી અને સ્વચ્છ ચાસણીમાંથી

બનાવાતા હોઈ, પારદર્શક હોવા ઉપરાંત કેટલીક વેળા ખટમીઠા પણ બનાવાય છે

ખર જોતા 'ડીસ' અને આ 'તકીયા' બોની બનાવટની રીત મા કથો કેર નથી ચાસણી બનાવી, કેળવીને લાટાઓમાંથી એ માટેના યત્ર વડે 'તકીયા' એ બનાવી વેંચાય છે

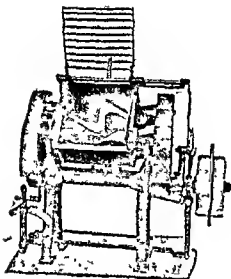


તકીયા બનાવવાનું યત્ર

### લોઝેન્ડ્રસ

પિપરમિન્ટનો બીજો પ્રકાર લોઝેન્ડ્રસનો છે. આ પ્રકારમાં ખાસ સાથે ગુદર અને ખીજ વસ્તુઓનું મિશ્રણ કરાય છે એ પ્રકારની પિપરમિન્ટો હાથે પણ બને છે અને યત્રો વડે પણ તેની બનાવટ ઉપથી બનાવટો કરતા કેવળ જુદી જ હોઈ, તેના યત્રોય જુદા હોય છે

સૌથી પહેલા ખાંડની જુકીને ગુદર અને સ્ટાર્ગ મા બીજ પદાર્થ સાથે મેળવી, મન પસંદ રંગ અને સુગંધી નાખી, ખુબ મિશ્ર કરાય છે એ કામ ઘણું મદાયનું છે કારણ જે મેળવણી બરાબર મિશ્ર ન થાય તો માલ ઓછી વતી મીઠાસ, રંગ કે સુગંધીનો અને જુદા જુદા પ્રમાણનો બને છે માટે તેને એક સરળો બનાવવા માટે એ ક્રિયા પાંચ ખાસ ધ્યાન આપવું પડે છે. મોટા કારખાનાઓમાં એ માટે ખાસ ગુદના યત્ર ક્રિયા Kneading Machine મોકલેલા હોય છે, જેમાં બધા પદાર્થો નાખી, યત્ર ચલુ કરતા તે ખુબ મિશ્ર થઈ રહે છે ટુંકમાં, મેળવણી બરાબર તૈયાર કર્યા પછી તેને રોટલીની જેમ વણી કાઢી, હાથ-બીના વડે મનપસંદ આકાર અને તરફની લોઝેન્ડ્રસ બનાવાય છે મોટા કારખાનાઓમાં એ બેડે



યુંદનાર યંત્ર

ક્રિયાઓ પશુ યંત્રો વડેજ થાય છે એકે યંત્ર મેળવણીને પાયરી, પાતળુ પડ વણી કાઢે છે અને બીજુ યંત્ર બીમા દબાવી, લોએન્જસ છુટી પાડી મુકે છે (જુઓ મુખપૃષ્ઠ પરનુ ચિત્ર) એ કામ એટલુ તો મડપગેર કરાય છે કે એ યંત્રોને કામ કરતા જોવામાય ખાસ રસ આવે છે.

યંત્રો મોટે ભાગે ત્રણે જુદા આવે છે, છતાં મોટા કારખાનાઓમા એ માટે એકજ મોટું યંત્ર ગોઠવાય છે, જ્યાં તે એક યંત્ર આ ત્રણે યંત્રોનું કામ કરી સકે અને માનવ-હાથને તેમા સહજે દરમિયાનગીરી કરવીજ ન પડે. એટલે કે એવા યંત્રમાં એક હોડે કાચા પદાર્થો-ખાંડ યુંદર, બીજા સડાયક પદાર્થ, રંગ અને સુગંધી વગરક-નાખી બીજે હોડેથી તૈયાર લોએન્જસ ઉપાડી લેવાની હોય છે. એ દરમિયાનની બધી ક્રિયાઓ આપો-આપ યંત્ર વડેજ થઈ જતી હોઈ, કારીગરને કશું કરવાનું રહેતું નથી અલખત, આવી લોએન્જસ પશુ તરફવાર આકારોમાં બના-

વાની હોઈ, તે માટે સેંકડો તરફોના જુદા જુદા બીજાં તૈયાર પશુ આવે છે અને કાંઈ ક્યંઈ તો પોતાના માટે ખાસ નવી તરફના બીજાં પશુ તૈયાર કરાવી સકે છે.

### ટેબ્લેટસ

હવે આવી આ હેલા પ્રકારની વારી,

ટેબ્લેટસની બનાવટ એટલે કેવળ સુકી પદ્ધતિ બધા પદાર્થોને ખારીક વાડી લઈ, બરાબર મિશ્ર કરી, ટેબ્લેટ બનાવનાર યંત્રમા ભરી, દબાવીને ટીકડીઓબનાવી લેવાય છે એમ એ પ્રકાર



બનાવટની દૃષ્ટિએ સૌથી ટેબ્લેટ બનાવનાર યંત્ર સરળ અને સરતો લેખાય છે.

અદિં લગી પૃષ્ઠતિયોતી પાત થઈ. હવે આપણે થોડીક બીજી અગત્યની મામતો તરફ પશુ લઈ આપીએ. કહેવાની સુરત નથીજ કે ઉત્તમ પ્રકારની પિપરમિનોટા માટે કાચો માલ પશુ મર્વોતમ કેટિનોન જેવો જોઈએ. ખાસ સ્વચ્છ હોય, રંગ સુગંધી વગરક સરસ પકિતના હોવા ઉપરાંત ખાધ પદાર્થ માટે વાપરવા યોગ્ય કિવા નિર્દોષજ હોય તો એકંદરે માલની ઉત્તમતા વિશે વધુ કહેવાનું રહે નહિ. બીજી વાત બનવાની ક્રિયાઓની છે, જે માટે અલખત જ્ઞાન ઉપરાંત અનુભવ મેળવવો સુરતી છે. ચાસણી ઉઘાળતી વેળાએ તે પુરતી ઘટ્ટ થાય, ખૂન પાતળી-કે એકદમ કઠણ ન થય તેનું ધ્યાન રાખવું જેમ સુરતી છે તેમ, ચાસણી કેળવતી વેળા તે પુરતી કેળવાય તેનીય કાળજી રાખવી જોઈએ. યંત્રોની સહાય લેતાં, તેને ચોખ્ખી રીતે વાપરવા જોઈએ અને બનતા લગી ન્યા

| कोटी साध | मे | पुस्तको | अरीद्वारा | इत वि. पी. टपाल | अर्थ | आद |
|----------|----|---------|-----------|-----------------|------|----|
| १        | १  | ३१      | ५         | ३५              | ३५   | ३५ |
| २        | २  | ३२      | ५         | ३६              | ३६   | ३६ |
| ३        | ३  | ३३      | ५         | ३७              | ३७   | ३७ |
| ४        | ४  | ३४      | ५         | ३८              | ३८   | ३८ |
| ५        | ५  | ३५      | ५         | ३९              | ३९   | ३९ |
| ६        | ६  | ३६      | ५         | ४०              | ४०   | ४० |
| ७        | ७  | ३७      | ५         | ४१              | ४१   | ४१ |
| ८        | ८  | ३८      | ५         | ४२              | ४२   | ४२ |
| ९        | ९  | ३९      | ५         | ४३              | ४३   | ४३ |
| १०       | १० | ४०      | ५         | ४४              | ४४   | ४४ |
| ११       | ११ | ४१      | ५         | ४५              | ४५   | ४५ |
| १२       | १२ | ४२      | ५         | ४६              | ४६   | ४६ |
| १३       | १३ | ४३      | ५         | ४७              | ४७   | ४७ |
| १४       | १४ | ४४      | ५         | ४८              | ४८   | ४८ |
| १५       | १५ | ४५      | ५         | ४९              | ४९   | ४९ |
| १६       | १६ | ४६      | ५         | ५०              | ५०   | ५० |
| १७       | १७ | ४७      | ५         | ५१              | ५१   | ५१ |
| १८       | १८ | ४८      | ५         | ५२              | ५२   | ५२ |
| १९       | १९ | ४९      | ५         | ५३              | ५३   | ५३ |
| २०       | २० | ५०      | ५         | ५४              | ५४   | ५४ |
| २१       | २१ | ५१      | ५         | ५५              | ५५   | ५५ |
| २२       | २२ | ५२      | ५         | ५६              | ५६   | ५६ |
| २३       | २३ | ५३      | ५         | ५७              | ५७   | ५७ |
| २४       | २४ | ५४      | ५         | ५८              | ५८   | ५८ |
| २५       | २५ | ५५      | ५         | ५९              | ५९   | ५९ |
| २६       | २६ | ५६      | ५         | ६०              | ६०   | ६० |
| २७       | २७ | ५७      | ५         | ६१              | ६१   | ६१ |
| २८       | २८ | ५८      | ५         | ६२              | ६२   | ६२ |
| २९       | २९ | ५९      | ५         | ६३              | ६३   | ६३ |
| ३०       | ३० | ६०      | ५         | ६४              | ६४   | ६४ |
| ३१       | ३१ | ६१      | ५         | ६५              | ६५   | ६५ |
| ३२       | ३२ | ६२      | ५         | ६६              | ६६   | ६६ |
| ३३       | ३३ | ६३      | ५         | ६७              | ६७   | ६७ |
| ३४       | ३४ | ६४      | ५         | ६८              | ६८   | ६८ |
| ३५       | ३५ | ६५      | ५         | ६९              | ६९   | ६९ |
| ३६       | ३६ | ६६      | ५         | ७०              | ७०   | ७० |
| ३७       | ३७ | ६७      | ५         | ७१              | ७१   | ७१ |
| ३८       | ३८ | ६८      | ५         | ७२              | ७२   | ७२ |
| ३९       | ३९ | ६९      | ५         | ७३              | ७३   | ७३ |
| ४०       | ४० | ७०      | ५         | ७४              | ७४   | ७४ |
| ४१       | ४१ | ७१      | ५         | ७५              | ७५   | ७५ |
| ४२       | ४२ | ७२      | ५         | ७६              | ७६   | ७६ |
| ४३       | ४३ | ७३      | ५         | ७७              | ७७   | ७७ |
| ४४       | ४४ | ७४      | ५         | ७८              | ७८   | ७८ |
| ४५       | ४५ | ७५      | ५         | ७९              | ७९   | ७९ |
| ४६       | ४६ | ७६      | ५         | ८०              | ८०   | ८० |
| ४७       | ४७ | ७७      | ५         | ८१              | ८१   | ८१ |
| ४८       | ४८ | ७८      | ५         | ८२              | ८२   | ८२ |
| ४९       | ४९ | ७९      | ५         | ८३              | ८३   | ८३ |
| ५०       | ५० | ८०      | ५         | ८४              | ८४   | ८४ |
| ५१       | ५१ | ८१      | ५         | ८५              | ८५   | ८५ |
| ५२       | ५२ | ८२      | ५         | ८६              | ८६   | ८६ |
| ५३       | ५३ | ८३      | ५         | ८७              | ८७   | ८७ |
| ५४       | ५४ | ८४      | ५         | ८८              | ८८   | ८  |

|                                                                                                             |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| પનીગને ધીછ વાતો ( સાક્ષરોની ચુંટી કલહેલી તેર વાતચિત્ )                                                      | શ. ૧ આ. ૦ |
| દેશની માયા ( અજબ પ્રકારની ગનોવેધક નવલકથા )                                                                  | ૨ ૮       |
| અમીના અને હસીના ( બે જોડીયા ગઢેનોની અતિ રમણરી આદ્યુત શ્રમાયક<br>તત્તન નવીન નવલકથા પૃષ્ઠ ૩૩૦ - પાકુ બાઈ-ડીંગ | ૩ ૭       |
| હગરત અને આરોગ્ય—અતિ ઉપયોગી ( પ્રા. માણીકરાવ-વડોદરા )                                                        | ૦ ૧૪      |
| આહાર શાસ્ત્ર—ખાવા પિવા મારેની ખરદારત                                                                        | ૦ ૧૪      |
| ભાળ કેળવણી—માખાપોને જાણવા યોગ્ય માર્ગદર્શિક પુસ્તક                                                          | ૦ ૧૪      |
| કેટલાક રોગો—ઉપયોગી ગાલાહ, અને સુચનાઓ                                                                        | ૦ ૧૩      |
| રોગ અને આરોગ્ય- " " " ( ૩૦૦ પૃષ્ઠ પાકુ પુકું )                                                              | ૧ ૫       |
| હિંદના ઇતિહાસની વાતો—પાકું નવું જ લખવા મળશે                                                                 | ૦ ૧૨      |
| અ. સો. કુમારી—વીચમી રાહીની કુમારીના અને મીસની નવીનતા                                                        | ૧ ૦       |
| મદન મંદીર—દેવ દેવીઓની પ્રેમ લીલાની અજબ વાતો                                                                 | ૦ ૧૦      |
| પ્રગતિને પાંથે—પાતાની જાતને કેમ ઉપયોગી બનાવવી તથા સમાજ અને<br>રજાની કર્મે અદા કરવાની ધગરા રીખવવું           | ૧ ૧       |
| આખર—નીચલા થરની તત્તન નમનસાય વાતો                                                                            | ૦ ૧૦      |
| જન્મારો " "                                                                                                 | ૦ ૧૦      |
| દિનનું સુધાનુ કામ ( શો ઘાડી નીચરીફન સંપૂર્ણ રાશિત્ર પુસ્તક )                                                | ૧ ૪       |
| બાળકોની માવજત—દરેક દરેકને ઘરમાં રાખવા લાયક રી ઉપયોગી                                                        | - ૦       |
| માનું છગર યા માતા કે સહસી ( માતૃ પ્રેમની અજબ કદાવળી )                                                       | ૧ ૮       |
| લહેરી લુણો ( મનશકર ત્રીપાહી ફત-વીટકીય નવલકથા )                                                              | ૧ ૦       |



|                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------|-----|
| દસ લાખનો દલો—જેરદાર ડીટકટીવ નવલકથા                           | ૧૨૧ |
| છવન રસ—અતિ રસિક વીર નવલકથાઓ                                  | ૧   |
| યુગ ચિત્ર ” પંદર ”                                           | ૧   |
| ન્યારે તેઓ ઉપકાર કરે છે—જોરી ચામડીના ભય કર કાળા કરતુકો       | ૧   |
| રાસ ખત્રીસી—તદન નવાજ રસો                                     | ૦   |
| સામાજિક ક્રાંતી—છવન પલટો કરી નાંખે તેવી વાર્તાઓ              | ૧   |
| જેરીરદારની ખેરી અને બ્રિટિશ જેરીરદાર (દલવાડા કૃત)            | ૪   |
| નિલમ માણેક ભાગ ૧ થી ૮ ચાર પુસ્તકો (દલવાડા કૃત)               | ૧૨  |
| ચિકીત્સા સિંધુ—આયુર્વેદીક, યુનાની, હોમીઓપેથીક તથા            |     |
| એલોપથીનાં મત પ્રમાણે ઉપચાર, લક્ષણ તથા ચિકિત્સા               | ૧   |
| પૃથ્વાયસ્થાં મહાકવિનાં ઉપાયો—જેને હરવા ફરવાની કુરસદ નથી છતાં |     |
| તપ્તીયત તો રૂઝ પુરુષ રાખવી છે તેમને માટે પલ ગમાં પડ્યા પડ્યા |     |
| શ્વાસો શ્વાસ અને કસરતની ફીયાઓ, કુલ પેશા ૨૮ ચિત્રો            | ૧   |
| આશાની પાંખે (શાંતીલાલ શાહ જેરીરદાર) નવુ જ પુસ્તક             | ૦   |
| અધુરી આશા યાને આશાની ઈમારત (દોલરોગ્ય કૃત—નોવેલ)              | ૨   |
| અનગ વિપ યાને અમૃતમય ઝહુર (ઉમદા નવલકથા)                       | ૨   |
| આદર્શ નમુનેદાર લન્ન (૬ પત્રી છવનને ઉપયોગી સાહીત્ય)           | ૫   |
| ઈઝી ઇંગ્લીશ ટીચર ભાગ ૧-૨ સાથે, (૪૫૦ પૃષ્ઠ)                   | ૧   |
| ઉત્તરધ્રુવથી ખારટુમ ને પૃથ્વીની પ્રદક્ષિણા                   | ૪   |
| એ કેણે હતી ? (રસીક નોવેલ—કર્તા સાક્ષર શ્રી છગનલાલ પડ્યા)     | ૧   |
| સ ક્ષિપ્ત મહાભારત (મહા ભારતનો રસીલી રોલીમાં સંપૂર્ણ ઇતિહાસ)  | ૪   |
| કચ્છની જુની વાર્તાઓ (ઐતિહાસીક લોકકથાઓ)                       | ૪   |
| તિલોત્તમા (ત્રા. જેઈનની રસઝરતી નવલકથા)                       | ૧   |
| ગીત ગોવિંદ (સચ્ચીત્ર) અલકાર નાયકા બેદ આદિથી ભરપુર            | ૧   |
| ગુજરાતજી (સન સનાદી મચાવે તેવી જખ્ખર ક્રાંતિકારી નોવેલ)       | ૧   |
| ગેરીબાદી (ઈટલીના રજવાડા ખાંડના જેલનારોઓ માટે)                | ૨   |
| ગોરાંગ પ્રભુ—(ભગવાન ચંતન્યેય પૃષ્ઠ ૨૫૦)                      | ૦   |
| ” ” (ઓટી સાઈઝ ૧૦ ચિત્રો સંપૂર્ણ માહિતીવાળું)                 | ૩   |
| અદ્રકળા અથવા ચડતી પડતીનો ચમકારો                              | ૨   |
| છવન પલટો—લેખીકા સલીમા (સચિત્ર અદભુત નવલકથા)                  | ૨   |
| કાગળની હાડી અને ખીજ વાતો (ગ્રસિક નવલીકા સંગ્રહ)              | ૨   |
| કુટખીનુ કારસ્થાન ભાગ ૧ લો—અદભુત નવલકથા                       | ૨   |
| ” ” ભાગ ૨ જે ” ”                                             | ૨   |
| તિથ્યગુપ્ત યાને કેવલ કામને શરણે (ઐતિહાસીક નવલકથા)            | ૨   |
| દીસેર ડાકુ (અદભૂત ડીટકટીવ નવલકથા ૫૪૦ ૨૨૫)                    | ૨   |
| દીવાની કે શાણી ભાગ ૧ લો—આદર્શ સામાજિક નવલકથા                 | ૪   |
| ” ” ભાગ ૨ જે ” ”                                             | ૪   |

દેવ વિનોદ યાને રવશેદય જ્ઞાન

૨. ૧ આ ૦

દિશ સેવક દ'પતી—યાને ઇંદુકાંત ( સચીત્ર સોનેરી પાકું પુકું )

૨ ૮

નરમુખસાગર ( રા. ખેડલ દૂત જાતિય શિક્ષણ-કોલેજાસુની તમામ

ખારીકમાં ખારીક વીંગતો, આસનોની સમજ પાના ૩૮૦ પાકુંપુકું )

૨ ૮

નીલમ માણેકની સંતતી ભાગ ૧ થી ૪ ( એક છુકું )

૪ ૦

નીરંજની અથવા વરઘેલી વનીતા ( મી. દેલવાણાદૂત )

૪ ૦

પંચાસરનો જય શીખરી ભાગ ૧ લો ઐતિહાસિક નવલકથા

૨ ૮

" " ભાગ ૨ જો

૩ ૮

પ્રતાપસિંહ ( સ્કૅલ લાયબેરી અને ઈનામ માટે મંજુર )

૧ ૪

અક્ષાત પ્રાર્થના માળા ( પ્રાર્થનાના ગીતો પુઝ ૪૦૦ પાકું પુકું )

૨ ૦

પ્રેમનું પરિણામ ( સાત્ય ઘટનાં ઉપરથી રચેલી અદભૂત નવલકથા )

૨ ૦

ફોર્સીગર ( ઠગ અમીરઅલીની જીવનકથા )

૪ ૦

બુધ્ધનાં બોલ-લગવાન બુધ્ધની અલૌકિક કાવનાશાળી ૧૮ પાતાંગો

૧ ૪

ભક્તતા પંખી ( મી. સનતકુમારની નવલકથા )

૩ ૮

મુગજળ ( પ્રો. બેઈનની રસજરતી નવલકથા )

૧ ૮

મોન્ટીમરી અને કીન્ડર ગાર્ડન ( બાલ શીક્ષણ માટે )

૧ ૮

નવનીત ( ચુંટી કહાદેલા દુયકા—કવિતા—વાતર્થિક )

૨ ૦

રામધ્યારી યાને રાણા રાજસિંહનો રાજકારભાર ભાગ ૧ લો

૨ ૦

" " ભાગ ૨ જો

૨ ૦

મુખાલીની ( સચીત્ર અદભૂત નવલકથા પાના ૨૦૮ પાકુંપુકું )

૨ ૦

રખેડેલ અને બીજી વાતો ( ૧૭ મુદ્દર વાતર્થિકો સોનેરી બાઈન્ડીંગ )

૨ ૮

રણવાસ ( રાણી મહારાણીઓનાં જખ્ખર કારસ્થાનો )

૦ ૧૪

મહુરી અથવા પ્રેમ ઘેલી પ્રેમદા ( મી. દેલવાણા દૂત )

૩ ૦

ફીસાણી અને એક બંગ મહિલાની આત્મકથા-રાણીઓના રૂઢન

૨ ૮

રસિકા ( મનોરંજક સચિત્ર નોવેલ સોનેરી પાકું બાઈન્ડીંગ )

૨ ૦

રાતની રાણી ( અદભૂત બનાવોથી ભરેલી ટીટકટીય નોવેલ )

૨ ૮

રામાયણ તત્ત્વ રહસ્ય ( મનન કરવા લાયક રામાયણનો સાર )

૦ ૮

રાજસ્થાનની રાજ અરપર ( ઐતિહાસિક અદભૂત નવલકથા )

૫ ૦

લાલચીન યાને કપડીના કારસ્થાન ( અદભૂત નવલકથા પુઝ ૩૦૦ )

૩ ૦

વિજયા ( શરદ બાબુની અતિ વખલાપક્ષી નવલકથા પાકું પુકું )

૨ ૮

વગર દોકલનો પેદા-પુઝ ૪૫૦ ( માણસ માત્રને ઉપયોગી પુસ્તક )

૨ ૦

વહુને શીખામણ ( વહુ ઘટાં પહેલાં અને ત્યાર બાદ સમજવા લાયક )

૧ ૦

વૃંધાવસ્થામાં તંદુરસ્તી ( વૃંધ હિમરે શરીર ઘણું મરસ રાખી રાકાય છે

૧ ૮

વેદીના ફૂલો—રસ લયલિ કાવ્યોનો સંગ્રહ

૦ ૧૦

રવીન્દ્રસેવની રવતંત્રતા ( રવતંત્રતાનાં આકેશ માટે અમૃતનો ખાસો

૧ ૪

રાશીકલા યાને ગૌર પંચાશિકા ( મધમધતી પ્રણય કથાઓ )

૨ ૦

|                                                                    |      |
|--------------------------------------------------------------------|------|
| રમેશભાઈની મુદરી ભાગ ૧-૨ માથે (અદ્ભુત નવલકથા સોનેરી પુસ્તક)         | ૧૮ ૩ |
| ગણતારની કામ અને બેટી ભગવાન-અતિ ઉત્તમ રંગીલી આમાછક                  |      |
| વાતર્થ ૫૦૦ પૃષ્ઠ પાકું મોનેરી બાઈબીંગ                              | ૩    |
| મધુચરી અથવા રમેશભાઈની મુદરી ( મી. દલપાદ દત્ત )                     | ૨    |
| મામાનીયન ગુરુની રૂઝ-અતિહાસીક ગાયનામરી નાવેલ-ચમત્કાર નામુ           | ૪    |
| ગેત્રજ ( ગેત્રજ સમાજની ગીત, રામજી અને ખુબીઓ વાઈ સાથે )             | ૦    |
| મસ્તરમી મદીનું ક્રાન્સ ( મુવિખ્યાત નવલકથાકાર અલેક્ઝાન્ડર ડુમાના    |      |
| શ્રી મસ્તરમી મદીનું મુદર ભાષાંતર પૃષ્ઠ ૨૮૮ પાકું બાઈબીંગ )         | ૨    |
| સરસ્વતીની મહાન શીલતા અને મલીમુદરીની મહત્તા ત્યા                    |      |
| ભત્રીજાની પિંગણ અને મારખની ધંગણ ( અન્યાત્મિક )                     | ૧    |
| સાસાઅવતી સાન્નિતી—( ફિરદુ ગમાજીનું કૃત્ય ૬૦૫ ગ્રી ઉપયોગી )         | ૩    |
| હકથેગ ( આત્મજ્ઞાન દર્શાવે, પ્રતિજ્ઞામાં અકલ્પ રખાવે તેનું પુસ્તક ) | ૧    |
| હિંદના હિતને: ઉકેલ ( ગોરેસરખાંજીના પુસ્તકને અનુવાદ )               | ૧    |
| મર્દા યાને હુરે આસતાના - ( ઇસ્લામી પ્રાણવાન સાહિત્ય )              | ૨    |
| યારમીને ગામ                                                        | ૧    |
| આરખી આપગમ                                                          | ૧    |
| રૂમનુલ કુબગ યાને રોમન મહારાજ્ય                                     | ૧    |
| ઇબને મુસ્લીમ                                                       | ૧    |
| લખલાયે હમરક ( મિરીયાની મુદરી )                                     | ૧    |
| માલ દુખત કિંવા આરિમ તમીમી                                          | ૧    |
| મીના બાઝાર-જાનાના ખમર                                              | ૧    |
| ગામુલ આઝમ                                                          | ૦    |
| જલિયયે તુર ( સબ્બે અંબુબ )                                         | ૧    |
| પાકીસ્તાન ( મુસ્લીમ રાજપ્રકરણીય માર્ગદર્શક )                       | ૦ ૧  |
| આંસુની ધમારત                                                       | ૦    |
| લેયાયે હકક યાને રાત્તનો રોંગક ભાગ ૧-૨-૩ દરેક ભાગને                 | ૧ ૧  |
| ગાઝી મહમદ ખીન કાગમ ( ઐતિહાસીક નવલકથા ),                            | ૧    |
| જમીલા યાને બંગાલનો બગાયો                                           | ૧    |
| ઇસ્લામ અને પ્રભુ સામ્રાજ્યના ખડીફાઓ                                | ૦ ૧૨ |
| મુલતાનુલ હિંદ-કિંવા ચિસ્તી અગિય                                    | ૦ ૧  |
| મોહાનાં મહમદઅલી-જીવન ચરિત્ર                                        | ૧ ૧  |
| અહલેખતની આલમગીર યાદગીરીઓ                                           | ૦ ૧  |
| ઇસ્લામનાં યોદ્ધાઓ ( દીવ્ય ચમત્કારદાયી લરપુર )                      | ૦ ૧  |
| કુબ્રીન અને ઇનસાન ( દરેક મુસ્લીમ ભાઈને અતિ ઉપયોગી )                | ૧ ૦  |
| જગતના મહાન માર્ગ દર્શક ( ઇસ્લામ ધર્મને લગતું )                     | ૦ ૧૨ |

**વધુ માન ઓન્ટ સુન્સ.** પાવધુની જગજાન, મુબઈકે.

સુધી તેના મંત્રકામથી પુરી વકરિયત ન મળે ત્યાં લગી તેને વધુ પડતી છેડછાડથી દુર રાખવા જોઈએ.

માથ તૈયાર થતાં તે તરતજ ઉપયોગમાં લેવાય એમ છે, પરંતુ બાટલી કે ડબ્બામાં તરતજ ભરવો સલાહકારક નથી. તે વેળા તે હજી થોડીક બીનાસ ધરાવે છે, (ટીકડીઓ સિવા) એટલે તેને બરાબર સુકાઈ જવા દેવો જરૂરી છે. વળી પિપરમિન્ટ એક બીજીને ચોંટી ન આવે તે માટે તૈયાર માથ ઉપર સહજ નિશ્ચરતો કિંવા સ્ટાર્ચ છાંટી દેવાથી થયેા ફાયદો થાય છે. બેશક, તે ગમે તેવા ડબ્બા કે બાટલીમાં ભરી સકાય છે, પરંતુ તેમાં હવા જમ્મ ન સકે એટલું તો ખાસ ધ્યાન રાખવું જોઈએ.

૪

થોડાક પ્રમાણુજુત પ્રયોગો અને આપવા મુનાસિબ લાગે છે.

### ખટમીટી પિપરમિન્ટ

ખાંડ ૧ રતલ, ટાટરીક એસિડ ના ઈસ, પાણી ઝરેત પુરતું, એસેન્સ લેખન થોડાક દીપાં.

### એકોલેટની પિપરમિન્ટ

(૧) એકોલેટની બારીક ભુટ્ટી ૧ ઈંસ, ખાંડ ૧ રતલ, પાણી અને સુગંધી જોષના પ્રમાણુમાં.

આ તુરખો ‘ડ્રેપસ’ નો છે.

(૨) ઉઘા ખાંડ ૧૦ રતલ, કોકો પાવડર ૮ રતલ, બાવળના સફેદ ઝુંદરનો ભુટ્ટો ૨ રતલ, પાણી ૧૨ રતલ, ગમ ટ્રાન્કાકન્થ ૧૦ ઈંસ, વેનીલીન સુગર ૫ રતલ.

### પિપરમિન્ટની ટીકડીઓ

(૧) સફેદ સ્ટીઅરીન ૮ ભાગ, અલકોહલ ૪૦ ભાગ, જિલેટીન ૩ ભાગ, ગરમ પાણી ૫૦ ભાગ, ખાંડ ૧૦૦૦ ભાગ.

પ્રથમ જિલેટીનને પાણીમાં અને સ્ટીઅરીનને અલકોહલમાં ઓગળાવી, બેઉને મિશ્ર કરીને તેમાં ખાંડ ઉમેરી, ફરી મિશ્ર કરો. પછી તેને ગરમ હવામાં ભુટ્ટી, ભુટ્ટી બનાવી વસગોળ કરી લઇ, ઓઈલ પિપરમિન્ટ ૨ ભાગ ઉમેરી, ૨૪ કલાક લગી રાખી, પછી ટીકડીઓ બનાવી લો.

આ ‘ટ્રોએન્ટસ’ કહેવાશે.

(૨) ખાંડ ૧૬ ઈંસ, ગમ ટ્રાન્કાકન્થ જોષના પ્રમાણુમાં, ઓઈલ પિપરમિન્ટ ૧ ડૂમ આ ચરો ‘લોઝેન્ડસ.’

### ખાંસીની પિપરમિન્ટ

બેનઝોઈક એસિડ ૧ ડૂમ, ઓરીસ પાવડર ૨ ડૂમ, બાવળના ઝુંદરની ભુટ્ટી ૧ ઈંસ, સ્ટાર્ચ ૨ ઈંસ, ખાંડ ૧૬ ઈંસ, પાણી ઝરેત પુરતા પ્રમાણુમાં.

બધાને મેળવી, ૧૫ મેનના વજનની ‘લોઝેન્ડસ’ બનાવી લો.

### કુદીનાની પિપરમિન્ટ

ખાંડ દાણાદાર ૧૪૦ રતલ, જુરા ખાંડ ૬૦ રતલ, પાણી ૩૪ રતલ, એમેન્સ મિન્ટ ૧૨ ઈંસ, એમેરિક એસિડ ૨ ઈંસ.

પ્રથમ જુરા ખાંડને પાણીમાં ઓગળાવી, પછી દાણાદાર ખાંડ નાખીને ચામળી બનાવેા અને છેવટે તેમાં એમેન્સ અને એસિડ મેળવેા પછી જો પિપરમિન્ટ સફેદ—જેવી બજારમાં વેચાય છે—બનાવવી હોય તો મદન મરીન બ્યુ રંગ મેળવી, (યા જો રંગીન બનાવવી હોય તો ગમે તે રંગ મેળવી) ‘લોઝેન્ડસ’ બનાવી લો.

(૨) ગમ ટ્રાન્કાકન્થ ૧ રતલ, બાવળના સફેદ ઝુંદરની ભુટ્ટી ૪ રતલ, ઉઘા ખાંડ



“કમર” : અંક ૧૨૬ મો

૧૦૦ રતલ, એસેન્સ મિન્ટ ૧ રતલ, પાણી  
૧૦ રતલ

પ્રથમ ૭ રતલ પાણી લઈ, તેમાં ગમ  
દ્રાગાકન્થ નાખી, બે દહાડા લગી રહેવા દો  
પછી ખીલ વાસણમાં બંધીને પાણી લઈ,  
તેમાં બાવળનો યુદર નાખી, ઝોગળાવી,  
ઘેઉને લુદા લુદા વચ્ચે ગળ કરી યુદનાર-  
યત્રમાં નાખી એસેન્સ ખાડો ખુરાદો—અને  
ધમ્ધા હોય તો સહજ મરીન પ્લુ રગ પણ  
—મેળવી માલો તૈયાર કરી લો અને છેવટે  
લોઝેન્ડ્રાની પદ્ધતિ લોઝેન્ડ્રા બનાવી લો

મગજળીની પિપરમિન્ટ

ખીડ ૭૦ રતલ મગજળી ૮ રતલ પાણી  
૧૨ રતલ ગમ દ્રાગાકન્થ ૧૦ ઝાસ, વેનીલીન  
સુગર ૭૦ રતલ બાવળનો યુદર ૨ રતલ

૫

માન બનાવી લીધા પછી વેચવાની વાત  
ધણી અગવની છે માનની પેકીંગ કરવાનો  
પ્રશ્ન પણ તેનોજ મહત્વનો છે એમાં જે  
સુખ્ય સુખ વાદ રાખવાના છે તે એ છે કે  
માનને પુરતી રીતે સાચવી સકે, તેનો બાજ  
દેખાવ ત્રુ આકર્ષક બનાવે અને પોતે એકદરે  
અર્થાનુ ન હોય એવી પેકીંગ કરવી જોઈએ  
આજ લગી એ મટે આજમાવાયા બધા  
ઉપાયોમાં માત્ર બેજ કમ્પાન્ડ રદયા છે  
એક કાચની બરછીઓ અને બીજા પતરાના  
ડબ્બાઓ કાચની બરછીઓ ના ના કે ૧  
રતલ માનની પેકીંગ મટે છે જ્યારે પતરાના  
ડબ્બા ૧, ૨, ૫ કે ૭ રતલ માન મટે

લેગલ વિશે રહેવાનું હોયજ નહિ તે તે  
પુનઃજ આકર્ષક હોવા જોઈએ

બાન તાલ અને નફાનો અદાએ  
ચોક્કસપણે કાલો સુકિકલ છે એજુજ  
વાદ રાખવું કંઈ થશે કે પોતે પદ્ધતિ

અને કાળજીપૂર્વક આ ઉદ્યોગમાં આગળ  
ધપાય તો તે એક નફાવત ઉદ્યોગ છે માનની  
અપત દિન બ દિન વધતીજ જાય છે, તેથી  
જાગરમાં સારા માનને પ્રવેશતા અને લોક  
પ્રિયતા મેળવી લેતાં જાએ સગવડ લાભથી  
નહિ. એક વેળા માલને પસંદગી મળી ગઈ  
તો પછી બેશક કામ પાર ઉતરું સમજો  
આદિયાત તો કરવીજ જોઈએ તેથી ધણી  
ઝડપથી વેપારને વેગ મળી સકશે

## MOSQUITO SPRAYS

Mosquitoes—the great nuisance  
here and there, everywhere—cost  
very high to the human health  
Yet fortunately enough Mosquito  
Spray Preparations meet them  
successfully

Here is, then your opportu-  
nity Sprays have a great demand  
and you can build up a growing  
trade of your own, if you put  
an effective spray preparation in  
the market just now

These preparations cost very  
little but retail at a high price  
Have our guaranteed formula  
sheet Qamar Process Sheet No  
1' and you will be right on your  
way Nothing to lose, much to gain

Price . Re. 1/-

THE QAMAR OFFICE, SURAT

## [ Oxy-Acetylene Cutting & Welding ]

૧

૧૯૩૬ની જુનમાં, બધાંજને તૈયાર થવા બાદ પ્લેલીજ આઝમાઈશે ઉપરેથી ‘થેટીસ’ પત્રકુખી (સળમરીન) અસ્માતિક કુખી જ્યાંથી કુખા આખીમાં મચી ગયલા હોહાકારની યાદ ફોણુ લુલી સકે છે? કેવો કરણ અત, આધુનિક જહાઝકળાના એ નાદિર લેખાતા નમુનાનો!

વાત ધીમે ધીમે સ્મૃતિ-પટ પરથી ભૂંસાઈ જવા આવી હતી કે હમણા હમણા અખબારોએ ‘થેટીસ’ના સમમાથી ‘થન્ડર બોલ્ટ’ નામની નવી પત્રકુખીના થયલા સર્જનની ખબરો આપી, તેને ફરી વાર તાઝી કરી છે.

કુખી ગયલા જહાઝને આ રીતે નવી ઝિન્કગી વ્યાપવાની વાત, માનો યા ન-માનો, તદ્દન ખરી છે રસાયણકળાને એક અદ્ભુત કરિશ્મે છે કે અગાધ મદાસાગરમાં તળિયે જઈ ખેસેલા જહાઝના લોખંડના ભાગેને પાણીમાં કાપી છુટા પાડી, ધીમે ધીમે આખા જહાઝને બહાર કાઢી સકાય છે

રસાયણશાસ્ત્રની કેવી અઘૈરિક બલિદારી!

૨

સામાન્ય પીળા સાણુના લાગ તે તમે જોયા હશે છરી વડે તેના કટકા કાપવાના પ્રસંગ પણ તમને સાપડ્યા હશેજ. ટેટલી સરળ લાગે છે, એ કાપ-ઢિવા? માનો યા ન માનો, એક ધુંચના ૧૦૦ મા લાગ જોટલા પાતળાજ નહિ, પાચ કુટથીય વધુ જાડા લોખંડ કે પોનાદને સાદુ પેરેજ તદ્દન સહેલાઈથી કાપી સકાય છે!

વીસમી સદીની આ અત્યવનભરી શોધ—

રસાયણશાસ્ત્રના આ નાદિર કરિશ્મા - તું નામ છે, ઓક્સી એસિટલિન કાપ-કળા

એજ સિધ્ધાંત અને પદ્ધતિ, ગમે તેવા પાતળા કે જાડા, લોખંડ યા પોનાદને રેણુ કરવા માટેય ઉપયોગી છે એનું નામ છે, ઓક્સી-એસિટલિન રેણુ-કળા

ઓક્સી-એસિટલિન કાપ કળા અને રેણુ-કળાની શોધ થયાને હજી લાંબો સમય નથી વીત્યો. પરંતુ આ ટુંક અરસામાં જ એ જોવી બધી પ્રચલિત થઈ ગઈ છે કે, લાગેજ કોઈ સાઈ કારખાતુ એવું હશે, જ્યાં એનો પ્રયોગ ન હોય.

ઓક્સી-એસિટલિન પદ્ધતિની ખુબી એ છે કે, એ ગમે ત્યાં અને ગમે ગમે તેની આભોદવામાં કામ આપી સકે છે કામ જમીન પર હોય યા મદાસાગરની ઉડાણમાં, કારખાનામાં હોય યા જગલમાં, નજીક હોય કે દૂર ગમે ત્યાં અને ગમે ત્યારે એ રીત ઉપયોગી છે સાધને ન્દાના અને કામ સરળ છે, થોડાક અનુભવ હરકોઈ કારીગરને નિશ્ચાત બનાવી સકે છે.

૩

ઓક્સી-એસિટલિન કાપ કળા અને રેણુ-કળાના મુખ્ય સાધનો એ વર્ગમાં જોઈ નાખી સકાય :

૧, ઉચ્ચ દબાણવાળા

૨, ઓછા દબાણવાળા

એકે વર્ગોની પોતપોતાની ખુબીઓ અને ખામીઓ હોય, એ કુદરતી છેજ. ઉચ્ચ દબાણવાળી (High Pressure) પદ્ધતિમાં—

૧, સિનિંગમાંના ગેસ એજેખ્યા તેવાથી કામ માફ થાય છે

૨, ગેસ બોમ્બો ત્યારે તરતજ અને બોમ્બો તોડવાજ પ્રમાણમાં વાપરી સકાય છે.

૩, ગેસનો બગાડ થતો નથી.

૪, સિલિન્ડર ન્હાના હોય, ગમે ત્યાં ઉંચકી લઈ સકાય છે.

૫, વાપરવા-સાચવવામાં સરળતા પડે છે —એટલી ખુબીઓ છે. એથી વિરૂધ્ધ, બોમ્બ દબાણવાળી (Low Pressure) પદ્ધતિએ—

૧, કાર્બાઈડ જુદો ખરીદી, સાચવી રાખવો પડે છે.

૨, કામ તરતજ શરૂ થઈ સકતું નથી.

૩, કામ પત્યા પછી, જેનેરેટરમાં બચન રહેવો કાબોધ ૨૬ નામ છે.

૪, જેનેરેટરને કારણે આ થઈ બારે બરખમ હોય, ગમે ત્યાં લઈ જવાનું સરળ નથી.

૫, અસનત, એ રીતે અર્થ ઓઠો આવે છે.

—એટલા ગુણધર્મ છે કુંકમા તુલના કરતા, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ન્યા કામ નિરંતર ચાલુ રહેતું હોય ત્યાં બોમ્બ દબાણવાળી પદ્ધતિ સારી છે, પણ ન્યા કામ નિરંતર ભરી રહેતું ન હોય, અરજ વેળાએ કામ કરવું હોય ત્યાં ઉચ્ચ દબાણવાળી પદ્ધતિ વાપરવી લાભદાયક છે.

### સાધનોની વિગત

ઓક્રમી-એસિટલિન કાપ-કળા અને રેલુ-કળા માટે સાધનો શા શા બોમ્બો ? તે કુંકમાં આદ્ય હોય છે :—

- ૧, ઓક્રસિજન સિલિન્ડર
- ૨, એસિટલિન સિલિન્ડર
- ૩, ઓક્રસિજન રેગ્યુલેટર
- ૪, એમિટલિન રેગ્યુલેટર
- ૫, બેડ ગેસો માટેની બે નળીઓ

૬, હાઈ પ્રેસર વેલ્ડીંગ એન્ડ કટીંગ બ્લોપાઇપ

૭, કારીગર માટેના ચરમા-ગોળ વ. એક, આ છે ઉચ્ચ દબાણ પદ્ધતિના સાધનો.

જો બોમ્બ દબાણની પદ્ધતિના સાધનો બોમ્બો તો એમાં સહજ ફેરફાર કરવો પડે—ખાસ કરીને સાધન નંબર ૨માં. કારણ કે એમાં એસિટલિન તૈયાર વપરાતી ન હોવાથી તેને માટે સિલિન્ડરને બદલે જેનેરેટર વાપરવું પડે છે. એ સિવા, એ માટે બ્લોપાઇપ પણ લો પ્રેસર માટેની લેવાની બોમ્બો, એ કહેવાની અરત ન હોય.

૪

ઓક્રમી-એસિટલિન પદ્ધતિ એટલે ઓક્ર-સીજન અને એસિટલિન ગેસની સંયુક્ત ઉપયોગ. એના સાધનોમાં આ બેડ ગેસ બે જુદા જુદા સિલિન્ડરોમાં ભરેલી હોય છે અને બેડ માટે જુદી જુદી નળીઓ પણ હોય છે, જે હેડ પર જમીને મળી જાય છે. કામકામની પદ્ધતિ એવી છે કે કારીગર સિલિન્ડરોની ચારી ખોલી, પોતાના હાથમાં સંયુક્ત નળી અને બ્લોપાઇપને જે તે વસ્તુ તરફ તાકી, પકડી રાખે છે બેડ ગેસ સિલિન્ડરોમાંથી બહાર નીકળી, સંયુક્ત નળીમાં એકત્ર થઈ, બ્લોપાઇપ વાટે બહાર નીકળે છે. એ ગેસ-મિશ્રણ થઈ ચીક છે. તેની અરમી ૬૦૦૦ એર જેટલી હોય છે, જેટલી ૨૨મી બીજા કામ ચીક—સિવા કે ઈલેક્ટ્રીક આર્ક—થી વધારા નથી થતી. આટલી સનજડ અરમીથી લોખંડ પીમળી જાય—સપાઈ જાય—કપાઈ જાય એમાં બધા નવાઈ ઉભા રી !

બ્લોપાઇપ બે પ્રકારની—કાપ-કળા માટે અને રેલુ-કળા માટે— નેખી પણ આવે છે અને સંયુક્ત પણ વાપરવાની રીતમાં ઉપર કહ્યું તેમ. ખાસ કશું નથી, એને લગતી જે થોડીક સુચનાઓ આવશ્યક છે, તે બ્લોપાઇપની સાથેજ આવે છે.



# પ્ર યો ગો



## સોમના ઈલાજ

(૧) સામાન્ય હળદરને પાણીમાં ધબા, અને તેવા સોમ પર લેપ કરવાથી દુકંદ મુક્ત-માંજ સોજો ઉતરી જાય છે.

(૨) જલ્પજ અને ધતુરાના પાન સમ-ભાગે લઈ, બેંસના દુધમાં વાટી લેપ કરવાથીય આરામ થાય છે.

\*

## વપરાયલી વિજળીક બેટરીઓને ફરી ચાલુ કરવી

વિજળીક બેટરીઓ વપરાઈને રદ થઈ જતાં ફેરી દેવાય છે, પરંતુ અતુલવધી જણાય છે કે, એવી બેટરીઓ સાત રદ થઈ જતી નથી, થોડા ક્રિયા દ્વારા તેને હજી થોડો વધુ વકત વાપરી સકાય છે.

(૧) બેટરીનો ઉપરના સિલ-મિલજમાં, કાર્બનની બેઠે બાજુએ સામ સામે બે કાણા પાડી, થોડુંક પાણી રડવાથી થોડીક મિનિટોમાં બેટરી પાછી કામ બાપતી થઈ જાય છે.

(૨) પાણી ૩ ભાગ, ગંધકનો તેજાગ ૧ ભાગ.

વાપરવાની રીત ઉપર પ્રમાણે.

(૩) ક્યોરાઇઝ ઓફ ઝિંકનું મિશ્રણ ૧ કેવાર્ટ, નવસાદર અર્ધો રતવ.

થેલાક પાણીમાં થોડું થોડું ક્યોરાઇઝ ઓફ ઝિંક નાખી, ઓગળાવતા જત જ્યારે થડુ ક્યોરાઇઝ ઓફ ઝિંક ઓગળતું બધું થય ત્યારે મિશ્રણ તૈયાર સમજી, સમજાવે બીલું પાણી ઉમેરી, પછી નવસાદર મેળવી, ઉપલી રીતેજ વાપરે.

\*

## ચણાની બરડી

ચણાના દાવિયા ૨ રતવ, ઘી લગભગ ૧૫ રતવ, દૂધનો માવો ૧ રતવ, ખાડ ૧૫ રતવ, નાના એવચી દાણા ૧ તોયો, જલ્પજ ૦૧ તોયો, જર્મિની ૦૧ તોયો, શુલાનનું એમેન્સ થોડાક ટીપા

પ્રથમ ચણાના દાવિયાને વાટી, એક વાસણમાં, લગભગ ૧ રતવ ઘી સાથે મુલે ચડાવી, ધીમી અગ્નિ લાવ જુદા થો જપારે રવો જેવો તૈયાર થઈ જાય કે ઉતારીને જુદો રાખે અને પછી માવાને પણ એજ રીતે શેકી લઈ, બેઠેને ખુબ હવાનીને મેળવી, જુદા રાખી, ખાડની ચાસણી બનાવી, તેમાં એ નાખી, ખુબ ધુટી, એવચીદાણા, જલ્પજ અને જર્મિનીની ખારીકે લુટી તથા એમેન્સ ઉમેરી, ચુલા પરથી ઉતારી લઈ, બરડી જમાવી લે.

\*

## અસાનો ઈલાજ

કાળા મરી ૧ કૂમ, ઝીડ ૨ કૂમ, મધ ૫ તોલા

બંધાને ખરલમાં ધુટી, દિવસમાં ત્રણ વાર અકેક ચમચ ખાવો

\*

## મુખપિલામ

લવિંગ ૧ તોયો, ન્દાના એવચીદાણા ૨ તોલા, તંજ ૦૧ તોયો, પિપરમિન્ટ ફિટલ ૨ રતી, મુખનું તેલ ૨૫ તોલા, શુલાનનું ૨૫ તોલા

પહેલી આરે નક્કર ચીઝોને ખરલમાં બારીક વાટી, પછી ગુવામજળમાં ખરવ કરી, છેવટે સુખાનું તેલ ઉમેરીને ખરલ કરો. આ મુખ-ખિલાસ લાઠી જેવો થશે.

વાપરતી વેળા સળાંથી પાનમાં લગાડો

\*

### દમનો ઇલાજ

દમના ઇલાજ માટે તાઝી શોધ એ છે કે હાંધે પોતાના બધાજ ખોરાક વ મા નમકનો તફાવત પરહેઝ કરવાથી દમના રોગમાં આરામ થાય છે.

### અછળાંનો ઇલાજ

(૧) સંચળ, સુક અને હીંગ દરેક ૨ વાલ, લિયુ ખપ પુરતા

પ્રથમ સંચળ, સુક અને હીંગનું આરીક સુઈ બનાવી પછી તાઝા લિયુની અર્ધો ફાડ લાધ, તેની ઉપર ઉપલુ સુઈ ૨ વાલ નેટલું બમરાવી, લિયુની ફાડને અગારા પર તપાની, ટંડી પડે સુસી જવી

(૨) ચણાનો ફાર પાયથી સાત ટીપા નેટલો થોડાક પાણીમાં સવારે વેવથીય અછળું મટે છે

\*

### શેરડીની બળવણી

તાઝી શેરડીને છોલી, તેના ન્હાના કટકા (ગંડરીઓ) કરી, તડકામાં સુકવી, માગીના વાસણ કે બરણીમાં હવાનથ સાચવી રાખો. પાછળથી જ્યારે ઝરત હોય ત્યારે એ કટકાઓને પાણીમાં પલાળી ખાવાથી, તાઝી ગંડરી જેવો સ્વાદ આપશે

\*

### પાચન ગાળીઓ

આંકડાના પુલ (ખીલ્યા ન હોય તેવા) ૪

નોલા, સફેદ તીખા ૪ તોલા સચળ ૪ તોલા, વધારણી ઉચી (પુલાવેલ) ૧ તોલો, ટાઈરીક એસિડ ૧ તોલો.

પ્રથમ આંકડાના પુલને ખરલમાં બારીક મેંદા જેવા વાટી, પહેલાથી લુદો વાગી રાખેલ સંચળ મેળવો એટલે મિશ્રણ પાણી થઈ જશે. પછી તીખા પણ વજ્રગાળ વાટી, વધારણી અને ટાઈરીક એસિડ કમવાર નાખી ઘુબ ખરલ કરી, ગોળા વળે એવું થાય કે અણી ભોર નેટલી મોગી ગોળાઓ બનાવી લો (ગોળાઓ બનાવવામાં મુશ્કેલી પડે તો મિશ્રણમાં ઝરત પુરતું પાણી મેળવવું)

મંદાગિન, અરચી, ભુખ ન લાગવી, પેટનો દુખાવો વ વ રોગો માટે એક એક ગોળા દિવસમાં બે વાર ટાડા પાણી સાથે લેવી આરોગ ઉપર મરમ પાણી સાથે લેવી

\*

### મહંમિ હયાત

આ મલમની ખુબી એ છે કે તે યુમ અને યા તે બેસાડી દે છે યા પકવી દે છે. એમ તે બધી રીતે ઉપયોગી છે

મીઠુ ૧ તોલો, કપુર ૧ તોલો, સફેદ કાસમરી ૧ તોલો, રસોત ૧ તોલો, ઘી ૪ તોલા

પ્રથમ કપુર રસોત વગવરહની લુછી બનાવી, ઘી અને મીઠુને ગરમ કરી, તેમાં મેળવી પકાવવી જ્યારે મિશ્રણ મલમ જેવું થઈ અને કે ઉતારી લાધ, બરણીમાં ભરી રાખવું.

કપુર પર મયમ પાયરી, પડી બનાવી લગાડી એકજ પડીમાં ફાપદો થઈ જાય છે

\*

### ખુબસુરતી વધારનાર અર્ક

પાણી ૧૦ ઐસ, એપસમ સોલ્ટ ૨ ઐસ, મિનસરીન ૩૬ ગ્રામ, બોરિક એસિડ ૧ ગ્રામ.

\*

પાણી સહજ ગરમ કરી, તેમાં ગંધી દવાઓ મેળવી ઓગળાવી ૧ ગ્રામ રેકમીકાઇડ સ્પિરિટ અને ઓઈલ રોઝ બિરેનિયમ ૦૧ ગ્રામ (સુગંધી માટે) નાખી, બાટલીમાં ભરી લો

પહેલાં ગરમ પાણી અને સાબુ વડે ચિકરો ઘોષ, પછી હથેલી વડે હિપનો અર્ક ઓપડી સુકાના દો સુકાના બાદ કપડા વડે તુછી નાખો જ્યારે પરસેવો થયો હોય તેના સમયે અર્ક ઓપડવો નહિ આ અર્કથી આમડી ગોરી, સુવાળી અને સુદર થશે અને ચિકરો પરના ખીલ અને કરચલીઓ મરી જશે

\*

### વીછીના ડાબનો ઇલાજ

(૧)-ટાર્ફરીક એસિડ અને પોટાશ પર મેગનેટ બન્નેને જુદા જુદા વાગી, ૦૧ તોનાની જુદી જુદી બાટલીઓ ભરી લેવી વોછી કરડે તો તેના ડાબ ઉપર બન્ને બાટલીમાંથી એક એક ચપડી (૧ રતીને આમરે) ડાબ પર મુકી, તેના ઉપર પાણીનું ફક્ત એકજ ટીપુ નાખવું, જેથી ઉભરા આવી ડાબ નીકળી જાય છે અને આરામ થઈ જાય છે

(૨)-લાઈકર એમેનિયા ફોર્ટના ચોડાક ટીપા ડાબ પર નાખતાથી રડતો દર્દી હસવા માડે છે

\*

### ખસતો ઉપાય

કડવા લીંબડાના પાન બાગી, જુના તલના તેલ યા કરજેય તેનમાં ખરલ કરી ઓપડવા

\*

### બનાવડી ટકલુખાર

સોડા ઓરા અને બારીક કલી ચુનાને સંમલાએ મેળવતા, બનાવડી ટકલુખાર બનશે

\*

### વિનાયતી ગળી

(૧)-અલ્ટ્રામારીન ૧ લાગ, બાઇકાર્બોનેટ ઓફ સોડા ૨ ભાગ

(૨)-અલ્ટ્રામારીન ૧૫ રતલ, કાર્બોનેટ ઓફ સોડા ૨૩ રતલ ઉત્તમ ગળી રાતન અધાને મેળવી રાખો કપડા ધોવા પછી તેને સફેદશ આપવા માટે વપરાય છે

\*

### અખીલ

સુગંધી વાળો, કપુર કાચલી, ધરનો, સફેદ ચદન દરેક ૧૦ તોના, નાજરભોય ૨૦ લેલા, કેસર ૨ માણ, કરતુરી ૧ પાન, જવનિ, જામણ અને એલની દરેક એક તોનો લઈ, બારીક ખાંડી વાગી, પછી તેને શલાખજળનો પટ દેવો

\*

### કબજિયત દુર કરનાર ચુર્ણ

વરિયાળી ૨ તોના, સુદ ૨ તોના મોગી કરડેની છાલ ૨ તોના, સિંધાનુજી ૪ તોના, સાફ કરેના મીઠાના પાન ૧૦ તોના.

અધાને વાગીને ભિન્ન કરી રાખી રાતે સુતી વેળા ૦૧ તોનો ચુર્ણ ગરમ પાણી સાથે લેવું એથી દરત સાફ આવવા ઉપરાંત, જૂની કબજિયત પણ ૫-૭ દલાડાના સેવનથી નાશ પામી જશે

\*

### લાકડા પગ લગાડવાનું વાનનિશ

ચપળા લાખ ૧૦ તોના, મસ્તગી ૩મી ૧૦ તોના, મેથીનેટ ડિસ્પિટ ૧૧ તોના

પહેલા લાખ અને મસ્તગીને ગરમ કરીને ઓગળાવી લઈ, પછી તેમાં સ્પિરિટ મેળવી બે તજ દલાડા સુધી રહેવા દઈ, પછી વાપરે

\*

# તમને કઇ ચીઝ જોઇએ છે

આ ચીઝો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીઝ અસલી  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથાબધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- |                                                             |               |
|-------------------------------------------------------------|---------------|
| —યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપસતી છુટી દવાઓ ને જડીબૂટીઓ |               |
| —અનેક ચાટણો જેવા કે:—ઈતરીફલ, જવારિશ, ખમીરફ, યાકુતી વિગેરે.  |               |
| —પાક (ફલવા)                                                 | —ટિકડી,       |
| —ગોળી,                                                      | —મુરખા,       |
| —ચુર્ણ,                                                     | —શરબત,        |
| —અર્ક,                                                      | —ભરમ,         |
| —મુરમા,                                                     | —અસર,         |
| —દંતમંજન,                                                   | —સાબુ,        |
| —તેલ,                                                       | —કસ્તુરી,     |
| —કેસર,                                                      | —અગર,         |
| —ખરાસ કપુર,                                                 | —લોશન,        |
| —મલામ,                                                      | —સિલાજીત,     |
| —આખા ને છુટેલા ઝવેરાત,                                      | —અંખર         |
| —સોના ચાંદીના વસ્ત્ર,                                       | —મોઝ્યાઈ,     |
| —દરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા                                   | —રગદાર મહેંદી |

મળવાનું ઠેકાણું:—દવાખાના મુઈને સિદ્ધત.

રાનીતાલાખ, સુરત.

# વ્યવહાર પત્ર-લેખનકળા

૧

સામાન્ય નિયમો

તમે તમારા લેખિત પ્રતિનિધિની મહત્તા સમજવનો કદીય પ્રયાસ કર્યો છે? તમે પુછશો કયા પ્રતિનિધિયો? જવાબ છે તમારા પત્રો કિવા તમારા લેખિત પ્રતિનિધિયો!

જેમ માનવ ચિહ્નો અને રીતઘાત માનવ-આચરણનું દર્શણ છે તેમ, એક પત્ર તેના લખનારના આચરણ, કેળવણી બુદ્ધિ અને વ્યવહારદક્ષતાનું અચુક પ્રતિબિંબ છે એટલું જ નહિ બલકે જ્યારે ચિહ્નો દર્શનિય પૂરાવે છે ત્યારે પત્ર લેખન સાબિતી

ચિહ્નો પરથી અભિપ્રાય બાધતા ધણી વેળા જીનજીભામણીમા પડી જવાનો ભય છે, પરંતુ પત્ર જોઇ મત નાંધવામા જીનનો સહાર ધણેજ એટલો છે એક સુદર દેખાવડો શપ્સ દલલતમદ્દ હોય તો તેના ચિહ્નો પરથી જે વાતો ચોક્કસપણે જાણી શકાય તે બધી તેના પત્ર પરથી પરખાઇ સકે છે તેની દલલતનો ગર્વ યા તેની બુદ્ધિ અને વિવેક, તેનું પ્રમાણિકપણ યા દાઢગીરી કે ઊંચા ગીરી એ બધું પત્ર દેખતા તરતજ યાગી જવાય એમ છે એટલે, ધણી વેળા ચિહ્નો જે કાન ન ખતાવે તે પણ અને ચિહ્નો જે કાંઈ જીલભર્યું ખતાવે તેને ખરા રૂપમા પણ જાણવાનો સાચો માર્ગ તેના પત્રનેખનનો સહજ અભ્યાસ કરી લેવાનો છે હસ્તાક્ષરની પરિક્ષાની અને—તે વડે આરંભ આગળવાની વાત તો કોરેજ મુકાએ તે તો છેદની વાત છે તેના વિનાય પત્રની સામાન્ય લેખન—

પ્રાપ્તિ પરથીય આટલું બધું નકકી કરી સકાય છે

\* \* \*

અત્રે પત્ર-લેખનના થોડાક સામાન્ય નિયમો રજુ કરવા મુતાસિમ લાગે છે

પોતાનું નામહામ-સાથી પહેલા, પત્ર લખવાની અગાઉ તમારા કાગળપત્રો જાપેના છે યા નહિ, તે જાણના મુકરી છે જે તે જાપેલા હોય તો મિલતર પરતુ તેમા બને તેમ હુકમા તમારે નામ, વેપારની દુકા વિગત અને શિરનામુ હોતુ જોઇએ વધરે લખાણપુરક તમારી તબરીર તેમા ન હોય તો પોતાની આદિગત વેરી હોય તો લઈ સકાય, પણ તેય અત્યંત દુષ્ટી મુદ્દાસરની અને યોગ્ય રસરૂપની હોય તો જગ્યા બરવા માટે તો કશું જ લેવાનું ન જોઈએ

માનવ આરંભની કેટલીક નવગાઇઓ આ સ્થળે પોતાનો કાતુ દેખાડવા વિના રહેતી નથી પોતાના નામને વધુ અનકારી બનાવવાની ધણીઓની ધેનજા તેમને કદી કદી એમ તે મુખ બનાવે છે, જે માટે નિશાનનો કુઈ ઠોઠ નિશાનીઓ પણ ખુબ હાયા વિના ન રહે. પોતાના નામની સાથે ડીઓઓ યા ઇ કોમો લખનામો ધણીઓ તો વગી હદજ કરી દે છે દાખલા રૂપે, એ હકીમત છે કે અમુક 'સર' નામદ સાદગને પોતાના ઇત્કામોની એટલી તો ધેનજા છે કે તેઓ કપાતાય 'સર' બની ગયા હતા હજી પોતાના પત્ર પર પોતાને ખાત બદાદુર, સર, જે પી ખી જે, એ ખી ઈ ઇત્યાદી લખે છે! નનાનીના કહો યા મુખતાની આ તો અસધિજ થઇ ગઇ!



નિયમ એ છે કે ચટ્ટી ડીઝી કે ખિતાન મેળવતા, ઉતરતી પંકિતની ડીઝી યા ખિન બને ચટ્ટી ડીઝી યા ખિતાન સાથેજ લખતું સામાન્ય રિવેકની ખામી પણ દેખાડે છે અને નામનાની ખોટી ધેણણ પણ બી એ યજને એમ એ. બનતાર વિદ્યાર્થી પોતાને એમ એ કહેવડાવે છે, બી એ-એમ, એ નદિ. તેજ પ્રમણે પ્રથમ ખાનસાદન યજને પડી ખાન બડાદુરે થતાર ‘બડાદુર’ પોતાને માન ખાનમદા દુરજ કહેવડાવે છે ખાનસાદન ખાનમદાદુર નથી કહેવડવી સકતો.

આ તો જામી પાન યજ. વેપારની કે એવી બીજી ખાનમમાર આતુ છીઠારાપણ ન આવે તેની કાગજ રાખતી જોઈએ મર્યાદાસરની અને પોતાની જાગતી તમરી કહોઈ સકે પણ પોતાના બહુમા પોતાના એકે કુકનાની પ્રયા જેમ બુડી વેખાય છે તેમ, દુધપારની પોતાની પ્રસસા પોતાના પત્રમા કરવી પણ અક બુરી દેવ છે.

બાપેના કાગળપત્રા કે પરબીકા રિંડે એટલું ધ્યાન રાખતુ કે તે પોતાના નામ, ધંધા યા ઈજ્જતની જાગે તેમાં હોના જોઈએ એમા મહત્ત્વે કળુસાઈ કરતા તે તમારી કંજુસાઈની આખી કથા દરકોઈને કહી દે છે પરિણામે એના પત્રો પર ધ્યાન પણ એણે અપાય છે અને તિરસ્કાર પણ બતાવાય છે છપાઈમાય કળુસાઈ ન કરતા, છપકામ ખરાગ ન થાય તેમ રેખા સ્વરૂપે છાપકામ કરાવી લેવું જોઈએ એ ત્રણ રૂપિયાની દેખીતી બચત બે ત્રણ દુકાન નદિ બતકે બે ત્રણ વાખની સીધી યા આકાંત્રો નુકસાનીમા ન પરિણામે એનું ધ્યાન રાખતું જોઈએ.

લેખન-પદ્ધતિ એક પત્ર રિવેક અને વ્યવહારની દૃષ્ટિએ કેવો હોવો જોઈએ, તે વિશે કદી પણ નિષ્ણાતેનું એકમત થતું

સબરિન નથી જતા એટલું તો ચોખ્ખું છે કે જે જાદિરાન યુગમા આવે આપણે વરતીએ છીએ, તેને ધ્યાનમાં લખને એક સરળ પત્ર નીચલા મુદ્દાઓને અનુસરીને લખાવો જોઈએ

(૧) તે મુદ્દાસર હોય,

(૨) તે કુકો હેય,

(૩) તેની શક્તિ અને બાળા સરળ અને અસરકારક હોય, અને

(૪) તે પુરના ગંભીરપણે લખાય

આ ચાર મુદ્દાઓને વડુ વિગતથી સમ

જાવાય તો—

૨-તેમા એટલી બધી આડી નવમી વાતો ન લખાવી જોઈએ કે તેનો મુળ મુદ્દો ભુલાઈ યા છેકાત જાય, બેશક, ઝુરત પુરતી સમજુતી માટે ચોખ્ખા લખાણપૂર્વક મુદ્દો સમજાવી સકાય, પરંતુ મુળ મુદ્દો શ્રમ થત જાય એટલી ઉડી વિગતોમા ઉતરતુ ન જોઈએ.

૨-તેમા અર્થ, સાર કે ઝુરત વિનાની વાતો ન હોય એટલેજ તે કુકો પણ થયો વારવારના પુનરાવર્તનોથીયે તે સાથ મુકત હોવો જોઈએ.

૩-તે કદા નિમંષ કે વાર્તા નથી કે તેની બાળા પુકળ અધરી અનશુક રહમ્યમરી હોય, તે સાદો અગત યા વેપારી સદેશ છે. એટલે તેની બાળા પણ સાદી અને સરળ હોવી જોઈએ. રૈલિ દરકોઈ લખનારની પોતાની નેખી હોય છે તેમ જુદી જુદી બને હોય, પરંતુ તેજ સરળજ હોવી ધટે.

૪-અ દેશાતું મહત્ત્વ કમી થઇ ન જાય તેટલું ‘ગંભીર’ એક પત્રમાં હેવુજ જોઈએ કેવળ અર્થરહિત મત્રાઓથી ભરપુર પત્રને પત્ર લેખના બદલ કાગળતુ એક નકામું ચિંથકુ સમજી લેવાય એ ક’પના નથી સમ વિત વાત છે.

બાપા વિશે થોડીક ખાસ સુચનાઓ યાદ રાખવી જરૂરી છે

(૧) લખતી વેળા ઇચ્છા પ્રમાણે-તેથી સફળે ઓછો યા વધુ નહિ-ભાર દર્શાવી સહે તેના એકસ બધેસલા શબ્દો પસંદ કરવાની ટેવ રાખવી જોઈએ એનો અર્થ, બીજા શબ્દોમાં, એ યશી કે સારા પત્ર-વેળે બાપાનું સારું માન પણ મેળવવું જોઈએ

(૨) એકજ ભાવ દર્શાવના માટે એક કરતા વધુ શબ્દો યાદ રાખવાની ચીટ રાખવી પણ સારી છે એથી ઘણી વેળા એકજ શબ્દના વારંવારના પુનરાવર્તનથી જે કદંબી હાલતમાં મુકાવું પડે છે, તેમાંથી મુક્ત રહી સકાશે

(૩) પરિભાષાના યા ‘ખાસ’ પ્રાન્તિક અર્થોના યા અપ્રખર અર્થના શબ્દો પત્ર-લેખનમાં નજ વપરાય તેની કાળજી રાખવી થોડાક નમુનાઓ પત્રો આ રહ્યા :

માસના લાચ, નમુના વ. મગાવવા મળેથી.

[૧]

માહુબ

આપની ઝાહિરાત પ્રમાણે વયલી ટપાને મળે, ..<sup>૧</sup> ના નમુના અને વેપારી બારનાલ મોકલી આપગોઝ આભાર થશે

આપનો,

[૨]

સાદબ

આપનું શિરનામું મ્દારા વેપારી મિત્ર મિ.....એ આપી ખાસ બનામજુ કરી છે, તેથી આપનું સુચિપત્ર મળે તરતજ મોકલી આપશેજ તે જોવા ખાદ. હું મ્દારે નમુના માટેનો ઓર્ડર આપને મોકલું ઘાઝ છું.

આપનો,

[૩]

સાદબ,

આ સાથે ખીડેના...<sup>૧</sup> ના નમુના પ્રમાણેના માનની મળે, ..<sup>૨</sup> પ્રમાણમાં જરૂરત છે આપ તે શા ભાવે અને કેટની મુદતમાં પુરો પાડી સકશો, તે લખી જણાવશો તે ઉપકારી થઈશ

નમુનો પાઝો મોખ્યાવના વિનિતિ છે

અપનો,

માસ મગાવવા સંબંધી

[૪]

માહુબ,

આપની પહેલી મગવડે ચાર કમન .....<sup>૧</sup> મ્દારા શિરનામે મોકલી આપશેજ. બીજા વાનિષી ગમ્મી, કીમત બી પી હારા પુરુવ કરશેજ

આપનો,

[૫]

સાદબ,

આ મથે ખીડેના નમુના મુજબના ..<sup>૧</sup> આપની પામે હોય અને ..<sup>૨</sup> ભાવે આપી સકતા હો તે તરતજ મ્દારા નામે એક એસ ..<sup>૩</sup> મોકલી આપગોઝ થના મેન્ડ મારરને પુરુવ કરશેજ

આપનો,

[૬]

માહુબ,

..<sup>૧</sup> ની મળે જરૂરત છે આપ મ્દારા નામે એક દત્તર નમુનો ઓર્ડર મોકલો

૧ જે તે મલુ નામ

૨ જેઈતા નમુના પ્રમાણ

૩ જે ભાવે માલ જેઈતો હોય તે બાવ

[૩૫૧]

‘સનસાઈટ’ અને ‘લાઈફમેય’ સામુ દુન્યામાં જે ગળવર ખપત ધરાવે છે, તેટલી ખપત દુન્યાના બીજા કોઈ સામુને નસીબ થઈ નથી. ‘સનસાઈટ’ સામુના બનાવનાર લિવર બ્રધર્સના મુખ્ય માનિક લોર્ડ લિવરહુલ્મ ન્હાની શરૂઆતથી માડીને કરોડપતિ કેમ બન્યા, તેનું દુક વર્ણન ઈન્ડિયન બ્યુઝ’માંથી અને ઉતારી લેવું મુનાસિમ લાગે છે.

### ગરીબ છોકરો

પચાસ વરસ ઉપર એક ગરીબ છોકરો એક નાનકડી ગાંધીની દુકાનમાં કામ કરતો હતો. તેનું નામ રિચ રિવર હતું. જ્યારે તે મરી ગયો ત્યારે તે સાત કરોડ પૈાડની થાપણ ધરાવતી કંપનીનો માલિક હતો.

તેને ઉચ્ચ કેળવણી નસીબ થઈ ન હતી તેના પાસે કોઈ પણ પ્રકારને છત્રી ન હતો. તેને કેષ્ટને ટેકા ન હતો. તેના માટે કોઈએ ખાસ પ્રકારની જોગવાઈ નહતી કરી આથી તે સરકારી કન્ટ્રાક્ટો મેળવી માનદાર બંધો ન હતો. પણ તે પોતાના માથે ઉચ્ચ પ્રકારનો બનવવા અને કામતને હમેશ ધટાડવા મથતે તે પેનીઓ અને રૂપિયાના ઝેરે શ્રીમત બન્યો હતો.

### સખત મિહનત

તે આમ કેવી રીતે કરી સક્યો દરોડ તે દરરોજ સપરે પાંચ વાગે હોતો તે પોતાના દરેક કારખાનાની પોતે દેખરેખ રાખતો અને નવી નવી રીતે માનની કામત ધગડવા અને મલને વધુ ઉત્તમ પ્રકારનો બનાવવા કોશિય કરતો. તે કદી કામ કરતા ગમરાતો ન હતો.

ગમતમાં દરેક કામની યોજના ધડી તુરતજ તેને અમલમાં મુકતો બગાડ થાય તો તેના કારણો શોધતો ફરી અખતરો કરતો અને જ્યાં સુધી સફળતા ન મળે ત્યાં સુધી પોતાની કોશિયો ચલુજ રાખતો.

તે નાના કારખાનાઓ ખરીદતો અને તેની નવેમરથી રચના કરી નફો કમાતો. તેણે સામુનો વેપાર કરવા નિર્ણય કર્યો અને એ વેપારને સપુર્ણ સફળ કરવા માટે તેણે કદી પાછીપાની કરી ન હતી સામુ માટે તેલ મેળવવા તેણે એસી લાખ પૈાડની મુડી આવી કાના જગનોમાં રોકી હતી.

### તેની પદ્ધતિ

જગતની રાજદારી બાબતો સાથે તેને લાગતું વળગતું ન હતું. તેનું આખું તન, મન સામુમાંજ હતું. તે સામુ માટેજ છત્રનો અને સામુ બનાવવા માટેજ કામ કરતો.

તે સ્વાર્થી ન હતો. તેની એક અજોડ રીત પોતાના નરકરોને પોતાના બાગીઆ બનાવવાની હતી. જ્યારે તે મર્યો ત્યારે તેની કંપનીમાં અઢાર લાખરે ભાગીયા હતા અને એક લાખ છસેક લાખરે ગેર હોલ્ડરો હતા. તે પોતે કમાતો અન બીજાએ ન કમાવાની તક આપી. એ રીતે તેણે પોતાની સાથે અઢી લાખ મણસોના ધંમે બાબદ કર્યા હતા.

વેપારમાં તેની કામચાલીના વજુ કારણોહતા.

(૧) તે બિગિશ સામ્રાજ્યમાં સર્વિયા મધુ પ્રમાણમાં જાદિર ખજરોનો ઉચ્ચોત કરતો.

(૨) તે ડાયરેક્ટરો અને હમીટીઓની સલાહોથી દુર રહેતો. તે ગર્યાઓ કરવામાં માનતો ન હતો. તે હમેશા કામ કરવામાં માનતો.

(૩) તે હમેશા દરેક કામને ગોટા પ્રમાણમાં કરતો. નાની કમ્પનીઓ ચલાવવામાં તેને રસ પડતો ન હતો.

તે હમેશા આગળથી પ્રગતિના વિચારો કરતો. બીજા લોકો જ્યાં ત્રીસ ચાલીસ પૌંડ જોતાં, ત્યાં ને સો પૌંડ દેખતો.

તેની નજર હમેશા સુધારો કરવા તરફ વળેલી રહેતી તે કોઈ પણ કારખાનું જોતો, તો ત્યાં શું સુધારો થઈ સકે એ જ જોતો.

તેની દીર્ઘદષ્ટિથી તેની કમ્પની વાર્ષિક પચાસ લાખ પૌંડ નફો મેળવતી હતી. વેપારની પ્રગતિ સાથે તેણે પોતાના મનની પ્રગતિ પણ કરી હતી તેને કોઈ શ્રીમંત તરીકે ઓળખાતું ન હતું. તે સદા સાદોજ રહેતો હતો. તે પોતે શ્રીમંત બનવા છતાં એક સામાન્ય કુત્સાનજ રહેતો હતો, અને એ જ તેની સફળતાની ચાવી પણ કદાચ હોય.

તેના છેલ્લા દિવસોમાં તેને બોર્ડિંગ ખિતાબ અર્પણ થયો હતો.

ઈંગ્લાંડમાં લોર્ડ સિવરહુડમને ત્યાં સર્વથી મહાન વેપારી લેખવામાં આવે છે.



## એ. આર. પી. શિક્ષણ

હવાઈ હુમલા સામે રક્ષણ મેળવનાર શિક્ષણ આપનારાઓને તબક્કામ આપવાનો પહેલો અને બીજો અભ્યાસક્રમ કલકત્તા ખાતેની એ. આર. પી. શાળામાં સપ્ટેમ્બરની શરૂઆતથી નવેમ્બરના અંત સુધી ચાલુ રહેશે. લગભગ ત્રણ અઢવાડિયા સુધી ચાલતા દરેક

અભ્યાસક્રમને અતિ એક પરીક્ષા લેવામાં આવશે. તેમાં પસાર થનાર વિદ્યાર્થીને એક પ્રમાણુપત્ર આપવામાં આવશે.

## હાથવણાટના કામગીરી

સાકાએ કારણે વધી પડેલી હુરિયાલોને કારણે હવે હાથવણાટના કામગીરી પણ દિંદમા મોટા પ્રમાણમાં બનવા લાગ્યા છે. હમણાં લગી રિન્દી સરકારે દસ લાખ કામગીરી બોર્ડર આપ્યો છે, જેની કીમત રૂ ૭૦ થી ૭૫ લાખ થશે.

કામગીરી ઉપરાંત હાથવણાટની નીવાર, રોજીઓ, દોરી અને પટ્ટીઓ વ. પણ બનાવવાની વરદીઓ મળી રહી છે.

## “સેમુલ” લાકડાનો ઉપયોગ

દિન્દના દરેક ભાગમાં અને ખાસ કરીને સંયુક્ત પ્રાંતો, આસામ અને બંગાળમાં થતા “સેમુલ” લાકડાનો એક નવો ઉપયોગ મોધાયો છે. આગળ “ચીર” લાકડાની જે પેટીઓ બનાવવામાં આવતી હતી, તે હવે “સેમુલ” લાકડાની બનાવાય છે, જેને પરિણામે “સેમુલ”ની સારી કીમત ઉપજે છે.

## “આગમાર્ક” ઘી

લેગલેશન ધીના આ કાગમાં, સરકારી કોસીડીકારોએ પરીક્ષા કરી, પસાર કરેલા “આગમાર્ક” ઘીની લોકપ્રિયતા દિન બ દિન વધતી જાય છે.

૧૯૪૧ના જાન્યુઆરીથી જુન સુધીમાં કુલ ૩૬,૫૫૪ મણ ઘી પર “આગમાર્ક” છાપ મારવામાં આવી હતી, જે માલની કીમત રૂ. ૨૬,૨૨,૫૦૦ થાય છે.

# કોસ્મેટિક્સ કિવા શાલુગાર-સામગ્રિયો

૩૫-શુ ગારને લગતી દરેક બનાવટો, જેવી કે

|                        |                       |                        |
|------------------------|-----------------------|------------------------|
| કલર યા ખિજાખ           | — બ્લુ                | — મકાસર                |
| કાળજી અને સુરમે        | — સફેદ                | — મેનરાઇટ              |
| ક્રીમ જેલી             | ૩૩ પાવડર              | — લિથુમ                |
| કોલ્ડ ક્રીમ            | — અધારમા ચળકે         | વાળ-લોશન               |
| ચિદરા માટેના પાવડર     | એવો ગુલાબી            | — કવિનસોલ              |
| — લોશન                 | — કાળો                | — ફેનથેરાઈડસ           |
| દુધ યા માલિય વોશ       | — ગુલાબી              | — યુરેસોલ              |
| ટાઈલેટ પાવડર           | — સફેદ                | — સોલોલ                |
| — મિલક                 | ૩૩ મલમ કાળો           | વાળને ગુરુદાર બનાવનાર  |
| — સાબુઓ                | — ગુલાબી              | પ્રવર્તીઓ              |
| તરલ અલ્ટા              | — બ્લુ                | વનિશિત ક્રીમ           |
| તેલની વાસ દૂર કરવી     | — સફેદ                | રોમ્યુ પ્રવાહી         |
| — કોપરેલની             | લાઈમ-ગ્રુસ ગિલસરીન    | — પાવડર                |
| — તલની                 | લાહીના રૂપના સાબુ     | રટાર્થ ક્રીમ           |
| — શીઝદાશુની            | વિપરિટક               | સાબુ અમ્બરી            |
| તેલ માપ                | વાળ કાઢનાર દવાઓ ક્રીમ | — કાર્બોલિક            |
| ફવાના નામે             | — પ્રવાહી             | — ગ્રાઈફ               |
| ફતમનન કાર્બોલિક        | — બુખીઓ               | — ગુલાબી               |
| — ક્રીમ                | — સાબુ                | — ચર્મીને              |
| — પેસ્ટ                | વાળ ક્રીમ             | — ટકલુખારને            |
| — બુખીઓ                | વાળ તેલ               | — ટાઈલેટ               |
| નેલ પોલિસ              | — કવિનઈનનુ            | — દવાઈ                 |
| પેમેટ અને પ્રિલિયનટાઈન | — ફેવડાનુ             | — પ્રવાહી              |
| — ધટ                   | — ખસા સુગંધીદાર       | — બદામી                |
| — પ્રવહી               | — ખસનુ                | — સુરકને               |
| વાય સોલ્ડ              | — ગુવછડીનુ            | — ચવાન્ગ ચવાન્ગને      |
| મિક્ક બોફ આખદ-સ        | — ગુલાબનુ             | — લવેન્ડરી             |
| — એ રિસ કમ્પઉન્ડ       | — ચર્મેવીનુ           | — વર્બેના              |
| — ટાઈલેટ               | વાળ-તેલ બનાવટી        | — વેનીલા               |
| — રોઝીઝ                | સુગંધીદાર             | સાબુની બુકી            |
| ૩૩ પ્રવાહી ગુલાબી      | — બારસલીનુ            | હળમત માટેના ક્રીમ-સાબુ |

— વ વ બનાવવાના રફફ ગુરખાઓ તેલમાપ, ગુણદોષ અને ખીજ માહિતીઓથી બરચક આ પુસ્તક ગુજરાતી ભાષામાં પોતાના વિવિધ પહેતુ અને એકતુજ છે

ખીજ આદર્શ ત્રણ એન્ટિ કમળ ૧૦૦ પાના

કામત રૂપિયા એક (દિનમાં ૮ ખ બે આના)

લખો — કચર ઓફીસ, સોદાગરવાડા સુરત.

- કમરના વિષયોને લગતા, બધા વાંચકોના અવાહોના જવાબો આ વિભાગમાં મુદ્ત અપાય છે. હિંદના વાંચકોને એકી વેળા વધુમાં વધુ ત્રણ-પરદેશના વાંચકોને એકી વેળા વધુમાં વધુ પાંચ-સવાસોના જવાબ મળી સકશે

૫૦

છ

૫

૨

છે

- પોતાની પુછપરછોના જવાબ ખાનગી ટપાલ દ્વારા ભેઈએ તો દરેક સવાલ ઠીક પાલ આના (બર્મા આઝ આના-પરદેશ ૬ પેની) લેખ પેસા આગળથી મોકલવા (લી-પી નો ઓર્ડર સ્વીકારવા નથી)
- ટપાલ દ્વારા ખાનગી પ્રયોગો ભેઈએ તો પ્રયોગ ઠીક રૂપિયો સુવા શી મોકલવી

૨૬૮૬-કા. જી. કા : કચ્છ કેરા-(૧) ગુજરાતી-ગુજરાતીસાથકોપ માટે એન. એમ. ત્રિપાઠી કમ્પની, કાલમહેવી રોડ, મુંબઈ ૨ને લખશો. (૨) ઉર્દુ-ગુજરાતી ડિક્શનરી મળતી નથી. (૩) આપને ભેઈએ તેવા ખાત્રીપૂર્વકના પ્રયોગો મળી સકે છે. ખાનગી પ્રયોગ માટે શી રૂપિયો સવા છે.

૨૬૮૮-અ. રા. ધ : રામપુર-(૧) નફા-કારક હુનરો ભાગ ૧-૨ અમારી પાસેથી મળી સકે છે. કીમત બેડ ભાગના રૂ. ૪. ટપાલ ખર્ચ લુકું. (૨) સોનીકામના એજીરો માટે જી. એ. ખાત્રી કમ્પની, લોકાર ચાલ, મુંબઈ ૨ને લખશો (૩) સોનલો ઢેળા ચલાવવાના હુનર માટે લુઓ 'કમર'ના અંક ૧૦૭, ૧૧૦ અને ૧૧૩માં.

૨૬૮૯-અ. ર. વા : માંડવ-કેસરીક મોઝ બનાવવાની રીત માટે જુઓ 'કમર'નો પર મો અંક.

૨૭૦૦-મુ. હુ. જી : મહુવા-ખાંડ બનાવવાના ધત્રો વ માટે એમ એચ. દીનશા કમ્પની, એપોલો રફીટ, કોટ, મુંબઈ ૧ને લખશો

૨૭૦૧ મો. એફ. જો : ખંભાત-(૧) નફાની કચેરાન બનાવવાના પ્રયોગો 'કમર'ના જુમાઈ ૧૯૪૧ના અંકમાં છપાયા છે, (૨)

એમેરી પેપર બનાવવાની પદ્ધતિ 'કમર'ના ૮૮ મા અંકમાં છપાઈ છે તથા (૩) એમેરી રોય બનાવવાની રીત 'કમર'ના ૯૦ મા અંકમાં છપાઈ છે. એ ત્રણે અંકો ભેઈવા વિનવિ છે.

૨૭૦૨ આ. સ. કા : સાગરમતી-કિરે. મ્પર રંગ વિશે ગુજરાતીમાં કોઈ પુસ્તક વ નથી. અલમત, 'કમર'ના ૯૮ મા અંકમાં એ વિશે એક સંપૂર્ણ લેખ છપાઈ ચુક્યો છે.

જગલની જડીબુટ્ટીઓ

[ ભાગ ૧-૨-૩ ]

પ્રકાર પ્રકારની જડીબુટ્ટીઓનું વર્ણન, શુદ્ધ દેખ અને ઉપયોગની સંપૂર્ણ માહિતી.

કીમત દરેક ભાગની રૂ. ૧-૧૦-૦

[ ટ. ખર્ચ લુકું ]

લખો : કમર એડિશન-મોહમમ્મદ-મુસ્તા.

૨૭૦૩-જી. તી. એ : પોતભંદર-મરઘા

ઉછેર વિશે કોઈ ગુજરાતી પુસ્તક છપાયું નથી. 'કમર'ના ૪, ૫૧ અને ૧૦૧ મા અંકમાં એની વિગતો છે, તે ભેઈશો

૨૭૦૪-અ. સ. આ. દા. આ : ખાંડવા-

(૧) માપરેલ તેલની ચિકાસ તથા વચ્ચ દુર કરવાના પ્રયોગો માટે 'કમર'ના ૪૨, ૭૩, ૭૮ અને ૧૭ મા અંક ભેઈશો. (૨) કાચની

[ ૩૫૭ ]

શીશીઓ માટે ઓલ ઇન્ડિયા મોટલ સંસ્થામાં કમ્પની, ચક્રા રફીટ, મુબઈ ૩ ને તથા (૩) મુગધીઓ માટે હી જોરે, મગગલસ રોડ, મુબઈ ૨ ને લખશે. [નોંધ : આપની લખ-  
છેરીમાં ‘કમર’ની ફાઇનોમાથી આખા પાનાજ ગયમ થઇ જાય છે, એ અફસોસની વાત છે પણ, એક બે પ્રહરની સમય માટે જુના અંકો મળના હોવા છતાં, જુના અંકોમાં લેખો ફરી ફરી છાપવા આપને મુનાસિમ લાગે છે ?]

૨૬૦૫-છા ૩ અદમદાયાદ-(૧) નિકલ સલફેટ, (૨) નિકલ ક્યોરાઇડ તથા (૩) કોમિયમ એસિડ વ દોળ-રસાયણો માટે ડબલ્યુ કેનીંગની કમ્પની, ગીરગામ, મુબઈ-૪ ને લખશે.

## ૬૦ મો અંક પણ ખલાસ !

‘કમર’નો ડિસેમ્બર ૧૯૩૫નો—૬૦ મો અંક પણ ખાલ થઇ ગયો છે.

હવે એ અંક છુટક મળશે નહિ. અનન્યત, ૧૯૩૫ ની બાણેલી ફાઇનોમાં એ અંક પણ ચમિન છે એ ફાઇનોની ચેડીક પ્રતો હજી મળી સકે છે અદી રૂપિયાની કીમતે ફાઇવ મગાવો.

—વ્યવસ્થાપક.

૨૬૦૬-કા નુ સ મોનાસાન-(૧) ‘કમર’ના ૧૦૭ મા અંકમાં છપાયેલા મુગ-ધીદાર સોપારીના પ્રયોગમાં, સસ્તાપણ માટે, દુધનું તેમજ મુગધીઓનું પ્રમાણ ખુશીથી ઓછું કરી સકાય છે (૨) મોટર કાર-લેડરી વ ના વપરાયેલા ટાલરોને ફરી વાર નવા નેવા કરી, વાપરી સકાય છે એને લગતી ટુંક વિગતો ‘કમર’ના ૨૯ મા અંકમાં છપાઇ ચુકી છે (૩) લગાઈ અગે હિન્દમાં શરૂ થયેલા નવા ઉદ્યોગોની કાંઈ ડાયરેક્ટરી પ્રગટ થઇ નથી અથવા ખત, ‘કમર’ના ચાલુ વર્ષના એપ્રિલ-મેના અંકોમાં ખાસ લેખો છપાયા છે, જે આપે જોયા હશે

[નોંધ : (૧) Indostary ની ૧૯૩૭ની ડાય-રેક્ટરી રૂપિયા ત્રણની કીમતે અમારી પાસેથી મળી સકશે ટપાન ખર્ચ સાથે થી. સાન. (૨) આપને જોઇતો માવ, લખશે તો જનતા કાશિશે મેકથી આપીશું.]

૨૬૦૭ એસ એમ. મ યદાદાન-(૧) બાયોટેમિક દવાઓ બનાવવા વાપરવા વિની પુરી માલિલી ‘કમર’ના ૧૧૭ અને ૧૧૯ મા અંકમાંથી મળી સકશે કંદે ૮ આના. (૨) બેસિક ઇન્ડિયન શીખરા માટે બેસિક ઇન્ડિયન ટ્રાસ્ટિંગ લાભ લઇ સકો છે, જેની પુરી વિગતો બેસિક ઇન્ડિયન કંપાસ, લાડી-કાલિયા-વાડ પાસેથી મળશે

૨૬૦૮-અ હી મો અદમદાયાદ-વેલ ટેન ધી બનાવવાના યંત્રો વ માટે ડબલ્યુ. આનોક કમ્પની, હેરટોગસ રફીટ, કલકત્તાને લખશે

૨૬૦૯-અ લ બાટવા-(૧) હેર એઇલ તથા બીજા બનાવટો માટેની શીશીઓ ઓલ ઇન્ડિયા મોટલ સંસ્થામાં કમ્પની, ૧૫૩-૫૫૬ ચક્રા રફીટ, મુબઈ ૩ પાસેથી મળી સકશે (૨) હેર એઇલના લેખ પર બનાવ નારતુ મામ કામ છાપતુ ફર્નિચાત નથી તે નહિ હોય તોય ચાખી સકે છે (૩) અત્તરની બનાવટ માટે કોઈ ખાસ યંત્ર આવતું નથી.

૨૬૧૦-કે એમ. એડ : જુનાગઢ-(૧) એવી સિલ્ક-પરિક્ષાને લગતી પુરી વિગતો માટે આપ પ્રિન્સીપાલ ઇન્ફોર્મેશન ઓફિસર, ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા, નવી દિલ્હીને પત્ર લખી પુછવી સકશે (૨) વાપરમેનની તેમજ બીજા પરિક્ષાઓમાં કેટલાક રચનાએ દેહી રાજ્યના વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી વધારે શી લેવાતું ધેરણ છે (૩) વિજ્ઞાનક કે યાંત્રિક લાઇનને અભ્યાસ, ધર જોડા, ટપાલ દ્વારાય થઇ સકે છે.

૨૬૧૧-ના ના કે : ભામનગર-(૧) ‘કમર’ના સને ૧૯૩૬, ૧૯૪૦ અને ૧૯૪૩ના બધા અંકો સિલકમાં હોઇ, અંક હીઠ ચાર

આનાની કીમતે મળી સકે છે. (૨) દનાસ-  
ઝીમા બેઈતા ય ત્રો વ અમે વેચતા નથી

૨૯૧૨-એમ એસ નુ: ઇન્ડોર મીટી-  
(૧) પ્રકાર પ્રકારના કુવના એસેન્સ બનાવવાના  
પ્રયોગો કમરના છપાઈ ગયા છે, તે જોશો  
(૨) એ અ ગે Indian Hair Oils and  
Perfumesની ચોપડી વાચશો કીમત રૂ  
૧-૮-૦. (૩) એરોમેટિક કેમીકલ્સને લગતી  
એવી ચોપડી અમારી પામે વેચાતી નથી

૨૯૧૩ અ ગ અ. જ્યોતપુર-(૧) રેક  
ટીફાઈડ રિપરિટ બનાવવાના પ્રયોગ માટે  
કમરના ફલ એ અંક જોશો. (૨ અને ૩)  
બેરીઅમ સલ્ફાઈડ અને ઓઇન બર્ગેમોટ  
બનાવવાની રીત દેવે પછી છપાશે.

૨૯૧૪-૫ ના જા મા જુનાગઢ-(૧)  
બિન-રંગેલા આમડા વેચવા માટે અદમદામાદ  
કોમ ટેન્નોંગ કમ્પની, પીરમુદમ્મદ સાલ રોડ,  
અદમદામાદને લખશો. (૨) પીગળતા પુતક  
માટે એન એમ ત્રિપાઠી કમ્પની, પ્રિન્સેસ  
સ્ટ્રીટ, મુબઈ ૨ ને લખશો. (૩) વનરપતિના પુલ  
ફળ વ ઔષધિ-તત્વો દવાબાનદ મુકમુલસિદ્ધાંત,  
રાનીતાલાખ, સુરત પાસેથી મળી સકે છે.

૨૯૧૫-અ ફ. ગો. અબેટ-(૧)  
જાકરાબ દી બેસો માટે મુન્વી અબ્દુલકરીમ  
નુરમુદમ્મદ આરટીડીયા રવાજા પાસે, અદમદા-  
માદને લખશો. (૨) સુરતમાં સુરત કોઓપરેટીવ  
મિલ્ક સપ્લાઈંગ કમ્પની લિમિટેડ-ગોપીપુરા,  
સુરત મેડેટા જમ્મા કુધ ખરીદે છે

૨૯૧૬-૫. ઝા ઘ: કોડીનાર-(૧)  
સેલ્યુલોઝ મેટાનાર મિશ્રણના પ્રયોગો માટે  
જુઓ કમરના અંક ફલ, ૯૭ અને ૧૧૫માં  
(૨) વારનિય સુકાર્થ જાવ તો તેમાં  
તર્પેન્ટાઈન ઉમેરવાથી તે ફરી વાપરવાપાત્ર થઈ  
સકે છે (૩) આવળતા પાદ્યમાંથી બનાવવી  
ચાહ બનાવવાનો પ્રયોગ અમારી કને નથી

૨૯૧૭-૨. હા ઇ ઇ: બાગવોટ-(૧)  
મોટરની બેટરીઓ રિચાર્જ કરવામાં વપરાતા

ડિઝીલ વોટર બનાવવાનો પ્રયોગ કમરના  
૭૮માં અંકમાં છપાયો છે, તે જોશો (૨)  
એસિડ વોટરનું નામ બુતલર્થુ લાગે છે ધલુ  
કરી, એ ડાયલ્યુટ સલ્ફીક એસિડ હશે, જે  
ગંધકના તેજામ અને પછીની મેગ્નેશીયમ  
બને છે (૩) ત્રિશ્ર એસિડ વોટર અને  
ડિઝીલ વોટરનો અર્થ સમજાતો નથી એ  
તો વડુ ડાયલ્યુટ કરેનો તેજામજ થયો

૨૯૧૮-અઈ વ રામપુર-(૧) નકલી મેલુ  
લાખા કાળે કણ પડી જાય છેજ, પણ જો  
બનાવટ વેળા તત્વો અત્યંત સ્વચ્છ વાપર્યા  
હોય તો એ ખામી પણ દૂર થઈ જશે (૨)  
રોલ્ડ ગ્રાઈડ સોનાની મિશ્ર બનાવટ છે, ઢોળ  
નથી એની પુરી વિગતો માટે જુઓ કમરનો

## આજેજ મંગાવો!

|                       |       |
|-----------------------|-------|
| ઉર્ફ-ઇંગ્લિશ ડિક્શનરી | ૩-૦-૦ |
| આરોચ્ય દિપક-ભાગ ૧-૨   | ૧-૦-૦ |
| મુંમઈનો વેપારી અતુલવ  | ૩-૮-૦ |

[ ચોરેજ લુઈ ]

જાવો કમર એન્ટિસ-સુરત  
અંક ૭૭માં (૩) કોમિયમનો રોળ ચઢાવવાની  
માદિતી કમરના ૭૮ અને ૧૨૪માં અંક-  
માંથી મળશે

૨૯૧૯-છા કા અદમદામાદ-(૧) કમરના  
૧૦૧માં અંકમાં છપાવવા ચાહીના રોળ-  
મિશ્રણો પોતપોતાના સ્વરૂપે જુદા જુદા છે એક  
જીળ પ્રયોગની મેગ્નેશી કરતી હોય તો  
અજમાયશ કરી જોશો પરિણામ સારું થા  
નરમું જ આવે, એ બનવાનું છે. (૨) કાપર  
કહે વ માટે સાદ ગયુપત હરજીવન. નામેદવી  
સ્ટ્રીટ, મુબઈ ૩ ને લખશો. (૩) મેએલિયમ  
ક્યોરાઈડ મિશ્રણ પાછીમાં બને છે.

૨૯૨૦-ટી. એલ. બા: કોગ્ડ-હેર એલન  
વ ની શીશીઓ પર સીક કરવા માટેના  
મિશ્રણનો પ્રયોગ કમરના ૯૮માં અંકમાં છે,  
તે જોશો.



# દિલરોઝ [૨૭૨૮૬]

“કમર” નો ૧૩૦મો અંક

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થતા ગુમડાઓ, નાના મોટા ઝખ્ખો, ખરેખર, દરોજ, ગંજીપણ, નાસુર, બગદર કંઠમાળ, રસોળી, હરસ, મસા, પેત્ર વગેરે પર એક અકરીરનું કામ આપે છે. વ્યાકાષ વિના રોજોને મગડી શરીર પર તેનું ચિન્હ સુધ્ધા રહેવા દેતી નથી દરેક ધરમાં એક બાટલી ઝુરર રાખવીજ જોઈએ ધાર્મી નીકળતુ લોહી તરત બધ કરવામાં અજોડ છે

કીમત : નાની બાટલીના એક રૂપિયા મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકોંગ પોસ્ટેજ જુદું)

સુખ ધલાકાના સેલ એજન્ટ —

કાગડી અખડુલકુંકુમ અખડુનરહેમાન

૧. કાગડુર દાનર પાસે—અહમદાબાદ

[સુખમાં મરિજ બદર રોડ, કમ્પીરીયલ એન્કની પાસે કાગડી રહિબાઇ રહેમાનબાઇની દુકાને મગશે]

ટવીક્રામ -Islam Bros. ટેરીફિન નં ૪૨૬



## આઝાદ હોઝિયરી

સ્વદેશી મુડી અને વ્યવસ્થાથી ચાલતી ધી ગુજરાત હોઝીવરી મીલમાં અને ન ગુજરાત, મોળા રવેટર, કોપ, પુલ જોવર, મફ્ફર, બચ્ચાની જર્સી વિગેરે વાપરે મૂતર તથા ઉત્તનો માન, એક તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને પરદેશી માનની હરિફાઇ કરી સહે છે ભાવ લજ્જાજ કીફાવત માવ ખરીદતી વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ જોરો અમારા કારખાનામાં છત્રીઓ પચ્ચ બને છે

બહારગામના ઝોડરો પર પુરતુ ધ્યાન આપી રસીદ બેન્ક માંદરે કે વી પી થી રવાના કરવામાં આવે છે

સોન એજન્ટ -ઈસ્લામ બ્રધર્સ

હુડ એફિસ -૨, કાગડુર, અહમદાબાદ  
આય -૨, જુમ્મા મરિજ સામે, અહમદાબાદ

કાનસ-પોતાહની કાનમો બનાવવા વિષે એસિટોન-બનાવટની પદ્ધતિ

મુદ્ગ-બનાવટ અને ઉલોગ

ફર્ગ-કોપડ-કેમ બનાવવા છે?

બેરિયમ સલ્ફાઈડ રસાયણ બનાવવાની રીત

આદુ અને મુદ્ગ-આદુના વાવેતર અને સુક બનાવવાની પદ્ધતિ

પેપેઈન-બનાવવાની પુરી વિગતો

અમ્બુર-ગોળ-અમ્બુરીના રસનો ગોળ બનાવવો

## અને હવે પછી

દરે પછી છપાનારા ખાસ હુનર-વેબોની એક કુછી યાદી તો જુઓ.

- (૧) એકમુખ્યલેટર પ્લેક્ટિ-બનાવવાની વિગતો
- (૨) કેડમિયમનો ઢોળ-નાદિર ઢોળ હુનર
- (૩) છાપખાનુ-એ ધધાતી થોડીક માદિતી
- (૪) દોરડાં-બનાવટ અને ઉલોગ
- (૫) નિકેલનો ઢોળ કીમતી હુનરની માદિતી
- (૬) પાચક દવાઓ-ડઝનબધ નુરખાઓ
- (૭) પુમ્તક બાધણી-સરળ છતાં કિમ્મ હુનર
- (૮) બેકેસાઈટ-ચાણ લેખમાં ગાળો પધ્ધ ભાગ
- (૯) રમર કોપડ-બનાવટ વિષે
- (૧૦) રમર ટ્યુબો બનાવવાની પદ્ધતિ
- (૧૧) લાખ-ઉલોગ વિષે
- (૧૨) લેક્ટાઈન-બનાવવાની માદિતી
- (૧૩) વાળી ઘરા-બનાવટની વિગતો
- (૧૪) દરઝીના ધધો-ધધો વિષે થોડીક અગત્યની માદિતી
- (૧૫) સુતરાઉ ગાદીયા-બનાવવાની વિગત
- (૧૬) ગોડડન સીલ-વનરપતિ હોડની રાખણી

કુબેલું બહાલ ફરી તરતું થાય છે!

થંડ રબોલ



૧૯૩૬ ની જૂનમાં એક કસ્ટમ એન્ફોર્સમેન્ટ જનરો દત્તો, જેને કાસ્ટમ અનેક શીમની બનેા દુબી  
અથા હતા, અને સાથેજ નવી બપાયતી પનડુબ્બી થેટીસ પજુ મદાસાજરને તજિયે બર્થ મિસ્ટી હતી.  
પાજુ એની નાદિર અને શીમની પનડુબ્બીને દર્વામાં પડી રહેતા જેની પ્રિદિસ સરકારને પરવડી  
સકે નહિજ. તેના નિપજુ તો કામે વજગ્યા અને આજે એજ પનડુબ્બી થે દરબોલદને નામે  
તરતી થઈ ગઈ છે.

જદેવાની પ્રશ્ન ન દોષ કે, આ કામમાં લોખંડ કાપનાર એકસી-એસિટલિન કાપકળને  
ફાલો કઈ ભેલો ભેલો નથી. દર્વાની પ્રેડાજમાં લોખંડ ભેડી કાજુ પાત્રને કાપતી રમત થત નથીજ.  
એકસી-એસિટલિન કાપ-કળાનેજ એ કારણો છે.

[ તુઆ લેખ ૩૪૩ પાને ]

પ્રમલુભ અને શાસ્ત્રીય

## “કમર”-પ્રકાશનો

૪

૫

૬

“કમર”ની ફાઈલો કેશ શૃંગાર

“કમર”ના આખો સટ

“કમર”ની બાવેરી ફાઈલો મગાવો મહોમ મહેતા પ્રોપ્રિયેટરી પુસ્તકો કરતા વધુ આદર્શપૂર્ણ અને ઉપયોગી છતા કામતમા આપત સોધી છે

પુસ્તકો પહેલુ ફાઈલ મળતી નથી

બીજુ

“

ત્રીજુ

ચોથુ ૩ ૨ ૮-૦

પાંચમુ ૩ ૨-૮-૦

છઠ્ઠુ ૩ ૩-૮-૦

સાતમુ ૩ ૩-૮-૦

અઠમુ ૩ ૩-૮-૦

નવમુ ૩ ૩ ૮-૦

દશમુ ૩ ૩-૮ ૦

[ ૮૫૯ અર્થ શુદ્ધ ]

પરંતુ મારે પુસ્તક ૪-૫

કામત ફેરકની રી. ૫ થ.

પુસ્તક ૬ ૭-૮-૯-૧૦

કામત ફેરકની રી. સાત

વગર રેખા દિવા મહેતા મુલ્ય યથા ગણના વળતે ફરી વાર અસવ રમના-કળ સુન્દરી-કરવા માટેના

ખિત્રામ શા કલ્પન વિદેશી પુતાની અને આયુર્વેદિક પદ્ધતિના તેવ ખાણી પા મુરીના રૂપના અને આતરી ઉપાધના

૭૨ પ્રમલુભ-અનેક અપ્રમદ અને કામતી પ્રોગે સદિત-નુરખાઓનો અંતેડ સમદ

તેજમાપની મદિતી બનાવટ વેષાર અને ઉપોગની સુચનાઓ સદિત

અગ્રવમા રી સકે એવુ માનકુદ ૪૬ એન્ટિક કામગ ૪૮ પાના

કામત ચારે આના. (૮ અ સયે પામ આના) વિદેશ ૭ રેની

બનના લગી પુત્રાંગના જોડર માથેના પંલા મોઢો મ. ઓ. ટિગિટો વા પોરદમ

જોડર ૫૫ ચાલશે [ ૩૮ પાનાનુ નુ ૩૨ અગ્રિય મુલ મગાવો ]

જોડર ૫૫ ચાલશે

કુટુંબ કુટુંબ અને ખરીવા કરતા આખો સટખ ખરીદી લો કારણ કે તે સો સચિત મુદ્રાની એનસાઈલોપિ ડીઆર્ની મરત સારે છે

અક ૩, ૪ ૫ ૬, ૭, ૮ ૯ ૨૪, ૨૫ ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩ ૩૫ અને ૩૬ એમ પુસ્તક ૧, ૨, અને ૩ ના કુલ રોગ અક કુટુંબ પુસ્તક ૪, ૫ ૬, ૭ ૮, ૯ અને ૧૦ ની બાવેરી ૭ ફાઈલો અને-

અક ૧૨૧ થી ૧૩૨ લગીનુ મારે અકનુ-એલે ૧૬૪૧ ના ૫૪૧ વર્ગનુ-દિ ૧૬૪૧

લગામ મળી

કામત ૩ ૨૮-૮ ૦

(૮ અ વા રેને નુ ૭૬૬)

પરંતુ મારે-

કામત ૩ ૩૭ ૬-૦

૫ ૬ ૭-૧૦-૦

(૮ અ સદિત)

[ શરનામુ - કમર ઓફીસ, સોલા રવાડા, સુરત. ]

ત્રી ને પ્રગાણ મુદ્રામદ ઉસ્માત હમર ઓફીસ, તેજ ૪૪૪ ૫ સુરત પ્રગાણ વા. ૧-૨-૧૯૪૧ મુદ્રા ને મુદ્રા ૫૫ અગ્રુદીન ફાઈલોન મેચિદ મુસ્લિમ-અગ્રુદીન પ્રેસ બન ન હાલ રો મુરત



જોતી, ઉદ્યોગ, વિજ્ઞાન, ઉજ્જા, વપાર

# ચોંટા કહે

ચાંદની કનેની બનાવટ અમે મરી જોયા એક યુન-દિશ-  
પ્રેનનો આ પ્રકાર મોથી ઉભા કે ગોલાની ઉચ્ચત કાર્યમાયકનો  
કારને આ દિશ-પ્રેસની ક્યાય જોડ નથી



દિશ-પ્રેસ

આકાશ ૧૯૪૧

આ પુરતની હિતમતાના પ્રભાવપૂર્વક

૧ આ પુરતક વડોદરા રાજ્યના મળણી ખાતાએ રાજાઓના કન્યા અને પુત્રકાલેખો માટે મંજૂર કર્યું છે.

૨ આ પુરતક વડોદરા રાજ્યના પુત્રકાલેખ ખાતાએ પુત્રકાલેખો માટે મંજૂર કર્યું છે.

૩ આ પુરતક મુબઇ કાલકા સરકારી કાલકા ખાતાએ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્કૂલોની વિદ્યાર્થીઓની લાયકાતીઓ માટે મંજૂર કર્યું છે.

૪ આ પુરતકની ૨૫ નકલો વડોદરાના પ્રાથમિક વિદ્યાભિદે હિતોચન માટે ખરીદે છે.

૫ આ પુરતકની ૧૨ નકલો અમદાવાદની ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોમાપટીએ હિતોચન માટે ખરીદી છે.

૬ આ પુરતકના પહેલા બે ગેને આણંદના મળેબ બીજા ગુજરાતકલ્પ પરિષદે સારા પુરતકમાં ગણ્યા છે.

૭ આ પુરતકના જાણેદે ૬૨૭ હુન્ન-હુલોગ પ્રદર્શનમાંથી આ પુરતક માટે પ્રમાણપત્રો (Certificates) મળ્યા છે.

૮ આ પુરતકની હિતમતા માટે અલેક સુપ્રસિદ્ધ સ્વામયિક પત્રોએ સારામાં સારા અભિપ્રાયો આપ્યા છે.

# ધેર બેઠાં પૈસા કમાવા

આજેજ મંગલો !

કેટલું વેપારી મંગળના પ્રશુભ

શ્રી. હુગરશી ઘટમણી સંપૂર્ણ

“અશુભ” સાથે

# નફાકારક હુન્નરો

ભાગ ૧-૨

જિજ્ઞાસુ અને અભુખીએ એ લખેલા વિવિધ બેસાયાના હુન્નરથી લાસુર પુરતક



૫૧૦ પાના, ઉપર નાઠ એનિક માર્ગશી, રાજકીય મુલ સુદર ૭૪૬ અને અમરૂક

ગોટ-અમ્મ છતા-

કિંગલ આવ જે રૂપયા

બી પી થી (૮૫૬ અર્થ ૧૦ જાના શુક્ર)

મગવા માટે લખો —

સવાના, શ્રી. ભરૂની પુરતકખાળા,

સુરત સીનુસરા, (અમર-૬૨૭)

આ પુરતકની હિતમતાના ધારક અભિપ્રાયો

...તેંડે પુરતકખાળા આ પુરતક હુગર લેખે, એટલું જ નહિ પરંતુ તે વિવિધ વચ્ચ એવી વેપારી મંદીઓએ કે વી લેખે...

‘પુરતકલેખ’ આર્થિક (વડોદરા)

“આજ પ્રત કહેલો પુરતને લખી અને ઉલોજી ના પ્રતો માટે કની પૈની નંદરાઓએ કિતમન આવી, ધારક ઉલોજીને સહારન કન વાના સાથ અને સદકાન આપવો લેખે...”

“કાલે લખન,” આર્થિક (વડોદરા)

“કરગણુ હુગરના આ કનના દેખાતા પુરતકે આપણી તો ધણી બદાર પડ્યા છે અને હજી ગમે તેની મરુહોતીના મોઢા સાથે બદાર પડશે, પરંતુ આ પુરતકની વિવિધતા તેમાં મૂકેના પ્રયોજીત માત્ર નથી પણ, શુદ્ધ શિશોના સારા અને અભુખી લેખકો પસે લખાવેના લેખે તે સંશ્લેષિત આ પુરતકને વિવિધતાઓ” બનાવવાના આગ્ય છે, તે છે...

“કલિચાર” વાસ્તવિક (સુઅલ)

ગુજરાતના લેખકો આપણી એક દુરંતોના અખતો નવી હવનજાર સુખી જિંદગી માળી સકે એવા હશેગો. આ પુરતકમાં બનાવવાના આગ્યા છે.....

“અણુગુજરાત” સાપ્તાહિક (કરાંચી).

વધુ ખાતરી માટે બીજા અભિપ્રાયોની પરિકા અગત અંગોતો

[ આ પુરતક કમર ઓફિસ - સુરતમાથીય મળશે. ]

વર્ષ અગિયારમું

માસ દશમો

અંક ૧૩૦ મા

ક મ ર

ગ્રાહકોમ્પ્યર ૧૯૪૧

—: સંવાદન :—

દિન : રૂપિયા ત્રણ

બર્મા રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ : શિનિ મ છ

ચિત્રો

૩માસ પર છાંટકા

મટિની મુગધી ૩૮૬

૨૧ માટેની ધાતુઓ ૩૮૬

સફેદ સાદી ૩૮૬

સિન્નેમન વોટર-વળુ પાણી ૩૮૬

હરસનો ઈસામ ૩૮૫

ફટકરી ૩૮૨

મીલુમતીઓ

ચરબીની મીલુમતીઓ ૩૬૮

દીવેટોની બનાવટ ૩૬૮

પેરેફીનની મીલુમતીઓ ૩૬૮

મીલુની મીલુમતીઓ ૩૬૮

રગીન મીલુમતીઓ ૩૬૮

રઘીચરીનની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

ફાસફોરસની મીલુમતીઓ ૩૬૭

સેના જેવો પીગો ગેળ ૩૬૮

વેપારી કળા

ચોખ્ખો નદી ૩૬૨

તમારે આવવું વર્ષ ૩૬૨

દસ વાતો :

તમે ભણ્યા છો ? ૩૬૩

પોતાનો દુષ્ટિમિત્ર :

પોતાની આવાજ દારા ૩૬૩

મદીમાથી તેરી ૩૬૨

રસિક સચિપત્રે ૩૬૨

બાજની બચકરતા ૩૬૭

સદકાર વિરુદ્ધ દુરિયાર ૩૬૩

પરચુરણ

છાપરા-નરીસકો માટે

આસ શિશુશુ ૩૬૫

પ્રાણપરછો ૩૬૬

મગફળાના વાવેતર અને

ઉદ્યોગમા દિ-૬ પ્રથમ

નખરે ૩૬૫

દિ-૬-અરધન વેપારી

પ્રગટિ ૩૬૫

હુટનાર યત્ર ૭૫  
આપના કપે દળનાર યત્ર ૩૮૦  
નરિકા યત્ર ૩૬૭  
ફિટ્ટર ગ્રે ૩૫૫૭

ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ

બાદ અને મુઠ ૩૭૧

ખેતના ઉં રોનો નાશ ૩૮૩

આપના કપે ૩૮૦

પ્રયોગો

અમૃતનામ ગોળાઓ ૩૮૫

આયોડીનનો મલમ ૩૮૫

કિયોઝોલ-મનમ ૩૮૪

ફેફડા-એરિધરીન

ટબ્લેટ ૩૮૪

ફેલોમથ-મલમ ૩૮૪

નમકનો મલમ ૩૮૪

છાપવાના બીબાની ધાતુ ૩૮૫

તામા પર કોવરકામ ૩૮૬

ધાયમોલ-સોડા ટબ્લેટ ૩૮૪

નકની લિથુનો રસ ૩૮૫

પેગીઓ પર લગાડવાનું

વારનિશ ૩૮૪

ગેમ્સ નેડી ગોલીઓ ૩૮૫

બ્લાન્કો (Blanco) ૩૮૫

બ્લુ સાદી ૩૮૬

વિરમથ-કાર્બોનેટ

ટબ્લેટ ૩૮૪

બારિક-મલમ ૩૮૪

બારો-ધાયમોલ ટબ્લેટ ૩૮૪

સાબનો મલમ ૩૮૪

# કોસ્મેટિક્સ કિંવા શાલુગાર-સામગ્રિયો

૩૫-શુંગારને લગતી દરેક બનાવટો, જેવી કે :

|                        |                       |                       |
|------------------------|-----------------------|-----------------------|
| કલ્પક યા બિઝાબ         | — બ્લુ                | — મધાસર               |
| કાળજ અને સુરમો         | — સફેદ                | — મોતરાનુ             |
| ક્રીમ જેલી             | ૩૪ પાવડર              | — લિંબુડ              |
| કોલ્ડ ક્રીમ            | — અધારમા અળકે         | વાળ-લોશન              |
| વિહરા માટિના પાવડર     | એવો ગુલાબી            | — કવિનસોલ             |
| — લોશન                 | — કાળો                | — ફેનથેરાઈટસ          |
| દુધ યા માઉથ વોશ        | — ગુલાબી              | — મુરેસોલ             |
| ટાઈલેટ પાવડર           | — સફેદ                | — સોસોલ               |
| — મિલક                 | ૩૪ મલમ કાળો           | વાળને ગુલાદાર બનાવનાર |
| — સાબુઓ                | — ગુલાબી              | પ્રવાહીઓ              |
| તરલ અક્કડા             | — બ્લુ                | વેનિસિય ક્રીમ         |
| તેલની વાસ દૂર કરી      | — સફેદ                | રોમ્બુ પ્રવાહી        |
| — કોપરેશની             | લાઈમનપુસ ગ્લિસરીન     | — પાવડર               |
| — તલની                 | લાલીના ૩૫ના સાબુ      | રદાય ક્રીમ            |
| — શીંગદાણાની           | દ્વિપરિટક             | સાબુ, અખજરી           |
| તેલ માપ                | વાળ કાઢનાર દવાઓ ક્રીમ | — કાર્બોલિક           |
| દવાના નામો             | — પ્રવાહી             | — મધકી                |
| દત્તમજન, કાર્બોલિક     | — બૂખીઓ               | — ગુલાબી              |
| — ક્રીમ                | — સાબુ                | — ચમેલીનો             |
| — પેસ્ટ                | વાળ ક્રીમ             | — ટકાવનારનો           |
| — બૂખીઓ                | વાળ-તેલ,              | — ટાઈલેટ              |
| નેલ પોલિશ              | — કવિનાઈનનુ           | — દવાઈ                |
| પોમેડ અને ગ્લિસિયનટાઈન | — કેવડાનુ             | — પ્રવાહી             |
| — પદ                   | — ખરા સુગંધીદાર       | — પાર્શ્વપોલિટ        |
| — પ્રવાહી              | — ખસનુ                | — બદામી               |
| બાલ સોલ્ડ              | — ગુલાબીનું           | — મુરબનો              |
| મિલક ઓફ આમડન્સ         | — ગુલાબનું            | — ચલાન્ત ચલાન્તનો     |
| — ઓરિસ કમ્પાઉન્ડ       | — ચમેલીનું            | — લેન્ડરી             |
| — ટાઈલેટ               | વાળ-તેલ, બનાવટી       | — વર્મેના             |
| — રોઝીઝ                | સુગંધીદાર             | — વેનીલા              |
| ૩૪ પ્રવાહી - ગુલાબી    | — ગિરસલીનુ            | સાબુની ભુષી           |

— વ વ. બનાવવાના રકક નુસ્ખાઓ તેલમાપ, ગુણદોષ, અને બીજી માહિતીઓથી ભરચક આ પુસ્તક ગુજરાતી ભાષામાં પોતાના વિષયનું પહેલું અને એકલું જ છે.

બીજી અવૃત્તિ : બીજા એન્ટિક કોમ્પોઝ : ૧૦૦ પાના.

ક્રામત - રૂપિયો એક (દિનદમા ૬ અ. બે આના)

લખો :—કમર ઓફીસ, સોદાગરવાડા, મુરત.

[ ૧ ]

મીથુનતીઓને હવે યાદ કરે છેજ કેમ?

મીથુનતીઓની શોધ માટેનો યશ કેને મેલ છે, તેની એક્સ નોધ પ્રતિદાસમાં મળી નથી. છતાં, દેખીતી રીતે મનાય છે તેમ, શોધ અત્યંત જુની છે—હોવી બેઝએ. નવી પદ્ધતિ-સરની ખનાવટ અને નવા મુજતત્વોનો ઉદ્યોગ ૧૮મી સદીમાં શરૂ થયો. ૧૮૨૫ પહેલાં મીથુનતીઓનો ઉદ્યોગ કેવળ પખાટ દશામાંજ હતો. ૧૮૩૦ માં મિસ્ટર ચાર્લ્સ બ્યારે સ્ટીઅરીન (Stearine) ની શોધ કરી અને મીથુનતીઓના ઉદ્યોગમાં એક નવું પ્રકરણ ઉમેરાયું. ૧૮૫૦ માં પેરેશીનમાંથી મીથુનતીઓ ખનાવવાનો આરંભ થયો અને આજે નવાઈની વાત એ છે કે, જો કે એ નામે ‘મીથુનતી’ છે, છતાં વસ્તુતઃ મોટે ભાગે મીથુમાંથી નહિં, સ્ટીઅરીન કે ચરબીમાંથી બને છે !

આજે મીથુનતીઓનો ઉદ્યોગ જુની શદિ કિંવા ગયા ઝમાનાની યાદગાર માત્ર છે. ન્યારે ન્યારે વિજ્ઞાનિક પ્રવાહ કામચલાઉં યા અજુમારી રૂઝા પર ઉતરી પડે છે, યા લગ્નને કારણે સમ્પત પ્રકારનો “બેક આઉટ” કરવાની અનિવાર્યતા ઉભી થાય છે ત્યારે ત્યારેજ શહેરવાસીઓને મીથુનતીઓ યાદ આવી નવય છે. નિકર, ન્યાંથી ઘાસતેલ પણ ગયું, ત્યાં મીથુનતીની વાતજ કેમ સંભવે ? છતાં ફેસ આપી ન વિજ્ઞાનિક ભપકાથી અગદળી રહ્યો છે, ન ઘાસતેલની પ્રકાશથી પ્રકાશિત; પરિણામે, ગામડાઓમાં તો મીથુનતીની કદ આજેય લગભગ તેવીજ જાડી છે, જેટલી ગઈ કાલે હતી. પરદેશ સાથેનો આ માલનો વેપાર

અલગત વટયો છે. તે માટેનું કારણ કદાચ ઉપલુંજ હશે, નહિં વાર ?

જર્મી જુદું યતાં મીથુનતીના ઉદ્યોગના ઈતિહાસમાં એક નવું પાતું ઉમેરાયુ છે. છતાંય આજે મીથુનતીઓ દિન્દ-જર્મીમાં બને છે એટલે, સ્વદેશી છેઃ દીવેટની વાત જરા દમ્મ તો. અને જે માલ પરદેશથી આવે છે તે, એટલો જધા ધીમતી પણ નથી. વર્ષ દહાડે ચારથી છ લાખ રૂપિયાની મીથુ-નતીઓ પરદેશ મોકલનાર દિન્દ, મલકાઈ ઉડે તે પહેલાં એકજ વાત યાદ રાખેઃ આજે મોટે ભાગે દિન્દમાં મીથુનતીઓનો ઉદ્યોગ પરદેશી-ઓના હાથમાં છે !

[ ૨ ]

ખનાવટને અંગે, મીથુનતીઓની ખનાવટ યાંત્રિક ઉદ્યોગ છે. હાથ કારીગરીને તેમાં નહિયું સ્થાન છે અને વળી તે, નુરખાઓ કે શિક્ષણ પર અવલમિત નથી; પ્રત્યક્ષ અનુભવ અને જુદી જુદી જગ્યા, માલ વગવરહોગે અભ્યાસ ઝુરરી છે.

સામાન્ય રીતે મીથુનતીઓ ત્રણ તોખી પદ્ધતિઓએ બને છેઃ (૧) ડિપિંગ (Dipping) (૨) મોલ્ડિંગ (Moulding) અને (૩) રોલિંગ (Rolling) એ ઉપરાંત એની ખનાવટમાં વપરાતા સુખ્ય તત્વો પણ જુદા જુદા હોઈ. તે સુખ્ય જુદા જુદા પ્રકાર ગણાય છે. (૧) સ્પરમેસિટીની, (૨) સ્ટીઅરીનની, (૩) ચરબીની, (૪) મીથુની અને (૫) પેરેશીનની વગવરહ.

ડિપિંગ-ખનાવટની આ પદ્ધતિ છે તો જુની, છતાં હજીય પ્રચલિત છેઃ એટલુંજ



“કમર” : અંક ૧૩૦ મો

નહિ” બલકે એ પધ્ધતિ માટેના અનેક યત્રો પણ બનાવાયા છે સામાન્યતઃ આની રીત એવી છે કે એક કદાવરમા ચરખીને ઓગળાવી, એક ખીજ લાકડાના વાસણમાં નાખે છે એ વાસણની સદમ ઉપર એક તોલવાનો કાટો હોય છે, જેમા એક તરફ તે વજન કરવા માટેનું સાધારણ પદ્ધતિ હોય છે, જ્યારે ખીજ તરફ પદ્ધતિને મદદે લેખાડની ફ્રેમ જેવી હોય છે મીજુબતીઓની બનાવટ માટે પ્રથમ દીવેટો તૈયાર કરી લઈ, પછી તેને એક લાકડાની ફ્રેમમા બરાબર ચોખ્ખા અંતરે બેસવી પેના કાટવાલી લેખાડની ફ્રેમ સાથે આ લાકડાની ફ્રેમને જોડી દેવાય છે પછી કારીગરે વજન વાળા પદ્ધતિમાં વજન ઉચકી લેતાં આ ફ્રેમવાળું પદ્ધતિ નીચેના વાસણની તરફ— જેમા ચરખી વગર સદમ ગરમ અને પ્રવાહી રિયતિમાજ હોય છે—નખી એમાંની દીવેટો પર ચરખી લાગી ગય છે થોડીક મિનિટો પછી ફરી ફરી વાર એ રીતે દીવેટોને ચરખીમાં બેળી, ચરખીને પડ ચઢવી લેવય છે પછી ખીજ પદ્ધતિમા વજન મુકતા, જે ચોખ્ખા વજન થઈ ગયું—ખીજ ચરખીમા, ચોખ્ખા પ્રમાણમા ચરખીના પડ ચઢી રહે—તે લાકડાની ફ્રેમને પેલી લેખાડની ફ્રેમમાંથી જુદી કરી, મીજુબતીઓને કહ્યું થવા માટે જુદી રાખી દેવાય છે કહ્યું થાય તે પછી કાપી બરાબર આકાર બનાવી, વેચાય છે

કેટલાક વેપારીઓ માલ સરતો પડે તે માટે લુચ્ચાઈ પણ કરે છે તેઓ દીવેટો પર ચઢાવવા માટે પ્રથમ તદ્દન હલકી ચરખી વાપરે છે, પરંતુ ઉપરના પડ માટે સરી ચરખી વાપરી લોકોને છેતરે છે

સામાન્ય રીતે, આ પ્રમાણે ૪૦ થી ૬૦ મીજુબતીઓ એક સાથે બનાવાય છે, પરંતુ ૧૨૬૬ જેટલી મોટી સંખ્યામા એકી સાથે

## ૩૮૦ કીમતી હુનર ઉદ્યોગો

કોણ નથી જાણતું કે ખીજની નવકરી કરતા પોતાનો સ્વતંત્ર વેપાર ખુબજ વધુ નફાવત હોય છે? અને આજે તો, જ્યારે દુન્યાની પરિસ્થિતિ સાવજ બદલાઈ ગઈ છે, ત્યારે એવા હુનરના નફાવતપણાનું પુછવું જ શું?

સૈકેટો રૂપિયા ખર્ચતાય ન મળી સકે એવી કીમતી હુનરોની સંપૂર્ણ માહિતી હવે તમને થોડાક આનાના ખર્ચે લગભગ મુક્ત મળી શકે છે આ રહી થોડાક હુનરોની યાદી (પુરી યાદી માટે ૩૮ પાનાનું સુચિપત્ર મુક્ત મળાશે)

કલમ-ગ્રાડ પાનની કલમ કરવાની તરફવાર પધ્ધતિયોતી સચિત્ર સમજણ ‘કમર’ના અંક ૭૧, ૧૧૧ અને ૧૧૫ મો

કી ૧૨ આના

કહી ચુનો ચુનાની બનાવટ અને તેનો ધંધો અંક ૧૨૨ મો

કી ૪ આના

કોલોરેશન-બનાવટની સચિત્ર માહિતી અંક ૮૬ મો

કી ૪ આના

કસ્ટર્ડ પાવર-ઉગા માલના તુરખાઓ અંક ૧૧૫ મો

કી ૪ આના

કટોલા કદ-વાવેતર વિશે અંક ૧૧૫ મો

કી ૪ આના

કાગઝી રમકડા-‘કાગઝી માવા’ કિંવા Papier Mache માથી રમકડાં વ બનાવવા અંક ૮૮ મો

કી ૪ આના

કાગળ-બનાવટ અને ઉદ્યોગ (દાય ઉદ્યોગના કામળની બનાવટ સહિત) અંક ૫૫, ૮૬ અને ૮૭ મો

કી ૧૧ આના

કાચ ઉપર કલર્ડ કામ અર્થાત આરીસાની બનાવટ સંપૂર્ણ હકીકત અંક ૨, ૪૪, ૮૦ અને ૮૪ મો

કી ૧૪ આના

કાચ ઉપર કોતરકામ-પુરી માહિતી અંક ૫૩ મો

કી ૩ આના

(જુલો પાનું ૩૬૫)

આજ પધ્ધતિયે મીથુબતીઓ બનાવી સકાય એવું થતું પણ શોધાયું છે. તેમાં લગભગ ૧૨ વેળાની કિંમતો પછી મીથુબતીઓ તૈયાર થતી હોય, એકી સાથે ૧૨૯૬ જેટલી મીથુબતીઓ બનાવાય છે ખરી, પરંતુ એકી વેળા ૧૦૮ મીથુબતીઓ તૈયાર થાય છે અને તેજ વેળા ૧૦૮ મીથુબતીઓ નવી બનવી શરૂ થાય છે. એમ બાર વેળા ૧૦૮-૧૦૮નો જથ્થો બનતાં કુલ ૧૨૯૬ મીથુબતીઓ થઈ રહે છે.

મોદદીંગ-નામ સુચવે છે તેમ, આ પધ્ધતિ બીજાની છે. બીજાં એકજ કટકાના પણ હોય છે અને બે કટકાના પણ. એક કટકાના હોય તો તે ચોખ માપ અને આકારના જ હોય છે. બે કટકાના બીજાંમાં એક કટકો સામાન્ય ગોળ નળી જેવો હોય છે અને બીજો મીથુબતીના ઉપલા છેડાં માટેનો—શંકુના આકારનો, જેમાં દીવેટ માટેનું કાણું પણ હોય છે. વળી બીજાં એકજ પદાર્થના નથી હોતા; કદી કદી માટીના, કદી ધાતુના—સુખ્યત્વે કરીને જસતના, કદી કાચના અને કદી બીજા ચોખ પદાર્થના પણ. તેમને ગોઠવવા માટે લાકડાની ફ્રેમ થા બાકસ બનાવેલા હોય છે, જેમાં અમુક સંખ્યામાં એવા બીજાં મુકવાની જગ્યા મુકાઈ હોય છે. બીજાં ફ્રેમમાં ગોઠવવાની પધ્ધતિ એ છે કે શંકુના આકારનો બગ જમીન તરફ રહે તેમ ઉંધા બીજાં ફ્રેમમાંના કાણાઓમાં ગોઠવી, તેમાં દીવેટો નાખી, દીવેટો બરાબર ગધ્ધમાં અને સીધી રહે તે માટે ઉપર નીચે બેઝ જગ્યાએ એક તાર કે સળિયાની સહાયે તેને સજ્જત ખાંડી દે છે એ પછી, બીજાંઓને ૧૧૨૦ એક જેટલી ગરમી આપી, પછી નિયમસર ચરબી વચરદ એગળાવી, બીજાંમાં રહે છે. દીવેટોની બરાબર સંભાળ લેવાય તે માટે પહેલાં માત્ર અર્ધા બીજાં ભરી, પછી

(પાના ૩૬૪ થી આગળ)

કાચ ઉપર ચિત્રકામ-સંપૂર્ણ વિગતો. અંક ૫૧ મો. કી. ૩ આના.  
કાચ-કાગળ અને એમેરી-કાગળ Sand Paper & Emery Paper બનાવવા વિષે. અંક ૮૮ મો. કી. ૪ આના.  
કાચ-પેન્સિલો-કાચ પર લખવા માટેની રંગબેરંગી કાચ-પેન્સિલો બનાવવી. અંક ૧૧૮ મો. કી. ૪ આના.  
કાચના કુલ્જાડ અને પણ પાખીઓ-બનાવટ વિષે. અંક ૮૧ મો. કી. ૪ આના.  
કાચની કથા-પ્રકાર પ્રકારના કાચની બનાવટ અને વેપાર. અંક ૫૦ મો. કી. ૩ આના.  
કાચની બગડીઓ-બનાવટની પુરી વિગતો. અંક ૮૨ મો. કી. ૪ આના.  
કાચ-એની ખેતી, પેટા-ઉત્પન્નો અને વેપાર વિષે. અંક ૮૨ મો. કી. ૪ આના.  
કાચ-બનાવટ સંબંધી. અંક ૭૭ મો. કી. ૪ આના.  
કાપડ ઉપર છાપકામ અર્થાત કેલિકો પ્રિન્ટિંગ-ગુજરાતીમાં પહેલીજ વિમ્બન સચિત લેખગ્રાંથ. અંક ૫૩, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩ અને ૮૪ મો. કી. ૩. -૭-૦  
કાર્બન પેપર-રંગબેરંગી કાદા, કોપીંગ અને કુલ્કિટોંગ કાર્બન પેપર બનાવવા. અંક ૭૨ મો. કી. ૪ આના.  
કાર્બોન-રંગની બનાવટ વિષે. અંક ૧૨૮ મો. કી. ૪ આના.  
કાંદાના તાર-બનાવટ વિષે. અંક ૮૧ મો. કી. ૪ આના.  
કાંદા-શપણી અને ઉપયોગ. અંક ૪૭ મો. કી. ૩ આના.  
કાંચુ-કાંચુ કિંચા જોગ્ય બનાવવાના ૫૧ પ્રયોગો. અંક ૧૧૨ મો. કી. ૪ આના.

(લુઓ પાનું ૩૬૬)

દાવેદા બરાબર તપાસી, પછી બીનાં પુરેપુરાં બરી દષ્ટ રહેવા દે છે જ્યારે મીણુમતીઓ કંઠજી થઇ જાય ત્યારે બીનામતી કાઢી તથા થોડા દવા રહેના દષ્ટ પછી વેચાય છે

આ પધ્ધતિ માટેનાય યત્રો સૌધાયા છે, જ્યાં હાથની મઝદૂરી વિના બધું કામ થઇ સકે

સોલ્ડીંગ પ્રથમ મીણુને ઓગળાવી લઇ, પછી એક આંકડામાં થોડીક દાવેદા ભેરવી. મીણુના વાસણમાં સદાજ ઉભે હાથમાં પકડી રાખી, ચમચ વડે દરેક દાવેદા પર ફરીગર મીણુ નખે છે એમ જોઇના પ્રમાણુસર મીણુમતી તૈયાર થઇ જતા, તેને બહાર કાઢી અપરસપદ્ધતિના એક તકતા પર મુકાય છે એ વેળા એનો આગર અને દેખાડ અત્યંત કદરો એને જોવા ન ગમે એવો હોય છે હવે એ મીણુમતીએને પેના તકતા પરજ રાખી લાકડાના કટકા રડે ગોળ બોટા રતા હોય તેમ દબાણુપૂર્વક ‘સેન’ કરે છે તા ક્રિયા દરમિયાન પણીંગા છુટી ઉખોમ રાય છે પછી તેા બરાબર દવાથી કપી લેતા મીણુમતી તૈયાર થઇ જાય છે

[ ૩ ]

સ્પરમેસિટીની મીણુમતીઓ

આ પ્રકારની મીણુમતીઓ ‘મોલ્ડીંગ’ની પધ્ધતિને બાબત છે અને વડે બનાવતી નથી તેમાં નખખી સ્પરમેસિટી (Sperm cells) ઉતરાત કેટલીક વેળા અમુક અમુક જાનના મીણુ પણ ઉમેરાય છે

(૧) મોખખી સ્પરમેસિટી ૧૦૦ જાગ મધમાખનુ સફેદ મીણુ ૫ જાગ

બનાવતી પધ્ધતિ ‘મોલ્ડીંગ’ની ઉપર મુજબ

(૨) સ્પરમેસિટી ૭૫ જાગ પેરેશીન (૧૨૬) ૨૦ જાગ ઇન્ટર ઇન્ડિયા વેલ ૫ જાગ

( પાના ૩૬૫ થી આગળ )

ક્રિકેટના દડા-બનાવવાની માહિતી અંક ૧૨૨મે કી ૪ આના

કેક-પ્રકાર પ્રકાર પ્રકારના લઝઝતદાર કે બનાવવા વિશે અંક ૧૧૧ મો કી ૪ આના

કેરેટનુ સોનું-Carat Gold બનાવવાની પુરી વિગતો અંક ૧૦૯ મો કી ૪ આના

કેસાર અર્થાત ઝમ્મકેચને-વાવેતર વિશે અંક ૮૪ મો કી ૪ આના

કેસીન-દુધમાથી બનતી કેમીનની પુરી માહિતી અંક ૧૧૧ મો કી ૪ આના

કેળાં-કેળની રોપણી અને કેળાના ઉપયોગો વિશે અંક ૪૫ અને ૮૬ મો કી ૭ આના

કોકમ-સાડ-રોપણીની માહિતી અંક ૧૨૩ મો કી ૪ આના

કોફી-ખુશખુદાર કોફી બનાવવા સંબંધી અંક ૬૬ મો કી ૩ આના

કોપરેસ તેલ-એની વાસ અને મીઠાપણુ દુર કરવાની રીતે અંક ૭૬ મો કી ૪ આના

કોખી-વાવેતર વિશે અંક ૫૩ અને ૧૨૧ મો કી ૭ આના

કોમિયમનો દોળ નાદિર હુમરની માહિતી અંક ૭૮ અને ૧૨૪ મો કી ૮ આના

કોલન વોટર-દહણી જારી જાતના રી નુરખાઓ અંક ૫૮ મો કી ૩ આના

કોમ્પીક સોડા બનાવટ વિશે અંક ૫૨ મો કી ૩ આના

ખજુરી-વાવેતરની માહિતી અંક ૧૦૫ અને ૧૦૬ મો કી ૮ આના

ઝોડે સામેજ પૈસા મોકલી આપે ન ની રકમના ઝોડરતું વી પી કરતા નથી અંગેનુ દયાલ અર્થ હિન્દમાં મફત છે પણ વી પી પી મત્રાવાય તેા તેનો અર્થ સાદકને સિરે નુહો

પડે છે

કમર ઓફિસ, સોદાખરામાં, મુરત.

(૩) સ્પરમેસિટી ૫૦ ભાગ, પેરેશીન (૧૨૬) ૩૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન ૧૦ ભાગ, સિરેસાઇન (Ceresine) ૧૦ ભાગ.

(દીવેરા બનાવવા માટેનો પ્રયોગ આ લેખના જુદા વિભાગમાં છે.)

### સ્ટીઅરીનની મીણબત્તીઓ

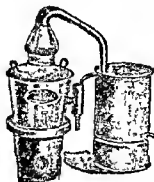
આ પ્રકારની મીણબત્તીઓ આજે તે મુખ્યત્વે વપરાય છે. એ માટે પ્રથમ સ્ટીઅરીન મેળવવું પડે છે, જે અનેક પ્રકારના વનસ્પતિ તેવો તથા ચરબી વગરનું મલ જુદા હોય છે. એની સાથે સાથેજ માર્ગેરીક એસિડ, ઓલિક એસિડ અને ગ્લિસરીન પણ હોય છે, જેમાંથી માર્ગેરીક એસિડને દૂર કરવાની શ્રદ્ધ રત નથી; ઓલિક એસિડ અત્યંત ખાતણું છે તેથી અને ગ્લિસરીન બળી ન સકે તેવો પદાર્થ છે તેથી એ ઉભયને દૂર કરી લેવાય છે. એમ ચતાં, બાકી રહેતો ઘટ્ટ પદાર્થ તેજ સ્ટીઅરીન.

સ્ટીઅરીન બનાવવાની રીતો જુદી જુદી છે : જેવા મુગજીવ તત્વો, તેવી તે માટેની પદ્ધતિ.

(૧) સુપરહિટેડ-પહેલી અને ઘણી કરીને ઉચ્ચ પંક્તિની પદ્ધતિ વરાળના દબાણની છે. ચરબી-તત્વોને પાણી સાથે લોખંડના વાસણમાં મુકી, દર ચોરસ ઇંચે લગભગ ૨૦૦૦ રતલનું વરાળનું દબાણ આપી, ૫૦૦ થી ૬૦૦° એફ ડિગ્રીની ગરમી આપતાં, ગ્લિસરીન જુદી પડીને પાણી સામે મળી જાય છે. પછી પાણી કાઢી લેતાં, સ્ટીઅરીન બાકી રહે છે.

(૨) હિડ્રીલ-ગંધકના તેજાગનો આ પ્રયોગ પામ ઓક્ષત માટે ખાસ અને ખીજ તેલો મટે સાધારણ રીતે વપરાય છે. પ્રથમ તેલને ઓગળાવી, ટાંકીમાં ભરીને ૩૫૦° એફ ડિગ્રીની ગરમી આપી, થોડા થોડા કરીને

તેલના લગભગ ૩/૪ ભાગ (વજનથી) નેટલો મધકનો તેજાગ નાખી, તેલને થોડી વાર ઉકળવા દઈ, પછી કરવા દે છે. પાછળથી તેને નિવિઘાયનમાં ભરી, અર્ક ખેંચતાં ગ્લિસરીન



નલિકા યંત્ર

જુદી પડી જાય છે. બધારે મુજ વાસણમાં સ્ટીઅરીન બાકી રહે છે.

(૩) સોપોનિફિકેશન-આ પદ્ધતિ સાબુની બનાવટની જેવીજ છે, પરંતુ સાબુ માટે વપરાતા રસાયણો ખર્ચાળ હોવાથી આમાં તેના પરંતુ હલકી કીમતના રસાયણો વપરાય છે. પ્રથમ તેલને વરાળ વડે ઓગળાવી લઈ, પછી તેમાં ચુનાના પાણીનું મિશ્રણ મેળવાય છે. ચુનાનું પ્રમાણ તેલના વજનના સેંકડે ૧૫ ટકા નેટલું હોય છે. થોડાક સમય લગી ગરમી ચાલુ રાખવાથી તેપનો સાબુ બની, ગ્લિસરીન અને પાણી છુટું પડી જાય છે. એ પછી સાબુ ઠરે ત્યારે પાણી અને ગ્લિસરીન જુદી કરી, સાબુને ફરી વાર પ્રવાહી રૂપમાં ફેરવવા માટે સેંકડે લગભગ ૨૫ ટકા નેટલા પ્રમાણમાં મધકનો તેજાગ ઉમેરાય છે. એથી સ્ટીઅરીન અને ઓલિક એસિડ પ્રવાહી રૂપે જુદા પડી, સરફેટ ઓફ લાઇમ અને પાણી જુદા તરી આવે છે. પછી પાણી વગરનું જુદા કરી, સ્ટીઅરીનને વરાળનું દબાણ આપતાં ઓલિક એસિડ પણ જુદું પડી જાય છે.

આ ઉપરાંત સ્ટીઅરીન જુદી પાડવા માટે કેટલીક ખીજીય રીતો છે. ગમે તે રીતે-એ કે હાલ તો ખીજી રીતજ વધુ પ્રચલિત છે- સ્ટીઅરીન જુદી પડી લઈ, પછી તેમાંથી મીજુઅતીઓ બનાવી સફાય છે. બનાવટની પદ્ધતિ સામાન્યતઃ ‘મોદડીંગ’નીજ છે.

(૧) સ્ટીઅરીન (‘સેપોનિફાઇડ’) ૧૦૦ ભાગ, ધ્રુવ ધ્વજિયા વેક્ષ ૫ ભાગ.

(૨) સ્ટીઅરીન (‘ડિસ્ટીલ્ડ’) ૫૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન (‘સેપોનિફાઇડ’) ૫૦ ભાગ, ધ્રુવ ધ્વજિયા વ્હાઇટ વેક્ષ ૫ ભાગ

(૩) સ્ટીઅરીન (‘ડિસ્ટીલ્ડ’) ૩૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન (‘સેપોનિફાઇડ’) ૧૦ ભાગ, પેરેશીન (૧૨૬°) ૨ ભાગ.

(૪) સ્ટીઅરીન (‘ડિસ્ટીલ્ડ’) ૩૦ ભાગ, પામ ઓઇલ ૧૦ ભાગ, પેરેશીન (૧૨૬°) ૨ ભાગ

(૫) પામ ઓઇલ ૩૦ ભાગ, ડાઇસ્લટ ઓઇલ ૧૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન ૧૦ ભાગ, પેરેશી. (૧૨૦°) ૫ ભાગ.

(૬) સ્ટીઅરીન (‘સેપોનિફાઇડ’) ૨૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન (‘ડિસ્ટીલ્ડ’) ૩૦ ભાગ.

(૭) પેરેશીન (૧૨૦°) ૫૬ ભાગ, સ્ટીઅરીન ૩૦ ભાગ, કાર્બુના વેક્ષ (વ્હાઇટ) ૧૦ ભાગ, ગમ ડગમાર ૫ ભાગ

(૮) પેરેશીન (૧૨૦°) ૮૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન ૨૦ ભાગ

### પેરીડીનની મીજુઅતીઓ

એશક, આ મીજુઅતીઓ ઉચ્ચ વર્ગનાં છે, પરંતુ માલ સેધા બનાવવાની લાઝમે વધુ બનાવતી નથી તે વધુ રવચની પણ આપે છે અને વધુ સમય લગી ટકી મધુ રહે છે. એમાં, મુખ્ય તત્વ રૂપે પેરેશીન વપરાય છે અને સફાયક તત્વો રૂપે બીજા પદાર્થો;

આ મીજુઅતીઓ પણ ‘મોદડીંગ’ની પદ્ધતિએજ બનાવાય છે. એની બનાવટ વેગા મીજુઅતીના બીજાને વધુ ગરમી આપવાની સુરેત નથી; સદજ સદજ અપાય છે. નીચે આપેલા પ્રયોગોમાં બીજામાં રેડતી વેગા મિશ્રજુની ગરમી કેટલી હોવી જોઈએ તે તથા બીજાં કેટલા ગરમ હોવા જોઈએ, તે ‘લખ્ખુ’ છે.

(૧) પેરેશીન (૧૨૬°) ૩૦૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન (૧૨૦°) ૧૫ ભાગ.

મિશ્રજુની ગરમી ૧૪૦° એક; બીજાની ગરમી ૬૦° એક.

(૨) પેરેશીન (૧૨૬°) ૩૦૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન (૧૨૮°) ૩૦ ભાગ.

મિશ્રજુની ગરમી ૧૫૦° એક; બીજાની ગરમી ૬૦° એક.

(૩) પેરેશીન (૧૩૦°) ૨૦૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન (૧૨૮°) ૬૬ ભાગ.

મિશ્રજુની ગરમી ૧૫૦° એક; બીજાની ગરમી ૧૦૦° એક.

(૪) પેરેશીન (૧૨૬°) ૨૦૦ ભાગ, પેરેશીન (૧૩૦°) ૭૫ ભાગ, સ્ટીઅરીન (૧૨૮°) ૩૦ ભાગ.

મિશ્રજુની ગરમી ૧૩૦° એક, બીજાની ગરમી ૬૦° એક.

(૫) પેરેશીન (૧૩૦°) ૩૦૦ ભાગ, સ્ટીઅરીન (૧૨૮°) ૬ ભાગ

મિશ્રજુની ગરમી ૧૫૦° એક; બીજાની ગરમી ૧૦૦° એક.

### ચરખીની મીજુઅતીઓ

(૧) ચરખી ૧૦ ભાગ, કપુર ૧૧ ભાગ, મલમાખતુ મીજુ ૪ ભાગ, ફટકડી ૨ ભાગ

(૨) ૧ રતલ ફટકડી અને ૧ રતલ સુરોખાર ૨ ક્વાર્ટ પાણીમાં નાખીને ઝાગાળી, સુએ મુઝી તેમાં ૧૨ રતલ ચરખી

“કમર” : અંક ૧૩૦ મો

(૧) સલ્ફેટ ઓફ એમોનિયા ૪ ઓંસ,  
ટકલુખાર ૨ ઓંસ ક્યોરાઇડ એમોનિયા ૧  
ઑંસ નાઇટ્રેટ પોટાશ ૧ ઑંસ, ફોસ્ફરીક  
ઑસિડ ૧ ઑંસ, અર્ક-પાણી ૧ ગેલન

૩ ૧૮ ની દીવેટ માટે (૩ દોરડા, દરેક  
૧૮ તારના)

(૨) ટકલુખાર ૧ રતન, પેટ્રોલ ૧ ગેલન

(૩) બોરીક ઑસિડ ૧ ઑંસ, પાણી ૧  
ગેલન

(૪) નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાશ ૨૧ ઑંસ,  
સલ્ફેટ ઓફ એમોનિયા ૨ ઑંસ, બોરીક  
ઑસિડ ૦૧ ઑંસ પાણી ૧ ગેલન

૩ ૩ ની દીવેટ માટે

(૫) ટકલુખાર ૪ ઑંસ, પાણી ૧ ગેલન  
મીઝુની મીઝુખત્તીઓ માટેની ખાસ  
દીવેટો માટે

(૬) બોરીક ઑસિડ ૩ ઑંસ, નાઇટ્રેટ  
ઑફ પોટાશ ૧ ઑંસ, પાણી ૧ ગેલન

(૭) સલ્ફેટ ઓફ એમોનિયા ૨ ઑંસ,  
ક્યોરાઇડ ઓફ એમોનિયા ૨ ઑંસ,  
બોરીક ઑસિડ ૧ ઑંસ, પાણી ૧ ગેલન

સ્ટીઅરિનની મીઝુખત્તીઓની દીવેટો માટે

(૮) સલ્ફેટ ઓફ એમોનિયા ૦૧ ઑંસ,  
બોરીક ઑસિડ ૧૪ ગ્રામ, પાણી ૧ ગેલન

(૯) સલ્ફેટ ઓફ સોડા ૧ ઑંસ, સલ્ફેટ  
ઑફ એમોનિયા ૨ ઑંસ, નાઇટ્રેટ ઓફ  
પોટાશ ૦૧ ઑંસ, પાણી ૧ ગેલન

૩ ૩ ની દીવેટો માટે

(૧૦) સલ્ફેટ ઓફ એમોનિયા ૬ ઑંસ,  
મ્યુરિયેટ ઓફ એમોનિયા ૪ ઑંસ, બોરીક  
ઑસિડ ૨ ઑંસ, પાણી એક ગેલન

૩ ૧૮ ની દીવેટો માટે (‘કોરશી’ નો  
પ્રયોગ )

[ ૩૭૦ ]

(૧૧) સલ્ફેટ ઓફ એમોનિયા ૨ ઑંસ,  
બોરીક ઑસિડ ૨ ઑંસ ક્યોરાઇડ એમો-  
નિયા ૨ ઑંસ, ફોસ્ફેટ એમોનિયા ૨ ઑંસ,  
અર્ક-પાણી ૧ ગેલન

૨૪ ઠલાક લગી દીવેટોને બોંબવી રાખવી

(૧૨) સુરોખાર ૩ ઑંસ, યુનો ૧૧  
સ્તંભ, પાણી ૧૧ ગેલન

(૧૩) ફોસ્ફરીક ઑસિડ ૨ સ્તંભ, પાણી  
૪૦૦ ગેલન

## MOSQUITO SPRAYS

Mosquitoes—the great nuisance  
here and there, everywhere—cost  
very high to the human health  
Yet fortunately enough, Mosquito  
Spray Preparations meet them  
successfully.

Here is, then, your opportu-  
nity. Sprays have a great demand  
and you can build up a growing  
trade of your own, if you put  
an effective spray preparation in  
the market, just now

These preparations cost very  
little, but retail at a high price  
Have our guaranteed formula  
sheet ‘Qamar Process Sheet No  
1’ and you will be right on your  
way Nothing to lose, much to gain

Price : Re. 1/-

THE QAMAR OFFICE, SURAT.

## આદુ અને સુંઠ

આદુનું મુળ ઉત્પત્તિસ્થાન દક્ષિણ એશિયા છે. ત્યાં તે સંસ્કૃતિની પ્રાથમિક પેઢીની શરૂઆતથી રોપાતી અને વપરાતી આવે છે. આજે દુન્યામાં તે લગભગ બધેબધે રોપાય છે છતાં, મુળ વેપાર હજી એશિયામાં જ સંકુચિત છે. અહિંથી તે પરદેશ સારા પ્રમાણમાં નિકાલ થાય છે.

**ઝમીન-આદુના** વાવેતર માટે સામાન્ય રીતે ગરમ આબોહવા વધારે પડતી અનુકૂળ છે. હિન્દમાં તેનું ધણે ઠંડાણે પ્રુદ્ધા મય-દાનોમાં વાવેતર થાય છે, જો કે એ ઊંડા કાંઠા પછી મોટા ઝાડની છાયામાં પણ ઉછેરી સકાય છે. ખાસ કરીને રૂઝડાદિના બગીચા-ઓમાં તેની ઉછેર વધુ લાભદાયી થઈ પડે છે. ત્યાં મોટા મોટા ઝાડોની છાયામાં નકામી પડેલી ઝમીનમાં આદુ રોપવાથી હાનિકર્તા જીવજંતુઓનો હાવપાવ પણ ઓછો થઈ જાય છે અને એ નકામી જગ્યામાંથી ચોરીક આવક પણ.

મુળીયાંવાલા પાક લેખે આદુ માટે કંઈક ચીકણી માટી પ્રતિકૂળ છે. તે પત્થરીલી, દાણાદાર કે કાંકરાવાળી નહિ હોય એવી કેંઈ પણ ઝમીનમાં રોપી સકાય છે ઉંડી કસદાર ઝમીન વધારે યોગ્ય છે અને ખેડ અને વેંદાદાર તરફની નદી કાંઠા પરની ઝમીનમાં તો આદુ અત્યંત વેગપૂર્વક ફાયે છે.

ન્યારે આદુનું વાવેતર પહેલીજ વેળા કરવું હોય તો વરસાદની મયસમ ખલાસ થયા પછી ઝમીનને ખેડી, માટીના ઢેંઢાં તોડી નાખવા જોઈએ. પછી એપ્રિલથી જુન લગી ફરી વાર ઝમીનને ખેડી, માટી સાફ કરી રોપણી કરાય છે.

**રોપણી-આદુની** રોપણી કરવાની રીત એ છે કે ઝમીનમાં છથી નવ ઇંચને અંતરે હારબંધ બંધને છંચ ઉંડા ખડા ખોલી લઈ, તેમાં આદુના મુળીયાની આખે રોપી, માટી દાખી દેવી. એ પ્રમાણે દરેક હારની વચ્ચે પણ સરખાજી—છથી નવ ઇંચનું—અંતર રાખવું ન્યારે ઊંડા ઉગી નીકળે ત્યારે ક્યારા બનાવી લેવા સુરેરી છે, જેથી પાણી ભરાઈ ન રહેના વહી જાય આ પાક માટે તેની રોપણીની ઝમીનમાં પાણીનું ભરાઈ રહેવું અત્યંત હાનિકર્તા છે.

સામાન્ય રીતે એ મધ્ય મુળીયા એક એકરની રોપણી માટે કાઢી છે.

**નિદામાણ-નિદામાણની** કિંયા રોપ ત્રણથી ૫ મણા મોટા થયા પછી હાથેજ કરી જોઈએ. એ વેળા દરેક દરેક મુળને બરાબર ઉપાડી, જોવે જોઈએ કારણ એ તરફ ધ્યાન ન આપાય તો મુળ ખુજ ઉંડા ઉતરી એક બીજા સાથે એવા ગુંથવાઈ જાય છે કે પછી તેને ઉપાડવામાં પુષ્કળ નુકસાન વેંડવું પડે છે.

ખાતર આ પાક માટે ખાતરની પ્રથા જો કે પ્રચલિત નથી, છતાં જો ઝાડની છયામાં આદુ રોપાય, તે ઝાડને હાનિ ન પહોંચતા, જોઈએ કેસ 'મોટીમાંથી ખેડેને મળતો રહે તે માટે દર એકરે ૨ મણ સુલાની સખ અને ચારથી છ મણ તેલનો ખેળ ખાતર તરીકે આપવે બિહતર છે. ખાતર બે વાર આપવું જોઈએ. પ્રથમ તો રોપણી વેળા અને પછી મુળીયા કાઢવાનો સમય આવે તેની પહેલાં.

**પાણી-પાણી** દર હદા દિવસે આપવું જોઈએ, જો કે તે ક્યારામાં ભરાઈ ન રહે

“કુમર” : અંક ૧૩૦ મે

તેની કળાશ રાખની ઝુરી છે વર્ષા હોય તો પાણી આપવું નહિ, પરંતુ જો દસ દિવસથી વધુ સમય વર્ષાદની તાલુ પડે તો પાણી ફરી આપવું વર્ષા આવે તો પાણી આપવું બધ કરી, વર્ષાદનું પાણી ઝમીનમાં શોષાવા દેવું

આ પ્રમાણે પાક તૈયાર થાય ત્યાં લગી નિયમસર પાણી આપવું ઝુરી છે

પાક સામાન્ય નવેમ્બર-ડિસેમ્બર કે જન્યુઆરીમાં તૈયાર થાય છે એને વિશે કોઈ એક્કસ નિયમ નથી ઉપજ દર વિશે ૩૦ થી ૧૦૦ મહિની થાય છે બગાડમાં તો કોઈ કોઈ દેકાણે ૧૫૦ મહિ પાક ઉતરે છે

પાક તૈયાર થતાં તે સામાન્ય રીતે ૫૩ રમાં ખાદ્ય પદાર્થ તરીકે વેચી મકાય છે

મુકું-મુકું બનાવવા માટે આકુને મુકવવી પડે છે પ્રથમ સારા મુળીવાને પસંદ કરી, તેને પાણીમાં ભોજવી રાખી, પછી ધસીને સાફ કરી લ છે એથી તે રચ્ચ થવા ઉપરાંત તેની ઉપરની છાન પણ નીકળી જાય છે પછી તેને માગીના વાસણના કટકાઓ નળીયા કે કટના કુકક આ વડે ધસીને બકીની છાન સાફ કરી ફરી વાર ધોઈ ત્રણથી ચાર દહાડા લગી સુર્યના તડકામાં સુકવી લેવાય છે પછી તેને ફરી વાર હાથ વડે—એ વેળા તેના કટકા યથા ન જાય તે માટે સબાળ રાખી—ધમા ફરી વાર સુર્યના તડકામાં સુકવી લેવાય છે પછી તેને એક વાર ફરીયાં હાથે ધમી લઈ, જે ત્રણ કનાક લગી પાણીમાં ભોજવીને ઉવડે તડકામાં રાખી મુકે છે ત્યારે તે સુકાઈ જાય ત્યારે ડાખા કે ગુળીમાં ભરી વેચાય છે

મુકું અનેક દશાઓમાં વપરાય—હોષ, વેચાય સારે માન છે

## રજવાડી છુવારા-ખારેક

એક મહત્ત્વ દરાર રૂપીયા ખર્ચાને ઉમદા મીઠાઈની નાત જગાડે અને એક માણસ માન પાવજ રૂપીયામાં રજવાડી

છુવારા બનાવીને દરેક જમનારને જમી રહ્યા બાદ એકે આખી આવે પરિણામ એવું તો ચમત્કારિક આવશે કે પેનાની સાત વાનીની મુખડીને કોઈ યાદ પણ નહિ કરે, જ્યારે રજવાડી ખારેક આપવાવાને સા કોઈ જિન્દગીભર ભુલી નહિ જઈ સકે

છુવારી ખારેક શેર રા લો તેને રૂપ શેર વિજુના રસમાં એક દિવસ પવાળી રાખો બીજે દિવસે તેને મુલા પર બાફો ખારેક નરમ થએથી જણાય એટલે ચાપુથી વચ્ચેના દળાઓ કાઢી નાખો અને તડકે સુકવવા મુકી દો પછી નીચે મુજબનું સુર્ણ તૈયાર કરો

સુંઠે, મરી, પીપર, પીપગી મુળ, બકસ-કરો, તજ, લવંગ, એનવી, ચવક ચિત્રક, સાંછખાર, જવખાર, સિંધાપુષ્પ, બીડપુષ્પ, સચળ કાચપુષ્પ, સમુદ્રપુષ્પ, ઝીર, શાકઝીર, અજમોદ, ધાણા વરીઆખી દરેક બઢી બઢી તેમાં અને ૧ તેનો વિંગનું સુર્ણ કરી, તૈયાર રાખો છુવારાને કાઢી લેના વધેના ભોંભુને રસ આ સુર્ણ સાથે મેળવી દહ, લેદા જેવું થાય ત્યારે છુવારામાં પાવવી પાવવી ભાર દળીઆની જગ્યાએ ભરી દો બાદ એક શેર ભોંભુને રસ એ તૈયાર વધેલા રજવાડી છુવારા ઉપર ચારે તરફ ઝાગી દો અને એક બીજેરી કાચની બરણીમાં ભરી રાખો આનો ઉપચાર કોઈ યાદગાર પ્રસંગે રિવાજ. મિદમાનોને આમત્રણના કે કોઈ પાર્શ્વ પ્રસંગે કરશે તો રજવાડી છુવારા નામ તેવાજ મુજોનો ચમત્કાર બતાવશે

માવા —ગમે તેવી રવાદિટ લાગે પણ જમ્યા બાદ એકથી વધારે ખાતી નહિ

દાયો અજુર્જ, અરચિ, શુળ વાકુળોળા બધેકોષ, આદરો સમદણી, મેળ, સુક અને પાંદુરોગવાળાએ તો ખાસ વાપરવા જેવી છે અતિ ઉપયોગ નહિ કરવા બલામજ છે હાલન ચાનની ખોલ બરણીને ખાત ખારેક’ એ નહીં કરતા યોગ્ય પ્રમણમાજ ખાતી



વૈદ્યક ધંધાધારીઓનો સાચો સલાહકાર મિત્ર, અને શુદ્ધરસોને વૈદ્ય,  
ડૉક્ટરની ગરજ સારતો વૈદ્ય ગ્રંથોનો સરસુખત્યાર બૃહદ વૈદ્ય ગ્રંથ

# વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશ

પૃષ્ઠ ૧૦૨૫, આકૃતિઓ ૫૦૦, કિ. રૂ. ૫-૮-૦ (કપાલ અર્થે રૂ. ૧-૮-૦ અલગ)

આ ગ્રંથમાં પૂર્વ પશ્ચિમની વૈદ્યકીય પદ્ધતિના નિષ્કાંડ રૂપે પ્રત્યેક વિષયો,  
પ્રમાણભૂત ગ્રંથોના આધારે, ઉત્તમ રીતે સમજી શકાય તે માટે અનેક છાયા  
ચિત્રો, રેખા ચિત્રો, નકશાઓ વગેરેથી સરળ રીતે સમજાવવામાં આવેલા છે.

વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશ એટલે ?

- |                                          |                                           |
|------------------------------------------|-------------------------------------------|
| ૧ શારીર શાસ્ત્ર સંબંધી માહિતિમાં અન્વેષ. | ૮ સુદખજીવ વિદ્યા માટે પ્રમાણભૂત.          |
| ૨ ઇન્દ્રિય વિજ્ઞાન માટે બેનમુન.          | ૯ બળોપચાર વિદ્યા માટે સરળ.                |
| ૩ અંગેણ ઔષધોની બનાવટો, શુદ્ધિઓ           | ૧૦ અકરમાતાનાં તાત્કાલિક ઈલાજો માટે અદ્ભૂત |
| અને ઉપયોગિતા માટે ખીનહરિષ્.              | ૧૧ વિધિચિકિત્સા માટે સર્વોત્તમ.           |
| ૪ હોમીઓપેથિક અને આયોરેડિક વિજ્ઞાન        | ૧૨ નિર્દોષ મંત્રો નિષ્કમન.                |
| માટે વિરલ.                               | ૧૩ પ્રત્રિતિ શાસ્ત્રમાં સર્વશ્રેષ્ઠ       |
| ૫ વનરપતિઓની ઔજાખ, શુદ્ધિઓ અને            | ૧૪ આરોગ્યતા અને રચનાના ઉપર મનનીય.         |
| ઉપયોગિતા માટે આશ્ચર્યગ્રનક.              | ૧૫ નાભવૈદ્યક કાવલ માટે આશ્ચર્યભૂત.        |
| ૬ આયુર્વેદ ઔષધોની શાસ્ત્રોક્ત બનાવટો     | ૧૬ સુચિવૈદ્ય-કન્થોકલન વિજ્ઞાન માટે આદર્શ. |
| માટે આધારભૂત.                            | ૧૭ અતુલમહિમ ધરમધુ પેટન્ટ દવાઓની           |
| ૭ નિદાન-ચિકિત્સા માટે અપૂર્વ.            | સિધ્ધ બનાવટોને મદાસાગર.                   |

વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશને મળેલો આવકાર.

ગોંડલ સ્ટેટના રાજ્યવૈદ્ય સ્ત્રીમાન જીવરામભાઈ લખે છે કે:—

“વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશ” નામનું સંપૂર્ણ પુસ્તક લેનાર તેમજ આવેલા વિશેષ  
પશ્ચિમની અને આયુર્વેદિય પદ્ધતિનું વૈદ્ય જ્ઞાન મેળવી આજીવિકા ગનાવરાગ વેદ,  
ડૉક્ટરો તથા હકીમોને આ પુસ્તક ધણું ઉપયોગી છે. શુદ્ધરસોને તાત્કાલિક વટરીયાન  
વખતે વૈદ્ય-ડૉક્ટરનું કામ કરી શકે એવું આ પુસ્તક છે. આ એક પુસ્તક પામે ગાખવાળી  
દેશી કે પરદેશી વૈદ્ય દરનારાને ચુંકવણ આવે તેમ નથી. શુદ્ધરસોની સમજનારા  
ગ્રેકિશનરોએ તો આ પુસ્તક અવરમ પોતાની પાસે રાખવા યોગ્ય છે આપુ એક પુસ્તક  
આગળ બુલાવડના ડૉ. નીમીવનદાસભાઈ દેવી અને વિદેશી વૈદ્યકના મંચદરને મારીર  
અને વૈદ્યક નામનું પ્રસિધ્ધ કર્યું હતું, તેની મીટીનું આ પુસ્તક છે. પડોધારી કે તે વિનાના  
ડૉક્ટર, વૈદ્યોને તથા વૈદ્યક વિદ્યામાં રસ લેનારા દરેકને ઉપયોગી થાપ નેમ છે

જી. ફા. વૈય

આજેના “વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશ” મેળવવા રૂપિયા સાતના મનિઓર્ડર

સાથે અથવા વી. પી. ધી ગોંડલવા લખો:—

ડૉ. ઉમર માનજી ચૌહાણ એન્ડ કું. (૪), ગોંડલ (કાઠિયાવાડ)

## સીલ કરવાની લાખ

સામાન્ય રીતે એમ ગણાય છે કે સીલ કરવાની લાખની શોધ સતરમી સદીમાં થઇ છે કેટલાકા તે વળી એને રપેઇનની બેટ ગણે છે. અને કેટલાકા એને યુગ લુની દિન્દી બનાવટ માને છે. હુન્કર્માં, એ શોધ ગમે ત્યાની અને જુની યા નથી બને હોય, આજે એનો ઉપયોગ હુન્પાના ખુલ્લે ખુલ્લે પ્રચલિત છે, એમાં સદને શક નથી વળી એની બનાવટ પણ એટલી બધી સરળ અને સુગમ છે કે એને ઉદ્યોગ આજે કોઈ પણ અમુક દેશનો ઇન્જિરો રહેશે નથી દરેક દેશમાં તે બને છે કેટલાક દેશો માત્ર પોતાના ઉપયોગ પુરતેજ માત્ર તેવાર કરે છે જ્યારે કેટલાક વધુ જગ્યામાં તેવાર કરી, બીજા દેશોમાં નિકાસ પણ કરે છે દિન્દમાં પણ એની પરદેશી માલની આયાત થાય છે અને તેનું મુખ્ય કારણ માત્ર આપણી એ ઉદ્યોગ તરફની ગમ્મતજ છે અહિં જોઈતી લાખ બને છે. તે ન આપણી ખપતને પુરતી થઈ શકે છે. ન વળી જો બને છે તે ઉત્તમતાને કાટે પુરી ઉતરી શકે છે એટલે જો ઉત્તમ માત્ર અને વધુ જગ્યામાં બનાવવાની ચિત્ત રખાય તે પરદેશી માલની આયાત બધ થઈ જાય

એના બનાવટની રીત તદ્દન આજે છે. પ્રથમ લ મ અને બીજા પદ્યોતિ લોખડની કઠાઈમાં મુકી સુવે ચઢાવીને પીગળાવી લઈ, પછી તેમાં જો કાંઈ પદાર્થો ઉમેરવાના હોય તે ઉમેરીને એકરસ કરી, એ માટેના બીજામાં ભરી, ઠારી લે-છે. જ્યારે ઠંડી પડે કે બીજા માથી લાખની લાકડીઓ ઠાંલી લઈ, પછી તેની ઉપર ચળકાટ લાવવા માટે ચોખ્ખાના તરા પર મુકી, સફાઈ ગરમી આપે છે, જોથી

તે માત્ર પીગળવા લાગે-પીગળે નહિ; પછી તરતજ તેની ઉપર નાંમની છાપ લગાડી, ઠંડી પડતા વેચવા માટે તેવાર ગણાય છે. દરેક જગ્યા પ્રમાણે બાકસોમાં ભરી યા છુરી વેચી શકો છો

ધોણક પ્રયોગો આ રહ્યા :—

### પારસલની સુહર માટેની લાખ

આઉન-(૧) રાજન ૨૨ રતલ, લાખ ૬ રતલ, સફેદો ૨૮ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૧ રતલ.

પ્રથમ લાખ અને રાજનને લોખડની કઠાઈમાં સુવે ચઢાવીને પીગળાવી લો. પછી તેમાં સફેદો ઉમેરી, ધુખ દલાવતા જવ. સૌથી છેવટે તરપેન્ડાઇન ઉમેરો.

(૨) લાખ ૪ બાગ, તરપેન્ડાઇન ૧૨ બાગ, રાજન ૮ બાગ, પ્લાસ્ટર ઓફ પેરિમ ૪ લાગ, ચોક્ક ૪ બાગ, અગર રંગ ૪ બાગ બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ રંગને પ્રથમ તરપેન્ડાઇનમાં ઓગળાવી, પછી ઉમેરવો.

(૩) લાખ ૧૬ રતલ, રાજન ૭૬ રતલ, સફેદો ૧૪ રતલ, બેરોમટસ (Barytes) ૪૧ રતલ, ફેચ બ્લાઇટ ૧ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૩ પાઉન્ડ, પરપલ આઉન ૨ગ ૩ રતલ

(૪) લાખ ૧૪ રતલ, રાજન ૩૬ રતલ, સફેદો ૧૪ રતલ, બેરોમટસ ૪૬ રતલ, ફેચ બ્લાઇટ ૧ રતલ, પરપલ આઉન ૨ગ ૩ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૩ પાઉન્ડ.

(૫) લાખ ૧૨ રતલ, રાજન ૩૬ રતલ, સફેદો ૩૬ રતલ, બેરોમટસ ૫૬ રતલ, ફેચ બ્લાઇટ ૧ રતલ, પરપલ આઉન ૩ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૩ પાઉન્ડ.

લાલ-(૧) રાજન ૧૬ રતલ, લાખ ૧૨ રતલ, સફેદો ૨૦ રતલ, હિંગજોક ૨ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૧ રતલ.

(૨) ચપળા લાખ ૭ રતલ, રાજન ૧૨ રતલ, બેરાઇટસ ૭ રતલ, ફેંચ વ્હાઇટ ૨ રતલ, હિંગજોક ૩ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૩ પાઇન્ટ.

(૩) ચપળા લાખ ૧૪ રતલ, હિંગજોક ૪ રતલ, રાજન ૩૬ રતલ, સફેદો ૧૦ રતલ, બેરાઇટસ ૪૭ રતલ, ફેંચ વ્હાઇટ ૧ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૩ પાઇન્ટ.

(૪) ચપળા લાખ ૧૨ રતલ, હિંગજોક ૨ રતલ, રાજન ૩૬ રતલ, સફેદો ૧૦ રતલ, બેરાઇટસ ૫૧ રતલ, ફેંચ વ્હાઇટ ૧ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૩ પાઇન્ટ.

(૬) ચપળા લાખ ૧૨ રતલ, હિંગજોક ૧૩ રતલ, રાજન ૩૬ રતલ, સફેદો ૧૦ રતલ, બેરાઇટસ ૫૦ રતલ, ફેંચ વ્હાઇટ ૧ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૩ પાઇન્ટ.

(૭) રાજન ૧૪ ભાગ, ચપળા લાખ ૬ ભાગ, હિંગજોક ૧ ભાગ, બેરાઇટસ ૧૦ ભાગ.

(૮) રાજન ૧૪ ભાગ, ચપળા લાખ ૪ ભાગ, હિંગજોક ૩ ભાગ, બેરાઇટસ ૭ ભાગ, સફેદો ૭ ભાગ.

(૯) રાજન ૧૪ ભાગ, ચપળા લાખ ૪ ભાગ, હિંગજોક ૩ ભાગ, બેરાઇટસ ૭ ભાગ, સફેદો ૭ ભાગ.

(૧૦) તરપેન્ડાઇન ૧ ભાગ, રાજન ૮ ભાગ, ધેવલી લાખ ૫ ભાગ, હિંગજોક ૧૩ ભાગ, હેવી સ્પાર (Heavy Spar) ૧૦ ભાગ, લાઇટ સ્પાર ૫ ભાગ.

(૧૧) હિંગજોક ૫ રતલ, લાખ ૧૪ રતલ,

રાજન ૫ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૨ રતલ, ધડનો મેદો ૧ રતલ, કપુર ૧ રતલ, સફેદો ૩ રતલ, ઓઇલ ઓફ સ્પાઇક ૮ ઓંસ.

કપુરને તરપેન્ડાઇનમાં ઓગળાવીને છવટે ઉમેરવો.

(૧૨) હિંગજોક ૩૩ રતલ, લાખ ૧૪ રતલ, રાજન ૫ રતલ, સફેદો ૫ રતલ, કપુર ૧ રતલ, ધડનો મેદો ૧ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૨ રતલ, ઓઇલ ઓફ સ્પાઇક ૨ ઓંસ.

(૧૩) રાજન ૬ રતલ, લાખ ૧૦ રતલ, હિંગજોક ૨૩ રતલ, સફેદો ૮ રતલ, ધડનો મેદો ૧ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૧ રતલ.

ચીળી-(૧) રાજન ૧૬ ભાગ, સફેદો ૨૦ ભાગ, લાખ ૧૨ ભાગ, મલો કોમ ૨ ભાગ, તરપેન્ડાઇન ૧ ભાગ.

(૨) લાખ ૩૨ ભાગ, લેમન કોમ ૨૨ ભાગ, વેનિસ તરપેન્ડાઇન ૧૦ ભાગ, રાજન ૧૦ ભાગ, લાઇટ સ્પાર ૧૦ ભાગ.

કાળી-(૧) લાખ ૧૮ રતલ રાજન ૫ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૨ રતલ, કપુર ૧ રતલ, જતીની મેદો ૬ રતલ, ઓઇલ સ્પાઇક ૮ ઓંસ.

(૨) લાખ ૧૪ રતલ, રાજન ૬ રતલ, સફેદો ૪ રતલ, કપુર ૧ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૨ રતલ, જતીની મેદો ૪ રતલ, ઓઇલ સ્પાઇક ૬ ઓંસ.

(૩) લાખ ૧૨ રતલ, રાજન ૬ રતલ, સફેદો ૬ રતલ, તરપેન્ડાઇન ૨ રતલ, જતીની મેદો ૪ રતલ, ઓઇલ સ્પાઇક ૬ ઓંસ.

કાગળની મુકર માટેની લાખ

લાલ-(૧) ચપળા લાખ ૪૩ રતલ, હિંગજોક ૩ રતલ, રાજન ૧૩ રતલ, સફેદો

“ક્રમર” : અંક ૧૩૦ મો

બેરાઈસ ૧૬ રતલ, ફેંચ બ્લાઈટ ૬ રતલ,  
તરપેન્ડાઈન ૨૬ ઐસ

(૨) ચપળા લાખ ૩ રતલ, હિંગગોક  
૬ રતલ, રાજન ૨૬ રતલ, સફેદ બેરાઈસ  
૧ રતલ, ફેંચ બ્લાઈટ ૬ રતલ, તરપેન્ડાઈન  
૨૬ ઐસ

(૩) ચપળા લાખ ૨૬ રતલ, હિંગગોક  
૬ રતલ, રાજન ૨ રતલ, સફેદ બેરાઈસ  
૨૬ રતલ, ફેંચ બ્લાઈટ ૬ રતલ, તરપેન્ડાઈન  
૨૬ ઐસ

(૪) ચપળા લાખ ૨ રતલ, હિંગગોક  
૬ રતલ, રાજન ૨ રતલ, સફેદ બેરાઈસ  
૨ રતલ, ફેંચ બ્લાઈટ ૬ રતલ, તરપેન્ડાઈન  
૨૬ ઐસ

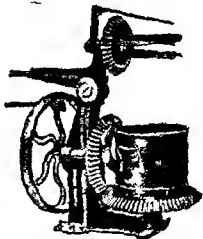
(૫) ચપળા લાખ ૩ રતલ, હિંગગોક  
૬ રતલ, રાજન ૨ રતલ, સફેદ બેરાઈસ  
૬ રતલ, ફેંચ બ્લાઈટ ૬ રતલ, તરપેન્ડાઈન  
૨૬ ઐસ

(૬) રાજન ૧૦ રતલ, ધોયલી લાખ  
૩૨ રતલ હિંગગોક ૨૮ રતલ, વેનિસ તર  
પેન્ડાઈન ૧૨૬ રતલ, મેયીગેટ રિપરિટ  
૧ ગેનન

(૭) રાજન ૧૦૦ રતલ ધોયલી લાખ  
૨૫ રતલ પરમેન્ટ રેડ (૨ગ) ૨૫ રતલ,  
ધોયતુ કાનુબા મીણુ ૧૨ રતલ, હેવીરપાર  
૧૦ રતલ.

(૮) લાખ ૧૩૩ ભાગ, રાજન ૩૩ ભાગ,  
વેનિસ તરપેન્ડાઈન ૬૧૬ ભાગ, કાર્માઈન  
૫૦ ભાગ, મેગેસિયા ૩ ભાગ, આઈલ તર  
પેન્ડાઈન ઝૂરરત પુરતું

કાર્માઈન અને મેગેસિયાને મેગલી, બેઈસ  
પ્રમાણમાં આઈન આઈ તરપેન્ડાઈન ઉમેરી  
મતમ જેવું બનાવો પછી રાજન લાખ



ધુટનાર યન

૫. પીગળાવી તેમા એ મેગવણી ઉમે  
એકરસ કરો

(૯) લાખ ૨૩૩ ભાગ, વેનિસ તર  
ન્ડાઈન ૧૩૩ ભાગ, હિંગગોક ૮૩ ભા  
લેવિગેટ ઓક ૮ ભાગ, આઈન તરપેન્ડાઈ  
ઝૂરરત પુરતું

(૧૦) લાખ ૫૮ ભાગ, વેનિસ તર  
ન્ડાઈન ૮૭૬ ભાગ, હિંગગોક ૪૩ ભા  
લેવિગેટ ઓક ૩ ભાગ, આઈન તરપેન્ડાઈ  
ઝૂરરત પુરતું

(૧૧) ધોયલી લાખ ૩ રતલ વેનિસ  
તરપેન્ડાઈન ૨ રતલ, હિંગગોક ૨૬ રતલ  
આઈલ તરપેન્ડાઈન ૮ ઐસ કાર્માઈન આ  
મેગેસિયા ૧૨ ઐસ

કાળી-(૧) ધોયલી લાખ ૬૦ રતલ  
હેવીરપાર ૨૦ રતલ, હાડકેની કાનસો ૨૦  
રતલ, વેનિસ તરપેન્ડાઈન ૧૦ રતલ કાળી  
રાજન ૧૦ રતલ

(૨) ધોયલી લાખ ૪૦ ભાગ કાળી  
રાજન ૪૦ ભાગ, વનરપતિ મીણુ ૨૦ ભાગ,  
હેવીરપાર ૧૦ ભાગ, કાનુબા મીણુ ૫ ભાગ

(૩) લાખ ૨૬ રતલ, વેનિસ તરપેન્ડાઈન  
૧ રતલ રાજન ૨ ઐસ, કાર્બન પ્લેક ૧૦

આસ, આમલ તરપેન્ડાહન મુશરત પુરત.

જાન્યુ-૧) ધોધની લાખ ૩૨ ભાગ  
રાજન ૨૦ ભાગ, હેનરિયાર ૧૮ ભાગ,  
વેનિસ તરપેન્ટાઇન ૧૨ ફૂં ભાગ, ખુલુ રગ  
( Celestial ) ૭ ફૂં ભાગ

(२) घोमली बाप ३२ रतन, काशी  
राजन २० रतन, अष्टाशरीन ७५ १८ रतन,  
हेवीरपार १२ रतन, वेनिस तरपे-टाउन ७३  
रतन, मेथायेट ३ स्प्रिट १ गेवन.

(3) घायली क्षात्र १४ आस, वेतिस  
तरपेन्दाधन १२ आस, राजन ७ आस,  
कामेनिद्र आइ मेनेसिया २ आस, देविजे  
२३ बोड ११ आस अट्टाभरीन ७  
८ आस

લીલી-(૧) ધોળલી લાખ ૪૦ રતન,  
 કાળી રાજન ૩૦ રતન, ડાકે બર્નમલિક  
 શીન ૨૬ રતન, લેનિસ તરપેન્ડાહન ૨૫  
 રતન, હેવીઆર ૨૦ રતન, મેથાયેટા સિપરિટ  
 ૨ ગેનન

(२) राज्यन ८ भाग, वेनिस ८ तरपेन्टा  
५ भाग, व्याप्प १२ भाग, अर्मेनिए  
क्रोड मेगनेसिया १ भाग, जेमराट ३ भाग  
१ भाग

ચોકિલેટ-(૧) ધોળી સાખ ૭૦ લામ  
કાળી ગળન ૩૦ લામ, વેનિસ તરથે-ટાઇન  
૨૦ લામ, ડાક ૫૨૫૫ બ્રાઉન ૨૮ લામ

(੨) ਪੀਯੋ ਰਾਜਨ ੨ ਰਾਜ, ਵੇਨਿਸ  
ਤਰਪੇਨਟਾਈਨ ੨੦ ਐਸ, ਥਾਪਰੀ ਲਾਮ ੩  
ਐਸ, ਫਿਗੋਲਾ ੧੨ ਐਸ, ਡਮੇਨਟਿ ਐਡ  
ਮੇਗਨੇਸ਼ਿਅਮ ੪ ਐਸ, ਯਾਨਟ ਅਮਰ ੬ ਐਸ

आङ्गित-लाण २५० भाग, वेनिस  
 तरेणेतान १३३ भाग, दिगोता १६६  
 भाग वेविगेट १६६ भाग वर्णट  
 ३३ भाग, कामेनिट १६६ भाग मेनसिन्ना  
 ३ भाग.

सुन्दरी या डेरी-१) पोथी लाभ  
४५ भाग, सरेड राजन १५ भाग,  
वेनिस तरपेटाडि १५ भाग, गोदू प्रोज  
१४ भाग, जयरकनी लुपी ३ भाग, कोरेज  
होग २ भाग

મયમ લાખ અને રાજન પીગણાતી,  
તરખે-ટાપન હમેચાં પછી મોદ્ય ઘોન્ઝ, અખ  
રકની છુછી અને ઘોરેન્ઝ દેમ હમેરો  
સુન્ઝરી લાખ વનરો

જો રૂપેરી લાખ બનાવરી હોય તો ઉપના પ્રયોગમાથી ગ્રાહ્ય ક્રો-ઝ અને ગ્રાઉન્ડ કોમ કમી કરી, તેના બદલામા સિન્ધર ક્રો-ઝ ૧૪ બાગ ઉમેરી દેવાથી રૂપેરી લાખ બનશે.

(૨) રાજન ૧ રતલ, મેનિસ તરફ  
ન્યાઇન ૧૦ ગ્રામ, લામ ૧૬ રતન, કામેનિદ  
ઓફ મેમેસિયા ૨ ગ્રાઉસ, ગોદા ઓન્ઝ  
પાવડર ૬૬ ગ્રાઉસ, ઓઇલ તરપેન્ડાઇન  
અરવ પુરતું.

આ સુંદરી લાખ થજ

### શાશ્વતો પર લગાડવાની હાથ

राज्य २२ भाग, संदेश २० भाग,  
तदर्थेन्यायन ३ भाग, जे रमणी दाम  
अनापकी होय ते २३ १ भाग

ઉપવા પ્રયોગ પ્રમાણે ગમે તે રગની  
લાખ બનાવી સકાશે

लास-(१) राजन १ हजारवेड, सई  
बेराष्ट्रस २ कुवाट्ट, दिगबोळ १८ रतन

(੨) ਰਾਜਨ ੧ ਕੁਆਰਟਰ, ਉਤਮ ਖੇਤਾਬਦਸ  
੧ ਕੁਆਰਟਰ, ਦਿੱਖਾਓਕ ੨ ਰੇਨ

(2) राजन २५ लाख, छन्दियन २३  
७ लाख, हेवीरपार ५ लाख येरेडीन वेक्ष  
उडे भाग

પીપી-૧) રાજત ૧ હડરવેટ, સફેદ  
બેરાષ્ટસ ૨ હડરવેટ, ઓરિંગ ૫નો ૨૧  
૩૦૫.

“કમર” : અંક ૧૩૦ મી

(૨) રાજન ૧ ક્વાર્ટર, ઉત્તમ બેરાઈટસ  
૧ ક્વાર્ટર, લેમન કોમ ૫ રતલ

(૩) રાજન ૫૨ ભાગ, યથો ઓફે ૨૫  
ભાગ, પેરેશીન વેક્ષ ૧૨ ભાગ

બ્લુ-(૧) રાજન ૧ હંડરવેટ, સફેદ  
બેરાઈટસ ૨ હંડરવેટ, અલ્ટ્રામરીન બ્લુ ૧૪ ફે  
રતલ

(૨) રાજન ૧ ક્વાર્ટર, ઉત્તમ બેરાઈટસ  
૧ ક્વાર્ટર, અલ્ટ્રામરીન બ્લુ ૪ રતલ

(૩) રાજન ૩૬ ભાગ, પેરેશીન વેક્ષ ૬  
ભાગ, હેવીરપાર ૬ ભાગ, આલ્ટ્રામરીન બ્લુ  
૬ ભાગ

લીલી-(૧) રાજન ૧ હંડરવેટ, સફેદ  
બેરાઈટસ ૨ હંડરવેટ, બર્નસવિક ઓન ૧૪  
રતલ

(૨) રાજન ૧ ક્વાર્ટર, ઉત્તમ બેરાઈટસ  
૧ ક્વાર્ટર, અલ્ટ્રામરીન ઓન ૬ રતલ

(૩) રાજન ૨૬ ભાગ, બર્નસવિક ઓન,  
૭ ભાગ, પેરેશીન વેક્ષ ૩ ભાગ

બ્લાઉન-(૧) રાજન ૧ હંડરવેટ, બેરા-  
ઈટસ ૫ હંડરવેટ, વેનેસિયન રેડ ૪૨ રતલ

(૨) રાજન ૧ ક્વાર્ટર, બેરાઈટસ ૧૪  
રતલ, સ્પેનિશ બ્લાઉન ૧૪ રતલ

કાળી-(૧) રાજન ૧ હંડરવેટ, બેરાઈટસ  
૨ હંડરવેટ, હાલકાનો કોલસો ૪૨ રતલ

(૨) રાજન ૧ ક્વાર્ટર, ઉત્તમ બેરાઈટસ  
૧ ક્વાર્ટર, વેલોટમવ બ્લેક ૬ રતલ

(૩) કાળી રાજન ૪૮ ભાગ, બત્તીની  
મેશ ૧૨ ભાગ, સિરેસાઇન વેક્ષ ૬ ભાગ

ચોકોલેટ-રાજન ૪૦ ભાગ, મિડલ  
પરપલ બ્લાઉન ૨૭ ભાગ, સિરેસાઇન વેક્ષ  
૬ ફે ભાગ

સરેફ-ધોયવી લાખ ૩૨ રતલ, હેવીરપાર  
૨૦ રતલ, વેનિસ તરપેન્ડાઇન ૧૦ રતલ,  
મેથાવેટ રિપરિટ ૧ ગેલન

[ ૩૭૮ ]

મજુ રૂપિયાની કિંમતનું

વિવિધ હુન્નરથી બરપૂર

પુસ્તક મફત ભેટ મેળવો !

“નકાકારક હુન્નર” ભાગ મીઠામાં  
છાપવા માટે

લેખો અને પ્રયોગો લખી મોકલો

■ વેપાર, રાજ્યાર, કારીગરી અને સ્વામ્યના  
પૈસા કમાવાની નબરે વ્યવહાર લેખો

■ હુમર, ઉદ્યોગ, વેપાર, વેદક અને ધરમથ  
ઉપયોગની વસ્તુઓ બનાવવાની સાચી  
માહિતીના પ્રમાણસર પ્રયોગો

■ કૃષ્ણગ્રાહો, કિમતી ગ્રાહો અને પાકોના  
વાવેતરો વિષે લખનારના આકાશ્યો  
સાથે અનુભવસિદ્ધ લેખો

■ કિમતી, ઉપયોગી અને શુભકારી બનરપતિ  
ઓના તેલ, અત્તર, અર્ક, ધાક, મિઠાઈ,  
સત્વ, સરકા, સુકાણી, રાજવત, મુખ્યા,  
અટલી અથવા વગેરે ઉપયોગી વસ્તુઓ  
બનાવવાની સાચી માહિતીના પ્રમાણસર  
નિમત્તવાર લેખો

■ થોડી કિમતના નાના હાથમથથી માલતા  
ઉદ્યોગોની ભણવાબોમ સુપૂર્ણ માહિતી

■ કુદની રસમય વાનીઓ, ઔષધોગિક અને  
ઔષધિય અનુભવસિદ્ધ બનાવટોની સંપૂર્ણ  
માહિતી

■ આપણી ઔષધોગિક, વેપારી, વેદકિય ન બેતી-  
વાડીની શિક્ષણ સંસ્થાઓના કુકો પરિચય,  
તેમના દાખલ થવા હિંચનારાઓને ઉપયોગી  
માહિતીપૂર્ણ લેખ

તમેએ લખી મોકલેલ એક પણ લેખ કે પ્રયોગ  
આ પુસ્તકમાં છપારો તો તેની એક નકલ  
તમને ઘર બેઠા મફત ભેટ મળશે

તે ઉપરાંત તે લેખકને આ પુસ્તકમાં કુદી નહેર  
બજાર છપાવવી દુરો તો મફત છપારો !

આ ભાગમાં

તમારી નહોરખમર છપાવી વેપાર વધારો !

સંચાલક : શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા

ચોરટ સીતુગરા (અબર-૬૫૭)

# વિજળીક પટ્ટીઓ

[ Electric Bolts ]

આ વિજળીક પટ્ટીઓથી ઘણા વાંચકો પરિચિત હશે. એ પટ્ટીઓ સંધીવા, વા અને નળખાખના દર્દો પર સારી અસર કરે છે. દર્દીએ એ પટ્ટી પોતાના શરીર પર—પટ્ટીનું બાજુ આમડીને રાખે તેમ—પહેરવાની ચા બાંધવાની છે. એથી પટ્ટીમાંથી પડદા ચલે વિજળીક પ્રવાહ દર્દીની આમડી દ્વારા શરીરમાં પ્રવેશી, તેના દર્દને હળવો કરે છે અને કદી કદી તો ફક્ત એના ઉપયોગથીજ દર્દ સાવ ગદી ન્ય છે.

આ વિજળીક પટ્ટીઓ બજારમાં ઘણી મોડેલી વેચાય છે, જે કે બનાવવામાં તફાવત સરળ અને સસ્તી છે. એક વેળા બનાવેલી વિજળીક પટ્ટી લાંબા કાળ લગી કામ આપે છે અને બ્યારેય તેમાંથી વિજળીક પ્રવાહ નબળો પડે ત્યારે તેને ફરી વાર વિજળીક-પ્રવાહીથી બોંજવતાં, ફરી વાર નવી વિજળીક પટ્ટી જેવુંજ કામ આપે છે.

## બનાવટ

વિજળીક પટ્ટીઓની બનાવટ માટે નીચલી માત્રો ઝુરરી છે :—

- ૧, જસતની પતરાના ભડા કટકા : ૧૬ ઇંચ લાંબા અને ૩ ઇંચ પહોળા
- ૨, તાંબાનો તાર : ૧૬ થી ૧૮ ગેજનો.
- ૩, ફ્લેનલના કટકા : ૩ ઇંચ લાંબા અને ૩ ઇંચ પહોળા.
- ૪, મીણીયા કાપડના કટકા : અડધી ત્રણ ઇંચ પહોળા અને જેટલી લાંબી વિજળીક પટ્ટીઓ બનાવવી હોય તેના કરતાં લગભગ એ ઇંચ વધુ લાંબા.

૫, ધાતુના બટનો

૬. વિજળીક-પ્રવાહી

એથી પહેલા કેટલી લાંબી વિજળીક પટ્ટી બનાવવી છે, તે નક્કી કરી, તેના માપથી એ ઇંચ લાંબો મીણીયા કાપડનો કટકો કાપી લો. એ કટકો, સામાન્યતઃ અડધી ત્રણ ઇંચ પહોળો હોવો. નોંધ એ પછી ઉપર કહેલી જસતની કટકીઓમાં દરેક પર ફ્લેનલનો એક એક કટકો એવી રીતે લગાડમાં વીંટાળો કે જસતની કટકી, જે દોઢ ઇંચ લાંબી છે, તેની ઉપર ત્રણ ઇંચ લાંબો ફ્લેનલનો કટકો વીંટાળતા, એ તરફથી તે સાવ ઢકાઈ ન્ય પણ તેની પહોળાઈ અને ફ્લેનલના કટકાની પહોળાઈ પણ એકસરખી હોય, એ તરફની જસતની કટકીની ધાર ખુલ્લી રહે પછી એ ફ્લેનલ વીંટાળેલી જસતની કટકીઓની લંબાઈ પર તાંબાના તારને ચાર વેળા વીંટાળો—એવી રીતે કે, તાર જસતની ધાગને અડકે નહિ. એ પ્રમાણે જેટલી લાંબી વિજળીક પટ્ટી બનાવવી હોય તેના પ્રમાણમાં જસતની કટકીઓ પર ફ્લેનલ વીંટાળી, તેની ઉપર તાંબાનો તાર વીંટાળો—એવી રીતે કે, દરેક જસતની કટકી પર ફ્લેનલ વીંટળા પછી તાર વીંટાળે અને તેની પછી એ ઇંચ જેટલો તાર ખાલી છેડી, પછી બીજી ફ્લેનલ વીંટળા જસતની કટકી પર તાર વીંટાળે અને એમ વિજળીક પટ્ટી માટે પુરતી લંબાઈ થાય ત્યાં લગી એકજ તારના કટકામાં ઝુરત પ્રમાણેની ફ્લેનલ વીંટળી જસતની કટકીઓ વીંટી, દાર જેવો બનાવો.

[ અનુસંધાન પાને ૩૮૧ ]

# ચાઈના કલે

China Clay

૧

૧) હિન્દમાં ધણી સારી ખપત છે, કારણ કે કાપડ, સાબુ, અને માટીને લગતા ઉદ્યોગોમાં તેનો સારો ઉપયોગ થાય છે. થોડાક વર્ષ પૂરે કદાચ આંકડાઓ પરથી જણાય હશે કે:—

૧૯૨૨ માં ૩,૭૬,૪૨૧ ક્વાર્ટર

૧૯૨૩ માં ૩,૧૭,૯૭૩ "

૧૯૨૪ માં ૩,૦૦,૪૩૨ "

૧૯૨૫ માં ૩,૦૦,૨૨૧ "

૧૯૨૬ માં ૩,૦૦,૦૦૦ "

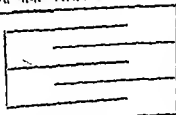
૧૯૨૭ માં ૩૦૦,૪૨૧ "

ચાઈના કલે પરદેશ ખાતેથી હિન્દમાં આયાત કરાઈ હતી

હિન્દમાં ચાઈના કલેની ખાણો ભાગલપુર જિલ્લા અને ટ્રીપુરા સ્ટેટમાં આવેલી છે. એક ખાણ ખોદવા અને તેમાંથી દર મહિને ૧૦૦ ટન જેટલી ચાઈના કલે બનાવવા માટે એકાદામાં એકાદ વીસ હજાર રૂપિયાની પુણી લેઈએ. એટલે, એ પુણીથી મહિને હદાટે રૂ. ૧૦૦૦થી ૧૫૦૦ જેટલો નફો થઈ શકે છે.

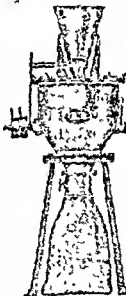
૨

ચાઈના કલેની બનાવટ એટલે ઝમીનમાંથી ખોદી કાઢેલી માટીને ઘોળને રવગ્ગ કરી, સુકવવી તે. એ માટે થોડાક યંત્રો વસાવવા પડે છે. એ સિવા, ખાસ ઝુરી સાધનોમાં મોટી ટાપીઓ અને ચાઈના કલેનું મિશ્રણ પસાર કરવા માટે નીચે બતાવેલી તરફની સિમિન્ટની નાળો બનાવવા છે:



એ હારા, ચાઈના કલેનું મિશ્રણ પસાર થતાં, મિશ્રણમાં જે રેતી વ. બારી પડતી હોય તે નાળના તળિયામાં ફરી નબ, વિષયના હલકા વજનની માટી પાણી સાથે બહાર નીકળી જાય છે. પણ એ માટીને ફિલ્ટર પ્રેસ (ચિત્ર મુજબ પૃષ્ઠ પર) હારા પાણીથી ભરી પાસવા માટે પ્રવાહીને ફિલ્ટર પ્રેસમાં દાખલ કરતાં, એપ્રુ- માટી પિનાનું- પાણી ફિલ્ટર થઈ નીકળી જાય છે, બ્યારે ચાઈના કલે ફિલ્ટરમાં ફરી જાય છે, જે માટે વારંવાર ફિલ્ટરને ખેંચીને તેમાંથી પેલી માટીના બધાપલા ચોસલા કાઢી લે છે, પણ એ ચોસલાઓને સુકવીને વંચ હારા બારીક હળો લે છે.

૩



બનાવટની કિ-  
ચાઓ કુંઠમાં આ  
પ્રમણ છે:

સાથી પહેલાં  
માટીને ખાણમાંથી  
ખોદી કાઢી, માટી-  
પાણી મિશ્ર કરનાર  
વંચમાં ચોખ પ્રમા-  
ણમાં પાણી સાથે  
નખાય છે. ત્યાં તે  
પાણી સાથે એકત્ર  
એકત્ર થઈ જાય

ચાઈના કલે બનાવવા વંચ છે. અસખત, મા-  
ટીમાં કંઈક એવો કચરો હોય-જેનું વજન  
હલકું હોય-તો તે એ પાણીની સપાટીની  
ઉપર તરે છે. એ માટે થોડી થોડી  
વારે એ વંચને અટકાવી, ઢાંકણ ખેંચીને ઉપર  
તરતો કચરો કાઢી લેવા જોઈએ, વળી આ



યંત્રમાંથી મિશ્રણ આપોઆપ નીકળી સકે તે માટે નળની એકવલ્લ હોય છે અને યંત્ર આખો દિવસ ચાલુજ રહેતું હોય, એક વેળા નાખેલો માટી પાણીનો જથ્થો એકજથ્થ થઈ જતાં, તેને નળે વાટે આગળ કહેલી સિમિન્ટની નાળોમાંથી પસાર કરાય છે, જેથી તેમાં જે ઠંડું રેતી જેવા ભારી યંત્રના નકામા પદાર્થો હોય તે નાળમાં ઠરી જાય.

અહિંથી એ પ્રવાહીને રહેલી ટાંકીઓમાં લઈ જઈ ઠરવા દેવાય છે. આ ટાંકીઓમાં, તેની ઉંચાઈના પ્રમાણમાં, થોડે થોડે અંતરે

[ અનુસંધાન પાના ૩૭૯ થી ]

તાંબાના તારનો આ પ્રમાણેનો હાર બની રહેતાં, તેને પેલા મીણીયા કાપડના કટકામાં મુખી, એવી રીતે સીવી શકે છે તે બરાબર ઠંડાઈ જાય, માત્ર વચમાં ફક્ત સહજ જગ્યા ખુલ્લી-સીધા વિનાની-રહે. એ વિજળીક પટ્ટી યશો એ પટ્ટીને ખેડી છેડે એકેક ધાતુ-ખડન એવી રીતે સીવે. કે ધાતુનો નક્કર ભાગ પટ્ટીની બહારની તરફ ખુલ્લો રહે અને અંદરના ભાગ સાથે પેલા તાંબાના તારના છેડા બેડેલા હોય.

હવે વિજળીક પટ્ટીઓ લગભગ તૈયાર છે, સિવા કે ફક્ત વિજળીક-પ્રવાહી ઉમેરવું બાકી છે તે. એને માટે એક ક્વાર્ટ ડ્રિસ્ટીલ પાણીમાં ૧ ઓંસ સાઇટ્રીક એસિડ ઓગળાવી,

નળો મુકેલા હોય છે. થોડાક કલાક પછી જ્યારે ચાંદના, કેવે ટાંકીમાં ઠરી ગયેલી જાણાય ત્યારે ટાંકીમાંના નળ ખોલી, બાકીનું નિષ્કર્ષ પાણી કાઢી લેવાય છે. એમ છતાં, થોડું થોડું પાણી બાકી રહીજ જાય છે અને તેથી તે પાણી-માટીના મિશ્રણને પમ્પ વડે ફિલ્ટર પ્રેસમાં ધકેલાય છે અને ઉપર કહ્યું તેમ ત્યાં પાણી બહુ પડી, માટી ફિલ્ટર પ્રેસમાં ચોસવા રૂપે ભેગી થાય છે.

ફિલ્ટર પ્રેસમાંથી કાઢેલા માટી-ચોમલાને સૂકવી, ઘણી બેતાં ગાંધના કવે તૈયાર ગણાય છે.

પેલી વિજળીક પટ્ટીની વચ્ચે ખુલ્લી રાખેલી જગ્યામાં, એ મિશ્રણમાંથી થોડું-એટલું કે તેથી અંદરની ફેલેનલ બોલમ્બ જાય-૧ રેડા. એથી વિજળીક પ્રવાહ પવન થવા લાગશે.

તૈયાર છે હવે, એ વિજળીક પટ્ટી. દર્શિને પહેરાવી દો. ૨

(૧) વિજળીક પ્રવાહી વધારે રેડ્યું હોય તો ફેલેનલ બોલમ્બ પળી નેટલું વધે તેટલું બદાલ કાઢી લેવું.

(૨) જો આ વિજળીક પટ્ટીમાંથી ધુરનો વિજળીક પ્રવાહ દર્શિને વધુ પડતો લાગે તો વિજળીક પ્રવાહીના પ્રમાણમાં સહેજ ફેરફાર કરવાથી-એટલે કે પાણી વધારે પાપરવાથી-વિજળીક પ્રવાહ નબળો પડશે.

૪૬ વર્ષની બુની અને ભણીતી

બાટલીની દુકાન



તમને દરેક ભતની બાટલીઓ, બુચ, ટેપમુલ વગેરે સસ્તા ભાવે સપ્લાઈ કરશે.

ભાવતાલ માટે આજેન લખો:-

ધી ઓલ દરિયા બોટલ મપ્સાઈંગ ફા. ૧૫૦/૫૫ ચકલા ગ્રીડ, IR, મુંબઈ ૩

૧

૧. અમલ સમયમાં હિન્દમાં ફટકડીનો ઉલ્લેખ સારા પાયા પર થતો હતો, પણ ન્યારથી પરદેશથી સરતો માલ આયાત થવો આરંભાયો છે, ત્યારથી દેશનો એ ઉલ્લેખ પણ મરણ પામવા લાગ્યો છે. આજે તો હિન્દમાં ફટકડી બની સકે છે, એવો ઉત્તેજ પણ ક્યાં જોવાતો નથી.

ઈતિહાસ-નોંધો કહે છે કે અગાઉ બિહાર, કન્નડ, સિન્ધ, રાજપુતાના અને પંજાબ ખાતે અમુક અમુક ઝિંદાઓમાં ફટકડીનો ઉલ્લેખ ધમધોકાર થતો હતો. આજે તો, બલકાર રૂપે, કાલાબાગ સિવાય ક્યાંય એ ઉલ્લેખ થતો નથી, જો કે હજીય નેનીતાલ, મિયાનવાલી, ગંગા અને કન્નડમાં ફેટકે દેશજી ફટકડી બનાવવા માટેના કાચા પદાર્થો મળી આવે છે.

૨

ફટકડી, અમીનમાંથી મળી આવતા જે પદાર્થોમાંથી બને છે, એવા પદાર્થો અનેક છે -

૧, ફટકડી-પત્થર,

૨, ફટકડી-માટી,

૩, કિયે લાપેટ,

૪, ચામના કપે,

આજે અદિ એક મુખ્ય પદાર્થ, ફટકડી-પત્થરમાંથી ફટકડી કેમ બનાવાય છે, તે જોઈશું.

ફટકડીની બનાવટ

ફટકડી બનાવવા માટે પ્રથમ તો ફટકડી-પત્થરો ખોદી કાઢી, તેના ત્રીજાં ગાંઘા કરવામાં આવે છે. એ કામ થઈ રહેતા પછી તેને બહીમાં મુકી બાળાય છે. બાળવાની ક્રિયા લગભગ ૭ કલાક લે છે અને જ્યારે

એમાંથી તેજાબી ધુમાડો નીકળવા લાગે ત્યારે એને બહીમાંથી બહાર કાઢી લે છે. આ ક્રિયા દરમિયાન એનું વજન મૂળ કરતાં ૩૩ ટકા ઓટકું-ઝોટું થઈ જાય છે, કારણ કે એ ક્રિયાથી એમાંના પાણી-તત્વો ઘટી જાય છે.

બાળવા ગાંઘાએને પાણીથી ઈંદ-સુનાથી એને માટે ખાસ બનાવેલા કમ્પૅન્ડમાં રાખી, ફેટલાય મહીનાઓ-લગી હવા ખાવા દેવાય છે. બેશક, એ દરમિયાન કઠી કઠી તેને બોળવાય પણ છે. ઉપર એને પાણીમાં નાખી, ૭૦°Cની ગરમીએ ૬૫ બનાવી દરવા દે છે અને પછી એમાંનું નિષ્કર્ષ પાણી કાઢી લઈ, તેને સુકવે છે. પરિણામે ફટકડીના ગાંઘા બને છે.

આ ફટકડી પર કઠી કઠી સહજ લાઈ રંગની બસર દેખાય છે. એનું કારણ એમાં બાકી રહેલા ફેરીક ઓક્સાઇડના તત્વો છે. એવી દલતમાં એ ફટકડીને પાણીમાં ઓગળાવી, ફરી વાર પાણી ઉઘાળી નક્કર ગાંઘા બનાવી લેવા જોઈએ.

## સુંદર ચિત્ર-કાર્ટો

આર્ટ-કાર્ટ પર છાપેલા, સુંદર ચિત્ર કાર્ટો: (૧) તાજમદાલ, (૨) કુતુબ મિનાર, (૩) જલમપુરનું બારસ મદમ અને (૪) સિકન્દ્રા (આમ)નો અજબરનો રવજો.

કીમત ૩૫૦૦૦ ત્રણ આના (૮૫૫૫ અર્થ મુઆર) (૩૫૦૦થી ઓછા મોલ લાગા નથી.)

પૈસાની રીકોટ બીડો વી પી. થમે નહિ લખો:-કમર ઓફિસ, સોદામરવાડા મુરત.

## બેતરના ઉંદરોનો નાશ

બેતરના ઉંદરોનો નાશ કરવાની ચાર રીતો છે : (૧) શોધીને શીકાર કરવો, (૨) પિંજરા વધી પકડવા, (૩) ઝેર ખવડાવી મારવા અને (૪) ઝેરી વાયુથી યુગ્મજાતી મારવા. આ સર્વ રીતોમાં વાયુથી યુગ્મજાતી રીત ઝડપી અને અસરકારક છે અને બાકીની રીતો દરતાં વધારે પસંદ કરવા જેવી છે.

### શોધીને શીકાર કરવાની રીત

આ રીતમાં ધણા મજદુરો રોષી, ઉંદરોના દર શોધીને એકદમ ખોદાવી નાખવા અને સાથે સાથે પાગેલા શીકારી કુતરાની મદદથી બહાર નાસતા ઉંદરોનો નાશ કરવો.

### પિંજરા વધી પકડવાની રીત

ઉંદરો તેના દર પાસે યુગ્મજાતી પિંજરામાં સહેલાઈથી પકડાય છે, પરંતુ એક પિંજરામાં એકી વખતે એકજ ઉંદર પકડાય છે, તેથી આ રીત મોટા પ્રમાણમાં ખર્ચાળુ યથ પડે છે.

### ઝેર ખવડાવી મારવાની રીત

ધણી માતનાં ઝેરોમાંથી નીચે જણાવેલાં ઝેરો સાધારણ રીતે ઉપયોગમાં આવે છે : (અ) આરસેનિક્સ એસિડ, (બ) વ્હાઇટ આરસેનિક (જાંખ સોમલ અથવા ફટકીયો સોમલ), (ક) બેરીઅમ કાર્બોનિટ. પહેલાં બે ઝેરો ત્રીજા કરતાં વધારે આશરો છે.

ઝેર વાપરવાની રીત નીચે પ્રમાણે છે :-

(અ) આરસેનિક્સ એસિડ.—અર્ધી રોર આરસેનિક્સ એસિડ ત્રણ રોર મરમ, પાણીમાં ઓગળાવો અને પછી ચાર રોર સાકર અથવા જોળા એક રોર પાણીમાં ઓગળાવીને તેની જુદી રાગડી બતાવવી. ઉપરના બન્નેનું સારું મિશ્રણ થવા માટે ગરમ કરતાં બોઇએ પછી ત્યાર પહેલાં ૨૦ રોર ધડે અથવા ચણા ૧૨ કલાક સુધી

પાણીમાં ભોજવી રાખવા અને ઉપર બતાવેલા ઝેરી મિશ્રણમાં ભેળવીને ૧૨ કલાક રાખવાં, એટલે દાણામાં ઝેર પુરેપુરું શોષાઇ જાય. આવા ઝેરી દાણા દરેક દરમાં લગભગ અડધા ઘેંમાંને દિસાથે ઉંદરોને ખાવા મુકવા અને પછીથી દર બંધ કરી દેવું. જો આ દર બંધીને દિવસે બંધ હોય તો અંદરના ઉંદર મરી ગયા છે એમ ધારી સકાય.

(બ) વ્હાઇટ આરસેનિક્સ.—ઝરોર લુચરના બાફેલા સોટમાં અડધો રોર શીંગનો છુકો ભેળવવો અને ત્યાર બાદ તેમાં એક તોલો વ્હાઇટ આરસેનિક ભેળવવું.

આની સોપારી જેવડી જોળીઓ બનાવી ઉંદરના દરના મોં પાસે બે ત્રણ મુકવી અને પછીથી દર બંધ કરી દેવું.

(ક) બેરીઅમ કાર્બોનિટ.—એક રોર બેરીઅમ કાર્બોનિટ આઠ રોર બાજરીના બાફેલા સોટમાં ભેળવવું અને વ્હાઇટ આરસેનિક માટે ઉપર બતાવેલી રીત મુજબ વાપરવું.

આ બધાં ઝેરો ધણી સાવચેતીથી વાપરવાં.

### ઝેરુધી યુગ્મજાતી મારવાની રીત

આમાં ઉંદરોના દરમાં ઝેરી દવાઓમાંથી નીમ્મજાતી ઝેરી વાયુથી ઉંદરનું મરણ થાય છે. ઉચ્ચસિદ્ધિ સાધનાઇ અથવા સાપનો જેમ આવા વપરાય માટે ધણી ઉપયોગી રવા છે. આ દવા સાધારણ રીતે બે રૂપની હોય છે : (૧) કણી અને (૨) લુધી. આ બેમાંથી લુધીજ વાપરવી. આ લુધી દવામાં ત્યારે લુધી રાખવામાં આવે છે, ત્યારે દવાની ઉજ્જવાથી એમાંથી દાણાસાથનિક એસિડ નામનો ગ્રાણીનાયક ઝેરી વાયુ નીકળે છે. આ લુધી છંદણ માટે ખાસ પંપ હેતુ છે. આ પંપને તળીએ કાચની માટીથી દેવ છે, જેમાં

[ અનુસંધાન પાનું ૪૯૮ ]

# ❖ પ્ર યો ગો ❖

## ગિરમથ કાષેનિટ ટેબલેટ

ગિરમથ કાષેનિટ ૫ ગ્રેન, અરીણુ અર્ધા ગ્રેન.

નિયમસર ટિકડીઓ ખનાવી લો.

❖

## બોરિક-મલમ

બોરિક એસિડ ૧૦ ગ્રેન, સોફ્ટ પેરેશીન ૧ ઓંસ

બેઝને મેળવી, મલમ ખનાવો.

❖

## કેફીન-એસ્પીરીન ટેબલેટ

કેફીન ૩ ગ્રેન, એસ્પીરીન ૬ ગ્રેન.

બેઝને મેળવી, સાડા ચાર ગ્રેનની ટેબલેટ બનાવો.

❖

## ક્રિયોઝોટ-મલમ

ક્રિયોઝોટ ૧ રતલ, સોફ્ટ પેરેશીન ૯ રતલ.

બેઝને મેળવી, મલમ ખનાવો.

❖

## કેલોમલ-મલમ

કેલોમલ ૧ ગ્રામ, સોફ્ટ પેરેશીન ૧ ઓંસ

નિયમસર મલમ ખનાવી લો.

❖

## ગંધકનો મલમ

સોફ્ટ પેરેશીન ૧ ઓંસ, ગંધક ૧ ગ્રામ.

મલમ ખનાવવાની રીત નિયમ પ્રમાણે

❖

## ચાયમોલ-સોડા ટેબલેટ

ચાયમોલ ૧ ગ્રેન સોડા બાઇકાર્બ ૧૦ ગ્રેન  
બેઝને મેળવી, ઉપલા પ્રમાણની દવામાંથી  
બે ટિકડીઓ ખનાવો.

❖

## બોરો-ચાયમોલ ટેબલેટ

બોરિક ૬ ગ્રેન, ચાયમોલ ૧ ગ્રેન, સોડા  
બાઇકાર્બ ૧૦ ગ્રેન.

ટિકડીઓ ખનાવવાની રીત સામાન્ય  
પદ્ધતિ પ્રમાણે દરેક ટિકડી ૮૬ ગ્રેનની.

❖

## રાજનો મલમ

રાજ ૧ ઓંસ, તમ્બુ તેલ ૨ ઓંસ.

પ્રથમ તેલને ગરમ કરી, પછી તેમાં રાજ  
નાખી, ઝાગળાવો. જ્યારે મેળવણી એકરસ  
થઈ જાય ત્યારે ચુલા પરથી ઉતારી લઈ,  
સફળ ઠંડી પડ્યા આવે કે ખરસમાં નાખી,  
ચોડાક ગરમ પાણી સાથે ખરસ કરે. જેમ  
જેમ ખરસ કરતા જશે તેમ તેમ વધુ પાણી  
મિશ્ર થતુ જશે અને એમ તૈયાર થયેલો  
મલમ, રાજના મુળ વચ્ચન કરતાં ૯ થી ૧૬  
ગજો જેટલો વધુ થશે.

❖

## પેટીઓ પર લગાડવાનું વાત્તનિશ

અષળા સાખ ૫૬ રતલ કોપલ ૭ રતલ  
રાજ (મધ્યમ કોટિની) ૪ રતલ, મેથિસેટ  
રિપરિટ ૧૨ ગેલન, હળદર ૧૨ રતલ બધાને  
રિપરિટમાં નાખી ઝાગળાવો.

❖

## હરસનો ઇલાજ

લીલી મકેનો પાલો જે પેસનો લઈ તેના રસમાં આમલીના પીળા નંગ ૪ તથા અલુર નંગ ચાર ઘસીને તેમાં કલાઈનો શીશો જે પેસનો ઉમેરો જેથી મલમ જેવું થશે. (પાલોનો રસ વધુ પડે તો ઓછો નાખવો.)

પછી એક આનાનું ગુગળ લઈ એક માટીની માટલીમાં પાંચ શેર પાણી નાખી, ચુસા પર ચઢાવી ઉકાળી, પછી ઉતારી લઈ ઠંડું થાય ત્યારે તે પાણીથી આખા દરત કરી પછી મલમ લગાડવું. ત્રણ ચાર દિવસ એમ કરવાથી ખુદના હુકમથી સૂકા હરસને આરામ થઈ જશે.

\*

## નકલી 'લિંબુ'નો રસ

લિંબુ નહિ મળે તેવી પરિસ્થિતિમાં લિંબુનો રસ બનાવવાની રીત આ પ્રમાણે છે:- સાંપટ્ટીક એસિડ ૧ તોલો, ઓખડું ચડુ પાણી ૧૧ તોલા.

સાંપટ્ટીક એસિડની છુટી કરી બાટલીમાં નાખી પછી પાણી નાખી ખુબ હલાવે. એસિડ ઓગળી જાય ને પછી ઉપયોગમાં લેા. ગરમીના દિવસોમાં 'લિંબુ' સરખત બનાવવા માટે આ રસ ઘણો ઉપયોગી છે.

\*

## છાપવાના બીજાંની ધાતુ,

આ કામ માટે વપરાતી ધાતુ, જુલ જુલ ફ્રીક્સાઓના પ્રયોગો મુજબ જુદી જુદી આવતી હોય છે. થોડાક અણ્ણિતા ગુરૂખા આ રહ્યા :-

(૧) સીસું ૭૩ ભાગ, સુરમા-ધાતુ (Antimony) ૨૩ ભાગ, તાંબુ ૩ ભાગ.

(૨) સીસું ૬૪ ભાગ, સુરમા-ધાતુ ૮ ભાગ, કલઈ ૧૨ ભાગ, જસત ૧૬ ભાગ.

(૩) સીસું ૧૯૨ ભાગ, સુરમા-ધાતુ ૧૯૫ ભાગ, કલઈ ૯૧ ભાગ, તાંબુ ૧૭ ભાગ.

(૪) સીસું ૧૦૦ ભાગ, સુરમા-ધાતુ ૩૦ ભાગ, તાંબુ ૮ ભાગ, બિરમખ ૨ ભાગ, કલઈ ૨૦ ભાગ, નિકલ ૮ ભાગ.

\*

## પેપ્સ' જેવી ગાળીઓ

'પેપ્સ' પેટન્ટ દવા હોઈ, એનો ખરો પ્રયોગ અણ્ણમાં નથી. નીચલો પ્રયોગ એના પૃથક્કરણ પછી શોધાયો છે અને તે લગભગ તેવીજ દવાનો છે:

ખાંડ ૩ ઑંસ, કેનેડા બાલસમ ૧૩ ઑંસ, ટેબલેટ બનાવી વાપરો.

\*

## અમૃતનામ ગાળીઓ

વાવડીંગ, આંબળા, બાળ દરડે, પીપર, સુંઠ, સાકર અને સિંધવ સગ ભાગે લઈ, ભેંજતા પ્રમાણમાં ગરમ કરેલો ગાળ મેળવી, નાનકડી ગાળાઓ બનાવી લેવી.

માત્રા :- અંકેક ગાળી સાત દલાડા લગી. એ શક્તિ અર્જવા માટે ઉપયોગી છે.

\*

## બ્લાંકો (Blanco)

ધોએલી લાખ ૧ ઑંસ અને ટંકણખાર ૩ ઑંસ લઈ, ૧૬ ઑંસ ગરમ પાણીમાં ઓગળાવો. બરાબર મગી જાય પછી તેમાં એટલા પ્રમાણમાં પ્રિસિપિટેડ ચોક મેળવો તે ઘટ્ટ મિશ્રણ બને. પછી બીજામાં ભરી, બક્રીમાં મુકી રોકો લો.

\*

## આયોડીનનો મલમ

આયોડીન ૩૨ ગ્રેન, આયોડીઝ ઓફ પોટાશિયમ ૩૨ ગ્રેન, મુક રિપરિટ ૧ ફ્લુઈડ ગ્રામ, પ્રિપ્રેડ લાડ ૨ આર્ક'સ.

ખરસમાં આયોડીન અને આયોડીડ ઓક્સિડાસિયમને રિપરિટ સાથે ખરસ કરી, છેવટે રબી, ઉમેરી, મિશ્ર કરી લેો.

### સ્ટ્રી રાહી

ઉકળતું પાણી ૯ ગેલન, વિવિધમ્સ ચુદ્ધ બ્લુ બી. એમ. વજન ૧૨૬ આઉન્સ, એકઝેસિક એસિડ ૪૬ આઉન્સ

### રમાલ પર છાંંવા માટેની મુગધી

સુખાનું તેલ ૬ તોલો, લવંગરતું તેલ ૬ તોલો, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૫ તોલો, ગુલાબજળ ૫ તોલો

કાચની બાટલીમાં પહેલાં રિપરિટ નાખી તેમાં બેડ જાતના તેલ નાખી ખૂબ મિશ્ર કરો પછી થોડું થોડું ગુલાબજળ નાખતા જવ ને ખૂબ એકરસ કરતા જવ. પછી પંદર દહાડા સુધી મિશ્રણને બાટલીમાં બધ રાખી મુકો એ દરમિયાન બાટલીને વારંવાર હલાવતા રહેજો પછી વાપરો.

### રેણુ માટેની ધાતુઓ

પિત્તળ માટે-(૧) તાંબુ ૧ ભાગ, જસત ૧ ભાગ

(૨) ચાંદી ૧ ભાગ, પિત્તળ ૧ ભાગ

(૩) કલક ૧ ભાગ, સીસુ ૨ ભાગ

એલ્યુમિનિયમ માટે-(૧) જસત ૮૦ ભાગ, તાંબુ ૮ ભાગ, એલ્યુમિનિયમ ૧૨ ભાગ.

(૨) ચાંદી ૧૦ ભાગ, તાંબુ ૧૦ ભાગ, એલ્યુમિનિયમ ૨૦ ભાગ, કલક ૬૦ ભાગ, જસત ૩૦ ભાગ.

### સિનેમન વોટર-તજતું પાણી

તજ ૨૦ આઉન્સ, પાણી ૨ ગેલન નિયમસર ૧ ગેલન જેટલો બર્ક કાઢો.

### તાંબા પર કોતરકામ

પ્રથમ નીચલું મિશ્રણ લગાડી લઇ, તે મુકાવા પછી ઝીણા દ્રવિયાર વા સોલ કે બીજા સાધન વડે ઇચ્છાનુસાર કોતરકામનું લખાણ વા ચિત્ર એ મિશ્રણના પા પર એવી રીતે લખવું કે મિશ્રણનો બાઝેનો થર ઉખડી જઇ, તેટલી જગ્યાનું તાંબુ ખૂલ્યુ થાય.

સફેદ મીણ ૩૦ ભાગ, રબી મસતગી ૧૫ ભાગ, એરફાઇટ ૧૫ ભાગ

ત્યાર પછી—

(૧) સુરખારનો તેજાળ ૧ ભાગ, પાણી ૫ ભાગ

(૨) જલદ સરસો ૮ ભાગ, જંગાલ ૪ ભાગ, નવસાદર ૪ ભાગ, મીઠું ૪ ભાગ, ફટકડી ૧ ભાગ અને પાણી ૧૬ ભાગ.

એ બેકેમાંથી ગમે તે એક મિશ્રણ બનાવી, ઉપવા તાંબા પર રેડો તેજામની અસરથી જે જે જગ્યાએથી પ્રથમના મિશ્રણનું પડ ઉખડી ગયું છે ત્યાં ત્યાં કોતરકામ થયો. કોતરકામ જેટલું આજુ ઊંડું કરવું હોય તે પ્રમાણે ઓછા વત્તા સમય લગી મિશ્રણ તાંબા પર રહેવું ફેવું. પછી મિશ્રણ ફેંકી દઇ, પાણીથી તાંબાને ધોઇ, છેવટે પહેલા મિશ્રણનો થર પણ સહજ ગરમી આપી, કાઢી નાખવો.

### સફેદ રાહી

પાણી ૧૨ એવન, ઉત્તમ સફેદો ૩૦ રતલ. બાવળનો ગુંદર ૨૪ રતલ, અલ્ટ્રામારીન બ્લુ ૬ આઉન્સ

પાણીને ઉકાળા તેમાં ગુંદર ઝોગળાવો. પછી સફેદો અને રંગ લઇ, તેમાં થોડુંક પાણી નાખી ખૂબ ખરસ કરી, છેવટે બધું પાણી ઉમેરો.

રંગીન કાગળ પર સફેદ અક્ષરો લખવા માટે આ રાહી વપરાય છે

## વ્યાજની ભયંકરતા

૧

પ્રથમ આપણે જોઈ ગયા તેમ દરેકેક દેશના ચલણનો મુળ પાપો સોના યા ચાંદીના ધોરણ પર રચાયેલો હોય છે અને તેથી દેશનો મુળ સિક્કો પણ મોટે ભાગે તેજ ધાતુનો બને છે, પછી તેના વ્લામ રૂપ નાના ચલણી સિક્કાઓ યા મોટી રકમની નોટો ગમે તેવી હોય. તે સૈનિ મુળ મકસદ તે સિક્કાની નાની યા મોટી કીમત બતાવવાનો છે અને તેથી તે ગમે તે ધાતુના યા કાચના કકડા બને હોય, દેશનું નાણા-ધોરણ તો તે અસલ સિક્કાના ધોરણનું જ કાઢમ રહે છે. આ હકીકતને વધારે સ્પષ્ટ કરતાં, મેં જાહેરના દાખલો લખ્યો, ત્યાં સોના-ધોરણ ૧ છે. પરિણામે દેશના નાણા ખાતાની ફર્ક એ છે કે અમુક મુકરર જગ્યામાં સેલું સંગ્રહી રાખી, તેના પ્રમાણમાં નાની મોટી કીમતના સિક્કાઓ અને નોટો ચલણમાં કરતી રાખ્યા. સામાન્ય નિયમ એ હોય છે કે એવી નોટો યા બીજા નાના સિક્કા એટલી કીમતના હોવા જોઈએ કે તે બધાની સામટી કીમત જેટલું સેલું ખર્ચાનામાં મળવું હોય. કારણ સર્વે રવીક-રાખેલો સિધ્ધાંત એ છે—અને નોટો ઉપર એ પ્રમાણે વચન પણ અપાય છે કે—જ્યારેય

૧ આજે, તો ઈંગ્લાંડને સોના-ધોરણ ત્યાજ કરી પડ્યું છે, છતાં અને સમજાવવા માટે સોના-ધોરણ હોય છે ત્યારની હકીકત દર્શાવી છે

૨ દુન્યા આખીની બધા દેશોની નોટો પર, સહજ ફેરફાર સાહત એ વચન આ પ્રમાણે હોય છે. I promise to pay the bearer the sum of (જેટલી રકમની નોટ હોય તે રકમ) at any office of issue અને એ પર સરકારના નાણા-પ્રધાનની યા બીજા એ અંગેના જવાબદાર અધિકારીની સહી અને તારીખ લખેલી હોય છે

એવા સિક્કા યા નોટોના બદલામાં અસલ ધોરણની ધાતુનો સિક્કો માગવામાં આવે ત્યારે સરકારે તે આપવો એટલે કે સરકાર પોતાની કમ્પા પ્રમાણે ગમે તેટલી મોટી રકમની નોટો ચલણમાં મુકી સકતી યા તેનો મનગમતો ઉપયોગ કરી સકતી નથી. દેશનું નાણા-ધોરણ પણ ધાતુ-ધન જેટલું હોય તેટલું જ ચલણી નાણાની કીમતનું વર્તુળ પણ હોય છે. જો તેમ ન કરી સકાય, ધાતુ-ધન જોઈએ થાય, કીમત વધે યા બીજા કારણસર ઘટાડે થાય તો સરકારે ધાતુનો નવો જથ્થો ખરીદી, નિયમસરનું પ્રમાણ સાચવવું જોઈએ. જેમ કરવામાં નિષ્ફળ નિવડે ત્યારે તેણે એ નાણા-ધોરણનો ત્યાગ કર્યો મણાય.

ચલણી નાણાની આ મર્યાદા સમજ્યા પછી, મોટા મોટી સરકારોનાય ખર્ચાના યા માટે વારંવાર તળિયાઝાટક થઈ જતા સંભળાય છે અને આ માટે સરકારને પોતાને પોતાની પ્રજા યા પરદેશ પાસેથી કર્ઝ લેવું પડે છે, તે તરતજ સમજી સકાશે સરકારને ગમે તેટલી રકમની નોટો છાપવાનો મનસ્વી ઈર્જ્યો નથી—એક નિયમસરનો અને મર્યાદા-શિલ્પ હક માત્ર છે અને તેથી તેણે પોતાના ખર્ચ માટે તો પ્રજા પાસેથી કર અને વેરા રૂપે મેળવેલા ધન પરજ આધાર રાખવાનો છે—મરજી પ્રમાણે નોટો છાપી ધુમ ખર્ચ કરવાનો નથી.

સરકાર જેમ અણીને પ્રયત્ને લોન કાઢે છે—કર્ઝ લે છે, તેમ દરેકેક દેશની સરકાર અસ્તવેશ જોઈતું કર્ઝ પોતપોતાનાઓ પાસેથી લે છે. એ કર્ઝની અત્યમગી વેળા—યા તે દુર્મિ-યાન—તેની જૂજ રકમ ઉપરાંત થોડાક પ્રજાણમાં વધુ પૈસા તેના વિવેક-બદલા રૂપે અપાય છે

એ વિવેક યા બદલાતુ નામજ વ્યાજ છે.

વ્યાજ અને નફા વચ્ચે ધણો તફાવત છે.

એ તફાવત એટલો બારીક પણ નથી કે ન

સમજી સકાય મૂળ રકમ સવામત રાખી તે

ઉપરાતની લેવાતી એક મુકરર આવકને વ્યાજ

કહે છે. એ દાખલામાં મૂળ રકમના ઉધોગથી

વાલ મળે કે નહિ, તેની કરી ગણતરી નથી

કારણ વ્યાજ તો મુકરર પ્રમાણમાં આપવાનું

હોય છે એ મૂળ રકમથી લાભ મળે તો,

ઓછો મળે કે વધુ મળે તોય અને છતાં,

મૂળ રકમ પણ જેવી અને તેવીજ બકી

અને સલામત લેણી રહે છે તેને એના નફા

દશ હજારની મૂળ રકમનું કેટલા પ્રમાણનું અને

| સુદત.       | ૨૩%      | ૩%       | ૩૩%      | ૪%       | ૪૩%      |
|-------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| પહેલે વર્ષે | ૧૦,૨૫૦   | ૧૦,૩૦૦   | ૧૦,૩૫૦   | ૧૦,૪૦૦   | ૧૦,૪૫૦   |
| પાંચમે „    | ૧૧,૩૧૪   | ૧૧,૫૯૩   | ૧૧,૮૭૭   | ૧૨,૧૬૬   | ૧૨,૪૬૨   |
| દશમે „      | ૧૨,૮૦૧   | ૧૩,૪૪૯   | ૧૪,૧૦૬   | ૧૪,૮૦૨   | ૧૫,૫૦૦   |
| ૨૦મે „      | ૧૬,૩૮૬   | ૧૮,૦૬૧   | ૧૯,૮૯૮   | ૨૧,૯૧૧   | ૨૪,૧૧૭   |
| ૩૦મે „      | ૨૦,૯૭૬   | ૨૪,૨૭૩   | ૨૮,૦૬૮   | ૩૨,૪૩૪   | ૩૭,૪૫૩   |
| ૪૦મે „      | ૨૬,૮૫૧   | ૩૨,૬૨૦   | ૩૯,૫૯૩   | ૪૮,૦૧૦   | ૫૮,૧૬૪   |
| ૫૦મે „      | ૩૪,૩૭૧   | ૪૩,૮૩૯   | ૫૫,૮૪૯   | ૭૧,૦૬૭   | ૯૦,૩૨૬   |
| ૬૦મે „      | ૪૩,૯૯૮   | ૫૮,૯૬૬   | ૭૮,૭૮૧   | ૧,૦૫,૧૯૬ | ૧,૪૦,૨૭૪ |
| ૭૦મે „      | ૫૬,૩૨૧   | ૭૯,૧૭૮   | ૧,૧૧,૧૨૮ | ૧,૫૫,૭૧૬ | ૨,૧૭,૮૪૧ |
| ૮૦મે „      | ૭૨,૦૬૬   | ૧,૦૬,૪૦૯ | ૧,૫૬,૭૫૭ | ૨,૩૦,૪૯૮ | ૩,૩૮,૩૦૧ |
| ૯૦મે „      | ૯૨,૨૮૯   | ૧,૪૩,૦૦૫ | ૨,૨૧,૧૨૨ | ૩,૪૧,૧૯૩ | ૫,૨૫,૩૩૧ |
| ૧૦૦મે „     | ૧,૧૮,૧૩૭ | ૧,૯૨,૧૮૬ | ૩,૧૧,૯૧૪ | ૫,૦૫,૦૪૯ | ૮,૧૫,૮૮૫ |

તોટાથી કરી સંબંધ હોતો નથી નફામાં આમ નથી હોતું. તેમાં મૂળ રકમ જોખમીય છે વેપારમાં નફો થાય તો જેટલો ઓછો વતો નફો થાય તેટલો નફો મળે છે નફો ન થાય તો કશું ન મળે. નુકસાન થાય

તો મૂળ રકમ પણ નુકસાન ખાતે જાય, નુકસાન યા નફો જેડ ન થાય તો માત્ર મૂળ રકમજ પાછી મળે—નફો મળે, ન નુકસાન પહોંચે

૨૫% રીતે દેખાય છે તેમ ‘નફો’ કુદરતી



નિયમનુસાર છે, ‘વ્યાજ’ અકુદરતી. દવસત પોતે, જ્યાં લગી તેને જેમને તેમજ રખાય, કાંઈ વેપારમાં કે મિલકતમાં ન રોકાય, કરી આવક કરી સકતી નથી. લાખ રૂપિયાની નોટ કે સિકકાઓ તિન્નેરીમાં પડ્યા રહેવા દો. વર્ષો વીતી જશે ને ત્યાં એકે પાછ નહિ વધે-જોડલી હતી તેટલીજ મૂળ રકમ કાઢમ રહેશે. પરંતુ જો તે રકમને મિલકત કે વેપારમાં રોકાય તો આવક થશે-માલના વેચાણ ખરીદથી લાભ મળશે અને તે એનો નફો ગણાશે અને તેથી એ મૂળ રકમ વધશે. હા, કદાચ તવરીક ચારી ન આપે તો, વેપારમાં મૂળ રકમ પણ

કેટલી સુદતલું ચકવૃદ્ધિ વ્યાજ કેટલું થાય છે?

| સુદતા       | ૫%        | ૫½%       | ૬%        | ૭%        | ૮%          |
|-------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-------------|
| પહેલે વર્ષે | ૧૦,૫૦૦    | ૧૦,૫૫૦    | ૧૦,૬૦૦    | ૧૦,૭૦૦    | ૧૦,૮૦૦      |
| પાંચમે “    | ૧૨,૭૬૩    | ૧૩,૦૭૦    | ૧૩,૩૮૨    | ૧૪,૦૨૫    | ૧૪,૬૯૩      |
| દશમે “      | ૧૬,૨૮૫    | ૧૭,૦૮૧    | ૧૭,૯૦૮    | ૧૯,૬૭૧    | ૨૧,૫૮૯      |
| ૨૦મે “      | ૨૬,૫૩૩    | ૨૮,૧૭૮    | ૩૨,૦૭૧    | ૩૮,૬૯૭    | ૪૬,૬૬૦      |
| ૩૦મે “      | ૪૩,૨૧૯    | ૪૯,૮૩૯    | ૫૭,૪૩૫    | ૭૧,૧૨૩    | ૮૦,૬૨૭      |
| ૪૦મે “      | ૭૦,૪૦૦    | ૮૫,૧૩૩    | ૧,૦૨,૮૫૭  | ૧,૪૯,૭૪૫  | ૨,૧૭,૨૪૫    |
| ૫૦મે “      | ૧,૧૪,૬૭૪  | ૧,૪૫,૪૨૦  | ૧,૮૪,૨૦૧  | ૨,૬૪,૫૭૦  | ૪,૬૯,૦૧૬    |
| ૬૦મે “      | ૧,૮૬,૭૯૨  | ૨,૪૮,૩૯૮  | ૩,૨૯,૮૭૭  | ૪,૭૯,૪૬૪  | ૭,૧૨,૫૭૧    |
| ૭૦મે “      | ૩,૦૪,૨૬૪  | ૪,૨૪,૨૯૯  | ૫,૯૦,૭૫૯  | ૮,૩૯,૮૯૪  | ૧૧,૮૬,૦૬૪   |
| ૮૦મે “      | ૪,૯૫,૬૧૪  | ૭,૨૪,૭૬૪  | ૧૦,૫૭,૯૬૦ | ૧૨,૪૨,૩૪૪ | ૧૭,૧૯,૫૪૮   |
| ૯૦મે “      | ૮,૦૭,૩૦૪  | ૧૨,૩૮,૦૦૨ | ૧૮,૯૪,૬૪૫ | ૨૪,૧૧,૦૩૦ | ૩૦,૮૯,૧૫૧   |
| ૧૦૦મે “     | ૧૩,૧૫,૦૧૩ | ૨૧,૧૪,૬૮૬ | ૩૩,૯૩,૦૨૧ | ૮૬,૭૭,૧૬૩ | ૨,૧૯,૫૭,૬૧૩ |

ખચાઈ નાય છે. તેમ યવું કુદરતી પણ છે. પુંજીના જોખમ વહેણાં વિના નફો ન હોય; મિલનત ક્યાં વિના મિલન નથી મળતાં તેમ. એ તો સામાન્ય નિયમ છે, પરંતુ માનવ-લોભે મિલનત અને જોખમ વિના અકુદરતી રીતે પૈસા ઉપભવવાનો માર્ગ શોધ્યો છે, અને તે વ્યાજ છે. વ્યાજ અકુદરતી માત્ર નથી, અણ ધન-સાની અને સિધ્ધાત-કારે પણ છે. એ માત્ર માનવ-લાલચનાં કારણવાન છે. મૂળ રકમ જેમની તેમ સલામત રાખી,

મુદતની આવક કરવી, ખરી રીતે નિયમ અને સિદ્ધાંતથી કેવળ વેગળા છે. આખિર એવી મુળ રકમો બધેબધે જો સલામતજ રહે તો પછી આવક થાય ક્યાંથી? જો કોઈ ગુમાવનારજ ન હોય તો, ઇમાનનાર ક્યાંથી સંભવે? પૈસાનો વર્ષાદ નથી વર્ષતો. પાતાળ-માથી પણ પૈસાની ખાણ નથીજ મળતી-જે મળે છે વા પાકે છે કે બને છે, તેનું મુલ્ય તો એજ પૈસામાં કરવું પડે છે ને? પૈસા સ્વયં ક્યાંય નથીજ મળતા ને? ત્યારે જો પૈસાનો એવો વિનિમયજ-નફા નુકસાન નજ થાય તો હવે હજી વધુ ને વધુ પૈસા આવશે ક્યાંથી? દિમાગ પાસે એનો જવાબ શે છે? તે પ્રમાણમાંથી એનો જવાબ આપવાથી લાચાર રહ્યું છે અને ખરેખર એજ આ સાધારણ વાતની ખરી હકીકતની સનદ છે

### ૩

બ્યાજ સાદુ પણ હોય છે અને ચક્રવર્તિ પણ સાદું એટલે માત્ર મુળ રકમનુજ બ્યાજ બ્યાજની રકમનુ બ્યાજ નહિ, ચક્રવર્તિ એટલે મુળ રકમ ઉપરાંત વર્ષે વર્ષે વધતી રહેતી બ્યાજની રકમનુ ભેગુ બ્યાજ સિદ્ધાંતની રૂએ, ઉભય પુરા છે, પરંતુ બ્યાજદારની દૃષ્ટિએ તો ચક્રવર્તિ માંથી પુરું અને નાશકારક છે. કારણુ ઘણી વેળા બ્યાજ વર્ષે વર્ષે અપાતું નથી ત્યારે એ ચક્રવર્તિનુ ચક્ર ફરતુંજ જાય છે અને થોડાક વર્ષમાય તે ક્યાંય જઈ પહોંચે છે દાખલા રૂપે, દસ હજાર રૂપિયાનું સો વર્ષનુ સાદુ બ્યાજ મુળ રકમ સહિત રૂ. ૩૫,૦૦૦ થાય છે, જ્યારે એજ રકમનુ એજ પ્રમાણનું અને એટલીજ મુદતનું ચક્રવર્તિ બ્યાજ રૂ. ૧,૧૮,૧૩૭ થાય છે! ક્યા પાત્રીસ હજાર અને ક્યાં એક લાખ અંદાર હજાર અને એકસો સાડત્રિસ! માત્ર રૂ. ૮૩,૧૩૭ નોજ તફાવત!

ખરું જોતાં, બ્યાજ પોતે એક લખનન છે. સંસ્કૃતિ, પ્રગ અને દેશને માટે એક અક્ષમ્ય કલંકરૂપ છે, છતાં ચક્રવર્તિની લખ- નત તો શબ્દોમાં ન વર્ણવી સકાય એટલી ભયંકર છે. સાદું બ્યાજ એટલે હદ અને મર્યાદા; ચક્રવર્તિ એટલે નિયમન અને મર્યાદાથી કોસો દુર. દુન્યા ઉધે છે ત્યારે તે ફાંવે છે; દુન્યા મરવા પડે છે ત્યારે તેનો આકડો પ્રકૃષ્ઠિત થનો દેખાય છે. કોણે ધાણું હશે કે જુની સંસ્કૃતિના આકલંકને આજની દુન્યામાં નાણા અને વેપાર વ્યવહારનું મુખ્ય અંગ બનાવી દેવાશે? કોણે કલ્પનું હશે કે એ લોક અને દુરંધુને પદ્ધતિના નવા લિખાશમાં સજ્જ કરી, આખા અને આજાદ થયેલી પ્રજાને ફરી વાર બરબાદીને પથે પાડવામાં આવશે!

ગણતરીની દૃષ્ટિએ, એ બરબાદીનું ચિત્ર દોરી સકાય એટલી હદે અહિં દોરતું મુનાસિબ લાગે છે. આ પાનાઓ ઉપર આપેલા કોઠાઓમાં, દરેક હજાર રૂપિયાની મુળ રકમ સેકડે અટકી આઠ ટકા લેખીના ચક્રવર્તિ બ્યાજને હિસાબે, કેટલી મુદતમાં કેટલી થાય છે, તે દેખાડી છે એ, એ ચિત્રની દિગમુઠ બનાવનારી બાજુ છે. કુંકમાં કહેતાં ચક્રવર્તિને પ્રતાપે એક મુકર્રર રકમ ૧૦૦ વર્ષની મુદતમાં—

- સેકડે અટકી ટકા લેખે ૧૧૬ ગણી,
- ત્રણ ટકા લેખે ૧૯૬ ગણી
- સેકડે ચાર ટકા લેખે ૫૦૬ ગણી
- પાંચ ટકા લેખે ૧૩૧૬ ગણી
- છ ટકા લેખે ૩૮૬૬ ગણી
- સાત ટકા લેખે ૮૬૭૬ ગણી
- આઠ ટકા લેખે ૨૧૯૬૬ ગણી

થાય છે! આ ચિત્રમાં હવે રંગો પુરવાનાં સા હોય?

૪

માનવ સ્વભાવની વિચિત્રતાજ એવી છે કે તે ઘણી વેળા ન સમજાય એવી વસ્તુ લે છે. વ્યાજખાઉ મારવાડી કે પહાણો પર શબ્દ પ્રદાર કરનારાઓ સદાકારી મંડળ અને બેન્કના વ્યાજની તબીરીક કષા કરતા નથી બેસતા કે તેઓ માન વ્યાજખાઉઓને દોષિત ગણે છે; વ્યાજ વિષે તેમને કશુંજ કહેવાનું નથી હોતું. કાશા! તેઓ હાજીકતની ઉંઝાણમાં પહોંચી સકે તો જાણી અને સમજી સકે કે એના વ્યક્તિગત વ્યાજખાઉથી આ સમુદાયગત વ્યાજખાઉઓ ઝોઝા ધુરા નથીજ. હા, વ્યાજ પોને ધુરી વસ્તુ ૨: વ્યાજખાઉઓ પોતે ખરાબ નથી. વ્યાજનો નિયમજ ન હોય તો ન મારવાડીઓનો ત્રાસ સભવે, ન પહાણોનો કુશ્મ; ન બેન્કની કાપડેસરની ગપ્પી હોય, ન નાદારી યા માલમતાના હડે ચોક અને હાર બાકારે સિલામ । છતાંજો વ્યાજ હરામ કરીને જે સિંધાંત રચાયો હતો, તે દુન્યાની બિહતરીનો હતો. દુન્યાએ તેથી ઉંટા જઈ, શું બિહતર કર્યું છે, તે જાણતું દિલચસ્પ થઇ પડશે. પણ તેવી બિહતરીની નોંધ આજની ખુનખાર લાડમાં મળી સકે ખરી!

અને વળી દુન્યા એ પણ યાદ રાખે કે ઇંગ્લાંડને આ લચ્ચનતને મર્યાદિત કરવાની ફર્જ અતિ બળત્વનીજ પડી છે. ૧૭૯૭ માં સુઝરી ગયલા લન્ડનના સવદાગર પિટર ક્રસાક થેલ્યુસને પોતાની ૭ લાખ પૌંડની મિલ્કત એવી શરતે ટ્રસ્ટ બનાવી છોડી હતી કે પોતાના પ્રભુ દિકરાઓ યા તેમના બચ્ચાંઓને નહિ, બલ્કે પોતાના મોટા પ્રપૌત્ર-અર્થાત પોતાના દિકરાના મોટા પૌત્ર-ને આખી રકમ-તેટલી સુદતમાં એકલા યથલા વ્યાજ સહિત-આપવી. મિ. થેલ્યુસનના મરણ પછી દેશમાં એ વસી-યતના પ્રકાશને એક સનસનાટી પ્રસારી હાથી

અને પરિણામે સને ૧૮૦૦ માં પાયમિન્ટ ખાસ થેલ્યુસન એક્ટ, પસાર કરી કોઈ પણ અપ્સ પોતાની મિલ્કતને આ પ્રમાણે અક-શ્ચિનના અકસાવામાં તેના મરણ પછી ૨૧ વર્ષથી વધુ અણુવપરાઈ મુક્ત માટે રાખી નહોં સકે તેનો કાતુન ધડ્યો. કાયદા-પોલીમાં આગેવ એ કાતુન મવશુદ છે.

આજે દુન્યાના મશહૂર નાણા-નિષ્ણુતો કુટુંબે છે કે વ્યાજનો વ્યવહાર ગયા વિના દુન્યાને સુખ અને શાન્તિ નહિં મળે. દલાલ કમાઈ અને હરામના નાગધિનના વચ્ચેનો તફાવત રખડ કરવો હોય, એકને ઉતેજ બીજાને નાણુદ કરવો હોય તો વ્યાજ ત્યાજેજ છુટકો : સાદું પણ અને અકશ્ચિ પણુ. તે જમ તેમાજ દુન્યાની બચાઈ છે. આજની દુન્યા કલાચ પોતાના પનોતા નાણાસાક્ષીઓનો એ મત નહિં પણુ કુટુંબે, પરંતુ હવે તે કમાનો દુર નથી, ત્યારે તેને પોતાના હાથના કીધાં હંથે વામરી અને પોતાની આર્થિક અનનતિને એકજ સચેટ અને અચુક માર્ગ વ્યાજની નાણુદીનોજ સામિત થશે. તેમ થશે તો, દુન્યામાં મુડીવાદ અને મજદુરવાદના ક્રધાઓનો પણુ અંત આવશે. ત્યારે કોઈને મુક્તના તામધિનના કરવાની ભોગવાઈ નહિં મળે; હરકોઈને પુરતી અને સરખી તકો મળશે. મિહનત, દવસત અને દિમાગના ભેગા બળે હરકોઈ પોતાની આહવિકા મેળવતું થશે અને ત્યારે-હા, ત્યારેજ દુન્યામાં ફરી વાર હરકોઈને મતોપી સકે તેવી આઝાદી અને આજાદીના ર્દન થશે.

## મંદીમાંથી તેઝી !

મંદી એટલે ખરીદીની અખત; ખરીદીની અખત એટલે માપ પ્રત્યે બેદરકારી. માલ પ્રત્યે બેદરકારી હોવાના અનેક કારણો છે :—

- ૧, માત્ર સારો ન હોય,
- ૨, માલ સારો હોય છતાં તેના કરતાં વધુ સારો માલ મળતો હોય,
- ૩, બાવ વાળખી ન હોય,
- ૪, દુકાનઘરેતુ વર્તન વિવેકી ન હોય,
- ૫, અદિરાત પુરતી ચતી ન હોય.

જ્યારે જ્યારે તમારા વેપારમાં મદદી આવેલી જણાય ત્યારે ત્યારે તેના મુજબ કારણો શોધવા મથી જાય. મોટે ભાગે તે ઉપલા પાંચમાંનાજ કોષક હશે. પછી તેનો પ્રસાંગ કરે. સારો માલ બનાવે. બાવ વાળખી રાખે, ગ્રાહકો પ્રત્યેનું વર્તન સુધારે, અદિરાત વધારે. મદદીમાંથી તેની પચાસ કરવાના આજ રકના છે. કાશિરા કરશે તો કામચાલ યશે.

### ચોખ્ખો નફો

તમારો વેપાર ગમે તેટલો વિચાળ બને હોય, ખરી રીતે મથુત્રી તો ચોખ્ખા નફાનીજ છે, કુલ વેચાણ રકમની નહિં.

નિષ્ણતાંગે નક્કી કર્યું છે કે કુલ વેચાણ રકમના ૧૦ ટકા જેટલો ભાગ ચોખ્ખો નફો હોવાજ જોઈએ—પાદ રાખો, ૧૦ % ચોખ્ખો નફો.

ચોખ્ખો નફો એટલે વેપારને લગતા બધા ખર્ચ પાદ જતા પધેનો નફો. ૧૦૦ રૂપિયાનો માલ વેચે તો તમારો ૧૦ રૂપિયા ચોખ્ખા નફાના બચવા જોઈએ.

જો નફો પાંચ ટકા હય તોય વેપાર સારો અને ઠીક લેખી સકાય; પણ જો તે એ ટકા જેટલોજ હોય તો એવો વેપાર જોખમભર્યો લેખાય.

### રસિક સુચિપત્રો

તમારું સુચિપત્ર કેવું છે ? તે રસિક કહી સકાય એવું છે ?

જો ન હોય તો, તેને રસિક બનાવે. સામાન્ય સુચિપત્રની કોઈની પડી નથી હોતી. કોઈ તેને એક છેડાથી બીજા છેડા લગી નથી વાચતુ. કોઈ તેને સંગ્રહી પણ નથી રાખતું.

ઉત્તમ અને નફાવત સુચિપત્ર જોયા, પાંચવા અને સમઘવા લાયક હોવાનું જોઈએ. તેમાં દૈનિક ઉદ્યોગની યા ખાસ જણવાજોગ ખાતરીએ ઉમેરય, ચિત્રો બપાવ, ઉપાધ સુંદર કરાય અને વળા, સૌથી છેવટે, સુચિ-પત્રમાંની કુપન કાપીને માલનો એકર મોકલનારને કાંઈ ખાસ લાભ આપવાની અદિરાત કરાય તો હરકોઈ એવા સુચિપત્રને કોઈ ન કોઈ કારણસર જોઈ, પાંચી, સાચરી રાખશે.

### તમારું આવતુ વર્ષ !

વધુ દિન્દી વેપારીઓ પોતાના હિસાબ ફિતાલ દીવાળાએ બદલે છે કદાચ તમેય તેમ કરતા હોવ તો તમારે તમારા આવના વર્ષતુ કાયકમ હમણાથીજ મુકરંર કરી રાખવું જોઈએ.

એ કાયકમમાં એ વાનો મુખ્ય છે:—

૧, અદિરાત ખર્ચમા પાંચ ટકાનો વધારો કરે.

૨, વેપારને સદજ વધુ રિકસાવે.

અને પરિણામે, તમારો ચોખ્ખો નફો—

હા, ચોખ્ખો નફો—૧૦ મા ૧૫ ટકા વધીજ.

આશ્ચર્ય તો કરી જુઓ !

## પોતાનો દષ્ટિબિન્દુ : પોતાની આવાઝ દ્વારા !

જાદિરાતનો એક ખાસ ઢંગ પોતાનો માલ વેચનારા વેપારીઓને તે માલ સંબંધી, તેના વેચાણ અને ગુણો સંબંધી પોતાના વિચાર, પોતાના અનુભવો અને દષ્ટિબિન્દુ સમજાવવાનો છે. પશિમમાં એ કાળે દરેક મોટા કારખાનાં યા પેટી તરફથી એક માસિક યા હાપ્તાસિક કે ત્રિમાસિક પત્ર ખાસ પ્રગટ થાય છે, જેમાં વેપારી કળા સંબંધી અને પોતાના માલ વિશે નવા વિચારો અને નવી માર્ગદિશાઓ રજૂ કરાય છે. એવા પત્રો, બેંકો, વેપારીઓનેજ-અને તેજ તદ્દન મુક્ત-મોકલાય છે.

પરિણામને અંગે, તે એક અત્યુત્તમ પ્રકારની જાદિરાત લેખી સહાય. અત્રેનું કેષ સાહસિક કારખાનું યા પેટી દ્વારા માટે એમ ન કરે ? બીજા પત્રોની મદદ ઉપયોગી છે, તે ઉપરાંત સહાયજીત જાદિરાત લેખે પોતાની આવાઝ પણ હોવી જોઈએ.

✽

## દસ વાતો : તમે જાણો છો ?

દરેક વેપારીએ દસ વાતો ઝુરર જાણવી જોઈએ.

- (૧) તેનું વાર્ષિક વેચાણ કેટલું છે ?
- (૨) વેચાણ અંગે તેના વેપાર-ખર્ચ કેટલા ટકા આવે છે ?
- (૩) પોતે જોઈ રહ્યા કેટલા ટકા મળે છે ?
- (૪) માલના લાભનું ધોરણ પોતે કેટલા ટકાનું રાખ્યું છે ?
- (૫) જાદિરાતમાં પોતે કેટલી રકમ, વેચાણના હિસાબે કેટલા ટકાની રકમ ખર્ચે છે ?
- (૬) પોતાના વેપારમાં આગળ વધવાની શક્યતા-રૂપિયા, આના, પાઈના ચબ્દામાં કેટલી છે ?

(૭) પોતાના હરિફ વેપારી કેટલો વેપાર કરે છે ?

(૮) પોતાના હરિફ કેટલા ટકાના નફાએ માલ વેચે છે ?

(૯) પોતાના વેપાર વિશે નવી શોધો શી થતી રહે છે ? તથા—

(૧૦) આકેના દિલ પર પોતા વિશે કેનો અભિપ્રાય છે ?

✽

## સહકાર વિરૂદ્ધ હરિફાઈ

બે ટુંકો હતા; એક દોરઝાને જીતા છે ખખાયા.

રૂવા મયા બેડ. જોયા મે તાત્રા ખેતરો. એક બીજાને ખાં આપી.

લાગ્યો હરેકાઈ પોતે એકલોજ, જે તે એક ખેતરમાં ઘુસી જવા પ્રયાસ કરવા. કમનસીબે દેરકું ડુંકે હડું-બેડ ખેતર વચ્ચેના અંતરથી સહજજ હડું !

એક ટુંક એક ખેતરમાં ખાવા જાય તો બીજો પેલે છેડેથી પોતાના ભણી તાણે. બીજો આગળ વળે તો આ પોતાની ભણી તાણે.

કલાકો લગી એમ ચાલ્યું. ત્રીજો ટુંક આવી પહોંચ્યો. તેણે આ બેને ખાંમાં પડતા મુકી, પોતે ખાવા માંડ્યું.

અંધો ચારો ખલાસ થયો ત્યારે બેઉને સાત આપી. તેમણે ખાં મુકી, બેડએ એકજ ખેતરમાં જઈ ખાવા માંડ્યું. એક ખેતર ખલાસ કરી બીજા ખેતરની મુશ્કાકાતે ઉપડ્યા.

ખાંએ બેડને રખણખા હતા; હરિફાઈએ જૂ બેજ સાધાં હોત. સહકાર અને સપે બેડને મનમાનનું ખાવા આપ્યું.

વેપારી મિત્રો ! સમજો છો એ દૃષ્ટાંત ?

# તમને કઇ ચીઝ જોઇએ છે

આ ચીઝો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીઝ અસલી  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથાબંધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- |                                                              |               |
|--------------------------------------------------------------|---------------|
| —યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીબૂટીઓ |               |
| —અનેક આટલો જેવા કે :—ઈતરીફલ, જવારિશ, ખમીરફ, યાકુતી વિગેરે.   |               |
| —પાક (હલવા)                                                  | —ટિકડી,       |
| —ગોળી,                                                       | —મુરખા,       |
| —ચુર્ચુ,                                                     | —શરબત,        |
| —અર્ક,                                                       | —બરમ,         |
| —મુરમા,                                                      | —અત્તર,       |
| —હંતમંજન,                                                    | —સાચુ,        |
| —તેલ,                                                        | —કરતુરી,      |
| —કેસર,                                                       | —અગર,         |
| —બરાસ કયુર,                                                  | —લોશન,        |
| —મલમ,                                                        | —સિલાજીત,     |
| —આખા ને છુટેલા ઝવેરાત,                                       | —અંબર         |
| —સોના ચાંદીના વસ્ત્ર,                                        | —મોમ્યાર્થ,   |
| —દરેક જાતના ઉકાળાના પકીકા                                    | —રંગદાર મહેલી |

મળવાનું ઠેકાણું :—દવાખાના મુઈને સિદ્ધત.

રાનીતાલાખ, સુરત.

## છાપરા-નિરીક્ષકો માટે ખાસ શિક્ષણ

મકાનોનાં છ પરાં કે અગાશીઓ પર ચઢી, નિરીક્ષણ કરનારાઓને સુચનો આપનારાઓની એક સંખ્યા ફેળવવા માટે સરકારે વ્યવસ્થા કરી છે. આ નિરીક્ષકોને મદદનાં કારખાનાઓ અને કચેરીઓની અગાશીઓ કે છ પરાં પર બેસી દુરબન વિમાનોનાં અગમનની ચેતવણી આપવાની હશે. આ નિરીક્ષકોના ઉપયોગથી 'જુરેલી ઉત્પાદન તેમજ કચેરીઓનું' કામકાજ, હવાઈ હુમલાની પ્રાથમિક ચેતવણી પછી પણ, તે કારખાના કે કચેરી પર તુરંતજ જોખમભરેલા યવાનો ભય ખડો થાય ત્યાં સુધી ચાલુ રાખી સકાશે. હુમલો ખરેખર શરૂ થઈ જાય તે પહેલા ચેતવણી આપી દેવી, એ આ નિરીક્ષકોની ફરજ રહેશે.

લાગતાં વળગતાં કારખાનાઓ અને કચેરીઓમાં કામ કરતા સ્વયંસેવકોમાંથીજ આ નિરીક્ષકોની પસંદગી કરવામાં આવશે. તેમને ફેળવણી આપનાર શિક્ષકોને પહેલાં યાહી વિમાની ફળાં મથકોમાં તબક્કામ આપવામાં આવશે. જોડટોપર મહિનામાં શરૂ થનાર પહેલા તબક્કામ કામ માટે જુદા જુદા પ્રાંતો માટે અમુક જગ્યાઓ ચૂકવે કરવામાં આવી છે.

## મગફળીના વાવેતર અને ઉદ્યોગમાં હિન્દ પ્રથમ નંબરે.

મગફળીના વાવેતર અને ઉત્પત્તિને અંગે દુન્યાભરમાં હિન્દનો નંબર પ્રથમ છે. દુન્યા ભરમાં થતી મગફળીને લાગ વિન્દમાં યાય છે, છતાં હિન્દમાં એકર દીઠ સરેરાસ ઉત્પાદન માત્ર ૯૦૦ રતલ યાય છે, જ્યારે ચીનમાં તે ૧૬૦૦ રતલ અને મેરીશિયસમાં ૨૨૦૦ રતલ છે.

આજે હિન્દમાં કુલ ૯૦ લાખ એકર ખેતીમાં મગફળીનું વાવેતર કરાય છે અને

તેની ઉત્પાદન ૩,૬૦,૦૦,૦૦૦ ટન લગી જઈ પહેલી છે.

## હિન્દ-અફઘાન વેપારી-પ્રગતિ

૧૯૩૯-૪૦ દરમિયાન હિન્દ-અફઘાન વેપારી સંબંધોએ પુષ્કળ પ્રગતિ કરી છે. આગલા વર્ષે જ્યારે હિન્દે માત્ર રૂ. ૫૦,૭૦,૦૦૦ નો માલ અફઘાનિસ્તાન મોકલ્યો હતો, ત્યારે આ વર્ષે એ રકમ રૂ. ૭૨,૭૯,૦૦૦ લગી જઈ પહેલી હતી.

અફઘાનિસ્તાન હિન્દ ખાતેથી સુતરાઉ અને રેશમી કાપડ, 'લુટ', ચામડા અને સિમિન્ટ મોકલતા પ્રમાણમાં આવડત કરે છે. આ વર્ષમાં એ આયાત હજી વધવા સંભવ છે.

ટેલીગ્રામ:-Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૬૨૬



## આઝાદ હોઝિયરી

સ્વદેશી મુડી અને વ્યવસ્થાથી આશ્રીતી થી શુભરાત હોઝિયરી મીડિયામાં બેનલ ગૅલેરીસ, મોજા, સ્વેટર, કોટ, પુલ્ક જોવર, મફલર, અગ્ન્યાની જર્સી વિગેરે વાપરે. મુતર તથા ઉનનો માલ, ચેક તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને પરદેશી માલની હરિદાઈ કરી સકે છે. લાવ લણાજી દીક્ષાપત્ર માલ ખરીદતી વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ જોશે. અમારા કારખાનામાં છત્રીઓ પણ બને છે.

બહારગામના જોડિશ પર પુરતું પ્યાન આપી રસીદ બેન્ક મારફતે કે પી. પી. થી રવાના કરવામાં આવે છે.

સોલ એજન્ટ-ઈસ્લામ બ્રદર્સ

હેડ ઓફિસ :-૨, કાલુપુર, અહમદાબાદ  
બ્રાન્ચ :-૨, જુહાપુર મહિજડ સામે, અહમદાબાદ

“કમર” : અંક ૧૩૦ મો

અધે સુધી સુધી ભરતી. પંપ ચક્ષાત્રાથી  
સુધી દરમાં છંદાય છે.

ઉપર નજીવેલી કેલસિયમ સાક્ષનાઈડ  
“એ ડરટ”ની અડધી શેર સુધી ૧૦૦ દરો  
માટે પુરતી છે, એમ અનુભવ પરથી માન્ય  
પડ્યું છે. સાધારણ રીતે એક વખતે દરેક  
દરમાં પાંચથી ૭ વખત પંપ કરવો પડે છે

## સોના જેવો પીળો ગોળ

ગોળને બાવ તેના રંગ ઉપર આધાર  
રાખતો હોવાથી ગોળ બનાવતી વખતે તેને  
ચોખ્ખું રંગ આપવો ધણું અગત્યનું છે.

પુંડીયા જાતની શેરડીમાંથી બનાવેલો  
ગોળ સોના જેવો પીળો હોય છે. જેથી ઘણો  
વખણાય છે. પણ પુંડીયાને બદલે જેનું વધુ  
વાવેતર થવા ધાત્યું છે, તે સામાન્ય શેરડીનો  
ગોળ હલકા રંગનો હોય છે.

સારા રંગનો ગોળ બનાવવા માટે સામાન્ય  
રીતે ‘લાઇટ’ અથવા ‘બ્લેન્ડ’ની ઉપયોગ  
યાય છે. પણ તેનાથી ને રંગ આવે છે તે  
ચોડા વખત ટકે છે અને ગોળ હીલો યાય છે.  
ઘણી વખત બોંડીનો રસ વાપરવામાં આવે છે  
પણ તે સતેવકારક નથી.

સુપરફોસ્ફેટ વાપરવાથી સારું પરિણામ  
આવે છે. પાંડેગામના સુગરકેન રીસર્ચ સ્ટે-  
શનમાં કરવામાં આવેલા અભ્યંતરમાં સારું  
પરિણામ જતાવ્યું હતું - તાવડામાંથી ચહેલી  
વખત મેલ કાઢી કાપ્યા બાદ અરધા રતન  
સુપરફોસ્ફેટ થોડા પાણીમાં એગાળીને તાવડામાં  
ધીમે ધીમે રેડ્યું. ત્યાર બાદ બીજી વખત  
મેલ કાઢવો. ખાટા રસ માટે સુપરફોસ્ફેટ વધુ  
લેવું. વધુ પડતું સુપરફોસ્ફેટ નાખવું નહિ.  
તેથી ગોળ હીલો બની નય છે.

ઉત્તમ ગોળ બનાવવા માટે દરેક તાવડા  
દીઠ દોઢ આનો ખર્ચવો પડશે પણ એથી  
પક્ષા દીઠ એકથી ત્રણ શ્વેષા વધુ ઉપજશે

“કમર” નો ૧૩૧મો અંક

કેમિયમનો ટોળ-ચાતુ લેખમાળા  
કાનમ-ચોપાદની કાનસો બનાવવા વિશે  
એસિટોન-બનાવટની પદ્ધતિ  
પુલ્ક-બનાવટ અને ઉલોગ  
કર્ગ-કાપડ-કેમ બનાવાય છે ?

બેરિયમ સલ્ફાઇડ-રસાયણ બનાવ

વવાની રીત

ઝિંકાનીઆ ધાતુ-મિશ્ર-ધાતુના પ્રયોગો.

પેપેરિન-બનાવવાની પુરી વિગતો.

અલ્યુર ગોળ-અલ્યુરીના રસનો ગોળ  
બનાવવો

## અને હવે પછી

હવે પછી હયાનારા ખાસ કુનર-ચેબોની  
એક કુંકી યાદી તો જુઓ :

- (૧) એકયુમ્યુલેટર પ્લેઈટ-બનાવવાની વિગતો
- (૨) કેડમિયમનો ટોળ-નાદિર ટોળ-કુનર
- (૩) છાપખાતુ-એ ધધાની ચેડીક માહિતી
- (૪) દોરડાં-બનાવટ અને ઉલોગ
- (૫) નિકલનો ટોળ-કીમતી કુનરની માહિતી
- (૬) ધાયક દવાઓ-ડાઝનબંધ તુરખાઓ
- (૭) પુસ્તક બાંધણી-સરળ જાત ઉમ્મ કુનર.
- (૮) બેક્ટેરિયો-ચાતુ લેખમાળાનો વધુ ભાગ
- (૯) રબર કાપડ-બનાવટ વિશે
- (૧૦) રબર-ટયુઓ બનાવવાની પદ્ધતિ
- (૧૧) લાખ-ઉલોગ વિશે
- (૧૨) લેક્ટાઈન-બનાવવાની માહિતી
- (૧૩) વાળ-બ્રશ-બનાવટની વિગતો
- (૧૪) દરડીનો ધધો-ધધ વિશે ચેડીક અમતની માહિતી
- (૧૫) સુતરાઉ ગાંઠીયા-બનાવવાની વિગત
- (૧૬) ગ્રાહન સીસ-વનરપતિ-દોડની રેપણી
- (૧૭) ફાઉન્ટેન પેનની ગાંઠીઓ-થોડાક તુરખાઓ



# “કમર”-પ્રકાશનો

૧

૨

૩

## સાબુની બનાવટ

■ દરેકે દરેક પ્રમાણના સાબુઓ બનાવવા મટેની એકતીજ શાસ્ત્રી અને પ્રમાણભૂત સચિત્ર ગુજરાતી ચોપડી એમા સાબુ બનાવવાની ઠંડી, અર્ધ-ગરમ અને ગરમ પથ્થે રીતિયેની પુરી માહિતી, સાબુમા વપરાતી ચરખી તેન, રંગ, સુગંધીઓ અને તસા યજ્ઞોની સપુર્ણ રિચત અને બનાવટ માટેના યત્રેનો સચિત્ર પરિચય આપના ઉપાત તઢાસાના, ઘેસાના કપડા રંગસાના ડૂઝકની ટીંગ કરાના ધાતુને પોનિંગ મરવાના અને દનાકામમા વાગતા ડઝનબધ પ્રકારના સાબુઓના રૂફફ પ્રયોગો અને ટેટનાઢ ઉપયેગી કેલ્ટકો પણ આપના છે

■ જાડા એન્ટિક કાગળ ૨૦૦ પાના ૭ ચિત્રો કપડાની ૫ કી બાધણી

કીમત રૂપીયા બે.

(૨ ખ ૭ આના)

[ વિદેશ ૪ સિનિગ ]

## વેચાણ કળા

કિના

સેદમસેનશિપ

[ વેપાર મુલ્યનો સહિત ]

■ માત્ર વેચવાની કળા અર્થાત અદમનું સદા આકર્ષી, વિશાળા ઉરકરી મન ખરીદવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન કરાવની અને એ ઇચ્છાને અમલમા મુલાવની એ મટેની સમજાવટ વેપરી અને ગ્રાહકની દૃષ્ટિરે માનની તુલના, સોદો કરવની કળા, વેપારીની માનસિક શક્તિયે, વાધાઓના ન્યવહાર કરવો, વેચણ વિશાગતી મુશ્કેલી વન રિવગેલુ સુદર પૃથક્કણ કરની ગુજરાતી બધામા પહેલીજ પુરિતક

■ વેપારીએને નિત નિત ઉપયેગી એના ૧૭ કામતી વેપાર સ્થળો પણ એમા છે

કીમત દશ આના.

(ટપાન ખચ સહિત)

[ વિદેશ એક સિનિગ ]

[ બધા બાધિતો બુકસેલરોને ત્યા મળે છે ]

[ ૩૮ પાનાનુ પુર નવુ સચિત્ર મુદ્રત મગાવો ]

## વેપારની ચાવી

■ પાચ પદર રૂપિયાની નાની પુલ્કમા ધર બેઠા ટપ તથા વેપાર કેમ કરવો? વનચયા કેમ કરવી? કેની રીતે વિક્રમા વવો? શો વેપાર કરવો? વ બામનોની સપુર્ણ માહિતી ૧૭ જુગ જુગ પ્રકરણો દ્વાન આપના ઉપરાત જુદી જુદી જાનના ૧૬૨ કુનર બોયોની સપુર્ણ દરીકત પણ એમા સખી છે સખ્યા પ્રમણે બાતમર અમન કરાય તો એની મદદ વડે દગારો રૂપિસ કમાઇ સકાય છે

■ ‘મેન ગ્રાઈર’ રેસરને લગતી એ પહેલીજ ગુજરાતી ચોપડી છે

■ ઇમીટેશન આર્ટ પેપર ૧૦૦ પાના

કીમત : રૂપિયા અઢી

(૨ ખ મે આના)

[ વિદેશ ૪૬ સિનિગ ]

પ્રમાણુલુપ્ત અને શાસ્ત્રીય

# “કમર”-પ્રકાશનો

૧૪

૫

૬

“કમર”ની ફાઈલો

કેશ શૃંગાર

“કમર”ના આખા સંદ

“કમર”ની બાંધેલી ફાઈલો  
મંગાવો. મહેશ મહેશ પ્રયોગ-  
પુસ્તકો કરતાં નવું બાંધેલી પૂર્ણ  
અને ઉપયોગી છતાં કામતમાં  
અત્યંત સોની છે

પુસ્તકો મહેશ મહેશ મંગાવો

“બીજી” ૨

“ત્રીજી” ૨

“ચોથી” ૨ ૨-૮-૦

“પાંચમી” ૨ ૨-૮-૦

“છઠ્ઠી” ૨ ૩-૮-૦

“સાતમી” ૨ ૩-૮-૦

“આઠમી” ૨ ૩-૮-૦

“નવમી” ૨ ૩-૮-૦

“દશમી” ૨ ૩-૮-૦

[ ૮૫૫ બર્થ નંબર ]

પરદેશ મારે-પુસ્તક ૪-૫:

કામત દરેકની શી. પાંચ.

પુસ્તક ૧ ૭-૮-૬-૧૦

કામત દરેકની શી. સાત.

[ ૭૮ પાનાનું નવું પ્રેસ સર્વિસ મુદ્રા મંગાવો ]

ચિત્રનામું: કમર ઓફીસ, સીદામગવાડા, સુરત.

કામ રંગના કિંવા સરેલ  
યા લુચા ચામ મગસા વળને  
ફરી વાર અસલ રંગના-કળા  
કે મુન્દરી-કરવા માટેના  
ખિત્રાન યા કલકલા વિદેશી  
લુનાની અને આયુર્વેદિક પદ-  
તિના તેજ, પાણી યા લુગીના  
રૂપના અને આતરીક ઉપાવના  
૭૧ પ્રમાણુલુપ્ત-અનેક અપ્રકટ  
અને કામતી પ્રયોગો સંદિત-  
નુરખાઓનો અંગેક સમદ  
તે વખાવની માફિતી, બનાવટ,  
વેપાર અને ઉપયોગની  
સુચનાઓ સંદિત  
અગજવામાં રહી સકે એવું-  
નાનકડુ કદ એન્ટિક કામગી:  
૪૮ પાના

કામત ચાર આના.  
(૮ બ સથે પાચ આના.)  
વિદેશ છ પેના

જનના લગી પુસ્તકના  
ઓર્ડર સર્વિસ જેમાં ઓરો  
મ ઓ, ધિરિયા વાં પોસ્ટર  
ઓર્ડર પણ આસરો.

કુટક કુટક અંગે ખરીદવ  
કરતા આખો સંદર્ભ ખરીદી  
લો, કારણ કે તે એક સચિત  
ફાઈલની એનસાઈક્લોપિ-  
ડીઆની મગસ સારે છે

અંગે ૨, ૩, ૪, ૫ ૧.  
૭, ૮, ૯, ૨૪, ૨૫, ૩૦,  
૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪ બી  
૩૬ જેમ પુસ્તક ૧, ૨, અને  
૩ ના કુલ સેગ અંગે પુસ્તક  
૪, ૫, ૬, ૭, ૮,  
૯ અને ૧૦ ની બાંધેલી ૭  
ફાઈલો અને-

અંગે ૧૨૧ થી ૧૨૨  
લગીતુ માર અંગે-એટલે  
૧૬૪૧ ના પુસ્તક વર્તુ-વિવર્ત  
લગતમ મળી

કામત ૨. ૨૮ ૮ ૦  
(૮ બ. વા રહેને નુર ૪૩)

પરદેશ મારે-  
કામત ૨. ૩૭-૬-૦  
વા ૨-૧૬-૦  
(૮ બ સંદિત)

તરી ને પ્રકાશ - સુલભમ કમર કમર ઓફીસ, સીદામગવાડા, સુરત પ્રકાશ વા ૧-૨-૧૯૪૧  
મદ્રક ને સુલભમ - આજુબાજુ કમરની મેચિસ, સુલભમ-સુલભમ પ્રેસ આજુબાજુ રોડ, સુરત

# જાણી

ખેતી, ઉદ્યોગ, વિશ્વવિદ્યાલય, વપાર



સિનેમાચિત્ર

સાહસના ખીખારી

નગ્ન-આકૃતિઓ

હાસ્યાસાધનાં

આપ છે.

નવંબર ૧૯૪૧

૧. આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના પ્રમાણપત્રો : ઘેડ, બેંડાં પૈસા કમાવા આજેજ મંગાવો!

૧ વડોદરા રાજ્યના કેળવણી ખાતાએ શાળાઓમાં ઈનામ અને પુસ્તકાલયો માટે અને પુસ્તકાલય-ખાતાએ લગભગ પુસ્તકાલયો માટે આ પુસ્તકના પહેલા અને બીજા બંને મંજૂર કર્યા છે

૨ મુબઈ ઈલાકાના સરકારી કેળવણી ખાતાએ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્કૂલોના વિદ્યાર્થીઓની લાયબ્રેરીઓ માટે આ પુસ્તકના પહેલા અને બીજા બંને મંજૂર કર્યા છે

૩ આ પુસ્તકના પહેલા અને બીજા બાગની ૨૫ (પચીસ) નકલો વડોદરાના પ્રાચ્ય વિદ્યામંદિરે અને ૧૧ (અગીઆર) નકલો અમદાવાદની શુભરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીએ ઉત્તેજન માટે ખરીદી છે

૪ આ પુસ્તકના પહેલા અને બીજા ભાગ માટે બુર્મા ભરાએ 'કચ્છ હુતરો'ના પ્રદર્શનમાળી પ્રમાણપત્ર (Certificate of Merit) મળ્યું છે

૫ આ પુસ્તકના પહેલા બાગને આલુદમા મળેલી બીજી શુભરાત પુસ્તકાલય દરિયે સારા પુસ્તકાલયા મળ્યા છે

૬ આ પુસ્તકની ઉત્તમતા માટે અનેક સુપ્રસિદ્ધ સામાયિક પત્રે આ સારામાં સારા અભિપ્રાયો આપ્યા છે

કચ્છ વેપારી મંડળના પ્રમુખ શ્રી હુગરશી ધરમશી સપટે લખેલા "અમુખ" નામે

## નફાકારક હુતરો

ભાગ ૧-૨-૩

નિષ્ક્રાંતો અને અનુભવીઓએ લખેલા વિવિધ ભરોસાપાત્ર હુતરોથી ભરપૂર પુસ્તક ૭૫૦ પાના, ઉમદા ભાષા એન્ટિક કાળ, શાસ્ત્રીય શુદ્ધ સુદર છપાઈ અને આકર્ષક ગ્રેટઅપ

કિંમત ૭ (સાત) રૂપિયા (વી પી થી ટપાલ ખર્ચ ૧૩ આના જુદા)

મંગાવવા માટે લખો

સચાલક શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા

નંબર ૪ ચૌક બજાર,

પેસ્ટ સીનુગરા, (અમદાવાદ-૩૭)

## આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના થોડાક અભિપ્રાયો

દરેક પુસ્તકાલય માં આ પુસ્તક હોવું જોઈએ, એટલું જ નહિ પરંતુ તે વિશેષ વચાચ એવી ધેરવી મળીએ એવી જોઈએ 'પુસ્તકાલય' માસિક (વડોદરા)

ધારમશુ હુતરોના આ ભાગના કેળવણી પુસ્તકો આપણે ત્યાં પણ ખુબ જ પડ્યા છે, અને હજીયે ગયે તેવી બહેરાતોના થોડાક ગાયે ખુબ જ પડ્યા, પરંતુ આ પુસ્તકની વિશેષતા તેમાં સુકેલા પ્રયોગોના માત્ર નથી પણ જુદા જુદા વિષયોના સારા અને અનુભવી લેખકો પાસે લખેલા લેખોને સમગ્રીને આ પુસ્તકને વિવિધતાભર્યા બનાવવામાં આવ્યું છે તે છે 'રવિચાર' સાપ્તાહિક (મુમઈ)

શુભરાતના લેખકો આમાંથી એક હુતરોને અખતરો કરી જીવનના મુખી જીવની માળી શકે તેવા ઉદ્યોગો આ પુસ્તકમાં બતાવવામાં આવ્યા છે

'મદાશુભરાત' સાપ્તાહિક (હરાથી)

થોડા ખર્ચે જો કોઈ બાઈને આજીવન કેળવવા માટે પચતો કાવા હોય તો આ પુસ્તક જોઈ જવા જોઈ છે કારણ કે એથી મુઠીએ ભવ મહેલ કરીને પૈસા કમાઈ શકાય છે

'શિક્ષણ અને સાહિત્ય' માસિક (અમદાવાદ)

વધુ ખાતરી માટે બીજા અભિપ્રાયોની પત્રિકા મફત મંગાવો.

[ આ પુસ્તક કમર એડિસ-સુરત પાસેથીય મળે છે. ]

વર્ષ અગિયારમું

માસ ૧૧મો

અંક ૧૩૧ મો

ક મ ર

નવેમ્બર ૧૯૪૧

— લિપાક્રમ —

દિ-૬ : રૂપિયા ત્રણ

અર્ધા : રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ : શિલિંગ ૭

ચિત્રો

ન્યુન-એજની

૪૨૦

વસુનાથિ ગોળીઓ

૪૨૧

પ્રયોગો

વંદા-શુક્ર

૪૨૩

વા-તેલ

૪૨૩

એમેરી-રોલર

૪૨૧

સોડિયમ ફોસ્ફેટ

૪૨૨

ગોળી બનાવવા માટેનો

ચુલો ૪૧૧

એસિડેટ એક કોપર

૪૨૩

ચેપેટ્ટી

૪૧૫

એસેન્સ પિપરિન્ટ

૪૨૩

બેરિયમ સલ્ફાઈડ

૪૧૮

તેલ-રંગ મિશ્રણ કરનાર

ચંદ્ર ૪૦૭

બાંગીની ગોળીઓ

૪૨૧

વિનોલિયમ ક્રિયા કરી-

કાપક ૪૦૧

અમીકોન રકરો માટેનું

ચારનિસ ૪૨૧

પગ મિશ્ર

૪૦૭

આયુક-ચારનિસ

૪૨૩

વેપારી કળા

ફિલ્ટર પ્રેસ

૪૦૪

તેલ-રંગ કાઢનાર દવા

૪૨૨

અચળતા

૪૩૦

રંગ દળનાર અને ઘુંટનાર

ખરલ ૪૦૬

પિપરમિન્ટ ફિલ્ટર

૪૨૩

વેપારી-ખતો

૪૨૫

પોપસિયમ સાયનાઈડ

૪૨૨

ફિનાઈલની ગોળીઓ

૨૨૩

વિનોલિયમ: તરફ-ખીખી મુખપટ

પરચુરાણ

ખેલી, હુનર અને ઉદ્યોગ

Linseed Oil

૪૨૧

બ્રોન્ઝ-રંગ (Bronze

૪૨૨

અભિપ્રાય

૪૩૧

એસિડોન

૪૧૭

Lacquer

૪૨૨

પુછપરછો

૪૩૫

ખંદુર-ગોળ

૪૧૬

માલકાંડલીનું તેલ

૪૨૩

હવદાખાદનો ખન-ઉદ્યોગ ૪૧૮

[ 'કમર'માં પ્રગટ થતી દરેક સાહિત્ય સામગ્રિનાં ( સિવાય કે તે સામગ્રી, જે સેષકલા નામ સહિત પ્રગટ થઈ હોય ) કોપીરાઈટ હકો વર્તમાન સ્વાધીન છે. ]

૪૬ વર્ષની જુની અને જાણીતી

ખાટલીની દુકાન



તમને દરેક જાનની ખાટલીઓ, ખુજ,

કેપમુલ વગેરે મસ્તા ભાવે

મજાઈ કરશે

જાવતાલ માટે આજેજ લખો:-

ધી ઓલ દરિયા ખોટલ સપ્લાઈંગ કો.

143/44 ચકલા સ્ટ્રીટ, K, મુંબઈ 3

૧૩૧

ખજાર પડી ચુક્યો છે, ખજાર પડી ચુક્યો છે  
નિઃસ્વપ્ને મુસ્લિમ આવાજ રજુ કરતું સચિત્ર માગિક

મુનાદીનું ખોલતું સાપ્તાહિક



પાકિસ્તાન



૨ જોમા મુસ્લિમ હિત જાળવતા લખાણો અને  
મુઝિલમ શત્રુઓને જડનાતોડ જવાનો નિઃસ્વપ્ને  
લખવામા આવે છે, ઉપરાંત નીતિ અને સહ  
અખલાક રજુ કરતી નાની મોટી વાર્તાઓ, મેઝ  
શાહરી, નજમો, મુસ્લિમ ઇતિહાસિક ખનાવો,  
ઈસ્લામની સત્યતા સિધ્ધ કરતા લેખો, અનેક  
ત્રિરંગી ચિત્રો સાથે આપવા ઉપરાંત ખાન અલી  
કપીઆના નજવા લગાજમમા અનેક રેપેશિયલ  
અકા અને બેટ પુસ્તક પણ આપવામા આવે  
છે આજેજ માહક તરીકે નામ તોધાવો  
પાર્થિક લવાઝમ હિદમા ૨ ચા - પરદેશ ૨ ૩

પાકિસ્તાન (માસિક) ઓફિસ

૮૬-૯૦ કુમરી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૯

મુનાદીનું ખોલતું

ત્રણ માસની ઈર્જિયાત ખમો ૧૧ પછી દરેક  
વાર શરૂ થઈ ચુક્યું છે

આપ માહક ન હો તો આજેજ નમુનાની  
પ્રત મગાવી વાચી જુઓ વાચ્યા બાદ માહક  
યથા વિના રહેશે નહિ, એની અમને ખાતરી છે

પાર્થિક લવાઝમ

હિન્દ : રૂપિયા પાંચ

ખર્મો : રૂપિયા ૭

પરદેશ : રૂપિયા આઠ

લખો.-મુસ્લિમ-ગુજરાત ઓફિસ

બાગાનાના રોડ-મુરત.

આપ કમરના માહક ન  
હો અને આ નક્ક આપને  
નમુના તરીકે મળી હોય તો  
સામેની કુપન ભરી મોકલો,  
તરતજ માહક ચઈ લવ  
[ખુદલા પરખીડામા આ કુપન  
ત્રણ પૈસાની ટિકીયા મોકલી  
સકાશે]

મેનજર,

'કમર' મોહનનગરના મુરત

માઈ

રજાદ નામ કમરના માહક તરીકે, એક વર્ષ માટે મોકલો  
અને ફિરોબ્બાર ૧૯૪૧ નો ચૂક મોકલી આપવો લવાઝમની રકમ  
મ એ થી મોકલી છે (ધી ધી મોકલશે)

નામ

સિરનામુ

તારીખ

૧૩૧

નવીન જાતો ! નવોજ માણ !! તદ્દન નવાજ પુસ્તકો !!!  
સાહિત્ય શોખીનો આટે એક ઉગ્રહાસક.

હાલ લગાઈના વખતમાં દરેક જાનરો વણાજ વધતા જાય છે તેવા  
કટોકટીના વખતમાં પુસ્તકોના બાવો વણાજ સસ્તા રાખ્યા છે

|          |               |          |                                      |
|----------|---------------|----------|--------------------------------------|
| એકી સાથે | જે            | પુસ્તકો  | જરીદનારને ફક્ત વિ. પી. ટપાલ ખર્ચ માફ |
| „        | રૂ. ૫ થી દશના | „        | ૨૫ ટકા કમીશન વિ. પી. ખર્ચ વધુ        |
| „        | રૂ. વીસના     | „        | ૩૩ „ „ „                             |
| „        | રૂ. ત્રીસના   | „        | ૩૭ „ „ „                             |
| „        | રૂ. ચાલીસના   | „        | ૪૦ „ „ „                             |
| „        | વધુ પુસ્તકો   | જરીદનારે | પત્ર વ્યવહાર કરવો.                   |

પરદેશ આટે વિ. પી. થનાં નથી માટે પોષ્ટલ રીલીંગ અગાઉથી મોકલવા.  
હુકમ પુસ્તકનું વિ. પી. ટપાલ ખર્ચ અલગ રૂ. એક સુધીના પુસ્તકો અંગાવનારે  
અગાઉથી પોષ્ટ રેટેઅ મોકલવા. ફક્ત રીલીંગમા લેશે ત્યા સુધી પુસ્તક મળશે.

|                                                               |         |    |
|---------------------------------------------------------------|---------|----|
| સંગ્રહી—નાટક, મીનેમાની રૂપસુંદરીઓના સંગ્રહ જીવનની સત્ય નવલકથા | રૂ. ૦ આ | ૧૦ |
| ગુરુવામી—ચેન્નાઈ રોય તાની તણખા અસ્તી અદભુત નવલકથા             | ૦       | ૧૨ |
| સ્વાતંત્ર્યવીર સાવરકર—અદભુત રોમાંચક જીવનકથા પાકું પુસ્તક      | ૦       | ૮  |
| પત્ની અને બીજી વાતો ( સાક્ષરોની મુંઠી કહાડેલી તેર વાતોઓ )     | ૧       | ૦  |
| દેશની માયા ( અજબ પ્રકારની મનોવેદ્યક નવલકથા )                  | ૨       | ૮  |
| અમીના અને હસીના ( જે બેડીયા બહેનોની અતિ રસભરી અજબ રોમાંચક     |         |    |
| તદન નવીજ નવલકથા ૫૪૬ ૩૩૦ પાકું બાઈન્ડીંગ                       | ૩       | ૦  |
| અ. સૌ. કુમારી—વીસમી સદીની કુમારી અને ત્રીસમી નવીન વાતો        | ૧       | ૦  |
| મહન મંદીર—દેવ દેવીઓની પ્રેમ લીલાની અજબ વાતો                   | ૦       | ૧૦ |
| આખર—નીચલા ઘરની તદન નવનસાય વાતો                                | ૦       | ૧૦ |
| જન્મારો                                                       | „       | ૧૦ |
| કેનલું ગુંથણ કામ (ત્રી હાલી ગોરી કૃત સંપૂર્ણ સચિત્ર પુસ્તક)   | ૧       | ૪  |
| જ્યારે તેઓ ઉપકાર કરે છે—ગોરી આમડીના લાયકર કાળા કરતુકો         | ૧       | ૦  |
| મુશ્મનાં બોલ-લગવાત લુધ્ધતી અલૌકિક સાવનાશાળી ૧૮ વાતોઓ          | ૧       | ૪  |
| ખરેલ અને બીજી વાતો ( ૧૭ મુંદર વાતોઓ સોનેરી બાઈન્ડીંગ )        | ૨       | ૮  |
| જુવાસ ( રાણી મહારાણીઓનાં જખ્ખર કારસ્થાનો )                    | ૦       | ૧૪ |
| પાલચીન યાને કપડીના કારસ્થાન ( અદભુત નવલકથા ૫૪૬ ૩૦૦ )          | ૩       | ૦  |
| શીકલા યાને ચૌર પંચાશિકા ( મધમધતી પ્રભુ કથાઓ )                 | ૨       | ૦  |
| પાળકોની માવજત—દરેકે દરેકને ઘરમાં રાખવા લાયક સ્ત્રી ઉપયોગી     | ૨       | ૦  |
| નેહલગનની મુંદરી ભાગ ૧-૨ સાથે (અદભુત નવલકથા સોનેરી પુસ્તક)     | ૩       | ૮  |



૧૩૧

જ્યારે ૫૬૬ ચુકચો છે...  
નિરૂપણે મુસ્લિમ આવાજ ર



પાકિસ્તાન

કે જેમ મુસ્લિમ હિત જા  
મુસ્લિમ સંચુચોને જાણાતો  
લખવામાં આવે છે, ઉપરાંત  
અખલાક રજુ કરતી નાની  
ચાઈરી, નામો, મુસ્લિમ  
ધર્મનામની સત્યતા સિધ્ધ કે  
ચિરગી ચિત્રો સાથે આપવા  
રૂપીઆના નણવા લવાજમમાં  
આકા અને બોટ પુસ્તક પાછું  
છે. આજેજ માહક તરીકે ન  
પાર્થિક લવાજમ હિદમાં ૩. ૫  
પાકિસ્તાન (માસિક)  
૮૫-૮૦ ડુગરી

પ્રધાનમંત્રી તંદુસ્તની (વૃધ્ધ-ઉમરે શરીર પછું મસ્ત.  
વેદીના કુલો—રમ ભયાર કાવ્યોતો સંમહ  
સ્વીકૃતરસેનની સ્વતંત્રતા (સ્વતંત્રતાનાં ચાહકો મારે  
મજબૂરી અથવા સ્નેહવેદી મુંદરી (મી. દેલવામ ૧૫)  
મુસ્લામીયન ગુરૂરીર-અતિહાસીક શોધતાઅરી નોવેલ  
ચેતવ (ચેતવ રમવાની રીત, સમજ અને મુશ્કીઓ  
મત્તમી મરીતું ક્રાન્સ (મુચિપયાત નવલકથાકાર અને  
મો મસ્તેદીયમીનું મુંદર સાપાંતર પૂર્વ ૨૮૮ પૃષ્ઠ

અસ્તરતિની મદન શીલતા અને મતીમુંદરીની મદન  
ભવુદરીની પિગડા અને ગોરખની ઈંગડા  
માલાઅવલી સાવિત્રી—(હિન્દુ સમાજનું કચ્છુ દરખ-મી  
દરશોગ, અત્તમજ્ઞાન દર્શાવે, પ્રતિજ્ઞામાં મકકમ રખાવે  
હિ કના હિતનો ઉકેલ (પ્રેદિસર માંગપેના પુસ્તકનો અહ

મર્જા યાને હુરે આસતાના (ઈસ્લામી પ્રાણ  
વારમીને સામ

અરબી અપમગ  
ઉમતુલ કુબરા યાને ઝેમન મદારાન્ય

ઈન્ને મુસ્લીમ  
લયલાયે લમિક (મિરીયાની મુંદરી)

મીના બાઝાર—ઝનાના બગર  
ગામુલ અમમ

જલવયે તુર (મયે અમુમ)  
પાટીસ્તાન (મુસ્લીમ રાજપ્રકરણીય આગદર્શક)

અર્ધસુની ઉમારત  
લેયાયે હકકે યાને મત્યનો શોધક ભાગ ૧-૨-૩

ગાઝી મહમદ ધીન કાસમ (ઐતિહાસીક નવલકથા)  
જમીલા યાને બંગાલનો બગવો

ઈસ્લામ અને પ્રભુ. સામ્રાજ્યના ખસીકાઓ  
મુજતાબુલ હિદ—કીવા ચિરતી અરિય

માલાનાં મદમદમલી—જીવન ચરિત્ર  
અહુએનની આલમગીર યાદગીરીઓ

ઈસ્લામનાં ઓલીઆ (રીવ્ય અમકારોલી લારેપુર)  
કુર્બાન અને ઈનસાન (રોક મુસ્લીમ લાઈને અતિ ઉચકો  
જગતના મદાન આગદર્શક (ઈસ્લામ ધર્મને લગતું)

આપ કમરના માહક ન  
હો અને આ નકલ આપને  
નમુના તરીકે ગળી દેાય તે  
સાગેની કપન બરી મોકલો,  
વરતમ માહક ચઈ જાવ  
[ખુલ્લા પરીણામા આ કપન  
વજુ પેસાની દિગંધી મોકલી  
સકારો]



# લિનોલિયમ કિંવા ફર્શ-કાપડ

[૧]

લિનોલિયમ । કેટલું ખૂબસૂરત વાગે છે એ ફર્શ-કાપડ ।

મગમ હોતો, બ્યારે લિનોલિયમ અમીર-ધગેની રવનક લેખાતું, વકત વીનતો ગયો તેમ તેમ લિનોલિયમનો વપરાશ દિન બ દિન વધુ અને વધુ વેગ લેતો ગયો અને આજે લિનોલિયમ, ન માત્ર અમીરોના દિવાનખાનાઓની શોખા છે, બલકે મધ્યમ વર્ગના કમરગોળો શણગાર પણ છે. એવી શોખા અને શણગાર, જે પોતાની ઉપયોગિતાને અંગે મિનદરીક છે.

અને, 'કમર'ના વાચકો કયા નથી ગણતા કે હવે લિનોલિયમ માત્ર ફર્શ-કાપડનું નથી રહ્યું, બાપકળાની એક અગત્યની પદ્ધતિમાં મૂળબૂત અસ્થિત બની ગયું છે ?

લિનોલિયમ કિંવા ફર્શ-કાપડ

લિનોલિયમ કિંવા ફર્શ-કાપડ એટલે શબ્દ યા કતાનના કાપડ પર તૈલ-પડ લગાડી બનાવવામાં આવેલું તૈલ-કાપડ એને માટે ગમે તેવું નામ પાતળું કેનવામ, શણગાર કાપડ યા લિનેન સાથી સંકે છે પણ લિનોલિયમ મા-બને તે માટે નિયમ એ છે કે એવું ખામ કાપડ તૈયાર કરવામાં આવે છે. એના ખામ કાપડની વિશિષ્ટતા એ હોય છે કે એના શણા-તાણામાં કયાય માધા દેખાતા નથી કારણ કે, જો એવા માધા ઉપસી આવેલા ગી નયતો કાપડ અરબંચક બની જઈ, તેની ઉપર તૈલ-પડ લગાડવામાં બેટક તકલીફ પડે ।થી પ્રથમથીજ એ કાળજી ગળામાં આવે કે વાણા-તાણામાં સાધા ન આવે—જો

આવે તો તે એવા ખુબીખૂનક ગેનારી હોય કે આ ઉપસી આવેલી ન રહે

લિનોલિયમ માટેના કાપડની એક બીજી વિશિષ્ટતા તેની પરોળાઈ-બચાઈ છે સામાન્ય રીતે લિનોલિયમની બનાવ માટે નીચના કાપડ કાપડ બને છે—

- ૧, લબાઈ ૧૦૦ વાગ, પરોળાઈ ૨ નાન
- ૨, લબાઈ ૧૦૮ વાગ, પરોળાઈ ૭ વાગ
- ૩, લબાઈ ૧૧૩ વાગ, પરોળાઈ ૮ વાગ

બેશક, એ કાપડ વણના માટે ખામ યત્રો હોય છે એ કાપડ ઘણું બાકી પણ નહિ તેમ ઘણું ઘટ પણ નથી હોતું સામાન્યતઃ એના ઘડપણાતુ સ્ટેન્ડર્ડ એક ઈંચ દમ દોગતુ હોય છે.

કાપડ અંગે હુકમાં એટલુંજ કે યોગ્ય હોય એવુંજ કાપડ વાપરવું જોઈએ, એવુંજ નહિ બલકે તે મિલમાંથી તયાર થઈ આવ્યા પછીય તેની યોગ્ય પરિવારો કઠી, ઉપયોગપા માનિત સાથ તોજ તેને વાપરવું જોઈએ પરોવાની મહાજ બેટકાગી યા બલ અગાજ જતા ખૂબજ મહોરી થઈ પડતી હોઈ, એ વિ પ્રથમથીજ ખામ કાળજી ગળની જોઈએ

બનાવટની પ્રાથમિક પદ્ધતિ

કાપડ મેળવ્યા પછી તેના યોગ્ય માપના કટકા કઠી, ઉબી જેમના બરાબરી દેવાય છે આ ફેરો એવી હોય છે કે કાપડ બરાબરા પડી તેને વડુ ખેચતુ હોય તો ખેચી મગમ એ કામ માટે જેમના મુઠ્ઠો-પરણુ હોય છે. એને ઉપયોગ કરતા, એકક, દુસ્રી આગળ વધતુ ન જોઈએ, મોટે જો કપડાને વધુ પડતુ ખેચવામાં આવે તો તે નયતુ પડી નય ક.

કારખાનામાં આવી ફેમો મુકવા માટે ઉંચા નીચા પેરેફોર્મ જેવા બનાવેલા હોય છે, જેથી ફેમના કાપડ પર તેન-પદાર્થ લગાડવાની ક્રિયા સહેનાઈથી થઈ સકે એવું ક્યા પછી, એ કપડા પર કાંઈ કિંમત ‘અસ્તર’ લગાડાય છે. એ કામ બરાબર વડે કરવામાં આવે છે. એનાકે એના પ્રાથમિક પડની મુગ્ધતા સ્વીકારતા નથી, પણ નિષ્ણુનોનો અનિપ્રાય છે કે કાંઈ ચા ‘અસ્તર’ લગાડ્યા વિનાનું નિર્નયનિયમ નમણું રહે છે અને તેથી આ પ્રાથમિક ક્રિયા કરવી આવશ્યક છે તેના વિના જઈ ચલાવતા થોડીક મિલનત, સહજ ખચ અને થોડાક મમય બચે છે એ ખરૂં, પણ તેથી ફર્શ-કાપડના ટકાવે પણા અને તેની પ્રમિતતા ખૂબ તકાવન પડી જાય છે.

કાંઈ કિંમત ‘અસ્તર’ લગાડ્યા પછી કાપડની સપાટી તદ્દન સળી મપાઈ અને સુવર્ણી થઈ જાય છે. જો કે જો કોઈ પ્રાચીનસર તેમ ન થાય, ઉચી નીચી રહે તો પૂરીસ-પત્થર (Pigment Stone) વડે ઉંચા બાજને છળી લેતા તે સરખી થઈ જશે કેટલીક વેળા કાપડ વણવામાં થયેલી ભુનંધી યા વાણા તાણામાં આવેલા સાધાર્ણી યા ઘાણા તાણા ગંદા થાનળા હોવાથી એની ખાખી આવી જાય છે તેનો ધીરજ યા તે કાંઈ કિંમત ‘અસ્તર’ લગાડ્યા પહેલાજ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે કરી લેવો જોઈએ યા તે લગાડ્યા પછી ગમે તેમ

ગાઝી મહમદ તે પહેલા એ મામ થઈ જમીલા યાને બ

ઈસ્લામ અને પ્રભુ

સુલતાનુલ દિલ-

પોલાના મહમદઅલી પાસની બનાવટમાં પ્રભુલેખતની આલ-ચીત્રે તેન-પદાર્થ

મના એલીસામાન્ય તેન-ગજા અને ઈનસબોયોજ કે, સામાન્ય મહાન રહાય છે, ત્યારે આ

તેન-પદાર્થ-ધાણ હોઈ, ઝડપથી મુકાઈ જાય છે એ સહજ ફર્શ સિવા-અને એ ફરે ન એજોજ છે કે, આ તેન-પદાર્થમાં અન્ય તેવ અને તર્પેન્ટાઈનનું પ્રમાણ એવું જ છે-બીજો ખાસ ફર્શ કરો નથી અગત્યના કામ માટે અજસીનું તેન પણ એક જ પદ્ધતિયે ઉકાળાય છે, જેને પગિલુમે મહેદાસ પકડે છે

તેન-પદાર્થ કિંમત તેન-રંગના એ પ્રખર અર્ધિ મર્યા કરાય છે, તે અંગ્રેજીમાં સામાન્ય ‘પેઇન્ટ’ને નામે ઓળખાય છે તેન મિશ્રિત રંગ ઘણી જુદી જુદી રંગ દર્શાવેલા રંગના આવે છે અને એના નજીક તત્ત્વો આ લેખાય છે -

૧, મૂળભૂત પદાર્થ-રંગના નક્કર પદાર્થ (જેને Base યા Pigment કહે છે)

૨, મૂળભૂત પ્રવાહી-પ્રવાહીરૂપ આપક માટે વપરાતુ તેન (Vehicle & Mediums)

૩, મદાયક પ્રવાહી-તેન-રંગ ને પાતળા કરવા માટે ઉમેરાતુ તેન (જેને Thinner કહે છે)

૪, સુકવનાર પદાર્થો-પાતળા ‘તેન રંગ’ ધ કરનાર અને તે જ નદી સુકાઈ જાય તે માટે ઉમેરાતા પદાર્થો (Driers)

તેવે એ ચારે વિશે થોડીક સવિસ્તર દર્શાવેન સમજવાની શરિશ કરીએ

મૂળભૂત પદાર્થો

આ પદાર્થો મોટે ભાગે ખનીજ પદાર્થો હોઈ, તેમનો મૂળ મમ્સદ જે તે રંગ આપવાનો હોય છે તે નક્કર રૂપમાં હોય તો પ્રથમ બારીક જુદી બનાવી લેવી પડે છે

સરેદ-સરેદ રંગ માટે વપરાતા મૂળ પદાર્થોમાં કલાઈ સરેદો (બ્લાઈટ યેડ) પહેલે જગરે આવે છે. એ સહેલાઈથી ઓટે એવો પદાર્થ હોવાથી, ગુણોપતી દ્રષ્ટિએ પણ તેમજગનું સ્થાન વે છે.

ખીન્ને નખરે આવતો પદાર્થ ઝિંક એકસા હિ છે. એ કલાઈ મરેદાને મુકાબલે ઓછો વપરાય છે, એના મુખ્ય ગુણો સુદૃઢ સરેદાશ, આડીકાઈ અને બિન-ઝડૂરીપણુ છે. એ ખીન્ના કોઈ પણ રંગ માથે તેને નુકસાન પહોચાડ્યા વિના વાપરી મકાય છે.

ઝીન્ને નખરે આવતો પદાર્થ વિથોફેન છે. એ 'અસ્તર'માં ખામ કરીને વપરાતો હોઈ, એ ઉપનાતના સરેદ મૂળ પદાર્થો આઈનિઝ બ્લાઈટ, સમ્પ્રાઈન્ડ બ્લાઈટ યેડ, ઝિંક યેડ, બેઝિક સરેદ ઓફ યેડ વગયરહ છે.

કાળા-પ્રચલિત કાળા પદાર્થોમાં બતીની મેશ, હાડકાનો કોલ્મો, હારીદાતનો કોનસો અને શેડાઈટ મુખ્ય છે એ ચારે પર તેજામ, અલકની અને તેલની અસર થતી નથી. તેમનો રંગ હમેશ કાઠમિ રહેતાયે હોઈ, અખત ગરમીની પણ અસર થતી નથી. બતીની મેશ તેવ બાળીને, હાડકાનો કોલ્મો હાડકા બાળીને અને હાથીદાતનો કોલ્મો હાથીદાતની કાતરણુ થા બ કો બાળીને બનાવાય છે.

લાલ-લાલ રંગ પદાર્થોમાં મુખ્ય સિદ્દર અને હિંગબોક્ષ છે સિદ્દર પ્રકાશિત લાલ રંગ રાવે છે, બ્યારે હિંગબોક્ષ અત્યે લાલ રંગ રાવતુ હોઈ, રંગ થોડે ઘણે અશે ટકાઉ હોયુ છે.

બ્લુ-બ્લુ પદાર્થોમાં ટ્રુસિયન બ્લુ, અ'કા' રીન અને કોના'ટ બ્લુ મુખ્ય છે. ટ્રુસિયન બ્લુનો રંગ પુષ્કળ ટકાઉ હોઈ, દેખાવે પણ મૂળ શેખીતો રોય છે. તે પાણી અને તેવ

ઉભયમાં મિશ્ર થઈ સ્થિતુ હોઈ, ઘણી ઓછી માત્રામાં વપરાય છે.

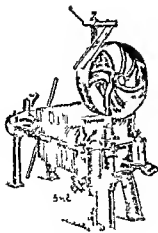
પીળા-પીળા પદાર્થોમાં કોમ યથો, ઝિંક યથો, ઓફ (Oclire) અને મેન્ના વધારે પ્રચલિત છે કોમ યથો મસ્તામા મસ્તો કૃત્રિમ પદાર્થ છે. ઓફ કુફરતી રંગ છે અને તેથી તે પણ સસ્તો અને ટકાઉ છે. એ પદાર્થ ઘણા હલકા ભારી રંગનો હોય છે અને તેથી ગમે તેના હલકા ભારી 'શેડ'નો રંગ તેમાથી બનાવી સકાય છે. વળી એ ટકાઉ પણ હોય છે એટલે એનો ઉપયોગ વધારે થાય છે

સેન્ના (Senna) ઓટે ભાગે ઓફ નેવાજ-તેને મળતા આવતા-ગુણો ધરાવે છે. તકાવત માત્ર એ છે કે તેને તેકમા મેળવતા એ વધારે પારદર્શક અને છે. એનો ઉપયોગ પણ ખૂબ થાય છે.

લીલ-આ રંગના મુખ્ય પદાર્થો કોમ શીન અને એમગ'ડ શીન ગણાય છે. એ બેઉ પણ અનેકાનેક જુદા જુદા 'શેડ'ના હોઈ, ખૂબ વપરાય છે

આ મૂળભૂત પદાર્થો ઉપરાંત એજ વિભાગમાં ગણી મકાય એવા થોડાક બીજા પદાર્થો પણ છે, જે કોઈ ખામ રંગ માટે વપરાતા નથી, બ'કે રંગને સમો બનાવના થા તેને વડું ગુણધાર અવાવના વપરાય છે. એ પદાર્થોમાં એગઈસ, મરેદો અને જિ'રામ મુખ્ય છે.

સામાન્ય રીતે, નજીકત પદાર્થો તથાગજ મોડીને વાપરવામાં આવે છે, હતા કદી કદી તે તૈયા પદાર્થોનેય અમ્બ કરવાની હુગત પડે છે. ખામ કરીને મરેદ થા બીજા શેડ નગ પદાર્થોમાં કોઈ અપ્યચ્છતા મેળવી રોય તો તેને થેઈને સ્વચ્છ કરવા પડે છે. એ પ્રમાણે ધોમવા પદાર્થોને તકલીથી સુધવા માટે 'ફિલ્ટર



ફિલ્ટર પ્રેસ

અસરવશ મુદતના રાશીને ઘોઠ રવજ કરી તેમાનુ પલ્લી ફા કરવા માટે એ ચક્ર પલ્લી ઉપાધી ધઈ પડે છે

પ્રેમના ઉપયોગ કાલ છે જે તે પાશ્વને ફિલ્ટર પ્રેસ દ્વા. ગાળી નેલા તમા પાળીને સહજે અશ માફી નેતા નથી

### મૂળભૂત પ્રવાહી

કે મળત ના તો ના છે આખીનુ ના મા તીન ના અત અમખમનુ તેન પ તુ નેતે ના નગમગ ૮% તો અન માફ તનજ નાલ છે એને રચમ ઉમળી નઈ પા માખત પાયા આયે મેળી ગગને છુગા

### મહાધમ પ્રવાહી

મા વિનાગમા વપગના રવાહીઓમા તરેનેા નિ મમ્ય ડ તે જુડ ત પૂરતા પ્રમા જુમા ઉમેરી તવાય ડ

### મુદતના પદાર્થો

આ પદાર્થોમા (૧) મુદા સિંગ (૨) મિંદર (૩) નડ એમિટ (૪) તેડ નિનોનીઓ (૫) લેડ એનિયો (૬) તેડ રોક્કીનેટ (૭)

મેન્જોનિઝ મર્મોનિટ, (૮) મેન્જોનિઝ ડાયોક્સાઈડ (૯) મેન્જોનિઝ હાયડ્રોક્સાઈડ (૧૦) મેન્જોનિઝ નિનોનીટ (૧૧) મેન્જોનિઝ ઓરિથેટ (૧૨) મેન્જોનિઝ ઓક્સેટો, (૧૩) મેન્જોનિઝ પેક્ટીટ અને (૧૪) મેન્જોનિઝ સુરેં મુખ્ય છે એ ઉપના નીમ પદાર્થોય વપગય છે ખજ પગતુ તે વધારે પ્રચલિત નથી

### [૩]

તૈન-પદાર્થના મૂળભૂત અગો વિન ૧૫ મિક માહિતી મેળવ્યા પછી હવે વારી આવે છે તૈન-પદાર્થની બનાવની એ બનાવ-ક્રિયાના ત્રણ નિભાગ છે —

- ૧, મૂળભૂત પ્રવાહી તૈયાર કરવું
- ૨ મૂળભૂત પદાર્થોને મૂળભૂત પ્રવાહી સાથે મેળવવા
- ૩, એ નિશ્ચયમા ખપ પૂરતુ સલાહક પ્રવાહી ઉમેરવું

હવે આપજે એ બનાવ-ક્રિયાઓ ક્રમવાર તપાસીએ

મૂળભૂત પ્રવાહી તૈયાર કરવાની ક્રિયા સૌથી પેની છે સૌ મઈ જાણે છે તેમ એ મૂળભૂત પ્રવાહી અળ સીના તેનમથી બનાવવામા આવે છે એ તેવ પોતાના ઘટ્ટપણુ અને ઝડપથી મુકાઈ જવાની ખુસસીયતોને અગે કેવળ બિનહરીર છે છતા આ મામ માટે મામાન્ય અળમીના તેનો મુકાનરે ખામ રીતે તૈયાર કરેતુ તેવ ઇજુમરી ટાઈ, સામાન્યત બધા કા ખા ઇઓમા એ રીતે તૈયાર મરેતુ તેનજ વપરાય છે એ રીત સદજ મુરકિત છે ખરી પણ એથી નિપજતા ઉમ્દા પરિણામે જોતા એ તકરીર કઈજ વિમાતમા નથી મરણ આ રીતથી ન માત તેન ધ બને છે, પરતુ સેદાસ પણ પકડે છે (સામાન્યત અળસીતુ તેન

ઉકાળતા ને ઉઠી નહીં ઘેર ગયું અને હો  
જેથી મહેદ દર્શ-મપડ મનાવવા માટેય તે  
વાપરી મકાલ છે

## ૩૮૦ કીમતી હુનર ઉઘોગો

કે ૧૩ નથી તાલુકા કે ખીલ ની તવકરી કરતા  
પોતાનો સ્વનમ વધારે પુણ્ય વધુ વફાવત દેવાય  
છે ૧ અને આજે તો નવરે દુનિયાની પરિસ્થિતિ  
સાચા બદલેઈ ગઈ છે ત્યારે એવા હુનરના  
નફાવતપણું તુલ્યુજી શુ ?

સે કહેા ફારિ ખચતાય ન મળી સકે એવા  
કીમતી હુનરોની સપુષ માહિતી તુલે તમને  
થ ૧૬ અનાના ખચે કમમળ મફત મળી મફ છે  
આ રીતે થ ૧૬ હુનરો ની યાદી (પુરી વહી માટે  
૩૦ પાનાનું સુનિસ્ત મુક્ત મમારો)

ખસખસ રેપલી મળથી કમગનો નામ  
૭૨ મો

ખાતર-ગાવ માનના ખાતરો મિતે અક ૭૧,  
૭૩ ૭૮ નામ ૮૭ મો

ખાદીને તિખારની નયો મગની-પુગી  
ફિયાઓ અક ૮ મો

ખામ પ્રમખના માખુઓ-શુદ્ધ શુદ્ધ ખાસ  
નમગ માખુઆ મનાવવાની મમિત્ર માહિતી

અક ૮૭ મો

ખાડ કેમ ખત છે ?-ગરફી ગોગ અને  
નામગના રોગનાથી ખાડ ખાતરી (ખામ  
સમિત્ર નેખ મારિતો) અક ૩૫ ૪૬ અન

૬૨ મો

ગમી-હોડુ નાનન અને મગેા ફરોગ  
અક ૧૦૪ મો

ગુ રડપ-મગ મગપનો એ તલ નવો  
૧૧ નમ તપ નેવા પ્રમગ અક ૮૧ મો

ગુધમનો તેજાખ-નામગ રીત અક ૬૮ મો

ગાગ-ભવેતર મન રી અક ૧૧૫ મો

(પુરો પાનુ ૪૦૬)

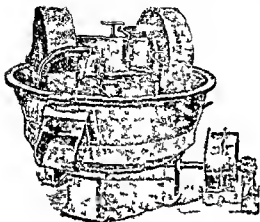
અા પ્રયોગ માટે તેન ઉમરના મને એમ  
કદ અને આમગુ એક ૧૧મણ ગોળસામા માવે  
છે, જેની ઉપર મધમેસુ આવે એવુ દાખા ૫  
રોય છે એ ઉપનાત એ રામણુઆ મુકા માટે  
એ નામી નમી ટિવા રૂમ મેર છે, જે  
ઉપરથી મીધી મેય છે અને એક નમરના  
ધમણુ નેચ ધત સાથે નેરેલી મેય છે પરુ  
તેનો ખીમ્ને છેડા ગોળાકાર મેઈ, તેની નીચેની  
તન્ નામ ૧૧ મણા પાણુ હોય છે ગોર ૧ એસી  
છે ૨ મુખ ઉપરથી મેહોગી હોય પણુ નીચે એ બામ  
ન્દાનો મેય અને જેને ગોળાકાર તેનના વામ ખુન  
તણિયે મુખી સમય તે માટે રૂમના ગોળામ ની  
સાથે પાયા નેચુ પણુ મધ દોય છે ૧૪થી  
તેને આધારે એ ગોળાકાર વામણુમા તણિયાથી  
મખજ હોયે મી નમ

પ્રયોગ એ મીને થાય છે ૨ સારામા  
તેન ખમી મુને અાની ૧૧૦ થી ૧૨૦°C  
હમી ગમન દનામા આવે છે ત્યારે તેન એગ  
ગમ થઈ મુક ત્યાર મુનાનાથી આવ્ય એાડી  
કરી ધમણુ-મત્ર વડે તેનમા દવા મખિન  
કરનામા આવે ૨ દવા અદર જતા તેનન  
ઉજાગે છે તેથી તે હનમ મારી બદા નીમી  
ન મમય તે માટે એ વેમા રામગુને મખાતાથી  
દેડ પડે છે એ દિવા ત્યા હમી મમી  
રખાય ૨ ન્યા નમી તેન નધુ થ પાડ અને  
મદદગ પડનુ મમય એ પશિમ દિવાની  
મગમનમા ત ન ર દિગોમગ મુ પરી એ  
માટે રાનગ તેનને તપામતા હી બ્યાર તે  
મેચ ૫ થ પડુ થાતુ થઈ નાય અને તો  
ગમ થયુ કદમ મદદગ પડ ત્યારે પ્રયોગ  
ખમ ફરી તેવને મેહા દેવામા આવે છે મગ

ત્યાર પછીય ૩-૪ દિવસે તેન તાપગ્રાપાત્ર થાય છે

મૂળભૂત પ્રવાહી તૈયાર થતા હવ-ચરી આવે છે—

મૂળભૂત પદાર્થોને મૂળભૂત પ્રવાહી સાથે મેળવવાની, એ માટે પડેલા તે મૂળભૂત પ્રવાહીમાં અપ પૂરતા મૂળભૂત પદાર્થો મેળવી, યત્ન રહે ખૂબ ધુની રેસાય છે જેથી એકઠમ મિશ્રણ બને એને માટે યત્નો ને પ્રયત્નો



રત દળનાર અને છુટનાર ખ ધ

તકકર રંગ-પર ધના વા ગાધકચરી વાટ-રી નૂનીની તાન બારીક બૂખી બજાવવા માટે આ યાત્રિક ખરડ બિનદરીક છે તે મેનછાની બનેલી હોઈ, બૂખીને કેઈ પણ ધતુનો સ્પર્શ થઈ સકતો નથી વળી સુખી બૂખી ફળવ ઉપરાત બૂખીને પ્રવાહીસય છુટવા-મિશ્ર કરવ મટેય આવડ ૩ઉપ યોગી છે રંગ-પદાર્થને તેસમા મેળવી અકસાએ રંગ બનાવવા મટેય એને ઉપયોગ કરાય છે

રોપ છે આડા રાનરસાગ અને ઉના રોનરસાગ એક પોત પોતાની નોખા નોખી વિસિખતાઓ ધરાવે છે એ વચોની બનાવ અને તેના

(૨) Driers મેળવવા હોત તેા તે પ્રથમ મૂળભૂત પ્રવાહીમા મેળવી પછી તેમા મૂળભૂત પદાર્થો મેળવાય છે

( પના ૪૦૫ થી આગળ )

ગાલીયા-એનો ઉયોગ અક ૪૨ મો

કી ૩ આના

ગાધીયો વોટર-ગળ પ્રમાણભૂત પ્રયોગો અક ૧૫ મો

કી ૪ આના

ગિવસરીન-મનાવર રિરે અક ૫૪ મો

કી ૩ આના

ગુરત શાહીઓ-ખાનગી પત્રો લખવા માટેની ગુપ્ત શાહીઓના બનેલ પ્રયોગો અક ૧૧૮ મો

કી ૪ આના

ગુલાબ-ઈતિદામ અને રોપણી મળધી અક ૪૭ ૫૭, ૫૮ બને ૫૮ મો

કી ૧૩ આના

ગુલાબજલ અને કેવડાજલ-ખરા અને નકવી માનવી બનાવટ તથા પ્રયોગો અક ૭૮ મો

કી ૪ આના

ગ્રેપ ફુ-રોપણીની માલિની અક ૧૨૩ મો

કી ૪ આના

ગેલેલિય-ગમકા કાસકી ૫ માટે વપરાતા સુદ પદાર્થની બનાવ સનધી અક ૧૧૭ મો

કી ૪ આના

ગોળ-ફેરકીના ગમભારી ગોળ મનારાની મધુલ અને મચિત માલિનીનો ખામ લેખ અને બીજ સચાઓ અક ૧૧૦ બને ૧૨૦ મો

કી ૮ આના

ઘટ ફુધ-રિતારેલ લ્હ પીલની બનાવનો ખામ નખ અક ૮૭મો

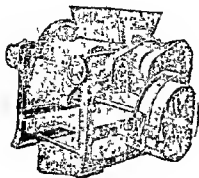
કી ૧ આના

ઘરગથુ સામુ ધગથુ સામુ બનાવરાની તાલ નરી સ ા બને સરલી પવ્યતિ સચિત રેખ અક ૧૦૮ મો

કી ૪ આના

( જુઓ પાનુ ૪૦૭ )

(પાના ૪૦૬ થી આગળ)



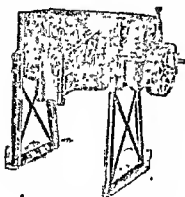
તેજ-રંજ મિશ્ર કરનાર ચંત્ર

આ ચંત્ર મૂળભૂત પદાર્થ અને મૂળભૂત પ્રવાહી મિશ્ર કરી, મધ્યમ જેવી મેળવણી બનાવે છે.

ખરદ-પત્થર એવા છે કે એથી તૈલ-પવચંના શુણ્ણને મદદને હાની પહોંચતી નથી.

એટલું યદ્યપિ દહેતા, હવે બાકી રહે છે—

સાહાયક પ્રવાહીની મેળવણી. સિમેન્ટ-સિલ્કમની બનાવટ માટેના તૈલ-પદાર્થમાં મદદથી પ્રવાહી થશે બાકે નહિ જેવુદ વપરાય છે તોય જેટલું જોઈએ તેટલું, પણ મિશ્રમાં આગળી



પત્ર મિલ

આ યંત્રમાં મધ્યમ જેવા 'તેજ રંજ' બની 'બીન પ્રવાહી' પદાર્થો ઉમેરતાં તે એને મિશ્ર કરી એકસરખા ઘટ્ટપણાની મેળવણી બનાવે છે.

ઘાસચાણો-ગિની ધામ અને મગફળી રોપવા કાપવાની માદિતી (દુકાળ માટેના ખામ સેખ મહિત). અંક ૬૧, ૬૪ અને ૬૯ મો.

કી. ૧૨ બાના.

ધી-ખગ અને નકલી ધી બનાવવાની મંચિત્ર માદિતી અને સુખ્ય ભેદો. અંક ૧૦૫ અને ૧૧૧ મો.

કી. ૮ બાના

ધેરું ઉછેર-થેરું-કંડા અને જિન કયોગ વિરોધિત સેખ. અંક ૧૧૦ મો.

કી. ૪ બાના

મકોતરાં દિવા પપતસ-રોપણીની વિગતો. અંક ૧૨૩ મો.

કી. ૪ બાના

અમલકાનીક પ્રયોગો-રમાયણના દવચતમર્થ ૪૨ મનુષ્ય પ્રયોગો અંક ૩૯, ૪૭ અને ૭૦ મો.

કી. ૧૦ બાના

અળકતા રંગો-Luminous Pinnacles ૧૨ નુરખાઓ. અંક ૭૩ મો.

કી. ૧ બાના

આકાશ કલે-કેમ અને છે ? પુરી વિગતો. અંક ૯૪ મો.

કી. ૪ બાના.

આમલુ કેળવણુ-ફોમ ટેલિમની પધ્ધતિ વિંગ. અંક ૭૪ મો.

કી. ૪ બાના

આવ મુગરા ઓઈલ-જીમની અને નકલત તેવની દર્શાવ અને તેના મવમની બનાવટ. અંક ૧૦૫ અને ૧૧૧ મો.

કી. ૮ બાના

આદ-બેતી અને વેપાની મનુષ્ય દર્શાવે. અંક ૫૪, ૫૫, ૫૬ અને ૯૨ મો.

કી. ૧૩ બાના

એડર માયેજ પેસા મોઢી આપો. નાની રકમના એડરનું નો પી કરતા નથી એડરનું રૂપાવ ખર્ચ દિવસમાં માફ છે, પણ નો પી થી મંજાવાય તે તેના ખર્ચ મદદને મિલે નુકા પડે છે.

ક્રમર એડિટર, મે ૧૯૪૧ ઇ, મુરત.

[ ૪૦૭ ]

મેળવણી સાથે નાખી 'મેળવી લો ઝગવે તેવ-  
પદાર્થ તૈયાર

### તૈલ-પદાર્થના પ્રયોગો

આ લેખને સમાપ્ત કરતા અગાઉ યોગ્ય  
પ્રયોગો આપવા જુરૂરી લાગે છે અનમત આ  
પ્રયોગો માત્ર ગણતરીના અને નમુના ઉપેક્ષા છે  
હનકા વેરા રંગ યા ધડ પાતળા તેન-રંગ માટે  
એમા ઘનતા ફેરફાર થી રેખા નોંધાયે

સરેહ-(૧) ઇન્ડિયન બ્લારિ લેડ ૫ હડરવે,  
સ્વચ્છ અળખીનુ તેન ૫ ગેલન

બનાવનાની ગીત સામાન્ય છે નોંધતા  
પ્રમાણમા તરપેન્થાઈન ઉમેરતા તેન-પદાર્થ ગાંઠો  
કેવા પાતળો થઈ સ ૭

(૨) મેફ મેરાઈસ ૩ ક્વાર્ટ, ઇન્ડિયન  
બ્લારિ લેડ ૧૬ ક્વાર્ટ સ્વચ્છ અળખીનુ  
તેન ૮૬ ગેલન

(૩) ઝિક બ્લારિ ૪૬ હડરવે સફેદ  
મેરાઈસ ૧૬ હડરવે સ્વચ્છ અળખીનુ  
તેન ૮૬ ગેલન

(૪) ઝિક એક્સાઈડ ૧ હડરવે ઝિક  
સફેદ ૧ હડરવે ચર્મી, કરે ૧ હડરવે  
સફેદ મેરાઈસ ૭ હડરવે, સ્વચ્છ અળખીનુ  
તેન ૧૪ ગેલન

લીલા-(૧) વાઈ બનમલિક ઝીન ૪  
હડરવે, મેફ મેરાઈસ ૧ હડરવે, પેરિમ  
બ્લારિ ૧ હડરવે, અળખીનુ કાચુ તેન  
૭૬ ગેલન

(૨) ડીપ બનસલિક ઝીન ૪ હડરવે,  
પેરિસ બ્લારિ ૩ હડરવે, ફેચ ચૈક ૨ હડરવે,  
અળખીનુ કાચુ તેન ૧૪ ગેલન

(૩) ડીપ બર્નમલિક ઝીન ૪ હડરવે,  
પેરિસ બ્લારિ ૩ હડરવે, અળખીનુ કાચુ  
તેન ૧૪ ગેલન

(૪) બર્નમલિક ઝીન ૧ હડરવે, એ  
મેરાઈસ ૫૬ હડરવે પેરિમ બ્લારિ ૧  
હડરવે, અળખીનુ તેન ૧૧૬ ગેલન

બ્લુ-(૧) બનમલિક બ્લુ ૪ હડરવે  
પેરિમ બ્લારિ ૩ હડરવે સફેદ મેરાઈસ ૩  
હડરવે, અળખીનુ કાચુ તેન ૧૩૬ ગેલન

(૨) બર્નમલિક બ્લુ ૧ હડરવે મેરાઈસ  
૪ હડરવે પેરિસ બ્લારિ ૪ હડરવે,  
અળખીનુ તેન ૧૩૬ ગેલન

પીળા-(૧) સેન્ના ૧૬ હડરવે, ફેચ  
ચાક ૩ ક્વાર્ટ, પેરિમ બ્લારિ ૩ ક્વાર્ટ  
અળખીનુ કાચુ તેન ૧૨ ગેલન અળખીનુ  
ઉકાળેનુ તેન ૧૬ ગેલન

(૨) સેન્ના ૧ હડરવે, ફેચ ચાક ૨  
હડરવે, પેરિસ બ્લારિ ૩ ક્વાર્ટ, અળખીનુ  
કાચુ તેન ૧૨ ગેલન, અળખીનુ ઉકાળેનુ તેન  
૫ ગેલન

(૩) ઇન્ડિયન ઓફિ ૪ હડરવે, એ  
મેરાઈસ ૧ હડરવે પેરિસ બ્લારિ ૧  
હડરવે, અળખીનુ કાચુ તેન ૧૦૬ ગેલન

(૪) ઇન્ડિયન ઓફિ ૧ હડરવે, એ  
મેરાઈસ ૭ હડરવે પેરિમ બ્લારિ ૭  
હડરવે અળખીનુ તેન ૧૮ ગેલન

લાલ-(૧) રેડ એક્સાઈડ ૩ હડરવે  
એ મેરાઈસ ૨ ક્વાર્ટ, પેરિમ બ્લારિ ૨  
ક્વાર્ટ અળખીનુ તેન ૧૬ ગેલન

(૨) એ મેરાઈસ ૪ હડરવે વેનેસિયન  
રેડ ૧ ક્વાર્ટ રેડ એક્સાઈડ ૨૦ નાન  
અળખીનુ તેન ૫૬ ગેલન

(૩) ઇન્ડિયન રેડ ૪ હડરવે પેરિમ  
બ્લારિ ૧ હડરવે સફેદ મેરાઈસ ૧ હડરવે,  
અળખીનુ કાચુ તેન ૯ ગેલન

(૪) ઇન્ડિયન રેડ ૧ હડરવે એ મેરાઈસ  
૩ હડરવે પેરિમ બ્લારિ ૫ હડરવે અળખીનુ  
તેન ૧૬૬ ગેલન



કાળા-(૧) કાર્બન બ્લેક ૧ હડવે, સફેદ બેગ્ગેટિસ ૧૩ હડવે, પેરિસ બ્લાક ૧૩ હડવે, અળખીનુ ઉકારેનુ તેન ૭૩ ગેન

(૨) કાર્બન બ્લેક ૧ હડવે, નકેદ બેગ્ગેટિસ ૩ હડવે, પેરિસ બ્લાક ૪ હડવે, અળખીનુ ઉકારેનુ તેન ૧૩૩ ગેન

(૩) વેજીટેબલ બ્લેક ૧ હડવે, પેરિસ બ્લાક ૫ હડવે, માન બ્લેક ૧૪ રતન અળખીનુ તેન ૧૮૩ ગેન

[ ૪ ]

તૈલ-પદાર્થ તૈયા કર્યા ગાન નેને પ્રપડ પર લગાડવાની તથા કાપડ પર રંગરેગી તરેા પ્રપવાની ક્રિયાઓ બાકી છે એ ક્રિયાઓ છે તો સરળ, પણ ધણી અગત્યની હોઈ, પછળ કાળજી લેવી ઝડી છે

### તૈલ-કાપડ

તૈન-કાપડ બનાવવાની પૂરી માહિતી કમરેનો અંક ૧૦૩મે

કી ૪ બાના

### તૈલ-પદાર્થ લગાડવાની ક્રિયા

તૈન-પદાર્થ લગાડવાની ક્રિયા હાય-મરી ગરીએ પણ ચાય છે અને યત્ર વડેય ક્રિયા હાય-કરીગરી વડે કરાવાય તો એ માટે લેખડની પગી જેવા એક દવાથી ક્રમ લેવાન છે, જે લખાઈના કાપડની પહોળાઈથી મજબ વધુ લાગુ હોઈ, કાપડના એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી એકસરખી રીતે તૈન-પદાર્થ લગાડી સકાય છે.

તૈન-પદાર્થ એક વેળાએ નથી લગાડાતુ, કાપડની બન્ને તરફ જોઈએ કેવી વેળા ચમકી લેવાય છે—એવી રીતે કે, પ્રથમ પડ સુધ્ધ પડી બીજા પડ લગાડવામા આવે છે અને બીજા પડ સુધાયા પછી ત્રીજા પડ પણ, પ્રેશક એ તો

મહા લિનોલિયમની બનાવ-ક્રિયા થઈ નિતો નિયમમા રંગરેગી તરલ - આકૃતિ ઉપ નાવી હોય તો પછી એ ક્રિયામા સહજ ૬-૬૦વો પડશે

### તરહવાણુ લિનોલિયમ

તરહવાણુ લિનોલિયમ બનાવના માટે પ્રથમ તો જે તે તરલ કાળજી પર તૈયા કરી તેમા જોટલા રંગ પૂના હોય તે પ્રમાણ દરક રંગ માટે એકેક નોણુ લાકડાનુ બીસુ ધનરીતે તૈયા કરનામા આવે છે એના નામકાના બીજા રંગ આસરે ૧૫ ચોરસ ઇંચના રોઈ રેનિંગે પ્રિન્ટીંગ માટે વપરાય છે નેવાજ રોય છે, એનુજ નહિ નનક ફશ-કાપડ પર તરલ બપવાની પધ્ધતિ પણ જાણુ મનિન પ્રિન્ટીંગની પધ્ધતિ છે તરહના બીમા તૈયા કરી નહિ, પછી ૪થમ તો ફશ-કાપડ પર એ ત્રણ પડ સાદા રંગ વગરના યા સફેદ ગના તેન-પદાર્થના ચઠાની તે સુધાયા બાદ નેની ઉપર આ તરહના બીમા પ્રિન્ટો પ્રિન્ટીંગની રીતેજ હાપનામા આવે છે (જુએ સુધ્ધ પડનુ ચિત્ર) ફર્ માન એગ્રો ૫ કનિકો પ્રિન્ટીંગમા માનાન્ય રંગ નપગાય છે અને આમા તૈન-પદાર્થ આખા ફશ-કાપડ પર એક રગી એક બીજાની તરલ હાપ્યા બાદ પછી બીજા રંગની તરલ હાપ્યા છે અને આમ બધા રંગોની તરલ હાપ્યા બાદ તે સુધાવી નહિ, છેવે વાપ બળનીમા તેન અને તપેન્ટાઈનના બનાવેલા પાન્દશક વાર્નિંગના પડ પણ ચઠાવી લેવાય છે

અસ હવે તૈયા છે લિનોલિયમ !

### લિનોલિયમ છાપકળા

છાપજ્વાની આ ચળોની પધ્ધતિની સપૂા માહિતી માટે કમરેનો ૧૨૩મે અંક જુએ કી ૪ બાના

વૈદ્યક ધંધાકારીઓનો સાર્થો સલાહકાર મિત્ર, અને શુદ્ધસ્થાને વૈદ્ય, ડોક્ટરની ગરજ સારતો વૈદ્ય ગ્રંથોનો સરમુખત્યાગ બૃહદ વૈદ્યક ગ્રંથ

# વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશ

પૃષ્ઠ ૧૦૨૫. આકૃતિઓ ૫૦૦, કિ. રૂ. ૫-૮-૦ (રૂપાલ ખર્ચ રૂ. ૧-૮-૦ એલગ)  
આ ગ્રંથમાં પૂર્વ પશ્ચિમની વૈદ્યકીય પદ્ધતિના નિષ્કાંક રૂપે પ્રત્યેક વિષયો, પ્રમાણબૂત ગ્રંથોના આધારે, ઉત્તમ રીતે સમજી શકાય તે માટે અનેક કાયા ચિત્રો, રેખા ચિત્રો, નકશાઓ વગેરેથી સરળ રીતે સમજાવવામાં આવેલા છે.  
વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશ એટલે ?

- |                                                               |                                                             |
|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| ૧ શારીર શાસ્ત્ર મંડળી માત્રિનિમાં અંગ્રેક.                    | ૮ સહમજીવ વિદ્યા માટે પ્રમાણબૂત.                             |
| ૨ ઇન્દ્રિય વિજ્ઞાન માટે ખેનમુત.                               | ૯ જીવોપચાર વિદ્યા માટે સરળ.                                 |
| ૩ અંગ્રેજી ઔષધોની જનાવરો, શુષ્કદોષ અને ઉપયોગિતા માટે ખીનદગિર. | ૧૦ અકરમાનનાં તાત્કાલિક ઈલાજો માટે અદ્ભૂત                    |
| ૪ દુઝામી-પેથિક અને બાયોડેમિક વિજ્ઞાન માટે વિશલ                | ૧૧ વિષચિકિત્સા માટે સર્વોત્તમ.                              |
| ૫ વનરપતિઓની ઝોજખ, શુષ્કદોષ અને ઉપયોગિતા માટે આશ્ચર્યજનક       | ૧૨ નિર્દોષ સતતિ નિયમન.                                      |
| ૬ સ્વાર્થ ઔષ્ણીની શાસ્ત્રોક્ત જનાવરો માટે અધારબૂત.            | ૧૩ પ્રમતિ શાસ્ત્રમાં સર્વજ્ઞેષ                              |
| ૭ નિર્માન-ચિકિત્સા માટે અપૂર્વ.                               | ૧૪ આરોગતા અને રવચ્છના ઉપર મનનીય.                            |
|                                                               | ૧૫ પાપવૈદ્યક કાપદા માટે આધારબૂત                             |
|                                                               | ૧૬ સચિવૈદ્ય-અન્વેષણ વિજ્ઞાન માટે આદર્શ.                     |
|                                                               | ૧૭ અનુભવસિદ્ધ ધરગથ્ય પેટન્ટ દવાઓની સિદ્ધિ જનાવરોનો મદાસામર. |

## વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશને મળેલો આવકાર.

ગોંડલ સ્ટેટના રાજવૈદ્ય શ્રીમાન જીવરામભાઈ લખે છે કે:—

“વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશ” નામનું સંપૂર્ણ પુસ્તક જોનાં તેમાં આવેલા વિષયો પશ્ચિમની અને આધુનિક પદ્ધતિનું વૈદ્યક જ્ઞાન મેળવી આજીવિકા ચલાવનારા વૈદ્ય, ડોક્ટરો તથા હાઈમેને આ પુસ્તક ઘણું ઉપયોગી છે. શુદ્ધસ્થાને તાત્કાલિક જરૂરીયાત વખતે વૈદ્ય ડોક્ટરનું કામ કરી શકે એવું આ પુસ્તક છે. આ એક પુસ્તક પાસે રાખવાથી દેશી કે પરદેશી વૈદ્ય કરવામાં મુશ્કેલી આવે તેમ નથી. શુદ્ધસ્થાની સમજાવનાર પ્રેક્ટિશનરોએ તે આ પુસ્તક અસ્તવ્ય પોતાની પાસે રાખવું જોઈએ છે. આનું એક પુસ્તક આમળા જૂનાગઢના ડૉ. ત્રીભુવનદાસભાઈ દેશી અને વિદેશી વૈદ્યકનાં સંપર્કરૂપે શારીર અને વૈદ્યક નામનું પ્રાથમિક કુચું હતું, તેની કોરીનું આ પુસ્તક છે. પદ્ધતિથી કે તે વિજ્ઞાન ડોક્ટર, વૈદ્યોને તથા વૈદ્યક વિદ્યામાં રમ મેળવવા દરેકને ઉપયોગી થાય તેમ છે.

જી. કા. વૈદ્ય

અ બેજ “વૈદ્યક વિજ્ઞાન પ્રકાશ” મેળવવા રૂપિયા સાતના મનિઓર્ડર સાથે અથવા વી. પી. ધી મોકલવા લખો:—

ડૉ. ઉમર માનજી ચૌહાણ એન્ડ કું. (૪), ગોંડલ (કાઠિયાવાડ)



૧

ગોળનું નાન છબે આવતાંજ દિમાખ ગુ માની લે છે ? ગોળ એટલે ગેરડીનો ગોળજ તો

સામાન્ય માન્યતા પણ કંઈક વિચિત્ર છે. શોકો એમજ માને છે કે, ગોળ તો ગેરડીના રમમાંથીજ બની મટે. હકીકતમાં, ધણાકને તો એ જાણી હજારોની નવાઈ થશે કે, ગોળ ગેરડીના રસ ઉપરાંત (૧) નારિયેળી-ઝાડના રસ, (૨) તાડ-ઝાડના રસ (૩) સગે-ઝાડના રસ અને (૪) અનુર-ઝાડના રસમાંથી બનાવી સકાય છે અને હુલ્લ એ છે કે, દેખાવ, સ્વાદ અને ગુણે આ-ખામ કરીને અનુર-ગોળ-ગેરડીના રસના ગોળ કરતાં કંઈ ઉત્તરનો નથી હોતો-અસાધ્ય, તે તાજા રસમાંથી બનાવાય તો ખાસ થયલા રસનાથી ગોળ બની મરતો નથી.

૨

અનુર-ગોળ બનાવવા માટે નીચલા ત્રણ સાધનો સુરંગી છે —

- ૧, રસ ઉકાળવા માટે કદાઈ
- ૨, રસ ઉકાળવા માટે મુલો
- ૩, ગોળ ઘાગ્યા માટેના બીજાં

કદાઈ-રસ ઉકાળવા માટેની કદાઈ ચોખ્ખે-ડની યા તાપા કે પિત્તળની હોરી જેઈએ. તાંબા-પિત્તળ મોથી ધાતુઓ, હોઈ, મામાન્ય એ શોખડનીજ વપરાય છે અને તે ઊંચકી-વધારેમાં વધારે છ ઈંચ લંબી, તેથી ૪૬ નહિતર-અને મપાટ તળિયાવાળી હોરી જેઈએ તે ધાતુની કદાઈ ન બને તો હેવટે મારીની ખાટલી માથી કદાઈ બનાવી. મકાય છે, જે પણ એવીજ ઊંચકી હોવી સુરંગી છે.

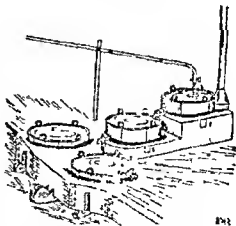
મુલો-નામાન્યતઃ આપણે ત્યાં એવી માન્યતા પ્રચલિત છે કે મુલો તો મને ને

ચાલી મટે; એમાં થળી ખામ જાનવાનું શુ હોય ? પણ એ બૂબ છે. બળતણ એણે બળે, ગોળ જલદી અને વધુ પ્રમાણમાં અને અને તેનો રંગ ત્યાં-ત્યાં ખરાબ ન થાય તે માટે ખાસ પ્રકારના મુલો હોવા અનિવાર્ય છે. એવું કારણ એ છે કે, જુની દબળા મુલામાં નીચલી ત્રણ બાબતો-૧ ખામ અગત્યની છે-૨ માટે જુલો જુલો પ્રયથ થયેલા હોતો નથી.

- ૧, બળતણ નાખવાનું મોલું
- ૨, હથા અંદર જવાનો રસ્તો
- ૩, કુમાડો બહાર નીકળવા માટેની ચીમની.

જુના મુલાએત્યા ઉપલી ત્રણે બાબતોને એક રોકાણે મમાવેશ થતો ન હોવાથી બળતણ સૂધી બળવામાં ખામી મટે છે અને તેથી વધુ બળતણની ઝડ પડે છે, પરંતુ પુના દબળા મુલાથી (જેમાં હલા લગા માટે જુલો મળે) રાખવામાં આવ્યો છે) બળતણ પૂરેપૂરી રીતે બળે છે અને બીજા વધારાના બળતણની ઝડ પડતી નથી.

હાલમાં જે મુલોની દબા મુલાની બનાવણ કમવામાં આવે છે, તેમાં મુનારો અને



ગોળ બનાવવા માટેનો મુલો

નકામી ના નીકળના માટે એક ગીમનીય  
 ૧ મી ૩ અને તેથી બગતનુ એકદમ પુરપુર  
 મળજે છે ૨ ૧ નામી હવાનો તાપ ચીમની  
 દ્વારા બહાર જતા પેતા નસ બગીને મુકેરી મે  
 મોતી કાઢીએને યાગે છે અને પરિણામે  
 બગતનુનો ધણો અચાર થાય છે

ખીખા-ગોળા દારવા માટે ખીખા રૂપે યા  
 તેા માગીના માટના વપરાય છે યા ધાસને ૧-  
 થી ૧ ના પતંગના ડમ્પા એ મે સિરા કયાક  
 પતંગની ખાતરીએથીય એ કામ ભેરાય છે દુકામ  
 ૧૧ મીના મળી નમ અને ૧૧ મત્તા પડે તે  
 ધારી મળા

પ્રેરાની ૬ ૧ નથી ૫ આ મુખ્ય  
 સાધના ઉપરાત અમય આરા વ વ યોગક  
 પરચુગા માનના ૧૫ અર કાન માટે  
 ભેદીએ છે

૩

ખજુર ગોળની બનાવ એને ખજુરીના  
 મો ધ અને નકર બનાવેા પલુ એ એક  
 માત દિવા ૥ અનેક વિના ૥ છે જે દરેક  
 ગોલપાના ૥ આન મહત્વનુ રથાન ધાનના  
 કોમ મેના મ ૧૧ મહત્ત યના ગોળ બરામ  
 મના મ તા નની મ્યારક નવાડીજ ને છે-  
 કા ૬ યના નથી યા ૫ ૧ ૧ કાડી ગય છે  
 ના મ્યા ક ૨ ૫ ૫ ૧ ૧ યાય ૭ એ કારણ  
 એ આખી કયા વિનાગસ કામચુવક  
 અન ૧ નની ૩૫૨ ચીન કુવક અન ૧  
 કરવા ભેદીએ ૫ ૧ થી ઉચ્છ ગોળ મનારી  
 મમય બો નિ કા યનાનો પ્રમગ આપે નહિ

૧ ૨૫ મારવા

૨ ૨૫ ગાળવો

૩, ૨૫ ઉધાગો

૪ ૧૨ ૫ વી

૫ ૧૦ ૧ મરવે

હવ આપણે એ વિભાગોની ગિડાળખા  
 નરીએ

૨૫ કાઢવો-ખજુરી ૥ ગામથી રસ  
 નતો નથી પણ ૫ ૭, એવે એક ગામથી  
 પૂરતો નસ ભેગો કરતા ધણો વખત લાગે એ  
 રવામનિક છે માધારણ રીતે રસ કાઢવાની  
 રીત એ છે કે મમી સ્કાન્ને ગાડને હેદી, ગાડ  
 પર માગીના વાસણ આપી દેવાય છે અને પછી  
 સનારે તપાસી રસ એકઠું કરી લેવાય છે  
 ધણી વાર ગાડે બાધેના માટના કિવમમા બે  
 વાર-સવારે અને સાન્ને-દાવવામા આવે છે  
 એમાનો રસ મોડો હોય છે પણ જે પૂરતી  
 સાવચેતી ન રખાય તો ખાટો મની જવાનો  
 મબવ રહે છે

ગામડાના લોકોના લામા અનુભવો અને  
 વિદ્યાનશાસ્ત્રીઓએ કરેલા અનેક પ્રયોગો પરથી  
 એ વસ્તુ સિધ્ધ થઈ ચુકી છે કે રસને ખાટો  
 થઈ જતો અપકારના માટે મોંથી સારો અને  
 મસ્તો મસ્તો એજ છે કે માટલીની અદર  
 ચુનો ચોપડી ગળવો સાફ તો એ છે કે  
 માટીના બખ્ખે મે રાખવા નથી તે દરેકજ  
 વારાફરતી રસ કાઢી લીધા પછી તત્ત પાણીથી  
 વીંછળી નખાય માટીને ગાડે બાધતા પહેલા  
 મોડો યાય એવા પનાગેતો ચુનો-માટી  
 દીધ મે તે ના-નેવો અને ગામરી કૂચા વડે  
 તેને માટી ૥ અદરના ભાગમા ચોપડવો  
 રસ ઉતારનારા લોકો ગાડ પર ચડતી વખતે  
 નાળિયેરની કાચરીમાય ચુનો લઈ ગય છે  
 ગાડે બાધેતી માટીનુ મોડુ મરાવર માટી  
 નેઈએ પણ તે એરી રીતે લક્ષ્ય કે નથી  
 ૨૫ માટીમા ઝરતો અટ નહી સાધારણ  
 રીતે કોડી અને અનજલ માટીમા પેસીને  
 ગસમા કુખી ગય છે અને તે કદકે અસે  
 ગસને ખાટો બનવામા મદદ કરે છે માટીનુ  
 મોડુ આરી રીતે બાધવાથી કોડી કે અનજલ  
 એમા જેમી સકશ નહી એથી વરમાનુ પાણી  
 પણ માટીમા જઈ નહી સકે ખજુરીના  
 રમના દેખાર અને રવાદ પરથી સહેજે ખજર

પડી ગય છે કે રમ ખાટો થઈ ગયો છે કે નહીં ! એ તે ખાટો થઈ ગયો હોય તો એની વાસ ખરાબ આવે છે, તેમજ સપાટી પર થાણુ શીથુ વચ્ચે હોય છે. ગંદકી રસ તો પાણીના જેવો પારદર્શક હોય છે. તેમા વામ કે શીથુ કચ્છ હોવા નથી અને સાકરના જેવો એનો રચાઈ હોય છે. એ જ્યારે પૂરતો ખાટો થઈ ગય ત્યારે દુધ જેવો ધોળો બની ગય છે તોજો રમ પીવાથી કેદ કરી ચઢતો નથી. કેદ તો ખારી તાડીથીજ ચઢે છે, એટલે કોઈ એમ ન માને કે તાડા, ખજુરી કે નાળિયેરી એ કોઈ પણ ગ્રાહના તાડા રસમાંથી બનેલો ગોળ કેરી હશે, આ ગોળનું રસાયણિક

**ગરદીના ગોળ-બનાવટની પૂરી વિગતો.**  
કમરનો અંક ૧૧૦ અને ૧૩૦ મો.

કી. ૮ આના.

**તાડનો ગોળ-બનાવટની મમજુતી.**  
અંક ૮૮ મો.

કી. ૪ આના.

પૃથક્કરણ કરી બેતા માત્રુન પડ્યું છે કે ગરદીના રસમાંથી બનેલા ગોળમા જે દ્રવ્યો હોય છે, તેજ દ્રવ્યો આ ગોળમા હોય છે. બમાળ અને નદ્રમ દુધાકામા લાખો લોકો એ ગોળ વાપરે છે અને એમને એવી કશી લાગિ થઈ નથી.

રસ ગોળવો-રમ કાઢ્યા પછી તેને ગાંઠ કપડામાંથી ગાળી થેલો બેઈએ, જેવી જે મરને કચ્છો યા બીજી અવ્યવસ્થા તેમા મળી મરે રાય, તે નીકળી ગય.

ગોળની બનાવટ માટે તો બિદતર તો એ છે કે, રમ કાઢ્યા પછી જેન અને તેન જલ્દી તરતજ તેને ઉકાળવો બેઈએ, પણ ને કોઈ કારણમર તેમ કચ્છું રાકય ન હોય

તો તેમા રમ સાચાના હાર મેળવવી બેઈએ, જેથી રસ ખરાબ પડ્યા વિના જેમને તેમ ગ્હી સકે

રસ ઉકાળવો-રમ કાઢ્યા અને તેને ગાળી લીધા પછી, તેને ઉકાળવાની વારી આવે છે. એ માટે પહેલા તો થોડા ચુલેર (બુએ ચિત્ર)

(૧) એ દશ ફેર્મેલિન છે અને તે દરેક કદાઈમા-તેમા આસારે ૧૨૦૦ થી ૧૩૦૦ રતલ રમ હોય-નીચલા પ્રમાણમર ઉમેરય છે:-  
પહેલે ચિત્રો : દરેક કદાઈએ પાચ તોળા  
બીજે ડિને " " દસ તોળા  
ત્રીજે ડિને " " પદર તોળા

પણ દિન કરતા વધુ સમય રમ રાખવે ઉચિત નથી બેઈએ નહિ પણ એય યાદ રાખવુ જરૂરી છે કે ફેર્મેલિન એક જડરી દશ છે અને તેથી ફેર્મેલિન મેળવેલો રસ પાછળથી ગોળ બનાવ્યા સિવા બી ન કોઈ ઉપયોગમાં દર-જિત લેવાનો નથી ગોળ બનાવવા માટે તેને ઉકાળવાથી ફેર્મેલિનની અસર ઉઠી જાય છે અને તેથી ગોળ એ જડરી અસરથી મુક્ત બને છે

(૨) આ ચુલા પર ચાર કદાઈએ રહે છે, તેમાંની બે અંબળ હોઈ, તેની નીચે બજલણ બળે છે, જ્યારે બાકીની બે કદાઈએ ઉભી લાઈનમા પડ્યા ખમય છે, જેથી ચુલામાંની ગરમ હવા ચિમની વડે બહાર નીકળવા જતા બે બેડે કદાઈએને ગરમી પહોંચાડતી જાય-એટલે કે, ગરમ હવા પણ નકામો ન જાય તેની ગરમીથી પણ ફાયદો મળે

ગોળ બનાવવાનો આરંભ કરતી વેળા તો બજલણ, ચારે કદાઈએમા તાડો રસ બરવો પડે છે પણ પછી આવતી બેઈ કદાઈએમાનો રસને ગોળ બની જતા એ કદાઈએમા તાડો રસ બરવાને મટલે પાછળી કદાઈએમાનો ગરમ થયેલો રસ કમવાર આવડી કદાઈએમા લઈ લેવાય છે એ કામ માટે ચિત્રમા દેખાય છે તેજ, દરેક કદાઈને નળ પણ લનારેલો હોય છે અને વળી વાડો રસ પણ છે છેલ્લી કદાઈમા સરળતાથી બરી સહાય તે માટે રસ બરવાના વાસણમાંથી એ કદાઈ લગી પાણીની નળા જેવી નળીની ગોઠવણ કરાય છે (એ ગોઠવણ નહિ બને તો તે વિનાય ચાલી સકે છે)

ગોળી દેવો જોઈએ અને પછી, કદાચ જોવા  
રસ જરી, ઉકળવાની રીયા શરૂ કરવી જોઈએ  
રસ ઉકળવા, મારે આજ એકદમ ધીમી  
પણ નહિ તેમ એકદમ વધુ પણ નહિ જોઈએ.  
સરઆનમા આપ મધ્યમ હોવી જોઈએ અને  
આગળ જતા વધારવી જોઈએ. કારણ જે  
આપ જોઈ દુધે તે ગોળ પીળા રંગનો  
અને પ્રવાહી જેવો બનશે, પરંતુ જે આપ  
વધુ હોય તે તે વેરા વામ રંગનો અને ધીમ  
બને છે.

અ ઉકળવાની શરૂઆત પછી થોડી બારે  
તેના મેસની હારી આવવા લાગે છે અને  
જોતજોતામા તેની પોપડી જેવી બધાઈ માપ  
છે રસ ઉકળતો નય અને હારી ખારવી  
નય તેમ તેમ—

હારી કાઢવી જોઈએ એ કામ માટે  
સામાન્ય અમય ૫ વપનય છે અને તે વડે  
રસની ઉપથી સુવાગીએ બાજેશ જારીની પોપડી  
કાઢી બેસાય છે. એ કામ અગમ્ય છે, કારણ  
કે જે હારી બનાવ નહિ મદદમાં આવે તે  
તે અમમા મગી જઈ, ગોળને ખગાય કરે છે,  
માટે એ કામ ગળાકાદક પ્રવચની સીધા  
રાખવી જોઈએ એનુવ નહિ પણ સુવગ  
હોય તેા અનાયી બધા કીવ દુર પરી બેવા  
માટે દુધ-પાણીની મેગવણી પણ ઉમેરવી  
જોઈએ.

અ પરની હારી ઉતાર્યા પછી રમ લટ  
થવા માટે છે. એ વેળા તેને ધીમે ધીમે પણ  
મતલ હલાવતા રહેવું સુકગી છે. બ્યારે અ  
પુરતો થઈ થઈ થકે કે તેમથી થોડાક લાઈ,

(૩) એ મેગવણી ૫ તોલા દુધ અને ૩૦  
તોલા પાણી મિશ્ર કરવાથી બને છે એનો ઉપયોગ  
કરવાની રીત એ છે કે સરઆનમા રસ ઉકળતા,  
જે થોડી માત્રા હારી આવે તે બધી કાઢી લીધા  
પછી, અપ પૂરતી દુધ-પાણીની મેગવણી મેગવી,  
રસને હલાવી ઉકળવા દેવો એથી ફરી વાર હારી  
આવી, મેગ નીકળી જરી

કદા પાણીમા નાખી, ગોળી વાળા નેરી. જે  
ગોળી તરતજ વાળી મકાય તેા ગોળ તૈયાર  
થયો મમલ, કદાચ તે ચૂષા પરથી ઉતરી, એ  
નય અને બીજી કદી કદાચિયા કાઢી ધીમે  
ધીમે હલાવવા રહેવો. બ્યારે તે કદો પડરા  
આવે ત્યારે તેને—

કરવાની ક્રિયા માપ છે. એ માટે જે  
તે બીનાં માફ કરી, તેમા બીનુ કપટ કેરવી,  
પછી તેમા એ મદદ મરમ જાડો રમ જરી,  
રહેવા દેવો. ગોળ કરવાને કઈ ધણો નમય  
નથી લાગતો, જે બીનુ નાનું હોય તેા કદાક  
એ કદાકમાજ કાણુ ગોળ બીમામાંથી કાઢી  
મકાઈ પણ બીનુ મોટા કદુ હોય તેા  
ગોળને રૂઝ કવાક લગી રહેવા છાં, પછી  
બકાર કાઢી લેવો.

હવે ગોળ તૈયાર છે. જેથી પણ મકો એ  
અને પોતેય તેમા ઉપયોગ કરી મકો છે

## મરીનરી

ધન્ડરીયલ,  
ટેક્નાઈલ,  
એગ્રીકલચરલ વ.

નાની મોટી, નરી તથા સારી સેકન્ડહેન્ડનો  
મોટા રોક દમેગા બ્યાજની આવે મળશે.

“ક્રમર” ના વેબોમા બવામનુ ચવી  
દરેક મરીનરી માટે પુલપગ કરવાથી કાયદો  
મેગવશે.

૨૫ વરસથી મરીનગાર કુટ પ્રમાણીક  
સવાલ તથા બ્યાજની કામ માટે જાણીની  
છે મશે ચા વખે

એમં. એચ. હીન્ડાની કું.

૧૦૫, એપોલો રોડ,  
મુમ્બઈ

એમાં સદેહને મુદત રચાત નથી કે 'પેપેઈન'નું સ્થાન, આજના આગળ વલી વસીને ખૂબ 'પકાઈ' સૂકાયતા તખીબીશાસ્ત્રમાં એ ખાસ દરજ્જે ધરાવે છે 'પેપેઈન' એટલે એ ઉત્તમોત્તમ પાચકતત્વ, 'પેપેઈન' એટલે મર્વોત્તમ પાચનશક્તિની દના 'પેપેઈન' એને 'પેપ્સીન'નો ઉમ્મદ નિઅમુન બદ્ય.

'પેપેઈન'નો ઉપયોગ 'પેપ્સીન'ને વધે કમ છે એનું કારણ એ છે કે 'પેપ્સીન' હુકમની હોઝરીમાંથી મેળવતું હોઈ મણા ખરા ધર્મોના અનુચારીઓ તે સમગ્ર આધારિક નિરરકર પ્રગતી, એરી વસ્તુ દના મેંએ વેરાથી પણ

## પપૈયા

વાવેતર અને ગુણકોન સળથી. કમરના અક પૅ અને ૧૨૬મો

કી ૭ આના.

દેવ હે છે એ તો જનનરની હોઝરીમાંથી બનાનાની પેટુ બને નથી તે પણ હુકમની હોઝરીમાંથી. એટલે તેની જગ્યાએ 'પેપેઈન' વપરાય છે અને મેદાઈ, આપણે જાણીએ છીએ તેમ, તે તેનો ઉત્તમોત્તમ પ્રતિનિધિ

એમ તો તાજા પપૈયા પોને એ બાત-મણી ફળ એક તે મેજ-મેવા રેખે ખૂબ આદર પામી ચૂક્યા છે જેમને તેને તાજા અરૂપમાં ખાનાની સુખતા હોય તેમને માટે તો, એ કીમતી દવાની ગરમ માર છે પેટુ પપૈયા હરકાઈ અંગે નથી ચના, ન વગી તે હરકાઈ મનમમમાં દેકે અંગે મગી સમ છે એટલે તેના ખાસ ઓરિ-ત નને બુને પાડી લેના 'પેપેઈન' બને છે

પપૈયાના ફળમાં માસને બપોરથી પકાવી અને પચાવી દેનાના ખાસ ગુણો છે, માસ રાહતી વેળા ઝડપથી તરકારી તૈયાગ કચ્વી હોય તો કાચા પપૈયાની એકદ નાની કાપી થા બૂકા નાખી દો અને થોડી વારમાં-મે કનાક લગી પચાવવાથી જેટલું માસ નમ થાય તેટલું નહિ, તેથીય વધુ-નમ થઈ જાય છે એજ ગુણ તેના પાદકાએમાં પણ છે અને કહેવાય છે કે એના પાદકાએમાં મામને થોડીક વાર નીંમગી મખી, પછી મનના તે ઘણીજ બપોરથી મધાઈ જાય છે

પેપેઈન બનાનાની રીત ઘણી મુશ્કેલ નથી માત્ર કાળકૂંપૂર્વક કામ કરનાર જોઈએ. પપૈયા તૈયાર થાય-કાચા પણ નહિ નહ તેમ પાકા પણ નહિ હોય ત્યારે તેને ઝાડ પરજ રહેના દઈ, હાડકા, હાથીદાત કે કાઈ બીજા એવાજ પદાર્થની (ધાતુની નહિ) છરી વડે કૂંઈય જોડા અને થોડીક ઈંચ લાંબા નળ ચા-કાપ મખા, તેમાંથી નીચળો દૂધ નેવો એ એક મન્ય વાસણમાં કાઢી લે છે. એ રસ પાત્રો દૂધ નેવો હોવા જતા ઘણી ઝડપથી મધાઈ જતો હોઈ તેને બે દહાડા લગી ૩૫°Cની ગરમીએ સુકાવય છે પપૈયામાં કાપ મુકાસ માટે મહત્વાગ્નો સમય અનુકૂળ હોય છે અને એમાં કાપ મુકના પપૈયાને ઝાડ પરજ નાચતી ગખતા બીજે દિ-એ ફરી બીટ વેળા તેમાં કાપ મુકી, નસ મેળવી મકાય છે. તે પછી જાય તે પપૈયા નકામાં કાપગમ થના નથી. જ્યાં લગી તેમાંથી નસ નીકળતો નહે ત્યાં લગી મેજ રાત તે કાઢી વેરાય છે અને સાંધી છેવટે તે ખાવા માટે વાપરી, કે વેચી મકાય છે

એ સ્વ સુકાઈને બુકી થતાં તે બગીચી રંગના અલગબગીચા વામ ધગરની આવશ્યક પડશે, એને સુકવવાની રીત એ છે કે ચીનીના ખાખા સામણી વા કાચના તકતા પર કેડી સુકવવા દે. ઝસનો વધ્યા બહારે દેવ તો કાં જેનીની બહીમા વા ‘વેક્યુમ’ પંપનિયે તેને સુકવાય છે. તે વેળા તેને માટેના ચામણી એએ લીનેનની કપડાની સાકડાની આગ્રગેવાણી કાગળ વપરાય છે.

દેખીતુ છે નેમ, પરંપરામાંથી આવેલા સ્વ માત્ર નામનોજ નીખળો લાઈ. એકેડો દરજ્જો નગરો સ્વ તેમજ તેજ નામ મણીનીમા આવે, ત્યાં નીકળેલા રમના વજનમાંથી આગેજ એકેડો ૧૭ થી ૧૮ સ્થા જેના પ્રમાણમાં તેવા ‘પેપેરિન’ બનતી હોઈ, એની કામત સ્વતંત્ર દીઠ પામથી ૫ રૂપિયા ઉપર છે.

ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બુકી તેવા થતા તેને માફ કરવાની એક માત્ર રીયા બાકી રહે છે. એ માટે તેને અવકોશકમા મેળવતા લગભગ ૭૦% થી ૮૦% ‘પેપેરિન’ અવકોશકમા એમણી જતી હોઈ, પાખથી દિશ્વર કરી લેતાં એ પદાર્થ બાકી નહે છે, તેજ ગોખ્ખી ‘પેપેરિન’ છે—અવકોશકની કામતને અંગે તે માત્ર જ ન જાય તે માટે તેને ફરી રાખવા માટે Distill કરી લે છે—એમજ ફરી જતી દેતા નથી.

‘પેપેરિન’ની અપત્ર જોશક ગુરુપમા બહુ છે. તે દિન્દ સ્વને મિશ્રોનથી ત્યા જાય છે, એની ખર્ચ માટે ત્યા બજાર તેવાજ દેવ છે અને એમજ પેડી માયે વેપારનો મબધ બધઈ જતા, પાખથી બધા માત્ર તેને વેચી મિત્ર અંગે પોતાનું કામ આગળ ધપાવી સકાય છે.

## ૫૦ વર્ષના અનુભૂત ઔષધો

**સુધાસિંધુ**

કફ, ખામી, હમ, કોલેરા મૂળ,  
મગ્ગલ્લી, પેટના દર્દ વગેરેની વિના  
અનુપાનની હવા.

કી. ૮ આના

**દુગ્ગજ કેસરી**

દરેક જાતની હરાજનો જલન અને  
ત્રાસ વગર ૨૪ કલાકમાં નાશ કરનારી  
એક માત્ર હવા.

કી. ૪ આના

**બાલસુધા:**—દુખળા, પાતલા બાળકોને ઝણ પુણ બનાવનારી સ્વાસ્થિ હવા

કી. ૧૨ આના

**સુખસંચારક કંપની લી., મથુરા.**



# એ સિ ટો ન

સિસ્ટેમ ઓફ એસિટોન

[ Acetone ]

કયો રસાયણશાસ્ત્રી એખર છે, એસિટોનના દિન બ દિન વધતા જતા નવા નવા ઉપયોગો અને સાથે માથેજ વધતી જતી બહેણી ખપતથી? અરેખર, આજે એસિટોનનો ઉદ્યોગ એક-મહત્વના રસાયણિક ઉદ્યોગનું એ જઈ બેરો છે, કારણ કે એસિટોન માત્ર ડિનેચર અલકોહોલની બનાવટમાંજ નહિ, મેથુલેઈડ અને નાઈટ્રો-મેથુલેઈસ વારનિશ તથા ક્સેરોફોર્મ, રેસોક્સેસ પાવડર વગેરે બનાવટમાં મહત્ત્વ પ્રમાણમાં વપરાય છે અને ચામુ યુરપી લગ્નને કારણે એની ઉપયોગિતામાં હજી વધારો થઈ રહ્યો છે.

## કારખાના માટે યોગ્ય જગ્યા

એસિટોન જેવા મદ્યના રસાયણની બનાવટ માટે નિષ્કાલોની મદાય નિના એક જગ્યા આગળ વધી ન સકાય એ કુદરતી છે અને તેથી કેવળ અનિવાર્ય પણ. અદિ એસિટોનની બનાવટની જે યોડીક ઉપરજથી માહિતી આપવાની કોશિશ કરાઈ છે, તે માર્ગદિશાનું મુખ્ય માત્ર છે.

પરંતુ એસિટોનની બનાવટ અજે નેપ્ત ખીટ્ય અમલની બિના યાદ રાખવાની છે. ને છે, કારખાનાની યોગ્ય જગ્યા. એસિટોનનું કારખાનું ત્યાંજ હોવું જોઈએ. ત્યાં પાણી પુષ્કળ પ્રમાણમાં અને નામની કામતે મજી મકનું હોય. ત્યાં ખીટી વધી મગરડો અને માથેનો મગરડો, હોય પરંતુ કેવળ પાણીની લકડીક હોય. ત્યાં એસિટોનનું કારખાનું કહવાની જૂલ કોઈ ન કરે. પાણીની વિપુલતા અનિવાર્ય છે—અરેખર, એટલી અનિવાર્ય છે, જેના વિના લઈ ચલાવવું કેવળ અમભવિત છે.

## એસિટોનની બનાવટ

એસિટોનની બનાવટમાં મુખ્ય માર્ગનો તરીકે—

1. લોખંડનું ખાન વામણ (Retort)
2. કન્ડેન્સર.
3. અફેન્ચર

કરો છે. એ સિવાય ખીટ્ય કુશળ માર્ગનો અને યોગ્ય પ્રકારની મજીની સગવડ તો બેરા. જુદીજ.

બનાવટની ક્રિયા એવી છે કે એસિટોન ઓર પાણિને લોખંડના વામણમાં ભરી બફીમા ગોદી તેની યગળ હાથ એસિટોન પ્રવાહી મેળવી લેવાય છે. ગોદના એવી હોય છે કે બફીમાંની આગ ઓધે નીધી વામણમાં ન જાગે, જગડે એખંડનું વામણ બફીની મપાડીમાં મદ્યર જવું ને અને તેથી મગર પ્રમરીને વામણને મળે. ખીટી દાથ પડે ત્યાં વામણમાંથી નીકળતી યગળને કન્ડેન્સરમાં લઈ જતા અને ત્યાંથી નાળીઓને છેડે મુકાય ત્યાં વામણમાં પ્રસાદી એટલી કરવાની મેં. કન્ડેન્સરમાં આવે છે કે તેથી એસિટોન પુરેપુરું પ્રમાણમાં દાથ જાગે—દવામાં યગળ રૂપે કડી ન જાય. પ્રયોગની શરૂઆતના મજીમાં પ્રથમ આગ પેટવી. લોખંડનું વામણ લાખેડેગ મગર ચાલ ત્યારે એમાં મજાગાપુરે એસિટોન એ જાલમિતે જગ્યા નાખવામાં અને તાલક કાંઈક કાળકુપુરેક બધ કડી કેમકા આવે કે યોડીકનું પેટમાં યગળ નીખવાની શરૂ દાથ ને. શરૂ શરૂમાં જે વગળ નીખે છે. નવા પછીજ બામણ દાથ છે અને તેથી તેને ચિનની જ.

હવામાં ઉડી જવા દેવાય છે. થોડીક મિનિટો પછી વરાળ નીકળતી બંધ થઈ જાય છે. આ છે, કિયાની ખરૂં શરૂઆતનું ચિહ્નન હવે આગ સધારવામા આવે છે અને સાથેજ લોખંડના વાસણમાના હવાતનાર-ચત્રને ચાતુ કરી દેવાય છે. હવે નીકળવા માટેની વરાળને કન્ડેન્સર-ચત્રમાથી પમાર કરી, તૈયાર થના પ્રવાહીને સભાળપુરક એકતુ કરવામા આવે છે એ કિયા ત્યાં સગી જતી રખાય છે જેના થગી પુરેપુરા પ્રમાણમા એસિટોન પ્રવાહી મેળવી ન લેાય. પ્રયોગના છેવટના ભાગમા તે નીચે દીધુ નીકળવા લાગે છે. આ વેળા કિયા બંધ ન કરતાં, ચાલિત ગોલ્ડવુલ્ફી લોખંડના મુળ નાસણુ-Netort મા

થઈ ગયેલા દેખાશે : નીચેના હલકા રમતો થ જેમા એસિટોન હોય છે તે અને ઉપરનો જે રમતો થ, જેમાં એસિટોન તૈયો વ. હોય છે હવે એ એક યગના પ્રવાહીઓને મળાળપુરક એ શુદ્ધ શુદ્ધ વાસણુમા કાઢી વઈ, હવે યગના થરવાળા પ્રવાહીને અર્ક-ચત્રમા ભરી અર્ક ખેચવામા આવે છે. એ અર્ક-કિયાને પરિણામે શરૂ શરૂમા તો રમીન પ્રવાહી નીકળે છે, જેમા એસિટોન ઉપરાંત બીજાંય કેટલાય તત્વો મિશ્ર હોય છે, પણ છેવટે દ્વીધીવા રમતુ પ્રવાહી નીકળે છે, જેમા ઉચ્ચતર એસિટોન હોય છે. બેસક, અર્ક કાઢતી વેળા એ એક પ્રવાહી-ઓને શુદ્ધ શુદ્ધ વામણુમા એકા કરવાની કાળજી લેવી જોઈએ

### કલોરોફોર્મ

બનાવવાની પુરી મશિન માલિતી. કમરનો

અંક ૧૬ મો

કા ૪ આભા

વરાળ ઘાખિન કન્વામા આવે છે. જેથી બાકા રહેલા એમિગ્રનન વેળા નરમનુ ૩૫ લઈ ૧ પ્રયોગ ખતમ થતા વામણુને ૬૩ યડા છે, જેથી તેના તેમા એ રમતો બકા નાંરે પકરો એ બકા હવે નકામે છે.

તૈયાર થયેલ એસિટોન ઘણુ અસ્વચ્છ હોઈ, ધણે ભાગે ૦.૫૩૦ ની રેપ્રિમિટ્રિક મેચિગી ધરાવતુ હોઈ, તેમા માત્ર ૩૦થી ૫૦ ટકા એસિટોન હોય છે. તેથી તેમાથી ફરી વાર અર્ક ખેચી, શુદ્ધ એસિટોન અને બીજા પેન-પદાર્થો શુદ્ધ પાડવા પડે છે. એ માટે પ્રથમ તો ઉપરના એસિટોન પ્રવાહીમા એટલુ પાણી ઉમેરવામા આવે છે કે મેળવણીમા ૩૦ ટકા એસિટોનનુ મરેરાસ પ્રમાણુ આવી જાય. પછી તેમા જોડતા પ્રમાણુમા મુનો ઉમેરી, ખૂબ દવાવીને દવા દેવાય છે. થોડાક સમય બાદ તેના એમિટોન-પ્રવાહીમા જે શુદ્ધ થશે

આ તૈયાર એસિટોન-પ્રવાહી ૯૪ મણુલું તૈયાર થયુ ગણાવુ નથી. એના ત્રણ અંક થઈ હોય છે —

૧. તે પ્રવાહી, જેમા પાણી ઉમેરતાં તે મદતુ બની જાય છે,
૨. તે પ્રવાહી, જે પાણી માથે મિશ્ર તો, થાય છે પણ પરમેનેટ એક પેટાસનું મિશ્રણ મેળવતા રમ બદલે છે,
૩. તે પ્રવાહી, જે પરમેનેટ એક પોગના મિશ્રણથી કરી પ્રતિક્રિયા ઉપગમરતુ નથી

આ છેવટુ જીવુ પ્રવાહી ખરૂં એસિટોન છે, એને તો બનાવમા વેચવા માટે શુદ્ધ પાડી. બાકાના એક પ્રવાહીઓને—પદેસામા માત્ર એકુક વધુ પાણી ઉમેરી, ખુબ મિશ્ર કરી અને બીજામા ખપ પુરતા પ્રમાણુમા પરમેનેટ એક પોગસતુ મિશ્રણ મેળવી, —૧૩૨થી ૧૩૫ ફની ગરમીએ ફરી વાર અર્ક કાઢી લેવાય છે, જેને પરિણામે તૈયાર થયુ એસિટોન ૫૮ થી ૬૦% શુદ્ધ હોય છે.

# ઁરિયમ સલ્ફાઈડ

227 227 227 227 227 227

વાળ કાઢનાર વિવિધ દવાઓમાં મોટે ભાગે મુખ્ય તત્વ રૂપે વપરાતા આ વજનને બારી, રંગે કાળા અને ગંધે અત્યંત ખરાબ એવા રસાયણથી ઘણા ખરા વાયકો પરિચિત હશે. હકીકતમાં, જે ત્રણ એવા તત્વોમાં એજ તે મુખ્ય તત્વ છે, જે વડે વાળ કાઢવામાં આવે છે અને તેથીજ વાળ કાઢવાની દવાઓના પ્રયોગોમાં એનું હોવું કેવળ અનિવાર્ય છે.

ઁરિયમ સલ્ફાઈડની બનાવટ ખણી મુશ્કેલ નથી. આ રહ્યા જે પ્રયોગો.—

૧

ઁરિયમ સલ્ફાઈડ ૧૦૦ ગ્રામ, કોલસો ૨૦ રતલ,

ઁરિયમ સલ્ફાઈડ અને કોલસાની ભુકાને બરાબર મેળવી, એક કુવડીમાં ભરી, ટાકણ બંધ કરી, તેને જે ત્રણ કલાક લગી બઠીમાં પકવી બઈ, પછી બહાર કાઢી લઈ, કુવડી હડી પડે ત્યાંજ તેમાંની મેળવણી યોગ્ય ગરમ પાણીમાં નાખી, ખુબ મિશ્ર કરી, થોડી વાગ દેવા છઈ, પછી પાણી નિયારી બઈ, તેને સૂકવી લેતાં જે પદાર્થ તૈયાર થાય છે, તેજ ઁરિયમ સલ્ફાઈડ.

૨

મલ્ટેડ સોલ્ફ એસિડ (Sulphate of Barite) જે તત્વ અવમા ૪ ગ્રામ, પાણી ૮ પાઉન્ડ.

પ્રથમ સલ્ફ એસિડ બેન્ઝોઈ અને કોનામાંની ભુકાને બરાબર મેળવી, કુવડીમાં ભરી ટાકણ બંધ કરી, ત્રણ કલાક લગી બઠીમાં પકવી લે. પછી તેને બઠીમાંથી બહાર કાઢી કુલડી હડી પડતા તેને ઝોલી નાખો અને તેમાંના ભુકાને પાણ્ય પાઉન્ડ પાણીમાં મેળવી પાણ્ય ૭ મિનિટ વધી ઉકાળી, પછી મેળવણીને દેવા છઈ, નિયત

પાણી કાઢી જુદું રાખો અને બાકી રહેલા ભુકામાં બીજું ત્રણ પાઉન્ડ તાજું પાણી ઉમેરી, ફરી વાર પાણ્ય મિનિટ લગી ઉકાળી, મેળવણીને દેવા છઈ, નિયત પાણી કાઢી લે અને આગળથી કાઢી રાખેલા પાણી સાથે મેળવી, ફિલ્ટર બનાવી લે.

## હયદ્રાપ્પાદનો બટન-ઉદ્યોગ

નિઝામી હયદ્રાપ્પાદનો બટનો ખુબ રિખ્યાલી પ્રાપ્તિ મુકયા છે. ૧૯૧૬ માં એક સપ્તે એનો આરબ કરો દરેક આજે નિઝામી ગમ્મતમાં એના ૧૬ કારખાના છે, જેમાં દૈનિક ૫૦૦ થી માડી ૮૦૦૦૦ લગીના મોટા નધ્યામાં બટનો બને છે.

લગ્નની મુગ્તોને પોરંગી વળના દબે એ કારખાનાઓ પતંગના બટનો તથા પિત્તળની કુકો પલ બનાવે છે પાછા ફરત વર્ષમાં એમને અનુક્રમે ૩,૩૦,૦૦૦ અને ૫૩,૦૦૦ ગ્રામ એવો માન લગ્નકરી ખાતાને પુરો પાડ્યો છે.

## સુંદર ચિત્ર-કાર્ડો

આર્ટ-કાર્ડ પર ડાખેલા, સુંદર ચિત્ર

કાર્ડો - (૧) તાજમદાન, (૨) કુલમ મિનાર, (૩) હૃદયપુરુષ આરસ મહલ અને (૪) સિકન્દા (આથો)નો અકબરનો રવગો.

કીમત ડઝનના ત્રણ આના (દપાન ખર્ચ મુઆદ) (ડઝનથી ઓછા મોક-સાતી નથી.)

પૈસાની મીઠી મીઠી વી પી. થશે નહિ લખો-કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા મુરત.

ન્યુ સ-એ જ નસી

હાયા નેશવાનો ધ ધે

૨૩ તમે ૧૩૦ જા ૧ નીચી ધધો  
 મેવાયા ૧૧ બને કયાની ફિક્કા ૪ ઓ ૪ નીચે  
 ૧૧૦ મા ૨૨ ધધો ૧૧૦ મા ૨૨ ૩  
 ૧૦૦ ૧૧ મીથી તે થઈ ૨૨૦

મોંથી પડેના તમાના શરેન્ની મધ્યમા,  
વચ્ચીવાળી જગ્યાએ એક નાની નગણી દુધન  
ચમો વાપાને માટે તમાર શરર પુત્તી  
એજન્ની ન નડી ના બાને માટે તમને બહુ  
એડા બહુ વાગમ આ બધાનો એક કાપો  
એ હે ? તમા પત્ર માન કહેનો નથી ન  
વંચાલના 194 પ્રમથમ પાલ ને છે બને  
એએજ તે નારે જેખમતા છે \*

૩૧ ૧૦૦ માથી તમે ધણુ તારે કમાઈ  
 નહતા. ૧૫૦ વેચવામાં જે ૧૦૦ થીંતું પ્રાપ્ત કમાવું  
 ૧૫૦ તમને તમામ ધણુ ખીતરાનો મારો  
 વ્યાખ્ય મળે. ત્યાર તમારી પાસે મારી જેવી  
 મુદ્દા થાય ત્યારે તમે ગેરિને પમદ પડે તેવી  
 મજ્જી અત નાગી જેવેના નાખી મજ્જો  
 કુપાત તમ નીચ દરિયા થોડા માખાન કે ને  
 રૂ. ૧ મા ૧૫૨ના વિવાદગિને કુપયોગી  
 થાય ત નાખી મજ્જો

શ્રી ૧૧ ની આગે તમે એક  
શ્રી ૧૧ ની આગે તમે એક  
શ્રી ૧૧ ની આગે તમે એક

તમ । તારકતા અગિયમા આપો તારે  
તને પૂછી મ । તમી કુ મોપ નિધુ દમેશને  
મારે લક્ષે ગમે છે । મયા ગાઢકો દર  
અખને જુદી જુદી દુકાનેથી નેતા દેખાત છે  
તેઓ દર અખને તમારે ત્યાથીજ ખરીદ

ક્રમે ત્રાદશ મુ નોપાનિકુ પચદિ છે તે  
તમા અ્યાનમા અપ્પ તેઈએ અને બ્યાગે

તે તમારી દમતોથી પનાર થાય ત્યાં તમાર  
\* હાઈના વખતમાં કેવલ દેનિક અને  
સાત દિને એ તરલો ફરી લેવાનું બધું કર્યું છે

नेना हाथमा ते योपानिषु धरी देवु (भागशी  
गदः पथु) जेहमे अने जेथी तभारा आदम  
आउ रहेसो,

આગળ જતાં, તમે બાંધવાનામાથી પ્રકાશક  
નુંથી પેટાની સફાઈ કુ ધણા પ્રકાશકને જાણ  
કુ કે જેઓએ પોતાની કારકર્દી બાંધવાના  
તરીકે તરીકે શરૂ કરી હતી પણ આ ધધામાં  
સફાઈ થતા ખાટે તમારે તેને યોગ્ય રહેવું  
જોઈએ અને ગમે તેવી મુશ્કેલીમાં ધધા હોય  
જોઈએ નહિ તમારી જાત પર શ્રદ્ધા રાખો  
ખતથી કામ કરી અને મહેનત કરો અને  
મરુ તમે સફાઈ થશો

અનુનાદક વિનાદ સ્વરો

ਟੇਲੀਅਮ -Islam Bros. ਟੇਲੀਫ਼ੋਨ ਨੰ ੪੨੬



## અર્થ

## હાજિયરી

સ્પર્દેશી મુડી અને

અવગમ્યતા યાનતી થી ગુજરાત હોશિયરી  
મીઠામાં બનન મજાકાક મોખા રેટર,  
મો પુષ્પ જોવર મધ્યર બચ્ચાની જસો  
વિગેરે વાપરે. સુતર તથા ઉનનો માલ  
મેક તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે અને  
પરદેશી માલની દરિયાઈ કરી સહે છે ભાવ  
ધણાજ કીકાયત માલ ખરીદતી વખતે  
આઝાદ હોશિયરી નામ જોરે મચાવે  
મરખાનામાં જીવીએ પથ બને છે

બહારગામના એડર્સે ૫૨ પુરુષ ધ્યાન  
આપી રસીદ બેન્ક મારફત કેવી પી થી  
રેવનુ કરવામાં આવે છે

१३३  
 १. १३३  
 २. १३३  
 ३. १३३  
 ४. १३३  
 ५. १३३  
 ६. १३३  
 ७. १३३  
 ८. १३३  
 ९. १३३  
 १०. १३३  
 ११. १३३  
 १२. १३३  
 १३. १३३  
 १४. १३३  
 १५. १३३  
 १६. १३३  
 १७. १३३  
 १८. १३३  
 १९. १३३  
 २०. १३३  
 २१. १३३  
 २२. १३३  
 २३. १३३  
 २४. १३३  
 २५. १३३  
 २६. १३३  
 २७. १३३  
 २८. १३३  
 २९. १३३  
 ३०. १३३  
 ३१. १३३  
 ३२. १३३  
 ३३. १३३  
 ३४. १३३  
 ३५. १३३  
 ३६. १३३  
 ३७. १३३  
 ३८. १३३  
 ३९. १३३  
 ४०. १३३  
 ४१. १३३  
 ४२. १३३  
 ४३. १३३  
 ४४. १३३  
 ४५. १३३  
 ४६. १३३  
 ४७. १३३  
 ४८. १३३  
 ४९. १३३  
 ५०. १३३  
 ५१. १३३  
 ५२. १३३  
 ५३. १३३  
 ५४. १३३  
 ५५. १३३  
 ५६. १३३  
 ५७. १३३  
 ५८. १३३  
 ५९. १३३  
 ६०. १३३  
 ६१. १३३  
 ६२. १३३  
 ६३. १३३  
 ६४. १३३  
 ६५. १३३  
 ६६. १३३  
 ६७. १३३  
 ६८. १३३  
 ६९. १३३  
 ७०. १३३  
 ७१. १३३  
 ७२. १३३  
 ७३. १३३  
 ७४. १३३  
 ७५. १३३  
 ७६. १३३  
 ७७. १३३  
 ७८. १३३  
 ७९. १३३  
 ८०. १३३  
 ८१. १३३  
 ८२. १३३  
 ८३. १३३  
 ८४. १३३  
 ८५. १३३  
 ८६. १३३  
 ८७. १३३  
 ८८. १३३  
 ८९. १३३  
 ९०. १३३  
 ९१. १३३  
 ९२. १३३  
 ९३. १३३  
 ९४. १३३  
 ९५. १३३  
 ९६. १३३  
 ९७. १३३  
 ९८. १३३  
 ९९. १३३  
 १००. १३३

# ❀ પ્રયોગો ❀

‘આમેશીન રેક્ટો માટેનું’ વારનિશ

સેથુલોઈડીની અમલ યા કાનરજી ૫ તોલા,  
એસિટોન ૨૫ તોલા, એગીઝએમિટેડ ૨૫ તોલા,  
રંગ સફેદ.

એક પ્રવાહીમાં મેથુલોઈડીને એમશીન સે.

## એમેરી-રૅલર

(૧) એમેરીના બુકો ૧ સ્તર, ઉકાળેનું  
અળસીનું તેજ અપ પુરવું.

એમેરીના બુકામાં અપ પુરવું તેજ હમેશા.  
ગરમી આપી અર્ધિ લગી દહાવતા રહેા કે  
મિશ્રણમાં ચિકાસ ઉત્પન્ન થઈ જાય. પછી તેને  
ખીખીમાં ભરી, હાયડ્રોલિક પ્રેસથી દબાવી લેા.

(૨) એમેરીના બુકો ૧૦૦ સ્તર, મારી  
૧૨૩ સ્તર, મિલિકેટ ઓફ મોઝ (J Brand)  
૧૨૩ સ્તર.

પ્રથમ એમેરીના બુકને તોલી લઈ, જુદે  
શબ્દો. પછી મારીને તોલી, ત્રાજવાના પદ્ધતિમાં  
પાથરી લઈ, તેની ઉપર પ્રમાણસર સિલિકેટ  
ઓફ મોઝ રેડી. મહાળથી તેને પેલા એમે-  
રીના બુકના વામણના નાખી યત્ર વડે જીમ  
મિશ્ર કરી, ખીખીમાં ભરી, ૨૧૨ F થી  
મહત્તર ઓછી ગરમ દવા ને કામુ આકાશ  
અનાવી લઈ, છેવટે ૪૦૦-૫૦૦ F ની  
ગરમીએ પકવી લેા.

## બેલ તેલ (Boiled Linseed Oil)

• અઝરસીનું તેલ ૧૦૦ સ્તર, આયનોક્ષલ્કિ  
ઓફ મેન્ઝેનિઝ ૧૦ સ્તર.

પ્રથમ તેજ ઉકાળના માટે એક મ્હોટું  
વાસણ—૩૦૦ થી ૪૦૦ સ્તર તેજ રહે તેવડું  
વામણ—લઈ, તેમાં તેજ તથા મેન્ઝેનિઝની  
ભુરી નાખી, ધીમી આંચે ઉકાળતા રહેા અને  
એ દરમિયાન તેજને અગમ્ય દહાવતા રહેા.  
ઉકાળવાની ક્રિયાને ત્રણ દશાલ્કી લઈને ૩૦  
દશાલ્કી લગી, જેનું તેજ હોય તે પ્રમાણે, મરી  
રાખવામાં આવે છે. ત્યારે તેજ ઘટ અને ગતા  
ગમવું બની જાય ત્યારે ઉતારી લેા.

## બોંસીની ગોળી

નુદ ૧ તોલો, મરી ૧ તોલો, પીપર ૧  
તોલો, વશકોચન ૧ તોલો, જપ્પાર ૧ તોલો.  
અધાને બારીક વાટી, અપ પૂરતા જુના  
ગોળામાં મેળવી, વલ્લ જેવડી ગોળાઓ અનાવી.  
માથા : ૧ ગોળા બોશમાં રાખી ૨મ  
ઉતારવો યા ગોળા મળી જવી. આખા  
દિનના ૮ કલાક વંદ ગોળાઓ ખાવી નહિ.

—ત્રૈલ લક્ષ્મીશંકર પડયા, ગોડપર.

## લસુનાદિ ગોળીઓ

હોથેનુ લનલ ૧૦ તોલા, હોંગ ૧ તોલો,  
મિથાનુલુ ૧ તોલો, મુંદ ૧ તોલો, પીપર ૧  
તોલો, ઝીઝ ૧ તોલો, મચળ ૧ તોલો, મરી  
૧ તોલો.

લસણ મિલાવની આકાતી ચીઝેને બારીક  
વાટી લઈ, પાટી લમણને ખરકમાં નાખી,  
છુદી લઈ, તેમાં સ્વાએની ભુકી નાખી, માથા  
જેનું મિશ્રણ અનાવી, ચણી બોર જેવડી  
ગોળાઓ અનાવી લેા.

ઉપયોગ વાયુ મેળ ગેની સુક વ મગડા તથા પાચન શક્તિ વધારના તથા બ્રૂમ લગાડવા ઉપયોગી છે

—વૈદ લક્ષ્મીશંકર પડ્યા મોડપર

તેવ રંગ કાઠનારે દયા

મેઝોન ૧૫ ગતન તોનુઝોન (Tolaj) ૧૫ રતન અતકાહન ૨૦ રતન એસિરોન ૨૫ ગતન ઈથિવીન ડાયકોનોરાઈડ ૨૦ રતન ઈથિન એમિટ ૫ રતન ચેરીશીન વેકમ ૧ રતન

પ્રથમ ચેરીશીન મિયાની બાકીની ઓઝો મિશ્ર કરી પછી ચેરીશીન યોગજાવાને મેળવો

બાકી જલુ તેન-ગ કાતુ હોય ત્યા આ મેળાણી પ્રશ ને લગાડી ૧૦-૧૫ મિનિટ પછી તવેયા જેવા કાક હથ્થાર વડે તેન-ગ ઉખેડી નાખો

મોડિયમ શેરર

હાકાનો સુકા ૧૦ ગતન મધકનો નેઝા ૫૫ ફલ્કુઈ ઓમ ૧૫ ગા ડુંડે ગેનન યા મહજ ઓધુ વલુ કામેનિઝ ઓધ સા ૧ ૧૫ રતન યા સદજ ઓકુ ૧૫

૨૪મ એક માગી યા પત્યગા વાસગુના તાકાની નુખી નાખી પાની નેના મધકનો તેજાવ રડી કાપના નાખ્યા રડે મિશ્ર કરે ૫ જેથી બધી જુકી તર ચર્ક મતમ પછી એને ૨૪ કલાક લગી રહેવા છુ યોદ યોદ કરી એક ગેનન અક-પાગી ઉમેરો અને એ ૬૦ મિયાન તેને મરાજગ દવારતા રહેો પછી એને બધ વાસલુમા ૪૮ કલાક તગી ધીમી આપે પચનતા રહેો એ કિયા દરમિયાન જેટલ અક પાણી ઉડી અમ તેડુ વારવાર ઉમેરતા રહેો પછી તેમા એક ગેનન નાક-પાણી વધુ ઉમેરી

એક કનાક નગી મહજ વધુ આપે પચનતા રહી પછી મપડમાથી માગી નર્ક કાપક પર જે નમર પદાય બાકી રહે ને નમર પદાયને અર્થિ લગી અર્ક-પાણી વડે ધુઓ ૫ ધોયતુ પાણી નિચાણુ અને પછી એ બધા પાણીને ધીમે આપે ઉડારી ૧ ગેનન જેટલ માકી રહે ત્યારે ઉડારી છર્ક ૨૪ કલાક લગી રહેવા દો અને ફરી વાર ફિટર કરી ઉકાળો અને એમા થોડુ થોડુ કરી જેટલ કાર્બોનિઝ ઓધ સોડાતુ મિશ્રયુ (જે પહેલાથીજ ૨ ગેલન પાણીમા ૧૬ રતન કામેનિઝ ઓધ સો ૧ મેળાની બનાવી રાખ્યુ હોય) ઉમેરો ૩ તેના ઉમેરાથી નમર પદાય પપદા ધનો બધ થાય પછી તેને ફિટર કરી અર્થિ તગી ઉરાગે કે પાણીની મપાગી ૫૨ મર માકે પછી તેને તિતારી છર્ક નાકર ફિટરનુ ૧૫ નેવા રહેવા દો આ નક-ફિટરને ગરમી આપ્યા વિના મડપથી સુકવી છર્ક શીશીઓમા બરી નો

પોરાસિયમ સાયનાઈડ

ફેરાસાયનાઈડ ઓધ પોરાસિયમ ૮ ઓમ મર્થોઝ ઓધ પોરાશ ૩ ઓમ

પ્રથમ મેકુ દવાઓ સુકા રૂપમા તર્ક લાન નાજા મરમ માગીની કુતડીમા નાખી પીમળાવો કુતડીનાથી નીમળાવો ધુઓ મધ ચર્ક અમ પછી તેને ઉડારી છર્ક થોડી તાગ તગી દરવા છર્ક—જેથી પ્રવાગીનાથી કો ૫ થર્ક તગિયે વર્ક દર—પછી ઓધ અરપદા ૧૫ ક ગ ૫ રડી ક ૧ થતા કમ્પા કરી શીશીમા બીસો આ પદાય તર્ક સાન અને ગ નિનાતો બનશે

બ્રોન્ઝ રંગ (Bronze Liqueur)

અનમહત ૧૨ ગેનન ચપળા નાખ ૯ તર હાદક અપ પૂરતી

જાખતે અલકોહલમા ઓગળાવી, ૬૦ ગ્રેન રંગે ૧ ગ્લેસ હળન્દ ઉમેરે.

### એસિડેટ ઓફ કૌપર

મોર્યુથુ ૧ સ્તવ, એમેટિક એમિડનો મરકો ખપ પુરતો.

ખપ પૂરતા સરકામા મોર્યુથુ નાખીને ઓગળાવી, નક્કર ગાંઠા બનાવી શે.

### માલકાંકણીનું તેલ

માલકાંકણીના ખીંગને દબાવીને પથુ તેવ કાપ છે, તેમજ પાતળા વત્ર વડે તેલ એળચાપ છે. બેક તેલ ઔષધિકરે ઉપયોગી છે.

### વંદા-શીતુ

ધડનો શેડ ૧૦ તોલા, તાણું બનાવેલુ પ્લાસ્ટર ઓફ પેરિમ ૧૦ તોલા, ખાડની ભુટ્ટી મહુલ.

ગણેને મેળવી, રાત્રે ઓરડા મા ગમોડાને એના ખૂણેખાચે ડાલી દે, ન્યાં વદા વધુ પ્રમાણમા આવતા હોય. તથા ચાર વેળાના પુનઃગર્ભન પછી વદા માપત થઈ જશે.

### એમેન્સ પિપરમિન્ટ

પિપરમિન્ટના તાઝા પાંદડાં ૧ ભાગ, સ્પિરિટ ઓફ વાઈન ૯૦% ૩ ભાગ.

પ્રથમ સ્પિરિટમા પિપરમિન્ટના પાંદડાને ભાંગવી રાખી, પછી દબાવીને કાઢી લેા અને સ્પિરિટને કપડામાંથી ગાળા શે.

### ફિનાઈલની ગોળીઓ

નેપથેલિન ૩૦૦ સ્તવ, કપુર ૧૦૦ સ્તવ, કૌમરીન (Coumarin) ૨ સ્તવ, એલ્કલિ મિશ્રમેન ૧૦ સ્તવ.

પ્રથમ નેપથેલિન અને કપુરને એક વામણમાં મુકી, વગળા-પદ્ધતિયે પીગળાવી લેા અને હલ્લ એ મેળવળી ગરમજ હોય ત્યાં તેમાં વાકીની એક ચીઝો મેળવી, બીમાંમાં ભરી શી શે.

### ચાણુક-ચાર્નિશ

પાયરોકોપા (Pyrocopal) ૨૮ તોલા, ઉત્તળેલુ અળખીતુ તેવ કિંવા બેક તેવ ૧૪ તોલા, તર્પેન્ટાઈન તેવ ૫૮ તોલા, સ્પર એલ્યુમન ખપ પુરતુ.

### પિપરમિન્ટ કિન્દલ

પિપરમિન્ટુ તેવ ૧ સ્તવ, નમક અને બરફ ખપ પુરતુ.

એક શીટીમા પિપરમિન્ટુ તેવ ભરી, હુચ બનવજ બધ જરી હે. પછી આન્મિકીમ બનાવવાના વસ્તુ માકાલુ વાસણુ લેાય છે એવુ વામણુ બઈ, તેમા પેરી શીટી મુકી, તેની બહાર બગ્ફ અને નમક બરી, મહેવા હે. થોડી વાર પછી જોતા શીટીમાં પિપરમિન્ટની લાખી મળીઓ-કિન્દલ બની ગયા હમે. પાખીથી એને બહાર કાઢી, જ્વોટીંગ પેપર પર સુકી, સહજ દબાણુ આપી, જુદી સુકી શીટીમાં ભરી રાખે.

### ચા-તેલ

મેન્થોલ ૧૫ ગ્રેન, ક્લોરોફોર્મ ૧ ઓંસ, ઓલિવિ વિન્ટરગ્રીન ૧ ઓંસ, કેમ્ફોરેટેડ ઓઈન (Camphorated Oil) ૧ ઓંસ.

ક્લોરોફોર્મમાં મેન્થોલને ઓગળાવી લઈ, પછી વિન્ટરગ્રીન ઓલિવિ ઉમેરેા અને તે મળી ગયા બાદ સૌથી છેવટે કેમ્ફોરેટેડ તેલ મેળવે.

# તમને કઈ ચીજ જોઈએ છે

આ ચીજો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીજ અસલી  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથ્થાબંધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- |                                                               |              |
|---------------------------------------------------------------|--------------|
| —મુનાની ને વૈકલ ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જંઘીખૂટીઓ |              |
| —અનેક ચાદરો જેવા કે:—ઈતરીફલ, જવારિશ, ખમીરહ, યાકુતી રિંગેરે    |              |
| —પાક (ફલવા)                                                   | —ટિક્કી,     |
| —ગોળી,                                                        | —મુરખા,      |
| —શુર્ણ,                                                       | —શરખત,       |
| —અર્ક,                                                        | —ભરમ,        |
| —મુરખા,                                                       | —અત્તર,      |
| —ફતમ જાન,                                                     | —સાથુ,       |
| —તેલ,                                                         | —કરતુરી,     |
| —કેસર,                                                        | —અગર,        |
| —ખરાસ કપુર,                                                   | —દોશન,       |
| —મલમ,                                                         | —સિલાજીત,    |
| —આખા ને છુટેલા ઝવેરાત                                         | —અખર         |
| —સોના ચાલીના વરક,                                             | —મોગ્યાઈ,    |
| —ફરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા                                     | —રમદાર મહેલી |

મળવાનું ઠેકાણું • દવાખાના મુઈને સિદ્ધત

સાનીતાલાખ, સુરત.



# વેચાણ-પત્રો

આધુનિક વેપાર-સામ્રાજ્ય વેચાણ-પત્રોનું સ્થાન જગત્પ્રસિદ્ધ છે, પ્રાકૃતિક જોવી અનિવાર્યતા સહિત વેચાણ-પત્રોની જોવી અગત્યની હોય તો બાકીનો સુમેળ મધ્યસ્થ અન્યતઃ ઝડપી છે એ વિના આધુનિક વેપાર ચાલી શકતો નથી.

વેચાણ-પત્રોનું વેપાર-કાર્ય મગજ નથી તે માટે મોટી રકમો ખર્ચવામાં આવે છે અને કેમ ન ખર્ચાય? એ પત્રોનો હેતુ વેચાણ કરવા કિંવા વેચાણ વધારવાનો હોય છે અને તેથી તે પોતાની એ તેમના સમુચિત મરજી નીચે એ માટે સામ્ય એવા બંધાવેલા અને ધન-વ્યય અનિવાર્ય છે.

‘કુશલ’ના વારસાએ અમેઝી પત્રોના એક ડિવિડેન્ડો જ્યોતિષની પ્રાકૃતિક જોઈ કરને પડિતજી હરકોઈનું અવિધ્ય સુદત બધી મોકલનાની એકર કરે છે. એથી નમ્ર વિનંતી મલિત કે, જો આપને ઠીક લાગે અને કૃતિ હોય તો ટપાન ખર્ચ અને કાગુની ખર્ચ બદલ માન માગ આપનાની પ્રિય મોકલજો. ઈચ્છા ન હોય તો કશુંય ન મોકલજો. માત્ર તમારું નામ દાખ અને જગત્ તારીખ લખી મોકલો. એને તમારું જીવન-અનિધ્ય ધર જોશ મળી જશે.

એમકે, એ હકીકત નથી, પ્રાકૃતિકની કળા છે તમે પત્ર લખો એટલે જગત્માં પુરું જીવન-અવિધ્ય નહિ બદલે સામાન્ય રૂપરેખાના બે પ્રકાર.

(૧) આ ટાઈપ-પાના પછી એક ખાસ ઓજ છે એ ને તે દરેક દરેક માહક માટે સુધા તૈયાર કરવામાં આવતા નથી બલકે *Roototype* ના ખાસ યત્ર વડે-ને વડે ઉપાયક લખાણ ટાઈપ કરેલું. લખાણ દેખાય છે-બાર સાપ્તેમીની બાર જુદી જુદી રૂપરેખાવાળા પત્રો ઊપી રખાય છે.

કેલે પાના મોકલી આપે છે તમે તેને વાંચો તેની પ્રાકૃતિક-જગત્માં અપ્રકાર અને રૂપિયા આક્રમકની આપો-અને તે ધતા, પડિતજીનો તમારી ઉપર એ ઉપકાર તો બાકીનું કે રૂપ રૂપિયાની કીમતની જીવન-અનિધ્ય માટે માત્ર આક્રમક લીધા-એ તેમનો હેતુ છે. મીઠા સંપ્રદામાં પડિતજીના જાનના વેચાણ માટેના એ વેચાણ-પત્રો છે.

પરંતુ જો તમે એ પત્રો વેચાણ-પત્ર-ખરી રીતે એ અવિધ્ય-રૂપ વેચાણ-પત્ર છે-ના પ્રિય ન બને તો પછી પડિતજી પદ્મ વીમ દિવસ પડી બી ન પત્ર વડે તમને માફ કરે છે એ પત્ર પોતાના પ્રકારનો અનોખો હોય છે, આ વેળા કીમતમાં ૮૭ રૂપ ધરાય છે-પાસ રૂપિયા.

પછી એ બીજા વેચાણ-પત્રથીયે તમે ન સપડાયા તો અમુક દિવસ પડી ગીતે પત્ર આવશે-કીમતમાં ૬૭ વડે ધરાય માત્ર નહિ રૂપિયા.

પડિતજીના આ ત્રણ પત્રો વેચાણ-પત્રોના ઉચ્ચ નમૂના હોઈ, જણેને મૂળ સ્વરૂપમાં તીને રજુ કર્યા છે -

અને પછી ઝરત પ્રસંગે કાળવાને મધ્યમે ને તે સામ્ય નામ ટાઈપ કરી મોકલી દેવાય છે.

આ યત્ર વડે છપાતા પત્રોની ખૂબી એ છે કે તે સામાન્ય નવરે ખાસ ટાઈપ કરેલા જેવાં લાગે છે અને તેથી ને તે સામ્ય એમનું સમજ સે ૮ કે પડિતજીએ તેને માટે ખાસ વડીલ તઈ, આ પત્ર લેવાર કર્યો દરો.

કહેવાની હરત નથી કે બધા વેચાણ-પત્રો એજ પદ્ધતિયે છપાય છે.

Dear Friend

In order to supply you with an Astral Reading I have decided to reveal to you some of the influences upon your life of the planet Mercury and its friendly Constellation Gemini through which the Sun was passing at your birth

You possess such domesticity that it makes you fit for the enjoyment of a harmonious home life but you are very sensitive and you suffer considerably when the surroundings are unsuitable. You can keep a secret but you should not forget that there may be many among your acquaintances of friends who cannot be similarly trusted. It is indicated that it is very vital for you to know your true friends from the disloyal ones. I would have liked to enlarge upon this subject but I cannot do so until I erect your Complete Life Reading and take into consideration the celestial influence controlling friends and enemies.

Looking back over the last few years I see indications of an unpleasant experience possibly some trouble with the opposite sex in the later part of 1938. I see favourable vibrations during the warm months of 1939 but towards the end of this year some trouble in connection with letters papers or documents is shown. About two months later it is indicated that your health must have suffered or the health of some one dear to you

must have caused you anxiety. These dates being given from brief and general indication only may not be quite accurate.

Glancing roughly at the future I see occasions when dealing with strangers would require caution. As regards important changes it is essential that you should know certain times which are indicated to be more favourable than others but I regret that they cannot be fully given except in a Complete Horoscope. No doubt you have had your share of troubles but a year with favourable vibrations is approaching to be followed by others at certain intervals.

You possess more intuition than most men and women and this gift may have saved you from trouble more than once. Your liberal tendencies make you feel an equality with all persons but I would advise you against showing this characteristic too openly as it is likely that some inferior persons may impose upon your good nature. Unwise speculation and investments of a haphazard nature should be guarded against because I see some loss in this direction. Stubbornness of opinion is another thing that you should try to overcome. You have several good qualities yet you are likely to do harm to your own self by being too rigid in your views.

With astrological advice you could attain to a high position and gain success in life because there are

certain locations and certain lines of endeavour that would prove more profitable to your temperament and abilities than others and there are some in which inspite of your best efforts you would not gain much I would wish to say something more on this subject as also about investments loans and sentimental attachments but for a short horoscope like this I cannot make compilations which would correctly show the influences ruling these matters in your nativity

In fairness to you as also to myself I have not mentioned in this Test Reading certain things of undoubted importance—especially relating to your finances health and affairs of the heart because I make it a practice not to give definite advice to any one until I am in possession of all the facts and am acquainted with the correct influences of the Ruling Planet the Moon &c on a particular person In astrology, as in all other science an accurate solution of the problems represented is possible only when all the facts are known and when all the influences have been taken into account

This Partial Horoscope will give you some idea about my work, but I must draw your attention to one thing namely that while partial Life Readings are both interesting and instructive they are unavoidably open to one objection they cannot reasonably be regarded as a final pronouncement

In a Partial Horoscope for example there is often the possibility of the inclusion of statements which in a Complete Horoscope may become largely modified or entirely altered I am carefully preserving the preliminary recordings made in connection with your Reading so that I may have the pleasure of rendering you further service as early as possible after I hear from you

I would request you to note that my system of astrology is different from all the known ones it is absolutely my own in its mathematical as also its delinatory sections I have so perfected it that the chances of errors are reduced to a minimum My system has brought me and continues to bring me hundreds of letters of thanks and praise from my satisfied clients all over the world The few testimonials that are enclosed herewith as also the information given in this short Reading will I hope be sufficient to convince you as an intelligent person about the truth of what I have just stated above as also that I could be of great service to you If however you wish me to send you further proofs I shall be glad to forward some more copies of testimonials from the big lot that I have with me

My fee for a Complete Life Reading is Rs 15/- (or £ 1-10-0) but since I have already made some preliminary notes and recordings in connection with this Test Horoscope

I have decided to put into your hands your Complete Life Reading at a very special price of Rupees 8/- or 12 Shillings. Just send me this amount together with the enclosed Order Form carefully filled in and I will send you your Complete Horoscope immediately. In making this concession I feel sure that once you are in possession of the Complete Life Reading you will quite voluntarily tell your friends and relatives of your gratifying experience of Astrology as practiced by me and will pointedly refer to the accuracy of my Horoscope and the value of my services.

You understand of course that for this specially reduced fee of Rupees 8/- or 12 Shillings the preparation of your Complete Life Reading will receive precisely the same care that would have been taken had you paid the full price. This offer however is made on the understanding that you send off your order within 15 days of the receipt of this letter and that you recommend my work to a few of your friends—provided of course that you are fully satisfied with it. I have made it a rule to refund to my clients the full fees paid by them on return of the Life Reading in all cases of dissatisfaction. I hope you therefore realise that in view of this unconditional guarantee you run no risk at all in dealing with me. I am always interested in the welfare of my clients

and I do hope you will give me the chance and pleasure of helping you with some valuable advice and much knowledge of vital importance. Anticipating confidently your early reply and wishing you success and happiness I remain

Yours sincerely,

2

Dear Client

Looking back into my notes I find that some time ago I had made you a substantial reduction in my fee and therefore I cannot understand why you have neglected to send for your Complete Life Reading. I wonder if my letter reached you safely.

Many of my clients have realised too late and with regret what they have missed by not ordering out their Horoscopes earlier than they did and in order to save you from similar experience I am anxious that you should be in possession of your Horoscope without further delay and I have a belief that you will always thank me for addressing this letter to you.

With a view to put you in possession of your Life Reading though thereby I may not get even the much reduced price that I last made to you I have now decided to give you an offer which I hope you will consider to be liberal and take advantage of at once. Send me only Five Rupees and I will forward to you your Complete Life Reading forthwith. Please however do me the favour of not mentioning this low price to others.

Considering that I have reduced my fee so much, may I expect you after you have received your Horoscope and after you have been fully satisfied with it, to recommend me to a few of your friends and relatives? I am so confident about the Life Reading proving satisfactory, that in giving you this special price of Five Rupees I am calculating ahead upon having some new clients through your recommendation.

The enclosed leaflet will tell you what my pleased clients in near-by places like Ceylon, in distant lands like U S A, and in out of the way places like Spanish Honduras think of the value and utility of my work. In the same leaflet you will find a letter from a lady in Scotland, and all these will give you some idea of how people appreciate their Complete Life Readings as prepared by my system. I have heaps of such testimonials but for want of space, I have quoted from a few only.

Please fill in the enclosed Order Form and send it to me with only Rs 5/- and kindly remember that in ordering out your Horoscope you will be taking no risk whatever because of my guarantee of 'Entire Satisfaction Or Money Back'. If you do not find your Life Reading satisfactory, return it to me and I will refund in full the amount you may have paid. With best wishes for your health, success and happiness.

Yours very truly

Dear Client,

With a view to destroy them, I was going through the records of some of my clients who have not sent me their orders yet, and as among these records I found yours I thought that I would write to you once again.

Some time back I took the opportunity to inform you that many of my clients had realised too late and with regret what they had lost by not obtaining from me a Horoscope earlier than they did. You have not sent me your order so I am inclined to believe that very likely you have not fully realised what the above information conveyed. You will be interested to know that what I have told you about my work (my system of astrology) is not only what I personally think of it but it is what others after gratifying experience believe and to prove to you the correctness of this statement I beg to enclose a few testimonials and respectfully request you to spare some time and read them at least the one from Mr F L Aubrey an English businessman.

The experience and opinion of this client I hope will fully convince you that a person who has a Complete Horoscope is better equipped to fight life's battles than one who is without this valuable guidance and who leaves the government to his affairs of vital

importance to guess work and ‘chance only’

The drama provides instructive amusement and discloses to us the strength and weaknesses in the actors characters But each time you go to see a play or a film it costs you something A Life Reading shows one to himself or herself in a light in which one may never have been revealed before and acts besides throughout life as a guide in matters of finances love-affairs friends enemies marriage travel changes partnerships speculation lotteries health and other matters of vital importance in fact a veritable fountain from which valuable information can be drawn each day of ones existence and yet it has to be bought once only

Since I have compared a drama with a Life Reading and since I am anxious to add your name to the list of my satisfied clients I have decided to supply you with yours for the very low price of a middle class ticket at a good performance Fill in the enclosed Order Form and send it to me with Three Rupees only and I will forward you your Complete Horoscope with which I am sure you will be delighted Allow me to state once again that if the Horoscope is not entirely to your satisfaction I will on your returning it to me refund your money in full

[ ૪૩૦ ]

You must however please send me your order early because after waiting for a reasonable time I will destroy the notes I have made of your case without sending you any further reminder With best wishes for your health and happiness

Yours very truly

આ સ્થા પતિના પત્રો દરે વેપારી  
એવ રીતે પોતાને બધમેસ્ટા વેચાણ-પત્રો  
ધરી મકે છે

## ચચળતા

એક નવજવાન કારખાનામાં ચામરીએ  
રાખ્યો કારખાનાના વડાએ તેને શુદ્ધમમાં લઈ  
તેને દેખરેખ રાખનાર કામ સોંપ્યું

નવજવાને એણે કુશુદ્ધમમાં કડવી ન્હાની  
વસ્તુઓ એવ પડ પથરાયલી પડી હતી તેણે  
તેમને માટે ભીત પડ ન્હાની મગખા બનમારી  
ખનાની તેમને ત્યાં ગોઠવી દીધી

મગખાનાના વડાએ એ એણે તેણે તેની-  
માનિકને ખબર આપી

તેની માનિક મનજા હતા તે મન-  
એણે કે નવજવાન મેળા ઓડવાને લઈ છે  
તણે તેને નવુ બને માત્ર માત્ર મોઢ્યું

ચચળ ચાકરાત આગળ વધે છે અગમણ  
બચાવ ત્યાં પડ્યા વધા

ઓલ ઈન્ડિયા મર્ચન્ટસ (ડરકટર્ટી

લિન નરના વેપારીઓના શિ ૧૧ ૧૦૦  
પાલ

મી ૧૧ ડરિયા બે ૧૮ ખચ શુદ્ધ

ક્રમર ઓફિસ-મુવન.

# A Guide on Profitable Recipes

સપાટ અને પ્રકાશક - રે. હિમ માલક  
ચૌદાણ, ગોડળ. (દર : રૂબી ૮ . પાના  
૧૨ + ૧૦૦) કીમત રૂપિયો મના.

તિખ્ખી સાહિત્યના મર્જક તરીકે કા.  
ચૌદાણ નામ પરિચયનુ સુહતાજ નથી.  
"મેડિકલ જર્નલ" માસિકમા વિવિધ પ્રકારના  
પ્રયોગો અર્વાચનવાગ પ્રગટ થતા ગદ્યા છે. એજ  
પ્રયોગો, સુભારા વધારા સહિત, આજે પુસ્તકના  
રૂપમા જનતા સમક્ષ રજુ થાય છે.

૨૩૩ પ્રકારના મળી કુલ ૩૨૫ થી વધુ  
પ્રયોગોના આ મગફળી ઉપયોગિતા વિષે વધુ  
કહેવાનું હોય નહિ, તે સ્પષ્ટ છેજ

સપાદનમા કટ્ટીકે ઉણુપો મહી ગઈ છે.  
ગાળવા રૂપે, અમુક પ્રયોગો પુનઃક્રમા એક  
જગતા વધુ લાગુ ગામિય કરાયા છે, તેમજ  
પ્રયોગોની વિનાગના બેઝ અણી કરવામાં આવી  
નથી, એ ગાળીગ આમાંથી હવે પછીની  
આવૃત્તિમા સુધરી જતી જોઈશે.

મામટે સરનામે, પુસ્તક આવકાગ્રપાન છે.  
પ્રકાશનુ' પેર

અનુસાર . ૪. સીંગી, પ્રકાશક બ્રહ્મે  
કલિપ્રાક્ષ, કોટ (દર રૂપિય ૧૬ પાના ૭૨)  
કીમત પાંચ આના

કલિપ્રાક્ષ સ્વચ્છતાના આ જુદા મહત્વના  
જ્ઞાની નાણી નરવિક્રમો રજુ કરાયામાં આવી  
છે, જેમાંની એક સિસાની બીજી આગળથીજ  
"સુશિલમ-ગુજરાત"માં પ્રગટ ચર્ચિત્સુકી છે.  
નરવિક્રમો મહિ હેઈ, વાંચકોને આજ્ઞાશે.

Tim and Its Uses [ ગૈમાચિક ]

પ્રકાશક : ડિન વિમર્સ ઇન્ડિયન, વન્ડા.  
જનમ જંગમ અને તેની લાગણિયા  
અંગેના મગફળીની અત્યંત કામની અને  
દર્શન એવી માદિની પેશ કરતા આ સપાટ  
પ્રયોગના નવમા અને દ્વામા અંગે નજર

સમક્ષ છે. હાલમા ખુબ ગાત્યની સંગ્રાધન-  
મોષો, સચિત અને મહિ સ્વરૂપે રજુ કરવામાં  
આવી હેઈ, ગાળ્યાગીતે હમ્મ મામર્દશન  
આપે છે.

## અહુકામે નમાઝ

પ્રકાશક : અખલુવતીદ મુહમ્મદ  
શીવાણી, કુતિયાણા

જ્ઞાની તખ્વીગ-પુસ્તિકા છે, જેમા નમાઝના  
મસ્ખયા વિષે મવ અહમ્મદ રિઝાખાનના  
ફતવાઓ પેશ કરવામા આવ્યા છે

ટપાક-ખર્ચ માટે નણ પેસાની મિક્ટિ  
મેક્કનારને મુક્ત મોડવાય છે.

## મહાગુજરાત [ એમ્મ-પૂતિ ]

કગલીના આ જાણીતા સાથાહિદે, કમ-  
ગીની આયર્મ એન્ડ રીપસ એમ્મરની મિલકત  
તખ્વીવી અંગે પોતાની આ ખાસ મચિત  
પૂતિ પ્રગટ કરી છે, જેમા એમ્મરની પગીગ  
વાર્ષની કુગરના મહિદિને સપૂર્ણ અને મહિ  
કલિદાસ રજુ કરનામા આવ્યા છે.

કમલીના વધારી-નિતમનો અવ્યાસ તરવા  
કલિદાસે આ પૂતિ વાંચી જતી જોઈશે.  
તત્તી માદિઅને બન્ધવાદ.

પ હોં અ

● ગમિઆદ હુમયનિયદ-ગદેરનો ૨૪મે  
દિઆય અને ગિપોટ મને ૧૩૫૯ દિજરી.

ગદેરની જાણીની ધીની દર્મગાદ છે.  
વાર્ષિક રૂ. ૧૦,૦૦૦ નો ખર્ચ લગવે છે.  
મદદની કુતર કેળીની છે.

● જાનુરી પોદગ ફી લાયબેરી તથા  
વિદ્યાર્થી મિત્રમળનો ૪ થો ગિપોટ : મને  
૧૯૪૦-૪૧.

આ લાયબેરી ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરતી  
ગય છે. હાલ એમા ૪૬ મામલિદે આવે છે,  
અને લાયબેરી દરરોજની નગેમય ૯૦ છે.  
લાયબેરી મદદની મુનદક છે.

# જલદી મંગાવો ઘાડીકજ પ્રતો છે નીચેનાં પુસ્તકો ઓછી કીમતે દિવાળી સુધી મળે છે

(સિલકમાં હશે ત્યાં સુધી આ નકલ મોકલનારને મળશે)

## રસોધાર તંત્ર

માનવ બદનના દરેક દરેક રોગના નિદાન અને તેના ઉપચારની રીતો બતાવતું આ સરળ ગુજરાતી બોધાત્મક લખાવતું પુસ્તક ૧૮ આદિત્યો જ્ઞેના નગીબવંત થયું છે, એજ એની લોકપ્રિયતાની સન્દ છે. એમા ૩૦૦ દર્દો ઓળખવાની રીત, ૨૦૦૦ સમ્બન્ધ પરગથ્ય ઔષધો, ઉપરાત ૧૫૦૦ શાસ્ત્રીય આયુર્વેદ દવાઓ બતાવવાની પુરેપુરી વિમતો આપી છે. ધર-વેઘ બનારી સડે એવું આ ઊંઘા પુસ્તક, ૩૭૦ પાના પાકા કપડાની બાંધણી છતા— કીમત રૂ. ત્રણ

## મેડીકલ મેકેટરીશનર

ઉપમા પુસ્તક જેવુંજ ઉપયોગી આ પુસ્તક પણ સરળ ગુજરાતીમા છે અને તેમા મેથેમેટીકા કિંવા અંગ્રેજી ડેક્ટરી-પદ્ધતિવે ગ્રંથ જુદા દર્દો ઓળખવા તથા તેનો ઇલાજ રવાની રીતો, બ્રિટિશ કામગીરિયાની મેકેટરી વાઓ બતાવવાની માહિતી, મેડીક આયુર્વેદિક બતાવેલોતી વિગત ઉપરાત બાયોલોજિક પદ્ધતિની માહિતી તથા પ્રસૂતિ શાસ્ત્ર ઇન્જેક્શન, ધિરેપી, શસ્ત્ર ક્રિયા વંતુ આમસ્થક વિવેચન આપવામા આવ્યું છે. છેલ્લે સેકડા પ્રકારની અંગ્રેજી પેટન્ટ દવાઓ બતાવવાની માહિતી પણ છે આમ જગ્ય પાનાતુ દળદાર સચિત્ર પુસ્તક છતા— કીમત રૂ. ૨-૪-૦

## નફાકારક હુન્નરો ભાગ ૧-૨

વિવિધ પ્રકારના હુન્નરોના સમહો : ૫૦૦ પાના સુદર છપાઇ છતાં—

કીમત દરેક ભાગની રૂ. બે (દરેકનું ટપાલ ખર્ચ ‘ડુડું’)

જાણો કમર ઓફિસ, મોદાગરવાડા, મુરેત.

[૪૩૨]

|      |                                |      |
|------|--------------------------------|------|
| ૪-૮  | લોખા ભાગ ૧ થી ૪                | ૪-૧૦ |
| ૨-૦  | રસદર્શિનો,                     | ૧-૮  |
| ૨-૮  | અણતા                           | ૨-૨  |
| ૨-૮  | પરાજય                          | ૨-૨  |
| ૩-૮  | રાજમાતા                        | ૨-૧૨ |
| ૧-૪  | રસમર્તિઓ                       | ૧-૦  |
| ૨-૮  | રેખા ચિત્રો                    | ૧-૧૪ |
| ૨-૮  | ગુહકાક (ધરબાધુ)                | ૧-૧૨ |
| ૨-૮  | સુવાસર્યદ્ર ( “ )              | ૧-૧૪ |
| ૧-૩  | છુટકારો ( “ )                  | ૧-૦  |
| ૦-૮  | ચિન્હ ( “ )                    | ૦-૬  |
| ૧-૪  | નેશનમા (મેધાણી)                | ૧-૦  |
| ૧-૪  | આનંદ બત્રીમી (ખંધડીયા)         | ૧-૮  |
| ૪-૦  | સવચ્ચિક રામાયણ ભા. ૧-૨ “       | ૨-૮  |
| ૨-૦  | ખાડીમીડી વાતો “                | ૧-૮  |
| ૨-૩  | ન્યાયનો નાથ (ધારેખાન)          | ૨-૪  |
| ૨-૮  | કોટેકરીવ દેવેન્દ્ર             | ૨-૦  |
| ૨-૦  | બેદી જામુસ                     | ૧-૮  |
| ૨-૮  | મધરાતનો મેઢમાન                 | ૨-૦  |
| ૨-૦  | અનુવાળી રાત                    | ૧-૧૦ |
| ૩-૦  | રવિકરજો (ટાંગાર)               | ૨-૮  |
| ૨-૮  | જાતીય દાખલ જીવન                | ૨-૦  |
| ૦ ૮  | જીવન રહસ્ય (મહાત્મા ટોલ્સ્ટોય) | ૦-૬  |
| ૦-૧૦ | રાસતરંગીણી                     | ૦-૭  |
| ૧-૪  | તારણદાર                        | ૧-૦  |
| ૦-૮  | નરરંગી બાળકો                   | ૦-૬  |
| ૧-૪  | પ્રવાગીના પત્રો                | ૦-૧૦ |
| ૧-૦  | પત્રિયું (મસ્તકકાર)            | ૦-૧૧ |
| ૧-૮  | મહાચરીની શોધમા                 | ૧-૨  |
| ૨-૦  | જાતીય જીવન (૨ જા. દલાવ)        | ૧-૮  |
| ૨-૦  | કમાલપાસા તુકનિ તારણદાર         | ૧-૮  |
| ૨-૮  | સરતચંદ્ર (કાગી)                | ૧-૦  |
| ૨-૮  | રશ્મિ “                        | ૧-૦  |
| ૧-૮  | જ્યોત્સ્ના “                   | ૦-૮  |

## જીવનલાલ એન્ડ સન્સ

૧૨૯, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુમ્બઇ-૨.  
પીરમરાલક રોડ, અમદાવાદ.



# આવૃત્તી કાલના મુસ્લિમ

## વેપારીઓની કેળવણી

પતઠાતા સમયને પહેાંચી વળી, વેપારની આબાદાની શી રીતે ટકાવી રાખવી ? આ પ્રશ્નનો ઉત્તર “વેપારી શિક્ષણ” આપી ચકે. મુસ્લિમ વેપારી કોમના બાળકોની સેવાર્થે પંચગનીની મુસ્લિમ હાઈસ્કૂલના કોસોમાં યોગ્ય ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે.

આ સ્કૂલમાં બાળપોથીથી મેટ્રીક સુધીનું શિક્ષણ અપાય છે. મગહબી તાલીમ માટે એક મોલવી સાહિબ રાખવામાં આવ્યા છે. સ્કૂલની પોતાની એક મસ્જિદ છે.

હાલમાં ચાલુ શિક્ષણની સાથેજ વેપારી કેળવણી એટલે નામું, હિસાબ, વિગે, વેપારની રીતો અને યોજના, બેન્કીંગ વેચાણની વ્યવસ્થા વિગેરે વેપારને માટે ઉપયોગી એવા બધા વિષયો શીખવવાનો ખાસ બંદોબસ્ત કરવામાં આવ્યો છે. આ ઉપરાંત વેપારી કેળવણી માટે ખાસ જુદા વર્ગો અને ટુકડા તેમજ હાંબા અને જુદા કોસો ઘણા રાખવામાં આવ્યા છે. નિયમ પ્રમાણે સ્કૂલમાં ગાળવાનાં અમુકજ વસ્તોને બદલે ઘણા ટુકડા વખતમાં આ શિક્ષણ આપવાના દરેક પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. આમ છોકરાઓના ઘણાં વસ્તોને બચાવ થાય છે. જે છોકરાઓ મેટ્રીકની પરીક્ષા આપવા નથી ઈચ્છતા. તેમને વેપારમાં ઉપયોગી એવા અમુકજ વિષયો શીખવવામાં આવે છે.

છોકરાઓને મુબઈ સરકારના ડીપ્ટોમાં ઈન કોમર્સ, ઇન્ડિયન એન્જીનિયરિંગ કોમર્સ અને લંડન એન્જીનિયરિંગ કોમર્સની પરીક્ષાઓ માટે તૈયાર કરવામાં આવે છે. સ્કૂલના શિક્ષકોમાં આર્ટ્સ, સાયન્સ, અને કોમર્સમાં ટ્રેઇન થએલા અતુલવી ગ્રેજ્યુએટો ઉપરાંત ઈંગ્લાંડમાં ટ્રેઇન થએલા અને ત્યાંના લાંબા સમયના અનુભવીઓ પણ છે.

પુનાથી ૬૫ માઈલના અંતરે સમુદ્ર સપાટીથી ૪૩૦૦ ફીટની ઈંચાઈએ આવેલા પંચગની નામના રમણિય અને પ્રખ્યાત હવા ખાવાના શિખર ઉપર આ સ્કૂલ આવેલી છે.

સ્કૂલમાં ખાવા તેમજ કહેવાની ઉત્તમ સગવડ છે. બાળકોની દરેક પ્રકારની જરૂરી સગવડો સંપૂર્ણપણે સાચવવામાં આવે છે. સ્કૂલની ૧૬૫

એલાઈડ એન્ટી, ૧૬ બોનફિલ્ડ લેન,  
કલકત્તાને લખશે.

૨૭૩૮-મુ. ઈ. ધોરાજી-રખરના કુખ્યાની  
બનાવટમાં જોઈતા કાચા પદાર્થ માટે ઈન્ડિયાન  
સપ્લાઈ, પારેખ સ્ટ્રીટ, મુબઈ ૪ ને લખશે.  
[નોંધ આપે ખાનગી પુઝવરજી માટે જોઈતી  
શી મોકલી ન હોવાથી ટપાચ દારા જવાબ ન  
આપાય, એ કુદતીજ છે ને ?]

૨૭૩૯-ઈ. ઈ. હ. ગોગીંગ-(૧) અપાનિઝ  
પિકચર એટલે જુ, તે સમગતુ નથી (૨)  
ચીનીકામ બનાવવાનું કારખાનું ન્હાની પુછ્યા  
ખેલી સકાય નહિ એ કામ મોટી પુછ હોય  
તોજ થઈ સકે. એની બનાવટ-ક્રિયાઓ માટે  
એ વિષયના ખામ પુસ્તકો જોવા ઝરરી છે.  
(૩) ચાહની બુકી, બગીચાવાળા પાસેથી ખરી-  
દવા સક્તી પડશે. એને માટે એન. એચ. રાકુર  
૭ રાજગોડન સ્ટ્રીટ કલકત્તાને લખશે.

૨૭૪૦-અ. સ. દા. થે બાટવા-(૧)  
ફાન્સની કોર્ટ ઈંગિશ ટીચર હોય ખરી ? (૨)  
રિંગેડા નામની કોર્ટ બાટવા નથી. (૩) પેરિસ  
નામની પણ કોર્ટ બાટ નથી.

૨૭૪૧-કી. આર. મ. જેતપુર-(૧)  
મીટી માઉસ બનાવનારનું નામ લેઈન ડિસ્કી  
છે, શિરનામા માટે મેસર્સ મેટ્રો ગોલ્ડવિન મેયર  
ફિલ્મમ, મુમબઈને લખશે. (૨) ગનપાવડને  
લગતી માહિતી આપવી મુનાસિબ નથી.

૨૭૪૨-એ. હ. ક. લામુગા-(૧) સિંઘર  
મશિનના પોતાના સ્પેર પાર્ટ કંપનીની એફિસ  
સિવા બીજા ક્યાલથી મળી સકતા નથી. (૨)  
રતરના કુખ્યા માટે બાટા કંપની રિમિટેડ,  
બાટાનગર (૨૪ પ્રગણુ)ને લખશે (૩) રાણી  
છપ મેન્થોપના બનાવનારનું નામ જાણુમા નથી

૨૭૪૩-અ. હુ. મ. મીરજ-(૧) કાળા  
એને સફેદ ધણાના તફાવત વિશે “જગજીવી  
જડીમુડીઓ” પુસ્તક જોશે. (૨) મોટે બાગેલા

પ્રયોગોમા કાળો ધતુરોજ વપરાય છે. (૩)  
વિદ્યેશની બાવટ અમારી જાણુમા નથી.

૨૭૪૪-એમ. એસ. પ. ડર્બેન-કુશરી  
બનાવવાની મીન હવે પછી હપારો.

૨૭૪૫-મુ. મો. બી. ધિગાનુવા-(૧)  
લોખડની ન્હાની હાથ-લાણી માટે આપ એમ.  
એચ દીનશા કંપની, ૧૦૫ એપોલો સ્ટ્રીટ,  
કોલ. મુબઈ ૧ ને લખશે. (૨) ચામડા કળ  
વવાના વિષયમા નીચના પુસ્તકો જોશે—  
Leather કર્તા K. J. Adcock, Pra-  
ctical Tanning કર્તા L. A. Flemming,  
Leather Industry કર્તા A. Watt,  
Synthetic Tanning કર્તા G. Gresser,  
Leather Manufacture કર્તા Proctor,  
Leather Chemistry કર્તા Tromp,  
Chemistry of Leather Manufacture  
કર્તા J. A. Wilson (૩) એના ચોપાનુવા  
આ છે—Leather Trade Review,  
London L. C. 1; Leather World  
London S. E. 1; Hide and Leather,  
Chicago (૪) નીટસપુટ ઓઈલ વિશે ખુવાસો  
હવે પછી. (૫) રતર રટેમ્પની શાહી-નાપ  
ખુજાસવી મુરકિન છે, હતા શાહી ખુજાવના  
દવાની આગ્રમાશિ કરી જોશે.

## “ક્રમર” નો ૧૦૧મો અંક

કેમિયમનો દેડા-ખાતુ-ટોળની ચાલ  
લેબખાજો રિબામ.

પુર્કા-બનાવટ અને ઉદ્યોગ  
ધિરાનીઆ ધાતુ-મિથ-ધાતુના ધોગ  
પ્રયોગો.

કાનસ-પોવાદની કાનસો,  
ગોલ્ડન મીલ-વનસ્પતિ હોડની, રોપર્ણી  
પાયક દવાઓ-ડાનમધ તુરખાઓ અને  
તે ઉપરાંત વાઈકે અનુક્રમિકા.

# આવતી કાલના મુસ્લિમ

## વેપારીઓની ડેળવણી

પલટાતા સમયને પહોંચી વળી, વેપારની આબાદાની શી રીતે ટકાવી રાખવી ? આ પ્રશ્નનો ઉત્તર “વેપારી શિક્ષણ” આપી શકે. મુસ્લિમ વેપારી દોમના બાળકોની સેવાર્થે પંચગનીની મુસ્લિમ હાઈસ્કૂલના કોર્સોમાં યોગ્ય ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે.

આ સ્કૂલમાં બાળપોથીથી મેટ્રીક સુધીનું શિક્ષણ અપાય છે. મઝહબી તાલીમ માટે એક મોલવી સાહિબ સમવામાં આવ્યા છે. સ્કૂલની પોતાની એક મસ્જિદ છે.

હાલમાં આલુ શિક્ષણની સાથેજ વેપારી ડેળવણી એટલે નામું, હિસાબ, વિમો, વેપારની રીતો અને યોજના, બેન્કીંગ વેચાણની વ્યવસ્થા વિગેરે વેપારને માટે ઉપયોગી એવા બધા વિષયો શીખવવાનો ખાસ જાહેામસ્ત કરવામાં આવ્યો છે. આ ઉપરાંત વેપારી ડેળવણી માટે ખાસ જુદા વર્ગો અને ટુંકા તેમજ લાંબા અને જુદા કોર્સો પણ રાખવામાં આવ્યા છે. નિયમ પ્રમાણે સ્કૂલમાં ગાળવાનાં અમુકજ વરસોને બદલે ઘણજ ટુંકા વખતમાં આ શિક્ષણ આપવાના દરેક પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. આમ છોકરાઓના ઘણાં વરસોનો ખર્ચાવ થાય છે. જે છોકરાઓ મેટ્રીકની પરીક્ષા આપવા નથી ઇચ્છતા, તેમને વેપારમાં ઉપયોગી એવા અમુકજ વિષયો શીખવવામાં આવે છે.

છોકરાઓને મુબઈ સરકારના ડીપ્લોમા ઇન કોમર્સ, ઇન્ડિયન એમ્બર એન્ડ કોમર્સ અને લંડન એમ્બર એન્ડ કોમર્સની પરીક્ષાઓ માટે તૈયાર કરવામાં આવે છે. સ્કૂલના શિક્ષકોમાં આર્ટ્સ, સાયન્સ, અને કોમર્સમાં ટ્રેઇન થએલા અનુભવી એન્ડુએટો ઉપરાંત ઈંગ્લાંડમાં ટ્રેઇન થએલા અને ત્યાંના લાંબા સમયના અનુભવીઓ પણ છે.

પુનાથી ૬૫ મેઈલના અંતરે સમુદ્ર સપાટીથી ૪૩૦૦ ફીટની ઈંચાઈએ આવેલા પંચગની નામના રમણિય અને પ્રખ્યાત હવા ખાવાના શિખર ઉપર આ સ્કૂલ આવેલી છે.

સ્કૂલમાં ખાવા તેમજ ઠહેવાની ઉત્તમ સગવડ છે. બાળકોની દરેક પ્રકારની જરૂરી સગવડો સંપૂર્ણપણે સાથવવામાં આવે છે. સ્કૂલની ૧૬૫

“ક્રમર” : અંક ૧૩૧ મો

એવાઈડ એન્ટી, ૧૬ એન્ટિડ લેન, કલકત્તાને લખશે.

૨૯૩૮-મુ. ઈ. ધોરાઈ-રૂપરના કુચાની બનાવટમાં જોઈતા કાચા પદાર્થ માટે ઈન્ડિયાન સપ્લાઈ, પારેખ સ્ટ્રીટ, મુબઈ ૪ ને લખશે. [નોંધ : આપે ખાનગી પુઝરછ માટે જોઈતી શી મોકલી ન હોવાથી ટપાચ દ્વારા જવાબ ન આપાય, એ કુદરતી છે ને ?]

૨૯૩૯-ઈ. ઈ. હ બોર્ડિંગ-(૧) અપાનિઝ પિકચર એટલે શુ, તે સમગતુ નથી. (૨) ચીનીકામ બનાવવાનું કાગળાનું ન્હાની પુછામાં ખોલી મકાચ નહિ. એ કામ મોટી પુછ રોય તોજ યઈ સકે. એની બનાવટ-કિયાઓ માટે એ વિચયના ખાસ પુસ્તકો જોવા અડી છે. (૩) ચાહની બુકી, બગીચાનાળા પાસેથી ખરીદવા સક્તી પડશે. એને માટે એન. એચ શકુર, ૭ રોજમોહન સ્ટ્રીટ, કલકત્તાને લખશે.

૨૯૪૦-અ સ દા ધે બાવા-(૧) ન્મની ડાઈ ઈગિનશ ટીચર હોય ખરી ? (૨) નેશા નામની ડાઈ બાવાજ નથી. (૩) પેગિસ ધમની પછુ કોઈ બાવા નથી.

૨૯૪૧-ડી. આગ મ નેતપુર-(૧) ઊંડી માકિસ બનાવવારનું નામ વોલ્ટન ડિસ્ની છે, શિંગનામા માટે મેમસં મિટ્ટા ગોવંડીન મેયર દિવસ, મુબઈને લખશે. (૨) મનપાવડરને લગતી માહિતી આપતી મુનાસિબ નથી.

૨૯૪૨-એ હ. ક લાગુટા-(૧) મિંખર મશિનના પોળાના રપેર પાર્ટ કમ્પનીની ઓફિસ સિવા બીજે ક્યાયથી મળી સક્તા નથી. (૨) રમરના કુચા માટે બાટા કમ્પની વિનિટેડ, બાટાનગર (૨૪ પ્રગણા)ને લખશે. (૩) રાબી હાપ મેન્થોના બનાવવારનું નામ જાણુમા નથી.

૨૯૪૩-અ. ડુ. હ મ મીરજ-(૧) કાળા અને સફેદ ધતુરના તકાવત વિશે “જગતની જડીબુટ્ટીઓ” પુસ્તક જોશે. (૨) મોટે બાગેના

પ્રયોગોમાં કાગો ધતુરોજ વપરાય છે. (૩) વિરમોડની બનાવટ અમારી જાણુમા નથી.

૨૯૪૪-એમ એસ. પ : ડર્બન-કુલ્શી બનાવવાની રીત હવે પડી છપાશે.

૨૯૪૫-અ. મો. બી ઈગાબુવા-(૧) લેથર કની ન્હાની હાથ-ધાણી માટે આપ એમ. એચ. દીનશા કમ્પની, ૧૦૫ એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુબઈ ૧ ને લખશે. (૨) આમડા કેજ પવાના વિચમા નીચવા પુસ્તકો જોશે — Leather કની K. J. Adcock, Practical Tanning કની L. A. Flemming Leather Industry કની A. Watt. Synthetic Tanning કની G. Gresser, Leather Manufacture કની Proctor, Leather Chemistry કની Troitman, Chemistry of Leather Manufacture કની J. A. Wilson (૩) એના ચોપાનવા આ છે — Leather Trade Review, London E. C. ૪; Leather World, London S. E. ૧, Hide and Leather, Chicago. (૪) નીચસ્ટુટ ઓફિસ વિરે ખુનાસો હવે પડી. (૫) રમર રોમ્પની શાહી-૧૫ મુજાવવી મુરકિય છે, હતાં શાહી જુજાવનાર દવાની આજમાણિ કરી જોશે.

“ક્રમર” નો ૧૦૧મો અંક

કોમિયમનો દોગ-જાનુ-દોળની ચાતુ લેખમાળાનો વિભાગ.

પુરૂં-મનાવટ અને હથોળ

ચિરાનીઆ ધાતુ-મિત્ર-ધાતુના યોગ્ય પ્રયોગો

કાનસ-પેવાદની કાનસો.

ગોદન સીલ-વનરપતિ હોદની રાપણી પાચક દવાઓ-અનન્યપુરુષાઓ અને ને હપરાન વાર્ષિક અનુક્રમલિકા.

# “કમર”-પ્રકાશનો

૧

૨

૩

## સાણુની બનાવટ

## વેચાણુ કળા

## વેપારની ચાવી

કિંવા

સેદસમેનશિપ

[ વેપાર મુચનો સંદિત ]

■ દરેક દરેક પ્રકારના સાણુએ બનાવવા માટેની એકલીજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણુભુત સચિત્ર ગુજરાતી ચોપડી. એમાં સાણુ બનાવવાની ઠંડી, અર્ધ-ગરમ અને ગરમ ત્રણે રીલિયોની પુરી માદિતી, સાણુમાં વપરાતી ચરબી, તેલ, રંગ, સૂગધીઓ અને રસા-મણીની સપુર્ણ વિગત અને બનાવટ માટેના યંત્રોનો સચિત્ર પરિચય આપવા ઉપરાંત નવાવાના, ધોવાના, કપડા રમવાના, ઘૂંઘકલીનીંગ કરવાના, માતુને પેલિય કરવાના અને દવાકામમાં વપરાતા કઝનખંધ પ્રકારના સાણુઓના વૃદ્ધ પ્રયોગો અને કેટલાક ઉપયોગી કોષ્ટકો પણ આપ્યા છે.

■ બાકા એન્ટિક ડ્રાગલ : ૨૦૦ પાના : ૭ ચિત્રો : કપડાની પાકી બાધણી.

કીમત : રૂપીયા બે.

(ટ. ખ. ૭ આના)

[ વિદેશ : ૬ સિલિંગ ]

■ માત્ર વેચવાની કળા-અર્થાત્ આકાંક્ષાનું લક્ષ આકર્ષી, જિજ્ઞાસા ઉત્તેજી, માત્ર ખરીદવાની કમ્પલ ઉત્પન્ન કરાવવી અને એ કમ્પલને અમલમાં મુકાવવી, એ માટેની સમગ્રવટ, વેપારી અને આકાંક્ષી દૃષ્ટિએ માત્રની તુલના, સોદો કરવાની કળા, વેપારીની માનસિક શક્તિયો, ત્યાગઓના અવદાર તત્વાઓ, વેચાણુ વિજ્ઞાનની રચના વ. વ. ત્રિપોલું સુંદર પૃથક્કરણ કરતી ગુજરાતી ભાષામાં પહેલીજ પુસ્તિકા.

■ વેપારીએતે નિત નિત ઉપયોગી એક ૧૭ કામતી વેપાર-મુચનો પણ એમાં છે.

કીમત : દશ આના.

(ટપાલ ખર્ચ સંદિન)

[ વિદેશ : એક સિલિંગ ]

■ પાંચ પંદર રૂપિયાની નાની પુસ્તિકા પર એમાં ટપાલથી વેપાર કેમ કરવો? વ્યવસ્થા કેમ કરવી? કેવી રીતે ચિકિત્સા વગેરે? શાનો વેપાર કરવો? વ. વાપતોની સંપુર્ણ માદિતી ૧૭ જુદા જુદા પ્રકરણો દ્વારા આપવા ઉપરાંત જુદી જુદી જાતના ૧૧૧ દુનિયા દુધોગોની સંપુર્ણ દર્શીકત પણ એમાં સળી છે. લખ્યા પ્રમાણુ બરાબર અમલ કરાય તો એની મદદ વડે દુધારો રૂપિયા કમાઈ સકાય છે.

■ ‘મૈત્ર ઓર્ડર’ વેપારને લગતી એ પહેલીજ ગુજરાતી ચોપડી છે.

■ કમીટેશન આર્ટ વેપાર : ૧૦૦ પાના.

કીમત : રૂપિયા અઢી

(ટ. ખ. બે આના)

[ વિદેશ : ૪૬ સિલિંગ ]

[ બધા નિશ્ચિતા બુકસેલરોને તથા મળે છે. ]

[ ૪૮ પાનાનું પુસ્તક નવું સચિત્ર મુદ્રત મંગાવો ]

પ્રમુખાનુ : અને શાસ્ત્રીય

## “કસર”-પ્ર.કા.શ.નો

“કમર”ની ફાઈલો

અમર"ની બાંધેની કાખો  
મમરો મહટા મહેટા પ્રેમ-  
પ્રકરો ક તા વધુ માલિનીપૂર્ણ  
અને પુષ્પોગી છતા પ્રાપ્તમા  
અત્યંત સોથી છે

पुरतः १२ ३१ स मज्जती नयी

493

• **ਸੀਮਾ**

2014 3 2 4-0

4124 2-6-0

24 3 2-6-4

સાતમ ૩ ૩-૮-૦

24157 3 3-7-6

1978 3 1-7

4214 3 3-1 0

1998, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2681, 2682, 26

પરોક્ષ માટે પુરાતક Y-4

ખામત લેકની શી. પાચ.

01-7-6-10

જામન દરેકની રૂા. રાત

## કેશ સુંગાર

૧૪૩ રંગના દિવા મોઢે  
 પા બુઝા સમ મથતા વળેને  
 ફરી પાન અમત રંગના-દળ  
 કે મન્દરી દરવા મોઢેના  
 ખિજામ પા કતકના વિઢેલી  
 પુનાની અને અપુષ્પે પદ  
 નિના તેલ પાગી પા બુઝાના  
 કાના અને આતરી કપાવના  
 છર પ્રમ બુજુન-અને અનંદ  
 અને કામની પ્રવેગે મદિત-  
 નુરખાઓતો અને સમદ  
 તેનાપા પી માદિલી નવાવટ  
 વેપાર અને હરોગની  
 સમનાઓ મદિત

■ મગવ મા હી સકે એવુ  
નાનકડુ ક એનિટા કામગ  
૪૮ પાના

કીમત ચારે આના.  
(૮ ખ સયે પાચ આના)  
ઝિરોશ ૧૨ પેની

જનન વર્ગી પુસ્તકના  
એક સાથેના પાના મોડે  
મ એક દિશિયા પા પોરુવ  
એકર વળ આપશે

‘કુમર’ના આખા સ્ટ

૬. ૧૩૩૩ ૧૩૩૩ ૨૫૩૩ ખરી વ  
દરમિયા ૨૫ ખો મજા ખરીદી  
તા, વારણ કે તે એક સચિત  
સુનરી એનસાઈક્લોપિ  
ડીઆની ગાઠ માટે છે

■ આકર ૩, ૪ ૫ ૬  
૭ ૮, ૨૪ ૨૮ ૩૦,  
૩૧ ૩૨, ૩૪ ૩૫ અને  
૩૬ નિમિષ પુરાત ૧ ૨ અને  
૩ ના કુલ સોળે આકર છુટા  
■ પુરાત ૪ ૫ ૬ ૭ ૮  
૮ અને ૧૦ ની ગણેતરી ૭  
કાર્યો અને—

જા.કા.ક. ૧૨૧ થી ૧૪૪  
લગીતુ મે વાડ-એક  
૧૬૪૧ અને ૧૮૪૨ ના ૪૦  
વાનુ દિ દુનુ તવાતમ મળી  
કામત ૩ ડી-૬ ૦"

(૯) જા યા રહેને તુમ જીવુ

ਪੰਨੇ ੨-੩

ਪੰਨਾ ੨ ੪੨-੬-੦

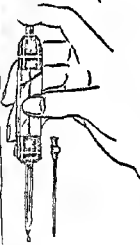
41 4 3 ---

( ૮ ) ખા સ્ત્રાંદત

[ २८ ] पानानु ननु पूरे सुविपन मुक्षत म गात्रे ]

શિરનામ કમર બોક્ષીસ, સોદાગરવાડા, મુરત.

तनी ने प्रकाशक, मुकुन्दम उदमान हम्बर औपनिष से सम्बन्धित मुद्रक प्रकाशन वा. 1-11-1  
मुद्रक ने मुद्रकालय आधुनिक इण्डस्ट्रीन सौध मुद्रकम-मुद्रकालय प्रेम कर्मलाल देव



## તેવ-કુખી

પગલી તારનાઓ દિનમ  
 ઉમે એવી નહીં નહીં આ  
 નકારત ગેરો મરતા રહે છે તેનો  
 એક આ । નમનો આ નવિન પ્રકારની  
 તેવ-કુખી પૂરા પાડે છે દુનિયા  
 તરી તર ખી પાત્રી જાતની  
 હાલી પગ ડી શેરત લવં એક  
 મારજ ફક્કિન્ટેન પેલ જેના આ । તની  
 પ્રય જાને લાકિની આ તેવ-કુખી

તાલી છે ના પાપવાના લક સેતી ને સમગી હાઈ  
 નમવનામ ગોમ-પ્રિકા પ્રાપ્ત મી મગી

આપણા ઉદ્યોગ-નિયાન । એવી જોડક-ગિ મ્ના મધ્યસે ૧

ડિસેમ્બર ૧૯૪૧

• આ પુસ્તકની ઉત્તમતાનાં પ્રમાણ ત્રણ :  
 ૧ વરોદરા રાજ્યના કેળવણી ખાતાએ રાજ્યોમા  
 ઈ.મ. અને પુસ્તકાલયો માટે અને પુસ્તકાલય-  
 ખાતાએ તમામ પુસ્તકાલયો માટે આ પુસ્તકના  
 પહેલા અને બીજા ભાગને મંજૂર કર્યા છે  
 ૨ મુખર્જી ઈલાકાના સરકારી કેળવણી ખાતાએ  
 પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્કૂલોના વિવર્તિઓની  
 લાયકેરીઓ માટે આ પુસ્તકના પહેલા અને  
 બીજા ભાગને મંજૂર કર્યા છે  
 ૩ આ પુસ્તકના પહેલા અને બીજા ભાગની ૨૧  
 (પચીસ) નકલો વરોદરાના પ્રાચ્ય વિદ્યામંદિર  
 અને ૧૧ (અગીઆર) નકલો અમદાવાદની  
 ગુજરાત વનિકપુર સોસાયટીએ ઉત્તેજન માટે  
 ખરીદી છે  
 ૪ આ પુસ્તકના પહેલા અને બીજા ભાગ માટે  
 ભુજમા હાસિએલ કચ્છ હુવરનેશ પ્રદર્શનમાથી  
 પ્રમાણપત્ર (Certificate of Merit) મળ્યું છે  
 ૫ આ પુસ્તકના પહેલા ભાગને અલ્હાબા ગણેશી  
 બીજા ગુજરાત પુસ્તકાલય પરિષદે સરકારી પુસ્તકોમા  
 ગણ્યો છે  
 ૬ આ પુસ્તકની ઉત્તમતા માટે અનેક સુપ્રસિદ્ધ  
 સાપ્તિક પંચ નં. ૨ માં ૨૧ ના અંતિપ્રાયો  
 આપ્યા છે

કચ્છ વેપારી મંડળના પ્રમુખ  
 શ્રી કુંગરશી ધરમશી સપટે વચેના  
 “અમુન” મધે

## નર્સકારક હુવરો

ભાગ ૧-૨-૩

નિષ્કૃતો અને અનુભવીઓએ  
 લખેના વિવિધ લનામાપત્ર  
 હુનરોધી લરપુર પુસ્તક  
 ૭૫૦ પાના, ઉમદા ભાષા એન્ટિક માળ  
 રાશ્ત્રીય શુદ્ધ સુદર ૭૫૦ અને  
 આકર્ષક ગ્રંથપત્ર  
 કિંમત ૭ (સત ૩ ન્યા  
 (ની પી થી ટપાત મેર્ય ૧૩ આના શુદ્ધ)  
 મગાવર માટે લખે  
 સચાલક : શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા  
 નં. ૧૦ ૪ ૬ બાજુ  
 પેસ્ટ સીનુમરા, (અમદાવાદ-૨૦)

## આ પુસ્તકની ઉત્તમતાના થોડાક અભિપ્રાયો

દરેક પુસ્તકાલયમા આ પુસ્તક હેતુજાને એકલુજ નહિ પરંતુ તે વિશે  
 વચ્ચે એવી પૈરવી મર્ત્તિએ કરવી એકલુજ  
 ‘પુસ્તકાલય’ માસિક (વરોદરા)

ધરમશુ હુવરોના આ નવના દેખાતા પુસ્તકો આપણે ત્યાં પણ બહાર પડ્યા ન,  
 અને હજારે ગમે તેવી જાહેરાતોના મોઝકા સથે બહાર પડ્યો, પરંતુ આ પુસ્તકની વિશેષતા  
 તેમા મુકેલા પ્રોગ્રેસ માત્ર નથી પણ જુના જુના વિચરોના સરા અને અનુભવી લેખકો  
 પાસે લખેલા લેખોને સમીક્ષા આ પુસ્તકને વિનિયતામયું બનવામા આવ્યું છે તે સ  
 ‘રવિવાર’ સાપ્તાહિક (મુંબઈ)

ગુજરાતના બેક રો. આખાથી એક હુવરોને અખતરો કરી જીવનમર મુખી છદા  
 ગાળી શકે તેવા ઉદ્યોગો આ પુસ્તકમા બતાવવામા આવ્યા છે

‘મદાગુજરાત’ સાપ્તાહિક (કરાચી)

થોડા ખર્ચે જો કોઈ બાઈને આજીવિકા મેળવવા માટે પચસો કરતા હોય, તે આ  
 પુસ્તક એક જવા જોડ છે કારણ કે એકી મુદ્દાએ બતાવેલ કરીને પસા કરાઈ શકાય છે  
 ‘શિક્ષણ અને સાહિત્ય’ માસિક (અમદાવાદ)

વધુ ખાતરી માટે બીજા અભિપ્રાયોની પત્રિકા મફત મગાવો.

[ આ પુસ્તક કમર એડિંગ-ગુરત પાસેથી મળે છે. ]



વર્ષ અગિયારમું

માસ ૧૨ મો

અંક ૧૩૨ મો

ક મ ર

ડિસેમ્બર ૧૯૪૧

—: લવાઝમ :—

દિન : રૂપિયા ત્રણ

ખર્ચ : રૂપિયા સત્તા ત્રણ

વિદેશ : શિક્ષિંગ ૭

ચિત્રો

તેલ-કુખી

૨૫૫૭૬

ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ

કાનમ

૪૪૯

મોંઘોડું કિંયા પુઢાં

૪૪૧

પ્રયોગો

આમરફિત લાકડું

૪૬૧

કપડા પરથી ચીકણા

દાખ દુર કરવા ૪૬૧

મન્ય-સામાન ધોનાર

દવા ૪૬૧

ચિહ્નરનો રત્ન નિખારનો ૪૫૯

હુના બુચ સાફ કરવા ૪૬૧

નકલી મધપુડા ૪૬૧

પ્લુ બ્લેક સાહીની બુકી ૪૫૯

બેકોચ પાવર

૪૫૯

મચ્છ-ગતુ

૪૧૬

માડ-ચુ

૪૬૦

મેગ્નેશિયમ ફોસ્ફેટ

૪૫૯

રબર અને ધાતુ

લેડનાર દવા ૪૬૦

રમાલ-અતર

૪૬૦

લાકડાને હાથીદાંત

એલુ બનાવવું ૪૬૧

લેન્સ સાફ કરનાર દવા ૪૫૬

સરસવના તેલમાથી

રંગ-વાસ દૂર કરવી ૪૬૦

રિપરિટ રોઝ

૪૫૯

સાદર્થ લોચન

૪૬૦

હાથીદાંતને નરમ કરવું ૪૬૧

પાયક દળાઓ

કમાવેલી દરરો

૪૫૯

પાયક-ગોળાઓ

૪૫૭

— પ્રવાહી

૪૫૯

— બુકી

૪૫૫

રત્નવાડી ખારેક

૪૫૯

બિટાનીઆ ધાતુ

૪૭૯

વેપારી કળા

અપરતોનો કિન

૪૬૬

ખત, શ્રમ અને શ્રંધા ૪૬૬

આહિસત-કળાના ૭

મુદાઓ ૪૬૫

ન્યુસ એજન્સીના નિયમો ૪૬૩

પરચુરણ

મૃદઉદ્યોગોની બનાવટો માટે

સરકારી પ્રમાણપત્રો ૪૬૬

નોક્ક-દળની નવી શિક્ષણ

બ્યવસ્થા ૪૬૭

પુટપરછો ૪૬૯

[ 'કમર' મા પ્રગટ થતી દરેક સાહિત્ય સામગ્રિના (સિવાય કે તે સામગ્રી, જે લેખકના નામ સહિત પ્રગટ થઈ હોય) કોપીરાઈટ હકો વગીને સ્વાધીન છે. ]

૪૬ વર્ષની જુની અને જાણીતી

ખાટલીની દુકાન



૧૩૧

તમને દરેક જાતની ખાટલીઓ, ગુચ,  
કેપ્સુલ વગેરે સરતા જાવે  
સંતોષ કરશે.

જાવતાલ માટે આજેજ લખો:-

ધી ઝોલ ઇન્ડિયા ખોટલ સપ્લાઈ કું.  
૧૫૩/૫૫ ચક્રા સ્ટ્રીટ, K, મુંબઈ ૩

ટેલીગ્રામ:-Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૪૨૬



આઝાદ  
હોઝિયરી

સ્વેચ્છી મુડી અને  
વ્યવસ્થાથી આપની ધી ગુજરાત હોઝિયરી  
મીલમાં બનેલ ગંજશરક, મોજ, સ્વેટર,  
કોટ, પુલ જોવર, મફલર, બચ્ચાની જર્સી  
વિગેરે વાપરે સૂતર તથા ઉત્તરો મેલ,  
એક તથા સાદી હીઝાઇનમાં બને છે, અને  
સ્વેચ્છી માલની હરિદાશ કરી સકે છે. જાવ  
જાજ કીશવત. માલ ખરીદતી વખતે  
આઝાદ હોઝિયરી નામ જોશે અમારા  
રિખાનામાં છત્રીઓ પણ બને છે.

બહારગામના ઝોડિસ પર પુરવું પ્યાન  
તપી રસીદ બેન્ક મારફતે 'કે.વી.પી.યી.  
વાના કરવામાં આવે છે.

સોલ એજન્ટ-ઈસ્લામ બ્રદર્સ

હેડ ઓફિસ :-૨, કાલુપુર, અહમદાબાદ  
બ્રાન્ચ:-૨, જુમ્મા મસ્જિદ સામે, અહમદાબાદ

૧૩૩

મશીનરી

ઈન્ડસ્ટ્રીયલ,  
ટેક્સટાઇલ,  
એગ્રીકલ્ચરલ વ.

નાની મોટી, નવી તથા સારી સેકન્ડહેન્ડનો  
મોટો મોટક હમેશા વ્યાજખી જાવે મળશે.

“કમર” ના લેખોમાં બચામણ ચતી  
દરેક મશીનરી માટે પુરવણું કરવાથી કાપશે  
મેળવશે.

૨૫ વરમથી “દીનશા કું.” પ્રમાણિક  
સલાહ તથા વ્યાજખી દામ માટે જાણીતી  
છે. મળેા યા લખો

એમ. એચ. દીનશાની કું.

૧૦૫, એપોલો સ્ટ્રીટ,

મુંબઈ.

૧૪૨

આપ કમરના શાહક ન  
હો અને આ નકલ આપને  
નમુના વરીકે મળે હોય તો  
સામેની કુપન ભરી મોકલી,  
તરતજ શાહક થઈ જવ  
[પુસ્તા પરબીડામાં આ કુપન  
ત્રણ પૈસાની દિગ્રીથી મોકલી  
સકાશે]

મેનેજર, “કમર” સોદાગરવાડા, સુરત.

૧૩૨

મદદ નામ કમરના શાહક તરીકે, એક વર્ષ માટે મેળી લેશે  
અને બન્ધુઆરી ૧૯૪૨ ને અંક મોકલી આપશે તવાજમની રકમ  
મ ઝો.પી મોકલી છે. (વી પી મોકલશે)

નામ

શિરનામું

# બ્રિટાનિઆ ધાતુ

[ Britannia Metal ]

બ્રિટાનિઆ પેલે નોખી ધાતુ નથી; બીજા અનેક મિશ્ર-ધાતુઓની જેમ એ પણ એક મિશ્ર-ધાતુ છે અને તેથી કુદરતી રીતેજ, તેના શુદ્ધ શુદ્ધ અનેક પ્રયોગો અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

જેખાને ચાંદી જેવી રૂપાળી પરતુ સહજ પશુ રંગનો અંશ ધરાવતી આ મિશ્ર-ધાતુ મુખ્યત્વે કલ્ક અને સુરમા-ધાતુ (Antimony) માંથી બનાવાય છે, જો કે કુદરત અનુસાર તેમાં તાંબુ, જસત અને સીસું પણ ઓછા-વત્તા પ્રમાણમાં—ખાસ કરીને તેખા તેખા ઉપયોગો માટે અનુકૂળ હોય, એ માટે—મેળવાય છે.

૧—કલ્ક ૮૧ ફે રતલ, સુરમા-ધાતુ (Antimony) ૧૬ ફે રતલ, તાંબુ ૧ ફે રતલ.

ઐથી પ્રથમ તાંબુ પીગળાવી, પછી તેમાં અર્ધી કલ્ક અને બધી સુરમા-ધાતુ ઉમેરી આંચ ઓછી કરી, તે પ પીગળાને ઓક્સ થઈ જાય ત્યારે બાકીની કલ્ક ઉમેરી, છેવટે ફરી વાર ઓત્રે એક્સ કરી દારી દો.

૨—કલ્ક ૯૦ ફે ઓંસ, સુરમા-ધાતુ ૭ ફે ઓંસ, તાંબુ ૧ ફે ઓંસ.

૩—કલ્ક ૯૦ ફે તોલા, સુરમા-ધાતુ ૬ ફે તોલા, તાંબુ ૩ ફે તોલા, જસત ૩ તોલા.

૪—કલ્ક ૮૫ ફે રતલ, સુરમા-ધાતુ ૯ ફે રતલ, તાંબુ ૧ ફે રતલ, જસત ૩ ફે રતલ.

૫—કલ્ક ૮૧ ફે ઓંસ, સુરમા-ધાતુ ૫ ફે ઓંસ, તાંબુ ૧ ફે ઓંસ, સીસું ૧૧ ફે ઓંસ.

૬—કલ્ક ૮૫ ફે તોલા, સુરમા-ધાતુ ૫ ફે તોલા, તાંબુ ૧ ફે તોલા, સીસું ૧ ફે તોલા.

૭—કલ્ક ૮૧ ફે ક્વાર્ટર, તાંબુ ૧ ફે ક્વાર્ટર, જસત ૧ ફે ક્વાર્ટર, સીસું ૭ ફે ક્વાર્ટર.

૮—કલ્ક ૮૮ ફે રતલ, સુરમા-ધાતુ ૭ ફે રતલ, તાંબુ ૩ ફે રતલ, જસત ૧ ફે રતલ.

૯—કલ્ક ૭૨ ઓંસ, સુરમા-ધાતુ ૨૪ ઓંસ, તાંબુ ૪ ઓંસ.

૧૦—કલ્ક ૮૪ તોલા, સુરમા-ધાતુ ૯ તોલા, તાંબુ ૨ તોલા, જસત ૫ તોલા.

૧૧—કલ્ક ૨૦ ક્વાર્ટર, સુરમા-ધાતુ ૬૪ ક્વાર્ટર, તાંબુ ૧૦ ક્વાર્ટર, જસત ૬ ક્વાર્ટર.

૧૨—કલ્ક ૪૮ રતલ, તાંબુ ૩ રતલ, જસત ૪૮ રતલ, સીસું ૧ રતલ.

૧૩—પિત્ત ૧૦ ઓંસ, બિરમથ-ધાતુ ૧૦ ઓંસ, સુરમા-ધાતુ ૧૦ ઓંસ, કલ્ક ૧૦ ઓંસ.

૧૪—આર્સેનિક (Arsenio) ૧૨ તોલા, કલ્ક ૧૨ તોલા, સુરમા-ધાતુ ૧૨ તોલા, બિરમથ-ધાતુ ૧૨ તોલા, પિત્ત ૧૨ તોલા.

૧૫—સુરમા-ધાતુ ૧ ભાગ, પિત્ત ૪ ભાગ, કલ્ક ૧૨ ભાગ.

૧૬—કલ્ક ૧૪૦ ક્વાર્ટર, તાંબુ ૩ ક્વાર્ટર, સુરમા-ધાતુ ૬ ક્વાર્ટર.

૧૭—કલ્ક ૧૪૦ રતલ, તાંબુ ૨ રતલ, સુરમા-ધાતુ ૫ રતલ.

૧૮—કલ્ક ૩૦૦ ઓંસ, તાંબુ ૪ ઓંસ, સુરમા-ધાતુ ૧૫ ઓંસ.

૧૯—કલ્ક ૧૫૦ તોલા, તાંબુ ૩ તોલા, સુરમા-ધાતુ ૧૦ તોલા.

૨૦—કલ્ક ૧૪૦ ભાગ, તાંબુ ૩ ભાગ, સુરમા-ધાતુ ૯ ભાગ.

૨૧—કલ્ક ૨૧૦ ક્વાર્ટર, તાંબુ ૪ ક્વાર્ટર, સુરમા-ધાતુ ૧૨ ક્વાર્ટર.

નકલો સોનુ-શીખા દિવા દ્રષ્ટિ  
ગોદ બનાવવાના ૧૫ પ્રયોગો, કમરનો અંક  
૧૦૮ મો. કી. ૪ આના.

નકલો ચાંદી-બનાવટના ૨૨ ચુરણો.  
અંક ૧૦૫ મો. કી. ૪ આના.

પિત્તા-સેકડો પ્રયોગો. અંક ૧૦૩ અને  
અને ૧૦૬ મો. કી. ૮ આના.

અંકુ-ધાતુ-બનાવવાની સમજાવુ. અંક  
૧૧૭ મો. કી. ૪ આના.

રોદ્ધ ગોદ-બનાવટ વિશે. અંક ૭૭મો.  
કી. ૪ આના.

એલ્યુમિનિયમ-સોના-અંક ૧૧૯ મો.  
કી. ૪ આના.

કાંચુ-સોનાના ૫૧ પ્રયોગો. અંક ૧૧૨ મો.  
કી. ૪ આના.

કુરેદ ગોદ-બનાવટની વિગતો. અંક  
૧૦૯મો. કી. ૪ આના.

જર્મેન સિલ્વર-ચાંદી સરખી રૂપેરી  
ધાતુ અંક ૧૧૦મો. કી. ૪ આના.

જોડતા અંકો તરતજ મગાવી લો.  
લખો-કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

FOR SALE-Back issues of  
"Industry" : September, October,  
November and December 1926;  
January and October 1927, April,  
July and November 1929, Febru-  
ary, April, May and August 1930;  
April, May, August, October  
and December 1931; February,  
April and November 1932; April  
1933, April 1934; September  
1940, September 1941. Perfect  
Copies Annas Six each. Post free.

The Qamar Office, SURAT.

## દિલરોઝ [૨૭૨૮૬]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં ચતા  
સુમધ્રઓ, નાના મોટા ઝખો, ખરગણુ, ફાગ,  
ચંછણુ, નાસુર, ભાંદર, કંઠમાળ, રસોલી  
હરસ, મસા, પેચ વગેરે પર એક અકસીરુ  
કામ આપે છે. બહુકાપ વિના રોગોને મટાડી  
શરીર પર તેનું ચિન્હ સુધ્ધાં રહેવા દેતી નથી.  
દરેક ધરમાં એક બાદલી યુર રાખવી જોઈએ.  
ધામાથી નીકળતું લેહી તરત બંધ કરવામાં  
અત્યંત છે.

કીમત : નાની બાદલીનો એક રૂપિયો  
મોટી બાદલીના બે રૂપિયા  
(પેડિંગ પાર્ટ અલગ લેવું.)

સુબધ હલાકાના સે.સ. એજન્ટ:-  
કાગડી અબ્દુલકુતુબ અબ્દુલરહેમાન  
૧. કાપુર દાવર પાસે-અહમદાબાદ  
[સુબધમાં મરિનદ બંદર રોડ, હમીરીયલ  
બેન્કની પાસે કાગડી રજીસ્ટ્રાર રહેમાનભાઈની  
ફાઈલ મળશે]

## સુનાદીનું બોલતું સપ્તાહિક

### પ્રાથમિક શિક્ષણ

ત્રય માસની હરિયાત ખામોશી પછી ફરી  
બાર શરૂ થઈ ચુકું છે.

આપ આદક ન હો તો આજેજ નકુનાની  
પ્રત મગાવી લો. વાંચ્યા બાદ આદક  
ચપા વિના રહેશે નહિ, એની અમને ખાતરી છે.

વાર્ષિક લગભગ

હિન્દ : રૂપિયા પાંચ

ખર્ચા : રૂપિયા ૭

પરદેશી : રૂપિયા આઠ

લખો:-મુસ્લિમ-ગુજરાત ઓફિસ

બાગલાસાબ રોડ-સુરત.

[ ૧ ]

આબરના પ્રગતિશિલ્પ કાગળમાં કયો શબ્દ એવો હશે, જે એટલા વર્તા પ્રમાણમાં કાંડ-બોર્ડથી પરિચિત ન હોય ? કેઈએ આઈ-કાંડ પણ જોયા હશે, તો કેઈએ રંગીન કાંડ, કેઈ રંગીન-સફેદ મિશ્ર-કાંડથી પરિચિત હશે તો કેઈ માત્ર માદા સફેદ કાંડથી. ગ્રાહકમાં આણુ, હરકેઈએ પોસ્ટકાંડ તો જોયા અને વાપર્યા હશેજ. છતાં કેાણુ જાણે છે કે, આ કાંડબોર્ડ પણ એક પ્રકારના કાગળજ છે-ખીન્ન શબ્દોમાં, કાગળના દબાવેલા ખે, ચાર થા ૭ પડ માત્ર ।

માતો થા ન માતો જેની લામની આ વાત કલ્પનાતો એરંગો નથી; નકર અને ખરી હકીકત છે. કેઈ પણ કાગળીને પુછો. તે કહેશે : કાંડ ધણી જાનના હોય છેઃ ત્રણ પડ-વાળા, ચાર પડવાળા, પાંચ પડવાળા અને ૭ પડવાળા-અર્થાત, એકદમ પાતળા, તેથી સહજ જડા, વધુ જડા, ખુબ જડા. નરી આંખે એ પડ બદેતમે જોઈ કે ગણી ન સકો તોય એ હકીકત તો બાકી રહેશેજ કે કાંડ પોતે કાગળનોજ એક પ્રકાર છે-જડે પ્રકાર ।

કુદરતી રીતેજ, કાંડની બનાવટ અને કાગળની બનાવટ, સહજ ફેર સિવાય લગભગ એકસરખી છે.

[ ૨ ]

માનવ-જીવનના આરંભથીજ કાગળ જેવા પદાર્થની શોધ થવા લાગી હતી, એમ કહીએ તો ચાલે. પહેલાં તો કાગળ ન હતા, પથર અને માટીની તકનીઓ હતી, જે પર લેખો

પેલાની યાદ-નોંધો કાતરી મુકતા હતા. જમાનો ચુરતો ગયો તેમ તેમ એ સાધનોમાં ફેરફાર થતો ગયો પથર અને માટીની તકનીઓની જગ્યાએ ધાતુ અને હાથીદાંતના ચેરસાઓને સ્થાન મળ્યું. પછી તો કૃત્તીઓ અને નિઝ્બી-ઓએ Papyrusની શોધ કરી. ૭ હજાર વર્ષ પહેલાંની એ વાત. પુરા પાંચ હજાર વર્ષ લગી એજ રીતે દુન્યાનો લેખન-વ્યવહાર ચાલતો રહ્યો.

પણ શુભશો નહિ : Papyrus કાગળ ન હો. કાગળની અસર શોધ તો ચીનાઓએ કરી. એમણે એક હજાર વર્ષ લગી તેને શુદ્ધ પણ રાખી. તે વેળા તે અસખત પ્રાથમિક દશામાં હતી એટલે કાગળ હાથ વડે બનાવાતા હતા. પાઝળથી ટપી સદી ઈસ્વીમાં અરબોએ કાગળ બનાવવાની શરૂઆત કરી અને ૩ સૈકા પછી, ઈસ્વી અગિયારમા સૈકામાં, બ્યારે એઈન પેતાની પૂર જડોગજાલીમાં મકામતું હતું, એ શોધ મુર પ્રજાએ સ્પેઈનમાં દાખિત કરી. કાગળના યુરોપીય જન્મનો એ ઈતિહાસ.

પાઝળથી ૧૩ મા સૈકામાં સ્પેઈનમાંથી એ કળાને ઈટાલી અને હોલેન્ડે હજીકો લીધી. જર્મનીએ અને ફ્રાન્સે છેક ૧૫મી સદીમાં તે બાળીઃ અને તે પછી ઈંગ્લેન્ડે. ચોક્કસ નોંધ મળે છે તેમ, ઈ. ૧૪૯૫ની લગભગમાં ઈંગ્લેન્ડમાં આવેલા હર્ટફોર્ડશાયર ક્રિસ્ટાના સ્ટીવનએજ શહેરમાં જોન ટેટ નામના શબ્દસતું કાગળ બનાવવાનું કારખાનું હતું. પછી ૧૫૮૮ માં ડર્ટફોર્ડ-કેન્ટમાં કારખાનું ખોલવા માટે સ્પીસ-મેને રાણી એલિઝાબેથ પામેથી પરવાના મેળવ્યો છતાં ધોરજુસર કાગળની બનાવટ તો છેક ૧૬૮૫ના વર્ષમાં બ્રિટનમાં શરૂ થઈ.

અમેરિકામાં ૧૬૯૦ માં રિસાડેમ્પ્શિઆના કાગળનું એક કારખાનું શરૂ થઈ હતું ખરું, પરંતુ હજી એ દુનર છેકજ અવપણુમાં હતો. હજી કાગળની બનાવવા હાથ કારીગરી વડેજ થતી યુએનું નામનિશાન ન હતું. એમ કહીએ તો આતે, ૧૭૯૮ માં ગુર્જિસ રોમન્ટ નામના ફ્રેન્ચ કારીગરે એક નવો અપ્તરો ગોળ્યો. પરિણામે અગાઉ માત્ર અમુક માપનાજ કાગળના કટકાઓ બનાનાતા હતા તેને બદલ ખુબ લાભ, છેડા વગરના તારના થાન પર કાગળનો આવો મુદ્રી ખુબ લાભો કાગળ બનાવી, વરણ વડે તેને સુકવવામાં આવવા લાગ્યો. મિશ્રચોગ પાનડની શોધ પણ એજ વખે થઈ, જેથી ગમે તે રંગના વનરપતિ તત્વોમાથીયે સફેદ કાગળ બનાવી સકવાની શકયના હબી થઈ પછી ૧૮૬૧ માં એસ્પેરેજો ધાસમાથી અને ૧૮૮૭માં લાકડાના મારામાથી કાગળ બનાવવાની શોધ થઈ. એ એ શોધોએ એ ઉદ્યોગનું બાવિજ પસરાવી નાખ્યું.

### [ ૩ ]

હિન્દમાં કાગળની બનાવટનો દુનર ઇસ્લામી ગળકર્નાઓ લઈ આવ્યા છે, એમ જણાય છે એક દલીલ એવી પણ છે કે સિકન્દર બાદશાહે (એલેક્ઝાન્ડર ધ ગ્રેટ) ઈ સ ૩૨૭ પુર્વે હિન્દ પર હુમલો કર્યો ત્યારે તેના એક જર્નલે પશ્ચિમમાં પાલળા ગેઝલ કાગળ જોયા હતા ખરા, પણ તે કયા અને કેમ બનતા હતા, તે વિરે ખબર ન હતી છતાં યુરપીય ઇતિહાસકારો માને છે કે એ કળા હિન્દમાં ૧૪ માં ૧૫મી સદી પહેલાં અરિસ્તરમાં આવી હોય એ દેખાડવા માટે પુરાવા પુરાવા નથી.

ગમે તેમ હોય, હિન્દમાં સૌથી પહેલી કાગળની મિલ છેક ૧૮૨૪ માં સિરામપોર ખાતે શરૂ થઈ હતી ૧૮૭૦માં બાલી પેપર મિલ કંપની ફ્રેમ્પાર્ડ, ૧૮૭૮ માં બાલી મિલ

શરૂ થઈ અને દમ વડેમા તેજે પુષ્કળ પ્રાપ્તિ પણ કરી ૧૮૭૯ માં લખનવમાં કાગળની નવી મિલ શરૂ થઈ તે પછી છેક ૧૮૮૨ માં ટીમોર્ગર મિલ, ૧૮૮૯માં બેંગાળ પેપર મિલ અને ૧૯૧૯માં ઇન્ડિયન પેપર પર્પ મિલ શરૂ થઈ પછી તો ઉદ્યોગ વિકસનોજ ગયો. એસુર અને નિત્રામી પેપર મિલો પણ સ્થપાઈ અને આજે કુલ ૧૪ મિલો હિન્દમાં મનજૂદ છે, જેમાંની એક તો મુજગાન પ્રાતાના બારેલકી —અલમદામાદ ખાતે મુજરાત પેપર મિલને નામે છે.

### [ ૪ ]

કાગળ અને કાર્ડબોર્ડની બનાવટમાં કપડાની કટકોઓથી લઈને ઘાસ, બાણ અને લાઈક લગીના પદાર્થોનો મર વપગાય છે. પરંતુ એનો અર્થ એ નથીજ કે એ સિવા ખીમ પદાર્થો માથી કાગળ બની સકે એમ નથી ખરી વાત એ છે કે લગભગ દેક વનરપતિ-તત્વમાથી કાર્ડબોર્ડ કિંવા કાગળ બની તો સકે છેજ, પરંતુ તે વેપારી દૃષ્ટિએ પરવડી મક્તા નથી એટલે જે પદાર્થોમાથી તે સસ્તા પણ પડે અને સારાય બને, તે પદાર્થોજ ઉપયોગમાં લેવાય છે.

અવનન, સૌથી ઉત્તમ પદાર્થ કપાસ મા સુતરાક મપડની કટકોઓ લેખાય છે, કારણ કે એમાથી કાર્ડ-કાગળ મારેનો આવો ખીમ પદાર્થોની સરખામણીમાં વધુ પ્રમાણમાં મળે છે અનનન કપડાની કટકોઓ ગમે તેવી જુની અને ખરામ પણ ચાલી સકે એવી માન્યના ખરી નથી કાગળની સારી મિલોમાં તો મપડની મિલોમાં કપડુ બનાવતી વેળા માં કપડા શીવનામની દુમનેથી કપડુ શીવતી વેળા બચત પડતી કટકોઓજ વપરાય છે જુની કટકોઓને અમુક અશે વાપરે છે ખરા, પરંતુ તેને સાફ કરવાની કુશલતા પડે છે.

દેખીની રીતે કાડ-કાગળની બનાવટમાં કાપડની કટકીઓ પહેલી પકિતનો કાચો પદાર્થ લેખાય છે. એમાંથી લગભગ દરેક પ્રકારના કાડ-કાગળ બની સકે છે. મજાનુતાઈ, ટકાઉ-પણું, નરમાસ, કઠકાઈ, વજનની હલકાસ અને છળનો વધારો, કુમાર અને એકસરખી સ્વચ્છતા એ બધા ગુણો આ પદાર્થોમાંથી બનાવેલા કાડ-કાગળમાં હોય છે. વળી, આ કાપડની કટકીઓનો માવો એકસોય વપરાય છે, એટલું જ નહિ બલકે ઘણી વેળા બીજા પદાર્થોના માવ સાથે મેળવીને પણ વપરાય છે. દુકાંમાં, ગુણોને અંગે એ સાબિત થઈ ગયું છે કે કાપડની કટકીઓનો બીજા હરિફ કોઈ-ખુદ કપાસ પણ -છેજ નહિ. એના વિના ચનાવી લેવું, એના ગુણોને ગુમાવી દેવા જેવું છે.

કાડ-કાગળની બનાવટમાં વપરાતો બીજો પદાર્થ અમુક પ્રકારના લાકડાના માવનો છે. એ માવો એ રીતે બને છે: રસાયણિક વિધિએ અને યાંત્રિક વિધિએ. યાંત્રિક વિધિનો માવો હલકા પ્રકારનો તોન-સેસુલોસ પદાર્થવાળો હોય છે, તેથી તેના કાડ-કાગળ ટકાઉ થતા નથી. વર્તમાનપત્રોની છપાઈમાં વપરાતા કાગળો યાંત્રિક વિધિએ તૈયાર કરેલા લાકડાના માવમાંથીજ બને છે અને તે પણ, ૭૦ ટકા યાંત્રિક વિધિના માવ અને ૩૦ ટકા રસાયણિક વિધિના માવમાંથી. કારણ એથી વધુ પ્રમાણમાં યાંત્રિક વિધિનો માવો વપરાય, તો કાગળ ઘણુંજ હલકા થઈ જાય એમ છે. (લાકડું અવ્યવસ્થિત પાઈન અને ફિરની જાતનુંજ વપરાય છે : બીજી એનાનું નહિ.)

એરપેપરેટા પાસમાંથી કાગળ બનાવવાની રીત રસાયણિક પદ્ધતિની છે. ધાસની તૈયાર આવતી ગાંસડીઓને ખોલી નાખી, સોડાના દ્રવમાં નાખી ઉકાળે છે. થોડાક કલાકની એ ઢિયા પાસમાંથી તોન-ફાયર્સ પદાર્થને સેસુલોસ

પદાર્થથી ગુદા પાડી દે છે. પછી સેસુલોસને ઘોઈ, સુના વડે સાફ કરી લઈ, પછી ઘોઈને વાપરે છે.

બાંધુમાંથી કાગળ બનાવવા માટેની શોધ થવાને લાંબો સમય પસાર થવા છતાં હજી એ શોધ છેજ પ્રાથમિક દિશામાં છે. હિન્દુસ્તાનમાં જે થોડાક કારખાનાઓ બાંધુમાંથી કાગળ બનાવે છે, તે દરેકની બનાવટની પદ્ધતિ ગુડી ગુડી છે. કારણ પ્રચલિત પદ્ધતિયો જોઈએ તેવી સતોપકારક નથી, વધુ અને વધુ શોધખોળો થઈ રહી છે. એ માટે એક ખાસ પ્રયોગ, એડીન-બર્ગવાળા મેસર્સ ગરકાઈન એન્ડ નેલ્સને પેન્ટ કરાવ્યો છે. ઈન્ડિયન પેપર મિલ જે કાગળ બનાવે છે, તે આ પ્રયોગ સુગમ બને છે.

હિન્દમાં બીજા કાચા પદાર્થોનું સ્થાન લઈ સકે એવો આ એકજ પદાર્થ છે, તેથી હરકોઈની નજર એના ઉપરજ દરે, એ સ્વાભાવિક છે. હિન્દી સરકારે પણ ૧૯૨૨માં દેહરાદૂન ખાતે એક ખાસ પ્રયોગશાળા માત્ર એટલાજ માટે શરૂ કરી હતી કે તે હિન્દમાં મળના ધાસ અને બાંધુ કાગળની બનાવટમાં કેટલા અંશે ઉપયોગી છે, તેની તપાસ માટે ધટતા અખતગ કરી, રિપોર્ટ કરે. •

સરકારી કાગળ-નિષ્પાત મિ. રેઈટે પોતાની એ તપાસનું જે પરિણામ જાહિર કયું છે, તે જાણવા લાયક છે. તેવજ કહે છે કે સને ૧૯૧૦ માં હિલાહાબાદ ખાતે અને પાછળથી ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૩ લગીના અરમાં એમણે પોતાની ખાનગી પ્રયોગશાળામાં અમુક યંત્રની સહાયે અખતર કરી જેવા. એમની શોધ એટલી હદ સુધી સંપૂર્ણ થઈ હતી કે બાંધુ-માંથી એવો માવો બનાવી સકાય, જેને સાફ કરવાની સુરત ઘણી ઓછી પડે એમ હતું, છતાં વેપારી દ્રષ્ટિએ એ શોધનો ઉપયોગ કરવાની હિમ્મત કોઈ પણ કારખાનાએ દેખાડી નહિ.

પાછાની ૧૯૧૧-૨૦ દરમિયાન એક ગામના પોતાના એક હુડાને તેમજ મી, જગન મરોધન ખાતાની ઇમિનોમિક અન્ય હાલની મી વડાઓ અને પ્રયોગશાળાઓ મિ રેડિ હરને મુકવાનો દરાર થયો હતો મિ રેડિનું એ વેળાનું કામ અવિકારીએને એમનું બધું પત્તદ પડ્યું હતું કે તેમણેને એક ખામ તક આપી મેળા પાયા પર વેપારી રીને પ્રયોગો કરના રેનાની સરનામ અપના દેકરાનું ખાતે માડા મર હજાર પાડના ખર્ચે ખાસ પ્રયોગશાળા બાધામા આવી

દેકરાનું ખાતેની ગોપમોગાનું પરિણામ ધાર્થી કરનાય વડુ ઉગરના આ તુ છે રીગગર કમ્પનીએ એ પરિણામને આધારે એક પ્રયોગ પેન્ટ કરાવી, પોતાની બીજા નજરની મિનમા તે રિધિ મુજમ બામુમાથી પ્રમત્રા બનાવે છે અનનત સરકારીવારો નયોમ વધુ બધમેસ્ટો હોમ છા હાન તરત બ્યવહારમા તેા ગરામ્યન નામે છે ૧

જુદા જુદા પ્રમા નાનમાથી મેકરે રેના દેકરા કાગળનો માવો બની સમે છે તે જાણુવું એ અગત્યનું છે એ નાટે એક મરો આ રહયો -

|                   |            |
|-------------------|------------|
| કાગળની મટનીઓ નગમમ | ૮૫%        |
| કાપડની ,          | ૮૦%        |
| શણુ ,             | ૮૦%        |
| બુધુ ,            | ૬૦%        |
| બાનુ ,            | ૪૪% થી ૪૦% |
| ધાસ ,             | ૪૩% થી ૪૫% |
| લાકડા ,           | ૩૫% થી ૫૦% |

આમનું પ્રમા પદાર્થો રિધે

૧ મિ રેડિ હર્મા વેપાર પદ્ય સવે નામની એ પડી લખી છે તેમા અકલાળ અને ટેરેચના હુત્રોની મહિતી અ પી છે લડનની એક સિન્ની કેટ એ વિસ્તારમા જગ્યા ખરીદી પ્રથે તેા કરનાર છે, એમ કહેવાય છે

હવે આપણે કાર્ડ-કાગળની બનાવની રીતિયો વિરે થોડુક જાણી લઈએ કાર્ડ-કાગળ મમે તે પદાર્થમાથી બનાવાય, અમુક અપનાદ સિવા માવો બનાવ્યા પછીની મધી કિયાઓ દરેક મનેગોમા નગમમ મગનીજ હોય છે એમને પ્રથમ માવો બનાવવા લગીની માહિતી મેળવી રેલી તેા રિધે -

### કાનગળની કાતરીઓમાંથી માવો

કાર્ડ-કાગળ બનાવવાની મૌથી નહેથી રીન કાગળની કાતરીઓમાંથી બનાવવાની છે એ માગે પ્રથમ તેા વગર વપરાયવી કાપની વેળા બચેલા કાગળની કાતરીઓ રિવા પુરની, તેના ગેજડ, રે સફેદ, રંગીન અને એવાજ બીજા વર્ગો અનુસાર જુદી પાડી રાખે છે, મોટે ભાગે તેા એ પુરી પાડનાર વેપારીજ તે મુજમ વર્ગવાર જુદી પાડી દે છે પછી કારખાનામા સૌથી પહેના તેને એક વત્રમા નાખી પાણીના મસરો કુચે જેવો બનાવી દે છે જે કુચે પાચ્છથી બીગડ્રમ (Beating Drum) મા નાખી, મિનચીંગ પાવડર તથા બીજા રસાયણોની નાજ વડે તેને સાફ કરી, માવો બનાવી લે છે

### કાપડની કટકીઓમાંથી માવો

સૌથી પ્રથમ કાપડની કટકીઓને એક મેળા ટેબન પર રાખી હારદોર ઉખી રડેરી મજૂરજો તેના સફેદ, રંગીન અને જુદા જુદા વર્ગ કરી, કાતર વડે ખૂન ઝીરૂં ઝીગી જલ કીઓ મી લે છે એ ટેમનની સપાગી તારની જાળીની હોય છે, જેથી કટકીઓની માંધે જે ધુજ વ હોય તે જાળીમાંથી નીચે નીકળી જાય છે સામાન્ય રીતે એ કટકીઓ લગભગ ૨૫ ગેટલા વર્ગોમા જુદી કરાય છે.



એ પછી જોઈતા વર્ગની કટકીઓને ડસ્ટીંગ મશિન (Dusting Machine) માં લઈ જાય છે, જે ગોળાકારમાં ફરતું હોઈ, તેની ઉપરની બાજુ તારની જાળી જેવી હોય છે એ જાળીમાંથી કચરો, ધૂળ વગેરે બહાર નીકળી, નીચેના લાકડાના ડબ્બામાં પડે છે, જેથી કટકીઓ સાફ થઈ જાય છે.

એ પછી તે કટકીઓને ‘ડાયજેસ્ટર’ (Digester) નામના યંત્રમાં મુકી હલ વધુ સાફ કરી, માવો બનાવી લેવાય છે એ યંત્ર સાત થી નવ ફુટના વ્યાસના અને ચાર રૂંટ ટન કટકીઓ રહે તેવું મોડું હોય છે એ યંત્રમાં કટકીઓ મુકી, સોડિયમ કાર્બોનેટ અને સુનાના મિશ્રણને મેકડે એકથી પાંચ ટકા લગીને દ્રવ નાખી, યંત્ર બંધ કરી, તેમાં ૨૦ થી ૩૦ રતન દબાવવાની વગળી ચાલુ કરી, પાંચથી છ કલાક નગી ઉકાળવું ચાલુ રાખે કે એ દરમિયાન યંત્ર અવખત ફરતું જ રહે છે, જેથી બધેમઠ એ કિયાની અસર બરાબર પહોંચે.

વરાળનું વધુ પડતું દબાવું જેમ નુકસાન કરતી છે, તેમ પાણીનો વધુ ઉપયોગ પણ ખર્ચાળ છે, કારણ બચત ધરમાંથી રસાયણ પાછું મેળવવા હોય તો, એકાદ પાણીને કારણે તે ખર્ચાળ એવો થાય એમ છે.

હવે એ કટકીઓ કિયા તેના માનને ઘોઈ કાઢવાનો છે એ કિયા બે તમકકામાં થાય છે પ્રાથમિક તમકકામાં તે સાદી ધોનાની કિયા થાય છે, જ્યારે બીજી વેળા ધોના ઉપરાંત તેને જિન્ટ મિશ્ર પણ કરાય છે એ વેળા તે ‘બીટીંગ ડ્રમ’માં મુકાય છે, જ્યાં ચાર ધ્રાકની એ કિયા પછી તે અર્ધ તૈયાર થયે ગણાય છે.

એ પછી તે માનને પ્રિયર્ચીંગ પાનડામાં કે રતન પાનડા અને ૧ જેન પાણીના પ્રમાણમાં બનાવેના દ્રવ સાથે મેળવી બીજી

વેળા ‘બીટીંગ ડ્રમ’માં ભરી યંત્ર ચાલુ કરાય છે ૮-૧૦ ધ્રાકમાં એ કિયા સમાપ્ત થઈ જતા, માવો તૈયાર ગણાય છે.

પ્રિયર્ચીંગ પાનડાનું પ્રમાણ જુદા જુદા માન માટે જુદું જુદું હોય છે કાપડની કટકીઓ માટે ૨ થી ૫%, એસ્પેરેટો ધાસ માટે ૭ થી ૧૦% અને લાકડાના માન માટે ૭ થી ૨૦% વધી પ્રિયર્ચીંગ પાનડાનો ઉપયોગ કરાય છે અન્યતઃ, દ્રવ તો ઉપર જણાવેલ જલ્દતાને કિયા ૮ થી ૯° T થી ડીઝીનેટર વગાય છે.

### લાસમાંથી માવો બનાવવો

એસ્પેરેટો ધાસ ઉત્તર આફ્રિકા અને સ્પેઈનમાં થાય છે ત્યાંથી તે મગાવી સાફ કરી સોડાના દ્રવ સાથે ઉકાળી લે છે પછી તેને ઘોઈ સાફ કરી પછી ઘોઈ, બીટીંગની કિયા કરાય છે.

### લાકડામાંથી માવો બનાવવો

જ્યાં પદાર્થમાંથી કાગળનો માવો બનાવવાની બે રીતો છે રસાયણિક અને યાંત્રિક.

યાંત્રિક વિધિ-મુગપમાં યના સ્ટ્રુસ, સિલ્વર ફિર અને અમેરિકાના સ્ટ્રુસ બાનમન, પાર્કન, ફિર વગેરેના જાતના લાકડા આ કામ માટે વપરાય છે પ્રથમ તેમના બે ફુટ લાંબા કટકા કરી, પછી તે પરની બાજુ યંત્ર વડે ઉતારી લેવાય છે એ પછી લાકડાના કપ્પાઓને ખાસ પ્રકારના એમેરી-યંત્રમાં મુકી, તેની જુકી કરાય છે એ કામ માટે એ યંત્રમાં ૫૨ ઈંચના જામનાશુ એમેરી વ્હીન હોય છે, જે અત્યંત ઝડપથી ફરતું જાય છે અને તેની ઉપરથી પાણી પડતું જાય એવી ગોઠાણ હોય છે નાપકુ એમેરી વ્હીનના મર્મરથી ધમતું જાય છે અને ઉપરથી પડના પાણીને વીંચે વહેડ નીચેની

દાંડીમાં જઈ બેસે છે. પાણી લે કે ચાકુ પડતુંજ રહે છે, છતાં તેની ઝડપ એટલી હોય છે તો લાકડું એમેરીના સંપર્કમાં વધુ વાર રહેવાથી ગરમ થઈ જાય છે અને તેથી તે બુકીને ગરમ માવે કહે છે, ત્યારે ઝડપ વધુ હોય તો લાકડાનો બુકો ચતાંગ તે સત્ત્વ દાંડીમાં ચાક્યો જતો હોઈ, ગરમી પચા થવી નથી. એને ઠંડા માવે કહે છે.

આમ તૈયાર થયેલા બુકી રૂપ માવે હજી વાપરવા લાયક નથી હોતો. તેમાં મોટા કટકા ઇત્યાદી બાકી હોય છે. એ માટે તેને પિત્તાળી ચારણીવાળા યંત્રમાં લઈ જાય છે, ત્યાં તેમાંથી ખારીક માવે અળાછને નીચે સપેક્ષા વાસણમાં જઈ રહે છે, ત્યારે મોટા કટકાઓ ઉપર રહી જાય છે.

સ્વાચ્છાંદ્યક વિધિ-આ વિધિ પણ એ પ્રકારની છે. એક સોડાની અને બીજી સંસ્કૃષ્ટિની ઉભય પદ્ધતિઓમાં, પ્રથમ તો લાકડાને કાપી, એકથી ત્રણ વર્ષ લગી રહેવા દેવામાં આવે છે. કાચુ જુના લાકડા માટે સ્વાચ્છાંદ્યક એજા જોઈએ છે, તાજા માટે પુખ્તજ વધુ.

(૧) સોડાની રીત-પ્રથમ તો સુકવેલ લાકડાની છાલ ઉતારી, ગાંઠો ઇત્યાદી કાઢી નાખી, યંત્ર વડે તેની નાની નાની કટકાઓ કરી લેવાય છે. પછી તે કટકાઓને-લાકડાનો વહેર દુર કરી લઈ-ડાયઝેસ્ટર-યંત્રમાં ભરવામાં આવે છે. એ ડાયઝેસ્ટર-યંત્ર ૫૦ ફુટ ઊંચુ અને ૧૦ ફુટના વ્યાસવાળું હોઈ, તેનું લોડનું પતર ૧ ઈંચ જડું હોય છે. લાકડાની કટકાઓ સહિત તેમાં જોડેલા પ્રમાણમાં ૮ થી ૧૦° ૫૦ ડીગ્રીના કેરારીક-સોડાનો દ્રવ નાખી, ૮૦ થી ૯૦ રતલ લગીતું વરાળનું દબાણ આપી, લાકડાને પકવવામાં આવે છે. લગભગ આઠ દસ કલાક પછી તે તૈયાર થતાં. બહાર કાઢી લઈ, જિલ્લય કરી, બીટીંગ દ્રમમાં લઈ જઈ, નિયમ મુજબની ક્રિયાઓ કરી, માવે તૈયાર કરાય છે.

(૨)-સંસ્કૃષ્ટિની રીત-આ રીત માટે ચપાણું લાકડું રૂપસ, ફિર અને હેમલોક અનેતું હોય છે. પ્રથમ તો લાકડાને નુકવી, છાલ ઉતારી કટકાઓ કરી લે છે. પછી તેને ૫૦ ફુટ ઊંચા અને ૧૮ ફુટના વ્યાસવાળા ડાયઝેસ્ટરમાં ભરી દે છે. એ ડાયઝેસ્ટરનું પતર લોડનું હોઈ, ૧ ઈંચ જડું હોવા. ઉપરનું તેની અંદર ૭ ઈંચનું પોર્ટલેન્ડ સિમિન્ટનું પડ આપેલું હોય છે. એ પડ ઉપર ગિલસેરાલ, સુરકારસિંગ અને સિમિન્ટના મિશ્રણ સહિત તેજાળ-પુક ઈટાનો પડ આપેલ હોય છે. કદી કદી તેની અંદર સીસાનું પડ પણ આપાય છે.

ડાયઝેસ્ટર-યંત્રમાં કટકાઓ ભરાં પછી તેમાં મથાળેથી ૩ ફુટ ખાકી રહે તેટલો દ્રવ ભરી દેવાય છે. એ દ્રવ ગંધકને બાળી તેમાંથી પચા થતા ગેસને મિક્ક એફ લાઈમમાં મેળવી તૈયાર કરાય છે. એ દ્રવની જરૂરતા કેવળ ૪ થી ૬° ૫૦ ડીગ્રીજ હોય છે.

પછી ૯૦ રતલનું વરાળનું દબાણ આપી ક્રિયા શરૂ કરાય છે. ૬ થી ૧૦ કલાક પા ૨૬ થી ૭૨-૩૩૫ અને મીગ, ડાયઝેસ્ટર-કલાકમાં એ ક્રિયા સમાપ્ત થાય છે. પછી માવને કાઢી લઈ પોર્ટલેન્ડ દ્રમમાં ભરી, પદ્ધતિસરની ક્રિયા કરી લેતાં તે તૈયાર ગણાય છે.

[ ૬ ]

માત્રો તો તૈયાર થઈ ચુકેલા હવે કાંડની જાનવટની અરી વિધિ જોઈએ.

કાંડ-કામળની મિથમાં કહેવા માટે યંત્ર એકજ હોય છે છતાં, તે અનેકાનેક યંત્રોનો સંગ્રહ હોય છે. મિથના આ વિભાગમાં લખિલ થતાં, સૌથી પહેલાં બીટીંગ દ્રમ ગોળવેલા દેખાય છે. એ લોડાના પતરાના પણ ખર્ચે અને સિમિન્ટના પણ. એમાં, સિમિન્ટના વધુ સારા મેળાય છે, કારણ કે તેજાળની અસર સિમિન્ટ પર થતી નથી.

આ કમળી અંદર એક રસ્તું ચક્ર મુકેલું હોય છે, જેમાં છરીઓ ગોઠવેલી હોય છે. કિંબા શરૂ થતાં માથાને છરીઓ વડે તદ્દન ઇન્નમિત્ર બની, તેની અંદર રસાયણોની અસર પહોંચાડી, તેને ખીણ કિંબાઓ માટે તૈયાર કરાય છે. કિંબાઓની કિંબા યજ્ઞ પછી-કેટલીક વેળાએ એક વાર એ કિંબા કર્યા પછી, ખીણ વા ત્રીજા વા ચોથી વેળાએ કરી-વ્યારે માથો તૈયાર થઈ જાય છે, ત્યારે તે માથામાં કાંઈ માટેની જવાબો જેવી કે : 'રાજન, ચાલના કસે, એક કમળર નાખી, રંગ આપવો હોય તો રંગ નાખી, માથાને ખુલ્લું મિત્ર કરી દે છે. હવે માથો કાઢ-કામળની બનાવટની અસર કિંબા માટે તૈયાર છે : અદિથી તેને એક કમળરમાં કાંઠીમાં લઈ જવામાં આવે છે.

કાઠ-કામળની બનાવટ માટેના વજ્રો ખુબ કાંબી હારમાં ગોઠવાયલા હોય છે. યંત્રીમાંથી તૈયાર માથો એક યાંત્રિક ચારણીવાળાં સ્થાને આવે છે, કારણ હજી લગી માથામાં પાણી પુરક હોય છે. આ ચારણીની નીચે પાણી જવાનો માર્ગ હોઈ, માથો ઉપરથી ખીલ યંત્ર પર આપોઆપ ચાલ્યો જાય છે અને પાણી નીચે નીકળી જાય છે. એ ખીલ યંત્રમાં તારની લગીતું કપડું જેવું હોય છે, જે હમેશા હાલતું ધ્રુજતું રહે છે. માથો અદિ આપતાં સપાટ પથરાઈ જઈ, કામળ જેવો પાનરો થઈ, આપોઆપ યાંત્રિક ગોઠવણે આગળ વધે છે. અદિ પછી તેમાં પાણી નીકળતું જાય છે. પછી એ તાકો અનેક કામળ યંત્ર કામ આપોઆપ આગળ વધી, ઊની કપડાના ચેકર વચ્ચેથી પસાર થાય છે, જેને પરિણામે બાકી રહેલું પાણી પાણી નીકળી જાય છે.

અદિ લગી કાઠ-કામળની બનાવટની કિંબા એકમરખીજ યજ્ઞ અદિથી તેમાં જુદાં જુદાં થાય છે. કાઠની બનાવટ માટે.

જેમ કાઠ પાનળા કાઠ બનાવવા હોય-એટલે કે, જેટલા પડાળા કાઠ બનાવવા હોય-તે પ્રમાણે એ તાક અનેક કામળને એક ઉપર એક ગોઠવી, પછી એક ખાસ યંત્રમાંથી પસાર કરાય છે, જેને પરિણામે એ કામળના પડ એક બીજાને ચોટી જઈ, કાઠનું રૂપ લઈ લે છે. પછી તેને રોઝર-યંત્ર વડેજ મુકવી લેવાય છે.

હવે બાકી બી ચળકાટ આપનાર કિંબા એ માટેના ચેકરો મુકવનારા રોવરોના કરતાં નાના વ્યાસના હોય છે. તે વચ્ચેના યા ચેનાઈના પડાળા યા સ્તીકના હોય છે. કાઠને, ચોટી પત્તી ચળકાટના પ્રમાણમાં, આ બધા રોઝરો વચ્ચેથી પસાર કરાય છે. જે કાઠ એકઠા નથી બનાવવા, તેને આ રોઝરોમાં પસાર કરાવવાના નથી.

હવે કાઠ તૈયાર છે.

[ ૭ ]

કાઠ-કામળની મિત્ર શરૂ કરવા હવે જનારે મળીર વિચારણા કર્યા પછીજ આગળ વધવું જોઈએ. કારણ ત્યાં લગી બધી વાતે અનુ-કુળતા ન હોય ત્યાં લગી નક્કી આશા રાખી સકાય નહિ. કારખાનાની જગ્યાથી અદિને અપ-દુ-રેટ વજ્રો વસતવાની અને જોઈતી પુરૂં હાય પર રહે તેની પદિલાંથીજ ગોઠવણ કરવી જોઈએ. થોડીક વિચારો આ રહી—

કારખાનાની જગ્યા-કમ્પો માલ મસ્તાખા અને સારો મળી સકે, પાણી પુરક હોય. બજારમાં માટે કોઈમા વગવડ પછી મહેત્તાઈથી મળી સકે, પરદેશથી વજ્રો મંગાવતાં વધારે નાકીલમાં ઉતરતું ન પડે, તૈયાર કાઠ-કામળની નજીકનાજ ખજારમાં નિકાલ કરી સકાય એવી સમવડવાળી જગ્યા કારખાના માટે ઉત્તમ લેખી મળવ. હિન્દમાં, જ્યાં ઉપશંત ચિનાગોંમ પ્રાન્ત બરચક બાંધુના જગલોને લીધે એક મારી જગ્યા લેખી સકાય એમ છે.

[ અનુમતિ પાના ૪૪૪ પર ]

# તમને કય ચીઝ જોઈએ છે

આ ચીઝો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીઝ અસલી  
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથ્થાબદ્ધ નીચે  
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.



- |                                                               |              |
|---------------------------------------------------------------|--------------|
| —યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જેડીબૂટીઓ |              |
| —અનેક ચાટણો જેવા કે:—ઈતરીફલ, જવારિય, ખમીરહ, યાકુતી વિગેરે     |              |
| —પાક (ફલવા)                                                   | —પિક્કી,     |
| —ગોળી,                                                        | —મુરખખા,     |
| —ચુર્ણ,                                                       | —શરબત,       |
| —અર્ક,                                                        | —ભરમ,        |
| —મુરમા,                                                       | —અત્તર,      |
| —હાલમજન,                                                      | —સાબુ,       |
| —તેલ,                                                         | —કરતુરી,     |
| —કેસર,                                                        | —અગાર,       |
| —ખરાસ કપુર,                                                   | —લોશન,       |
| —મલમ,                                                         | —સિલાણત,     |
| —આખા ને છુટેલા ઝવેરાત,                                        | —અખર         |
| —સોના ચાંદીના વરક,                                            | —મોઝ્યાઈ,    |
| —ઢરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા                                     | —રગદાર મહેદી |

મળવાનું ઠેકાણું:—દવાખાના મુઈને સિહત.

રાનીતાજાખ, સુરત.

અનૈકવિધ ઉપયોગો ધરાવતી અને દરેક અર્થમાં અનિવાર્ય લેખાતી કાનસ જેવી હથોટી-મીઠી કોણ નાનાંકિ હશે ? લાકડકાન હોય યા ધાતુકામ, પિત્તળ હોય યા તાંબુ, લોખંડ હોય યા પોલાદ દરેક માટે કાનસ ઉપયોગી—એક હદ લગી, કેવળ ઝરૂરી—છે. અલબત્ત, એના પ્રકાર તોખા તોખા અવસ્થા હોઈ સકે. ક્યાંક ચપટી કાનસ જોઈએ તો ક્યાંક અર્ધગોળ, ક્યાંક ત્રિકોણાકાર જોઈએ તો ક્યાંક વાંકાકાર. દુકેમાં, જુદા જુદા ઉપયોગો માટે કાનસ પણ જુદા જુદા પ્રકારનાં હોઈ સકે.

**કાનસની બનાવટ.**

કાનસ પોલાદની બને છે, એ તો સૌ કોઈ જાણે છે. બનાવવાની સાદી પદ્ધતિ એ છે

[ અનુસધાન પાટું ૪૪૭ થી ]

કારીગરો-કારીગરો વધારા મેળવવા જોઈએ, બની સકે ત્યાં લગી તો ખુદ કારખાનાવાલાઓમાંના એક બે જણે પોતે એ હુનર શીખી લઈ, પછીજ સાદમ ખેડવો જોઈએ.

પુંછ-પુંછ પુરતી હોવી ઝૂરૂરી છે. ઓછામાં ઓછા પાંચ લાખનો અદ્યોગસ્ત ક્યાં વિના આગળ વધવું ન જોઈએ, કારણ આ ધંધામાં મોટી રકમ પત્રોમાં રોકાઈ જવા ઉપરાંત એક મોટી રકમ ચાતુ કામકાજ માટે હરદમેજ હાથ પર રહેતી ઝૂરૂરી છે.

દુકેમાં, કારખાનું ખોલતી વેળા નાખ પાયા પરજ ખોલવાનું જોઈએ. કારખાનાએ બનના લગી અમુક એક, બે યા ત્રણ ઝાતનોજ માલ લેવાર કરવો જોઈએ. ખુબ મોટું કારખાનું ખોલી, “સત્ય, બંદરના વેપારી” જે બધા પ્રકારના કાડે-કામગો બનાવવાની હોંન સખંતી કેવળ બૂલમયું છે.

કે પ્રથમ તો થોડા પ્રકારનું ‘લોખંડ’ યા પોલાદ લઈ, તેને ભઠ્ઠીમાં લાલચોળ તપાવવામાં આવે છે. પોલાદ લાલચોળ થયા બાદ, તેને ભઠ્ઠીમાંથી કઠીને એરણ પર ઝુકી, મ્હેલા નમ્મર હથોડાં વડે ટીપી, કાનસનો જોઈએ તેવો આકાર બનાવવામાં આવે છે. ટીપવાની એ ક્રિયા અત્યંત ત્રાસદાયક અને કટાળાજનક હોય છે, કારણ આગના અંગારા જેડે લાલચોળ થયલા લોખંડ કે પોલાદની નઝીકે ઉભા રહી, તેને ટીપવાનું કામ કઈ સહેલું નથી. તેથી, એ કામ સામાન્ય રીતે ગરીબ મજદૂરો પાસે લેવાય છે અને પદ્ધતિ એ રખાય છે કે સામસામે બે મજદૂરો ઉભા રહી—કહેવાની ઝૂરૂત ન હોય, કે એરણ બેઠે મજદૂરોની વચ્ચે હોય છે—વારાફરતી હથોડો મારે છે. ટીપવાની એ ક્રિયા ત્યાં લગી ઝરૂરી રહે છે, જ્યાં લગી કાનસ થોડા આકારની બની ન જાય. એ માટે, કાનસનો આકાર અર્ધ-ગોળ કે ત્રિકોણાકાર યા બીજો અસામાન્ય જેવો હોય તો તેનાં ખામ બીનાં પડેનાંથી બનાવી રખાય છે અને ટીપીને તૈયાર કરેલા પોલાદના એ કટકાને બીજામાં ગોઠવી, આકાર ચોક્કસ કરી લેવાય છે. સાથે સાથે, કાનસના હાયાનો આકાર—પાતળો ચાર કે છ ખુણીયો આકાર—પણ બનાવવો ઝૂરૂરી છે. એ કામ પણ લોખંડ-પોલાદ ટીપતી વેળાએજ કરી લેવાય છે.

**કાનસોને પકવવી**

કાનસો માટે પોલાદના કટકા તૈયાર કર્યા પછી બીજુ કામ તેની ઉપર કાપા વ. પાડવાનું છે. પણ એ કામ સહેલાઈથી થઈ શકે એમ નથી. કારણ પોલાદ જેવી કઠણીય કઠણુતર ધાતુ પર કાપા પાડવા એ રમત ખાન નથી તેથી પહેલાં તો કાનસોને—

૧. પેકવાની (Annealing) અને—

૨. ઘસવાની

સુરત પડે છે. એ માટે કાનસોને સમજ તો એક બહીમાં ગોઠવી. ૧ ૨૪ કલાક સુધી એમુ પ્રકારની આંચ ચાલુ રખાય છે, જેને પ્રિજીલે કાનસોની ધાતુ મદન નરમ થાય છે. એ સુધી રહેતાં તેની સપાટી અને આકાર બરાબર કરવા માટે ઘસવાની ક્રિયાની યાત્રી આવે છે. પણ તે પહેલાં નરમ થયેલી કાનસ-ધાતુ પાટ્ટી હોવા જાયતાં ઠિવા હંડી પ્રડતાં કહેણ ન થાય તે માટે બધી કાનસોની ઉપર ચુવાની રાખ મેળા પ્રમાણમાં નાખી, તેને ઘંટી રખાય છે અને સુરત પડતી નય તેમ તેમ એકેક કાનસ કમશામાંથી બહાર કાઢવાની ગોઠવણ કરાય છે.

### ઘસવાની ક્રિયા

તૈયાર થયેલી કાનસોનો આકાર અને સપાટી બરાબર કરવા માટે ઘસવાની (Grinding) ક્રિયા કરવી પડે છે. એ કામ, છરી વાકુ તેજ કરવા માટે તેને કરતા કાર્બો-ગ્રામ પત્થર પર નરમ ઘસવામાં આવે છે, તેજુજ છે. ફેર માત્ર એટલો કે, એ કામ માટેના પત્થરો કહે મોટા ૧૧ ઈંચ જેટલા પહોળા અને ખરબચડા હોઈ, પત્થરની નીચેની તરફ થોડુંક પાણી રાખવાની ગોઠવણ હોય છે, જેને પરિણામે એ પત્થર ઉપયોગ બેળા પાણીના સસગેઆ રહી સકે.

કહેવાની આવશ્યકતા નજ હોય કે આ કામ પણ અત્યત તકલીફવાળું છે, બસકે કઈક અશો ગડુ પણ. પરંતુ જો મે ન ગમે, તે ક્યેંજ કૂટકો—અર્થાત કાનસોને પ્રસી, તેને સરખી સપાટી અને ઈચ્છિત ચોખ્ખ આકાર આપ્યેજ આરો.

(૧) એની બીજી રીત એ છે કે કાનસોએ એક સામંડની બહીમાં ગોઠવી, અહીં હવા બાધી ન રહે તે માટે રેતી બરી સેવાય છે.

## ૪૦૦ કીમતી હુનર ઉદ્યોગો

કોણ નથી જાણતું કે બીજાની નવારી કરતાં પિતાનો સ્વર્ગત્ર પેપાર ખુબજ વધુ નફાવંત હોય છે? અને આજે તો, ત્યારે હુનવાની પરિસ્થિતિ સાવજન કાલજાઈ ગઈ છે, ત્યારે એકા હુનરોના નફાવંતપણાનું સુધરુજ શું?

સેંકડો રૂપિયા ખર્ચવાંય ન મળી સો કિલા કીમતી હુનરોની સંપુર્ણ માહિતી હવે તમને થોડાક આવાના ખર્ચે જાગમજ મુક્ત મળી સકે છે. આ રહી થોડાક હુનરોની યાદી (પુરી યાદી માટે ૩૮ પાનાનું સુવિધા સુચક મંગલો)

બાંદી-સોનાનો હોળી-નારિ હુનરની પ્રમાણ-સુત માહિતી, કંબરતા અંક ૫૩, ૫૪, ૧૦૧, ૧૦૭, ૧૧૦ અને ૧૧૩ મો.

કી. ૨. ૧-૮-૦

ચિકોરી-વાવેતરની વિગતો. અંક ૧૧૧ મો.

કી. ૪ આના.

ચિત્ર પટીઓ-પિત્તર ફેલિઓ બનાવવા વિષે.

અંક ૫૨ મો.

કી. ૩ આના.

ચિકટ-બનાવવાની માહિતી. અંક ૧૨૨ મો

કી. ૪ આના.

ચીકુ-રોપણી વિષે, અંક ૭૩ અને ૮૫ મો.

કી. ૮ આના.

ચોકોલેટ-ચોકોલેટ અને કોકો બનાવવાની

માહિતી. અંક ૫૩, ૫૪, ૫૮ અને ૫૯ મો.

કી. ૧૪ આના.

ચિત્ર ઇલોકો-સાઈન અને હાઈરોન ચિત્ર

બ્લોકો બનાવવા સંબંધી. અંક ૫૬ અને

૫૮ મો.

કી. ૭ આના.

છત્રીઓ-છત્રીઓ અને તેનાં હાથાઓની

બનાવટનો ઉદ્યોગ. પુરી વિગતો. અંક ૫૧

અને ૮૬ મો.

કી. ૭ આના.

(જુલો પાનું ૪૧૧)

## કાપા-દાંતા કરવા

કોણુ છે, જે કાનસના બારીક કાપા-દાંતાની કારીગરી જોઈ તેના વખાણુ ન કરતો હોય ? પણ કેટલાકો જાણે છે કે એ કાપા-દાંતા કેમ કરવામાં આવે છે ? ફિંગરનું ન મરો. એ બારીક કાપા-દાંતા કારીગરની હાથ-કારીગરી છે.

કાનસની જ્ઞાન રૂપ આ કાપા ચા દાંતા ‘કરવાલું’ કામ જેટલું મિહુનતબધું છે, તેટલુંજ વિચિત્ર જેટલું પણ છેજ. કારીગરની કાને હથોડીમાં છીણી અને હથોડી સિવા બીજી કશું નથી હોતું. આખી કિયા, આંખની તિલાવુ તર્ર અને આંગળીના કોમળ સ્પર્શ પરજ આધાર રાખે છે. કારીગર એક કુર્સી પર બેસી, સામે મુક્કા ઝોરણ પર કાનસ મુકી, મામડાના પદાર્થો-જેને કારીગરના પગમાં ગેરવી સેવાય છે-તેના બેક છેડા બાંધી લઈ, એક હાથમાં છીણી અને બીજા હાથમાં હથોડી પકડી, કાનસ પર પ્રસિપાસે કાપા કરતો જાય છે અને સાથે સાથે પગ વડે સહજ સહજ હરકત કરતો જઈ, કાનસને ઝોરણ પરથી ઝુરરન હોય તેમ આધી પાછી મરકાવતો જાય છે. આ કિયામાં જેટલું કામ આંખ વડે સેવાય છે, તેથી વધુ કામ આંગળીઓ વડે સેવાય છે. એ કાપા વખેલું અંતર કુટ પરીથી માવવામાં નથી આવતું. આંગળીની આટકળ વડેજ બધું કામ થાય છે અને તેથી ઝરરી છે કે એ કામ ખાસ નિષ્ણાત હોય એવા કારીગરોનેજ સોંપાય. તેઓ આખા દિન એજ કામ કરતા રહે છે. કાનસની એક તરફ કાપા પડી રહેતાં, બીજી તરફ કાપા પાડવાની શરઆત કરાય છે, પરંતુ આમ કરતાં કાનસને ઉચ્ચારવી પડતી હોવાથી તાઝા પડેલા કાપા દખાઈ જવાનો ભય રહે છે. કારણકે આ સમયે કાનસની ધાતુ નરમ હોય છે અને તેથી તેની સાચવણી અર્થે ઝોરણ પર કક્કઈ અને સીસાની મિથ-ધાતુ પ્લેક્ટી મુકવી પડે છે, જે પોતેજ નરમ ધાતુ હોઈ, કાપા સલામત રહે છે.

## (પાના ૪૫૦ થી આગળ)

છબી કાર્ડ-નુબલ પરી છબી નવાજ હજારો છબી-કાર્ડ બનાવવાની માહિતી. અંક ૯૩મો. કી. ૪ આના.

છાપકામની શાહી-Printing Inks બનાવવા વિષે અંક ૪૬મો. કી. ૩ આના.

જર્મન સિલ્વર-ચાંદી સરખી રૂપાળી ધાતુ બનાવવી. અંક ૧૧૦મો. કી. ૪ આના.

જસત પતર-Corrugated Sheetsની બનાવટ. અંક ૮૮મો. કી. ૪ આના.

જળ-ખેતી-ઝમીન વિના ઘરમાંજ ખેતી કરવાની અજબ જેવી અમેરિકન પ્રથ્થિતિની વિગતો. અંક ૧૨૧મો. કી. ૪ આના.

જંતુના શકે હવાઓ-Insecticidesના પ્રયોગો. અંક ૮૧મો. કી. ૪ આના.

જામ-ખાવાના આ સ્વાદિષ્ટ-પદાર્થની બનાવટ વિષે. અંક ૧૨૬મો. કી. ૪ આના.

જામકુળ-વાવેતર વિષે. અંક ૧૨૦ મો. કી. ૪ આના.

જિસેટીન-બનાવવા વિષે. અંક ૧૨૮મો. કી. ૪ આના.

જિસેટીનની કેમ્બુલો-બનાવટની માહિતી. અંક ૧૨૫મો. કી. ૪ આના.

લુની શીશીઓ-એનો નફાવત વેપાર અંક ૧૦૨ મો. કી. ૪ આના.

જેલી-અંગુર, કેળાં, જામરૂપ, શરખેરી, સફરજન, રોમેરી વ. ની ખરી અને નક્લી જેલી બનાવવી. અંક ૯૯મો. કી. ૪ આના.

ઝયમન-‘ઝોયિય’ ફળ અને તેના તેરની માહિતી. અંક ૮૨મો. કી. ૪ આના.

(લુઓ પાનું ૪૫૨)

એકરની પોતાની ઝમીન છે, જેમાં સ્કુલની પોતાની ડેરી, પોતાની બેકરી, પોતાનું વોટર વર્ક્સ, ટેનીસ કોર્ટ, ક્રિકેટ, હોકી વિગેરે રમતો માટે વિશાળ મથકો આવેલાં છે. આવી ઉત્તમ સગવડોને લીધે આ સ્કુલ દરેક બાળકને પોતાના ઘર જેવીજ લાગે છે. વરસના ઠાઈ પણ ભાગમાં અહીંના છોકરાઓને હાખલ કરવામાં આવે છે. છ વરસ અને તેથી વધુ ઉંમરના છોકરાને હાખલ કરી સહાય છે. પરદેશથી અહિં વિદ્યાર્થીસ કરવા આવતા સર્વ બાળકોની અમે સંપૂર્ણ જવાબદારી લઈએ છીએ. હાલ તરત અમારી સ્કુલમાં આફ્રીકાના લગભગ બધાજ ભાગના છોકરાઓ અમારી સંપૂર્ણ જવાબદારી હેઠળ અભ્યાસ કરી રહ્યા છે. દરેક વર્ષને પોષાક એવા શીના દરેક સમયમાં આવ્યા છે. આ શીમાં ખાવાનો, બણવાનો અને બીજા ઘણા ખરચોનો સમાવેશ થાય છે.

હિંદુસ્તાનના ઘણાજ તદુરસ્તીબદ્ધ પહાડ ઉપર આ તાલીમ આપવામાં આવે છે. આથી છોકરાઓની તદુરસ્તી હંમેશા ઘણીજ સારી રહે છે. વેપારી કેળવણીથી બાળકોને તેમની કામના ધંધા માટે તૈયાર કરવામાં આવે છે અને ધાર્મિક કેળવણીથી તેમનું ઉત્તમ વર્તન પ્રકારના ટાઈલેટ હથી પોતાની કામની સેવામાં ઉત્તમ માર્ગ વાળીઓના પ્રકાર પ્રકારના ટાઈલેટ કેળવણીથી બાળકોમાં યોગ્ય ધરમત પાળીઓના પ્રકાર પ્રકારના ટાઈલેટ ઓળખાતી, તેમાં ઘટપલ્લુ લાવવા માટે ઘઉંને લોટ ઉમેરી, એ લાકી દરેક દરેક ખાનસ પર લગાડી લઈ, સહજ સુકાયા બાદ તેને બટીમાં તપાવવા સુકવી અને લાવ્યોજ થયા બાદ ઝડપથી બાહર કાઢી, પાણીમાં ઉભી મેળા દેડી. એથી તેમાં વાકપલ્લુ આવશે નહિ, અગર આવશે તો સહજ પ્રમાણમાંજ. જે કાનસ વાકી થઈ ગય તો તેને લોખંડા નાકામાં બેરની, મીઠી કરી લેવાથી તે વાકપલ્લુ દૂર થઈ જશે.

### કાનમેને સાફ કરવી

કાનમેને કાણુ કયાં પડી સાફ કરવાની વારી આવે છે. એ માટે પ્રથમ તો બસ વડે પાણી અને રેતીથી તેને ધસી લઈ, પછી

[ અનુસધાન પના ૪૫૫ પર ]

ડિસ્ટીલ્ડ પાણી-વરાળ-પાણી દિવા અર્ક પાણી બનાવવા વિશે. અંક ૭૮મો. પી. ૪ આના.

ડિસ્ટેમ્પર રંગો સુકા અને ઘોઈ સહાય એવા જુદા જુદા ડિસ્ટેમ્પર રંગોના ૨૬ પ્રયોગો. અંક ૯૮મો. પી. ૪ આના.

કુલીટિંગર અથવા હેક્ટોમાફ લખાણ પા ચિત્રની એક નકલ પરથી તેની અનેક નકલો છાપવાનું સાધન ધર મેળે બનાવો. અંક ૩, ૭૬ અને ૧૦૮મો. પી. ૧૧ આના.

એકડેક સાથેજ પૈસા મેળવી આપો નાની રકમના ઓર્ડરનું બી પી કરતા નથી. એક નુ ટપાલ ખર્ચે હિન્દમા મફત છે, પણ બી પી રૂ મનાવવા તો તેનો ખર્ચ આપવાને સિરે જુદો પડે છે

કમર એડિસ, સોનાપરવાડા, મુરત.



સેલ્યુલોઝના દીથી-તારા ૫૮  
સોડિયમ થર્મોમેટર ૨૧૮  
મેના જોવો પીગો ગોળ ૩૬૮  
સોનાની શાધી-ટાક ૩૩૩  
સોનુ, પ્રસાદી ૮૩  
હિન્દી ઉદ્યોગો, નવિન  
(ન્યુમે 'નવિન હિન્દી ઉદ્યોગો')

ગસિક સુચિપત્રો ૩૯૭  
થોર્ડ વિવરલુટમ ૩૫૪  
વધારે નફો મેળવો ૭૦  
વ્યવહાર પત્ર-લેખનકળા  
ફર્થ મ બધી ૩૫૨  
માલ મ માવવા સ બધી ૫૧  
માલવા ભાવ, નમુના  
વ મ માવવા મ બધી ૩૫૧  
સામાન્ય નિયમો ૩૪૯

ગદ્યકથાઓની ખનારો ખારે  
મરકારી પ્રમાણપત્રો ૪૧૧  
છાપગ-નિરીક્ષકો માટે  
ખાસ શિક્ષણ ૩૬૫  
નવન બને વાચનો દુનર  
ઉદ્યોગ ૨૪૩  
નોન-દળની નવી શિક્ષણ-  
અવગથા ૪૬૭

## વેપારી કળા

અનરનો દેન ૪૬૧  
આપનકાર ૧૫૪  
એન્ટ્રી કાર્ટેગીની નકલ  
તાના સિધ્ધાનો ૧૨૫મા  
અનુ સુખપૂર્ણ  
ખત, શ્રમ અને શ્રા. ૪૬૬  
આન્ટ અને મેકિન્ડોશ  
બેન મેકિન્ડોશ ૧૧૫  
રીચર્ડ કે મન ૧૧૦  
આકરોની ઇનિજ ૧૦૫  
— ફર્થોદ અને તેનો  
સતોળકાગક ઉદ્દેશ ૨૭૩  
અચળતા ૪૩૦  
ચાર વેપારી-નિયમો ૭૧  
એપ્પો નફો ૩૯૨  
ઝાહિરાત-કળાના ૭

અક્રિતવતની નિગથ-  
સુચીઓ ૨૩૭  
વ્યાગની બચાગતા ૩૮૭  
વીમાની એજન્સી ૩૩  
વેચાણ-પત્રો ૧૦૫  
વેન્ટરિમિટ અને મેકલયુમ  
કેમોડોલ વેન્ટરિમિટ ૨૩૯  
બેન મેકલયુમ ૨૪૦  
વેપાર સચાવનનો અનોખો  
અખતરો ૧૨૧  
વેપારની સંજ્ઞાના ૩૧૫  
મફા દુકા ઝાહિરાનો ૩૧૧  
સંજ્ઞાનાની ચાનીઓ ૭૫  
સહકાર સિદ્ધિ દરિયાઈ ૩૯૩  
મેદો કરાની કળા ૨૬  
હિન્દી આનકરો ૧૮૭

પુસ્તકો ૭૮, ૧૧૧, ૧૧૨,  
૨૦૭, ૨૪૫, ૨૮૧, ૩૫૩,  
૩૯૬, ૪૩૫, ૪૫૧  
બેકર જવાનોનો એક તક ૧૫  
મગફળીના પાવેટ અને  
ઉદ્યોગમાં દિન-પ્રથમ  
નખો ૪૬૫  
મહુમ સર શાહ મિલિદ,  
મુનમુન ૧૫-  
મુખ્ય ઇનાકામાં રેશમનો  
ઉદ્યોગ ૩૬૫  
યાત્રિકાના તબવીમ ૨૪૫  
મશકરી સંગ્રહના  
પ્રકરો ૧૬૧, ૨૪૧  
માનુઓ હિન્દી ઉદ્યોગ ૨૫૫  
"મેમુર" વાકાઓ ઉદ્યોગ ૩૫૫  
લખનાદનો બટન ઉદ્યોગ ૫૧  
દમગજ વાચરવેસાની  
નવિન અનુભવ મોર્ષી ૧૮૯

## પરચુરણ

ઝાહિરાત-પદ્ધતિ ૬૯  
તમાગ આનુ વર્ષ ૩૯૨  
દગ પાતો તમે જાતો છો ૩૯૩  
દેખાવ-પાડિયા ૧૧૧  
નફાની મહત્વતા ૧૧૭  
ન્યુસ એજન્સીના નિયમો ૪૬૩  
પોતાનો દૃષ્ટિમિત્ર  
પોતાની આવાજ દ્વારા ૩૯૩  
પુસ્તકના શિક્ષણ-પત્રો ૭૫  
મરીમાથી તેજી ૩૯૧

અભિપ્રાય ૭૭, ૩૧૭, ૪૩૧  
"આગમર્ક" થી ૩૫૫  
ઈલેક્ટ્રિક સુપરવાઈઝર  
અને વાચરવેસની પરિણા ૨૪૪  
એ. આર પી શિક્ષણ ૩૫૫  
ઔદ્યોગિક અને શાસ્ત્રીય  
તબવીમ ૩૧૯  
ચાચનો હિન્દી ઉદ્યોગ ૧૫૬  
કરીમરોનો ઝોઝો  
અરીયા ખારે વોન ૨૪

હાથનણાના કામગ ૩૫૬  
હિન્દ અને પુર્વ આફ્રિકા  
વચ્ચેનો વેપાર ૧૫૫  
હિન્દ-આફ્રિકા વેપારી  
પ્રગતિ ૩૬૫  
હિન્દની કાપડ-ગિજો ૧૫૬  
હિન્દમાં બગલાની

# “કમર”-પ્રકાશનાં

૧

કેરમેટિકસ

કિંચા

શંભુગાર-સામગ્રિયો

૧૦ ૩૫ શુભારને લગતી દરેક ચીજો, જેની કે કળા, સુરમે, મેડ કરેલ, રંગો, ચિત્રો મારેના પાસ. અને વેશન, માન્ય વેશ, તરન આદિ, દત્તમંત્ર (ગુપ્તી અને પેરેટ) નેશ પાનિશ, પેગી, પ્રિનિપન દાન, નાથ સંદેશ (પ્રવાહી, બુદ્ધી અને મનમ), ક્ષિપ્રકે, વાશ કાદનાર દવાઓ, દેર ઓર્ડન, હર વેશન, રોગુ ને કવિય પ્રવાહીઓ, ટોર્ડમેટ સમુઓ વ. મનાવવતા રૂદ્ધ નુખા, લોહમાપ અને ગીછ માલિતીઓની બરચક આ પુરિતકા શુભરાતી ભાષામાં પોતાના વિષયની યોગેની આં એકલીજ છે.

૦ પીછ આદિતિ : ઓન્ટિક

કમગ. ૧૦૦ પા ૧

દીગત, રૂપિયા એક,

[૬ ખ મે આના]

[વિદેશ એ દિલિગ]

૨

વેચાણ કળા

કિંચા

સેલસનેશિપ

[વેદ-સચનો સહિત]

૭ માન વેચાણની કળા-અર્થોત યદોગુ લક્ષ આકર્ષી, જિગ્યાસ કરારી, માત્ર ખરીદવાની કળા કલ્પવ કળાથી અને એ કળાને અમલમાં મુકારી એ મટેની સમજાવટ, વેપારી અને આદકની દ્રષ્ટિએ માલની તુલના, સેદા કરવાની કળા, વેપારીની માનસિક શક્તિઓ, વાલાઓવા અવકાશ વચ્ચે, વેચણ તાલ મળી રચના વ. તિપોગુ સુદર પ્રયક્ત્ય કરતી શુભરાતી ભાષામાં પહેલીજ પુરિતકા

૭ વેપારીઓને નિત નિત

કાચેની અથવા ૧૫ કાપતી

વેદ-અચરો પણ એમાં છે

કામત : દરે આના.

[ટપાવ ખર્ચ સહિત]

[વિદેશ એક સિલિગ]

૩

વેપારની ચાવી

૭ પાસ પદર રૂપિયાની નાની પુછમાં ૫૨ બેઠા ટપાલથી વેચાર કેમ કરવો? બચાવો કેમ કરવી? કેવી રીતે વિકસાવવો? શામે વેપાર કરવો? વ માન્યોની સંપુર્ણ માલિતી ૧૭ જુદા જુદા પ્રકારો કારા આપના કિપરાત જુદી જુદી માતના ૧૧૧ કુનર હથોળીની સંપુર્ણ હકીકત પણ એમાં લખી છે. લખમાં પ્રમ લે બનબર અમન કરાય તો એની મદ વડે દારારે રૂપિયા કમાઈ સકાય છે.

૭ મેન ઓર્ડર વેપારને લગતી એ પહેલીજ શુભરાતી એ પડી છે

૭ હંપીટેશન આર્ટ પેપર : ૧૦૦ પાના.

કામત : રૂપિયા અઢી

[૬ ખ. મે આના]

[વિદેશ ૪૬ સિલિગ]

[૦૬ માલિતિ એકમેવરોને તથા મેવે છે]

[૭૬ પાનાતુ પુર નવુ સુમિપત સુરત મ લાવો]

સિરનામુ : કમર ઓફીસ, સેકાગરવાડા, સુરત.

